

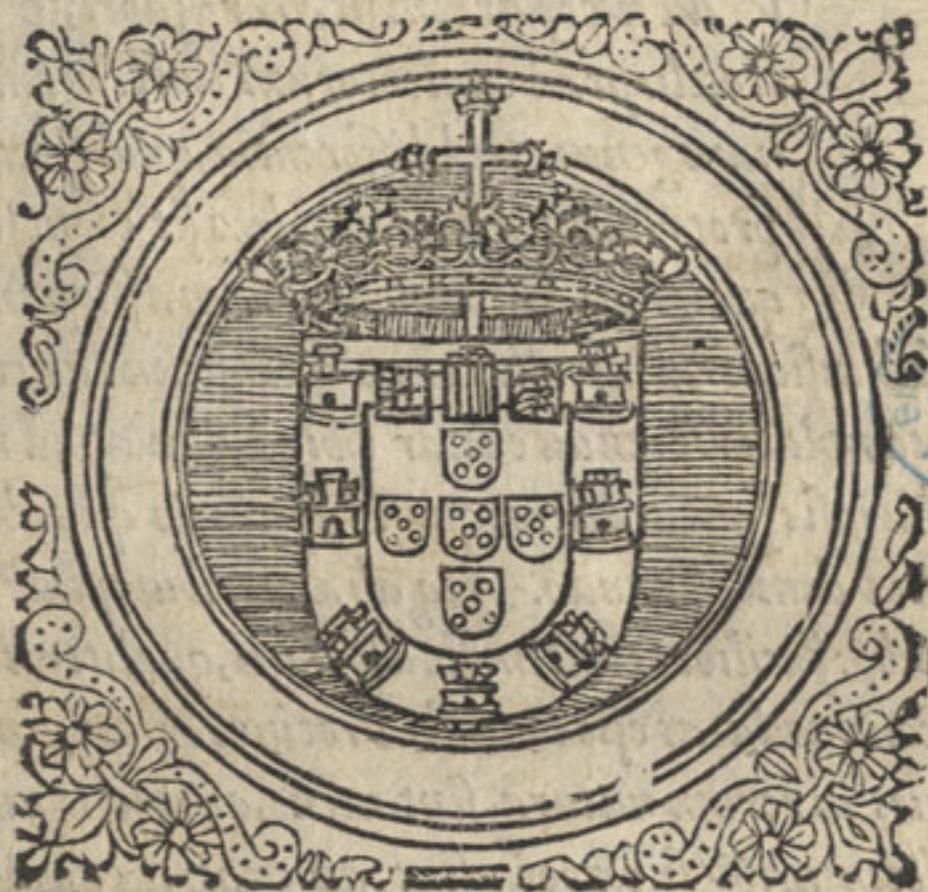
7

Casa	R
Gab.	
Est.	
Tab.	13
N.º	14

R
13
14

Coimbra
Coimbra
LOGICA ARIS
totelis Stagiritæ.

CONIMBRICAE.

Excudebat Antonius de Maris. Typogra-
phus Regius.

M. D. L. V. I.

Porphyrijilagoge Argy

ropylo Byzantio interprete.

PRAEFATIO AD CHRYSAORIVM.

*V*M necessarium sit, Chrysaori, et ad Aristotelis predicamentorum doctrinam, quidnam genus, quid differentia, quid species, quid proprium, et quid accidens sit cognoscere: cumque et ad diffinitiones etiam assignandas, ac omnino ad diuisiones, demonstrationesque conficiendas, utilis horum sit contemplatio: breuius enitar tibi ea, quae apud maiores nostros de his ipsis sunt, tradere, quasi ingressum quendam tibi ad haec omnia demonstrando. Atque ab altioribus quidem questionibus abstinere: faciliores autem sic afferam, qualiter nunc quidem tibi accommodatas esse coniecto. Protinus igitur genera quidem et species in rerum natura sint necne, an in solis, nudisque conceptibus collocentur: et si corpora sint, an expertia corporis: et utrum separabilia sint, an in ipsis sensibilibus rebus et circa eas subsistant, dicere nunc omittam: quippe cum altissima sit talis tractatio, et alia maiore indigeat perscrutatione. Ut de ipsis vero ceterisque propositis magis differendi modo veteres, horumque maxime Peripatetici tractauerunt, recensere nunc, atque ostendere tibi conabor.

de genere.

VIDENTVR itaq; neq; genus, neq; species dici simpliciter. Dicitur enim genus, & aliquorum hominum aggregatio, qui quidem ad unum quippiam & inter se habent respectum, qua significatione Heraclidarum dicitur genus: quod quidem ex respectu, qui est ab uno, id est, Hercule, & multitudine, eorum qui inter se eam habent coniunctionem, qua ab illo profluxit, sic est nuncupatum, ut ab alijs generibus sit seiunctum. Dicitur & alio modo genus uniuscuiusq; principium ortus, tam ab eo qui genuit, quam à loco in quo est quispiam ortus. Sic enim Orestem quidem à Tātalo, Hylum autem ab Hercule dicimus genus habere: & rursus Pindarum quidem Thebanum genere, Platonem autem Atheniensem dicimus esse: patria namq; principium est generationis cuiusq;, perinde ac pater. Hoc autem significatum usurpatius esse videtur: Heraclidenamq; dicuntur, qui genere descendunt ab Hercule: & cecropida, qui à Cécrope, & horum quoq; propinqui. Atq; prius sanè genus, generis cuiusq; principium dicitur: post eà verò multitudo eorum qui ab uno principio, ceu Hercule, profluxerunt: quod quidem à ceteris seungētes ac separantes, totum aggregatum Heraclidarum diximus genus. Alio modo dicitur genus, id sub quo species collocantur, accepta fortasse similitudine à prioribus vocabuli eius significatis. Nam & principium quoddam eorum, qua sub se habet genus, tale est: & præterea videtur multitudinem omnem amplecti, quam, scilicet, infra sese continet.

generation

Tex. ij.

His igitur tribus modis dicitur genus. De tertio verò genere philosophorum est sermo, quod & describentes sic assignarunt: Genus id esse dicentes, quod de pluribus specie differentibus, hoc ipso quid est predicatur, ut animal. Eorum enim quae predicantur, alia de uno solo dicuntur, ut individua, veluti Socrates, & iste, & istud: alia de pluribus predicantur, ut genera, species, differentia, propria, & accidentia communiter, sed non cuiquā proprie. Atq; genus est (exempli causa) animal: species, homo: differentia, rationale: proprium, risibile: accidens, album, nigrum, sedere. Genus igitur ab hisce quidē, quae de uno solo dicuntur hoc sanē differt, quod ipsum de pluribus predicatur. Ab his autem quae de pluribus predicantur, hisce differre videtur. A specie quidem, quod species etsi de pluribus predicatur, nō tamē de pluribus specie, sed de pluribus differentibus numero predicatur: homo nanq; qui quidem est species, de Socrate & Platone dicitur, qui non specie, sed numero differūt. At animal, quod est genus, de boue, equo, atque homine predicatur, quae & specie, non autem numero solo differunt. A proprio verò, quod proprium quidē de una specie cuius est proprium, & de individuis hisce, quae sunt sub illa specie predicatur: ut risibile, de homine solo, & de singulis hominibus dicitur. Genus autē non de una specie, sed de pluribus differentibusq; predicatur. A differentia quoq; cōmunibusque accidētibus genus differt: etenim differentia cōmuniāque accidentia, quāquā de puribus ac differentibus specie dicuntur: non tamen ita ut quid sit quidq;, sed ut quale quidq; sit inuuant, dicuntur. Rogitantibus enim quidnam illud sit, de quo haec dicuntur, genus respondemus: differentias & accide-
tia

ia non respondemus: non enim de subiectis illa in quid, sed magis in quale quid dicuntur. Interroganti namq; quale quid est homo rationale dicimus: et quale quid est coruus, nigrū dicimus. Quorum rationale quidem est differentia, nigrum autem accidens. Sed cum quid est homo interrogamur, animal respōdemus, quod quidem hominis genus est. Genus igitur, quod de pluribus quidē predicatur, ab indiuiduis, quæ de uno solo dicuntur, differt: quod verò de pluribus predicatur specie differentibus, ab ijs, quæ ut species propriæ dicuntur differt. Denique quod quid quidque sit dicit, à differentijs, vulgòque accidentibus differt, quorum unumquodq; non quid sit, sed quale sit, quomodòue id de quo dicitur habeat, dicunt. Nihil igitur vero generis intellectu plus minùsue memorata generis descriptio habet.

DE SPECIE. CAP. II.

SP ECIES autem dicitur quidem, et de uniuscuiusq; forma, qua significatione dici solet, prestantissimam formam dignam esse imperio. Dicitur autem et de eo, quod sub assignato genere collocatur: qua significatione hominem quidem speciem animalis dicere consueuimus, quod quidem est genus, album autem specie coloris, et triangulum figura speciem, simili modo significat. Quod si genus assignantes, mentionem fecimus speciei, genus id esse dicentes, quod de pluribus differentibus specie, hoc ipso quid est predicatur: et nunc id esse dicimus speciem, quod sub assignato genere collocatur, sciendum est, cum et genus alicuius sit genus, et species alicuius sit: species, alterum alterius, utrunq; utriusque definitionibus adhibere necesse esse. Assignant igitur

Tex. ij.

Tex. iij.

spe-

PORPHYRII.

speciem & hoc modo: Species est id quod subicitur generi, & de quo genus hoc ipso quid est predicatur. In super hoc etiam pacto, species est id, quod de pluribus differentibus numero, hoc ipso quid est predicatur. Verum hac quidem assignatio ipsius, erit infima speciei, & quae tantum modo species est: ceterae vero & hisce competent, quae non infimae sunt. Atque id quod dicimus, hoc pacto fuerit manifestum: In unoquoque predicamento sunt quaedam summa genera & quaedam infimae species: & inter haec, media quaedam sunt, quae genera eadem specie sicut dicuntur. Est autem id quidem summum genus, supra quod nullum omnino genus transcendit: infima vero species ea, sub qua nulla prorsus alia species collocatur. At inter haec, summum inquam genus speciemque infimam, sunt alia quae genera sunt eadem specie sicut non eiusdem tamen, sed diversorum respectu. Explicetur autem id quod diximus uno in predicamento dilucidumque fiat, hoc pacto. Substantia est quoddam & ipsa genus, ut patet: atque sub ipsa quidem est corpus, sub corpore vero est animatum corpus, sub quo animal cadit. Sub quo ~~animatum~~ rursus animal particeps rationis est, sub quo homo cadit: sub hunc Socrates, Plato, singulique homines collocantur. Horum igitur substantia quidem genus summum, maximeque patens est, solumque genus: Homo vero species ima, & species solum. At corpus species quidem est substantiae, genus autem corporis animati: Animatum vero corpus, species quidem est corporis, genus autem animalis: rursus Animal, species quidem est animati, genus autem animalis participis rationis. Homo vero species quidem est animalis participis rationis, genus autem hominum singulorum non est, sed species solum. Atque

omnino

Tex. iiii.

omnino id omne quod est ante individua & de ipsis sine ullo me-
 dio predicatur, species erit dum taxat, nullo modo generis ratio-
 nem subibit. Vt igitur substantia, quia supremum est, propterea
 quod nihil est ante ipsam, genus est summum, uti diximus: sic
 & homo, quia species est, sub qua nulla species prorsus, nec quic-
 quam eorum quae diuidi in species possunt, sed indiuiduorum (in-
 diuiduum enim Socrates, & Plato, atque hoc album est) species
 erit profecto solum, ac ultima species, specialissimaque species, ut
 diximus. Media vero, species eorum quidem erunt, quae sunt
 ante ipsa: genera autem eorum, quae sub ipsa sunt collocata.
 Quare haec quidem duos habent respectus, unum ad ea quae Tex. v.
 antecedunt, quo species: alterum ad sequentia, quo genera illorum
 esse dicuntur. Extrema vero unum habet duntaxat: summum
 enim genus ad ea quidem, quae sunt sub se collocata respectum ha-
 bet: est enim genus, ut patet: ad superiora vero nullum profecto
 habet: cum supremum sit genus, & ut principium primum, at-
 que (ut diximus) id, supra quod nullum inueniri genus omnino
 potest. Ima quoque species unum habet respectum. Habet enim ad
 supera, quorum species dicitur: ad infera vero non diuersum ha-
 bet, sed indiuiduorum species dicitur. Atque in diuiduo-
 rum quidem species dicitur: ut continens ipsa: superio-
 rum autem rursus species appellatur, ut continetur ab illis.
 Definiunt igitur genus summum sic, quod genus cum sit, Tex. vi.
 non est species, & rursus, supra quod nullum aliud omnino
 genus transcendit, Speciem vero imam hoc pacto, quae species cum
 sit, non est genus, & rursus, quae species cum sit, alias in species di-
 uidi nequit. Et in super, quae de pluribus differentibus numero. ip-
 so quid

so quid est predicatur. Media verò, quæ his interiacent, alia aliorum alternis genera speciesq; vocant, atq; unum quodq; ipsorum speciem esse genusq; statuunt, non respectu tamen eiusdem, sed diuersorum, Ea enim quæ ante speciem imam usque ad summum genus ascendunt, et species et genera alternis dicuntur: ut Agamænon Atrides. et Pelopides. et Tantalides, ac tandem Iouis filius. Verum in familijs quidem ad unum velut Iouem, plerumque principium ipsum reducitur: in generibus autem ^{et speciebus} non ita res sese habet. Non enim ipsum ens, unum omnium genus commune est, nec uniuersa generis eiusdem, supremo, scilicet, in genere, ut Aristoteles inquit, euadunt. sed ut in predicamentis prima genera decem, quasi principia decem prima ponantur: Etsi enim omnia quis entia vocauerit, æquiuocè (inquit) et non uniuocè vocabit. Nam si ipsum ens commune omnium genus esset, uniuocè uniuersa profectò entia diceretur. Cum autem sint decem prima, communicatio nominis tantum, haud verò et ratione, ad

Tex. vij. id nomen accommodata est. Genera igitur sunt summa quidem decem: species autem ima numero quidem sunt aliquo, at nò infinito. Individua verò quæ sub imis collocantur, sūt infinita. Qua propter descendere à summis usque ad ima Plato iubebat, ibique stare: descendere verò per media, differentijs specificis diuidentes, infinita autem ommittere: neque enim cadere sub scientiam posse. Cum igitur ad imas descendimus species, transire per multitudinem diuidendo necesse est: at cum ad summa ascendimus genera, in unum multitudinem ipsam colligamus oportet. Species enim in unam naturam multa congregat, et magis id etiam genus. Particularia verò ac singularia unum e contra in

multa

multa semper diuidere videntur. Speciei quippe communi-
 catione, homines complures homo vnus sunt: at vnus atque
 communis, ipsis particularibus plures. Singulare nanque di-
 uisuum semper est: ipsum vero commune, collectiuum, v-
 nius suapte natura efficax. Assignato vero genere, specie-
 que, quidnam vtrunque ipsorum sit, cum genus sit vnum,
 species vero plures (diuisio nanque generis in species plures sem-
 per est) genus quidem semper de specie predicatur, omniaque
 omnino supera de inferis semper dicuntur: species vero neque
 de propinquo sibi genere, neque de vno supero predicatur: non
 enim conuertitur. Nam aut paria de paribus, ut hinnibile de
 equo: aut maiora de minoribus, ut animal de homine, predicē-
 tur oportet: minora vero de maioribus non oportet: non enim a
 nimal hominem esse dixeris, qualiter hominem animal esse di-
 cas. Atque de quibus species predicatur, de his et speciei genus
 et genus etiam generis, vsque ad summū genus necessario præ-
 dicatur. Nam si verum est dicere, Platonem hominem, et ho-
 minem animal, et animal substantiam esse: verum, et Pla-
 tonem animal dicere, et substantiam. Cum enim supera sem-
 per de inferis predicentur, species quidem de indiuiduo, genus
 autem de specie ac indiuiduo, summum vero genus et de gene-
 re: vel de generibus, si plura media subalternaque sint, et de spe-
 cie atque indiuiduo predicabitur. Summum enim de generibus,
 et speciebus, ac indiuiduis omnibus predicatur: illud autē quod
 est ante imam speciem genus, de vniuersis imis ac indiuiduis
 dicitur: ea vero quæ est solum species, de omnibus indiuiduis præ-
 dicatur: indiuiduum autem de vno solo particulari. Indui-

PORPHYRII:

dicuntur autem dicitur Socrates, & hoc album: atque hic accedens, Sophronisci filius, si solus Socrates illi filius est. Individua igitur ex eo talia dicuntur, quia ex proprietatibus quidque constat, quarum idem aggregatum nunquam in alio fiet. Socratis namque proprietates nullo in alio particulari eadem fient. Hominis autem (communis dico) proprietates eadem in pluribus, imò verò in omnibus particularibus hominibus quatenus homines sunt, fiunt atque inveniuntur. Individuum igitur à specie, & species à genere cōtinetur. Genus enim est quoddam totum, individuum autem pars. At species & totum, ac etiam pars est: sed ut pars quidem ad aliud: ut totum autem non ad aliud dicitur, sed in alijs. Totum enim in ipsis partibus est. De genere igitur atque specie, & quidnam sit summum genus, & quid una species, & quae sint eadē genera speciesque, quae praeterea sint individua, & quot modis genus speciesque dicantur, satis iam explicauimus.

DE DIFFERENTIA. CAPVT. III.

Differentia verò, & communiter, & proprie, & propriissime dicatur. Differre namque quippiam cōmuniter dicitur, cum diuersitate aliqua quouis modo aut à seipso, aut ab alio differt. A Platone namque Socrates diuersitate aliqua, atque à seipso puero vir factus, & agente non agens differt. Et semper haec differentia in ijs est sanè diuersitatibus, quae consistunt in hisce, quae cum interrogamus quo modo res se habet, assignari reddique solent. Proprie verò aliqua differre dicuntur, cum inseparabili differunt accidenti. Et inseparabile quidem accidens est, ut caeruleus

rubeus oculorum color, ut simitas, ut cicatrix callo ex vulnere inducto. At propriissimè quippiam à quopiam differre dicitur, cum specifica differentia differt: qualiter ab equis homines specifica rationalis differentia differunt. Omnis igitur in uniuersum differentia, diuersum alicui adiuncta facit: sed communiter quidem & propriè differentia, diuersum per accidens faciunt: propriissimè verò diuersum per se, quod quidem & aliud dicitur. Differentia igitur quæ diuersum per accidens faciunt, tantum differentia: quæ verò aliud ac diuersum per se, differentie specificæ nuncupantur. Animalis nanque differentia rationalis adiuncta, aliud sanè ac animalis speciem facit. motus autem additus, diuersum à quiescente tantummodò facit: hæc igitur aliud, illa diuersum tantum facit. Differentiis igitur hisce quæ faciunt aliud, diuisiones generum in species fiunt, & definitiones etiam assignantur, quæ quidem ex genere talibusve differentiis constant: cæteris verò diuersitates per accidens tantum emergunt, eius quo de qualiter sese habet interrogatur. Rursus igitur à principio differentiã diuidentes, differentiarum alias separabiles, alias inseparabiles dicimus esse. Moueri nanq̃ quiescere, & valere ac egrotare, & quæ sunt similis generis, separabilia sunt: aquilinum autem esse vel simum, & rationale & irrationabile, inseparabilia sunt. Inseparabilium rursus alias per se, alias per accidens esse. Rationale nanque & mortale, & susceptiuum esse scientia, & per se homini competunt, at aquilinum esse, vel simum, per accidens, & non per se competit. Quæ igitur per se competunt in substantiatione sumuntur, & aliud faciunt: quæ vero per accidens

Tex. ij.

Tex. iij.

Tex. iij.

PORPHYRII:

competunt, nec in substantiæ ratione sumuntur, nec aliud faciunt
sed per accidens diuersum. Et hæc quidem, quæ per se competunt
nec intendi nec remitti volunt: quæ vero per accidens, et si in
separabiles sunt, intensiorem remissionem ve suscipiunt. Neque
enim genus magis minus ve de eo cuius est genus dicitur: neque
generis differentie, quibus in species genera diuiduntur. Hæc nanque
sunt, quæ cuiusque rationem conficiunt. At uniuscuiusque

in autem ratio una est, eademque, nec intensiorem nec remissionem ullam
esse aut suscipiens. Simum ~~coloratum~~ aut coloratum, intenditur atque re-

Tex. v. mittitur. Cum igitur species differentiarum tres ita appareant
et earum aliæ sint inseparabiles aliæ separabiles: et insepara-
bilibus quidem aliæ per se, aliæ per accidens: differentiarum per
se rursus, aliæ sunt per quas in species diuidimus genera: aliæ per
quas ea quæ sunt diuisa constituuntur. Veluti differentie per se
animalis hæc sunt omnes, animatum, sensitium, rationale ac ir-
rationale, et mortale ac immortale: atque animati quidem et
sensitui differentie, constitutiue sunt substantiæ animalis. Est
enim animal, substantia animata sensitua. Mortale vero ac
immortale, rationale ac irrationale, animalis sunt differentie
diuisiue. Per has enim in species genera diuiduntur. Verum hæc
quæ sunt generum diuisiue, constitutiue sunt specierum: nam a-
nimal per rationale ac irrationale, et per mortale rursus ac im-
mortale diuiditur: sed mortalis quidem rationalisue differentie
constitutiue sunt hominis: rationalis vero ac immortalis, De-
orum: irrationalis autem atque mortalis, animalium expertium
rationis. Sic et substantiæ supremæ, animatum atque inani-
matum, sensitium atque insensituum differentie cum sint, a-

animatum & sensituum unà cum substantia sumpta animal
 confecere: animatum atq; insensituum, plantam. Cùm igitur
 eadem differentia partim constitutiva sint, partim diuisiva,
 uniuersa specifica nuncupantur. Atq; his opus est maximè ad
 generum diuisiones, & ad definitiones conficiendas. Sed non il-
 lis alijs, quas separabiles esse aut inseparabiles diximus. Has Tex. vj.
 itaq; definiunt, differentiam inquirunt eam esse, quas species ge-
 nus excedit. Homo nanq; supra animal, rationale mortaleq; ha-
 bet. Animal enim neq; nihil istorum est (unde enim differenti-
 as species haberent?) neque omnes oppositas habet: idem enim op-
 posita nimirum haberet, Sed ut censent, potentia quidem om-
 nes eas differentias habet quae sub se sunt, actu autem nullã. At-
 que hoc pacto neq; ex non entibus fit, neque circa idem opposita
 simulerunt. Definiunt autem ipsas & hoc pacto. Differentia est Tex. vii.
 id quod de pluribus & differentibus specie, hoc ipso quale quid est præ-
 dicatur. Ratiõale enim & mortale de hoie, hoc ipso quale quid
 est homo? sed nõ hoc ipso quid est prædicatur. Nã si interrogabi-
 mur quid est homo? accomodatè dicemus, aial. At si quale aial
 est interrogabimur? rationale mortaleq; accomodatissimè respõ-
 debimus. Nã cùm res è materia formaq; constent, aut ex talibus
 quae instar illarum sint, ut statua ex ære quidem, ut ex mate-
 ria constat: ex figura autem: ut ex forma: sic & homo commu-
 nis, qui quidem est species, ex genere differentiaque constat,
 similitudinem rationis subeuntibus cum materia atq; forma. to-
 tum autem hoc animal rationale mortale, est homo, ut istis
 est statua. Describunt tales differentias & hoc modo. Differentia Tex. viij.
 est id quod suapte natura ea, quae sunt sub eodem genere, sepa-
 rat.

Tex. ix.

rat. Rationale enim atque irrationale, equum & hominem quae sub eodē, ut patet, genere, quod quidē est animal, collocantur, separat. Insuper & hoc modo assignant: Differentia est id, quo singula differunt. Homo enim & equus genere quidem non differunt, & nos enim animalia sumus, & ea quae sunt expertia rationis: sed additum rationale, nos ab illis seunxit. Dij quoq̄, & nos rationis participes sumus, sed mortale adiunctum, nos ab illis distinxit. Exactius autem ea, quae ad differentiā pertinent pertractantes, differentiā inquirunt non quoduis eorū esse, quae separant ea, quae sub eodē genere collocantur: sed id quod ad substantiam rationemque cōfert, & quod pars eius est rei cuius differentia dicitur esse. Nō enim aptum ad nauigandū esse, hominis est differentia, & si eius propriū est. Dicere nāque possumus animalia esse apta, alia non esse, apta ad nauigandū, hominem à ceteris seungentes. At aptum esse ad nauigandum, ad substantiā sans non confert neque pars est ipsius, sed aptitudo solū. Propterea quod non est tale, quales sunt haec differentiae, quas specificas appellamus. Erunt igitur eae specificae differentiae, quae diuersam faciunt speciē, & quae in ratione sumuntur. Atq̄ de differentia quidē haec satis sint dicta:

DE PROPRIO. CAP. IIII.

Proprium autem quatuor diuiditur modis. Nā propriū est id, quod soli cuiuspiā accidit speciei, & si nō omni: ut homini accidit mederi, aut metiri. Et id itē quod uniuersae accidit speciei, et si nō soli: ut hominē bipedē esse. Et etiā id quod soli accidit, & omni, & quādoque ut omni homini in senectute canescere. Quartū autē est id, in

quo

quod omnia conueniunt, ut soli, & omni, semperq; accidat, quale est risibile re: spectu hominis. Nam homo, etsi nō semper ridet, risibilis, tamē dicitur: nō ex eo, quia semper rideat, sed quia aptus est ad ridendū. Hoc autem ipsi semper est insitū: quē admodum & equo ipsum bimbibile. Hac verē propria inquirunt esse, quia in his ipsis fit & conuersio. Sic est enim homo, est risibile: & sic est risibile, est etiam homo. DE ACCIDENTE. CAP. V.

Accidens autē est, quod adest atq; abest sine subiecti corruptione. Diuiditur autē in duo. Aliud enim est separabile, aliud inseparabile: atq; dormire quidem accidēs separabile est: nigrū autem esse, coruo Aethiopiue inseparabiliter accidit. Mente tamē cogitationē ue coruus albus, & Aethiops nō niger, sine subiecti corruptione cōcipi potest. Descriunt etiā & hoc pacto. Accidens est, quod in se ac nō in esse eidē potest. Et quod neq; genus, neq; species, neq; differentia, neq; propriū est: semper autem est in subiecto.

Quæ communia, quæ sua unicuiq; vocum quinque sunt.

CAP. VI.

Definitis autē uniuersis quæ erant proposita, genere inquam, specie, differentia, proprio: & accidente: dicendū est quæ nā communia & quæ propria unicuiq; sint. Cōtē hoc itaq; oībus inest, de pluribus predicari, sed genus quidē de omni specie sua, & de indiuiduis: quæ sūt sub unaquāque specie, predicatur. Et differentia simili modo. Species autem de indiuiduis, quæ collocantur sub ipsa. Propriū uero de specie & indiuiduis speciei: & accidens de specibus & indiuiduis predicatur. Animal enim de equis, bobus atq; hominibus,

bus, quæ quidem sunt species, prædicatur: Et item de hoc equo, de hoc boue, atq; de hoc homine, quæ indiuidua constat esse. Irrationale autem de boue, de equo, et de singulis similiter prædicatur. Homo verò qui quidem est species, de singulis solùm hominibus dicitur. Et proprium de specie, cuius est proprium, et de indiuiduis, quæ collocantur sub ipsa: risibile enim de homine, et de singulis hominibus prædicatur. Nigrum autem de coruorum specie et de singulis dicitur coruis, atq; de Aethiopibus simili modo, quod quidem inseparabile accidens est, ut patet. Moueri quoque, quod accidens est separabile, de equo atque homine, et de horum indiuiduis dici solet, verum primò quidem de indiuiduis, ratione verò secunda de speciebus etiam, quæ indiuidua cōtinēt

Tex.ii. prædicatur. Commune est generi ac differentiæ, species continere. Continet enim et differentia species, etsi non omnes eas, quas genus continet. Rationale nanque, et si non expertia rationis, ut animal: Deum tamen ac hominem, quæ sunt species, continet. Præterea ut quæ de genere ut genus est prædicantur, et de speciebus quæ sub ipso sunt prædicantur: sic quæ etiam de differentia, ut differentia est dicuntur, eadem de specie, quæ ex ipsa constat, similiter prædicantur. De animalinamque, quod quidem genus est, et substantia, et animatū, et sensituum, ut de genere cum dicatur, eadem et de vniuersis, quæ sub animali usq; ad indiuidua sunt, prædicantur. De rationali quoque, quod quidem est differentia, hoc ratione inquam uti, identidē cum prædicetur, idem non solùm de rationali, sed etiam de speciebus rationalis, atq; indiuiduis prædicabitur. Commune in super illud etiam esse patet, ut si genus tollatur vel differentia,

Uniuersa continuo, quæ posita sub ipsis sunt tollantur. Etenim
 ut si non sit animal, homo non est, neque etiam equus: sic si non
 sit rationale, nullum animal prorsus erit, quod particeps sit ra-
 tionis. Proprium verò generis est, de pluribus quàm differentiis
 species, proprium, atq; accidens, prædicari. Nam animal quidē
 de homine dicitur, equo, aue, atq; serpente: quadrupes autem, de
 hisce tantummodò dicitur, quæ quatuor pedes habent: homo ve-
 rò de indiuiduis solū humanis: & hinnibile de solo equo, ac sin-
 gulis equis: & accidens de paucioribus simili modo. Atq; sumē
 de san: eæ differentiæ, quibus diuiditur genus, non eæ ex quibus
 generis substantia constat. Præterea genus quidem potentia dif-
 ferentiā continet animal enim partim particeps, partim expertus
 est rationis. At differentiæ non continent genera. Præterea ge-
 nus prius est hisce differentiis: quibus diuidi solet: id circo secum
 ipsas tollit, sed ab ipsis non tollitur. Nam si animal tollatur, ra-
 tionale simul irrationalēue continuo tollitur. Differentiæ verò
 genus non tollunt: nam si uniuersa quoq; tollantur, substantia a-
 nimata, sensitua, mentē cognitionēq; concipitur, quæ quidem a-
 nimale est, ut patet. Præterea genus quidem hoc ipso, quid est:
 differentiæ verò hoc ipso, qualc quid est, ut dictum est, prædi-
 catur. Præterea genus quidem unum in unaquaq; specie est, ut
 est in homine animal, differentiæ verò plures, ut rationale, mor-
 tale, mentis atq; scientiæ susceptiuum, quibus ab expertibus ratio-
 nis animalibus differt. Genus præterea simile materiæ est, diffe-
 rentia formæ. Sunt & alia communia propriaq; generis & dif-
 ferentiæ: hæc tamen quæ sunt enumerata, sufficiant. Genus &
 species hoc habent: commune, de pluribus inquam, uti diximus,

PORPHYRII:

predicari. Species autem, ut species solum, non ut genus, quoque
 sumatur: si quidem sit idem species atque genus, commune est
 etiam ipsis, et ijs esse priora de quibus dicuntur, et insuper utrum
 quod totum quid esse. Differunt autem, quod genus quidem species conti-
 net, species autem continentur, et non continent genera. Genus
 enim ad plura quam species pertinet. Præterea genera præstrata o-
 portet, ut quæ quidem et differentijs specificis informatæ, spe-
 cies nimirum efficiant. Quia propter et priora genera sunt na-
 tura, et secum species tollunt, et ab illis non tolluntur. Nam si spe-
 cies quidem sit, erit et genus omnino: si vero sit genus, non pro-
 prius et species est. Et genera quidem de quaque specie sua univo-
 ce prædicantur: species autem de generibus non dicuntur. Præterea
 genera quidem ambuus specierum, quæ sunt sub ipsis, speciem quamque
 species autem genera differentijs suis exuperant. Præterea neque
 species summum genus, neque genus infima species unquam fieri po-
 test. Generi commune cum proprio est, species sequi. Nam si homo
 est, animal est: et si homo est, risibile est. Commune etiam est præ-
 dicatio æqua: æquæ namque genus de speciebus, et proprium de indi-
 viduis, quorum est proprium, prædicatur. Etenim æquæ bos
 et homo est animal, et Socrates atque Plato risibile. Commu-
 ne insuper est et univoca prædicatio. Et genus enim de specie-
 bus suis, et proprium de hisce, quorum est proprium, univocè
 prædicatur. Differunt autem. Genus enim est prius, pro-
 prium vero posterius. Esse enim animal, deinde diuidi diffe-
 rentijs: proprijsque oportet. Et genus quidem de pluribus spe-
 ciebus, quarum est genus. Proprium autem de una specie tan-
 tum cuius est proprium, prædicatur. Præterea proprium quidem
 fit

Tex. iijj.

fit mutua prædicatio, generis autem non fit. Neque enim si animal est, homo est, neque si animal est, risibile est: si vero homo est, risibile est, & e contra. Præterea proprium quidem omni speciei inest, cuius est proprium, & soli ac semper. Genus autem omni quidem speciei, cuius est genus, & semper inest, non tamen soli. Præterea si propria tollantur, genera non tolluntur: si vero genera tollantur, species continuo simul tolluntur: quibus peremptis, & propria simul pereunt.

¶ Generi autem & accidenti commune est, de pluribus, uti dictum est, prædicari, siue accidens sit separabile, siue inseparabile. Moueri nanque de pluribus, & nigrum de coruis, Aethiopiis siue, & quibusdam etiam expertibus anima prædicatur. Pluribus autem genus atque accidens differre videntur. Genus enim species, ut patet, præcedit: accidens autem posterius ipsis est, etiam si accidens inseparabile sumatur. Prius enim natura id cui accidit, accidente est. Et hisce, quidem quibus genus communicatur, æquè generis communicatio competit: hisce vero, quibus accidens communicatur, non æquè communicatio competit. Intentionem enim remissionemve communicatio accidentium suscipit: generum vero non suscipit. Et accidentia quidem in indiuiduis primò sunt: genera verè ac species in indiuiduis substantijs natura priora sunt. Et genera quidem de hisce, quæ sunt sub ipsis, hoc ipso quid est prædicantur: accidentia autem hoc ipso quale quid est, aut quomodo sese habet res, prædicantur. Qualis enim est Aethiops, si interrogatus fueris, niger dixeris: & quomodo sese habet Socrates? ambulat responderes, aut sedet.

Tex. v.

Genus igitur quonam pacto à ceteris differret, iã diximus. Fit autem, ut unũquodq; etiam ceterorum à ceteris quatuor differat. Quare cum hæc quinque quidem sint, unumquodq; verò à ceteris quatuor differat, fit ut viginti omnes ipsorum differentie sint. Quater enim quinque numerum dictum conficiunt. At non ita est, sed cum si ordine numeres: quod secundo quidẽ loco numeras, una deficiat differentia, propterea quod est, ea iã sumpta: quòd tertio verò, duabus: et quòd quarto, tribus. et quòd quinto, quatuor: decem istorum uniuersæ profectò differentie sunt, quatuor, tres, duæ, una. Genus enim quo nam pacto à differentia, specie, proprio, accidente q; differt, iam dictum est. Sunt igitur hæc quatuor differentie. Differentia verò quo pacto quidem differt à genere, dictum est, cum dicebatur quonam modo genus ab ipsa differret. Restat autẽ, ut quonam modo differt à specie, proprio, accidente q;, dicatur. Atq; tres hinc differentie emergunt, ut patet. Species rursus quo quidem modo à differentia differt, dictum est, cum quonam pacto differret à specie differentia dicebatur: quo verò modo à genere differt, dictum est etiam, cum quonam pacto genus differt ab ipsa specie, dicebatur. Restat igitur, ut quonam modo differt à proprio atque accidente, dicatur. Atque duæ iam et hæc differentie hinc oriuntur. Proprium igitur restabit, ut quonam pacto differt ab accidente, dicatur: nam quo pacto à specie, differentia, genere q; differt, dictum est antea, cum illa differre ab hoc dicebatur. Cum igitur generis ad cetera quatuor differentie sumantur, ut diximus, differentie tres speciei, duæ proprii, unaque est accidentis, decem omnes istorum profectò differentie erunt. Qua-

rum quatuor, quæ sunt generis ad cætera, diximus: nunc deinceps cæteras afferamus oportet.

Commune id itaq; differentia est cum specie, æquè esse com- Tex. vi.
 municata. Singuli enim homines æquè sunt homines, atq; rationis participes. Est etiam hoc commune, semper ijs adesse quibus communicatur. Semper enim Socrates rationalis est, semperq; homo. Proprium differentia quidem est, semper hoc ipso quale quid est predicari: speciei autem, hoc ipso quid est predicari: nam si homo ut quale quid sumitur, non tamen est simpliciter quale sed ea ratione, qua differentia generi coniuncta ipsum constituerunt. Præterea differentia quidem in pluribus sæpe speciebus videtur esse: ut quadrupes pluribus animalibus specie diversis inest. Species autem individuis solis inest, quæ sub ipsa sunt collocata. Præterea differentia prior est specie, quæ ex ipsa constat: tollit enim rationale hominem, si ipsum tollatur, at homo si tollatur, rationale non tollit: est enim hoc angelus. Præterea differentia quidem cum alia componitur differentia: rationale namq; atq; mortale, ad constituendum hominem componuntur. Species autem cum specie non componitur, ut alia quedam species oriatur: quidam enim equus cum quodam asino ad muli generationem concurrat: equus autem simpliciter cum asino compositus, non effecerit mulum. Differentia et proprium commune Tex. vii.
 quidem habent, æquè ut communicent his quibus communicantur: æquè enim rationalia sunt rationalia, et æquè risibilia risibilia. Et semper ac omni speciei adesse: nam si diminutus etiã fuit bipes, ratione tamen aptitudinis semper dicitur bipes: quoniam et risibile per aptitudinem semper dicitur tale, non quia
 semper

PORPHYRII.

Tx. viij. *semper ridet. Propria autem hæc. Nam differentia quidem per sepe de speciebus pluribus dicitur: rationale enim de angelo dicitur, & de homine. Proprium autem de una tantummodo specie, cuius est proprium, prædicatur. Et differentia quidem sequitur ea, quorum est differentia, non tamen conuertitur. In proprijs vero fit mutua prædicatio, propterea quod conuertuntur. Differentia cum accidente commune est, de pluribus prædicari: & item semper ac omni adesse, si modo inseparabile sit accidens. Nam bipes cum omni semper homini competit, coruis idem, & nigrum esse, omnibus similiter competit. Differre autem hisce videntur. Differentia nanque continet species, & non continetur: etenim rationale continet hominem & angelum. At accidentia tum continent, ex eo, scilicet, quia in pluribus sunt: tum continentur, propterea quod subiecta non unius accidentis sunt, sed susceptiua plurium. Et differentia quidem ex parte est intensiõnis atque remissionis: accidentia autem gradus suscipiunt, ac magis talia minusve dicuntur. Præterea contraria quidem differentia misceri non possunt: accidentia vero contraria nonnunquam miscentur. Et hæc quidem communia propriaque differentiæ cum cæteris sunt: species autem quo pacto à genere differentiaque differt quidem, dictum est tum, cum quo pacto genus & differentia à cæteris differrent dicere tur. Reliquum, ut à proprio accidenteque differat, considerare mus. Speciei itaque cum proprio est commune, mutua prædicatio. Nam si homo est, risibile est: & si risibile est, homo est: atque risibile, ut aptum est ad ridendum, sumere, ut sepe numero diximus, oportet. Aequè præterea species assunt hisce, quibus cõ*
municantur

municantur: & propria hisce, quorum propria esse dicuntur. Tex. ix.
 ferre autem hisce videntur. Species enim & aliorum genus esse potest. Proprium vero aliorum proprium esse non potest. Et species quidem proprium antecedit: proprium autem aduenit species. Sic enim homo oportet, ut & risibile sit. Præterea species quidem semper actu subiecto adest, proprium autem interdum & potentia inest. Socrates enim actu quidem semper est homo: non autem semper ridet, quanquam semper ad ridendum est aptus. Præterea quorum definitiones sunt diuersæ, ea etiam sunt diuersa. Denique species quidem definitio est, sub genere esse, & de pluribus differentibus numero, hoc ipso quid est predicari, & quæ sunt similia: proprii vero, soli & semper atque omni inesse.

Species vero & accidenti commune est, de pluribus predicari. Tex. x.
 Per pauca autem sunt reliqua, quibus conueniunt: propterea quod plurimum inter sese accidunt, & idem accidit, distant. Propria autem utriusque sunt hæc. Species quidem de hisce quorum est species, hoc ipso quid est, predicari: Accidentis autem, hoc ipso quale est, aut quomodo sese habet. Et quæque substantia unius quidem species, plurium autem accidentium, tam inseparabilium quam separabilium particeps est. Deinde species quidem ante accidentia mente concipitur, etiam si inseparabilia sunt: (sit enim subiectum oportet, ut illi qui piam accidat:) accidentia autem posteriora sunt, & aduentitia natura. Præterea species quidem communicatio equa est: accidentium autem, & si inseparabilia sunt, equa non est. Aethiops enim magis aut minus niger Aethiope esse potest. At
 enim

PORPHYRII.

enim restat, ut de proprio & accidente dicamus: quo enim modo proprium à genere & specie & differentia differt, antea diximus. Commune itaq; proprio cum accidente inseparabile est, sine ipsis non esse ea, in quibus insunt. Vt enim sine risibili non est homo, sic & sine nigro Aethiops esse non potest. Et quemadmodum omni semperq; proprium adest, sic & ipsum inseparabile accidens adest. Differunt autem hisce. Proprium enim uni soli speciei inest, ut risibile homini: inseparabile autem accidens, ceu nigrum, non Aethiopi solum, sed coruo etiam, & pici, & hebeno, ceterisq; compluribus inest. Qua propter proprium quidem conuertitur cum eo, cuius est proprium, & est ipsi æquale: inseparabile autem accidens non conuertitur. Ac proprio quidem communicatio æqua est, accidentium autem suscipit gradus. Sicut & alia communia hisce quæ dicta sunt, atq; propria: verum et hæc ad ipsorum distinctionem communicationemq; demonstrandam sufficiunt. **ARISTOTELIS STAGIRITÆ PRÆDICAMENTA.**

DE ÆQVIVOCIS, VNIVOCIS, ET DENOMINATIVIS. CAP. I.

Equiuoca dicuntur ea, quorum nomen solum commune est: ratio verò substantiæ nomini accommodata, diuersa: ut animal dicitur & ipse homo, & id quod est pictum. Horum enim nomen commune tantummodò est, ratio verò substantiæ nomini accommodata diuersa. Si quispiam enim quænam sit utriusq; ratio animalis uoluerit assignare, rationem utrisq; profectò propriam assignabit. Uniuoca ea dicuntur, quorum & nomen commune est, & ratio substantiæ nomini accommodata eadem est: ut animal di-

citur.

citur & ipse hō, & equus: noīe namq̄ cōmuni & homo & equus animalia nuncupantur, & ratio quoq̄ substantia utrisq̄ eadē est. Si quispiam enim utrisq̄ rationē voluerit assignare, quæ nam sit utriusque ratio animalis, eandem rationē omnino red det. Denominatiua ea dicuntur, quæ ab aliquo nominis appellationem habent, solo differentia casu: ut à Grammatica Grāmaticus appellationem habet, & a fortitudine fortis.

DE COMPLEXIS ET INCOMPLEXIS. CAP. II.

Orum quæ dicuntur, alia cum complexione, alia sine complexione dicuntur. Illa talia sunt, homo currit, homo vincit. Hæc istius modi sunt: homo, bos, currit, vincit. Eorū quæ sunt, alia de subiecto quidem dicuntur, in nullo verò sunt prorsus subiecto: ut homo, de quodam homine dicitur, ut de subiecto, in nullo autem est subiecto. Alia in subiecto quidem sunt, de nullo verò subiecto dicuntur. Atque id in subiecto esse dico, quod in aliquo quidem est: et non uti pars ut sit autē seorsum ab eo in quo inest, fieri nequit. ut quedam grammatica est quidem in anima, ut in subiecto de nullo verò subiecto dicitur: & hoc album in subiecto quidem est corpore (omnis enim color in corpore est) de nullo verò subiecto dicitur. Alia de subiecto dicuntur, & in subiecto etiā sunt, veluti scientia in anima quidem est, ut in subiecto. de grāmatica autem dicitur, ut de subiecto. Alia neque in subiecto sunt neq̄ de subiecto ullo dicuntur: ut quidam equus: nihil enim talium aut in subiecto est, aut dicitur de subiecto. Atq̄ indiuidua simpliciter, & ea quæ una numero sunt, de nullo quidem subiecto dicuntur, in subiecto autem nonnulla ipsorum nihil prohibet

D esse:

esse: quaedam enim grammatica ex ijs est planè, quae in subiecto quidem sunt, de nullo. Verò subiecto dicuntur.

DE REGULIS. CAP. III.

Vm quippiam de quopiam praedicatur, ut de subiecto: ea quae de praedicato dicuntur, dicuntur etiã de subiecto: ut homo de quodam homine praedicatur, animal autẽ de homine praedicatur: igitur animal de quodã etiã homine praedicatur: quidã enim homo, *et* homo est, *et* etiã animal. Eorũ quae sunt diuersa genere, *et* non ita se habent ut alterum sub altero collocetur, diuersae sunt speciei differentiae: ut animalis atq; scientia. Animalis nanque differentiae sunt, gressibilis, *et* bipes et volatile, degensq; in aquis: scientia verò nulla ex his est differentia: non enim hoc scientia à scientia differt, quod sit bipes. Eorum verò generum, quorum alterum sub altero collocatur, easdem esse differentias nihil obstat: supera enim de suis inferis praedicatur, Quare quotquot differentiae praedicati sunt, totidem erunt *et* subiecti.

DE DECEM PRAEDICAMENTIS GENERATIM. CAPVT IIII.

Lorũ quae nulla cõplexione dicuntur, singula aut substantiam significant, aut quãtitatẽ, aut qualitãtẽ, aut ^{ad} aliquid, aut ubi, aut quando, aut situm esse, aut haberẽ, aut agere, aut pati. Est autẽ substantia quidem, ut in summa dicamus, velut homo, equus, quantitas autem, ut bicubitum, tricubitum: qualitas: ut albam, grammaticum: ad aliquid, ut duplum, dimidium,

maius: ubi verò, in foro, in Lyceio: quando autem, ut heri, superiore anno situm verò esse, ut iacet, sedet: habere autem, ut calceatum esse, armatum esse: agere verò, ut se care, urere: pati, ut secari, uri. Singula igitur eorumque dicta sunt, ipsa quidem secundum se nulla cum affirmatione negatione ve dicuntur. horum autem ad se invicem complexione, aut affirmatio aut negatio fit. Videtur enim omnis affirmatio vel vera, vel falsa esse: eorum autem quae secundum complexionem nullam dicuntur, nihil neque verum neque falsum est: ut homo, album, currit, vincit.

DE SUBSTANTIA.

CAP. V.

Substantia autem, quae quidem proprie, in primisq; et maxime sic dicitur, est quae neque de subiecto aliquo dicitur, nec in subiecto aliquo est: ut quidam homo et quidam equus. Secundae vero substantiae, species haec, in quibus quas in primis substantias appellabamus insunt, dicuntur: et haec quidem, et harum specierum genera, ut quidam homo, in specie quidem homine est: genus verò speciei animale est. Secundae igitur substantiae haec dicuntur, ut est homo atque animal. Manifestum autem ex ijs quae diximus est, quòd eorum quae de subiecto dicuntur, necesse est nomen et rationem de subiecto predicari, ut homo de subiecto quodam homine dicitur. Predicatur etiam et nomen: hominem enim de quodam homine predicabis, et ratio quoque hominis de quodam homine predicabitur: quidam enim homo et homo, et animal rationale mortale est: quare et nomen et ratio de subiecto predicabitur. Eorum verò quae in sub

PORPHYRII:

Tex. iij.

iecto sunt in plurimis quidem neque nomen, neque ratio prædicabitur de subiecto: in aliquibus autem nomen quidem nihil prohibet de subiecto prædicari interdum, ratione vero est impossibile. Ut album, cum in subiecto sit corpore, prædicatur de subiecto: dicitur enim corpus album: ratio vero albi, de corpore nunquam prædicabitur. Alia vero omnia, aut de subiectis dicuntur primis substantiis, aut in subiectis eis sunt. Hoc autem manifestum singula de prominenti fuerit: ut animal de homine prædicatur: ergo et de quodam homine prædicabitur: nam si de nullo quorundam hominum, neque omnino de homine. Rursus color in corpore est: ergo et in quodam corpore. Nam si non in aliquo corporum singulorum est, nec omnino in corpore: quare alia omnia aut de subiectis primis dicuntur substantiis, aut in subiectis eis sunt. Non existentibus igitur primis substantiis, aliquid aliorum esse est impossibile. Omnia enim alia aut prædicantur de eis, aut in subiectis eis sunt, quare non existentibus primis substantiis impossibile est aliorum aliquid esse. Secundarum vero substantiarum, magis substantia est species quam genus: propinquior enim est primæ substantia. Siquis enim primæ substantia quid sit edat, evidentius convenientiusque reddiderit, si speciem quam genus reddat: ut hominem quendam manifestius assignabis, hominem potius quam animal assignans: illud enim proprium magis cuiusdam hominis, hoc autem communius. Et cum quandam arborem assignauerit, manifestius assignabit, arborem assignando quam plantam. Præterea primæ substantiæ ideo quod alijs omnibus subiiciuntur, et omnia alia de ipsis vel prædicantur, vel in ipsis sunt, ea gratia primæ substantiæ maxime

ximè dicuntur. Ut autem primæ substantiæ ad omnia se habent
 cætera, ita se species ad genus habet: subiicitur enim species gene-
 ri: genera enim de speciebus prædicantur: species autem cum ge-
 neribus non conuertuntur. Quare & ex his species genere substã-
 tia magis est. Ipsarum verò specierum quæcunq; genera nõ sũt
 altera magis altera substantia nulla est. Nihilo enim accõmo-
 datius assignabis de quodam homine hominem assignando, quã
 de quodam equo equum. Similiter autẽ & in primis substãtijs,
 nulla magis altera substãtia est: nihilo enim magis altera substãtia
 est, quãmbos quidam. Meritò igitur post primas substan-
 tias, solæ aliorum omnium species generaq; secundæ substãtiæ di-
 cuntur. Sola enim hæc, eorum quæ prædicantur primam substã-
 tiam indicant: quendam enim hominem si quis edisserat quid
 sit, speciem quam genus accommodatius demonstrabit: & ma-
 nifestius quid sit facies, hominem quã animal attribuendo. A-
 liorum verò omniũ quicquid attribuat quis, tribuet extraneæ,
 velut album, aut currit, aut aliud quodcunq; homini depromẽ-
 do. Quare meritò hæc solæ aliorum secundæ substantiæ dicuntur.
 Ad hæc primæ substantiæ eò quod alijs omnibus subiiciuntur,
 & omnia alia de illis vel prædicantur, vel in ipsis sunt, propri-
 ssimè dicuntur substantiæ. Sicut autem primæ substantiæ ad
 omnia se habent cætera, ita genera & species primarum substã-
 tiarum ad reliqua omnia se habent: de his enim reliqua omnia
 prædicantur: quendam enim hominem dices grammaticum es-
 se: ergo & hominem & animal grammaticum dices esse: simili-
 ter autem & in alijs. Commune autem omni substantiæ est, in
 subiecto non esse. Prima namq; substantia nec in subiecto est, nec
 de

quidam homo

Tex. iij.

Tex. v.

de subiecto aliquo dicitur. Secundarū verò substantiarū constat quidem etiā sic, in subiecto nullā esse. Hō enim de subiecto quidē homine quodā dicitur, in subiecto verò nullo est: nec enim in quodā hoīe hō est. Similiter aut et aīl de subiecto quidē dicitur quodā hoīe, non etiā est animal in quodā hoīe. Præterea eorū quæ in subiecto sunt, nomen quidē de subiecto predicari interdū nihil prohibet: rationē verò est ipossibile. Scđarū verò substantiarū de subiecto & ratio & nomē predicatur: rationē enim hoīs de quodam homine predicabis, & animalis similiter: quare non erit eorum substantia, quæ sunt in subiecto. Non est autem proprium substantiæ hoc quippe & differētia eorū est, quæ in subiecto nō sunt: bipes enim & gressibile de subiecto quidē homine quodā dicitur, in subiecto verò est nullo. Nec enim in homine bipes est, neq; gressibile. Ratio quoq; differētiæ de illo predicatur, de quo cūq; ipsa differētia dicitur. Velut si gressibile de homine predicatur, & ratio gressibilis de homine predicatur: est enim homo gressibilis. Neq; nos verò substantiarum partes conturbent, quasi quæ in toto sunt, etiam in substantia sint: quæ ita in toto quasi in subiecto sint, nec forte eas non esse substantias fatēri cogamur. Non enim sic in subiecto quippiam esse, quemadmodum partem esse dicitur. Inest autem substantijs differētijs, q̄, omnes uniuocē ut predicentur. Omnia enim quæ ab his predicata sumuntur, aut de indiuiduis, aut de speciebus predicantur. A primā nanque substantia, predicatio nulla est, de nullo enim subiecto dicitur. Secundarum verò substantiarum species quidem de indiuiduo predicatur, genus autem & de specie predicatur, & de indiuiduo. Similiter aut & differētiæ, & de speciebus et de indiuiduis

Tex. vij.

diuiduis predicantur. Iam vero & ratione prima substantia spe-
 cierum generumque suscipiunt, & species generis. quocumque. de pra-
 dicato dicuntur, eadem & de subiecto dicentur. Similiter autem ratio-
 ne differentiariu suscipiunt species & individua. Vniuoca autem
 sunt quorum & nomen commune est & ratio eadem: quare omnia que
 a substantijs differentijsque sunt, uniuoce predicantur. Omnis Tex. vij.
 autem substantia hoc aliquid significare videtur. In primis igitur
 substantijs indubitabile id verumque est, hoc aliquid ipsas signi-
 ficare. Individuum enim unumque numero est, quod significatur.
 In secundis vero substantijs, similiter quidem propter appellationis
 figuram hoc aliquid significare videtur, cum quis aut hominem
 aut animal dixerit: non tamen est verum, sed quale quid potius sig-
 nificat: non est enim unum ipsum subiectum, sicut ipsa substantia pri-
 ma: sed de pluribus ipse homo & aut dicitur, verum non quale quid ab-
 solute significat, perinde ac album: nihil enim aliud album quam quale
 significat. At species & genus circa substantiam quale ipsius defini-
 unt: quale enim quaedam substantiam sane significat. Genere tamen am-
 plior definitio quam specie fieri solet, qui namque animal dicit, is plura
 complectitur quam is qui hominem dicit. Competit preterea a substantijs, Tex. viij.
 & nihil ipsis contrarium esse: Primum namque substantia, ut alicui-
 homini, aut alicui animali quidnam contrarium fuerit? nihil. n. pro-
 fus his aduersatur. At neque ipsi homini vel animali contrarium
 quicquam esse videtur. Non tamen hoc substantie proprium est:
 & alijs. n. competit, ut quantitati: bicubito. n. aut tributo nihil contra-
 rium esse videtur: neque ipsi decem, neque talium cuiquam quic-
 quam aduersatur. Nisi quispiam multum paucum, aut magnum
 paruum dixerit esse contrarium: attamen nihil eorum que defini-
 ta

numere

Tributo

ea sunt quantitates, cuiquam prorsus aduersari videtur.

Tex. ix. At verò substantia non suscipere gradus videtur, ut sit magis minusue talis. Atque non dico substantiam substantia non magis substantiam esse: hoc enim iam diximus ita esse, sed quam substantiam idipsum quod est, non dici magis ac minus esse, veluti si substantia eadem homo sit, nō est magis ac minus, aut seipso, aut alio, homo: non enim alius alio magis homo est, perinde atque album aliud alio magis ac minus est album, corpus enim album magis album nunc quam prius, et calidum magis nunc calidum ac minus dicitur, esse substantia verò non magis dicitur, nec minus, neque homo magis nunc homo quam prius dicitur esse, neque ceterorum quicquam omninò quae substantiae subeunt rationem, quare patet, substantiam gradus suscipere non posse,

Tex. x. ut magis sit unquam id quod est, atque minus. Maximè verò substantiae proprium hoc esse videtur, idem inquam unumquodque numero permanens, contrariorum esse susceptiuum: quale nihil in ijs quae substantiae nō subeunt rationē proferre possis, quod unum numero cum sit, recipere in se simul contraria possit: ut color unus idemque numero, albus idem ac niger: negotiūque idem numero, bonū malumque. Ut dicatur: ac in ceteris similiter, quae cumque substantia non sunt. Substantia autem una eademque numero contrariorum est susceptiua, veluti quidam homo unus ac idem interdum fit albus, interdum niger, et calidus atque frigidus, et vitiosus ac studiosus. Ad alia verò nulla idipsum accommodari videtur nisi fortasse quispiam instaret, orationē opinionemque dicens contrariorum esse susceptiuas. Eadem enim

ag, esse uidi.
 vera est haec oratio, quempiam inquam sedere, si ille surgat eadem haec oratio

falsa

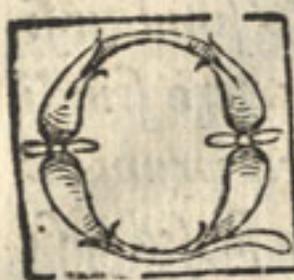
falsa erit. Idem et in opinione fieri videtur. Nam si quispiam opinatur quempiam sedere, si surgat ille, falso nimirum opinabitur, qui de illo eandem habet opinionem. Enim vero si quispiam et his illud accommodatum duxerit esse, in modo tamen habebit utriusque differentiam: substantia enim ipse sui mutatione contrariorum sunt susceptrices: si fit enim ex calido quippiam frigidum, mutatur sane, alteratur enim ut patet: et similiter si nigrum ex albo fit, et studiosum est vitioso, et in ceteris simili modo, unum quodque mutationem suscipiens, contrariorum est susceptivum. In oratione vero atque opinione non ita fit, sed ipsa quidem immobiles penitus manent: si res autem moueatur, ibi tum euadunt circa ea contraria: orationemque eadem manet, quempiam inquam sedere: re autem mota, interdum vera, interdum falsa fit. Eadem circa opinionem etiam fiunt. Quare saltim hoc quidem modo substantia proprium erit, ipsam sui mutatione susceptricem contrariorum esse. Quod si quispiam et hoc accipiet, opinionem ut putet, orationemue susceptivam contrariorum esse, sciat id ipsum verum non esse. Orationemque opinionem, non quia suscipiunt aliquid, ideo susceptivam contrariorum esse dicuntur: sed quia circa quippiam aliud accidit aliquid. Ex eo namque vera vel falsa oratio ac opinio dicitur esse, quia res ipsa est, aut non est: non quia ipse contrariorum sunt susceptivae. Simpliciter enim a nulla re prorsus aut oratio aut opinio mouetur, quare non erunt susceptivae pro, fecerunt contrariorum si passio in ipsis nulla efficiatur. At substantia hoc susceptivam contrariorum dicitur esse, quod contraria suscipiat ipsa. Morbum enim et sanitatem, nigredinem atque albedinem suscipit: atque unumquodque talium ipsa susci-

E piens

LIBER PRÆDICAMENTORVM.

piens, susceptrix contrariorum dicitur esse. Quare substantia proprium erit, ipsam unum idemque numero permanentem, mutatione sui susceptricem esse contrariorum. Sed de substantia quidem haecenus.

DE QUANTITATE. CAP. VI.

Quantum autem partim est continuum, partim discretum: et partim ex habentibus positionem partibus, partim è non habentibus constat. Atque discretum quidem est, ut numerus atque oratio: continuum autem, ut linea, superficies, et corpus: et insuper præter hæc tempus et locus. Partium enim numeri nullus terminus communis est, quo ipse copulantur, ceu quinque et quinque, si sint denarii partes, nullo communi termino copulantur: sed sunt seiuncta. Similiter tria et ^{septem} quatuor, communi termino nullo copulantur. Neque omnino fit, ut numeri partium terminus communis ullus sumatur, sed semper partes seiunctæ sunt. Quare discretum numerus est. Similiter et oratio discretum esse videtur. nam quantum ipsam esse ex eo patet, quia longæ breuique syllaba mensuratur. Eam verò orationem dico, quæ fit cum voce: etenim nullo partes ipsius communi termino copulantur. Neque enim terminus communis ullus est, ad quæ syllabæ coalescant: sed quæque per se sunt seiunctæ. Linea verò continuum est, summanque communis terminus, quo partes lineæ copulentur, punctum potest: itidem ut superficie et linea. Plani namque partes communi quodam termino copulantur. Similiter et in corpore sumere assignareque lineam superficiemve communem terminum potest, quo partes corporis copulantur:

Porro

Porrò autem *et* tempus *et* locus generis huius sunt: tempus enim
 praesens cum exacto futuroque copulatur. Rursus *et* locus conti-
 nuus est. corporis enim partes, quae quidem aliquo communi ter-
 mino copulantur, locum occupant. Igitur *et* loci partes, quas
 quaeque pars corporis occupat, eodem sanè termino copulantur,
 quo copulantur *et* partes corporis. Quare locus etiam continu-
 us erit, quippe cum partes ipsius uno communi termino copulen-
 tur. Praeterea partim, uti diximus, ex habentibus positionem par-
 tibus, partim e non habentibus constat. Nam lineae quidem par-
 tes positionem habent. quaeque enim ipsarum alicubi situm ha-
 bet: atque quàm in parte plani quaeque sita est, quaeque cum parte copu-
 latur, sumere assignareque potes. Similiter *et* plani partes positio-
 nem quandam nimirum habent. simili namque modo quaeque par-
 tium ubi iacet, quaeque cum parte copulata est, assignabitur. Par-
 tes etiam solidi loci positionem idèntidem habent. At in nume-
 ro nemo demonstrare partes ipsius positionem quam habeant,
 aut ubi sint sitae, aut quae quibus cum copulentur, potest. Nec
 item in tempore. nulla enim pars temporis permanet: quod au-
 tem non permanet, id quo nam pacto positionem habebit? Sed
 ordinem habere potius dices, propterea quòd haec pars sit prior
 temporis, haec posterior. Et in numero simili modo: ex eo
 planè, quia prius unum quam duo, *et* duo quam tria, *et*
 tria quam quattuor numerantur. Atque hoc quidem pac-
 to ordinem quandam habent, positionem autem ipsarum non
 utique sumas. Oratio quoque similiter sese habere videtur.
 nulla enim ipsius pars permanet: sed iam quae dicta est, prehendi
 amplius non potest. quare partium ipsius positio sanè non erit, cum nulla

Tex. ij.]

sus permaneat. Quae cum ita sint, patet, partim ex habentibus
 positionem partibus, partim è non habentibus positionem cons-
 tare. Atqui haec sola quae dicta sunt, propriè quanta dicuntur:
 cetera verò uniuersa per accidens. Ad hoc enim aspicientes, et
 cetera quanta dicimus: velut album, ex eo multū dicitur, quia
 multa superficies est: & actio longa, motusue, quia tempus est
 longum: non enim per se unum quodq; horum dicitur quantum:
 Etenim si quispiam quantānam sit actio assignauerit, tempo-
 re sanè ipsam definiet, biennem dicēdo, aut triennem esse, aut a-
 lio simili modo. Et album etiam quantum sit si assignauerit, su-
 perficie nimirum definiet: quanta enim est superficies, tantum
 dicet & albū esse. Quare ea sola quae dicta sunt, propriè & per
 se quanta dicuntur: ceterorum verò nihil per se, sed per accidēs
 dicitur quantum. Praeterea quantitati nihil est contrarium. In
 definitis enim quantis nullam omninò contrarietatem esse, pa-
 tet: ceu bicubito, aut tricubito, aut superficiei, aut alicui tali: nihil
 est illorum omninò cōtrarium. Nisi quispiam paucō multū, aut
 paruo magnum dixerit contrarium esse. At horū nihil est quā-
 tum, sed potiùs est ad aliquid. Nihil enim per se magnum vel
 paruum dicitur, sed ad aliud sanè refertur: ceu mons quidē par-
 uus dicitur, milium autem magnū: propterea quòd hoc maius,
 ille minor hisce quae generis eiusdem sunt existat. Ad aliud igi-
 tur est ipsorum relatio: nam si paruum quicquam magnū me
 per se diceretur, nunquā mons quidem paruus, milium verò
 magnum utiq; dicatur. Rursus in pago quidem multos homi-
 nes, Athenis autem paucos dicimus esse, qui tamen longè sunt il-
 lis plures: & in domo quidē multos, in theatro verò paucos, qui
 quidem

quidem & ipsi multo sunt illis plures. Præterea bicubitum quidē atq; tricubitum, & talium unumquodq; quantum significat, magnum autem & paruum, quantum non significat, sed magis ad aliquid. Alterius enim contemplatione magnum paruum q̄ intelligitur. Quare patet, hæc ex his esse, quæ ad aliquid sūt. Præterea siue quanta hæc quispiam esse ponat, siue non ponat, nihil est ipsis contrarium: quod enim per se ipsum sumi nō potest, sed ad aliud semper refertur, ei quo nam pacto contrarium quæquam fuerit? Præterea si magnum ac paruum contraria sunt, fiet ut idem contraria simul suscipiat, & eadem sibi ipsis contraria ut sint. Fit enim interdum, ut magnum atq; paruum sit idem. Est enim ad hoc quidem paruum, ad aliud verò magnum: quare fit, ut idem eodem tempore magnum sit atque paruum. Quod si hæc contraria sint, idem profectò contraria simul suscipiet: at nihil videtur simul suscipere contraria posse: substantia namq; susceptrix quidē contrariorū esse videtur, non tamē valet simul atq; egrotat quisquam: neq; simul albū est quicquā atq; nigrum, neq; cæterorum quicquam quod quidem contraria suscipiat simul. Fit etiam, ut ipsa sibi ipsis contraria sint. Nā si magnum contrarium paruo est, cum idem corpus & magnū sit & paruum eodem tempore: maximè sequēs videtur, ut idē quoque ipsum sibi contrarium fateamur. Sed ut quicquam sit ipsum sibi contrarium, fieri nequit. Ergo nec magnum paruo contrarium esse potest, neque pauco multum. Quare etsi quispiam hæc non ad aliquid, sed quanta esset dicit, contrariū tamen nullum prorsus habebunt. Maximè autem quantitatis cōtrarietas versari circa locum videtur. Supernum enim infero contrariū ponūt,

ANTE PRÆDICAMENTA.

ponunt locum qui est in medio inferū esse dicētes: propterea quòd
 mediū ad fines ipsius mundi distantia, maxima est. Caterorū
 quoq; definitionem contrariorum, ab his afferre ac assignare vi-
 dentur. Quæ nanque plurimum inter sese sub eodem genere dis-
 tant, ea cōtraria esse dicūt. Porrò autē, quātomagis ac minus esse
 non competit, ut bicubito. Nō est enim aliud alio bicubitum ma-
 gis, neque in numero, ut tria magis quàm quinq; tria vel quin-
 q; contraue dicantur. Neq; tempus aliud alio magis tempus di-
 citur: neque in eorum ullo omnino quæ dicta sunt, magis minus
 ue dicitur. Quanto itaq; non magis ac minus esse competit. Pro-
 prium autem quantitatis est maximè, equalitas et inequalitas,
 ut hac equalē vel inequalē unūquodq; eorū quæ rationē quanti-
 tatis subeūt dicatur, ut corpus equalē ac inequalē, et numerus et
 tempus equalē inequalēue similiter dicitur. Et de ceteris quæciā
 dicta sunt, simili modo. Reliqua verò, quæ non sunt quāta, nō
 omnino equalia ac inequalia videbūtur: veluti dispositio equalis
 inequalisue non omninò dicitur, sed similis potius, atq; disti-
 milis. Et album itidem equalē inequalēue, nō omninò, sed simi-
 le dici atq; dissimile solet. Quare quantitati maximè proprium
 erit, equalē ac inequalē ut dicatur.

DE HIS QUÆ AD ALIQUID CAP. VII.

LA verò dicuntur ad aliquid quæ id quod sunt alio-
 rū esse, aut ad aliquid aliquo alio modo dicuntur: ve-
 luti duplum, id quod est cuiuspiam dicitur, duplū
 enim alicuius scilicet: et maius id quod est, alio di-
 citur maius: aliquo nanq; maius dicitur. Similiter et cetera,
 quæ

qua istiusmodi sunt. Sunt & haec etiam ex hisce quae ad aliquid
 sunt, ut habitus, dispositio, sciētia, atq; positio. Oīa enim haec id
 quod sunt aliorū esse, aut ad aliud aliquo alio modo dicuntur: &
 non aliud quidquā. Habitus enim cuiuspiā habitus, & sciētia ali
 cuius sciētia, & positio alicuius positio dicitur esse, ceteraque
 simili modo. Ea igitur sunt ad aliquid quae id quod sunt aliorū
 esse, aut ad aliquid aliquo alio modo dicuntur ceu mens magnus
 ad aliud dicitur. ad aliquid enim mens genus dicitur. Simile
 quoque cuiuspiam simile dicitur: & cetera etiam talia ad aliquid
 eodē modo dicuntur. Sunt autē & recubatio, & statio, & sessio
 positiones quaedā: positiones verò ad aliquid sunt. Recubare au
 tem, aut stare, aut sedere, positiones non sunt: sed à dictis positio
 nibus denominatiuè dicuntur. Est autem & contrarietas in his
 ce quae ad aliquid sunt: virtus nanque vitio contrarium est,
 quorum utrunque ad aliquid est: & ignorantia sciētia. Non
 tamen uniuersis contrarietas inest. duplo nanque & dimidio,
 & similibus, contrarium est nihil. Videntur etiam ea quae sunt
 ad aliquid & gradus suscipere, ut magis minusue talia sint: .
 simile nanque & magis & minus dicitur simile & dissimile,
 & aequale & inaequale similiter: quorum utraque ad aliquid
 sunt. Quippe cum simile cuidam simile, & dissimile cuidam dis
 simile, et inaequale cuidam inaequale dicatur. Non uniuersa ta
 men hanc subeūt legem. Duplum enim non magis minusue di
 citur duplum, neque quicquā talium ullum. At qui uniuersa
 quae sunt ad aliquid, ad ea dicuntur, quae cōuertuntur. seruus enim
 heri dicitur seruus, & herus serui dicitur herus: & duplū dimi
 diū duplū, & dimidiū dupli dimidiū dicitur, et in caeteris simili
 modo

Magnus.

LIBRE PRÆDICAMENTORVM.

modo: quanquàm interdum dictio casu differt. Scientia enim scibilis scientia, & scibile scientia scibile, & sensus sensibilis sensus, & sensibile sensu scibile dicitur. Verùm interdum conuersio fieri non videbitur, si ad id ad quod dicitur, non accommodatè fuerit assignatū, sed qui assignat errauerit: veluti si ala auis fuerit assignata non conuertitur auis ala: non enim primò accommodatè est assignata ala auis: nam non hoc ala ipsius dicitur, quod est auis, sed quo est ales: complurium enim & aliorū ale sunt, quæ aues non esse constat. Quare si accommodatè fuerit assignata, fiet conuersio sanè. veluti ala alitis ala, & ales ala est ales. Atqui interdum & nomen facere necesse est, si positum nomen ad quod accommodata fuerit assignatio, non sit: ceu si clauus nauigij assignabitur, non accommodata sit assignatio non enim eo clauus ipsius dicitur, quo nauigium est, sunt enim nauigia, quorum clauis non sunt. Sed forsitan accommodatior assignatio fuerit, si clauus clauati clauus, aut aliquo alio simili modo dicatur, non enim positum nomen est. Atqui conuertitur si accommodata fuerit assignatio: clauatum enim clauo est clauatum. Idem fuerit & in cæteris modis: veluti caput accommodatius fuit assignatum, si capitati caput, quàm si animalis esse dixerimus: non enim eo caput habet, quo animal est: complura nanque animalium capite vacant. Hoc autem pacto facilimè quidpiam eorum nomina sumet, quibus nomina posita nō sunt, si à propositis primum uocibus, etiā his imponat nomina, quæ cum primis conuertuntur: ut in prædictis intueri licet, ubi ab ala ales, & à clauo clauatum assignabatur. Vniuersa igitur ea quæ sunt ad aliquid, si accommodatè quis reddat, ad ea sanè dicantur

cuntur quae conuertuntur. Nam si ad quoduis unumquodque, et non ad id, ad quod dicitur, assignetur, non fit sanè conuersio. Neque enim quidquã eorum, quae sine controuersia ad ea dicuntur, quae conuertuntur, nomenque habent, conuertitur: si non ad id quod dicitur, sed ad accidentium aliquid assignetur. Veluti si seruus non heri, sed hominis, aut bipedis, aut cuiuspiam similius fuerit assignatus, non fuerit sanè conuersio: non enim accommodata est assignatio. Præterea si accommodatè ad id quod dicitur fuerit assignatum, sublatis quidem ceteris omnibus quae sũt accidentia, relicto autem eo solo ad quod est assignatum accommodatè, ad illud sanè dicitur: ceu si seruus ad herum dicatur, sublatis quidem ceteris uniuersi, quae accidunt hero, bipide inquam, scientiae susceptiuo ac homine: relicto autem tantummodo hero, seruus ad ipsum semper dicitur. seruus enim heri dicitur seruus. Quod si non accommodatè ad id, ad quod tandem dicitur, fuerit assignatum, ceteris quidem sublatis, eo uerò solo relicto ad quod est assignatum, non ad ipsum sanè dicitur. Assignatus enim sit seruus hominis, alaeque auis: atque ab homine herus auferatur, non ad hominem sanè seruus dicitur. Nam cũ herus non sit, neque seruus est sanè. Similiter et ab aui ales auferatur, non ulterius ala profecto ad aliquid erit. si enim ales non sit, neque erit ala cuiusquam. Quare quodque assignetur ad id, ad quod tandem dicitur accommodatè, oportet. Atque si sit quidem positum nomen, facilis assignatio fit: sin uerò non sit, nomina fortasse ponantur necesse est. Quod si hoc assignentur modo, ea quae ad aliquid sunt, uniuersa ad ea sanè dicentur, quae conuertuntur, ut patet. At uero ea quae sunt ad aliquid, simul natu

Tex. v.

LIBER PRÆDICAMENTORVM.

ra esse videntur. Atque in plurimis quidem vera est hæc sententia, in quibusdam autem vera non est. Simul enim duplum est & dimidium: & si est dimidium, duplum est, & contra: & si feruus est, herus est etiam: similiter & in cæteris. Quin & mutuò hæc inter inuicem sese. Nam si duplum non est, dimidium non erit: & si dimidium non est, duplum non erit. Idem est & in cæteris modis, quæ rationis sunt similis. Non tamen in uniuersis quæ sunt ad aliquid, verum hoc esse videtur, simul inquam natura ut sint: scibile nanque scientia prius esse videbitur. Plarumque enim rerum, quæ antea sunt, scientias nos accipimus. In paucis enim, aut nulla in re prorsus scientiam fieri quispiam cum scibili simul videbit. Prætereà si scibile tollatur, tollitur & scientia: scientia verò si tollatur, non tollitur scibile. Nam si scibile non sit, scientia non est: nullius enim prorsus scientia erit. Scientia verò etiam si non sit, scibile esse nil prohibet: quæ ad rationis enim circuli & si scibilis est, scientia quidem nondum esse videtur: est autem scibilis ipsa. Prætereà animali sublato, scientia quidem animalis non erit: cum complura interim quæ scibilia sunt animalium existant. Sic & in sensu res sese habere videtur: sensibile enim antecedere sensum videtur. Si sensibile nanque tollatur, tollitur & sensus: ac ipsum si sensus auferatur, non tollitur, sensus enim circa corpus & in corpore sunt. Itaque sensibili sublato, corpus è medio tollitur. est enim & ipsum corpus sensibile: si corpus verò non sit, etiam sensus auferatur. Quare fit, ut secum sensibile sensum auferat. At sensus secum sensibile non tollit. Nam si animal tollatur, tollitur quidem sensus, sensibile verò non tollitur. Est enim sensibile corpus: ut calidum,

dum, frigidum, dulce, amarum, & cetera omnia, quae sunt si-
milis generis. Præterea sensus quidem cum sensitivo simul e-
mergit, nam unacum animali & ipse sensus efficitur. Sen-
sibile autem est & antea, quam sensus sit ortus. est enim ig-
nis, & aqua ceteraque talia, è quibus animal constat, & an-
tea quam sit omnino animal, aut sensus. Quare sensibile pri-
us ipso sensu videbitur esse.

Existit autem hoc loco dubitatio quedam, Text. vi. Text. vii.
substantia dicatur ad aliquid, quemadmodum & videtur,
an hoc in aliquibus substantijs secundis contingat. In primis
nanque substantijs verum est. Nam neque tota, neque par-
tes ad aliquid fieri dicuntur: quidam enim homo non dicitur cuius-
dam quidam homo, neque quidam equus cuiusdam quidam equus. Et itidem
in partibus. Quaedam enim manus non cuiusdam quaedam manus,
sed cuiusdam dicitur manus: & quoddam caput, non cuiusdam quod-
dam caput, sed cuiusdam dicitur caput. Eadem & in pluribus se-
cundis substantijs dici possunt. Homo nanque non cuiusdam
dicitur homo, nec equus alicuius dicitur equus, nec lignum a-
licuius dicitur lignum: sed alicuius possessio dicitur. Talia igitur
patet non ad aliquid esse. In quibusdam autem secunda-
rum substantiarum est dubitatio. Caput enim alicuius dicitur
caput, & manus alicuius dicitur manus, & unumquodque
tale eodem modo dicitur: quare haec videbuntur ad aliquid
esse. Si igitur eorum quae sunt ad aliquid, definitio est assi-
gnata, aut omnino est difficile, aut impossibile, nullam substā-
tiam ad aliquid esse ostendere. Sin verò non sufficienter est as-
signata, sed ea sunt ad aliquid, quorum ipse idem est ei,

LIBER PRÆDICAMENTORVM.

Tex. viij.

quod

quod

quod est ad aliquid aliquo modo sese habere, fortasse ad hæc aliquid dici potest. Prior autem definitio sequitur quidem ea, quæ sunt ad aliquid, omnia: non tamen idem est, propterea quod ipsorum ad aliquid esse, est, id quod sunt aliorum esse dici. Ex his igitur patet, si quispiam aliquid eorum, quæ sunt ad aliquid, definite scit, simul id quod ad illud dicitur definite sciet. Hoc autem patet quidem ex his ipsis. Nam si scit quispiam hoc ad aliquid esse (est autem eorum quæ sunt ad aliquid esse, idem ei quod est ad aliquid aliquo modo sese habere) et illud profecto sciet, ad quod hoc aliquo modo se habet. Si enim nescit omnino id, ad quod hoc aliquo modo se habet, neque si ad aliquid hoc modo se habet sciet. Patet autem (et) ex singulis: nam si quispiam hoc scit definite duplum esse, (et) id cuius duplum est continuo definite sciet. Nam si nullus definite duplum scit illud esse, neque si est duplum omnino scit. Similiter (et) hoc si scit præstabilius esse, (et) quo præstabilius est definite ob hæc eadem ipsum scire necesse est. Nec indefinite sciet, hoc præstabilius esse deterior e. hæc enim opinatio est, non scientia. Non enim exactè iam deterior e præstabilius esse scit. nã si forte sic accidit, nihil est deterius ipso. Quare patet necessarium esse, ut quicquid eorum quæ sunt ad aliquid quispiam definite sciat, (et) id idē idē ad quod illud dicitur ut sciat. Fit autem, ut caput (et) manus, (et) quæcunque taliū, quæ substantiæ sunt, id quod est ipsis definite sciatur: at nō fit necessario, ut id ad quod dicitur definite sciatur. Cuius enī hoc caput, aut cuius est manus, non fit ut definite sciatur. Quare hæc non ad aliquid erunt. Quod si hæc non sunt ad aliquid, vere dicere licet, nullam substantiam ad aliquid esse. Difficile autem est for-

Tex. ix

taße

tasse, de talibus vehementer asserere eum, qui non per se pe cogitationem in his posuerit. circa tamen unumquodq; ipsorum non est inutile dubitasse.

DE QV ALI, ET QV ALITATE. CAP. VIII.

Qualitatē verò dico, qua quales quidā dicuntur. Est autem qualitas ex hisce, qua multis modis dicuntur. Atq; una quidem species, qualitatis, habitus dispositi q; vocetur. Differt autem habitus à dispositione. nam magis permanet, atq; diuturnior est. Tales sunt ipse scientia & virtutes. Scientia namq; ex eorum numero videtur esse, que permanent, & cum difficultate dimouētur: etiam si quis piam mediocriter scientiam acquirat, nisi magna mutatio vel à morbo vel à re quapiam alia simili fiat: similiter & virtus ut iustitia, temperantia, & quæcunq; tales, haud facile dimoueri mutariue videntur. Dispositiones autem eæ sunt, qua facilius dimoueri mutariq; possunt, ut caliditas, frigiditas, morbus & qua sunt hisce similia. Nam his ipsis homo aliquo modo disponitur, & facile quoq; mutatur, ex calido frigidum subiens, et ex valetudine morbum, & in ceteris etiam simili modo. Nisi & harum ipsarum aliqua ob diuturnitatem versa iam in naturā sit, dimoueri nequeat, aut summa cum difficultate mutari possit: quam quidem hac ratione quispiam habitum iam nuncupauerit. Patet autem, ea homines habitus dicere velle, qua sunt diuturniora, neq; dimoueri facile possunt. Eos enim qui sciētias non admodum tenent, sed eas amittere facile possunt, habitum habere non dicunt: ea licet sciētia aliquo modo deterius meliusue dispositos videant. Itaq; sic à dispositione habitus differt, ut illa facile

sani eas

LIBER PR AEDICAMENTORVM.

facile dimoueri possit: habitus autem diuturnior sit, & cum difficultate moueatur. Sunt autem habitus quidē et dispositiones: dispositiones uerò haud necessario habitus sunt. Qui nāque habent habitus, ij aliquo modo etiam disponuntur: at qui disponuntur, ij non omninò & habitus habent. Aliud autem qualitatis genus est, quo adluctam aliquos, aut ad cursum, aut ad sanitatem, aut ad morbum aptos esse dicimus: & simpliciter ea, quae per potentiam naturalem impotentiamue dicuntur. Nō enim quidquam horum ex eo dicitur tale, quia aliquo disponitur modo: sed quia naturalem potētiam habet, ut facile quippiam aut faciat, aut non patiat: Ut ad pugilatum cursumue apti dicuntur ideo, non quasi rerum earum facultatem iam aliquam teneant: sed tantum quia naturalem, aut vim aut imbecillitatem facile aliquid faciendi habent. Sic apti sanitati, quia vim naturalem haud facile obnoxiam: morbi di contra, quia obnoxiam facile, seu quia vi non facile obnoxia careant, dicuntur. Eiusdē generis est & durum ac molle. Durum enim ex eo dicitur, quia potentiam habet ut non facile diuidatur: molle autem ex eo, quia eiusdem habet impotentiam. Tertium qualitatis est genus, qualitates passivae ac passiones: quae quidem talia sunt: ut dulcedo, amaritudo, & ea quae sunt generis similis, caliditas praeterea, frigiditasq, & albedo, atq nigredo. Has igitur qualitates quidem esse, perspicuum esse videtur. Ea nāque quae haec susceperunt, qualia sanē dicuntur: ut mel ex eo dicitur dulce, quia dulcedinem suscepit, & corpus etiam album, quia suscepit albedinem. Similiter & in ceteris res se habere videtur. Qualitates autem passivae dicuntur, non ideo quod ea, quae susceperunt,

passa

Tex. ij.

Tex. iij.

acerbitas,

passa aliquid sunt. Neque enim mel ex eo, quia passum aliquid est, dulce
 dicitur: neque ceterorum talium quicquam. Similiter et caliditas et fri-
 giditas, non ex eo passivae qualitates dicuntur, quia ea quae susce-
 perunt aliquid passa sunt: sed quia quaeque qualitas dicta passionis
 in sensibus est efficax. Dulcedo namque passionem quandam in gustu
 facit, et caliditas in tactu: ceteraeque simili modo. Albedo autem
 et nigredo, ceterique colores, non eodem modo qualitates passivae di-
 cuntur: sed quia a passione sunt factae. Nam quod per passionem mu-
 tationes complures colorum fiant, certum est. Puduit enim quae-
 dam, at-
 que erubuit: et timuit quispiam, atque palluit. Quare si quispiam
 etiam natura talium passionum incursumve aliquid subijt, similem co-
 lorem verisimile est illum habere. Quae namque nunc dum pudet
 dispositio circa corpus emerfit, eadem et in naturali constitutio-
 ne dispositio fieri potest, ut et color natura similis fiat. Quae cum-
 que igitur affectionum talium initium, ab aliquibus sumpserunt
 passionibus, quae permanent, cum difficultateque dimoventur, pas-
 sivae qualitates dicuntur. Sive enim in naturali constitutione pal-
 lor aut nigredo sit orta, qualitas dicitur. Nam circa eadem quoque di-
 cimus quales: sive ob diuturnum morbum, aut calorem haec eadem acci-
 derint: modo non facile dissolvantur, aut per vitam permaneant, qua-
 litates sane passivae et ipsae dicuntur, cum hisce similiter quales
 dicamur. Quae vero ab hisce sunt quae facile dissolvuntur, pas-
 siones dicuntur, non qualitates. Non enim per hasce quales dicun-
 tur. Neque enim erubescens, ob verecundiam rubens: neque pal-
 lens ob timorem pallidus appellatur: sed aliquid passus po-
 tius dicitur esse. Quare passioneshae, et non qualitates dicun-
 tur. Similiter et in anima qualitates passivae, passionisque dicuntur.

Quae

LIBER PRÆDICAMENTORVM.

Quæ enim in generatione continuo à passionibus quibusdam ipsa, quæ sine difficultate dimoueri nõ possunt, sunt orta, qualitates dicuntur: ut insania, iracundia, et quæ sunt similis generis. Quales enim ob hæc ipsa dicuntur, ut iracundi, atq; insani. Similiter et quæcunq; mentis egressiones non naturales: sed à quibusdam alijs casibus factæ sunt, quæ aut sine difficultate dimoueri nõ possunt, aut omninò immobiles sunt, qualitates itidem et hæc dicuntur: quippe cum hisce quales dicantur. Quæ verò ab hisce sunt quæ facile dissoluntur, atque expirant, passiones dicuntur: ut si turbatus quispiam iracundior fuerit. Nõ enim iracundus dicitur, qui tali in perturbatione iracundior est: sed potius aliquid passus dicitur esse. Quare passiones talia nõ qualitates dicuntur. Quartum qualitatis genus est figura, et ea quæ circa unumquodq; est forma, et insuper rectitudo et curuitas, et quicquid est hisce simile. horum enim unoquoque quale quippiam dicitur. Ex eo nanque quia triangulus, aut quadratum quippiam est, quale quid dicitur. et quia rectum identidem est, aut curuũ. Forma etiam quodq; dicitur quale. Rarum autem et densum, et asperum atque leue, quale quidem significare quid videbuntur, a qualitatis tamen diuisione remota esse videntur. Partium enim potius positionem videntur quandam significare. Etenim densum quidem ex eo quippiam est, quia partes ipsius sibi ipsis propinquæ sunt: rarũ autem ex eo, quia à sese distat. Leue etiã est ex eo, quia recte partes sunt sitæ: asperum verò ex eo quia quedam partium eminentes, quedam humiles sunt. Atque forsitan quidem et alius quispiam qualitatis modus videbitur esse: qui tamẽ maxime dici solent, tot fere sunt. Ea igitur quæ

diximus

Tex. iijj.

diximus, sunt qualitates, ut patet. Qualia verò sunt ea, quae denominatiue ab ipsis, aut alio aliquo modo dicuntur. In plarisq; igitur, quin potius ferè in omnibus, denominatiue dicuntur: ut ab albedine albus, à musica musicus, & à iustitia dicitur iustus, & in ceteris simili modo. Sed in quibusdam ex eo, quia non sunt nomina qualitatibus posita, non fit ut ab ipsis denominatiue dicantur: ut aptus ad luctam, aut ad cursum, qui quidem naturali potentia talis dicitur, à nulla qualitate dicitur denominatiue. Potentijs enim hisce quibus hi quales dicuntur, non posita nomina, sicut artibus, quibus militares aut cursores ob dispositionem dicuntur, sunt. Militaris enim dicitur ars, & cursoria, atque ab his ij qui disponuntur denominatiue dicuntur. Interdum etiam est positum & qualitati nomen, non tamen id quod ipsa quale dicitur, nomine illius denominatiue dicitur. A virtute namque honestus quispiam dicitur, ex eo sane, quia virtutem habet, sed non denominatiue dicitur à virtute. Non tamen in multis id ipsum fit. Ea igitur qualia dicuntur, quae à dictis qualitatibus denominatiue, aut aliquo alio modo dicuntur. Atqui contrarietas in qualitate esse videtur: iustitia namque contrarium est iniustitia, & albedini nigredo, & cetera eodem modo. Ea etiam quae ab ipsis qualia dicuntur, contraria esse videntur: ut iniustum iusto, & nigrum albo. Non tamen in omnibus hoc esse videtur. Flauo enim, aut fusco, aut talibus coloribus, quae quidem sunt qualia nihil est contrarium. Ad haec, si contrariorum alterum qualitas est, & reliquum omnino qualitas erit. Hoc autem ita esse patet ex singulis praedicamentis: nam si iustitia contrarium est iniustitiae, atque iustitia qualitas est, est & iniustitia. Nam ceterorum

Tex. vi.

LIBER PRÆDICAMENTORVM.

Tex. vij.

prædicamentorum, neque quantum, neque ad aliquid, neque ubi, neque aliorum quicquam omnino, nisi qualitas iniustitiæ accommodatur. Eadem $\text{\&}$ in cæteris, quæ sunt in qualitate, contrarijs dici possunt. At vero qualia ipsa gradus suscipiunt, ac magis talia minusve dicuntur: album enim aliud alio magis minusve dicitur, $\text{\&}$ iustum alio magis minusve. Et ipsa etiam intensiorem suscipiunt: fit enim, ut album albius se euadat. Nō tamen omnia, sed plurima conditionem hanc subire videntur. Nam dubitauerit quispiam, si magis minusve iustitia dici possit, $\text{\&}$ de dispositionibus etiam cæteris simili modo. Sunt enim qui de talibus contendunt: iustitiam nanque ~~est~~ iustitia, aut sanitatem sanitate magis minusve dici debere, haud omnino dicunt. Sed aliud sanitatem, iustitiãve, aut grammaticen, aut id genus dispositionem magis, aliud minus habere concedunt admodum. At tamen ea quæ hisce qualia dicuntur, gradus sine controversia suscipiunt, magisq; talia atq; minus dicuntur. Iustior enim et sanior alius alio dicitur, $\text{\&}$ in cæteris simili modo. Triangulus autē $\text{\&}$ quadratū, ceteræq; figuræ nō videtur talē cōditionē subire nā ea quidē quæ trianguli rationē circuliq; suscipiunt, trianguli similiter aut circuli sunt omnia. Eorū verò, quæ rationē hanc nō suscipiunt, nihil alio magis minusve tale dicitur: non enim quadratum magis quam altera ex parte longius, circulus est: quippe cum neutrum circuli subeat rationem: atque simpliciter, si non subeant propositi rationem, alterum altero magis tale minusve minimè dicitur. Non ergo omnia qualia gradus suscipiunt, ut

Tex. iij.

magis talia minusve dicantur. Eorum igitur quæ dicta sunt, neutrum proprium qualitatis esse videtur, similia autem dis-
similia

similiaque per qualitates solas dicuntur. Simile enim quippiam
 cuiuspiam nulla alia profectoratione esse videtur, quam ea qua
 quale est. Quare proprium qualitatis erit hoc, ipsa simile atque
 dissimile dici. Nō autem perturbari oportet, si quispiam nos di- Tex. ix.
 xerit de qualitate tractantes complura eorum qua sunt ad ali-
 quid cum qualitatibus ipsis enumerasse. Habitus enim & dispo-
 sitiones ad aliquid esse dicimus. Etenim in omnibus ferē talibus
 genera quidem ad aliquid esse dicuntur, singularium verō ni-
 hil. Scientiamanq̄, qua quidē est genus, hoc ipsū quod est alicuius
 dicitur esse: cuiusdā enī sciētia dicitur: singulariū verō sciētiarū
 nulla id ipsū quod est alicuius dicitur esse: ut grāmatica nō dici-
 tur alicuius grāmatica, neq̄ musica cuiuspiā musica, nisi generis
 ratione ad aliquid & ipse dicantur. Grāmatica enim alicuius
 sciētia dicitur, nō alicuius grāmatica: & musica cuiusdā sciētia
 nō cuiuspiā musica. Quare singula nō sūt, ut patet, ad aliquid
 at quales singulis his dicimur: quippe cū et has ipsas habeamus.
 Sciētes enī ex eo dicimur, quia singulariū aliquas scientiarū ha-
 bemus. Quare singula erūt qualitates, quibus & quales qui eas
 habent, dicuntur. At he nō sunt ad aliquid, uti diximus. Pre-
 terea siquid idem, & quale & ad aliquid sit, in utrisq̄ ipsum
 generibus collocari enumerarique, haud absurdum erit.

DE ACTIONE ET PASSIONE. CAP. IX.

Uscipit & ipsū agere patitur cōtrarietate. Calefacere
 nanq̄ et frige facere, et cale fieri et frige fieri, & volu-
 ptate ac dolore affici, cōtraria sunt: quare contrarie-
 tate suscipiūt. Gradus quoq̄ suscipiūt, ut magis atq̄ minus di-
 cātur. Fit enī ut magis quippiam minusve calefaciat, et itidē cale-
 fiat et do-

LIBER PRÆDICAMENTORVM.

doleat magis minusue: quare agere pativæ gradus suscipiunt, uti diximus. De his igitur tot a nobis sunt dicta. Dictum est autem et de situm esse, in hisce quæ diximus de ijs quæ sunt da ali quid, denominativum ipsum à positionibus dici. De ceteris vero, ut de quando, de ubi, et de habere: quia sunt manifesta, nil aliud dicitur quàm ea quæ in principio diximus: habere quidē indutum atq; armatum esse significare: ubi verò, in Lycæo esse, et cetera quæcunq; de ipsis sunt dicta. De generibus ergo propositis ea quæ sunt dicta, sufficiunt.

DE OPPOSITIS. CAP. X.

E oppositis autē quot modis opponi soleant, deinceps dicendum esse videtur. Opposita nāque modis quatuor opponi dicuntur: aut ut ea quæ sunt ad aliquid, aut ut contraria, aut ut habitus et privatio, aut ut affirmatio atque negatio. Atque ut in summa dicam. duplum et dimidium, ut ea quæ sunt ad aliquid: bonum et malum, uti contraria: cæcitas atq; visus, ut habitus et privatio: sedere et non sedere, ut affirmatio atque negatio, opponuntur. Quæ igitur ut ea quæ sunt ad aliquid opponuntur, ea id quod sunt, oppositorum esse, aut aliquo alio modo ad illa dicuntur: ut duplum dimidij, id quod est, alicuius dicitur duplū: et scientia scibili eodem opponitur modo: atque ipsa id quod est scibilis dicitur esse: et scibile etiam id quod est, ad oppositum, ipsam inquam scientiam, dicitur: scibile nanque aliquid, id scientia, dicitur scibile. Quæ igitur ut ea quæ sunt ad aliquid opponuntur, ipsa id quod sunt aliorum esse, aut aliquo alio modo vicissim dicuntur. Ea verò quæ ut contraria opponuntur, nullo

Tex. ij.

pacto

pacto legem hanc subeunt: neq̄ enim bonum mali dicitur bonū,
 sed contrarium. neq̄ album nigri dicitur album, sed contrarium
 quare oppositiones hæc differunt. At qui contraria quidem quæ Tex. iij.
 talia sunt, ut ipsorum alteram necessario rebus ijs insit, in qui-
 bus aptum est fieri, aut de quibus prædicatur, ea nullum prorsus
 medium habent: quorum autem alterum in esse non necesse est:
 inter hæc aliquid omnino medium cadit: veluti sanitas ac mor-
 bus in animalis corpore fieri apta sunt, atque alterum insit ani-
 malis in corpore, sanitas inquam aut morbus, necesse est: & de-
 numero par atque impar prædicatur, & alterum par aut im-
 par insit numero necesse est: atq̄ nullum inter hæc, aut inter par
 & impar, aut inter sanitatem ac morbum, medium cadit. At
 quorum alterutrum inesse necesse non est, horum medium est ali-
 quid: ut album & nigrum in corpore aptum est fieri, & non ne-
 cesse est in corpore alterum horum inesse: non enim omne corpus
 aut album aut nigrum est. Vitiosum quoq̄, studiosumq̄ de ho-
 mine quidem ceterisq̄ compluribus prædicatur: at non necesse est
 alterum illis inesse, de quibus hæc prædicari possunt: non enim
 omnia aut vitiosa sunt, aut studiosa: atq̄ est inter hoc medium
 sanè: fuscum quidem & flavum, cæteri q̄ tales colores, inter albū
 & nigrum: id autem quod neque vitiosum est, neque studiosū,
 inter vitiosum ac studiosum. In quibusdam igitur media no-
 men habent: ut fuscum, palidum, rubrum, cæteri q̄ tales colores
 qui media sunt inter album & nigrum: in quibusdam verò no-
 mine quidem non est facile medium assignare, utriusq̄ tamen
 extremorum negatione ipsum medium definitur: ut id quod ne-
 que bonum est neque malum, neque iustum neque iniustum.

LIBER PRÆMEDICAMENTORVM.

Tex. iij. Priuatio autem atq; habitus dicitur quidem circa quippiam idē ut visus & cecitas circa oculum: ut simpliciter autem dicam in quo solet habitus fieri, circa id utrunq; ipsorum dicitur. Atq; priuatum esse dicimus unumquodq; eorum, quæ susceptiua sunt habitus, cum est habitus non quouis modo, sed in eo, vel in quo consuevit esse, vel quando illud consuevit ipsum habere. Edentulum enim non ex eo dicimus, quia dentes non habet: et cecum itidem non ex eo, quia visum non habet: sed quia non habet, cū est aptus habere. Sunt enim, quæ orta non continuo visum dentesq; habent: at non edentula aut cæca dicuntur. Priuatum autē esse, habitumq; habere, non est priuatio atque habitus: nam visus quidem est habitus, cecitas vero priuatio. At habere visū non est visus, neq; cecum esse cecitas est: etenim cecitas, est priuatio quædam: cecum autem esse, est priuatum esse, & non priuatio: Præterea si cecitas idem esset ac cecum esse, utraque profecto de eodem prædicarentur: at homo dicitur quidem cæcus, cecitas autem nullo dicitur pacto. Et ipsa tamen, priuatum inquit esse, habitumq; habere, per idē ut priuatio atque habitus opponi videntur, modus enim oppositionis idem est. Nam ut cecitas & visus, sic & cecum esse ac habere habitum opponuntur.

Tex. v. At enim neque etiam id quod sub affirmatione negationeque est, affirmatio est atque negatio, Affirmationem nanque negationemque orationem esse constat: alteram affirmatiuam, alteram negatiuam: at nihil eorum quæ sub affirmationem negationemue cadunt, oratio est, ut patet. Dicuntur tamen & hac ipsa perinde opponi, atque affirmatio negatioque opponuntur: & in his enim idem oppositionis est modus. Nam ut affirmatio,

tio, veluti sedet, negationi, ceu non sedet, opponitur: sic & res
 quae sub utrunque cadunt, sedere inquam & non sedere, sibi mu-
 tuo aduersantur. At Verò priuationem ac habitum non esse op- Tex. uij.
 posita sic, ut ea quae sunt ad aliquid patet: non enim ipsum id
 quod est, oppositi dicitur esse. Visus enim est cecitatis visus, ne-
 que ullo alio ad illam dicitur modo: similiter neque cecitas vi-
 sus cecitas diceretur: sed cecitas ipsa, priuatio quidem dicitur
 visus: cecitas autem visus non dicitur, neque visus dicitur
 cecitatis. Præterea à vniuersa quae sunt ad aliquid, ad ea sanè di-
 cuntur, quae conuertuntur: quare si cecitas exisset quae sunt ad
 aliquid, & illud ad quod ipsa dicitur, profecto conuerteretur. ac
 non conuertitur: non enim visus cecitatis dicitur visus. Atqui Tex. vij.
 neque perinde atque contraria priuationem ac habitum op-
 positionem subire, ex eo perspicuum fore videtur, quod contra-
 riorum quae medio vacant, alterum in his quibus apta sunt
 esse, aut de quibus prædicantur, inesse semper necesse est: inter e-
 nim ea medium nullum cadere diximus, quorum alterum inesse
 susceptiuo necesse est: ut in sanitate ac morbo: in pari ac impari
 intueri licet. Quorum autem est aliquid medium, nunquam
 horum alterum omni inest necessario. Neque enim album aut ni-
 grum, neque calidum, aut frigidum esse, omne quod horum sus-
 ceptiuum sit, necesse est. Nam ut inter hæc mediū aliquod cadat,
 nihil sanè prohibere videtur. Et insuper ea diximus medium
 habere, quorum alterum non necesse est esse insusceptiuo, nisi in
 hisce, in quibus vnum inest natura: ut igni caliditas inest, &
 niui albedo. In his enim alterum definite, non utrumuis sus-
 ceptiuo inesse necesse est. Non enim aut ignem frigidum,
 aut

LIBER PR AEDICAMENTORVM.

aut niuem esse nigram contingit. Itaque non omni susceptiuo in
 esse alterum contingit, sed illis tantum quibus unum natura in
 est, atque unum definite, non utrunvis. In priuatione autem at
 que habitu neutrum dictorum est verum: neque enim alterum
 ipsorum semper inesse necesse est: quod enim nondum aptum est
 visum habere, id neque cecum dicitur, neque visum habere: qua
 re non ex ijs, erunt contrarijs, quae medijs vacant: sed nec ex ijs,
 quae medium habent. quoniam omni susceptiuo, ipsorum alte
 rum insit necesse est: cum enim est aptum visum habere,
 tunc aut cecum aut visum habere dicitur: atque horum
 alterum non definitè sanè, sed utrunvis sine discrimine villo di
 cetur: at in hisce contrarijs quae medio non vacant, nunquam
 fit ut alterum insit omni, sed quibusdam: atque hisce alterum
 definitè, et non utrunvis. Quare patet, neutro modo priuatio
 nem et habitum, perinde atque contraria oppositionem subire.
 Praeterea inter cōtraria quidem, sit modo quod ipsa recipere pos
 sit, fieri commutatio potest, nisi unum ipsorum natura cuiuspiam,
 ut igni in caliditas insit. Potest enim sanū agrotationē subire, et
 frigidum calidum, et album effici nigrum, ex studioso quoque
 vitiosus, et vitioso studiosus euadere potest. Vitiosus enim si
 moribus praestabilioribus praeceptisq; instituat, aliquid saltem
 in probitate incrementi suscipiet. Quod si parum licet incremēti
 semel susceperit, patet aut penitus illum mutari, aut ingentia in
 crementa suscipere posse. Semper enim habilis magis ad consequē
 dam ipsam virtutem sumpto paruo etiam incremento fit: qua
 re verisimile est, maiora quoque illi incrementa suscipere: quod
 quidem si semper ita fiat, in contrarium penitus habitum dedu

cetur

cetur, nisi tempore fortasse excludatur. In habitu verò privatio
 neue fieri nō potest, ut commutatio unquā efficiatur. Ex ha-
 bitu nanque quanquam ad privationem mutatio fit, ad habitū
 certè ex privatione fieri nequit. Nō enim quisquā cecus factus
 visum unquam recuperavit, neque calvus factus comam, ne-
 que edentulus ullus dentes emisit. Atqui patet, et ea quæ ut Tex. viij
 affirmatio negatioq; opponuntur, nullo dictorum modo oppositi-
 onem subire. In his enim solis alterum verum, alterum falsum
 esse necesse est quod neq; in cōtrarijs neq; in relatiuis neq; in habitu
 privationeue necesse est, semper alterū verū alterū falsū ut sit.
 Sanitas enim ac morbus contraria sunt, et neutrum ipsorū ve-
 rum est aut falsum: similiter et duplum et dimidium relati-
 ue quidem opponuntur, neutrum tamen verum est aut falsum:
 cecitas etiam atque visus, habitus quidem et privatio sunt, ut
 patet: ac neutrum verum est, aut falsum. Omnino autem nihil
 eorum, quæ nulla cum complexione dicuntur, verum est aut fal-
 sum. At uniuersa quæ dicta sunt, sine complexione dicuntur.
 Equidē id ipsum in hisce cōtrarijs maximè accidere videbitur
 quæ cū cōplexione dicuntur. Valere enim Socratē, et agrotare
 Socratē, contraria sunt. At neque in hisce necessariū est, alterū
 verū, falsū alterū esse: nā si existat quidē Socrates, alterū ve-
 rū, alterū falsum erit: si vero non existat, ambo falsa erūt, ut
 patet. Si enim Socrates omnino nō sit, neutrū erit verū, neque agro-
 tare ipsum, neq; valere. In privatione quoque ac habitu si Socra-
 tes omnino nō sit, neutrum verum erit sine sui, nō semper alterū
 verum erit, alterum falsum. Visum enim habere Socratē,
 et cæcum Socratē esse, ut habitus atq; privatio opponuntur:
H esse.

LIBER PRÆDICAMENTORVM.

Et si sic Socrates, non necesse est alterum verum, alterū falsum
 esse. Quo enim tempore nondum est aptus habere, utrumque est
 falsum. Sin omnino non sit, falsum etiam erit utrumque, et vi-
 sum ipsum habere, et cecum esse. In affirmatione verò negatio-
 nene, semper siue sit, siue non sit, alterum erit falsum, alterū ve-
 rum. Horum enim, egrotare inquam Socratem, et non egrota-
 re Socratem, siue sit siue non sit Socrates, alterum verum, alte-
 rum falsum esse patet. Si enim non sit, egrotare illum est falsum
 non egrotare, verum: quare hi sece solis hoc competit, alterum in-
 quam ipsorum verum esse, alterum falsum, quæ ut affirmatio
 atque negatio opponuntur. At verò malum quidem bono ne-
 cessario contrarium est: quod quidē esse, patet inductione. Mor-
 bus enim sanitati, et iustitiæ iniustitiæ, et fortitudini timidi-
 tas aduersatur, et in ceteris simili modo. At malo interdum bo-
 nū, interdū malū contrariū est: defectui enim, qui quidē est malū
 exuperatio, quæ quidē et in ipsa malū est, contrariū est: simili-
 ter et mediocritas, quæ quidē est bonū, utriq; aduersatur, ut
 patet: In paucis tamen id ipsū esse videtur, sed in plurimis malo
 bonū semper cōtrariū est. Prætereà non necessariū est, si contraria-
 riū alterū sit, et reliquū esse. Nam si omnes sint sani, sanitas quidē
 erit, morbus vero nō erit: similiter si sint omnia alba, albedo quidē
 erit, nigredo verò non erit. Prætereà si Socratē valere contrariū
 est huic, Socratē egrotare (fieri verò non potest, ut abo simul ei-
 dē insint) impossibile est, si contrarium alterū sit, et reliquū eti-
 am esse. Nam si stat valere Socratē, egrotare Socratem stare
 non potest. Patet etiam, et circa idem aut specie aut genere con-
 traria fieri solere, ut morbum quidem et sanitatem in anima

lis corpore, albedinem autem et negredinem in corpore absolute, iustitiam vero et iniustitiam in hominis anima. Contraria in super omnia, aut eodem in genere, aut contrarijs in generibus esse aut ipsa genera esse necesse est: nam album quidem et nigrum eodem in genere sunt: color enim ipsorum est genus: iustitia vero ac iniustitia, sub generibus contrarijs collocantur: alterius enim virtus, alterius vitium est genus, ut patet. At bonum et malum non sunt in genere, sed aliquorum ipsa genera sunt.

DE MODIS PRIORIS. CAP. XI,

Rius quippiam alio quatuor dicitur modis. Primo quidem et propriissime tempore, quo pacto quippiam antiquius aliquo et vetustius dici solet: quia namque plus est temporis, ideo antiquius atque vetustius dicitur. Secundo vero, id quod non convertitur essendi consequentia: quo pacto unum duobus est prius: nam si sint duo, et unum continuo sequitur esse: at si unum sit, non necessario sequitur duo esse. Quare hoc posito non convertitur consequentia, ut illud sit. Prius autem id esse videtur quod essendi consequentia non convertitur. Tertio modo, ordine quodam dicitur prius, ut in scientijs, atque orationibus intueri licet. Inde demonstrativis enim scientijs, prius est nimirum atque posterius ordine: elementa namque designationibus ordine priora sunt, quippe cum principia priora sint ordine conclusionibus contemplandis: et in grammatica syllabis priora sunt elementa, in orationibus etiam exordium similimodo narratione ordine antecedit. Præterea id quod est præstabilius honorabiliusve, prius natura esse videtur. Vulgus etiam eos qui sunt honorabiliores, quosque magis amat, vocare priores consueverunt: quãquã hic modus penè omnium alienissimus esse videtur.

POST PRÆDICAMENTA.

Tot igitur ferè sunt modi prioris, qui dici solent. Videtur autè
 ¶ Ultra iam dictos, alius quidam esse prioris modus. Eorum
 enim que essendi consequentia cōuertuntur, alterum quod est cau-
 sa quouis modo, ut vterum sit, prius natura non incongruè di-
 ci potest: atq; esse quedam talia, patet. Esse enim hominem, ad
 orationē de ipso veram, essendi consequentia sanè conuertitur:
 nam si sit homo, vera est ea oratio, qua homo dicitur esse: et ecō-
 trā homo profectò est, si vera est ea oratio, qua hominem dici-
 mus esse. Atq; oratio quidem vera, ut res sit nullo pacto est cau-
 sa: res tamen aliqua ex parte ut sit oratio vera, causa esse vi-
 detur. Ex eo nanq; quia res est, aut non est, oratio vera dicitur
 aut falsa: quare fit, ut quinq; modus ipsū prius dicatur, ut patet.

DE MODIS SIMVL. CAP. XII.

Simul autem ea simpliciter propriissimeque dicun-
 tur quorum generatio est tempore in eodē: neutriū
 enim ipsorum prius, aut posterius est. Atq; hæc tē-
 pore simul dicuntur: natura verò ea dicuntur simul,
 quæ essendi quidem consequentia cum conuertantur, neutrum ta-
 men ut sit alterum causa est: ut in duplo dimidioque intu-
 eri licet. Hæc enim conuertuntur. Nam si duplum est, dimi-
 diū est: ¶ si dimidium est, duplum est: neutrum tamen est
 causa ut alterum sit. Ea præterea quæ eiusdem generis diui-
 sione sibi opponuntur, simul esse dicuntur natura. Dicuntur au-
 tem eiusdem generis diuisione opposita sibi, quæ in eadē sunt di-
 uisione: qualia sunt, volatile, gressibile, atq; in aquis degens. Hæc
 enim sub eodem genere cōtra se sunt diuisa: quippe cum animat
 in hæc. ut patet, distribuatur, nihilq; horum aut posterius aut
 prius

DE SPECIEBUS MOTVS. CAP. XIII. fo. 31.

prius sit, sed natura talia simul esse videantur. Diuidi etiam unumquodq; talium in species rursus potest, ut volatile, terrestre, aquaticum: quæ quidem et ipsa simul natura erunt, quæ sub eodẽ genere collocata, in eadem sunt diuisione. Genus tamen specie prius est semper: non enim in consequentia fit ab illo conuersio. Nam si volatile est, animal est: at si animal est, non necesse est volatile esse. Simul igitur dicuntur natura, ea quæ in essendi quidem consequentia conuertuntur: nullo tamen pacto alterum causa est ut alterum sit: et ea quæ sub eodem genere collocata, contra sese sunt diuisa. Absolutè autem simul sunt ea quorum generatio eodem in tempore est, ut prius est dictum.

DE SPECIEBUS MOTVS. CAP. XIII.

Motus species sunt sex generatio, corruptio, accretio, decretio: alteratio, et ea mutatio quæ loco accommodatur. Atq; ceteri quidẽ motus, ut patet, diuersi sunt. Nõ enim corruptio est generatio, neq; accretio est decretio: neq; ea mutatio, quæ loco, accommodatur: ceteriq; motus similiter. De alteratione vero dubitatio quædam existit, ne forsitan necessarium sit id quod alteratur, aliquo reliquorum motuum alterari. Hoc autem verũ non est. Ferè enim õnibus in passionibus, aut plurimis, nos accidit alterari, nullo motuum ceterorum cõmunicãte. Neq; enim incrementa, neq; decrementa suscipere necesse est, id quod passione mouetur: et simili in ceteris modo: quare alteratio diuersus est à ceteris motus. Nã si esset idem, cõtinuo id quod alteratur crescere aut decrescere, aut aliquo alio moueri ceterorum motuum oporteret. At nõ est profecto necessariũ. Similiter et id quod

auge-

POST PRÆDICAMENTA.

augetur, aut aliquo alio motu mouetur, alterari oporteret. At sunt quædã quæ augentur, non alterantur autem. Quadratum enim gnomone circumposito creuit quidem, at non est alteratum. Similiter et in cæteris rebus huiuscemodi fit. Quare diuersi sunt hi motus omnes, ut diximus. Simpliciter autem motus quidem contrarius quieti est, singulis autem singuli aduersantur, generationi quidem corruptio, accretioni uero decretio, et mutationi accommodata loco quies in loco: et maxime, ut uidetur, ea mutatio qua contrarium ad locum itur, ut ei motui quo sursum itur is motus quo deorsum itur, et econuerso opponitur. At reliquo assignatorum motuum quidnam contrarium sit, non est facile assignare: nihil autem ipsi contrarium esse uidetur, nisi quispiam et in hoc quietem in qualitate dicat opponi ei mutationi quæ ad qualitatem est, mutationem quæ eam quæ est ad qualitatem contrariam perinde atque in mutatione loco accommodata: quietem in loco, et mutationem qua ad contrarium locum itur, contraria diximus esse. Alterationem namque mutationem esse in qualitate constat: quare motui in qualitate, quies in qualitate opponitur: aut ea mutatio, qua ad qualitatem contrariam itur, quo pacto album quippiam fieri, et nigrum quippiam fieri, inter se opponuntur. Alterantur enim hæc, atque in qualitatis contrarios terminos mutatio fit.

DE MODIS HABERE. CAP. XIII.

Habere pluribus modis, aut ut habitum dispositionemque vel aliquam aliam qualitatem dicitur: scientiam enim habere aliquam dicimus, et uirtutem: aut ut quantum, uelut eam quam quispiam magnitudinem habet: nam cubitorum trium uel quatuor habere magnitudinem dicitur:

aut ut ea quæ circa corpus ponuntur, ut vestē, tunicā, & gla-
diū, & similia: aut in parte, velut in manu annulū: aut ut par-
tem, ut manū vel pedem: aut in vase, ut modiu habere triti-
cū dicimus, aut doliū vinum: hæc enim habere, ut in vase di-
cuntur, aut possessionē, habere enim dicimur domū, fundū. Di-
citur & vir uxore, & uxor virū habere: qui quidē remotissi-
mus omnium habēdi modus esse videtur: nihil enim aliud dicēdo
virum habere uxorem significamus, quàm virū una cum
uxore habitare. Forsitan & alij quidā habendi modi esse vi-
debuntur, sed qui dici solent, omnes ferè sunt nunc à nobis enu-
merati.

FINIS.

PERI HERMENIAS ARISTO
totelis libri duo, Ioanne Argiropylo,
Byzantio interprete.

DE SIGNIS. CAP. PRIMVM.

Primo definire oportet, quid nā sit nomen, & quid
verbū, deinde quid negatio quid affirmatio: quid
enūciatio: quid deniq; oratio sit. Ea igitur, quæ in
voce cōsistūt signa sūt affectuū, qui in aīa sunt: &
ea, quæ scribūtur, nota sunt eorū, quæ in voce consistunt. Atq;
vti non eadem sunt apud omnes homines literæ: sic neq; voces ea
dem sunt. Affectus tamen quorum hæc signa sunt primo: ijdē
apud omnes homines sunt: res quoq; quarum hī similitudines sūt
easdem itidem esse constat. Verum de his in libro de Anima di
ctum est: ad aliam enim facultatem huiuscemodi cōsideratio per
tinet. Quemadmodum autem in anima conceptus est interdū si
ne veritate, aut falsitate: interdū vero est talis, vt horū alterū
ei necessario competat: sic & in voce esse videtur. Nā verum
falsumq; in compositione, diuisioneq; consistit. Ipsa igitur nomi
na & verba similia sane sunt ei conceptui: qui sine compositione,
diuisioneq; est: velut hoc nomen album, vel homo, cum nihil
additur ipsi: nondum enim verum est, aut falsum: cuius quidē
hoc indicium est: hippocentaurus enim aliquid quidem signifi
cat: at nondum verum est, aut falsum, nisi esse, aut non esse
additum: aut simpliciter, aut respectu temporis fuerit.

De nomine. Cap. ij

Nomen

Omen igitur vox est significatiua ex instituto sine tempore: cuius nulla pars significat separata. Nā hoc in nomine equiferus nihil per se ipsum equus significat: sicut hac in oratione, equus est ferus verū non ut est in simplicibus nominibus: sic et in compositis est. In illis enim nullo pacto pars est significatiua: in compositis vero videtur quidem: nihil tamen separata significat: ut in exēplo patet antea dicto. Ex instituto autem diximus, quia nullum nomen est signum natura: sed cum est positum. Nā significant et ij soni qui scribi nō possunt: ut bestiarum quorum nullum est nomen. Hoc autem non homo non dico esse nomē. At neq; nomē est positum quo ipsum appellare oportet: neq; enim est oratio: neq; negatio: sed infinitum nomē vocetur: quoniā et quod est, et quod non est in oratione rerum sine discrimine ullo significat. Hoc etiam Philonis, aut philoni, et hisce similia nomina nō sunt: sed nominis casus. Atq; ratio eius in ceteris quidem est, illo autem differt. Si enim addideris, est, uel erat, uel erit hoc quidem neque verum, neq; falsum euadet. Nomen autem semper: veluti Philonis est, aut non est: nondum enim verum est, aut falsum.

De verbo. Cap. 3.

Verbum autem est id, quod insuper tempus significat, et cuius nulla pars seorsum significat: atq; semper eorum, quæ de alio dicuntur, est signum. Dico autem ipsum insuper tempus significare: quia valetudo quidem est nomen, valet autem verbum. Significat enim insuper nunc esse. atq; semper eorum, quæ de alio dicuntur, est signum. Ut eorum, quæ de subiecto dicuntur, aut eorum, quæ

LIBER PRIMVS:

in subiecto dicimus esse. Non valet autem, *Et* non a grotat, nec dico verbum esse, nam in super quidem tempus significat, semper q̄ de aliquo dicitur. At differentie nullum nomen est positum, sed verbum infinitum vocetur. Quoniam de quocumq̄, *Et* de eo quod est, *Et* de eo, quod non similiter dicitur. Simili modo valet, atq̄ valebit non verba, sed verbi casus appello. Quonia illud quidem praesens significat tempus, illa autem id, quod est circa praesens, exactum, inquam, atq̄ futurum. Ipsa igitur verba, cum per se dicuntur nomina sunt, *Et* aliquid sane significat, nam qui dicit mentem utique affirmat, *Et* qui audiuit, quiet. Sed si est, aut non est, nondum sane significant, nec enim esse, aut non esse, signum est rei, neq̄ si ipsum, quod est per se dixeris nudum. Ipsum enim nihil est. Significat autem insuper compositionem quandam, quae quidem sine compositis intelligi nequit.

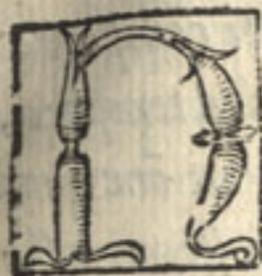
De oratione. Cap. 4.

Ratio est vox significatiua cuius partiu aliqua separata significat, ut dictio; sed non ut affirmatio, vel negatio, ut homo significat quidem aliquid, at non significat esse, aut non esse, sed erit affirmatio, aut negatio si aliquid ipsi addideris. Vna vero syllaba hominis nihil significat, nec enim hac in dictione musica, mus significat aliquid: sed vox tantum est. In compositis autem significat quidem: sed non per se, ut antea diximus. At vero omnis oratio significatiua quidem est, at non ut instrumentum, sed ut institutio quemadmodum dicimus.

De enunciatione.

Cap. 5.

Non omnis oratio est enuntiatiua, sed ea tantū, quae
 vera est, aut falsa. Quod quidem non omnibus
 orationibus competit, nam fit quidem oratio, cum
 quispiam optat non tamen vera est, aut falsa: ora-
 tiones igitur ceterae omittantur. Ad oratoriam enim artem, aut
 poesim, illarum magis consideratio pertinet. Enuntiatiua vero
 praesentis est propria contemplationis. Est itaq; una prima enū-
 tiatiua oratio, affirmatio, deinde negatio. Ceterae vero omnes
 coniunctione sunt una. Neesse est autem enunciatiuam omnē
 orationem ex verbo, aut casu verbi constare. Etenim et ipsa
 hominis ratio nisi, vel erat, vel erit, aut aliquid tale audiveris
 nondum est enunciatiua sane oratio, quia unum quid est, et nō
 multa animal gressibile bipes. Non enim, quia partibus coniun-
 ctis pronuntiata est, erit una, verum id per tractare ad aliam
 pertinet facultatē. Est autē enūtiatiua una oratio, aut ea, quae
 unū significat: aut ea, quae coniunctione est una. Plures vero ea, q̄
 plura, et non unū significāt, aut ea, q̄ carēt cōiunctiōe. Nōmē igitur,
 aut verbū dictio tantū vocetur, quippe cū fieri neq̄at, ut is,
 qui aliquid noīe, vel verbo significat, sic dicat, ut enūtiat, siue in-
 terrogatus fuerit, siue nō, sed ex sese uoluerit dicere. Harū autē a-
 lia erit enūtiatio simplex, ueluti aliquid inquam, dicens de ali-
 quo, aut aliquid ab aliquo remouens, alia autem ex his compo-
 sita, ueluti composita iam est oratio quaedā. Atq; simplex enūti-
 atio est uox significatiua essendi quippiam, uel nō essendi, uti tem-
 pora sunt distincta. Affirmatio uero est de aliquo alicuius enū-
 tiatio. Negatio autem enūtiatio qua aliquid ab aliquo dimo-
 uetur. Quoniā autem fieri potest, ut quod competit enuncietur

+
 ut non competens, et contra: quod non competit uti competeret
 +
 ut non competit, et contra: quod non competit uti non competens, et circa ea tempora,
 quae sunt extra praesens similiter: fieri sane potest, ut one, quod
 affirmavit quispiam, negetur: et quod negavit quispiam, affir-
 metur: quare patet cuilibet affirmationi negationem: et cuilibet
 negationi affirmationem esse oppositam. Atque hoc sit contradi-
 ctio affirmatio, inquam, et negatio, quae opponuntur. Opponi au-
 tem eam dico, quae eiusdem de eodem: et non equivoce: et quae-
 cumque alia determinauimus ad sophistarum molestias euitandas.

De subiectis, et praedicatis enunciationum. Cap. 5.

 Vm autem rerum aliae sint uniuersales, aliae singu-
 lares. Uniuersale dico, quod de pluribus aptum est
 predicari, quale est homo. Singulare autem id, quod
 illam legem subire nequit, quale est Callias: sicque ne-
 cesse interdum uniuersalium, interdum singularium cuidam
 aliquid inesse, vel non inesse enunciare. Si quispiam uniuersa-
 liter quidem de uniuersalibus enunciat: competere, inquam, aut
 non competere quippiam, erunt enunciationes istae contrariae: ac
 quae de uniuersalibus uniuersaliter enunciare quempiam dico
 hoc modo: ut est omnis homo albus, nullus homo est albus. Qua-
 do autem in uniuersalibus non uniuersaliter: non sunt contra-
 riae. Quae autem significantur, est esse aliquando contraria. Di-
 co autem non uniuersaliter enunciare in his, quae sunt uniuersa-
 lia hoc modo: homo albus est, homo albus non est: homo quidem
 est uniuersale: at ille non utitur, ut uniuersali ipsa enuncia-
 tione. Omnis enim non significat ipsum uniuersale: sed uniuersa-
 lis praedicationis est nota. Ei vero, quod uniuersaliter praedi-
 catur

dicatur si uniuersalis predicationis addideris notatur si uniuersalis predicationis addideris notam euinciationem non efficit veram. Nulla enim erit affirmatio vera, in qua predicationis nota uniuersalis ei adiungitur, quod uniuersaliter predicatur: ut omnis homo est omne animal. Affirmationem igitur, et negationem opponi contradictoriae quidem dico, cum uniuersaliter altera significat altera non uniuersaliter de eodem: ut omnis homo albus est, non omnis homo albus est: nullus homo albus est, quidam homo albus est. Contrariae vero cum uniuersaliter utraque significat de eodem: ut omnis homo albus est, nullus homo albus est.

De regulis oppositionum. Cap. 6.

 Vapropter fieri quidem non potest, ut haec simul sint vera. At sit, ut his oppositae vera nonnunquam sint de eodem: veluti non omnis homo albus est, et aliquis homo albus est. Contra dictiones igitur ea, quae uniuersalium uniuersaliter sunt, ita sese habent, ut altera pars earum sit necessario vera, altera falsa: eandem conditionem et in singularibus esse constat: ut Socrates est albus, Socrates non est albus. At eae, quae uniuersalium non uniuersaliter sunt, non ita se habent: ut semper altera pars ipsarum sit vera, altera falsa. Haec namque simul sunt vera homo albus est, homo albus non est: homo pulcher est, homo pulcher non est. Si enim turpis sit, homo pulcher non est: et si quippiam sit, id profecto non est. At enim absurdum ilico cuiuspiam hoc esse videbitur: propterea quod haec, homo albus est, et nullus homo albus est, idem significare videntur. At nec idem sane significant: nec sunt simul necessario vera. Patet autem et

LIBER PRIMVS.

*Unius affirmationis unam esse negationem: id enim oportet
 negationem negare, quod affirmavit affirmatio ipsa: Et ab eo-
 dem siue singulare sit, siue uniuersale, aut uniuersaliter, aut
 non uniuersaliter sumptum, ut est Socrates albus, non est So-
 crates albus. Quod si quippiam aliud ab eodem negauerit, aut
 idem ab alio: non erit hac illi, sed alia sane opposita. Huic uero
 omnis homo albus est illa non omnis homo albus est. Et itē huic
 aliquis homo albus est, illa nullus homo albus est: Et huic rursus
 homo albus est, illa homo albus non est. Dictum est igitur unā
 affirmationē unī contradictorie opponi negationi: Et quæ nam
 sint illæ, Et cōtrarias alias esse: Et quæ sint etiā illæ: Et item om-
 nis contradictionis alteram partem ueram, alterā falsam esse.
 Et cur ita sit: Et quando rursus uera est, aut falsa.*

De affirmatione, Et negatione una. Cap. I.

*A autē una est affirmatio, Et item una negatio,
 quæ unū de uno significat: siue sit, siue non sit uni-
 uersaliter uniuersale: ut omnis homo albus est, non
 omnis homo albus est: homo albus est, homo albus nō
 est: nullus homo albus est, quidā homo albus est: modo albū unū
 significet. Quod si duobus nomen est unumpositum, ex quibus
 unū non constat: non est una affirmatio, nec una negatio,
 ueluti si quispiā equo Et homini, posuerit nomen tunicam, hæc
 oratio tunica est alba, non erit una affirmatio, nec etiam
 una negatio. Hæc enim homo equus est albus, nihil ab illa
 differre uidetur: at hæc nihil ab hisce differt, equus est albus, ho-
 mo est albus: quod si hæc plura significant, Et sunt plures: patet
 Et primam illam, aut plura, aut nihil significare: nō est enim
 aliquis*

aliquis homo equus. Quare nec in his affirmationibus, negationibusue necesse est alteram contradictionem veram, alteram falsam esse.

De futuris contingentibus. Cap. 8.

In his igitur, quae sunt, & fuerunt: necesse est affirmationem, aut negationem veram, vel falsam esse: atque earum quidem, quae uniuersales uniuersaliter sunt semper necesse est alteram veram, alteram falsam esse: & singularium etiam uti diximus: nam earum, quae dictae sunt non uniuersaliter uniuersales non necesse est alteram veram, alteram falsam esse. Atque de his autem antea diximus. In singularibus autem: atque futuris: non similiter res sese habet. Nam si omnis affirmatio, vel negatio vera est: aut falsa: & omne necesse est esse, aut non esse. Quare si quispiam quidem dixerit quippiam fore: alius autem illud idem non fore dixerit: necesse est, ut patet alterum ipsorum dicere verum: si omnis affirmatio, vel negatio vera est, aut falsa: in talibus enim non simul ambae fuerint verae. Nam si vere, quispiam dicit hoc album, aut non album esse necesse est album, aut non album esse. Et si est album, aut non album: verum utique dicit affirmando, aut negando: & si omnino non est: falsum dicit, & si falsum dicit, non est. Quare necesse est affirmationem aut negationem veram, vel falsam esse. Nihil ergo aut est, aut fit a fortuna, neque est quidquam quod eque fieri, ac non fieri possit, neque erit, aut non erit quidquam, sed omnia necessario eueniunt, & nihil est quod eque fieri, ac non fieri possit, nam aut is dicit verum, qui affirmavit, aut is, qui negavit, quare non est quidquam omnino talis

natura.

PRIMVS.
LIBER SECVNDVS.

naturæ. Etenim etiam æque fieret, vel non fieret: id enim quod æque fieri, atq; non fieri potest: non magis sic, aut sic se se habet, aut habebit. Præterea si est nunc aliquid album vere quispiam prius asseruisset, si fore illud dixisset. Quare semper esset verum si diceretur, quoduis eorum, quæ facta sunt esse fore: Quod si semper esset verum, si diceretur hoc esse, vel fore: fieri non potest, ut istud non sit, aut non oriatur. At quod fieri non potest, ut non oriatur, id impossibile est, ut non fiat: sed quod impossibile est, quod non fiat, id fieri necesse est, uniuersa ergo futura necesse est fieri. Quare nihil est omnino, quod æque fieri, atque non fieri potest. Nec a fortuna quidquam eueniet. Sed omnia necessario fiunt. Nam si fortuna quippiam euenierit, id non necessario erit. At vero neq; dicere quisquam potest neutrum esse verum: veluti neq; fore, neque non fore, primo namq; cum affirmatio vera non est, negatio vera non erit: Et cum hæc est falsa, fit, ut affirmatio non sit vera. Et insuper si vere quispiam dicit album quippiam esse simul et magnū, necesse esse utrumque, et si vere dicit cras fore, oportet illud cras fore, quod si neq; erit cras, neq; non erit. non erit id in ratione rerum, quod æque fieri, atque non fieri potest, veluti naualis pugna, oportet enim neque fieri, neq; non fieri pugnam naualem. Ea igitur absurda, quæ eueniunt, hæc sunt, et istiusmodi cætera. Si necesse est enunciationum oppositarum, tam in uniuersalibus uniuersaliter, quam in singularibus alteram veram, alteram falsam esse, nihil inquam, in his esse, quæ fiunt, quod æque fieri, atque non fieri possit, sed esse, ac fieri necessario cuncta, quare nec consultare opus est, nec aggredi res agendas, veluti si hoc quidem fecerimus

mus, eueniet hoc, si hoc uero non fecerimus, non eueniet hoc. Ni-
 hil enim prohibet $\&$ annos usq; centies centum unum hoc fore, al-
 terum non fore dicere, ut necessario ipsorum eueniat alteru, quod
 quidem uere tunc diceretur. At uero neq; quiquam refert quip-
 piam dicere contradictionem, uel non dicere. Patet enim ita res ip-
 sas sese habere, $\&$ si non alter quidquam affirmabit alter nega-
 bit. Non enim quia affirmatio dicta est, aut negatio: ideo res e-
 rit, aut non erit, neq; magis si ad annos usq; centies centum, qua-
 quanto tempore fore, aut non fore dicatur, quare si in omni tem-
 pore contradictio sic se habebat, ut altera pars ipsius sit uera, ne-
 cesse erat hoc fieri: $\&$ unumquodque eorum, quae fuere sic semper
 sese habebat, ut necessario fiat, nam si uere quispiam dixit hoc
 fore: fieri nequit, ut non oriatur ipsum, atq; eueniat $\&$ si euenit,
 atq; est ortum semper ante uerum erat ipsum dicere fore. Siqui-
 dem hac esse nequeunt: videmus enim principium futurorum, $\&$ scilicet
 $\&$ deliberando quippiam, atq; agendo, $\&$ omnino id, quod si mi-
 liter esse, atque non esse potest, in ijs, quae non semper sunt actu, in
 quibus utrunq; $\&$ esse, inquam, $\&$ non esse contingit: quare $\&$
 fieri, $\&$ non fieri: $\&$ rerum complures ita sese habentes ipsis ocu-
 lis cernimus. Nam, ut hoc exemplo percipiatur uestimentum
 hoc possibile est scindi, $\&$ non scindetur, sed tempore post conte-
 retur: similiter $\&$ non scindi possibile est, non enim posset tempo-
 re post contritum fore ⁿⁱ si scindi non posset. Quare $\&$ in alijs ita
 est rebus quacunq; talem potentiam subeunt. Manifestum est
 igitur non omnia necessario uel esse, uel fieri: sed quaedam talia
 esse, ut aequae fieri, atque non fieri possint: de quibus non est magis
 affirmatio, quam negatio Vera, uel falsa, quaedam esse huius

modi, ut ipsorum magis quidē, & plerunq; alterū eueniat, possit tamen & alterum euenire alterū vero non euenire. Neceſſe est igitur id, quod est, quando est esse, & id, quod non est, quando non est non esse, non tamen aut omne, quod est esse, aut omne, quod non est non esse, necesse est, nō enim idē est omne, quod est necessario esse cū est, & simpliciter necessario esse, & de eo, quod nō est simili modo. Et in contradictione etiam ratio eadē est, omne nā q̄ necesse est esse, aut non esse, & itē fore, aut non fore, non tamen necesse est distincte alterū fore, veluti necesse est quidem pugnam navalē cras fore, aut non fore, non tamē fore pugnam navalē cras necesse est, neq; rursus non fore, attamen fore, aut non fore necesse est. Quare cū orationes ita sint veræ quæ admodū sese habent res ipse, patet & contradictionē ipsam, quæ circa res eas efficitur, quæ sic se habent, ut æque fieri, atq; non fieri, & esse, atq; nō esse possint, necessario perinde sese habent, atque res tales sese habent, & eandē cum illis legē subire, quod quidē in hisce fit, quando semper sunt, aut non semper non sunt, contradictionis enim rerū ipsarū alterā quidē partē necesse est verā esse, vel falsam, nō tamē hanc vel hanc, sed utraque cōtingit, fitque, ut altera magis sit vera, non tamen vera, vel falsa distincte sicuti diximus. Quare patet non omnium affirmationum, & negationū oppositarum alteram necessario veram esse, alterā falsam, non enim in hisce, quæ sunt, sic res se habent, & in ijs, quæ non sunt quidem esse vero, aut non esse possunt, sed uti diximus.

Libri primi. Finis.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

DE ENVTIATIONIBVS INFINITIS. CAP. I.

Voniã autẽ affirmatio enũtiatio est quippiã de quo
 piã significans, hoc autẽ nomẽ est, aut id, quod no-
 mine caret, unũ vero idesse, atq; de uno dici, qđ
 est in affirmatiõẽ oportet. Dictũq; est atẽa quidnã
 sit ipsum nomen, & quid etiã id, quod nomine caret. Ipsum enĩ
 non hõ non nomẽ, sed infinitũ nomen appello. Infinitũ enim nomẽ
 unũ quodãmodo significare videtur, quẽadmodum & nõ va-
 let non verbum, sed infinitum nũcupo verbũ. Omnis affirma-
 tio profecto, & negatio, aut ex noĩe, & verbo, aut ex infinito no-
 mine, verboq; constabit, nanq; absq; verbo nulla est affirmatio
 sane, neq; ulla negatio. Etenĩ vel erat, vel fuit, vel erit, et qua-
 cũq; alia jũt huiuscemodi verba ex numero sũt eorũ, quæ posita
 sunt, significãt enĩ insuper tẽpus. Quare prima est affirmatio,
 atq; negatio, hõ est hõ non est. Deinde nõ hõ est, non hõ non est.
 Rursus õnis hõ est, non õnis hõ est, õnis nõ homo est, non õnis nõ
 hõ est. Eadẽ est ratio, & de tẽpore exactõ, atq; futuro. (ũ autẽ
 ipsum est tertiũ insuper predicatur hoc pacto, hõ iustus est. Vbi
 ipsum est tertiũ dico cõponi nomen, aut verbũ in affirmatione)
 dupliciter iã ipse oppositiones dicuntur. Quare quatuor ob id
 ipsum erunt hæc, quorũ duo quidẽ sic se habebunt ad affirmatio-
 nem negationemue similitudine rationis, vt ipse privationes.
 Duo veronon. Nã ipsum est, aut iusto addetur, aut non iusto:
 quare & negatio similiter addetur, quatuor igitur erũt. Intelli-
 gamus autem id, quod dicitur ex hęc, quæ hic subscribuntur.

LIBER PRIMVS.

Homo iustus est, huius negatio est, homo ~~est~~ ^{no} iustus ^{no} est: homo ~~est~~ ^{no} iustus ^{no} est: huius negatio est homo non iustus non est. Hic enim ipsum est: & item non est, iusto, & non iusto adiungitur. Hæc igitur sic ordine posita sunt, ut in resolutionis dictum est. Simili modo sese habebit oppositio & si nominis vniuersaliter sit affirmatio: veluti omnis homo iustus est, huius negatio est non omnis homo iustus est. Omnis homo non iustus est: huius etiã negatio est non omnis homo non iustus est. At tamen non fit, ut similiter ea, quæ per diametrum collocantur simul sint vera: sed fit nonnunquam.

Omnis homo iustus est. Non omnis homo iustus est.

Non omnis homo ⁱⁿ iustus est. Omnis homo iniustus est.

Non omnis homo non iustus est. Omnis homo non iustus est.

Hæc igitur duæ sunt oppositæ: aliæ vero duæ sunt rursus cum non hõ tanquã subiectũ quoddã accipitur: ut non hõ iustus est, non hõ iustus non est: non homo non iustus est, non homo non iustus non est. Atq; plures his oppositiones non erunt. Hæc vero seorsum ab illis: ipsæ per se ipsas erunt cũ non homo tanquã nomine utantur, ut patet. Quibus aut non accommodatur, est ipsum, ut cum hæc ponuntur, valet, ambulat, & istiusmodi cætera: in iisdẽ facit hoc pacto positũ: ac si est ipsũ adiungeretur: ut valet omnis homo non valet omnis homo: valet omnis non hõ, non valet omnis non homo. Non enim dicendũ est non omnis homo: sed negationis nota: ipsum, inquam, non: addenda est huic termino homo.

Omnes

Omnis enim non significat ipsum uniuersale: sed uniuersalis
 predicationis est nota, quod quidem ex hisce patet, homo ualet,
 hō nō ualet, nō hō ualet: nō hō nō ualet: hæ enim ab illis ex eo
 differunt: quia nō dicunt uniuersaliter. Quare omnis, vel nul-
 lus nil aliud significare uidetur, quam affirmationem, aut ne-
 gationem uniuersaliter dici: cætera: gitur eadem sunt addēda.
 Cum autem huic affirmationi omne animal iustum est: ea nega-
 tio sit contraria, quæ significat nullum animal esse iustum, patet
 has quidem nunquam esse simul ueras: oppositas autem his ue-
 ras simul nonnunquam esse, ut non omne animal est iustum, et
 est aliquod animal iustum. At hæc nullus est homo iustus: se-
 quitur hanc, omnis homo non iustus est. Hæc etiam nō omnis ho-
 mo non iustus est: quæ quidem est illa opposita sequitur illam,
 est aliquis homo iustus: necesse est enim aliquem esse. Patet etiam
 in singularibus quidem si uerum est interrogatum negare: affir-
 mare etiam uerum esse: ueluti est ne Socrates sapiens? non: So-
 crates ergo non sapiens est. In uniuersalibus autem nō est ea ue-
 ra, quæ similiter dicitur: sed est negatio uera, uelut, est ne om-
 nis homo sapiens? non, ergo omnis homo non sapiens est, hoc enim
 est falsum: sed illud est uerum, ergo non omnis homo sapiens
 est, atq; hæc quidem est ea quæ opponitur: illa uero est ea, quæ
 est contraria: ea autem, quæ infinita sunt nomina, uerbaq; sūt
 q; opposita uocibus hisce, quæ sunt nomina: atq; uerba, ut non
 homo, non iustus: et huiuscemodi uoces, sine nomine, uerboq;
 uidebuntur esse negationes: at non sunt, semper enim necesse est
 negationem esse ueram uel falsam. At hisce, qui dixit non ho-
 mo, non magis, quam is, qui protulit homo: sed minus potius ue-

LIBER SECVNDVS

rum, vel falsum aliquid dixit: nisi quippiam ipsi addiderit. Hæc autem, est omnis non homo iustus nihil idem, quod nulla illarum significat: nec item ea, quæ est ipsi opposita: non est, inquam, omnis non homo iustus. At hæc, omnis non homo non iustus est, idem quod illa significat nullus non homo iustus est. At enim nomina et verba transposita idem significant: veluti albus homo est, homo albus est. nam si ita non sit eiusdem affirmationis plures erunt negationes: at demonstratum est unam oppositam esse uni, huius enim albus homo est, negatio est, albus homo non est, huius autem, homo albus est, si non est idem, quod ista, albus homo est: aut hæc erit negatio, non homo albus non est, aut ista, homo albus non est, at altera quidem negatio huius est, non homo albus est, altera vero negatio huius, albus homo est. Quare affirmationis unius duæ erunt negationes. Patet igitur eandem affirmationem fieri negationemue, si nominis positio, verbique mutetur.

De enunciationibus coniunctis, et diuisis. Cap. 2.

Nam autem de multis, aut multa de uno, aut affirmare, aut negare: nisi sit unum quippiam id, quod ex pluribus illis significatur, non est affirmatio, neque negatio una. Atque unum dico, non si nomen unum sit positum: non fit autem quid unum, ex illis, velut homo est forsitan, et animal, et bipes, et mite: atque ex his etiam fit unum quidam: ex albo vero, et homine, et ambulante non fit unum. Quare neque si unum quippiam, de hisce quispiam affirmauerit, una erit affirmatio: sed vox quidem una plures autem affir

affirmationes, neque rursus e contra de uno dixerit hoc, sed simi-
liter multa. Quod si differendi interrogatio responsionis est pos-
tulatio: vel propositionis, vel contradictionis alterius partis:
propositio vero contradictionis unius est pars, non erit ad hoc
una profecto responsio: neque enim est ipsa interrogatio una, et si
est etiam vera. Sed de his est dictum in Topicis. Patet etiam insuper
neque quid est: interrogationem esse differendi: nam, ut detur, ex inter-
rogatione oportet, ut eligat utram velit ipse contradictionis par-
tem enunciare: sed oportet interrogantem distinguendo interroga-
tionem proferre hoc pacto: utrum hoc sit homo: an non hoc. Cum autem eo-
rum, quae seorsum praedicantur: alia composita praedicentur: ut
unum omnia praedicatum: alia non praedicentur, quae nam sit differ-
entia? de homine namque vere dicitur animal seorsum, et bipes seor-
sum, et haec eadem simul, et unum, et homo rursus et album seor-
sum, et haec eadem simul, et unum: sed non si quispiam est sutor,
et bonus, sutor dicendus est bonus. Nam si quia verum est seorsum
utrumque: ideo et utrumque simul verum esse oporteat multa se-
quentur absurda. De homine namque quopiam verum est dicere et
quod est homo, et quod est etiam albus, quare et totum, rursus si
album verum est dicere, et totum, quare erit homo albus albus, atque hoc
in infinitum abibit. Et rursus musicus albus ambulans, et haec sepi-
us coniuncta dicentur, quorum in infinitum erit abitio. Praeterea si So-
crates Socrates dicitur, atque homo, Socrates Socrates homo dicitur. Et
si ipse homo seorsum et bipes dicitur: et simul homo bipes, et
homo homo bipes dicitur. Patet igitur si quispiam simpliciter
complexiones ipsas fieri dixerit, multa absurda inde emergere,
verum dicendum est in uno, quoniam sint pacto ponenda.

LIBER SECVNDVS.

Quae igitur per accidens praedicantur, aut de eodem, aut alterum de altero: ea non erunt unum: velut homo, & albus quidem, & musicus est, sed non unum est album ipsum & musicum: accidunt enim ambo eidem: neque si vere dicetur album musicum esse: album musicum unum quid erit: album enim per accidens musicum est quare album musicum non erit quid unum. Quo circa neque si tor bonus dicetur simpliciter: sed animal bipes: quippe cum non per accidens haec de illo dicantur: praeterea nec simul ea dicentur quorum alterum alteri inest. Quae propter nec album saepius dicetur neque homo, homo animal est, aut bipes. Insunt enim haec homini animal, atque bipes. At fit, ut eadem vere coniunctim dicantur, atque seiunctim: nam aliquem hominem: hominem, aut aliquem album hominem: hominem, atque album dicere licet: non tamen semper. Sed cum in eo, quod est adiunctum, oppositorum quippiam inest: ad quod sequitur contradictio tunc non vere, sed falso dicetur: ut si mortuum hominem, hominem dixeris esse. Cum vero non inest, vere. An cum inest quidem semper non vere: cum vero non inest, non semper vere dicetur? ut Homerus est aliquid, velut poeta. Estne igitur an dicendum non est? per accidens enim ipsum est praedicatur de Homero: nam quia est poeta, sed non per se de Homero ipsum est praedicatur. Quare in quibus praedicationibus, neque contrarietas inest, quod quidem facile discernetur: si pronominibus rationes dicantur: & per se, & non secundum accidens praedicantur: in hisce coniunctim & seorsum vera praedicatio fiet. Id autem, quod non est, non ex eo vere dicetur ens quippiam esse: quia est opinabile: non est enim ipsius opinio ipsum esse, sed ipsum non esse.

De enunciationibus modorum possibilis contingentis im
possibilis, & necessarij. Cap. 3.

Is autem determinatis considerandum est deinceps
quomodo sese habent affirmationes, & negationes
ad invicem huiusce generis: possibile est esse: non possi-
bile est esse, contingens est esse: & non contingens est
esse, & de impossibili simili modo, ac necessario. Sunt enim de ip-
sis dubitationes nonnullae. Nam si complexionum, ea inter sese
contradictorie opponuntur: quae per esse disponuntur, atque non
esse. Huius enim hominem esse, negatio est hoc hominem non esse,
sed non illud non hominem esse. Et item huius hominem esse, al-
bum, hoc est negatio hominem album non esse, sed non illud hominem
non album esse. Alioquin vere quispiam dixerit lignum homi-
nem non album esse, cum de quolibet affirmatio sit, aut negatio
vera. Et non solum in his ita fit: sed in illis etiam, in quibus esse
non additur: idem facit id, quod pro ipso sumitur esse, nam huius homo
ambulat non est haec negatio, non homo ambulat, sed haec homo non ambulat,
nihil enim refert hominem ambulare dicere: vel hominem ambulante
esse. Si haec inquam, ita sunt, atque ubique dictus modus servatur:
huius etiam nimirum affirmatiōis possibile est esse, haec erit negatio
possibile est non esse: sed non illa non possibile est esse. At idem videtur
et esse, & non esse posse, omne namque, quod possibile est secari, vel am-
bulare, possibile est & non ambulare, & non secari. Atque causa
huius haec est: omne enim, quod hoc pacto possibile est: non semper
est actu. Quia propter ipsi competet & ipsa negatio. Potest enim
& non ambulare, quod ambulare potest, & non videri, quod po-
test videri. At fieri nequit, ut enunciationes oppositae de eodem

LIBER SECVNDVS.

sunt vera.
non enim
 affirmacionis huius possibile est esse, hæc est
 negatio possibile est non esse. Fit enī ex h. s., ut aut idē de eodem
 affirmetur simul atq; negetur, aut nō per esse, atq; nō esse ea, quæ
 adduntur affirmaciones fieri, negationes sue. Quod si illud fieri
 nequit, hoc erit utiq; expetendum. Huius igitur possibile est esse,
 hoc est negatio non possibile est esse, sed non illud possibile ~~non~~ est
non:
 esse. Huius etiā contingens est esse hoc est negatio non contingens
 est esse, eadem ~~est~~ de cæteris ratio de impossibili, inquam, ~~est~~ ne-
 cessario. Nanq; ut in illis esse atq; non esse sunt additiones, cæ-
 tera vero res sunt subiectæ, alia album, alia homo, sic ~~est~~ in istis
 esse quidem, atq; non esse fiunt, ut subiecta: Posse vero ~~est~~ cæte-
 ra additiones distinguentes, verum ~~est~~ falsum in ijs ipsis per-
 inde atq; in ipsis ipsum esse, atq; non esse facere solent. Huius
 autem possibile est non esse negatio est nō illud non possibile est ef-
 se: sed hoc non possibile est non esse. Et huius possibile est esse, non
 hæc possibile est non esse, sed illud non possibile est esse. Quia prop-
 ter hæc possibile est esse, ~~est~~ possibile est non esse, sese mutuo sequi
 videntur. Idem enim possibile est esse, atque non esse, non enim
 hæc possibile est esse, ~~est~~ possibile est non esse contradictorie oppo-
 nitur, sed istæ possibile est esse, ~~est~~ non possibile est esse, nunquā
 de eodem sunt simul vera, opposita nanque sunt. Hæc quoque
 possibile est non esse, ~~est~~ non possibile est non esse, nunquam de eo-
 dem sunt vera. Similiter ~~est~~ huius affirmacionis necesse est ef-
 se, non hæc necesse est non esse, negatio est, sed hæc non necesse
 est esse. Huius autem necesse est non esse, negatio est, non necesse
 est non esse, huius etiam impossibile est esse, non hæc impossibile
 est non esse, sed illa non impossibile est esse, negatio est, at illius
impossib

impossibile est non esse, hac sane non impossibile est non esse, negatio est. Omnino autem quemadmodum dictum est: esse quidem, ac non esse ponere oportet uti subiecta. Hac autem ad ipsum ad iungere esse, atq; non esse affirmationem faciendo negatione ue, Atq; has oportet existimare oppositas esse: possibile non possibile: contingens non contingens: impossibile: non impossibile: necessarium non necessarium: Verum, non Verum.

De consequentijs, & equipolentis enuntiationum dictos modos inuoluentium.

Consequentia quoq; cum ratione fiunt, si hoc pacto ponatur, nam illa quidem possibile est esse sequitur hac contingens est esse, atq; cum illa conuertitur. Et item ha non impossibile est esse, non necesse est esse. At has possibile est non esse, contingens est non esse, ha sane sequuntur, non impossibile est non esse, & non necesse est non esse. Illas etiam non possibile est esse, & non contingens est esse, ha porro sequuntur impossibile est esse, & necesse est non esse. Et illas insuper non possibile est non esse, & non contingens est non esse, ha nimirum sequuntur impossibile est non esse, & necesse est esse. Atq; id, quod dicitur ex hisce, qua hic ordine ponuntur perspicatur.

I
 Possibile est esse.
 Contingens est esse:
 Non impossibile est esse.
 Non necesse est esse.

II
 Possibile est non esse.
 Contingens est non esse.
 Non impossibile non esse.
 Non necesse est non esse.

L ij Non

LIBER SECVNDVS.

III.

Non possibile est esse.

Non contingens est esse.

Impossibile est esse.

Necessarium est non esse.

IIII.

Non possibile est non esse.

Non contingens est non esse.

Impossibile est non esse.

Necessarium est esse.

Hæ igitur impossibile est esse: & non impossibile est esse hæc contingens est esse, & possibile est esse: & non contingens est esse: & non possibile est esse: contradictoria quidem: sed verso modo sequuntur. Affirmationem enim possibilis: possibile, inquam: est esse, negatio sequitur possibilis, negationem autem affirmatio. Hanc enim non possibile est esse: sequitur hæc impossibile est esse: nam impossibile est esse, affirmatio est: non impossibile autem esse negatio. At videndum est, quomodo sese habent necessarij enunciationes: atq; patet non eodem modo sese habere, sed contrarie quidem sequuntur. Contradictiones autem seorsum sunt collocata: huius enim necesse est non esse: non est hæc negatio: non necesse est esse. Fieri enim potest, ut de eodem amba sint vera: quod enim necesse est non esse: id non necesse est esse. Causa autem dissimilitudinis huius hæc esse videtur, impossibile enim idem potest quod necessarium cum contrario assignatur modo: quod enim impossibile est esse: id non necesse est esse, sed necesse est non esse: & quod impossibile est non esse: id necesse est esse. Quam obrem si illæ perinde sese habent, atq; possibilis, et non impossibilis enunciationes eæ non eodem modo: sed contrario modo sese habebunt. Quippe cum necessarij, ac impossibile non idem significant: nisi verso modo fuerint assignata: quemadmodum diximus. At fieri non potest, ut hoc pacto collocentur necessarij
contra

cōtradictiones: quod enim necesse est esse: id possibile est esse (nam
 si ita non sit: sequetur sane negatio: quippe cum necesse sit affir-
 mare, aut negare: Quare si non possibile est esse: impossibile est
 esse: impossibile est igitur id esse, quod necesse est esse: quod quidē
 absurdissimum esse constat. Atq; hanc possibile est esse, sequitur
 hæc, non impossibile est esse: at hanc sequitur illa non necesse est
 esse: quo fit, ut quod necesse est esse, id non necesse sit esse,
 quod absurdum est. At vero neq; hæc necesse est esse, neq; illa
 necesse est non esse: sequitur illam possibile est esse: ei namq; quod
 possibile est ambo accidere possunt, utrauis autem istarum sit
 vera, illa non erunt profecto vera: simul enim possibile est et
 esse, et non esse. Si vero necesse est esse, aut non esse, non erit possi-
 bile utrunq; restat, igitur, ut hæc non necesse est non esse: hanc
 possibile est esse sequatur: Hæc enim est vera profecto si de hac
 quoq; dicatur necesse est esse. Hæc et contradictorie ei opponitur,
 quæ sequitur illam: non possibile est esse. Illam namq; sequitur hæc
 impossibile est esse, et necesse est non esse, cuius negatio est hæc,
 non necesse est non esse. Sequuntur igitur et hæc contradictiones
 perinde atq; ceteræ. At qui nullum prorsus absurdum videtur
 emergere si hoc pacto ponatur. Ambiget autem quispiam, si hæc
 necesse est esse, illa: possibile est esse, sequatur. Nam si non sequa-
 tur, ea sane seq̄tur, quæ cōtradictorie illi opponitur, quæ quidē est
 non possibile est esse, quod si quispiam non hanc dixerit contradic-
 torie oppositam illi esse, necesse est illum hanc esse dicere possibi-
 le est non esse: quarum utraq; falsa est, si de hac dicatur, ut
 patet, necesse est esse, quare illa possibile est esse, sequatur hanc
 necesse est esse. At vero idem rursus videtur esse possibile se ca-
 cesse

LIBER SECVNDVS.

ri, ac non secari: $\&$ esse, atq; non esse. Ex quo fit, ut id, quod ne-
 cesse est esse: sit contragens non esse quod quidem est falsum. Pa-
 tet igitur non omne, quod possibile est vel esse, vel ambulare: illa
 etiam opposita posse. Sed esse non nulla, in quibus illud non esse ve-
 rum videtur: ut in isce, quae sine ratione possunt, quo pacto ignis
 calefacere potest, $\&$ potentiam habet rationis expertem: poten-
 tia igitur haec, quae sunt participes rationis eadem plurimum sunt con-
 trariorum: at haec, quae sunt rationis expertes non omnes: sed ignis
 ut dictum est non potest calefacere, $\&$ non calefacere: neq; cete-
 ra omnia, quae semper sunt actu. Aliqua tamen eorum, quae pote-
 tias habent rationis expertes simul opposita suscipere possunt:
 verum hoc quidem huiusce gratia dictum est: ut ostendamus
 non omnem potentiam oppositorum esse susceptivam, nec omnes
 eas, quae sub eadem specie colloquantur. Nonnullae autem poten-
 tia equivocae sunt. Possibile enim non simpliciter dicitur: sed ali-
 ud quidem ob hoc dicitur: quia verum est: propterea quod actu est:
 veluti possibile est quempiam ambulare, quia ambulat: $\&$ om-
 nino possibile est esse, quia iam id est actu, quod dicitur posse. Ali-
 ud autem ex eo, quia fuerit actu: ut possibile est quempiam am-
 bulare, propterea quod ambulauerit. Et haec quidem potentia in his
 est solum, quae mobilia sunt. Illa vero, $\&$ in ijs est, quae immobi-
 lia sunt. Atq; horum utrunq; $\&$ id, in quam, quod iam ambu-
 lat, ac agit, vel est: $\&$ id, quod ambulandi, vel essendi quidem
 potentiam habet: sed nondum ambulat, aut est, vere dicere licet
 possibile esse ambulare, aut etiam esse. Quae cum ita sint, idq;
 quod hoc modo possibile est non vere dicere simpliciter de neces-
 sario possumus, alterum autem vere dicere licet. Quare cum
 ad

ad particulare sequatur uniuersale, ad id, quod necessario est, sequitur hoc profecto possibile est esse, non omne tamen, ut patet, atque forsitan h. necesse est, et non necesse est, aut esse, aut non esse omnium principium sunt. Et ceteras ad has sequentes considerare oportet. Patet autem ex his, quae diximus, id, quod esse necessario est etiam actu. Quare si perpetua sunt priora actus etiam est potentia prior, atque eorum, quae sunt, alia quidem actus sunt sine potentia, quales sunt ipsae substantiae primae, alia uero cum potentia actus, quae natura quidem priora sunt, tempore uero posteriora sunt, insuper et quae nunquam sunt actus, sed potentiae tantum.

De oppositione enuntiationum, quae magis apte contrarie dicantur. Cap. 4.

Um autem affirmationi negatio: ac affirmatio aduersentur, nam huic omnis homo iustus est, haec nullus homo iustus est, et omnis homo iniustus est, aduersantur, et item huic Callias iustus est, haec Callias iniustus non est, et Callias iniustus est, consideremus, oportet, utra istarum sit illi contraria. Atque cum ea, quae sunt in uoce sequantur ea, quae sunt in mente. Si illic opinio contrarij sit contraria, ut opinio, quae dicit omnis homo est iustus, huic opinioni: omnis homo iniustus est, necesse est rem similiter se habere, et in affirmationibus hisce, quae in uoce consistunt. Sin uero contrarij opinio non sit ibi contraria: nec affirmatio affirmationi, sed dicta negatio contraria est, quare considerandum est qualisnam opinio falsa opinioni uerae contraria sit, utrum negationis opinio, an ea, quae contrarium opinatur. Dico autem hoc pacto, est una opinio uera de bono, bonum esse, alia uero falsa de eodem bonum non esse

LIBER SECVNDVS.

esse, & insuper alia: malum esse, harum igitur duarum vera
 sic contraria vera, & si sit una, utraque in se contraria. Existi-
 mare itaque contrarias opiniones ex eo definitas esse, quia sunt
 contrariorum falsum profecto est. Nam opinio, qua quispiam opi-
 natur bonum esse bonum. Et opinio, qua malum opinatur esse ma-
 lum: eadem est fortasse: ac vera siue plures sint siue una. Contra-
 ria vero sunt haec. At non ex eo, quia contrarium sunt, sed
 ex eo potius, quia contrario modo se habent. Quod si
 sit opinio de bono ipsum bonum esse: alia vero ipsum bo-
 num non esse: & item alia, quae bono tribuit id, quod ipsi non
 competit: neque competere potest: ceterarum quidem nulla est ponē-
 da contraria: nec earum, quibus competere quod non inest: nec ea-
 rum quibus non inesse, quod competit, creditur: nam infinitae sunt
 ambae: & quibus competere quod non inest: & quibus non compe-
 tere quod inest, existimatur. Sed illae sunt ponenda in quibus in-
 est ipsa deceptio. Hae autem sunt illae, ex quibus genera-
 tiones proficiscuntur: ex oppositis namque sunt: qua pro-
 pter & deceptions ex ipsis proficiscuntur. Quod si bonum, &
 bonum est: & non malum: & aliterum quidem per se alterum
 vero per accidens competit. Accidit enim ipsi non malum esse:
 atque ea uniuscuiusque opinio vera est magis, quae est per se: & ite-
 falsa magis, quae est per se. Quippe cum et ea vera sit magis, quae
 conditionem hanc subit: & horum utraque falsa est, & ea, in qua,
 quae bonum, bonum non esse: & ea, quae bonum malum asserit
 esse. Illa quidem respectu vera per se: haec vero respectu vera
 per accidens. Magis erit ea opinio falsa profecto, quae est nega-
 tiu boni: quam ea, quae est contrarij affirmatio. Atque is circa unum
 quodque

quodque maxime opinatur falso, qui contrariam habet opinionem. Contraria namque circa idem genus plurimum differunt. Si igitur harum opinionum contraria quidem est **V**erba, quae est contrarij: magis autem est **V**erba, quae est negationis, patet hanc porro sine controuersia contrariam esse. Praeterea quae bonum malum asserit esse, connexa est. Etenim necesse est forsitan eandem bonum non esse bonum putare. Praeterea si in ceteris etiam rem similiter sese habere oporteat: **V**erba hoc pacto videbitur de his ce dictum bene fuisse. Aut enim adsit **V**erba ubique contradictionis oppositio, aut nusquam oportet. Quibus autem non sunt contraria ea de his est falsa: quae opponitur **V**erba. Nam qui hominem hominem non esse putat: is falso nimirum opinatur. Si igitur haec contrariae sunt, **V**erba in ceteris similimodo contrariae erunt haec, quae sunt opiniones contrariae. Praeterea opiniones haec: quarum altera quidem bonum bonum esse: altera vero non bonum esse asserit bonum non esse. Similiter sese habent. Et insuper haec, quarum altera bonum, bonum non esse: altera non bonum bonum asserit esse. Et igitur quae dicit non bonum bonum non esse: quae quidem est **V**erba ut patet, vera opinio, quae nam erit contraria? non enim ea quae malum asserit esse, haec erit nonnunquam simul cum illa vera, nunquam autem fit ut vera vera contraria sit. Etenim est quipiam non bonum malum. Quare fit ut istae sint simul verae: nec item ea quae non bonum dicit non esse malum, est enim et ipsa vera: nam erit nonnunquam **V**erba ista simul. Restat igitur, ei quae dicit non bonum non esse bonum: contrariam eam esse: quae non non bonum bonum asserit esse. Haec enim est falsa: quo fit ut ea etiam quae bonum, bonum non esse dicit: sit ei contraria quae bonum, bo-

LIBER SECVNDVS.

num asserit esse. At qui perspicuum est nihil interesse: Et si affirmationem ipsam ponamus vniuersalem. nam vniuersali negatio contraria erit sane. Opinioni enim quæ omnino quod est bonum bonum esse dicit, ea est contraria quæ nihil bonorum bonum asserit esse. Ea namque opinio quæ bonum bonum existimatur: si vniuersaliter bonum sumatur eadem est atq; concurrat cum ea: quæ quidquid est bonum bonum asserit esse. Nam nihil ab ea differt, quæ omne quod est bonum bonum esse existimatur similis est Et de non bono ratio. Quæ cum ita sint, si in opinione res ita sese habet quemadmodum diximus: affirmationes autem et negationes signa sunt eorum quæ sunt in anima, patet Et affirmationi contrariam quidem negationem eam esse quæ est vniuersaliter de eodem: ut huic omne bonum est bonum, aut omnis homo est bonus, hæc nullum bonum est bonum: aut nullus homo est bonus, cōtradiçtorie vero oppositã hæc non õne bonum est bonum, aut non omnis homo est bonus. Paret etiam fieri nõ posse quod vero sit contraria vera, aut opinio aut oratio vlla. Nam contraria sunt circa opposita ut idem vere opinetur atq; enunciet. Fieri enim non potest ut eidem contraria simul insunt.

Secundi Perihermenias Aristotelis libri interprete
Ioanne Argiropylo, sicut Et prioris.

Finis.

PRIORVM ANNALECTICORVM
 seu resolutiuorum Aristotelis Ioanne Argi
 lopylo Bizantio interprete
 liber primus.

De propositione, termino, & Syllogismo. Cap. 1.

Primo dicere oportet circa quid & cuiusnā sit
 haec praesens consideratio. Atq; est circa demonstrati-
 onē, & est scientia demonstrandi. Deinde defi-
 nire quid sit propositio, quid terminus, quid ratio-
 cinatio: & quēnā sit perfecta, & quā imperfecta.
 Postea vero quid sit in toto aut esse aut non esse
 & quid intelligimus cum de cōni vel nullo quippiā dicimus pra-
 dicari. Est itaq; propositio, oratio affirmatiua vel negatiua de
 quopiā alicuius. Haec autē oratio aut vniuersalis est, aut parti-
 cularis, aut indefinita. Atq; vniuersalem dico cum quippiam
 omni vel nulli cuiquam competere dicitur. Particularem au-
 tem cum alicui inesse, vel cuiquam non competere, aut nō omni
 inesse asseritur. Indefinitam, cum competere aut non compe-
 tere sine vniuersali aut particulari dicitur signo: quale est con-
 trariorum vnam scientiam esse: aut voluptatē non esse bonū.
 A differēdi autē propositione demonstratiua propositio differt:
 nam haec quidē demonstratiua, partis alterius est acceptio cōtra-
 dictionis: qui nanq; demonstrat nō interrogat sed sumit. Differēdi
 vero propositio, interrogatio est cōtradictionis: atq; nihil vtiq; re-
 fert ad vtriusq; ratiocinationē conficiendā. Nā & hisce qui de

monstrat et is etiã qui interrogat sũpto quippiã inesse aut nõ inesse
 cuiusdam ratiocinatur. Quare ratiocinandi quidem propositio
 simpliciter est affirmatio de quopiam alicuius aut negatio quẽ
 admodum diximus. Demonstrandi autem si vera & per pri-
 mas sumpta sit suppositiones. At differendi propositio interrogã
 ti quidem contradictionis est interrogatio. Ratiocinanti vero
 eius est acceptio quod verissimile, probabileq; esse videtur: ut
 est in topicis dictum. Quid igitur sit propositio & quonam dif-
 ferat ratiocinandi & demonstrandi differendiq; propositio di-
 ligentius quidem exactiusq; posterius explicabitur: nunc vero
 pro vsu presenti satis est a nobis determinatum. Terminum au-
 tem eum appello in quem resoluitur propositio: ut predicatum
 & id de quo predicatur ipso esse aut non esse addito vel diuiso.
 Ratiocinatio est oratio in qua quibusdam positis aliud quippiã
 ab his que posita sunt, cum hæc ipsa sint, necessario euenit. Atq;
 per illud cum hæc ipsa sint, ob hæc euenire dico: per hoc autem in-
 telligo nullo foris insuper esse termino, ut necessarium fiat. Per-
 fectam igitur eam ratiocinationem appello que nullius indiget
 rei, præter ea que sũpta sunt, ut id ipsum necessario videatur.
 Imperfectam autem eam, que unius vel plurium indiget: que
 necessaria quidem sunt per terminos ipsos subiectos: non tamen
 sunt sumpta per propositiones. In toto autem quopiam esse & de
 omni quopiam quippiam predicari idem significat. Atq; tum de
 omni dicimus quippiam predicari, cum nihil potest subiecti su-
 mi, de quo alterum non dicetur. Idem intelligendum est & cum
 de nullo dicimus quippiam predicari.

Quoniam autem omnis propositio sit essendi aut necesse-
 rio essendi aut contingenter essendi. Et in una-
 quaque appellatione, alie sint affirmatiue alie
 negatiue. Atque horum rursus alie sint uni-
 uersales alie particulares alie indefinite. Vniuersalem qui-
 dem negatiuam propositionem essendi, necesse est vniuersaliter
 terminis ipsis conuerti. Velut: si nulla voluptas est bonum nul-
 lum etiam bonum erit voluptas. Prædicatiuam affirmatiuam
 autem conuerti quidem necesse est, non tamẽ vniuersaliter sed
 in parte: ut si omnis voluptas est bonum, et bonum aliquod erit
 voluptas. At particularium affirmatiuam quidem in parte
 conuerti necesse est: nam si aliqua voluptas est bonum, et
 bonum erit voluptas. Prædicatiuam negatiuam autem non necesse
 est eodem modo conuerti: non enim si homo non omni competit,
 animal et animal non omni homini cõpetit. Sit itaq; vniuer-
 salis negatiua propositio. A. B. Si igitur. A. nulli competit eorũ
 que sunt. B. et B. profecto nulli competit eorum que sunt. A.
 nam si alicui competit atq; sit illud. C. non erit illud profecto ve-
 rum. A. nulli competere; nam. C. aliquid est eorum que sunt. B.
 ut luce clarius extat. Si autem, A. competit omni. B. et B. ni-
 mirum alicui competit. A. Nam si nulli competit: et A. profec-
 to nulli copetet. B. Atq; omni supposebatur competere. Similis cõ-
 uersio fiet: et si particularis affirmatiua sit propositio: nam si:
 A. competit alicui. B. et B. necesse est cuiusdam competat. A.
 Nam si nulli competat: et A. profecto nulli cõpetet. B. sed ali-
 cui supposebatur competere. Si autem. A. omni nõ competit. B.

LIBER PRIMVS.

non necesse est. B. non omni competere. A. ut sit, B. quidem animal. A. vero sit homo. Homo nanque non omni competit animali ut animal homini competit omni.

De conuersione propositionum de modo. Cap. 3.

ITa res sese habebit & in propositionibus necessarius. Nam uniuersalis quidem priuatiua uniuersaliter: affirmationum autem utraque particulariter sane conuertitur. Etenim si necesse est. A. nulli competere. B. necesse est & B. nulli competere. A. Nam si contingit ut alicui competat: continget etiam ut. A. competat alicui. B. Sin vero. A. necessario vel omni vel alicui competat. B. & B. necesse est cuiquam competere A. Nam si non necessario competat cuiquam: nec. A. profecto cuiquam. b. necessario competet. Particularis autem negatiua non conuertitur ob eam causam quam antea diximus. At in contingentibus cum multipliciter dicatur contingere, necessarium eum, & non necessarium, & possibile, contingere dicimus. Affirmatiua quidem in uniuersis similiter conuertentur Nam si. A. vel omni contingit vel alicui competere. B. & B. profecto alicui contingit competere. A. Quod si nulli, & A. contingit nulli competere. B. Hoc enim antea demonstrauimus. Negatiue vero non eodem modo sese habebunt: sed in hisce quae contingere dicimus ex eo quia necessario non competunt: aut non necessario competunt perinde sese habebunt ac prius: ueluti si quis praedixit contingit membrum equum non esse: aut album tunica nulli in esse. Horum enim alterum necessario non competit: alterum non necessario inest:

inest: atq̄³ propositio similiter sane conuertitur: nam si contingit equum nulli competere homini, et hominem contingit nulli competere equo. Et si album contingit nulli competere tunica, et tunicam contingit nulli competere albo. Quod si alicui necessario competit: et album alicui tunica necessario competet. Hoc enim artea demonstrauius. Similiter sese habet et negatiua particularis. In his autem quae ex eo dicuntur contingere quia plerumq̄ sunt ac aptitudinem habent: quo quidem pacto contingens consueuimus definire: non similiter in conuersione sese habebunt negatiua: sed uniuersalis quidem negatiua propositio non conuertitur: particularis autem conuertetur. Atque hoc insequentibus patebit cum de ipso contingente dicemus.

Nunc hoc tantam insuper pateat nobis, has propositiones contingit nulli aut cuidam non competere, affirmatiuam habere figuram. Contingit enim perinde disponitur atque ipsum est. Est autem ipsum in quibus insuper predicatur affirmatione semper omninoque facit: ut est non bonum, est non album: aut simpliciter est non hoc. Ostendetur autem et hoc ipsum per ea quae deinceps dicentur. In conuersionibus autem perinde sese habebunt ut caeterae.

De prima ratiocinationis figura.

CAPVT. 4.

Isce determinatis dicendum iam esse uidetur per quae, et quando, aut quomodo, omnis ratiocinatio fiat: postea uero de demonstratione dicemus: nam prius de ratiocinatione quam de demonstratione dicē

LIBER PRIMVS.

dicendum esse videtur: quippe cum uniuersale magis sit ratiocinatio: demonstratio namque ratiocinatio quaedam est: at non omnis ratiocinatio demonstratio est. Cum igitur tres termini sic inter se habent: ut ultimus quidem in toto sit medio, medius autem in toto primo sit aut non sit: necesse est tunc extremorum ratiocinationem esse perfectam. Atque medium quidem id dico quod in alio est: et in quo aliud est. Hoc et ipsa sane positione medium fit. Extrema autem ea quorum alterum est in alio: alterum in quo aliud est. Nam si. A. de omni. B. et B. de omni. C. dicitur: necesse est. A. de omni. C. predicari. Dictum est. n. prius quomodo predicari de omni dicitur. Pari quoque ratione si. A. quidem de nullo. B. dicitur. B. vero de omni. C. predicatur. A. profecto nulli competet. C. Verum si primum quidem ipsi medio competat omni: medium autem nulli extremo in sit: ratiocinatio extremorum profecto non erit: nullum enim cum haec sint efficitur necessarium. Et enim sit ut primum omni competat extremo ac nulli: quare neque particulare neque uniuersale necessarium fit: cum vero nullum eueniat necessarium: nulla per haec erit ratiocinatio sane. Atque termini quidem essendi sint hi animal homo equus: non essendi sumatur animal homo lapis. At neque tum erit utique ratiocinatio cum neque primum ipsi medio: neque medium competit ulli. Termini essendi Scientia Linea Medicina. Non essendi scientialinea unitas sumatur. Patet igitur si uniuersales sumantur haec in figura termini quando erit ratiocinatio: et quando non erit. Et item si ratiocinatio est: necessario terminos ita sese habere quemadmodum diximus. Et si termini ita sese habent uti diximus: conuenit ratiocinationem constare. At si terminorum

alter

alter sit uniuersalis, alter particularis ad alterum: quādo uniuersale quidem versus maius extremum collocatur aut ~~positum~~ ~~negatiuum~~ aut ~~positum~~ affirmatiuum: particulare autem versus extremum ponitur minus, necesse est tunc rationationem esse perfectā. Quādo uero uniuersale versus extremum ponitur minus, aut aliter termini quam diximus disponuntur: fieri non potest ut ratiocinatio constet. Atq; maius extremum id uocito in quo medium ipsum est. Minus autem id quod sub medio collocatur. Nam. A. quidem omni. B. competit. B. autem insit alicui. C. Si igitur id est de quolibet predicari quod in principio diximus: necesse est. A. cuiquam competere. C. Rursus si. A. quidem nulli. B. competit. B. uero cuiquam insit, C. necesse est. A. cuiquam. C. non inesse. Nam definitum est etiam quomodo de nullo dicimus quippiam predicari. Quare ratiocinatio erit perfecta. Idem eueniet semper et si indefinitum. B. C. sumatur, sit modo ~~positum~~ affirmatiuum: nam eadem erit ratiocinatio semper, siue indefinitum siue particulare sumatur. Sed si versus extremū minus, uniuersale positum fuerit ~~positum~~ affirmatiuum uel ~~positum~~ negatiuum: ratiocinatio profecto non erit, siue affirmatiuum siue negatiuum ipsum particulare, aut indefinitum sumatur ueluti si A. quidem, cuiquam insit aut nō insit. B. Ipsum autem. B. competit omni. C. Termini essendi, Bonū, Habitus, atq; prudentia. Nō essendi, Bonū, Habitus, in scientia q̄ sumantur. Rursus si B. quidē nulli. C. cōpetat, A. uero cuiquam insit aut nō insit aut nō omni competit. B. Nulla prorsus hoc etiam pacto ratiocinatio erit. Termini essendi, albū, equus, ~~cygnus~~: non essendi, albū, equus

affirma

Cygnus

LIBER PRIMVS.

coriusq; sumantur. Idem sint Termini & si idem. a. b. indefini-
 tū sumatur. Atqui neq; cū id quidem interuallū quod est ver-
 sus maius extremū vniuersale est. aut ~~primitiuū~~ negatiuū aut
~~primitiuū~~ affirmatiuū: id autē quod est versus minus extre-
 mū ~~primitiuū~~ negatiuū est particulare aut indefinitum ratio-
 cinatio sane non constabit. Seus si. A. quidem omni cōpetat. B.
 ipsum autem. B. cui piā non insit aut non cōpetat. C. cui nāq; me-
 dium cui piā non inest: ei nimirum & omni & nulli competet
 primum. Subijciantur enim hi Termini animal homo album.
 Deinde sumantur alba de quibus homo non predicatur, nix in-
 quam & olor. Animal igitur de altero quidem dicitur omni
 de altero vero nullo predicatur ut patet: quare ratiocinatio sa-
 ne non erit. rursus a quidem nulli. B. competat. B. vero cui piā
 non insit. C. atq; termini sint inanimatum homo ac albū: deinde
 sumantur alba de quibus homo non predicatur nix atq; olor. In-
 animatum igitur de altero quidem dicitur omni: de altero ve-
 ro nullo predicatur ut patet. Præterea cum hoc indefinitum sit.
 B. inquam cui piā. C. non inesse: verumq; sit & si nulli compe-
 tat & si non omni insit: ~~et~~ quod alicui non competit: sumptis
 eiusmodi terminis. ut. B. nulli competat. C. ratiocinatio sane
 non sit. Hoc enim antea dictum est. Patet igitur si ita sese habeāt
 termini non fieri ratiocinationem: nam si esset & in ijs esset profe-
 ctus. Similiter demonstrabitur & si vniuersale ~~primitiuū~~ ne-
 gatiuum ponatur. At vero nullo pacto. etiam ratiocinatio fis-
 erit: si vtraq; interualla particularia aut ~~primitiuū~~ affirma-
 tiua aut ~~primitiuū~~ negatiua: aut alterum ~~primitiuū~~ affir-
 matiū alterū ~~primitiuū~~ negatiū: aut alterū indefinitum al-

terum definitum: aut utraq; indefinita fuerint sumpta, termini autē communes omnium essendi quidē animal album equus. Non essendi autem animal album lapisq; sumantur. Patet igitur ex hisce quae diximus: si in hac figura particularis sit ratiocinatio, ita necessario dispositos esse terminos ut diximus. Et si in sese habeant termini necessario fieri ratiocinationem: nam si aliter sese habeant nullo pacto fit ratiocinatio. Patet etiā uniuersas ratiocinationes huiusce figurae perfectas esse. Omnes enim per ea quae in initio sunt sumpta perficiuntur. Per spiciū insuper est omnia quae proponuntur: per hanc ostendi figuram: quippe cum $\forall$ omni, $\forall$ nulli $\forall$ alicui atq; non omne quippiam competere per hanc ut patuit ostendatur: appello autē talem figuram primam.

De secunda ratiocinationis figura. Cap. 5.

Um autē idē alteri quidē omni alteri vero nulli vel utriq; omni vel nulli cōpetit: talē quidem figurā appello secundā. Atq; mediū quidē in ipsa dico quod de utrisq; dicitur. Extrema autē ea de quibus hoc predicatur. Maius itē extremū id nūcupo quod prope medium collocatur. Minus autē id quod remotius a medio ponitur. Atq; ipsum mediū extra quidē extrema ponitur. Est tamē primū positione. Atq; perfecta quidē ratiocinatio nō erit hac in figura, erit tamē potētia: terminis tā uniuersalibus quā non uniuersalibus sumptis. Si igitur uniuersales sint termini atque mediū ipsum alteri quidē omni alteri autē nulli cōpetat: erit ratiocinatio sane, siue versus maius siue minus extremū positū fuerit *primatiuum* negatiuum: alio autem modo fore non potest. Nam. L. de nullo quidē. M. de omni vero. N. predicetur. Cū igitur negatiuum

LIBER PRIMVS.

simpliciter conuertatur. *M.* ipsum profecto nulli competet. *L.*
At. L. omni. N. inesse supposebatur. Quare. *M.* nulli profecto cō-
 petet. *N.* hoc enim prius est demonstratum. Rursus si. *L. om-*
ni quidem competat. *M.* nulli autem insit. *N.* ipsum etiam. *M.*
 nulli profecto competet. *N.* Nā si. *L. nulli* competit. *N.* & *N.*
 etiam nulli cōpetet. *L. At. L. omni. M. inesse* supposebatur.
 Quare. *N.* nulli competit. *M.* Rursus enim prima figura est
 facta. Sed cum ~~privatiuum~~ negatiuum simpliciter cōuertatur,
M. etiam nulli competit. *N.* Quare erit eadē ratiocinatio sane
 Licet etiam hos modos ostendere deducendo ad id quod fieri mi-
 nime potest. Patet igitur cum ita sese habent termini fieri, quidē
 ratiocinationem: sed nō perfectam, nō enim solum ex hisce qua-
 initio sumpta sunt: sed ex alijs etiam ipsum efficitur necessariū
 ut luce clarius extat. At si ipsum. *L. de quolibet. M. atque. N.*
 prædicatur: ratiocinatio sane nō erit. Termini essendi, substantia,
 animal, homo, nō, essendi, substantia, animal, numerus q̄ summa-
 tur: atque substantia in medio collocatur. Neque enim ratiocina-
 cio porro constabit: si, *L. de nullo. M. & de nullo. N.* prædicatur
 termini essendi linea animal homo: non essendi linea animal la-
 pis q̄ sumantur: atq̄ linea medium occupet locum. Patet igitur si
 in hac figura sit ex vniuersalibus terminis ratiocinatio, necessa-
 rium esse sic sese habere terminos ut in principio diximus: nam
 si alio disponantur pacto non efficitur ut patuit necessaria cōclu-
 sio. Sin vero medium ipsum ad alterum extremorum sumatur
 vniuersaliter, cum versus quidē maius extremum ipsum col-
 locatur vniuersale aut negatiuum aut affirmatiuum: versus
 autem minus particulare atq̄ opposito modo sumitur, necesse est

tunc ratiocinationem negatiuam particularemq̄ stare. Dico au-
 tem opposito modo hoc pacto ut si vniuersale sit negatiuū, par-
 ticulare sumatur affirmatiuum: Et si affirmatiuū sit illud, par-
 ticulare negatiuum sumatur, nam si. L. nulli quidem. M. ali-
 cui vero competat. N. necesse est ipsum. M. non omni compete-
 re. N. Nā cum negatiuum ut diximus conuertatur. M. sane
 nulli competet. L. at ipsum. L. cuiquam. N. inesse supponebatur:
 quare. M. nō omni competet. N. Fit. n. ratiocinatio per figurā
 primam ut patet. Rursum si. L. omni quidem. M. insit: alicui
 quidem non competat. N. necesse est. M. cuiquam. N. non inesse:
 nam si omni competat, et. L. predicabitur de omni. M. necesse
 est. L. ipsum omni competere. N. At alicui non inesse suppone-
 batur. At si. L. omni quidem. N. competat: non omni autem in-
 sit. M. nō erit ratiocinatio sane. Atq̄ termini quidem essendi an-
 mal, substantia, coruus: nō essendi vero, animal, album, coruusq̄
 q̄ sumantur. Nec item, si. L. de nullo quidem. N. de aliquo ve-
 ro. M. predicetur. Termini essendi, animal, substantia, lapis: 1. f. Ver
 non essendi, animal, substantia, scientiaq̄ sumantur. Lapis: Cū igitur
 vniuersale ac particulare opposito sumuntur modo: dictum est
 quando erit ratiocinatio, et quando non erit ratiocinatio. Cum
 autē propositiones qualitatis eiusdē, aut negatiue ambæ aut affir-
 matiue sumuntur: nullo pacto ratiocinatio fieri potest. Si enī
 primo negatiue ambæ: atq̄ vniuersale versus extremum
 maius ponatur, seu. L. nulli quidem. M. competat: alicui vero
 nō insit. N. Fit igitur ut. M. omni atq̄ nulli cōpetat. N. Termi-
 ni non essendi, nigrū, nix, animal sumantur. Termini autem
 essendi, sumi non possunt si. L. cuiquam quidem insit: cuiquam ue-
 ro

LIBER PRIMVS:

ro nō competat. N. nam si. M. quidē omni competat. N. ipsum
autē. L. nulli cōpetat. M. ipsum. L. profecto nulli competet. N.
At alicui inesse supponebatur. Hoc igitur pacto fieri nequit
ut termini essendi sumātur: sed ex ~~est~~ est ostendēdum: nō
cum verum sit. L. cui piā non competere. N. si nulli etiam insit.
atq; cum nulli competit, ratiocinatio fieri nequeat ut antea pa-
tuit: per spicuum est neq; nunc ratiocinationē constare posse. Rur-
sus sint ambæ propositiones affirmatiuæ, et uniuersale similiter
collocetur: veluti. L. omni quidem. M. alicui vero competat.
N. fit igitur ut. M. et omni, et nulli competat. N. atq; termi-
ni non essendi album olor lapisq; sint. Essendi vero sumi nō pos-
sunt ob eandem causam sane quam paulo antediximus. At si
uniuersale versus extremum minus ponatur: et q; L. nulli qui-
dem, N. nō omni autem insit, M. fit ut ipsum. M. et omni, et
nulli competat. N. termini essendi album animal coruus: nō es-
sendi album lapis coruusq; sumantur. Sin vero ambæ proposi-
tiones affirmatiuæ sumantur: fit sane similiter: ut ipsum. M. et
omni et nulli competat. N. termini nō essendi. Album animal
nix: essendi album animal olorq; sumatur. Patet igitur nullo pa-
cto fieri ratiocinationem si propositiones sint uniformes atq; al-
tera uniuersalis altera particularis sumatur. At neq; si cui pi-
am utrique medium: competat, aut alteri insit alteri non
insit: aut utrique non omni aut indefinite, vel insit, vel
non insit ratiocinatio, inquam constabit. Termini com-
munes omnium essendi quidem album animal homo: non essen-
di autem album animal inanimatūq; sumūtur. Patet igitur ex
hijsce quæ dicta sunt ratiocinationē necessario fieri: si termini sic
se ha-

Definito.

competat.

se ha-

se habeant quæadmodū diximus & si ratiocinatio sit: ita termi-
nos inter sese dispositos esse quemadmodū eos nos collocauimus.
Per spicuum etiam est omnes ratiocinationes, quæ hac in figura ...
conficiuntur imperfectas esse: uniuersæ nanq̄ sumptis quibusdā
perficiuntur quæ quidem aut in terminis ipsis necessario insunt
aut ut suppositiones ponuntur veluti cum demonstrauimus de
ducendo ad id quod fieri nequit. Patei insuper nullā prorsus hac
in figura fieri ratiocinationem affirmatiuam: sed omnes tam
uniuersales quam particulares extrui negatiuas.

De tertia ratiocinationis figura. Cap. 6.

T si eidem alterū omni alterum nulli aut utrumq̄
vel nulli vel omni competat: figurā quidem talem
tertiam nuncupo. Medium autem in ipsa id dico de
quo utraq̄ prædicatur. Extrema uero ea quæ præ-
dicatur. Atq̄ minus extremū id uocito quod à medio lōgius dis-
tat. Minus autē id quod est eidē magis propinquū. Ipsum uero
medium extra quidē extrema ponitur: posuione tamen est ul-
timum. Atqui perfectā quidē neq̄ hac in figura fit ratiocinatio
erit tamen potentia terminis tam uniuersalibus quam nō uni-
uersalibus ad medium sumptis. Terminis igitur uniuersaliter
sumptis cum: R, atq̄ S. omni. T, competunt: necessario tum ip-
sum. R, alicui cōpetet. S, nā cum, conuertatur, affirmatiuū. T,
Cui piā cōpetet. S, nā cum, R, quidē omne. T, insit: ipsum au-
tē, T, cui piā cōpetat. S, necesse est ipsum. R, alicui cōpetere. S, si e-
enī ut patet ratiocinatio per primā figurā: licet et demonstratio
nem

Alias qua

LIBER PRIMVS:

nem eiusdem facere, ducendo ad id quod fieri nequit. Insuper de
 signatione hoc pacto: nam cum utrumq̄ omni competat. T.
 si quippiam sumatur ipsorū. T. seu. P, huic profecto, ¶. R. ¶.
 S. competent: quare ipsum. R. cuiquam competet. S. Rursus si
 R. quidem nulli. T. competat: S. autem omni eidem insit: erit ne
 cessario ratiocinatio: qua .R. non omni. S. cōpetere concluditur:
 idem nanq̄ demonstrationis erit utiq̄ modus: si. S. T. proposi
 tio conuertatur. De ducendo etiam ad id quod fieri non potest
 hic demonstrabitur modus: perinde ut ¶ precedens est demons
 tratus. At si. S. quidem nulli. T. competit. R. autem omni eidē
 insit: non erit ratiocinatio sane. Termini essendi, animal, equus,
 homo: non essendi, animal, inanimatum, homoq̄ sumantur.
 Neq̄ cum utrūq̄ de nullo. T. predicatur, ratiocinatio fiet. Ter
 mini essendi, animal, equus, inanimatū: nō essendi, homo, equus,
 in animatum, sumantur: atq̄ inanimatum in medio collocetur.
 Patec igitur hac etiam in figura si uniuersales sumantur termi
 ni quando erit ratiocinatio, ¶ quando nō erit. Nam cum utri
 q̄ termini affirmatiui ponuntur: erit ratiocinatio sane: atq̄ ex
 tremum extremo cuiquam competere concludetur. Sed cum ut
 ter q̄ terminorum sumitur negatiuus, non erit. cum alter tamen
 est negatiuus alter affirmatiuus, si maior quidē sit negatiuus, mi
 nor vero affirmatiuus, erit utiq̄ ratiocinatio: atq̄ extremum
 extremo non omni competere concludetur. Si vero contra ponā
 tur, non erit: ut demōstrauimus. At vero si alter sit uniuersa
 lis ad medium, alter particularis: si uterq̄ quidē affirmatiuus su
 matur, necesse est ratiocinationem fieri: siue maior sit siue minor
 uniuersalis. nam si. S. quidem omni T. competat, R. autem
cuiquā

cuius in se eadem necesse est ipsum. R, competere cuius. S. cum enim affirmatiuum ut diximus conuertatur: ipsum, T. sane cuius competet. R, quare cum. S, quidem omni. T, competat: ipsum autem. T, cuius in se. R, ipsum. S. profecto cuius competet. R, quare et ipsum. R, cuius competet. S: Licet etiam demonstrare ratiocinationem eandem deducendo ad impossibile, uti precedentes ratiocinationes demonstrabantur. Insuper designatione: perinde atque antea fecimus. Rursum si. S, quidem cuius in se. T, ipsum autem, R, omni eidem competat: necesse est. R, cuius competere, S. erit enim idem demonstrationis profecto modus. Licet etiam demonstratione huiusce facere modi deducendo ad id quod fieri nequit perinde atque precedentes ratiocinationes demonstrabantur. Et item designatione, perinde atque antea fecimus. At si alter affirmatiuus sumatur et sit affirmatiuus ipse vniuersalis: cum minor quidem affirmatiuus est erit ratiocinatio sane. nam si, S, quidem omni competat, T, ipsum autem. R, cuius non sit eidem: necesse est ipsum, R, non omni competere. S, nam si omni competet. et S, omni competet. T, ipsum etiam, R, profecto omni competet. T, At cuius non inesse supposebatur. Ostenditur autem et preter deductionem: si quippiam ipsorum. T, sumatur cui non competit ipsum. R. Sed cum maior terminus est affirmatiuus minor vero particularis negatiuus, non erit ratiocinatio sane. veluti si, R, quidem omni competat, T, ipsum autem. S, cuius non sit eidem: termini essendi sint animatum homo ac animal. Non essendi vero sumi non possunt: si, S, cuius in se. T, cuius autem non: nam si, R, quidem nulli competat, S, ipsum au

LIBER PRIMVS.

tem. S. cuius inest, T, ipsum profecto. R, cuius non compe-
 tet, T: at omni inesse supponebatur. Præterea si, R, quidem om-
 ni, T, competit: ipsum autē, S. cuius inest idem: ipsum, R, profe-
 cto cuius competit, S: at nulli inesse supponebatur. Sed agen-
 dum est ut antea fecimus: nam cum sit ~~infinitum~~ cuius non
 inesse: ~~Id~~ quod nulli competit vere dicere liceat cuius non
 inesse. Si vero nulli inest ratiocinatio non constat ut antea pa-
 tuit. At si terminorum uniuersalis quidem sit negatiuus parti-
 cularis vero affirmatiuus: cum maior quidē est negatiuus mi-
 nor vero affirmatiuus, erit ratiocinatio sane: nam si, R, quidē
 nulli, T, competit. S, autē cuius inest eidem: ipsum, R, pro-
 fecto cuius non competit. S, erit enim rursus prima figura,
 S, T, propositione conuersa. Sed cum minor est negatiuus nō est
 ratiocinatio sane. Termini essendi animal, coruus, album. Non
 essendi animal scientia ac album sumatur, atq; album medium
 fit utrorumq;. Nec etiam cum uterq; ponitur negatiuus: atq; al-
 ter est uniuersalis alter particularis. Termini cū minor est uni-
 uersalis ad medium non essendi quidem animal scientia album.
 Essendi vero animal coruus album que sumatur. Sed cum ma-
 ior est uniuersalis minor vero particularis: nō essendi quidem
 coruus nix albumq; sumatur. Essendi vero sumi non possunt: si
 S: cuius inest. T, cuius non inest. Nam si, R, quidem om-
 ni competit, S: ipsum autem. S, cuius inest, T: ipsum, R: pro-
 fecto cuius competit, T: at nulli inesse supponebatur, sed ex
 infinito demonstrandum est. At vero neque si uterque cuius
 inest ipsi, medio aut non inest: aut alter cuius alter non omni
 competit aut indefinite ratiocinatio ullo pacto efficietur. Ter-

mini, communes omnium animal homo album. Non essendi autem animal in animatum albumque sumatur. Patet igitur & hac in figura quando erit ratiocinatio & quando non erit, & si ita sese habeant termini quemadmodum diximus ratiocinatione fieri necessario, et si ratiocinatio sit terminos necessario ita esse dispositos. Patet etiam & huiusce figure ratiocinationes omnes imperfectas esse: nam uniuersa assumptis quibusdam perficiuntur, Et insuper fieri non posse quo per hanc figuram uniuersalis unquam aut affirmatiua aut negatiua conclusio inferatur.

De tribus figuris et indirectis syllogismis adinuicem. Cap. 7.

His etiam que dicta sunt patet omnibus in figuris cum non fit ratiocinatio: affirmatiuis, aut negatiuis utrisque terminis aut etiam particularibus sumptis nullum penitus fieri necessarium. Sumpto uero affirmatiuo ac negatiuo si negatiuus sumatur uniuersalis extremi minoris ad maiorem ratiocinationem fieri semper, uelut si A, quidem omni. B, aut cuiquam insit. B, uero nulli competat. C. Nam si conuertantur propositiones necesse est ipsum C, cuiquam. A, non inesse. Patet etiam indefinitam propositionem eandem omnibus figuris ratiocinationem efficere positam loco particularis affirmatiue. Patet insuper ratiocinationes imperfectas omnes per figuram perfici primam: uniuersa enim aut recta demonstratione aut deductione ad id quod fieri nequit perficiuntur. At utroque modo prima fit plane figura. Nam si recta perficiuntur demonstratione uniuersa perficiuntur, conuersio vero figuram primam efficiebat: si uero demonstratur de deductione

scilicet

si in d. in g. figuris semp. conuersione figuris in f.

+ conuersione

LIBER PRIMVS.

ad id quod fieri nequit falso posito ratiocinatio fit per primam
 figuram velut ~~ultima~~ in figura. Si. *A*, & *B*. omni compe-
 tant. *C*. ipsum, *A*. cuiquam competit, *B*. nam si. *A*. nulli compe-
 tet, *B*: ipsum autem, *B*. omni. *C*. inest. *A* nulli comopetet. *C*. At
 omni inesse suponebatur: idem, & in ceteris fiet. At vero li-
 cet uniuersas ratiocinationes: ad uniuersales primæ figuræ
 ratiocinationes reducere. patet enim per illas secundæ ratioci-
 nationis figuræ perfici: quamquam non similiter omnes perfi-
 ciuntur: sed uniuersalis quidem negatiua uniuersaliter conuer-
 sa: utraq; vero particularium deductione ad id quod fieri ne-
 quit. At particulares ratiocinationes primæ figuræ et per sequi-
 dem ipsas perficiuntur. Licet autem ipsas & per secundam figu-
 ram ostendere deducendo ad id quod fieri nequit, veluti si. *A*
 quidem omni. *B*, competat, *B*. vero cuiquam in sit. *C*. ipsum. *A*,
 sane cuiquam competit. *C*, nam si nulli competit & inest cuilibet
B, ipsum profecto, *B*. nulli competit. *C*. Hoc enim fit per secundam
 figuram. Similis erit demonstratio ratiocinatione etiam negati-
 ua, nam si. *A*, quidem nulli. *B*, competat. *B*, vero cuiquam in-
 sit, *C*. ipsum. *A*, profecto cuiquam non competit. *C*, nã si ipsi qui-
 dem competit omni, nulli autem inest, *B*. ipsu, *B*. profecto nulli
 competit. *C*. at hoc erat media sane figura. Quæ cum ita sint cū
 uniuersæ quidem ratiocinationes figuræ mediæ ad uniuersales
 ratiocinationes figuræ primæ reducuntur, particulares vero ip-
 sius primæ figuræ ad ratiocinationes figuræ mediæ reducuntur.
 Patet particulares quoq; primæ figuræ ratiocinationes ad uni-
 uersales eiusdem figuræ ratiocinationes reduci. Figuræ vero ter-
 tiæ ratiocinationes si uniuersales quidem sint termini per uni-
 uersales

uersales continuo ratiocinationes prima figura perficiuntur, sin
 vero particulares sumantur per ratiocinationes ad illas iā sunt
 reducte. Quare & ratiocinationes particulares figura tertia, † particular
 1^a figura: ista
 ad easdem utiq; reducuntur. Patet igitur omnes ratiocinationes
 ad uniuersales ratiocinationes figura prima reduci: Ratioci-
 nationum igitur hæc quæ demonstrant esse atq; nō esse dicta sunt
 quomodo sese habent & per se ipsas quæ sunt ex eadem figura:
 & inter sese quæ sunt ex diuersis figuris.

De syllogismis ex necessario in tribus figuris. Cap. 8.

Voniam autem diuersum est inesse, & ex neces-
 sitate inesse, & contingere inesse: (multa enim insunt
 quidem, non ex necessitate tamen, alia vero neq;
 ex necessitate, neque insunt omnino, contingunt au-
 tem inesse,) Manifestum quod & syllogismus uniuscuiusq; ho-
 rū diuersus erit: & non similiter se habentibus terminis, sed hic
 quidem ex necessarijs, ille vero ex inexistentibus, ille autem ex
 contingentibus. In necessarijs quidem igitur ferme similiter se ha-
 bet & in his, quæ insunt: eodem enim modo positus terminis &
 in ijs quæ insunt, et in ijs quæ ex necessitate insunt vel nō insunt,
 erit & non erit syllogismus: præterquam quod different in eo,
 quod adiacet terminis ex necessitate inesse vel nō inesse: nanque
 & priuatiuum similiter conuertitur, & in toto esse & de omni
 similiter assignabimus: in alijs igitur eodem pacto ostēdetur per
 conuersionem, quod conclusio est necessaria: quemadmodum in
 eo, quod est inesse. In media autem figura quando fuerit uniuers-
 sale affirmatiuum, particulare vero priuatiuum, & rursum

LIBER PRIMVS.

in tertia, quando uniuersale quidem predicatiuum, particula
re uero priuatiuum non similiter erit demonstratio: sed necesse est
exponentes, cui alicui utrumq; non inest, de hoc facere syllogis-
mum: erit enim necessarium, & in his: si autem de exposito ne-
cessario est, & de illo quodam: nam hoc quod est expositum ipsū
quidem illud aliquid est: fit autem uterq; syllogismorum in pro-
pria figura.

De mixtis ex una necessaria, & altera absoluta
in prima figura. Caput. 9.

Contingit autem quandoq; & altera propositione
necessaria existente, necessarium fieri syllogismū,
ueruntamen non utralibet: sed que ad maius ex-
tremum: ut si a, quidem sumptum est, inesse ipsi
b, ex necessitate aut non inesse b, uero ipsi c, inesse solum: sic enim
sumptis propositionibus ex necessitate a, meriti ipsi c, aut non me-
rit. Quoniam enim omni b, ex necessitate inest aut non
inest, a: ipsum uero c, aliquid est eorūque sunt, b: manifestum
quod, & c, ipsi ex necessitate erit horum alterum. Si autem a, b,
quidem non est necessarium, b, c uero necessarium, non erit con-
clusio necessaria: nam si est: continget a, b, alicui inesse ex neces-
sitate, & per primam, & per tertiam figuram: sed hoc falsum.
Contingit enim b, tale esse, cui nulli accidit inesse, a. Præterea &
ex terminis palā, quod non erit conclusio necessaria: ut si a, qui-
dem sit motus, b, autem animal, in quo autem c, homo: namq;
homo animal ex necessitate est: uerum mouetur animal
non ex necessitate: neq; homo. similiter autem & si priuatiuum,
sit a, b, eadem enim demonstratio. In syllogismis uero qui in par-

te, si quod vniuersaliter quidem est necessarium, & conclusio erit necessaria: si autem quod in parte, non necessarium, neq; priuatiua, neq; prædicatiua, existente vniuersaliter propositione. Si autem primo vniuersaliter necessaria, & a, quidē omnib, in sit ex necessitate, b, vero alicui c, solum in sit: necesse vtiq; a, alicui c, inesse ex necessitate: nam c, sub b, est, b: vero omni a, inerat ex necessitate. Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus: eadem enim erit demonstratio si autē quod secundū partem est necessarium: non erit conclusio necessaria, nullum enim impossibile euenit, quē admodū neq; in vniuersaliter syllogismis. Similiter autem & in priuatiuis. Termini, motus, animal, album.

De mixtis ex vna necessaria & altera absoluta in secunda figura. Cap. 10.

In secunda autē figura si priuatiua quidē propositio est necessaria: & conclusio erit necessaria si vero prædicatiua, nō necessaria. Sit enī primū priuatiua necessaria, & a, nulli cōtingat b, ipsi vero c, solum in sit: quoniam itaq; conuertitur priuatiuū, & b, nulli a, contingit, a, vero omni inest c, quare nulli c, contingit b, namq; c, sub a, est. Similiter autē & si ad c, ponatur priuatiuū: nā si a, nulli c, cōtingit, et c, nulli a, cōtinget, a, vero omni inest b, quare nulli b, contingit c, sit enī prima figura rursus, nō igitur neq; b, ipsi c, cōuertitur enim similiter. Si autē prædicatiua propositio est necessaria, non erit conclusio necessaria: in sit enim a, omnib, ex necessitate, c, vero nulli in sit solum. conuerso itaque priuatiuo prima efficietur figura: ostensum est autem in prima, quod non necessaria existente priuatiua, quæ ad maius, neque conclusio est necessaria

LIBER PRIMVS.

saria: quare nec in his erit ex necessitate. Præterea si conclusio est
 necessaria, contingit c, alicui a, non in se ex necessitate. si enim b,
 nulli c, inest ex necessitate, neque c, nulli b, inest ex necessitate,
 ipsum vero b, alicui a necesse est inesse, si quidem $\&$ a, omni b,
 ex necessitate inerat: quare $\&$ c, necesse est alicui a, non in se,
 sed nihil prohibet a, huiusmodi accipere, cui omni, c, ipsum
 contingit inesse. Præterea $\&$ terminos exponentem monstrare li-
 ceret, quod conclusio non est simpliciter necessaria, sed his existi-
 bus necessarijs, ut sit a, animal, b homo, c, vero album, $\&$ pro-
 positiones similiter sint acceptæ. contingit enim animal nulli albo
 inesse, $\&$ homo utiq; nulli inest albo, sed non ex necessitate, con-
 tingit enim hominem fieri album, non tamē donec animal nulli
 insit albo. quare his quidem existentibus, necessaria erit conclu-
 sio, simpliciter autem non necessaria, similiter autem se habe-
 bit $\&$ in syllogismis in parte, quum enim priuatiua propositio
 $\&$ vniuersaliter fuerit et necessaria, $\&$ conclusio erit necessaria:
 quando autem prædicatiua $\&$ vniuersaliter fuerit $\&$ necessa-
 ria, priuatiua autem secundum partem, non necessaria non erit
 conclusio necessaria. sit enim primum priuatiua $\&$ vniuersali-
 ter necessaria, $\&$ a, nulli b, contingat inesse, alicui vero c, insit.
 Quoniam itaq; convertitur priuatiuum, $\&$ b, nulli a, cōtingat
 inesse, a vero alicui c, inest: quare ex necessitate b, alicui c, non
 inerat. R. urfus sit prædicatiua vniuersaliter $\&$ necessaria, $\&$
 ponatur ad b, prædicatiuum, si itaq; a, omni b, ex necessitate in-
 est, c, vero alicui non inest. quod itaque non inerat b, alicui c,
 manifestum sed non ex necessitate: ijdem nanque termini erūt
 ad demonstrationem, qui $\&$ in vniuersalibus syllogismis, sed
neq;

neq; si priuatiuum necessarium acceptum sit in parte, est conclusio necessaria, nam per eosdem terminos, demonstratio.

De mixtis ex altera necessaria & altera de inesse in
tertia figura. Cap. 11.

IN postrema autem figura, vniuersalibus quidem existētibus terminis ad medium, & ambæ propositiones predicatiuæ, si vterlibet necessarius existat, & cōclusio erit necessaria. si autem hoc quidem predicatiuum, illud vero priuatiuum sit, quando priuatiuum quidē fuerit necessarium, & conclusio erit necessaria. quando autem predicatiuum, non erit necessaria. sint enim primum ambæ predicatiuæ propositiones, & a, & b, omni, c, insint, necessariū vero sit a, c. quoniam igitur b, omni c, inest, & c, alicui b, inerit: eo quod vniuersale secundū partem conuertitur, quare si omni, c, inest a, ex necessitate, & c, alicui b, necessariū est a, alicui b, inesse, nam b, sub c, est. fit igitur rursus prima figura. Consimiliter ostendetur, & si b, c, est necessariū, conuertitur enim c, cū aliquo a, quare si omni c, b, ex necessitate inest, & a, alicui b, inerit ex necessitate. Rursum sit a, c, quidē priuatiuum, b, c, vero affirmatiuum, priuatiuum autē necessariū. Quoniā igitur cōuertitur affirmatiuum, erit c, alicui b, a, vero nulli c, ex necessitate, neq; b, alicui inerit a, ex necessitate nā b, sub c, est. si autē sit predicatiuum necessarium, non erit conclusio necessaria. sit enim b, c, predicatiuum & necessarium, a, c, vero priuatiuum, & non necessarium, quoniā igitur conuertitur affirmatiuum, inerit & c, alicui b, ex necessitate. quare si a, nulli c, c, vero alicui b, a, alicui b, non inerit, sed nō ex necessitate ostensu est enim in prima figura, qd priuatiua

LIBER PRIMVS.

propositione non necessaria existente, neq; conclusio erit necessaria.
 Amplius per terminos planū fieri posset. Sit enim a bonū, b, ani-
 mal, c, vero equus, contingit igitur bonum nulli equo inesse, ani-
 mal autē necesse omni equo inesse, sed nō necesse aliquod animal
 non esse bonum, si quidē contingit omne bonū esse. Sin autem non
 hoc possibile, sed vigilare aut dormire terminū ponēdū. ōne nam
 q; animal horum est susceptiuum. Si igitur termini uni-
 uersaliter ad mediū sint, dictum est, quando erit conclusio neces-
 saria. Si vero hic quidē uniuersaliter, ille autē in parte utriusq;
 predicatiuis existentibus, si uniuersale sit necessariū & conclu-
 sio erit necessaria. Demonstratio vero eadē, quæ & prius, cōuer-
 titur enim & predicatiuū in parte. Si itaq; necesse est b, omni c,
 inesse, a, vero sub c, est, necesse est b, alicui a, inesse, sed si b, alicui
 a, & a, alicui b, inesse necessarium, conuertitur enim, similiter &
 si a, c, sit necessarium uniuersaliter existens, nam b, sub c, est. Si
 vero quod in parte necessarium est, non erit conclusio necessaria,
 sit enim b, c, in parte & necessarium, a, vero omni c, in sit, nō ta-
 men ex necessitate, conuerso igitur b, c, prima efficitur figura, et
 uniuersalis quidē propositio non necessaria, quæ autem in parte
 necessaria, sed quum ita se habeant propositiones, nō erat conclu-
 sio necessaria, quare nec in his. Amplius & ex terminis manife-
 stū. sit enim a, quidem uigilatio, b, bipes, in quo autē c, animal.
 b, igitur alicui c, necesse est inesse, a, vero ōni c, contingit, & a, ip-
 sib, nō necessariū, nō enī necesse est aliquē bipedē dormire uel ui-
 gilare. Similiter aut et eosdem terminos ostēdetur et si a, c, sit in
 parte et necessariū. Si vero hic quidē terminorū sit predicatiuus
 ille autē priuatiuus, quando uniuersale priuatiuū sit & neces-
sariuus

sariū, & conclusio erit necessaria. si enim a, nulli c, ex necessitate contingit, b, vero alicui c, inest, necesse est a, alicui b, non inesse. quando autē affirmatiuū necessariū positum sit vniuersaliter existens, aut in parte, aut priuatiuum secundum partē, non erit conclusio necessaria, sed alia quidem eadē, quæ & in prioribus, dicemus. termini vero quando sit vniuersale prædicatiuū necessarium, vigilatio, animal, homo. medium homo quando autē in parte prædicatiuū sit necessariū, vigilatio, animal, album, necesse nanque est animal alicui albo inesse, vigilatio autem contingat nulli, & non necesse alicui animali non inesse vigilationē. sed quando priuatiuum in parte existens, necessarium sit, bipes, motum. animal, medium. Planum itaque quod inexistenti syllogismus non est, nisi vtræq; sint propositiones inexistentes. sed necessarij, est, & quum altera solum sit necessaria. In vtrisq; vero & quum prædicatiui & quum priuatiui syllogismi sint, necesse alteram propositionem similem esse conclusioni. dico autem simile si inexistēs inexistente. si autē necessaria, necessariā. quare et hoc manifestū, qd nō poterit eōclusio aut necessaria, aut inexistēs eē, nisi accipiatur necessaria, aut inexistēs propositio. De necessario itaq; quomodo sit, et quā habet ad existēs differētiā, dictū est quasi sufficienter.

De contingenti non necessario. Cap. 12.

De contingenti vero post hæc dicamus, quādo, & quomodo, et p quæ erit syllogismus. Dico autē cōtingere, et cōtingēs, quod quū nō sit necessariū, si tamē ponatur in esse, nihil erit propter hoc impossibile. nāq; necessariū

P ij equi

LIBER PRIMVS.

equiuoce contingere dicimus. Quòd autem hoc est cōtingens, manifestum est ex negationibus et affirmationibus oppositis nam non contingit inesse, et impossibile inesse, et necesse non in esse, aut eadem sunt, aut consequentia se inuicem quare et opposita his cōtingit esse, et non impossibile esse, et non necesse non esse, aut eadem sunt, aut consequentia se inuicem. de omni enim affirmatio aut negatio. erit igitur contingens non necessarium, et non necessarium contingens. Accidit autem omnes, quæ secundum cōtingens sunt propositiones, conuerti inter se. dico autem non affirmatiuas cum negatiuis, sed quæcunq; affirmatiuam habent figuram secundum oppositionem. ut contingere inesse, cum eo quod est contingere non inesse, et omni contingere cum eo quod est nulli cōtingere, et non omni et alicui, cum eo, quod est, alicui non. Eodem autem modo et in alijs. Quoniam enim quod est contingens non est necessarium, non necessarium vero possibile est non inesse. plannum quod si contingit a, inesse b, contingit et non inesse, et si omni contingit inesse, et omni contingit non inesse. Similiter autem, et in affirmationibus in parte, namq; eadem demonstratio. Verum tales propositiones affirmatiuæ sunt et non priuatiuæ, contingit enim ad similitudinem ipsius esse ordinatur, quemadmodum dictum est prius. Determinatis vero his, rursus dicamus, quod contingere secundum binos dicimus modos: uno quidem quod ut plurimum fit, et deficit necessarium, ut canescere hominem vel augeri aut minui: vel omnino quod aptum natum est esse: hoc enim non cōtinuum quidem habet necessariū: eo quod non semper est homo: existente tamen homine aut ex necessitate aut ut in pluribus est. Aliud autem indefinitum: quod et sic et

non sic possibile: ut ambulare animal, aut ambulante motum
 terra fieri, aut omnino quod a fortuna fit, nil enim magis sic ap-
 tum est natum, quam in contrarium. Conuertitur itaq; $\&$ secū-
 dum oppositas propositiones utrunq; contingentium: non tamē
 eodem modo: sed quod natum est esse ei, quod est, non ex neces-
 sitate inesse: sic enim contingit non canescere hominem: indefinitū
 autem ei, quod est, nihil magis sic, quam illo modo. scientia ve-
 ro ac syllogismus demonstratiuus de ipsis quidem infinitis non
 est, eo quod inordinatum est medium: de apte vero natis est: $\&$
 fere rationes $\&$ considerationes fiunt de sic contingentibus: de il-
 lis autem accidit quidem fieri syllogismum, non tamen consueue-
 runt queri. Hac igitur magis determinabuntur in sequentibus
 Sed nunc dicamus quando $\&$ quomodo et quis erit syllogismus
 ex contingentibus propōnibus. Quoniam autem contingere hoc
 huic inesse dupliciter est accipere: aut enim cui inest hoc, aut cui
 contingit ipsum inesse: a namq; contingere de quo b, horum alte-
 rum significat: aut de quo contingit dici: de quo autem b, a, conti-
 gere, aut omni b, possibile inesse a, nihil difert. manifestū igitur ^{aut de quo d}
 quod bifariā dici posset a, cōtingere, omni b, inesse. Primum igitur
 dicamus, si de quo c, contingit b, $\&$ de quo b, contingit a, quis erit
 $\&$ qualis syllogismus: sic enim $\&$ propositiones utraque sumuntur
 secundum contingere: quum vero de quo b, inest a, cōtingat.
 illa quidem inexistens, illa autem contingens. Quare ab ijs, quæ
 consimilis sunt figuræ incipiendum, quemadmodum $\&$ in alijs.

De syllogismis ex ambabus contingentibus in pri-
 ma figura. Cap. 13.

Quā

LIBER PRIMVS.

Vādo itaq; a, omni cōtingat b, et b, omni c, erit syllogismus perfectus: quod a, omni c, cōtingit inesse. Hoc autem manifestū ex definitione: contingere namq; omni inesse sic dicebamus. similiter autē ¶ si a, qui dem contingit nulli b, b, vero cōtingit omni c, quod a, contingit nulli c, nam de quo b, contingit a, non cōtingit, hoc erat nullū omittere contingentiu, quæ sub b. Quū vero a, omni b, contingat: b, vero nulli contingat c: per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus, conuersa autem b, c, secundū contingere idem erit, qui prius: nā quoniam contingit b, nulli c, inesse, contingit ¶ omni inesse. hoc autē dictum est prius. quare si b, quidē omni c, a vero omni b, rursus idem efficietur syllogismus. Consimiliter ¶ si ad utrasq; propositiones negatio ponatur cum eo, quod est contingere: dico autem ut si a, nulli contingit b, ¶ b, nulli c, per sumptas enim propositiones, nullus fit syllogismus: cōuersis vero rursus idem erit, qui prius. Manifestum est igitur, quod negatione posita ad minus extremū, vel ad utrasq; propositiones, aut non fit syllogismus, aut fit quidem, sed non perfectus: ex conuersione namq; concluditur necessarium. Si autem hæc quidē propositionum uniuersaliter accepta sit, illa vero in parte, uniuersali posita ad maius extremum, syllogismus erit perfectus: nā si a, omni contingit b, b, autem alicui c, a alicui c, contingit: hoc autem manifestum ex definitione eius, quod est de omni contingere. Rursus si a, contingit nulli b, b, autem alicui c, contingit inesse: necesse est a, contingere alicui c, non inesse: demonstratio autem eadem. Si vero propositio in parte priuatiua sumatur: uniuersalis autem affirmatiua: positione vero consimiliter

liter se habeant, ut *a*, quidem omni *b*, contingit, *b*, vero alicui *c*, contingit non inesse: per assumptas quidem propositiones non fit manifestus syllogismus. Verum si eam, quæ in parte est, conuerterimus, et ponamus *b*, alicui *c*, contingere inesse, eadem erit conclusio: quæ et prius, quemadmodum in ijs, quæ a principio. Quod si quæ ad maius extremum in parte sumatur, quæ vero ad minus uniuersaliter: siue utraque affirmatiua sumantur, siue priuatiua, siue non consimilis figura, siue utraque indefinitæ, aut secundum partem, nullo modo erit syllogismus: nihil enim prohibet *b*, transcendere *a*, et non predicari de æquis: in quo autem *b*, transcendit *a*, accipiatur *c*, huic enim neque omni, neque nulli, neque alicui, neque non alicui contingit *a*, inesse. si quidem conuertuntur propositiones, secundum contingere, et *b*, pluribus contingit quam *a*, inesse. Amplius Sex terminis planum: ita namque se habentibus propositionibus, primum ultimo, et nulli contingit, et omni ex necessitate inesse. Termini vero, communes omnium, quod ex necessitate in sit, animal, album, homo. quod non contingat, animal, album, indumentum. Manifestum igitur quod hoc modo se habentibus terminis nullus fit syllogismus. aut enim inexistenti, aut ex necessitate, aut contingendi omnis est syllogismus: quod quidem inexistenti ac necessarij non sit, planum: affirmatiuus enim priuatiuo tollitur: priuatiuus autem affirmatiuo: superest igitur ut contingendi sit: hoc autem impossibile. ostensum enim est, quod ita terminis se habentibus, et omni postremo necesse est primum, et nulli contingit inesse: quare esse non posset

LIBER PRIMVS.

contingendi syllogismus: necessarium namq̄ non erit contingens. Manifestum itaq̄, & quòd si vniuersaliter termini extiterint in cōtingentibus propositionibus semper fit syllogismus in prima figura, siue sint prædicatiui siue priuatiui: Verum ex prædicatiuis quidem perfectus, ex priuatiuis autem imperfectus. Oportet autem contingere sumere non in necessarijs: sed secundum dictā determinationem: plerumq̄ autem latet, quod tale est:

De syllogismis ex vna absoluta, & altera de contingenti in prima figura. Cap. 14.

I autem propositionum hæc quidem inesse, illa vero sumatur cōtingere: quando quæ ad maius est extremum contingere significauerit, & perfecti omnes erunt syllogismi, & contingenti secundum dictam determinationem: quæ vero, quæ ad minus, & imperfecti omnes, & priuatiui syllogismi non contingenti secundum determinationem, sed eius, quod est nulli aut non omni ex necessitate inesse. Si, n. nō omni aut nulli ex necessitate, contingere dicimus, & nulli & non omni inesse. contingat namq̄ a, omni b, b, vero omni c, ponatur inesse: quoniam igitur c, est sub b, omni autem b, contingit a: manifestū quòd & c, omni cōtingit a, fit itaq̄ perfectus syllogismus. similiter autem etsi a, b, propositio extiterit priuatiua, b, c, vero affirmatiua: & a, c, quidem contingere, b, c, autem in esse accipiantur, perfectus erit syllogismus, quòd a, contingit nulli c, inesse. Quod igitur si inexistentes ad minorem ponatur extremitatem, perfecti fiant syllogismi, manifestum: sed quòd dum econtrario se habeat, erunt syllogismi, per impossibile monstrandum: simul

autem

autem clarum erit & quod imperfecti: nam ostensio non est ex
 sumptis propositionibus. Primum autem dicendum est. quoniam
 si dum a , fuerit, necesse est b , esse, & dum possibile a , ex-
 titerit, possibile erit & b , ex necessitate. Sit enim ita se
 habentibus in quo quidē a , possibile, in quo autē b , impossibile: si
 igitur possibile sit quidem, quando possibile esse fiet: impossibile
 vero, quoniam impossibile non utiq; fiet: simul autem si a , possi-
 bile, & b , impossibile, contingeret utiq; a , fieri posse sine b , si ve-
 ro fieri, & esse factum namq; quando factum fuit, est. Verum
 oportet accipere possibile atq; impossibile non solum in gene-
 ratione, sed & in eo quod est verificari & inesse, & quotcūq;
 modis aliter dicitur possibile: in omnibus enī similiter se habebit.
 Amplius existente a , b , esse, non oportet existimare tanquam si
 unum esset a , b , fore: nihil namq; ex necessitate uno aliquo
 existente: sed duobus ad minus: sicuti quum propositiones
 ita se habeant, veluti dictum est secundum syllogismum: nam si
 c , de d , d , autem de f , & c , de f , ex necessitate: & si utrunq; possi-
 bile, & conclusio erit possibilis. Quemadmodum ergo si quis po-
 nat a , quidem propositiones, b , vero conclusionem: euenire posset
 non solum a , necessario existente, simul & b , esse necessarium, sed
 & possibili, possibile. Hoc autem ostenso, manifestum quod falso
 supposito, & non impossibili, & quod accidit propter suppositio-
 nem, falsum erit & non impossibile: veluti si a , falsum qui-
 dem est, non tamen impossibile: quum vero a , sit, b , est:
 & b , erit falsum quidem, non tamē impossibile, quoniam mon-
 stratum est, quod a , existente, b , est, & possibili existente a , erit
 b , possibile: suppositum autem est a , possibile esse, & b , erit possibile:
 Quod si enim

LIBER PRIMVS.

si enim impossibile, simul possibile erit & impossibile idem. De-
 terminatis vero his, insit a, omnib, b, autem omni c, contingat,
 necesse itaque a, omni c, contingere inesse: non enim contingat b,
 vero omni c, ponatur inesse: hoc falsum quidem, non tamen im-
 possibile, si itaq; a, non contingit omni c, b, vero omni in est c, a,
 non omni b, contingit: fit enim syllogismus per tertiam figuram.
 Verum suppositum fuerat omni contingere inesse. necesse igitur
 a, omni c, contingere, falso enim supposito & nō impossibili, quod
 accidit est impossibile. Possibile est autem, & per primam
 figuram facere impossibile ponentes b, inesse ipsi c. Si enim b,
 omni c, inest, a vero omnib, contingit, & c, omni cōtingeret uti
 q; a, sed fuerat suppositum non omni contingere. Sumere vero
 oportet omni inesse non secundum tempus determinantes, puta
 nunc, aut in hoc tempore: sed simpliciter (per huiusmodi enim pro-
 positiones & syllogismos facimus) quoniam si propositio secundū
 nunc accipiatur, non erit syllogismus: nihil enim fortasse prohi-
 bet aliquando omni moto hominē inesse: ut si nihil aliud mouere-
 tur, motum vero cōtingeret omni equo, sed hominem nulli equo
 in se contingit. Præterea sit primum animal, medium motum,
 ultimum vero homo, propositiones itaq; consimiliter se habebūt,
 conclusio vero erit necessaria, non contingens. ex necessitate enim
 homo est animal. Manifestum igitur quod vniuersale
 accipere oportet simpliciter, & non tempore determinantes.
 Rursus sit priuatiua vniuersaliter propositio a, b, & sumptum
 sit a, inesse nulli b, b, vero omni contingat c, inesse: his itaq;
 positis, necesse est a, contingere nulli c, inesse: non enim contingat,
& b,

Et b, ponatur inesse c, quemadmodum prius. necesse est igitur a,
 alicui b, inesse, sic enim syllogismus pertertiam figuram. hoc autē
 impossibile. quare continget utiq; a, nulli c, inesse, falso enī posito
 et nō impossibili impossibile est quod accidit. Hic igitur syllogismus nō
 est contingentis secūdum diffinitionem, sed eius, quod est nulli ex
 necessitate inesse. hac enim est contradictio facta suppositionis,
 suppositū est enim ex necessitate a, alicui c, inesse, syllogismus ve-
 ro ad impossibile opposita est cōtrauictionis. Amplius autem Et
 ex terminis manifestum, quōd non erit conclusio contingens: sit
 enim in quo a, coruus, in quo b, discurrens, in quo c, homo nulli itaq;
 b, a, inest: nullum enim discurrens coruus, b, vero omni contingit
 c, omni enim homini discurrere: sed a, ex necessitate nulli c, non
 igitur conclusio contingens. sed neq; necessaria semper. sit enim a,
 quidem motum, b, scientia, in quo autem c, homo: a, igitur nulli
 inerit b, b, vero omni c, contingit: Et non est conclusio necessaria:
 non enim nescit nullum moueri hominem: sed nō necesse aliqūe.
 Planum itaq; quod conclusio est eius, quod est nulli ex necessitate
 inesse: accipiendi vero melius sunt termini, sed si priuatiuum
 ad minorem ponatur extermitatem contingere significans: ex
 ipsis quidem acceptis propositionibus, nullus erit syllogismus. con-
 uersa autem secundum contingere propositione, erit quemadmo-
 dum in prioribus. insit enim a, omni b, b, vero contingat nulli c,
 sic igitur se habentibus terminis, nihil erit necessarium. si autem
 conuertatur b, c, Et sumatur b, omni c, contingere, fit syllogis-
 mus quemadmodum prius: nam consimiliter termini posi-
 tione se habebunt: sed eodem modo Et quum priuati-

LIBER PRIMVS.

uae extiterint utraq; interualla, si a, b, quidem non insit, b, ve-
 ro contingere c, nulli significet, per ipsa quidem accepta non sit
 necessarium: sed propositione conuersa, quae est secundum contin-
 gere erit syllogismus: accipiatur enim a, quidem nulli b, inesse, b,
 vero contingat nulli c, per haec igitur, nihil necessarium. quod si
 accipiatur b, contingere omni c, quod est verum, a, b, autem pro-
 positio similiter se habeat, rursus idem erit syllogismus. Si vero
 non inesse ponatur b, ipsi c, et non contingere non inesse, non erit
 syllogismus nullo modo. neq; quum priuatiua, neq; quum affirma-
 tiua fuerit a, b, propositio. Termini, eommunes quod ex neces-
 sitate insit, album, animal, nix. quod non contingat, album, ani-
 mal, pix. Planum itaq; quod si termini uniuersales extiterint,
 et haec inexistens, illa vero propositionum contingens accipiatur:
 quando propositio, quae ad maiorem extremitatem contingere ac-
 cipiatur, semper fit syllogismus, praeterquam quod aliquando qui-
 dem ex ipsis: nonnunquam vero ex conuersa propositione: quan-
 do autem horum uterq;, et ob quam causam, diximus. Quod
 si hoc uniuersaliter, illud vero interuallorum accipiatur in par-
 te, quando quod ad maius est extremum uniuersaliter ponatur
 et contingens, seu negatiuum siue affirmatiuum: quod vero in
 parte affirmatiuum et inexistens, erit syllogismus perfectus,
 quemadmodum et uniuersaliter terminis existentibus. demō-
 stratio autem eadem, quae et prius. Quando autem uniuersa-
 le quidem sit ad maius extremum, sed inexistens, non contingens:
 alterum vero in parte et contingens, seu negatiue, siue affirma-
 tiue ponatur utraq;, siue haec quidem negatiua, illa vero affir-
 matiua, omnino erit syllogismus imperfectus: verum hi quidem
 per

per impossibile monstrabuntur, illi vero per conuersionem eius quod est contingere: quemadmodum in precedentibus. Erit autem syllogismus per conuersionem ¶ quando uniuersalis ad maius posita extremū significet inesse aut nō inesse, quæ uero in parte priuatiua existens, contingere accipiat. ut si a, omni quidē in est b, aut non inest, b, autem alicui c, contingit non inesse: conuersa enim b, c, secundum contingere, sit syllogismus. sed quando quæ secundum partem ponitur, nō inesse accipiat. nō erit syllogismus. Termini quod insit album, animal, mix. quod non insit, album, animal, pix, per insuitum nanque sumenda est demonstratio. Si autem uniuersale quidem ad minus ponatur extremum, quod uero in parte ad maius, siue priuatiuum, seu affirmatiuum, uel contingens, aut inexistent, quomodocumq; nullo pacto erit syllogismus: neque quando in parte aut indefinitæ ponantur propositiones, seu contingere accipientes, siue inesse, aut uicissim, neque sic erit syllogismus: demonstratio uero eadem, quæ ¶ in prioribus. Termini communes, quod insit ex necessitate, animal, album, homo. quod non contingat, animal album, indumentum. Manifestum est igitur quod si uniuersale ad maius ponatur extremū semper fit syllogismus, si uero ad minus, nullius unquam.

Mixtio necessarij, ¶ contingentis in prima figura.

Cap. 15.

¶ Vando autē hac quidem propositionum ex necessitate inesse aut non inesse, illa uero contingere significet: syllogismus quidē erit, hoc modo se habentibus terminis. ¶ perfectus, quando ad minorē extremitatem ponatur necessarium. conclusio uero, si termini fuerint
prædi

LIBER PRIMVS:

predicatiui, erit eius quod est contingere, & non eius quod est inesse,
 siue vniuersaliter, siue non vniuersaliter ponantur. sed quum hoc
 quidem affirmatiuum sit, illud vero priuatiuum, quando affir-
 matiuum quidem necessarium sit eius, quod est contingere, &
 non eius quod est non inesse. quum vero priuatiuum et eius, quod
 est contingere non inesse, & non inesse, & vniuersaliter & non
 vniuersaliter terminis existentibus. Contingere autem in conclus-
 sione eodem pacto accipiendum, quo & in prioribus. Eius autem
 quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus. aliud. n. est
 non ex necessitate inesse, & ex necessitate non inesse. Quod igitur
 terminis affirmatiuis existentibus, non sit conclusio necessaria:
 planum, insit namq; a, omnib, ex necessitate, b, autem contingat
 omni c. erit utiq; syllogismus imperfectus, quod a, contingit om-
 ni c, inesse, quod autem imperfectus ex demonstratione manifes-
 tum. nam eodem monstrabitur pacto, quod & in prioribus.
 Rursus a, contingat omnib, inesse, b, vero omni c, insit ex neces-
 sitate: erit utiq; syllogismus quod a, omni contingit c, inesse: sed
 non quod inest, & perfectus, non autem imperfectus, statim na-
 q; perficitur per propositiones, quae a, principio. Si autem non con-
 similis figurae propositiones extiterint: sit primum priuatiua ne-
 cessaria, & a, quidem nulli contingat b, ex necessitate, b, vero
 omni c, contingat, necesse est a, nulli c, inesse. ponatur enim inexis-
 tens aut omni aut alicui, b, vero supponebatur nulli contingere,
 quoniam itaq; conuertitur priuatiuum, & b, nulli, a contingit, a
 vero omni c, aut alicui ponitur inesse. quare nulli aut non om-
 ni c, contingeret b, inesse, supponebatur autem a principio om-
 ni contingere. Manifestum autem & quoniam eius quod est

contin

contingere non inesse, efficitur syllogismus, si quidem et eius, quod est non inesse. Rursum sit affirmatiua propositio necessaria, et a, quidem contingat nulli b, inesse, b, vero omni c, in sit ex necessitate, syllogismus itaq, erit perfectus, sed non eius, quod est non inesse, sed eius quod est contingere non inesse, namq, propositio sic accepta fuit, quæ est ad maiorem extremitatem, et ad impossibile non est ducere, si enim supponatur a, nulli c, inesse, positum est autem a, b, nulli cõtingere inesse, nihil accidit propter hæc impossibile. Si vero ad minus extremum ponatur priuatiuum, quando contingere quidem significet, syllogismus erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus. Quando autem non contingere, non erit, neq, quando ambo ponantur priuatiua, non sit autem contingens, quod ad minus, termini autem inesse quidem, album, animal, nix, non inexistendi, album, animal, pix. Eodem autem modo se habebit et in syllogismis in parte, nam quum priuatiuum sit necessarium, et conclusio erit eius quod est non inesse, ut si a, quidem nulli b, contingit inesse, b, autem alicui c, contingit inesse, necesse est a, alicui c, non inesse, si enim omni inest, nulli vero b, contingit, et b, nulli a, contingit inesse. quare si a, quidem omni c, inest, b, vero nulli c, contingit: verum suppositum fuerat alicui contingere. Sed quum particulare affirmatiuum, quod est in syllogismo priuatiuo necessarium sit, ut b, c, aut uniuersale in predicatiuo, ut a, b, non erit eius, quod est inesse syllogismus, demonstratio vero eadem quæ et in prioribus. Si autem uniuersale quidem ponatur ad minus extremum aut affirmatiuum, aut priuatiuum contingens: quod autem in parte
 necessa-

LIBER PRIMVS:

cessarium ad maius extremum, non erit syllogismus. Termini eius, quod est inesse ex necessitate, animal, album, homo, non inexistendi autem, animal, album: indumentum. quum vero uniuersale necessarium sit. quod autem in parte, contingens, uniuersali existente priuatiuo. Termini eius, quod est inesse, animal, album, coruus, non inexistendi animal, album, pix. Si vero affirmatiuum fuerit, inesse quidem, animal, album, cygnus: eius vero quod est non contingere, animal, album, nix. Neque quando indefinitae sumuntur propositiones, aut utraque secundum partem, neque sic erit syllogismus: termini communes, inexistendi, animal, album, homo, non inexistendi, animal, album, inanimatum: namque animal alicui albo, et album inanimato alicui, et necessarium inesse et non contingit inesse: et in eo quod est contingere similiter: quare ad omnia termini sunt utiles. Manifestum est igitur ex dictis quod terminis consimiliter se habentibus, et in eo, quod est inesse, et in necessarijs sit, et non fit syllogismus. Verum tamen secundum inesse quidem posita priuatiua propositione, eius quod est contingere, erit syllogismus: secundum necessarium autem priuatiua, et eius, quod est contingere: et eius, quod est non inesse. Palam autem et quod omnes syllogismi imperfecti, et quod perficiuntur per predictas figuras.

De syllogismis ex ambabus, de contingenti in secunda
figura. Cap. 16.

In secunda autem figura quando contingentes quidem utraque accipiuntur propositiones, nullus erit syllogismus, seu praedicatiuae, siue priuatiuae ponantur, vel uniuersaliter, aut secundum partem, quum

vero

vero hac inexistere, illa autem significet contingere, si affirma-
 tiua quidem significat inexistere, nunquam erit: sin autem uni-
 uersaliter priuatiua, semper. Eodem modo ¶ quum hac propo-
 sitionum ex necessitate, illa contingere accipiatur. Oportet autem
 ¶ in his accipere in conclusionibus contingens, quemadmodum
 in prioribus. Primum igitur ostendendum, quod non conuertitur
 contingens priuatiuum, ut si a, contingit nulli b, non nec esse est
 ¶ b, contingere nulli a. Ponatur enim hoc ¶ contingat b, nulli a,
 inesse. Quonia itaq; conuertuntur contingentes affirmationes
 cum negationibus ¶ contraria ¶ opposita a, b, vero cōtingit nul-
 li a, inesse: manifestum quod ¶ omni a, contingere posset b, inesse
 sed hoc falsum. non enim si hoc huic omni contingit, ¶ hoc huic
 necessarium: quare non conuertitur priuatiuum. Amplius autē
 nihil prohibet a, quidem contingere nulli b, b, vero alicui a, ex ne-
 cessitate non inesse: ut album omni homini contingit non inesse
 ¶ inesse, hominem autem non verum dicere, quod cōtingit nul-
 li albo. Pluribus enim ex necessitate non inest, necessarium au-
 tem non erat contingens. Sed nec ex impossibili monstrabitur con-
 uerti, veluti si quis existimaret, quonia falsum est b, cōtingere nul-
 li a, inesse, verum nō cōtingere. affirmatio nanq; ¶ negatio: si
 autem hoc verum b, ex necessitate inesse alicui a, quare ¶ a,
 alicui b, sed hoc impossibile. Nō enim si a, non contingit nulli b, ne-
 cesse est a, alicui b, inest: namq; non contingere nulli dicitur dupli-
 citer, vnum si ex necessitate alicui inest, alterum si ex necessita-
 te alicui non inest. nam quod ex necessitate alicui eorum, que sūt
 a, non inest, non est verum dicere, quod omni contingit non inef-
 se, quemadmodum neq; quod alicui inest ex necessitate, quod om-

LIBER PRIMVS.

ni cōtingit inesse. Si itaq̄ quissiam censeret propterea quod non cōtingit c, omni d, inesse, ex necessitate alicui ipsum non inesse, falso acciperet: omni enim inest, si forte se contingat. sed quoniam quibusdam ex necessitate inest, ob hoc dicimus non omni contingere. quare huic quod est contingere omni inesse, opponitur & ex necessitate alicui inesse & ex necessitate alicui non inesse. similiter autē & ei quod est nulli contingere. Manifestum igitur quod ad sic contingens. quemadmodum in principio determinauimus, non solum ex necessitate alicui inesse, sed & ex necessitate alicui non inesse sumendum: hoc autem sumpto nil accidit impossibile: quare non fit syllogismus. manifestum itaque ex dictis, quod non cōuertitur priuatiuum. Hoc autem monstrato, ponatur a, nulli quidem b, contingere, c, vero omni, per conuersionem igitur non fit syllogismus. dictum est enim quod non conuertitur talis propositio. sed neq̄ per impossibile, si nāq̄ ponatur b, omni c, cōtingere inesse, nihil accidit falsi, cōtingere enim posset a, ipsi c, & omni & nulli inesse. sed si omnino est syllogismus, planum quod eius quod est contingere utiq̄ esset, propterea, quod neutra propositionum accepta fuit in eo, quod est inesse. Et iste aut affirmatiuus aut priuatiuus, neutro autem modo possibile est. si affirmatiuus quidem ponatur, monstrabitur per terminos, quod non contingit inesse. si uero priuatiuus, quod conclusio non cōtingens est, sed necessaria: sit enim a, quidem album, b, homo, in quo c, equus, a, itaq̄ album contingit, huic quidem omni, illi uero nulli. sed b, ipsi c, neq̄ inesse contingit, neq̄ non inesse. quod igitur inesse non possibile est, manifestum, nullus enim equus homo: sed neq̄ contingere non inesse, necesse namq̄ est nullum equum hominem esse, necessarium autem

non erat contingens, non itaq; fit syllogismus. Itidem autem monstrabitur & si conuerso positum fuerit priuatiuum: & si utraq; affirmatiua accepta fuerint aut priuatiua, per eosdem namq; terminos erit demonstratio: & quando haec uniuersaliter, illa in parte, aut utraque secundum partem aut indefinita, aut quotcūq; modis aliter contingit transsumere propositiones, semper enim erit demonstratio per eosdem terminos. Planum itaque quod si utraque propositiones secundum contingens ponuntur, nullus fit syllogismus.

Mixtis absoluti, & contingentis in secunda figura.

Cap. 17.

SI autem hac inexisteret, illa uero contingere significet. si praedicatiua ponatur inexisteret, priuatiua aut contingere nullus erit syllogismus: neq; dum uniuersaliter neq; dum in parte termini accipiuntur, demonstratio uero eadem & per eosdem terminos. Quando autem affirmatiua quidem contingere, priuatiua autem inexisteret, erit syllogismus. Sumatur enim a b, nulli inesse, c, uero omni cōtingere, conuerso itaq; priuatiuo b, a, nulli inesse: sed a, omni c, contingit: sit igitur syllogismus, quod contingit b, nulli c, per primam figuram. Consimiliter autem & si ad c, ponatur priuatiuum. Quum uero utraque sit priuatiua, significet autem hac quidem non inesse, illa uero contingere nō inesse, per ipsa quidem assumpta nihil accidit necessarium: sed conuersa propositione, quae est secundum contingere: syllogismus efficitur, quod b, nulli c, cōtingit inesse, quemadmodū in prioribus: erit enī rursum

Rij prima

LIBER PRIMVS.

prima figura. Si vero utreque ponantur predicatiua, non erit syllogismus. termini, quod insit sanitas, animal, homo: quod non insit sanitas, equus, homo. Eodem autem modo se habebit & in syllogismis in parte. quum enim affirmatiuum sit inexistentes, aut vniuersaliter, aut in parte acceptum, nullus erit syllogismus. Hoc autem consimiliter & per eosdem monstratur terminos, quibus & prius. quum vero priuatiuum, erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus. Rursus si ambo quidem interualla priuatiua sumantur: vniuersaliter autem, quod non inexistere, ex ipsis quidem propositionibus non erit necessarium, sed conuerso eo, quod est contingere, quemadmodum in prioribus, erit syllogismus. Si vero priuatiuum quidem inexistens sit, sed in parte acceptum, non erit syllogismus, siue affirmatiua, siue priuatiua altera fuerit propositio. neque quando utraque inde finit & sine accepta, aut negatiua aut affirmatiua, vel secundum partem. Demonstratio vero eadem & per eosdem terminos.

De syllogismis ex vna de necessario, & alia de contingenti
in secunda figura. Cap. 18.

Verum si hac quidem propositionum ex necessitate, illa vero contingere significet, priuatiua existente necessaria, erit syllogismus, non solum, quod contingit non inesse, sed & quoniam non inest. affirmatiua autem non erit: ponatur enim a, b, nulli ex necessitate inesse: c, vero omni contingere. conuersa igitur priuatiua, & b, a, nulli inerit: sed a, c, omni contingit, fit igitur rursus per primam figuram syllogismus: quod b, nulli c, contingit inesse. simul autem manifestum quod & b, nulli c, inest. ponatur enim inesse, igitur
si a, b,

si a, b, nulli contingit, b, vero inest alicui c, a, alicui c, non contingit, sed omni supponebatur contingere. Eodem pacto monstrabitur & si ad c, ponatur priuatiuum. Rursus, sit predicatiuum quidem necessarium alterum vero priuatiuum & contingens, & a, contingat nulli b, c, vero omni inest ex necessitate: sic itaq; se habentibus terminis, nullus fit syllogismus: accidit enim b, ipsi c, ex necessitate non inesse. sit namq; a, album: in quo b, homo, in quo c, cygnus. album igitur cygno ex necessitate inest, homini vero contingit nulli: & homo nulli cygno ex necessitate. Quod igitur eius quod est contingere non est syllogismus manifestum est. Nam ex necessitate non erit contingens, verum tamen neq; necessarium, necessarium namque aut ex utrisque necessarijs, aut ex priuatiua accidit. Amplius autem & possibile est his positis b, ipsi c, inesse, nil enim prohibet c, sub b, esse, a, vero b, omni contingere, c, autem ex necessitate inesse. ut si c, esset vigilatio, b, animal: in quo a, motus: nam vigilanti ex necessitate motus inest: animali vero omni cōingit, & omne vigilans animal. Manifestum itaq;, quod neq; non inexistēdi: si quidem ita se habentibus terminis necesse est inesse, neq; utiq; oppositarum affirmationum, quare nullus erit syllogismus. Similiter autem ostendetur & si econuerso ponatur affirmatiua: Quod si eiusdem figurę sint propositiones, quum priuatiuae sunt, semper fit syllogismus, conuersa propositione quę est secundum contingere, quemadmodum in prioribus. accipiatur enim a, ipsi b, ex necessitate non inesse, c, aut contingere non inesse, conuersis igitur propositionibus b, nulli a, inest, a, vero omni c, contingit. Fit itaq; prima figurę, & si ad c, ponatur priuatiuum similiter. Si autem

LIBER PRIMVS:

autem predicatiua posita fuerint, non erit syllogismus, nam
 q̄ non inexistendi, aut ex necessitate non inexistendi, planum
 quod non erit, propterea quod non fuit accepta priuatiua propo-
 sitio, neq̄ in eo, quod est inesse, neq̄ in eo quod est ex necessitate
 inesse, sed neque eius, quod est contingere non inesse. ex necessitate
 enim sic se habentibus b, ipsi c, non inerit, quemadmodum si a, po-
 neretur album, in quo b, cygnus, c, vero homo: neq̄ utiq̄ opposi-
 tarum affirmationum: quoniam monstratum est b, ipsi c, ex ne-
 cessitate non inexistens: non igitur fit syllogismus omnino. Simi-
 liter autem se habebit & in syllogismus in parte. quum enim sit
 priuatiuum & uniuersale & necessarium, semper erit syllogis-
 mus & eius quod est contingere non inesse & eius quod est non
 inesse, demonstratio autem per conuersionem. Quum uero affir-
 matiuum, numquam, eodem namq̄ pacto monstrabitur, quo &
 in uniuersalibus & per eosdem terminos. Neq̄ quando utraq̄
 fuerint acceptae affirmatiuae, huius enim eadem demonstratio,
 qua & prius, quum uero utraq̄ priuatiua, uniuersaliter au-
 tem necessaria, qua non inesse significat, per ea quidem qua sum-
 pta sunt non erit necessarium, sed conuersa propositione, qua est
 secundum contingere erit syllogismus, quemadmodum in priori-
 bus. Quod si ambae indefinitae aut in parte posita fuerint, non erit
 syllogismus, demonstratio autem eadem & per eosdem terms-
 nos. Planum itaq̄ ex dictis, quod dum priuatiua uniuersaliter
 ponitur & necessaria, semper fit syllogismus, non solū eius, quod
 est contingere non inesse, sed & eius, quod est non inesse, dum ue-
 ro affirmatiua, nunquam. & quod eodem modo se habentibus, in ne-
 cessarijs, & inexistētibus fit et non fit syllogismus. Sed & mani-
 festum

tam quod omnes imperfecti syllogismi, et quod perficiuntur per predictas figuras.

De syllogismis ex ambabus de contingenti in tertia figura. Cap. 19.

IN postrema autem figura et utrisque contingentibus et altera, erit syllogismus. quum itaque contingere significant propositiones, et conclusio erit contingens. et quando haec quidem contingere, illa vero inesse. Quum vero altera necessaria posita sit, si affirmatiua quidem, non erit conclusio, neque necessaria, neque inexistens: si autem priuatiua, inexistendi erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Accipiendum vero et in his similiter contingens, quod in conclusionibus, Sint itaque primum contingentes, et a, et b, omni c, contingat inesse, quoniam igitur conuertitur affirmatiuum in parte, b, vero omni c, contingit: et c, alicui b, contingit, quare si a, quidem omni contingit c, c, autem alicui b, necesse et a, alicui b, contingere. fit enim prima figura. et si a, contingit nulli c, inesse, b, vero omni c, contingeret, necesse et a, alicui b, contingere non inesse. erit enim rursus prima figura per conuersionem. Quod si utraque priuatiua posita fuerint, ex ipsis quidem assumptis non erit necessarium, sed conuersis propositionibus erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. namque si a, et b, contingit non inesse, si transumptum fuerit contingere non inesse, rursus erit prima figura per conuersionem. Si vero hic quidem terminorum est uniuersaliter, ille in parte, eodem pacto se habentibus terminis, quo in eo quod est inesse, erit et non erit syllogismus. Contingat enim a, omni c, inesse: b, autem alicui c. erit itaque prima figura propositione conuersa, qua

LIBER PRIMVS:

pacto se habentibus terminis, quo in eo quod est inesse, erit & non erit syllogismus. Contingat enim a, omni c, inesse: b, autem alicui c: Erit itaque prima figura propositione conuersa, qua est in parte. Nam si a, omni c, c. vero alicui b, a, igitur alicui b, contingit. Et si ad b, c, positum fuerit uniuersale, consimiliter. Itidem & si a, c, sit priuatiuum, b, c, vero affirmatiuum, erit enim rursus prima figura per conuersionem. Si autem utraq, posita fuerint priuatiua, haec uniuersaliter, illa in parte, per ipsa assumpta non erit syllogismus, sed conuersis erit, quemadmodum in prioribus. quum vero utraq, indefinita, aut in parte accepta sint, non erit syllogismus. necesse est enim a, omni & nulli b, inesse. Termini inexistendi animal, homo, album: non inexistendi, equus, homo, album, medium album.

Mixitio contingentis, & inesse in tertia figura.

Cap. 20.

Sil autem haec quidem propositio inexistere, illa vero significet contingere, conclusio erit, quod contingit, & non quod inest: syllogismus autem erit eodem modo se habentibus terminis, quo & in prioribus. Sint enim primus praedicatiua, & a, omni in sit c, b, vero omni contingat inesse. conuerso igitur b, c, prima erit figura, & conclusio quod contingit a, alicui b, inesse. Nam quando in prima figura propositionum altera significaret contingere, conclusio erat contingens. Consimiliter autem & si b, c, inesse, a, c, vero contingit inesse. & si a, c, quidem priuatiuum: b, c, autem praedicatiuum, sit autem utrumuis, utroque modo, erit conclusio contingens. fit enim rursus
prima

prima figura: monstratum vero est quod dum altera propositio in ipsa contingere significat: & conclusio erit contingens. sed si cōtingens priuatiuum ad minus extremum positum fuerit, vel & ambo ponantur priuatiua: per ipsa quidem posita nō erit syllogismus, conuersis autem erit, quemadmodum in prioribus. Si autem hac quidē propositionū uniuersaliter, illa vero in parte sit, utrisq; predicatiuis existentibus, aut ea priuatiua, quæ uniuersaliter, affirmatiua vero quæ in parte, idem erit syllogismorum modus: omnes enim per primam cōcluduntur figuram: quare manifestum quod eius, quod est contingere, & non eius quod est inesse, erit syllogismus. quod si affirmatiua uniuersaliter, priuatiua vero in parte, per impossibile erit demonstratio. in sit enim b, omni c, a vero contingat alicui c, non inesse, necesse est igitur a, alicui b, cōtingere nō inesse: nam q̄ si a, in erit ex necessitate omni b, b, vero omni c, ponitur inesse, a, omni c, ex necessitate in erit. Hoc autem monstratum prius, verum supponebatur alicui contingere non inesse. Sed quum indefinita aut in parte utre q̄ fuerint accepte, non erit syllogismus. Demonstratio autem eadem, quæ & in uniuersalibus & per eosdem terminos.

Mixtio necessarij, & contingentis in tertia
figura. Cap. 21.

Etum si est, hac quidem propositionum necessaria, illa vero contingens, si termini sunt predicatiuis semper eius, quod est contingere, erit syllogismus. quum vero sit hoc quidem predicatiuum, illud autem priuatiuum, si affirmatiuum sit necessarium, eius erit quod est contingere nō inesse. si vero priuatiuum & eius, quod est contingere,

S & eius

LIBER PRIMVS.

Et eius quod est non inesse. Sed eius, quod est ex necessitate non
 inesse non erit syllogismus, quemadmodum neque in alijs figuris:
 Sint itaque predicatiui primum termini $\text{Et } a, \text{ omni } c, \text{ insit ex ne}$
 $\text{cessitate: } b, \text{ vero contingat inesse omni } c, \text{ quoniam itaque } a, \text{ omni}$
 $c, \text{ ex necessitate, } c, \text{ vero alicui } b, \text{ contingit, Et } a, \text{ alicui } b, \text{ contin}$
 $\text{gues erit Et non inexistens. Sic enim accidit Et in prima figura.}$
 similiter autem ostendetur $\text{Et si } b, c, \text{ necessarium positum fuerit,}$
 $a, c, \text{ vero contingens. Iterum sit hoc predicatiuum, illud priuati}$
 $\text{uum, sed predicatiuum necessarium, Et } a, \text{ contingat nulli } c, \text{ inesse: } b,$
 $\text{vero omni insit, } c, \text{ ex necessitate, erit itaque rursus prima}$
 $\text{figura. Et conclusio contingens sed non inexistere. Et enim pri}$
 $\text{uatiua propositio contingere significat. Planum igitur, quod con}$
 $\text{clusio erit contingens: namque quum sic se haberent in prima fi}$
 $\text{gura propositiones, Et conclusio erat contingens. sed si priuati}$
 $\text{uatiua propositio necessaria, Et conclusio erit, quod contingit ali}$
 $\text{cui non inesse, Et quod non inest. ponitur enim } a, \text{ nulli } c, \text{ inesse}$
 $\text{ex necessitate } b, \text{ vero omni contingere, conuerso itaque } b, c,$
 $\text{affirmatiuo prima erit figura, Et necessaria priuatiua proposi}$
 $\text{tio. Verum quando ita se haberent propositiones, accidebat } a,$
 $\text{ipsi, Et contingere, alicui non inesse, Et non inesse: quare Et } a,$
 $\text{ipsi } b, \text{ necesse alicui non inesse. quum vero priuatiuum ad minus}$
 $\text{extremum positum fuerit, si contingens quidem erit syllogis}$
 $\text{mus transumpta propositione: quemadmodum in prioribus,}$
 $\text{si vero necessarium non erit: etenim omni necesse Et nulli con}$
 $\text{tingit inesse. Termini quod omni insit, somnus, equus, dormi}$
 $\text{ens homo. quod nulli, somnus, equus, vigilans homo. Simi}$
 $\text{liter autem se habebit, Et si hic terminorum uniuersaliter,}$
ille

ille in parte ad medium: nam quum prædicatiui fuerint utri-
 que eius, quod est contingere, & non eius, quod est inesse, erit
 syllogismus: & quando hoc quidem priuatiuum acceptum fu-
 erit, illud vero affirmatiuum, sed necessarium affirmatiuum,
 eius quod est contingere, quando autem priuatiuum necessarium
 & conclusio erit eius quod est non inesse. idem namque mons-
 trationis modus, & uniuersaliter & non uniuersaliter termi-
 nis existentibus: necesse etenim per primam figuram syllogismos
 præfici, quare quemadmodum in illis, & in his necessarium ac-
 cidit. quum vero priuatiuum uniuersaliter acceptum ad mi-
 nus positum fuerit extremum, si quidem contingens, erit syllo-
 gismus per conuersionem: si autem necessarium, non erit, mons-
 trabitur autem eodem pacto, quo & in uniuersalibus & per eos-
 dem terminos. Manifestum ergo & in hac figura, quando &
 quomodo erit syllogismus, & quando contingendi & quando
 inexistenti. Palam autem & quod omnes imperfecti, & quod
 præficiuntur per primam figuram,

De syllogismo ostensiuo Cap. 22.

 Quod dicitur syllogismi qui in his sunt figuris, per
 uniuersaliter præficiuntur syllogismos, qui in pri-
 ma figura, & in istos reducuntur, planum ex dic-
 tis. quod autem simpliciter omnis syllogismus ita
 se habebit, nunc erit manifestum, quando monstratum fuerit syl-
 logismum omnem per harum aliquam figurarum effici. necesse igitur
 omnem demonstrationem atque omnem syllogismum aut inexistentem quip

S ij piam

LIBER PRIMVS.

piam aut non inexistens monstrare: & hoc aut vniuersaliter,
 aut secundum partem. Amplius aut ostensiuē, aut ex suppositi-
 one, eius vero qui est ex suppositione, pars est qui per impossibile.
 Primum itaq; dicamus de ostensiuis: his enim ostensiuis, planum
 erit & in his qui ad impossibile: & omnino de his qui ex suppositi-
 one. Si igitur oporteat a, de b, ratiocinari: ut inexistens aut non
 inexistens: necesse est accipere aliquid de aliquo. Si ergo a, de b,
 acceptum fuerit, quod est a principio, sumptum erit: si autem de
 c, vero de nullo, neq; aliud de illo, neq; de a, alterum, nullus erit
 syllogismus: eo enim quod vnum de vno sit acceptum, nil acci-
 dit ex necessitate: quare assumenda & altera propositio. Si itaq;
 a, de alio fuerit acceptum, aut aliud de a, aut de c, alterum, esse
 quidem syllogismum nihil prohibet ad b, tamen non erit per ac-
 cepta. neq; quando c, alteri, & illud alij: & hoc alteri, non fuerit
 autem ad b, copulatum. nec sic erit ad b, ipsius a, syllogismus: om-
 nino enim diximus, quod nullus vnquam erit syllogismus alio
 de alio nō accepto aliquo medio: quod ad vtrūq; se habet quodā
 modo p. edicationibus: syllogismus namq; simpliciter ex propo-
 sitionibus est: ad hoc autē syllogismus ex propositionibus ad hoc:
 qui autem est huius ad hoc per propositiones huius ad hoc: sed im-
 possibile est ad b, propositionem capere nihil de ipso, aut p. edican-
 tes, aut negantes, aut iterum ipsius a, ad b, nihil cōmune accipien-
 tes: verum de vtroq; sigillatim quedam p. edicantes aut negā-
 tes: quare accipiendum medium aliquod vtrorumq;: quod p. a-
 dicationes copulabit: si quidem erit huius ad hoc syllogismus. Si
 igitur necesse quidem est accipere ad vtraq; commune: hoc autē
 tripliciter cōtingit, aut enim a, de c, & c, de b, p. dicaturos, aut
c, de

e, de utrisq; aut utraq; de c. he vero sūt tres dicte figuræ: planū
 syllogismum omnem necessarium fieri per harum aliquam fi-
 gurarum: eadem enim ratio & si per plura copulatur ad b, ea-
 dem namq; erit figura & in pluribus. Quòd igitur ostensiu om-
 nes concluduntur per prædictas figuras, manifestum.

De syllogismo ex hypothese. Cap. 23.

Quod autem & qui ad impossibile planum erit per-
 hac: omnes enim per impossibile concludentes, fal-
 sum quidem ratiocinantur: quod autem a princi-
 pio ex suppositione monstrant: quū impossibile ali-
 quid accidat contradictione posita: ut quòd diameter incom-
 mensurabilis eo quòd imparia equalia paribus sunt si fuerit po-
 sita commensurabilis: equalia igitur fieri imparia, paribus ra-
 tiocinatur: diametrum vero incommensurabilem esse, ex sup-
 positione monstrat, quoniam falsum accidit propter contradic-
 tionem: hoc enim erat per impossibile ratiocinari, aliquid mon-
 strare impossibile propter suppositionē, quæ ex principio: quare quo-
 niam falsi syllogismus fit ostēsiuus in his, quæ ad impossibile de-
 ducuntur: ostensiuos autem prius diximus, quòd per has conclu-
 duntur figuras: manifestum quòd per impossibile syllogismi, per
 has erunt figuras: consimiliter & alij omnes, qui ex suppositi-
 one, in omnibus enim syllogismus quidem fit ad transumptum,
 quod autem ex principio concluditur per confessionē aut aliquā
 aliam suppositionem, quòd si hoc verum, omnem demonstrati-
 onem & omnem syllogismum necesse fieri per tres prædictas fi-
 guras. Hoc autem monstrato, planum & quòd omnis syllogis-
 mus

LIBER PRIMVS:

modus perficitur per primam figuram, & reducitur ad vniuersales syllogismos, qui in hac sunt.

De qualitate, & quantitate terminorum syllogismi.

Cap. 24.

Amplius autem in omni oportet terminorum aliquem predicatum esse, & vniuersale existere, nam sine vniuersali aut non erit syllogismus, aut non ad positum, aut quod ex principio petetur. ponatur enim musica voluptate esse studiosa, si itaque quispiam censeat voluptate esse studiosa, non addens omnem, non erit syllogismus, si vero aliquam voluptatem esse studiosam, si quidem aliam, nihil ad positum, si autem ipsam hanc, quod ex principio accipit. Sed magis efficitur manifestum in descriptionibus, ut quod equicruris equales qui ad basin, sint enim ad centrum ducte a, b, si igitur aequalem accipiat a, c, angulum ipsi b, d, non omnino existimans equales angulos, qui semicircularum, & rursus c, ipsi d, non omnem assumens eum qui secti. Amplius ab aequalibus existentibus totis angulis, & ablatorum equales esse reliquos e, f, quod ex principio petet, nisi acceperit ab omnibus aequalibus, aequalibus deptis aequalia derelinqui. Planum igitur quod in omni oportet vniuersale existere, & quod vniuersale quidem ex omnibus terminis vniuersaliter monstratur: quod autem in parte & sic & illo modo, quare si conclusio quidem vniuersaliter sit, & terminos necesse vniuersaliter esse, si vero termini vniuersaliter, contingit conclusionem non esse vniuersaliter. Manifestum etiam quod & in omni syllogismo aut utrisque aut alteram propositionem similem necesse fieri conclusioni.

disco

dico autem non solum affirmatiuam aut priuatiuam, sed necessariam aut inexistentem aut contingentem considerare uero oportet & alia predicamenta. Planum autem & simpliciter, quando erit & quando non erit syllogismus, & quando possibilis & quando perfectus, & quod si fuerit syllogismus necessarium est se habere terminos, secundum aliquem dictorum modorum.

De numero terminorum syllogismi. Cap. 25.

Ed manifestum & quod omnis demonstratio erit per tres terminos & non plures, nisi per alios & alios eadem conclusio fiat: ut e, per a, b, & per c, d, aut per a, b, & a, c, & per b, c, plura naq; media eorundem esse, ni hil prohibet. his autem existentibus, non unus, sed plures sunt syllogismi. Aut rursus quando utruq; a, b, per syllogismum fuerit acceptum, ut a, per d, e. & rursus b, per f, g, aut hoc inductione, illud syllogismo: uerum & sic plures syllogismi: plures namque conclusiones sunt, ut a, & b, & c. si igitur non plures, sed unus, sic accidit per plura eandem fieri conclusionem: ut uero c, per ea, qua sunt a, b, impossibile. Sit enim e, conclusum ex a, b, c, d, ergo necesse est apforum aliquid aliud ad aliud acceptum esse, hoc quidem ut totum, illud uero ut pars: hoc enim prius ostensum est, quod si fuerit syllogismus necesse est terminorum aliquos ita se habere: sic igitur se habeat a, ad b, est itaque aliqua ex ipsis conclusio, aut ergo e, aut eorum, quae c, d, alterum: aut aliud quippiam praeter haec. & si e, quidem ex a, b, tantum syllogismus utique esset: c, d, uero si quidem sic se habeant:

LIBER PRIMVS:

ut sit hoc ut totum, illud ut pars, erit aliquid & ex illis, aut e, aut eorum quæ a, b, alterum, vel aliud quippiam præter hæc. & si e, quidem aut eorum quæ a, b, alterum: vel plures erunt syllogismi, aut (ut contingebat) idem per plures terminos concludi accidit, si vero aliud præter hæc, plures erunt & inconiuncti syllogismi ad se invicem. quòd si non ita se habeat c, a d d, ut faciat syllogismum, frustra erunt accepta nisi inductionis, aut occultationis, aut alicuius alius talium gratia. Si autem ex a, b, non e, sed aliud quid sit conclusio, ex c, d, vero aut horum alterum, aut aliud quiddam præter hæc: & plures sunt syllogismi, & non ipsius suppositi: suppositum namq̄ fuerat syllogismum esse ipsius e, si autem non ex c, d, nulla efficitur conclusio: frustra accepta ea fuisse accidit, ac syllogismum non esse eius, quod a principio: quare planum quòd omnis demonstratio, & omnis syllogismus erit solum per tres terminos.

De numero propositionum, & syllogismis.

Cap. 26.

Vum autem hoc planum sit, manifestum quòd & ex dualibus propositionibus & non pluribus: tres namq̄ termini, dua sunt propositiones, nisi assumatur, que ad modum ex principio dictum est ad syllogismorum perfectionem. Planum itaq̄, quòd in qua ratione syllogistica non sunt pares propositiones per quas conclusio propria fit (quasdam namq̄ ex superioribus conclusionibus, necesse est propositiones esse) hæc ratio, aut non est ratiocinata, aut plura necessarijs interrogavit ad positionem. Si itaq̄, syllogismi secundum proprias accipiantur propositiones, omnis erit

Syllo

syllogismus, ex propositionibus quidem paribus: ex terminis autē
 imparibus, uno namq; plures termini quàm propositiones. conclusio
 nes vero dimidiū propositionū. Sed quū per pro syllogismos conclu
 dūtur, aut per plura media non continua, ut a, b, per c, d, multi
 tudo quidem terminorum: consimiliter uno superabit propo
 sitiones, aut enim extrinsecus, aut ad medium ponetur intercedens
 terminus: utroq; aut modo accidit interualla uno minora esse
 terminis, propositiones vero aequales sunt interuallis non tamen
 pares semper erunt, illi autem impares, sed vicissim, quando pro
 positiones pares, impares termini, quū vero pares termini pro
 positiones impares: simul enim cum termino una additur pro
 positio: undecumq; addatur terminus, quare quoniā ille pares, si
 et impares erunt, necesse est permutari: quum eadem fiat apposi
 tio. Conclusiones vero non etiam eundem habebunt ordinem,
 neq; ad terminos, neq; ad propositiones: quum enim unus termi
 nus additur, conclusiones addentur uno pauciores præexistenti
 bus terminis, ad solum namq; ultimum non facit conclusionem:
 sed ad olios omnes, veluti si a, b, c, adijciatur i, sum d, statim et
 conclusiones duæ adijciuntur, & quæ ad a, & quæ ad b, consimi
 liter autem & in alijs, verum & si ad medium intercedat eo
 dem modo, ad unum namq; solum, non faciet syllogismum, qua
 re multo plures conclusiones erunt & terminis & propositionibus.

De problematis hoc est propositis in una quaque figura
 facile & difficile construendis & destruendis.

Cap. 27.

T. Quo

LIBER PRIMVS.

Quoniam autem habemus de quibus syllogismi, & quale in unaquaque figura, & quot modis monstratur, manifestum nobis est, & quale problema difficile, & quale bene argumentabile. quod enim in pluribus figuris, & per plures casus concluditur, facilius: quod autem in paucioribus & per pauciores difficilius argumentabile. uniuersale itaque affirmatiuum, per solam primam monstratur figuram, & per hanc uno tantum modo: priuatiuum autem & per primam & per mediam, ac per primam quidem uno solum modo, per mediam vero dupliciter. sed affirmatiuum in parte per primam & per ultimam, uno tantum modo per primam, trifariam autem per ultimam. Priuatiuum vero secundum partem, in omnibus figuris monstratur, verum in prima quidem semel, in media vero atque ultima, in illa bifariam, in hac tripliciter. Planum itaque, quod uniuersale predicatiuum, construere quidem difficillimum, destruere vero facilius, omnino autem tollere uniuersalia facilius, quam ea que sunt in parte, namque & si nulli, & si alicui non insit, sublatum est, horum autem alicui quidem non, in omnibus monstratur figuris, nulli vero in duabus eodem autem modo & in priuatiuis, namque & si omnino si alicui, sublatum est, quod a principio, hoc autem erat in duabus figuris. in ijs vero, que sunt in parte, uno tantum modo, aut omni, aut nulli ostendentem inesse, sed conuenienti facilius, que in parte, namque & in pluribus figuris & per plures modos. & omnino non oportet latere, quod destruere per se inuicem est, & uniuersale per ea, que sunt in parte, & hac per uniuersalia, construere vero non est uniuersale per ea, que sunt

sunt secundum partem, sed per illa hæc est Simul autem manifestum quod & destruere facilius est, quam construere: quo modo igitur efficiatur omnis syllogismus, & per quot terminos ac propositiones, & quomodo se habentes inuicem, amplius quale problema in una quaque figura: & quale in pluribus, & quale in paucioribus monstratur, planum ex dictis.

De abundantia propositionum.

Cap. 28.

Vomodo autem abundabimus syllogismis ipsi semper ad positum, & per qualem viam accipiemus principia, quæ circa unumquodque, iam nunc dicendum, non enim solum fortasse oportet generationem considerare syllogismorum: verum & faciendi potentiam habere. Omnium itaque entium: hæc quidem talia sunt: ut de nullo vere vniuersaliter prædicentur, ut Cleon & Calias, & quod secundum unumquodq; & sensibile: de his autem alia. eorum enim horum vterque homo & animal est: illa vero, ipsa quidem de alijs prædicantur: de his autem alia prius non prædicantur: sed alia & ipsa de alijs: & de ipsis alia: ut homo de Callia, & de homine animal. Quod igitur entium quædam de nullo apta nata sunt dici, manifestum: ferme enim sensibilibus unumquodq; tale est. ut de nullo prædicetur, nisi ut accidens: dicimus nempe aliquando album illud Socratem esse, & hæc veniens Calliam. Quod autem & sursum tendentibus, statim aliquando, rursus dicemus: nunc

T ij vero

LIBER PRIMVS.

vero sit hoc positum. De his igitur non est demonstrare alterum
 predicatum, nisi secundum opinionem: sed hæc de alijs: neq; quæ
 secundum singula, de alijs sed alia de illis. quæ vero intermedia
 sunt, planum quòd utroque modo contingunt: namq; & ipsa de
 alijs: & alia de his dicentur: & quasi rationes & considerati-
 ones sunt maxime de his. Oportet itaque propositiones cir-
 ca unumquodque horum sic sumere supponentem ipsum pri-
 mum & definitiones, & quæcunque propria rei sunt: deinde
 post hoc quæcunque rem sequuntur. ac rursus quæ res sequitur &
 quæcumq; non contingunt ipsi in se: quibus autem ipsum non cõ-
 tingit, non eligendum, eo, quòd conuertitur priuatiuum. Diuidẽ-
 da autem sunt & consequentium, quæcumq; in eo quod quid est:
 & quæcumq; ut propria, & quæcumq; ut accidentia prædicatur.
 & horum qualia ex opinione: & qualia secundum veritatem:
 quanto enim pluribus talibus abundauerit quispiam, citius con-
 clusionem assequetur. quanto autem verioribus, magis demons-
 trabit. oportet autem eligere, non quæ aliquod sequuntur: sed quæ
 totam rem sequuntur: quemadmodum non quid aliquem homi-
 nem, sed quid omnem hominem sequitur, per uniuersales namq;
 propositiones fit syllogismus, namq; quum est indefinitum, incer-
 tum si uniuersalis propositio est, quum vero definitum, planũ.
 Similiter autem eligendum, & quæ ipsum sequitur tota, ob dic-
 tam causam, ipsum vero consequens non assumendum totum se-
 qui, dico autem veluti hominem omne animal, aut musicã sci-
 entiam omnem, sed tantum simpliciter sequi, quemadmodum et
 prætendimus, namq; inutile alterum & impossibile, ut omnem
 hominem esse omne animal, aut iustitiam omne bonum, sed ex
 quo

quo sequitur, in illo omni dicitur. sed quum ab aliquo contineatur subiectum, quod consequentia, oportet accipere, quæ sequuntur. Uniuersale vel non sequuntur, non eligenda in his, sunt enim in illis accepta, quæcunq̄ enim animal, et hominem sequuntur, et quæcunq̄ non insunt, consimiliter. quæ vero circa unūquodq̄ propria accipiendum: sunt enim quædam speciei propria præter genus, necesse namq̄ diuersis speciebus propria quædam inesse. neque igitur uniuersali eligendum, quæ sequitur quod continetur, ut animali quæ sequitur homo: necesse enim si hominem sequitur animal, et hæc omnia sequi, cōuenientiora autem hæc hominis electionis. Assumenda vero et quæ ut plurimum sequuntur, et quæ consequuntur. Problematum namq̄ ut plurimum et syllogismus ex propositionibus ut plurimum aut omnibus, aut aliquibus, similis namq̄ uniuscuiusque conclusio principis. Amplius quæ omnia sequuntur non eligendum, non enim erit ex ipsis syllogismus, ob quam autem causam in sequentibus erit manifestum.

Regula medijs syllogismorum inueniendi. Cap. 29.

Construere igitur uolentibus aliquid de aliquo toto, aspiciendū quidem in subiecta eius, quod cōstruitur, de quibus ipsū dicitur, de quo autē oportet predicari. quæcunq̄ hoc sequuntur, si namq̄ horum aliquid idem fuerit, necesse est alterum alteri inesse. Si uero nō quod omni, sed quod alicui, quæ sequitur utrumq̄, si enim horum aliquid idem, necesse alicui inesse. Quando autem nulli oporteat inesse, cui non est opus in esse, ad sequentia, quod autem oportet non inesse, in quæ nō contin-
gunt

LIBER PRIMVS.

gunt ipsi in esse, aut econuerso, cui quidem oportet non inesse, quæ
 non contingunt ipsi inesse, quod autem non inesse, in consequen-
 tia, quum enim hæc utralibet eadem fuerint, nulli contingit al-
 teri alterū inesse, fit enī quādoq; quidem qui in prima figura syllo-
 gismus, quandoque autem in media. Quod si alicui non inesse,
 cui quidem oportet non inesse, quæ sequitur, quod autem non inef-
 se, quæ non possunt ipsi inesse, si enim horum aliquid idem sit, ne-
 cesse alicui non inesse. Sed magis fortasse sicerit unumque di-
 eborum manifestum. Sint enim consequentia a, in quibus b,
 quæ vero ipsum sequitur, in quibus c, quæ autem non contingunt
 ipsi inesse, in quibus d. Rursus ipsi e, inexistencia, in quibus
 f, quæ vero ipsum sequitur, in quibus g, quæ autem non contin-
 gunt ipsi inesse, in quibus h. Si itaque aliquid eorum, quæ e,
 idem erit alicui eorum, quæ f, necesse est a, omnise, inesse, nam-
 que f, omnie. a, et ero omni c, quare a, omnie. Quod si c, et
 g, idem, necesse a, inesse alicui eorum, quæ e, namque a, ipsi c, e,
 autem sequitur omne g. Si vero f, et d, idem, nulli eorum,
 quæ e, a, inerit ex pro syllogismo, quoniam enim conuertitur
 priuatiuum, et f, ipsi d, idem, nulli eorum, quæ f, inerit a, f, au-
 tem omnie. Rursus si b, et h, idem, nulli eorum, quæ e, in-
 rit a, nam b, omni a, nulli vero inerit eorum in quibus e, idem
 namq; erat ipsi h, h, autem nulli e, inerat. Quod si d, et g, idem,
 a, alicui e, non inerit ipsi namq; g, non inerit a, quoniam neque
 ipsi d, g, autem est sub e, quare alicui e, non inerit, a, si vero ipsi
 g, b, idem, conuersus fit syllogismus, g, namq; inerit omni a, b, enī
 omni a, e, vero ipsi b, nam idem erat ipsi g, a, autem omni quidē
 e, non necesse inesse, alicui vero necesse eo quod quæ secundum par-

rem cum vniuersali precatatione conuertitur. Planum itaq̄ quòd
 ad predicta inspiciendum vtruisq̄ secundum vnumquodq̄ pro
 blema, per hæc enim omnes syllogismi. Oportet autem E con-
 sequentium E que consequitur vtrumq̄ ad prima E vniuer
 salia maxime inspiciere, ut ipsius e, magis ad K, f, quam ad f,
 solum, ipsius autem a, ad K, c, quam ad c, solum. si enim a, inest
 K, f, E f, E e, inerit, quòd si non sequitur ex hoc, accidit ipsum f,
 sequi, consimiliter autem E in quibus ipsum sequitur considerã
 dum, si enim prima E que sub illa sequitur, quòd si non hæc, sed
 que sub hæc, accidit. Palam vero E quòd per tres terminos
 ac binas propositiones consideratio, E per predictas figuras
 syllogismi omnes, monstratur namq̄ a, fit inesse omni e, quan-
 do eorum que c, E f, idem aliquid acceptum fuerit, hoc autem
 erit medium, extrema vero a, E e, fit itaq̄ prima figura. Sed
 alicui quando c, E g, sumptum sit, hæc autem vltima figura,
 medium enim fit g. Nulli vero quando d, E f, idem, sic autem
 E prima figura, E media, prima quidem quòd a, inest nulli f,
 si quidem conuertitur primatum, f, autem omni c. media ve
 ro quoniam d, nulli a, e, autem omni inest. Verum alicui non inest
 se, quando d, E g, idem sit, hoc autem vltima figura, a, namq̄
 nulli g, inerit, e, vero omni g. Planum itaq̄ quòd per predictas
 figuras syllogismi omnes, E quòd non eligende quæcumq̄ om-
 nia sequuntur, eo quòd nullus ex ipsis fit syllogismus, cõstruere nã
 q̄ pænitus non erat ex sequentibus, priuare autem non contingit
 per id quòd omnia sequitur, oportet enim huic quidem inesse, illi
 vero non inesse. Manifestum autẽ quòd E aliæ cõsiderationes
 eorum, que sunt, secundum electiones, inutiles sunt ad faciendũ
 syllo

LIBER PRIMVS.

Syllogismum, quemadmodum si consequentia utrumq; eadem sunt, aut si quæ sequitur a, & quæ non contingunt ipsi e, aut quotcumq; rursus non accidit utriq; inesse, non enim efficitur syllogismus per hæc namq; si consequentia eadem, ut b, et f, sit media figura prædicatiuas habens utrasq; propositiones. si autem quæ sequitur a, & quæ non contingunt ipsi e, ut c, & h, prima figura priuatiuam habens propositionem, quæ ad minus extremum. si vero quotcumq; non contingunt utriusque, ut d, & h, priuatiuæ ambæ propositiones: aut in prima aut in media figura: sic autem nullo modo syllogismus. Sed manifestum & qualia eadem accipienda, quæ secundum inspectionem & non qualia diuersa aut contraria: primum quidem quoniam inspectio mediij gratia: mediij vero non diuersum, sed idem oportet accipere: postea & in quotcumq; accidit fieri syllogismum eo, quod fuere accepta contraria, aut non contingentia eidem inesse, in prædictos omnia reducentur modos, veluti si b, & f, contraria, aut non contingunt eidem inesse: erit enim his acceptis syllogismus, quod a, contingit inesse nulli e, sed non ex ipsis, verum ex prædicto modo: nam b, a, quidem omni e, vero nulli inerit: quare necesse b, idem esse alicui h. Rursus si b, & g, non contingunt eidem inesse: quod a, non inerit alicui e: sic etenim media erit figura: nam b, a, quidem omni: g, vero nulli inerit. quare necesse g, alicui eorū, quæ d, idē esse: namq; non contingere b, & g, eidem inesse, nihil differt, aut g, idē esse alicui eorum, quæ d, omnia enim accepta sunt in d, non contingentia inesse ipsi a. Manifestum igitur quod ex his ipsi inspectionibus nullus fit syllogismus. Quod si b, & f, contraria, necesse b, idem esse alicui eorum, quæ h, & syllogismum per hæc fieri. i. Acci

dit itaq; ita speculantibus inspicere aliam viam a necessaria,
propterea quod latet idēitas eorum, quae b, et eorum quae h.

De syllogismis assertorijs ad impossibile et reliquis ex
hypothesi. Cap. 30.

Eodem autem modo se habent et syllogismi ad im-
possibile deducentes cum ostensiuis: namq; et hi fiūt
per consequentia: et quae consequitur utrumq; et
eadem inspectio in ambobus: quod enim ostēsiue mōs-
tratur, et per impossibile est ratiocinari per eosdem terminos: et
quod per impossibile et ostensiuē, ut quod a, nulli e, inest, pona-
tur enim alicui inesse: quoniā igitur b, omni a: a, vero alicui e, b, a
licui e, inerat: sed nulli inerat. Rursus quod alicui a, inest e: si enī
a, nulli e, e, vero omni g, nulli g, inerat a, sed omni inerat. Consi-
militer autem et in alijs problematibus: semper enim et in om-
nibus erit, monstratio per impossibile ex consequentibus quae sequi-
tur utrumq; ac secundum unumquodq; problema eadem consi-
deratio et ostensiuē volenti ratiocinari et ad impossibile du-
cere: ex eisdem namq; terminis utreq; demonstrationes. Quem
admodum si monstratum est a, inesse nulli e, quoniam accidit
et b, inesse alicui e, quod impossibile: si acceptum fuerit b, inesse,
quidem nulli a, vero omni, planum itaq; quod a, inerat nulli e:
Rursus si ostensiuē ratiocinatum fuerit a, inesse nulli e, suppo-
nentibus inesse per impossibile monstrabitur nulli inexistens: cōsi-
militer autem et in alijs: in omnibus enim necesse communem ali-
quem accipere terminum alium a suppositis: ad quem erit falsi
syllogismus: quare conuersa hac propositione, altera vero simili-
ter se habente, ostensiuus erit syllogismus per eosdem terminos.

V Differt

LIBER PRIMVS.

Differt autem ostensiuus ab eo, qui ad impossibile, quoniam in ostensiuo secundum veritatem utraque ponuntur propositiones: in eo autem, qui ad impossibile, solū una. Hæc igitur magis erūt manifesta per sequētia, quando de ipossibili dicemus, nunc vero tantū nobis sit manifestū, quòd ad eadē inspiciēdū ¶ ostensiuue volenti ratiocinari, ¶ ad impossibile ducere. Sed in alijs syllogismis, qui ex suppositione, quemadmodum quicūq; secundum transumptionē, aut secundū qualitātē in subiectis: non in ijs, quæ a principio, sed in transumptis erit consideratio, modus vero inspectionis idem. Considerare autem ¶ diuidere, quot modis, qui ex suppositione, monstratur itaq; unumquodq; problematū sic. Est atue ¶ alio modo non nulla horū ratiocinari, quemadmodum vniuersalia per particularem inspectionē ex suppositione. Si enim c, ¶ g, eadem sint, solis vero g, accipiatur e, inesse, a, inesse utiq; omni e. Et rursus si d, ¶ g, eadem, e, autem de solis g, predicaretur, quòd a, in e, nulli eorum, quæ e, Planū itaq; quod ¶ sic inspiciēdū. Eodem autē modo ¶ in necessarijs ¶ contingentibus, eadem nāq; consideratio ¶ per eosdem terminos erit ordine eius, quod est cōingere et eius quod est inesse syllogismus: accipiēdū autē in cōtingētibus ¶ quæ nō insūt, sed possūt inesse, mōstratū enī est, quod ¶ per hæc fit eius, quod est cōingere syllogismus, cōsimiliter autē se habebit et in alijs prædicationibus.

Quod omniū scientiarū syllogismi superioribus præceptis efficiantur. Cap. 31.

Lanum igitur ex dictis non solum quod accidit per hanc viam fieri omnes syllogismos, sed ¶ quod per aliam impossibile, monstratum namque est syllogismum

gismū omnē per aliquam prædictarū effici figurarū, hæc autem
 nō accidit per alia constitui quā per consequentia, & quæ unum
 quodque consequitur, ex his enī propositiones & medij acceptio,
 quare neque syllogismū accidit per alia fieri. Via igitur de om-
 nibus eadem & circa philosophiam, & circa artem qualemcūq;
 & disciplinam, oportet enim in existentia & quibus insunt, circa
 utrūque videre & his quam plurimis abundare atque hæc per
 tres terminos considerare, destruentem quidem sic. constituentē
 vero sic, secundū veritatem quidem ex ijs, quæ secundū verita-
 tem describuntur inesse, ad dialecticos autem syllogismos, ex pro-
 positionibus secundum opinionem. Principia autem syllogismo-
 rū uniuersaliter quidem dicta sunt, & quomodo se habent, &
 quomodo oportet ipsa venari, ne aspiciamus ad omnia quæ dicun-
 tur, neque ad eadem construētes ac destruentes, neque constru-
 entes de ōni aut aliquo, & destruentes ab omnibus aut aliquibus,
 sed ad pauciora & determinata. secundum vero unūquodq;
 entium eligere, ut de bono aut scientia, propria autem secundum
 unamquamque sunt plurima. Quare principia quidem quæ
 secundum unumquodque sunt, experimenti est tradere, dico
 autem ut astrologicam experientiam astrologica scientia, ac-
 ceptis enim apparentibus sufficienter, ita inuēta sunt astrologi-
 ca demonstrationes. consimiliter autem se habet & circa aliam
 qualemcūq; artem ac scientiam. quare si accepta fuerint quæ in-
 sunt circa unumquodque, nostrum erit iam demonstrationes
 propalare. si enim nihil secundum historiam derelictum fuerit eo-
 rum, quæ vere insunt rebus habebimus de omni, cuius est demō-

tratio, hanc inuenire & demonstrare cuius autem non est naturaliter demonstratio, hoc facere manifestū. Uniuersaliter ita quod quomodo opus est propositiones eligere, ferme dictū est, cum diligentia vero percurramus in negotio circa dialecticam.

De diuisione & eius syllogismo. Cap. 32.

Quod autem diuisio per genera parua quaedam particula est dicta methodi, facile est conspiciere. est enim diuisio velut imbecillis syllogismus, quod enim oportet monstrare petitur, ratiocinamur autem semper aliquid superiorum. Primum vero ipsum hoc latuerat omnes uidentes ipsa & per suadere conabantur, quod esset possibile de substantia de demonstrationem fieri & eo quod est quid, quare neque quod contingit ratiocinari diuidentes intellexere, neque quod sic contingebat, quemadmodum diximus. In demonstrationibus itaque, quando opus sit aliquid ratiocinari inesse, oportet medium, per quod fit syllogismus, & minus semper esse, & non uniuersalius prima extremitatum. diuisio autem contrarium uult, ipsum namque uniuersale accipit medium. sit enim animal in quo a, mortale in quo b, & immortale in quo c. homo aut cuius terminum oportet accipere, in quo d, omne igitur animal accipit aut mortale aut immortale hoc autem est, quodcumque sit aut a, omne esse, aut b, aut c. Rursus hominem semper diuidens, ponit animal esse. quare de d, accipit a, inesse, syllogismus itaque est, quod d, aut b, aut c, omne est quare hominem aut mortalem aut immortalem necessarium esse, animal vero mortale solum non necessarium esse, sed

sed petitur, hoc autem est quod oportebat ratiocinari. Rursus ponens a, quidem animal mortale, in quo autem b, pedes habens, in quo vero c, sine pedibus, hominem autem d, consimiliter accipit. a, quidem aut in b, esse, aut in c, omne enim animal mortale aut cum pedibus, aut sine pedibus est, a, vero de d. hominem nā q̄ animal mortale esse accipit, quare cum pedibus, aut sine pedibus animal necesse est hominem esse, cum pedibus aut non necesse, sed accipit, hoc autem erat quod oportebat iterum monstrare. Et hoc modo semper diuidentibus, accidit quidem ipsis; uniuersale medium accipere, de quo autem oportebat monstrare et differentias extrema, ad finem autem, quod hoc est homo, vel quod cū q̄ sit quaesitum nihil dicunt planum, ut necessarium sit. etenim aliam viam faciunt omnem, neq̄ cōtingentes abundantias existimantes esse. Manifestum autem quod neq̄ destruere licet hac methodo, neq̄ de accidente aut proprio ratiocinari, neq̄ de genere, neq̄ in quibus ignoratur virum quod sic se habet, an ne ut utrius diameter commensurabilis aut incommensurabilis, si enim acciperit quod omnis longitudo aut commensurabilis aut incommensurabilis, diameter autem est longitudo, ratiocinatum est quod incommensurabilis aut commensurabilis est diameter. si autem sumetur incommensurabile quod oportebat ratiocinari sumetur, non ergo est ostendere, via enim hac, per hanc aut non est monstrare, incommensurabile aut commensurabile, in quo a, longitudo b, incommensurabile vel commensurabile, diameter. Manifestum igitur quod neq̄ ad omnem considerationem conuenit inquisitionis modus, neq̄ in quibus maxime videtur decere, in his est utilis. Ex quibus igitur demonstrationes fiunt, et quomodo, et ad qualia

LIBER PRIMVS.

qualia inspiciendum secundum unumquodque problema manifestum ex dictis.

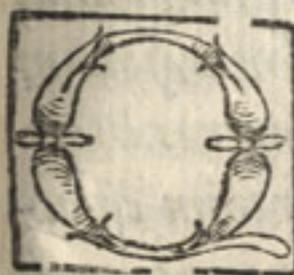
De resolutione syllogismorum in propositiones. Caput. 33.

Uomodo autem reducemus syllogismos in prædictas figuras, esset utique post hæc dicendum. reliquum enim istud adhuc ex consideratione. si enim syllogismorum generationem speculareremur, et inueniendi potestatem haberemus, amplius autem factos resolveremus in prædictas figuras, finem habere posset, quod a principio propositum. accidit autem simul et prius dicta confirmari et planiora esse, quod ita se habent, per ea, quæ nunc dicemur. oportet enim verum omne, ipsam sibi ipsi confessum undecunque esse. Primum igitur tentare oportet duas propositiones accipere syllogismi, facilius namque in maiora quam in minora diuidere, maiora autem sunt composita, quam ex quibus componuntur. Postea considerare utra in toto et utra in parte. et si non sint amba acceptæ, ipsum ponentem alteram, plerumque namque uniuersalem proponentes, quod est in hac non accipiunt, neque scribentes, neque interrogantes, aut has quidem proponunt, per quas vero hæc concluduntur, prætermittunt. alia autem frustra interrogant. Considerandum itaque si quid superfluum acceptum est, et si quid ex necessarijs prætermisum fuit, et hoc quidem ponendum, illud vero auferendum quousque ad duas propositiones quispiam deuenit, absque enim his non est reducere sic interrogatas rationes. Quarundam igitur facile defectum conspicere, quedam autem latent et videtur ratiocinari eo quod necessarium aliquid accidit expositis, veluti si acceptum fuerit,

non substantia sublata, non auferri substantiam, sublatis autem, ex quibus est, & quod ex his corrupti: bis enim positus, necessarium est substantie partē substantiā esse, nō tamen per accepta ratiocinātū est, sed de sunt propositiones. Rursus si homine existente, necesse animal esse, et animal substantiā, homine existente, necesse substantiā esse, verū nondū ratiocinātū est. non enim se habent propositiones, ut diximus. Decipimur autē in talibus, eo quod expositis necessariū aliquid accidit: quoniā & syllogismus necessariū est: in plus autē est necessariū quā syllogismus: syllogismus enim ōnis necessariū: necessariū vero non ōne syllogismus.

De resolutione in terminos. Caput. 34.

Vare nō (si quid accidit positus quibusdā) tentā-
dū est statim reducere: sed primo accipiende duae
propositiones. deinde sic diuidēdū in terminos: me-
dius autem ponendus terminus, qui in utrisq; pro-
positionibus dicitur: necesse enim mediū esse in u-
trisque in omnibus figuris. Si itaque praedicetur ac subiiciatur
medium, aut ipsum quidem praedicetur: aliud autem ab illo ne-
getur prima erit figura. quod si & praedicetur & negetur ab ali-
quo, media. si autem alia de illo praedicentur: aut hoc quidem
negetur: illud vero praedicetur, ultima. sic enim se habebit
in una quaque figura medium. consimiliter & si non uni-
uersaliter sint propositiones: eadem nanque mediū determi-
natio. Manifestum itaque quoniam in qua ratione non dicitur
idem plerunque, quod non fit syllogismus: non enim acceptum
fuit medium. Quoniā autē habemus quale problematū in una
quaque

LIBER PRIMVS.

quaque concluditur figura: Et in qua vniuersale et in qua quod in parte, manifestum, quod non in omnes figuras perspicendum: sed in propriam cuiuscunque problematis, quacumq; vero in pluribus concluduntur, medijs positione, cognoscemus figuram.

De necessario et thesi siue positione terminorum.

Cap. 35.

Terminorumque igitur decipi accidit circa syllogismos propter necessarium, quemadmodum dictum est prius: aliquando autem iuxta similitudinem positionis terminorum: quod non oportet latere nos: veluti si a, de b, dicitur, et b, de c, videri enim posset ita se habentibus terminis esse syllogismus, non fit autem neque necessarium quippiam, neque syllogismus, sit namque in quo a, semper esse, in quo b, intelligibilis Aristomenes: in quo c, Aristomenes: verum itaque a, ipsi b, inesse: semper enim est intelligibilis Aristomenes: sed et b, ipsi c: Aristomenes: namque est intelligibilis Aristomenes a, vero ipsi c, non inest. corruptibilis enim est Aristomenes, nam non efficiebatur syllogismus ita se habentibus terminis, sed oportebat vniuersaliter a, b, propositionem acceptam fuisse. hoc autem falsum, existimare omnem intelligibilem Aristomonem semper esse, quum sit corruptibilis Aristomenes. Rursum sit in quo quidem c, Miccalus, in quo b, musicus miccalus, in quo a, corrumpi cras, verum igitur b, predicari de c, nam miccalus musicus miccalus, sed et a, de b, corrumpi enim posset cras musicus miccalus, a, vero de c, falsum, hoc igitur idem est ei, quod prius, non enim verum vniuersaliter, miccalus musicus quod corrumpitur cras, hoc autem non sumpto non erat syllogismus,

logismus. Hac itaq; deceptio fit eo, quod p̄ne, tanquā enī nihil differat dicere hoc huic inesse, aut hoc huic omni inesse concedimus.

De reciproca reductione syllogismorum unius figuræ in aliam. Caput. 36:

Frequenter autem mentiri accidet iuxta id quod non bene exponuntur termini, qui sunt secundū propositionem: ut si a, sit sanitas, in quo b, morbus, in quo vero c, homo. Verum enim dicere quod a, nulli b, contingit inesse, nulli nanque morbo sanitas inest, & rursus quod b, omni c, inest, omnis enim homo susceptiuus est morbi, videri posset accidere nulli homini cōtingere sanitatem inesse. Huius autem causa est, non bene expositos fuisse terminos secundum dictionem, quoniam si transumantur, qui sunt secundum habitudines, non erit syllogismus: ut pro sanitate, si positum fuerit sanum, pro morbo autem morbidum, non enim verum, quod nō contingit morbido sanum inesse, hoc autem non accepto, non fit syllogismus, nisi eius, quod est contingere, hoc vero non impossibile, contingit enim nulli homini inesse sanitatem. Rursus in media figura consimiliter erit falsum, sanitatem nāq; morbo nulli, homini vero omni contingit inesse, quare nulli homini aegritudinem. In tertia autem figura secundum contingere accidit, falsū nanque & sanitatem & morbum & scientiam & ignorantiam & omnino omni contraria eidem contingit inesse, sibi autem inuicem impossibile, hoc autē confessum in predictis, quando enim eidem contingerent plura inesse, contingerant & sibi inuicem. Planum igitur quod in omnibus his deceptio fit iuxta terminorū

expositionem, si enim transumpti fuerint, qui sunt secundum habitudines, nullum efficitur falsum. Manifestum igitur quod secundum tales propositiones semper quod secundum habitudine pro habitudine transumendum, et ponendum terminum.

De ethesine expositione terminorum compositorum, et obliquorum syllogismi. Cap. 37.

Non oportet autem semper querere, ut terminos nomine exponamus, plerumque enim erunt orationes: quibus non est positum nomen: qua propter difficile est reducere tales syllogismus. Aliquando autem et decipi accidet ob talem inquisitionem: ut quod immediatioris est syllogismus. Sit a , duo recti: in quo b , triangulus: in quo c , equicrus. ipsi itaque c , inest a , per b , ipsi vero b , non amplius per aliud: per se nanque triangulus habet duos rectos: quare non erit medium ipsius a, b , quum sit demonstrabile. manifestum enim quod medium non ita semper sumendum, ut hoc aliquid, verum aliquando et orationem: quod accidit, et in eo quod diximus. Quod autem in sit primum medio, et hoc extremo, non oportet accipere, tanquam qua semper de se invicem predicentur, similiter aut et primum de medio: et hoc de ultimo, et in eo quod est non messe consimiliter, sed quot modis esse dicitur et verum dicere ipsum hoc, tot modis existimare oportet significare et inesse, veluti quod contrariorum est una scientia. Sit enim a , una esse scientiam, contraria inter se in quo $b: a$, itaque ipsi b , inest, non tanquam contraria unam esse ipsorum scientiam, sed quod verum de ipsis dicere, unam esse ipsorum scientiam. Accidit autem

autem quando q̄ de medio primum dici, mediū vero de tertio non dici. quemadmodum si sapientia est scientia, boni autem est sapientia, conclusio quod boni est scientia, bonum quidem sane nō est scientia, sapientia autem est scientia, quandoq̄ vero mediū de tertio dicitur, primum autem de medio non dicitur, quemadmodum si omnis qualis est scientia vel contrarij, bonum autem et cōtrarium et quale, conclusio quidem quod boni est scientia, non est autem bonum sciētia, neq̄ quale, neq̄ contrarium, sed bonum hæc. Est autem quando neq̄ primum de medio, neq̄ hoc de tertio, quum primum de tertio aliquando dicatur, aliquando nō dicatur. veluti si cuius est scientia, huius est genus, boni autem est scientia, conclusio quod boni est genus, predicatur autem nullum de nullo. si vero cuius est scientia, genus est hoc, boni autem est scientia, conclusio quod bonum est genus, de extremo igitur predicatur primum, de se invicem autem non dicuntur: eodem autem modo et in non inesse accipiendum, non enim semper significat non inesse hoc huic non esse hoc, hoc. sed aliquando non esse hoc huius, aut hoc huic: ut quod non est motionis motio, vel generationis generatio, voluptatis autem est, non igitur voluptas generatio, aut rursus quod ipsius risus est signum, sed signi non est signum, quare risus non est signum, consimiliter et in aliis, in quorūcūq̄ tollitur problema eo quod ad ipsum quodāmodo dicitur genus. Rursus quod tempora non sunt tēpus opportunū, deo enim sunt tempora, non autem est tempus opportunum, eo quod nihil deo vile. terminos namque ponendum tempora, et tempus opportunum, et deum, propositionem vero accipiendum secundum nominis casum, simpliciter enim

LIBER PRIMVS.

dicimus hoc de omnibus, quod terminos semper ponendum secū-
 dum uocationes nominū, ut homo, aut bonum, aut contraria
 non hominis, aut boni, aut contrariorum, propositiones autem
 accipiendum secundum uniuscuiusque casus, vel enim quoniā
 huic, ut equale, aut quoniam huius, ut duplum, aut quoniam
 hoc, ut verberans aut videns, vel quoniam hic, ut homo ani-
 mal, vel si aliquo modo aliter cadit nomen secundum propositi-
 onem. Inesse autem hoc huic & verificari hoc de hoc, tot modis
 accipiendum, quot modis predicamenta distincta sunt & hæc,
 aut aliquo modo, aut simpliciter, amplius simplicia, aut compli-
 cita, consimiliter autem & non inesse, verum cōsiderandū hæc,
 ac distinguendum melius.

De anadiplosi & thesi syllogismorum, hoc est de gemi-
 natione & positione. Cap. 38:

Reduplicatum autem in propositionibus ad pri-
 mum extremum ponendum: nō ad medium, dico au-
 tem quoniā si fieret syllogismus, quod iusticia est sci-
 entia: quoniā bonū hoc quod est quoniā bonū vel in
 quantū bonū ad primū ponendū. Si enim a, scientia quoniā bonū
 in quo b, bonū, in quo c, iustitia: a, itaq; verū de b, predicare: boni
 enim est scientia quoniam bonū: sed & b, de c, iustitia enim quod
 dā bonū: ita igitur fit resolutio. si vero ad b, positum fuisset hoc,
 quod est: quoniam bonum non erit: a, nanque de b, verū erit: b,
 autem de c, non verum: bonum enim quoniam bonum predica-
 re de iusticia falsum & non intelligibile. Similiter itaque & si
 sanabile demonstraretur quod est scibile inquantū bonum, aut
 hirco cervus opinabile inquantum non ens, aut homo corruptibi-
 le

le in quantum sensibile: in omnibus enim super predicatis ad extremum reduplicacione ponendum. Non est autem eadem terminorum positio: quando simpliciter aliquid ratiocinatum fuerit, et quando hoc aliquid aut quo aut quomodo. Dico autem quemadmodum quando bonum scibile monstratum fuerit: et quando scibile quid, quoniam bonum. Verum si simpliciter scibile monstratum fuerit, medium ponendum ens: si autem quoniam bonum, hoc quod est, aliquod ens. Si enim a, scientia quoniam ens: in quo b, ens aliquod, in quo c, bonum. Verum itaque a de b, predicare: erat enim scientia alicuius entis, quoniam aliquid ens: sed et b, de c, quod enim in quo c, ens aliquod: quare et a de c. Erit igitur scientia boni quoniam bonum: namque aliquod ens erat proprie substantie signum, si vero ens medium positum fuisset: et ad extremum ens simpliciter, et non dictum esset aliquod ens: non esset utique syllogismus, quod est scientia boni quoniam bonum, sed quoniam ens: ut si sit in quo a, scientia quoniam ens: in quo b, ens, in quo c, bonum.

Pro debita resolutione precepta. Cap. 39.

Manifestum igitur quod in syllogismis qui in parte ita accipiendi sunt termini. Oportet autem et transumere quae idem possunt nomina pro nominibus, et orationes pro orationibus, et nomen et orationem: et semper pro oratione nomen accipere. facilius namque terminorum expositio: quemadmodum si nihil differat dicere suspicabile non esse genus opinabile: aut opinabile non esse quod suspicabile quid: idem enim significatum: praedicta oratione, suspicabile et opinabile termini ponendi. Quoniam vero non est idem voluptatem esse bonum, et voluptatem esse

LIBER PRIMVS.

esse ipsam bonum, non similiter ponendi termini: sed si est syllogismus quod voluptas bonū, terminū ponendū quod bonū: si autē quod bonū, bonū consimiliter et in alijs. Non est autem idē neque esse neque dicere, quod cui b, inest, huic omni a, inest: et dicere cui omni b, inest: et a, omni inest: nihil enim prohibet b, ipsi c, inesse: non autē omni: ut sit b, honestū quid: c, vero album: si igitur albo alicui inest honestū quid, uerū dicere, quod albo inest honestū, sed non omni fortasse: si itaq; a, inest ipsi b, non omni autē de quo b, neq; si b, omni c, neq; si solum inest: necesse a, non quod non omni, sed neq; inesse c. Si autem de quocunq; b, vere dicatur: huic omni inest a, accidet a, de quo omni b, dicitur, de hoc omni dici: si tamen a, dicitur de quo utiq; b, dicatur de omni, nihil prohibet b, inesse ipsi c, non omni autem ipsum a, aut omnino non inesse. In tribus itaq; manifestū, quod de quo b, omni a, dici: hoc est de quocunq; que b, dicitur de omnibus dici et a, et si b, de omni et a, in idem: si vero non de omni, non necesse a, de omni. Non oportet autem existimare, penes id quod exponimus aliquid, accidere absurdū, nihil enim utimur eo quod est hoc aliquid esse: sed quemadmodum geometra pedalem et rectam hanc et sine latitudine dicit: quæ non sunt: verum non sic utitur tanquam ex his ratiocinās: omnino enim, quod non est: ut totū ad partem, et aliud ad hoc: ut pars ad totum ex nullo talium monstrat ipse monstrans neque sit syllogismus, expositione vero sic utimur, ut sentiat qui discit discentes, non enim sic tanquam quod sine hoc demonstrari non possit, quemadmodū ex quibus syllogismus. Non lateat autem nos quod in eodem syllogismo non omnes conclusiones per unam figuram sunt, verum hæc per hanc, illa vero per ali-

am. Planum igitur quòd *et* resolutiones ita faciendum, quoniã autem non omne problema in omni figura, sed in unaquaque ordinate, manifestum ex conclusione in qua figura querendum, et ex rationibus quæ sunt ad definitionem quæcunq; ad unum aliquid redarguunt eorum quæ sunt in definitione ad quod redargutum est, ponendum terminum, *et* non totam rationem, accidet enim minus conturbari propter longitudinem, quemadmodũ si aquam monstravit, quoniam humidum potabile, potabile *et* aquam terminos ponendum.

De resolutione syllogismorum ad impossibile, *et* ex Hypothesi. Caput. 40.

Mplius autem ex suppositione syllogismos non est tentandum reducere, non enim est expositis reducere, namque non sunt ostensi per syllogismũ, sed ad placitũ confessi omnes, quemadmodũ si supponens, si una quedã potentia nõ sit contrariorũ, neque scientiam unã esse, postea disputatum sit, quod non est una potentia contrariorum, ut si sanabilis *et* egrotabilis, simul enim idem erit sanabile *et* egrotabile, quòd itaque non est una omnium contrariorum potentia, monstratum est, quòd autem scientia non est non fuit monstratum, atqui confiteri necessarium, sed non ex syllogismo, verum ex suppositione, hanc igitur non est reducere, quòd autem non una est potentia, sic enim fortasse et syllogismus esset, illud vero suppositio. Similiter autem *et* in ijs qui per impossibile concluduntur, neque enim hos est resolvere,

LIBER PRIMVS.

resolueret. sed ad impossibile abductionem est, syllogismo namque monstratur, alterum vero non est, ex suppositione enim concluditur. differunt autem a predictis, quoniam in illis quidem oportet praeconsiteri, si debet assentiri, quemadmodum si monstrata fuerit una contrariorum potentia et scientiam eandem esse, hic autem et non praecofessi concedunt, eo quod manifestum est falsum, veluti si posita fuerit diameter commensurabilis, imparia equa esse paribus, multi vero et alij concluduntur ex suppositione, quos oportet considerare et notare pure, quae igitur sint horum differentia, et quot modis fit quod est ex suppositione, postea dicemus, nunc autem tantum sit nobis manifestum, quod non est resolvere tales syllogismos in figuras, et ob quam causam diximus.

De reciproca reductione syllogismorum unius figurae in aliam. Cap. 41.

Quaecunque vero problematum in pluribus monstrantur figuris, si in altera ratiocinatum fuerit, est reducere syllogismum in alteram, quemadmodum priuatiuum qui est in prima, in secundam, et eum qui est in media in primam, non omnes autem sed quosdam, manifestum vero erit in sequentibus. Si enim a, nulli b, b, autem omni c, a, nulli c, sic igitur prima figura. Si autem priuatiua conuersa fuerit, media erit, nam b, nulli a, omni vero c, inest. Similiter autem et si non uniuersaliter sed in parte syllogismus sit, ut si a, quidem nulli b, b, vero alicui c, conuerso enim priuatiuo, media erit figura, Syllogismorum vero, qui in secunda, uniuersales quidem reducuntur in primam, eorum autem qui in parte alter solus. sic enim a, b, quidem nulli, c, vero omni inexistens,

conuerso

conuerso igitur priuatiuo prima erit figura, nam b , nulli a , a , uero omni c , inerit. Si uero predicatiuum sit ad b , priuatiuum autem ad c , primum terminum ponendum c , hoc enim nulli a , a , uero omni b , quare c , nulli b , & b , igitur nulli c , nãq̄ conuertitur priuatiuum. Si autem in parte syllogismus: quando priuatiuum quidem sit ad maius extremum, reducetur ad primã, ut si a , nulli b , c , uero alicui: conuerso enim priuatiuo prima erit figura: nã b , nulli a , a , uero alicui c , sed quum predicatiuum, non resoluetur: ueluti si a , b , quidem omni c , uero nō omni: neque enim suscipit conuersionem a , b , neque cum fit, erit syllogismus. Rursus qui in tertia figura, non omnes resoluentur in primam: qui uero in prima, omnes in tertiam. insit enim a , omni b : b , autem alicui c , ergo quoniam conuertitur & predicatiuum in parte, in erit c , alicui b , a uero omni inerit: quare efficitur tertia figura, & si priuatiuus syllogismus sit, consimiliter: conuertitur enim predicatiuum in parte: quare a , nulli b , c , uero alicui inerit. syllogismorum autem qui in ultima figura, unus solus non resoluitur in primam: quando priuatiuum fuerit non uniuersaliter positum: alij uero omnes resoluntur: predicentur namq̄ a , & b , de omni c , igitur c , conuertetur in parte ad utrumq̄: inest ergo alicui b , quare erit prima figura, si a , quidem omni c , c , uero alicui b : & si a , quidem omni c , b , autem alicui, eadem ratio: conuertitur enim c , ad b . Si uero b , omni c : a , autem alicui c , primum terminum ponendum b : b , namq̄ omni c , c , uero alicui a : quare b , alicui a : sed quoniam conuertitur quod in parte & a , alicui b , inerit: & si priuatiuus syllogismus terminis existentibus uniuersaliter similiter accipiendum: insit enim b , omni c , a , uero nulli: er-

LIBER PRIMVS.

go alicui b, inerit c, a, autem nulli c, quare erit mediū c. similiter autem $\&$ si priuatiuum quidem vniuersaliter: predicatiuum vero in parte, nam q₂ a, nulli c, c, vero alicui b, inerit. Quòd si in parte acceptum fuerit priuatiuum, non erit resolutio, ut si b, omni c, a, vero alicui non insit. conuerso enim b, c, utraque propositiones erunt secundum partem. Manifestum autem $\&$ quod ad resoluendas figuras in seinuicem, propositio, quæ ad minus extremum conuertenda in utrisq₃ figuris, hac. n. transposita, transpositio efficiebantur. Eorum vero qui in media figura: alter quidem resoluitur, alter autē non resoluitur in tertiam, quando. n. quod vniuersale priuatiuum sit, resoluitur. Si enim a, nulli b, c, vero alicui, utraque similiter conuertuntur ad a. quare b, quidē nulli a, c, autē alicui, medium igitur a. sed quando a, omni b, ipsi vero c, alicui non insit, non erit resolutio, neutra. n. propositionū ex conuersione vniuersalis. qui autē ex tertia figura resoluentur in mediā, quando priuatiuum sit vniuersale. ut si a, nulli c, ipsū autem b, alicui aut omni, nanque $\&$ c, a, quidem nulli, ipsi vero b, alicui inerit. Quòd si in parte sit priuatiuum, non resoluetur, non. n. suscipit conuersionem negatiuum in parte. Manifestum igitur quod ijdem syllogismi non resoluantur in his figuris, qui neq₃ in primam resoluebantur. $\&$ quod quorum syllogismi in primam reducantur figuram, isti soli per impossibile cōcludūtur. quomodo igitur oportet syllogismos reducere, $\&$ quod resoluantur figure in seinuicem, planum ex dictis.

De syllogismis infinis $\&$ regulis consequentiarum. Cap. 42.

fferit autē aliquid in construendo ac destruendo existimare aut idem aut diuersum significare non esse hoc $\&$ esse

¶ esse non hoc, ut non esse album ¶ esse nō albū, neque. n. idem
 significant, neque est negatio eius, quod est esse album, hoc
 quod est, esse non album, sed nō esse album. Hæc autē huius ratio.
 namq̄ similiter se habet potest ambulare ¶ potest non ābulare ei
 quod est, est albū ad hoc, quod est, est non albū, et scit bonū ad scit
 nō bonū, nā scit bonū, aut est sciens bonū nihil differt neq̄ pōt am-
 bulare, aut est potens ambulare, quare ¶ opposita nō potest am-
 bulare, non est potens ambulare. Si igitur non est potens ambula-
 re idem significat, ¶ est potens non ambulare vel non ambula-
 re, eadem utiq̄ simul eidem inerunt, idem enim potest ¶ ambu-
 re ¶ non ambulare, ¶ est consultus boni et non boni, affirmatio
 autem ¶ negatio opposita non insunt simul eidem, quemadmo-
 dum igitur non est idem, non scire bonum ¶ scire non bonum, ne-
 q̄ esse non bonum ¶ non esse bonum idem. Eorum enim qua pro-
 portionem habēt inter se, si altera sint diversa ¶ altera, neq̄ esse
 non æquale, ¶ non esse æquale, huic enim subijcitur aliquid exis-
 tenti non æquali, ¶ hoc est inæquale, illi vero nihil, quocirca æ-
 quale quidem aut inæquale non omne, æquale autem aut non æ-
 quale omne. Amplius est non album lignum, ¶ nō est album,
 lignum, non simul sunt, si enim est lignum non album,
 erit lignum, quod autem non est album lignum, non necesse est li-
 gnum esse, quare manifestum quòd non est eius, quod est, est bonū,
 negatio, est non bonum. Si itaque de omni ¶ no, aut affirmatio
 aut negatio vera, si non est negatio, planū quòd affirmatio quo-
 dammodo esse posset, affirmationis ¶ vero omnis negatio est, ¶
 huius igitur non est nō bonū. Habēt autē ad sciencē ordinē hūc.

LIBER PRIMVS.

Sit esse quidem bonum in quo a, non esse bonū in quo b, esse nō bonū in quo c, sub b, non esse nō bonū in quo d, sub a, ōni itaq; inerit aut a, aut b, et nulli eidem & aut c, aut d, et nulli eidē, et cui c, necesse b, ōni inesse. si enim verū dicere quōd est non albū, & quōd non est albū, verū, impossibile enī simul esse albū & non esse albū, aut esse lignum non album & esse lignum album, quare si non affirmatio, negatio inerit, c, vero ipsi b, non semper, quod enim omnino non lignum, neq; lignum erit, neq; album, ecōuerso igitur d, omni cui a, namq; aut c, aut d. Quoniam vero non possunt simul esse non album & esse album d, inerit, de existente enim albo d, verum dicere d, quod non est non album: de d, autem a, nō omnino: namq; de eo, quod penitus non est lignum, non verum dicere, quod est lignum, album: quare d, verum: a, autem non verū quoniam est lignum album. Planum vero quod & a, c, nulli eidem, & b, & d, contingit alicui eidem inesse. Similiter autem se habebunt & priuationes ad predicationes hac positione, æquale in quo a, nō æquale in quo b, inæquale in quo c, nō inæquale in quo d, in pluribus autem, quorum his quidem inest: illis vero non inest, idem: negatio quidem similiter verificari posset, quod nō sunt alba omnia, aut quod non est album unumquodque, quod autem est non album unumquodque aut omnia sunt non alba, falsum est. Similiter autem & eius quod est, est omne animal album, non hoc quod est, est non album omne animal negatio: ambe enim falsæ: sed non est omne animal album. Quoniam vero manifestum quod diuersum significat, est non album & non est album: & illud quidem affirmatio: hoc autem negatio: manifestum quod non est idem modus ostendendi utrunq;

tot quoniam quodcunque sit animal non est album, aut cōtingit
 non esse album: & quod verum dicere non album: hoc enim est
 esse non album, sed eo, quodcunque sit album, verum est dicere al-
 bum, siue non album idem modus. Constructiue enim ambo per
 primam monstrantur figuram: verum enim et esse similiter or-
 dinantur: eius enim quod est verum dicere album, non hoc quod
 est verum dicere non album negatio, sed hac non est verum di-
 cere album: si itaque verum est dicere, quodcūque sit homo, mu-
 sicum esse, aut non musicum esse, quodcunque sit animal accipien-
 dum, aut esse musicum, aut esse non musicum, & ostensum est: nō
 esse autem musicum quodcunque sit homo destructiue monstra-
 tur secundum dictos tres modos. Simpliciter autem quando sic se
 habent a, & b, ut simul quidem eidem non contingant: omni au-
 tem ex necessitate alterum: & rursus c, ad d, similiter: sequitur
 autem ex c, a, & non conuertitur: & ex b, d, sequetur & non cō-
 uertetur: & a, & d, contingunt eidem: b, vero & c, non con-
 tingunt. Primum igitur, quod ex b, sequitur d, hinc manifestū:
 quoniam enim ex c, d, alterum ex necessitate omni, cui autem b,
 non contingit c, eo quod simul infert a, a, vero & b, nō contingūt
 eidem, plarum quod d, sequetur b. Rursus quoniam c, non con-
 uertitur cum a, omni autem c, aut d, contingit a, & d, idem in es-
 se b, vero & c, non contingit, eo quod a, consequitur ex c, accidit
 enim quoddam impossibile, manifestum igitur quod neque b, cū
 d, conuertitur, quoniam accidit simul d, & a, in esse. Accidit au-
 tem quandoque & in tali terminorum ordine decipi, eo quod nō
 recte accipiuntur opposita, quorum alterum necesse est omni in es-
 se, quemadmodum si a, & b, non contingunt simul eidem, necesse
 autem

LIBER SECVNDVS.

autem alterum in se cui non alterum. Et rursus c, et d, consi-
 militer, ex quo autem omni c, sequatur a, accidet enim cui d, ip-
 sum b, in se ex necessitate, quod est falsum. sit enim accepta ne-
 gatio eorum quae a, b, quae est in quo f, et rursus eorum quae c, d,
 quae est in quo b, necesse igitur omni aut a, aut f, aut enim affir-
 mationem aut negationem, et iterum vel c, vel h, affirmatio
 nanque et negatio, et cui c, omni, suppositum fuit a, quare h,
 cui omni f. Rursus quoniam eorum quae f, b, omni alterum, et
 eorum quae h, d, consimiliter, sequitur autem ex f, h, et ex d, se-
 quetur b, hoc enim scimus, si igitur ex c, a, et ex d, b, hoc autem
 falsum, econuerso enim erat in sic se habentibus consequentia, non
 enim fortasse necessarium omni a, aut f, neque f, aut b, non enim
 f, est negatio ipsius a, nam boni negatio non bonum, non est autem
 idem non bonum ei, quod est neque bonum neque non bonum. Si-
 militer autem et in c, d, negationes enim acceptae duae sunt.

SECUNDI PRIORVM ANNALYTICORUM Aristotelis: qui syllogismi plura concludunt. Cap. 1.

IN quot igitur figuris, & per quales & quot propositiones, & quando & quomodo fit syllogismus, amplius autem in qualia aspiciendum destruenti ac constructuenti, & quomodo oportet querere de proposito secundum qualemcunque methodum, amplius autem per qualē viam accipiemus principia de singulis, iam transegimus. Sed quoniam alij syllogismorum vniuersales sunt, alij secundum partem, vniuersales omnes semper plura ratiocinantur, ex ijs vero qui in parte, affirmatiui quidem plura, negatiui autem conclusionem solam. alia nanque propositiones conuertuntur, priuatiua vero non conuertitur. Conclusio autem aliquid de aliquo est, quare alij quidem syllogismi plura ratiocinantur. quemadmodum si a, monstratum est omnib, aut alicui, & b, alicui a, necessarium inesse, & si a, nulli b, & b, nulli a hoc autem diuersum a precedenti. Si vero a, alicui non in sit b, non necesse & b, alicui a, non inesse. contingit enim omni inesse. Hæc itaque communis omnium causa & eorum qui vniuersaliter, & eorum qui secundum partem. Est autem de vniuersalibus & aliter dicere, quæcunque enim aut sub medio sunt, aut sub conclusione, omnium erit idem syllogismus, si hæc in medio, illa in conclusione posita fuerint, ut si a, b, conclusio per c, quæcunque sub b, aut c, sunt necesse de omnibus dici a, si enim d, in toto b, b, vero in a, et d, erit

LIBER SECVNDVS.

erit in a. Rursus si e, in toto c, c, autem in a, & e in a, erit, cōsimi-
liter & si priuatius sit syllogismus. In secunda autem figura
quod sub conclusione solum erit ratiocinari, veluti si a nulli b, c,
autem omni, cōclusio quod b, nulli c, si igitur d, sub c, d, est, planū
quod b, non inest ipsi. ijs vero quæ sub a, quod b, non inest, non ma-
nifestum per syllogismum, at qui non inest b, ipsi e, si est sub a, sed
b, quidem inesse nulli c, monstratum est per syllogismū, ipsi ve-
ro a, non inesse, indemonstratum sumptum est, quare non prop-
ter syllogismum accidit b, non inesse ipsi e. In his vero quæ sunt
in parte eorum quidem quæ sub conclusione sunt non erit necessa-
riū, non enī fit syllogismus quādo hæc accepta fuerit in parte. eo-
rum vero, quæ sub medio, erit omnium, veruntamen nō per syl-
logismū, ut si a, ōni b, b, vero alicui c, eius enim, quod sub c, posi-
tum est, non erit syllogismus, eius vero quod sub b, erit, sed non
propter antea factum. Similiter autem & in alijs figuris, eius e-
nim quod sub conclusione est, non erit, alterius vero erit, verun-
tamen non propter syllogismum, sed quemadmodum & in uni-
uersalibus ex indemonstrabili propositione quæ sub medio erunt,
monstrabantur, quare neque ibi erit, aut & in his.

Quòd ex falsis in prima figura verum colligatur.

Capit. 2.

Si itaque ita se habere, ut vera sint propositiones,
per quas syllogismus, est autem ut falsa, est vero
ut hæc quidem vera, illa autem falsa conclusio au-
tē aut vera, aut falsa ex necessitate. ex veris igi-
tur non est falsum ratiocinari, ex falsis autem, est verum, non
tamen propter quid, sed quia. eius enim quod est propter quid nō
est

est ex falsis syllogismus, ob quam vero causam, in sequentibus dicetur. Primum ergo quod ex veris non possumus falsum ratiocinari, hinc manifestum. si enim a, existente necesse est b, esse, b, non existente, necesse est a, non esse. si igitur verum est a, necesse est b, verum esse, aut accidet idem simul esse & non esse, hoc autem impossibile. Non autem quoniam positus est a, unus terminus existimetur contingere uno aliquo existente ex necessitate aliquid accidere, non enim possibile, quod enim accidit ex necessitate, conclusio est, per qua autem hoc fit ad minus, tres sunt termini, bina vero interualla & propositiones. si itaque verum est cui b, inest, ipsum a, omni, cui autem c, ipsum b, cui c, necesse est a, inesse, & non potest hoc falsum esse, simul enim inerit idem & non inerit. a, igitur tanquam unum ponitur duae propositiones simul acceptae. Consimiliter autem & in priuatiuis se habet, non enim est ex veris monstrare falsum. Ex falsis autem verum est ratiocinari, & utrisque propositionibus existentibus falsis et una, hac autem non utralibet contingit, sed secunda, si totam accipiat falsam, si vero non tota accipiatur, est utralibet. sic enim a, toti c, inexistens, eorum autem quae b, nulli, neque b, ipsi c. contingit autem hoc, ut nulli lapidi animal & lapis nulli homini. Si igitur acceptum fuerit a, omni b, & b, omni c, a omni c, inerit, quare ex utrisque falsis vera conclusio, omnis enim homo animal. Similiter autem & priuatiuum, est enim a, & b, nulli c, inesse, a tamen omni b, velut si eisdem acceptis terminis, medium positum fuerit homo, lapidi enim, nec animal, nec homo nulli inest, animal vero omni homini quare si cui quidem omni inest accipit nulli inesse, cui vero non inest, omni inesse ex falsis utrisque,

LIBER SECVNDVS.

vera erit conclusio. similiter autem monstrabitur $\&$ si ad aliquid falsa utraque accepta fuerint. Quod si altera falsa posita fuerit, prima existente tota falsa, ut ipsa a, b , non erit conclusio vera, ipsa vero b, c , erit dico autem totam falsam contrariam, ut si nulli inexistens, omni acceptum fuit, aut si omni, nulli inesse. sit enim a, b , nulli inexistens, b, c , vero c , omni, si b, c , quidem propositionem veram accepero, a, b , autem totam falsam, $\&$ a , inesse omni b , impossibile conclusionem veram esse, nulli enim inerat a , eorum quae c , si quidem cui b , nulli ipsum a, b , vero omni c . Consimiliter autem neque si a , omni b , inest, $\&$ b , omni c , accepta vero est b, c , propositio vera, a, b , autem falsa tota, $\&$ a , nulli eorum, quibus b , conclusio falsa erit, omni enim c , inerat ipsum a , si quidem ipsum a , omni cui b, b , vero omni c . Planum igitur quod si prima tota accipiatur falsa, siue affirmatiua, siue priuatiua, altera autem vera non fit vera conclusio. quum vero non tota accipitur, falsa erit, si enim a , inest omni c , alicui autem b, b , vero omni c , ut animal cygno quidem omni, albo autem alicui: album vero omni cygno. si acceptum fuerit a , omni b , $\&$ b , omni c , a , omni c . inerat vere, omnis enim cygnus animal. similiter $\&$ si priuatiuum sit a, b . accidit enim, a, b , quidem alicui inesse, c , vero nulli, b, a , utem omni c , ut animal alicui albo, niui autem nulli, album vero omni nisi. si itaque acceptum fuerit a , nulli b, b , vero omni c , a , nulli c , inerat. Quod si a, b , propositio tota accepta fuerit vera, b, c autem tota falsa, erit syllogismus verus. nil enim prohibet a, b , $\&$ c , omni inesse, b , autem nulli c , ut quaecunque eiusdem generis species non subalternae, animal enim $\&$ equo

$\&$

Et homini inest, equus vero nulli homini. Si itaque accep-
 tum fuerit a, omnib, et b, omni c, vera erit conclusio, falsa to-
 ta existente b, c, propositione. Consimiliter autem et priua-
 tiua existente a, b, propositione. contingit enim a, neque b, neq, c,
 nulli, inesse et b, nulli c, ut ex alio genere speciebus diuersum
 genus: animal, neq, musica, neq, medicina, inest neq, musica medi-
 cina. Si igitur acceptum fuerit a, nulli b, vero omni c, vera erit
 conclusio. et si b, c, non tota falsa, sed ad aliquid: et ita erit
 conclusio vera. nihil enim prohibet a, et b, et c, toti inesse, b, ta-
 men alicui c, ut genus speciei ac differentia, animal enim omni
 homini et omni pedestri: homo vero alicui pedestri et non om-
 ni. Si igitur a, omnib, et b, omni c, acceptum fuerit, a, omni c,
 inerit, quod erat verum. similiter autem et priuatiua existen-
 te a, b, propositione: contingit enim a, nec b, nec c, nulli inesse: b, ta-
 men alicui c, ut genus ex alio genere speciei et differentia, ani-
 mal enim neque prudentia ulli inest, neque speculatiua, pruden-
 tia vero alicui speculatiua. Si igitur acceptum fuerit a, nulli
 b, b, autem omni c, a, inerit nulli c, hoc autem erat verum. In
 syllogismis vero qui in parte, contingit et prima propositione
 tota falsa, altera autem vera, conclusionem veram esse, et
 prima existente ad aliquid falsa, et hac quidem vera, illa
 autem que in in parte falsa: et utrisque falsis: nihil enim
 prohibet a, nulli quidem b, inesse: c, vero alicui, et b, alicui c,
 veluti animal nulli niui: albo autem alicui inest, et nix
 albo alicui. Si igitur medium positum fuerit nix primum
 autem animal, et acceptum fuerit a, toti b, inesse, b vero ali-
 cui c, a, b, quidem tota falsa, b, c, autem vera, et conclusio vera.

LIBER SECVNDVS.

Consimiliter autē ¶ priuatiua existente a, b, propositione, accidit enī a, toti b, inesse, c, uero alicui nō inesse b, tamē alicui c, inesse: ut aīal, homini quidem omni inest: ex albo aut aliquo nō sequitur: homo autē alicui albo inest. quare si medio posito homine: accipiat a, nulli b, inesse, b, autem alicui c, inesse, vera erit conclusio, falsa existente a, b, propositione tota. Et si ad aliquid falsa: a, b, propositio, erit cōclusio vera nihil enī prohibet a, et b, et c, alicui inesse. et b, alicui c, inesse, quēadmodū animal alicui honesto et alicui magno, ¶ honestum alicui magno inesse. Si igitur acceptum fuerit a, omnib, ¶ b, alicui c, a, b, quidem propositio ad aliquid falsa erit: b, c, autem vera, ¶ conclusio vera. Consimiliter autem et priuatiua existente a, b, propositione: ijdem enim termini erūt, ¶ similiter positi ad demonstrationem. Rursus si a, b, quidem vera: b, c, autem falsa, vera erit conclusio: nihil enim prohibet: a, b, quidem toti inesse: c, autem alicui: ¶ b, c, nulli inesse: quemadmodum animal cygno quidem omni, nigro autem alicui, cygnus uero nulli nigro. quare si acceptum fuerit a, omni b, ¶ b, alicui c, vera erit conclusio falso existente b, c. Consimiliter autem ¶ priuatiua accepta a, b, propositione, accidit enim a, b, quidem nulli: c, uero alicui non inesse: b, tamē nulli c, quemadmodum genus speciei ex alio genere ¶ accidenti speciebus ipsius, animal enim numero quidem nulli inest, albo autem alicui, numerus autem nulli albo. Si igitur medium positum fuerit numerus, ¶ acceptum fuerit, a quidem nulli b, b, uero alicui c, a, alicui: c, non inerit, quod erat uerum, ¶ a, b, quidem propositio uera: b, c, autem falsa. Et si ad aliquid falsa a, b, falsa uero b, c, erit conclusio uera. nihil enim prohibet a, b, alicui ¶ c, alicui inesse utriq; b, autem

b, autē nulli *c*, veluti si *b*, contrariū ipsi *c*, ambo vero contingētia eidē generi: animal enim alicui albo et alicui nigro inest, albū autē nulli nigro. Si igitur acceptum fuerit *a*, omnib, & *b*, alicui *c*, vera erit conclusio: & si priuatiua accipiatur *a*, *b*, similiter: ijdem enim termini: & similiter ponentur ad demonstrationem. & ex utrisq; falsis erit conclusio vera: accidit enim *a*, *b*, quidem nulli: *c*, vero alicui inesse: *b*, autem nulli *c*: quemadmodū genus speciei ex alio genere: & contingenti speciebus ipsius: animal enim numero quidem nulli: albo autem alicui inest: & numerus nulli albo. Si igitur acceptum fuerit *a*, omnib, & *b*, alicui *c*: conclusio quidem vera: propositiones autem ambæ falsæ, similiter & priuatiua existente *a*, *b*, nihil enim prohibet *a*, *b*, quidem toti inesse: *c*, vero alicui non inesse: & *b*, nulli *c*, veluti animal cygno quidem omni, nigro autem alicui non inest, cygnus vero nulli nigro, quare si acceptum fuerit *a*, nullib, *b*, vero alicui *c*, alicui *c*, nō inerit: Conclusio igitur vera, propositiones autem falsæ.

Quòd colligatur verum ex falsis in secunda figura.

Cap. 3.

In media autē figura omnino accidit per falsam verum ratiocinari, & cum utraque propositiones tota falsæ accipiuntur, & cum utraque in aliquo & hac quidem vera, illa autem falsa existente tota, utralibet posita falsa, & si utraque in aliquo falsa, & si hæc simpliciter vera, illa autem in aliquo falsa, & si hæc tota falsa, illa autem in aliquo vera, & in vniuersalibus syllogismis & in ijs qui sunt in parte. Si enim *a*, *b*, quidem nulli inest *c*, vero omni, ut animal lapidi quidem nulli, homini autē omni

LIBER SECVNDVS.

ni, si e contrario posita fuerint propositiones & acceptum fuerit a, b, quidem omni, c, vera nulli, ex falsis totis propositionibus vera erit conclusio. consimiliter & si b, quidem omni, c, autem nulli inest a, idem enim erit syllogismus. Rursus si altera quidem tota falsa, altera autem tota vera, nil enim prohibet a, inesse & b, & c, omni: b, tamen nulli c, ut genus non subalternis speciebus animal enim & equo omni & homini, & nullus homo equus, si igitur acceptum fuerit, huic quidem omni, illi vero nulli inesse, haec quidem tota falsa erit, illa autem tota vera & conclusio vera ad utrumlibet positio priuatiuo. Et si altera ad aliquid falsa, altera autem tota vera, accidit enim a, b, quidem alicui inesse, c, vero omni: b tamen nulli c, ut animal albo alicui, coruo autem omni, & album nulli coruo, si igitur acceptum fuerit, b, quidem nulli, c, vero toti inesse, a, b, propositio ad aliquid falsa, a, c, vero tota vera, & conclusio vera & si transponatur priuatiuum consimiliter, per eosdem nanque terminos demonstratio. & si affirmatiua propositio ad aliquid falsa, priuatiua autem tota vera, nihil enim prohibet a, b, quidem alicui inesse, c, vero toti non inesse, & b, nulli c, ut animal albo quidem alicui, pici autem nulli, & album nulli pici. quare si acceptum fuerit a, toti, b inesse c, vero nulli, a, b, quidem in aliquo falsa, a, c, autem tota vera. & si ambae propositiones ad aliquid falsa, erit conclusio vera. accidit enim a, & b, & c, alicui inesse, b, vero nulli c, ut animal & albo alicui & nigro alicui, album autem nulli nigro. Si igitur acceptum fuerit a, b, quidem omni, c, vero nulli, ambae propositiones in aliquo falsa, conclusio autem vera. Consimiliter & transposita priuatiua per eosdem terminos.

Manifest

Manifestum vero & syllogismis in parte, nihil enim prohibet a, b, quidem omni, c, autem alicui inesse, & b, alicui, non inesse, ut animal omni homini, albo vero alicui, homo autem alicui albo non inest. Si igitur positum fuerit a, b, quidem nulli inesse, c, vero alicui inesse, uniuersalis propositio tota falsa, quae autem in parte vera & conclusio vera. Consimiliter vero & quum affirmatiua accipitur a, b, accidit enim a, b, quidem nulli c, autem alicui non inesse, & b, c, alicui non inesse, ut animal nulli inanimato, albo vero alicui, & in animatum non inest alicui albo. Si itaque positum fuerit a, b, quidem omni, c, vero alicui non inesse, a, b, quidem propositio uniuersalis tota falsa: a, c, autem vera, et conclusio vera. & si uniuersalis vera quidem posita fuerit: quae vero in parte falsa: nihil enim prohibet a, nec b, nec c, nullum sequi: b, tamen alicui c, non inesset: ut animal nullum numerum nec inanimatum: et numerus aliquod inanimatum non sequitur. Si igitur positum fuerit a, b, quidem nulli: c, vero alicui, conclusio quidem erit vera et uniuersalis propositio: quae autem in parte falsa. & quum affirmatiua ponitur uniuersalis consimiliter: accidit enim a, & b, & c, toti inesse b, tamen non sequi aliquod c. ut genus speciem & differentiam animal enim omnem hominem et totum pedestre sequitur: homo autem non omne pedestre. quare si acceptum fuerit a, b, quidem toti inesse: c, autem alicui non inesse, uniuersalis quidem propositio vera: quae autem in parte falsa: conclusio autem vera. Planum vero et quod ex ambabus falsis erit conclusio vera: si quidem contingit a, et b, et c, toti inesse: b, tamen alicui c, non sequi: si enim acceptum fuerit a, b, quidem nulli: c, vero alicui inesse:

LIBER SECVNDVS.

inesse: propositiones quidem ambae falsae: conclusio autem vera. consimiliter vero et quum uniuersalis propositio est praedicatiua, quae autem in parte priuatiua, accidit nanque a, nullum quidem b: c, vero omne sequi: et b, alicui c, non inesse: ut animal scientiam quidem nullam: hominem vero omnem sequitur: scientia autem non omnem hominem. si igitur acceptum sit a, b, quidem toti inesse: c, autem aliquod non sequi: propositiones quidem falsae: sed conclusio vera.

Quod ex falsis verum identidem colligatur in tertia figura. Caput. 4.

Rit autem et in ultima figura per falsas totas, et in aliquo utraque, et altera quidem vera tota, altera vero falsa: et hac in aliquo falsa, illa autem tota vera et e conuerso, et quotcunque modis aliter contingit transumere propositiones, nihil enim prohibet, nec a, nec b nulli c, inesse, a, autem alicui b, inesse, veluti et homo et pedestre nullum inanimatum sequitur, homo tamen alicui pedestri inest. si igitur acceptum fuerit a, et b, omni c, inesse, propositiones quidem totae falsae: conclusio autem vera. similiter autem et hac quidem priuatiua: illa autem affirmatiua existente: accidit enim b, quidem nulli c, inesse, ipsum vero a, omni: et a, alicui b, non inesse. ut nigrum nulli c ygno: animal autem omni et animal non omni nigro: quare si acceptum fuerit b, omni c, ipsum vero a, nulli, a, alicui b, non erit: et conclusio quidem vera, propositiones autem falsae. et si in aliquo utraque falsa, erit conclusio vera: nihil enim prohibet et a, et b, alicui c, inesse, et a, alicui b, ut album et honestum alicui animali inest: et album alicui bo-

nesto

nesto. Si igitur positum fuerit $a, \text{et} b, \text{omni} c, \text{in esse}$: propositiones
 quidem in aliquo false, conclusio autem vera. sed $\text{et} \text{quum } a, c$:
 priuatiua ponitur consimiliter, nihil enim prohibet, a , quidem
 alicui c , non in esse, ipsum vero b , alicui in esse, $\text{et} a, b$, non omni
 in esse, ut album alicui animali non inest, honestum vero alicui
 inest, $\text{et} \text{album non omni honesto}$, quare si acceptum fuerit, a , qui
 dem nulli c , ipsum vero b , omni, ambæ propositiones in aliquo fal
 se, conclusio autem vera. Consimiliter vero $\text{et} \text{quum}$ hæc qui
 dem tota falsa, illa autem tota vera accipitur, accidit enim et
 $a, \text{et} b$, sequi omne c, a , tamen alicui b , non in esse, ut animal et
 album omnem cygnum sequitur, animal tamen non omni inest
 albo, his igitur positis terminis, si acceptum fuerit, b , quidem toti
 c , in esse, a , vero toti non in esse, b, c , quidem tota erit vera, a, c , au
 tem tota falsa, $\text{et} \text{conclusio}$ vera. Consimiliter vero $\text{et} \text{si } b, c$, qui
 dem falsum, a, c , autem verum, nam hi quidem termini ad de
 monstracionem, nigrum, cygnus, inanimatum. Sed $\text{et} \text{si}$ ambæ
 accipiatur affirmatiue, nihil enim prohibet, b , quidem sequi om
 nec, ipsum vero a , toti non in esse, $\text{et} a$, alicui b , in esse, ut animal
 omni cygno, nigrum autem nulli cygno, $\text{et} \text{nigrum inest alicui a}$
 nimali, quare si acceptum fuerit $a, \text{et} b, \text{omni} c, \text{in esse}$, b, c , quidẽ
 tota vera, a, c , autem tota falsa. $\text{et} \text{conclusio}$ vera. Sed consimi
 liter $\text{et} \text{quum } a, c$, accepta fuerit vera, per eosdem namque ter
 minos demonstratio. Rursus $\text{et} \text{quum}$ hæc quidem tota vera
 extiterit: illa autem in aliquo falsa: accidit enim b , quidem om
 ni c , in esse, a , vero alicui c , $\text{et} \text{alicui } b$, ut bipes quidem omni ho
 mini, honestum autem non omni, $\text{et} \text{honestum alicui bipedi in}$
 est. Si igitur acceptum fuerit $\text{et} a, \text{et} b$, toti c , in esse, b, c , quidem

LIBER SECVNDVS.

tota vera, a, c, aut in aliquo falsa: sed conclusio vera Cōsimiliter
 aut ¶ si a, c, vera, b, c, vero falsa in aliquo accipiatur. iisdē nan
 q terminis transpositis erit demōstratio. Et si hæc priuatiua, illa
 aut affirmatiua sit. quoniā enim accidit, b, quidē toti c, inesse, a,
 vero alicui: ¶ quando sic se habeant, a, non omni b, si acceptū fu
 erit, b, quidē toti c, inesse, a vero nulli: priuatiua quidē in aliquo
 falsa: altera autē tota vera, ¶ conclusio. Rursus queniā mon
 stratum est: quoniā quū a, nulli inest c, ipsum vero b, alicui: ac
 cidit a, alicui b, non inesse: planū quod ¶ quū a, c, tota vera sit b,
 c, autem in aliquo falsa, accidit conclusionē veram esse: si enim
 acceptū fuerit, a, nulli c, ipsum vero b, omni, a, c, quidē tota ve
 ra b, c, aut in aliquo falsa. Caterū ¶ in syllogismis in parte ma
 nifestū, quod omnino erit verū per falsa: ydē enim termini accipi
 endi, ¶ quando vniuersales sint propositiones, qui quidē in af
 firmatiuis affirmatiui, qui vero in priuatiuis priuatiui. nihil
 enim differt quū nulli inest omni accipere inesse: ¶ si alicui inerat
 vniuersaliter capere ad terminorū expositionem: itidē ¶ in pri
 uatiuis. Planum igitur quod si quid sit cōclusio falsa: necesse est
 falsa esse, ex quibus est ratio: aut omnia, aut quedā. quando au
 tē vera, non necesse est verū esse, neq, aliquid neq, omnia, sed est,
 quū nullū eorum quæ in syllogismo verū sit, conclusionē cōsimi
 liter verā esse nō ex necessitate tamen. Causa autem quoniam
 quando duo sic se invicem habeant: ut quum ex necessitate alte
 rum sit, ex necessitate alterum existat, quum hoc quidem non sit
 neque alterum erit, quum autem sit, non necesse alterum esse,
 sed quum idem sit ¶ non sit, impossibile ex necessitate esse idē.
 Dico autem ut quum sit a, album b, esse ex necessitate: ¶ quū

non sit album, a, b, esse ex necessitate, quando enim quum hoc sit album, ut a, necesse est hoc magnum esse b, quum vero magnum b, sit c, non album, necesse est si a, album c, non esse album. Et quando duobus existentibus altero existēte, necesse est alterum esse, hoc non existente, necesse est a, non esse, b, vero non existente magno, non potest a, album esse, a, vero non existente albo si necesse est b, magnum esse, accidit ex necessitate b, magno non existente, ipso b, magnum esse, hoc autem impossibile, si enim b, non est magnum a, non erit album ex necessitate, si igitur non existente hoc albo b, erit magnum, accidit si b, non est magnum, esse magnum tanquam per tria.

De circulari ostensione in prima figura.

Cap. 5.

Circulari autem et ex se inuicem monstrare est, per conclusionem, et eo quod prædicatione retrouersum se habet, alteram accipientem propositionem concludere reliquam, quam accipiebat in altero syllogismo: quemadmodum si oportebat monstrare, quod a, omni c, inest: monstrauit autem per b. Rursus si ostenderet quod a, inest ipsi b, accipiens a, ipsi c, inesse, c, vero ipsi b, et a, ipsi b, inerit. Prius autem econuerso accipiebat b, inesse ipsi c, aut si oportet monstrare quod b, inest ipsi c, si accipiat a, de c, quæ erat conclusio: b, vero de a, inesse, sed prius acceptum fuerat econuerso a, de b. Aliter autem non est ex se inuicem ostendere. siue enim aliud medium accipiet, non circulari, nihil enim accipitur ex ijs, quæ eadem sunt, siue horum aliquid, necesse alterū solū, si nāq; ambo, eadē erit conclusio,

a ij clusio,

LIBER SECVNDVS.

clusio, at oportet diuersam esse. In ijs igitur quæ non conuertuntur, ex in demonstrabili altera propositione fit syllogismus, non enim est demonstrare per hos terminos, quod medio tertium inest, aut primo medium. In ijs vero quæ conuertuntur, est omnia monstrare per se inuicem, veluti si a, et b, et c, conuertuntur inter se, sit enim ostensum a, c, per medium b, et rursus a, b, et per conclusionem et per b, c, propositionem conuersam. Consimiliter autem et b, c, per conclusionem et a, b, propositionem conuersam, oportet vero et c, b, et b, a, propositionem demonstrare, his enim in demonstrabilibus uti fuimus solis. Si itaque b, omni c, inesse, et c, omni a, syllogismus erit ipsius b, ad a. Rursus si acceptum fuerit ipsum quidem c, omni a, a, vero omni b, necesse est c, inesse omni b, in utrisque igitur his syllogismis c, a, propositio accepta est indemonstrabilis, alia enim monstrata erant, quare si hanc demonstrauerimus omnes monstrata erunt per se inuicem. Si igitur acceptum fuerit c, omni b, et b, omni a, inesse, utraque propositiones demonstrata accipiuntur, et c, ipsi a, necesse est inesse. Manifestum igitur quod in solis conuertentibus, circulo et per se inuicem contingit fieri demonstrationes, in alijs vero ut prius diximus. Accidit autem et in his eo ipso quod monstratur, uti ad demonstrationem, nam c, de b, et b, de a, monstratur, si acceptum sit c, de a, dici, c, uero de a, per has monstratur propositiones, quare conclusionem utimur ad demonstrationem. In priuatiuis autem syllogismis ita monstratur ex se inuicem, sit b, quidem omni c, inesse, a vero nulli b, conclusio quod a, nulli c. Si igitur rursus oportet concludere quod a, nulli b, quod dudum accepit, erit a, nulli c, c, vero omni b, sic enim propositio e conuerso. si vero quod b, ipsi c, oportet
conclus

concludere, non amplius similiter conuertendum est a, b, namque eadem propositio est b, nulli a, et a, nulli b, inesse, sed accipiendum cui a, nulli inest b, omni inesse, sit enim a, nulli c, inesse, quod erat conclusio, cui autem a, nulli, acceptum sit b, omni inesse: necesse igitur b, omni c, inesse, quare quum tria sint, unumquodque conclusio factum est: & circulo demonstrare, hoc est conclusionem accipientem et econuerso alteram propositionem, reliquam ratiocinari. In syllogismis vero, qui in parte, uniuersalem quidem propositionem non est demonstrare per altera, eam vero quae secundum partem erit: quod igitur non est demonstrare uniuersalem, manifestum. uniuersale namque monstratur per uniuersalia, conclusio autem non est uniuersalis, oportet autem ex conclusione monstrare et altera propositione. Amplius omnino neque fit syllogismus conuersa propositione, in parte enim ambae fiunt propositiones, eam vero quae est in parte est, sit enim monstratum a, de aliquo c, per b, si igitur acceptum fuerit b, omni a, et conclusio maneat b, alicui c, inest, sit enim prima figura, et est a, medium. Si autem sit priuatiuus syllogismus, uniuersalem quidem propositionem non est monstrare, ob id quod et prius dictum est, eam vero quae est in parte, est, si itidem conuersa fuerit a, b, quemadmodum et in uniuersalibus, non est, per assumptionem autem est ut cui, alicui non inest, b, alicui inesse, aliter enim non fit syllogismus eo quod propositio quae in parte est negatiua.

De eadem cyclica, circulari ostensionem in secunda
figura. Caput. 6.

LIBER SECVNDVS.

In secunda autem figura, affirmatiuum quidem non est monstrare per hunc modum, priuatiuum uero est, predicatiuum igitur non monstratur, eo quod ambæ propositiones non sunt affirmatiuæ, cōclusio autem est priuatiua, sed predicatiuum ex ambabus monstrabitur affirmatiuis. Priuatiuum uero sic monstratur, insit a, omni b, nulli autem c, conclusio b, nulli c. Si igitur acceptum fuerit b, omni a, inesse, necesse est a, nulli c, inesse. fit enim secunda figura, medium b. Si autem a, b, priuatiuum acceptum fuit, alterū uero predicatiuum, prima erit figura. nam c, quidē omni a, b, autem nulli c, quare b, nulli a, neque igitur b, ipsi a, medium c. Per cōclusionē igitur ¶ unam propositionem non fit syllogismus, accepta autem altera, erit. Si uero non uniuersalis syllogismus sit, in toto quidem propositio non demonstratur ob eandem causam, quam diximus ¶ prius, quæ autem est in parte monstratur quando sit uniuersale predicatum. Insit enim a, omni b, c, uero non omni, conclusio b, c. si itaque acceptum fuerit b, omni a, c, autem non omni, a, alicui c, non inest, medium b. Quod si est uniuersalis priuatiua non demonstrabitur a, c, propositio, conuerso a, b, accidit enim aut utrasq̄, aut alteram propositionē fieri negatiuam. quare non erit syllogismus, sed consimiliter monstrabitur, quemadmodum ¶ in uniuersalibus, si acceptum fuerit cui b, alicui non inest a, alicui inesse.

De cyclica ratiocinatione in tertia figura,

Caput. 6.

Tertia autē figura, quādo ābē quidē propositiones
 vniuersaliter accepta fuerint, non contingit mōstra
 re per se inuicē. vniuersale nanq; monstratur per
 vniuersalia: conclusio autē quae in hac semper est se-
 cundū partē, quare manifestū quod omnino non cōtingit mōstrare
 per hāc figurā vniuersalē propositionē. Quod si hac vniuersali
 ter sit, illa vero in parte, aliquādo quidem erit, quādoq; aut nō
 erit. Quū igitur vtrāq; predicatiua accepta fuerit, et vniuer
 sale fiat ad minus extremū erit, quū vero ad alterū nō erit, insit
 n. a, omni c, ipsum autē b, alicui, conclusio a, b. Si ergo acceptū fuerit
 c, omni a, inesse conuersa vniuersali et a, b, quod erat conclusio, c,
 quidē ostēsūm est alicui b, inesse, b, vero alicui c, nō est mōstratū,
 Atqui necesse est, si c, alicui b, et b, alicui c, inesse, sed nō est de hoc
 illi et illud huic inesse, sed assumendū si hoc alicui illi et alterū
 alicui huic, hoc aut accepto non amplius sit ex conclusione et al
 tera propositione syllogismus. Si vero b, omni c, a, autē alicui
 c, erit demonstrare a, c, quando acceptum fuerit c, quidem omni
 b, inesse, a, autem alicui, si enim c, omni b, a, autem alicui b, neces
 se est a, alicui c, inesse medium b. Et quando sit hac quidem pra
 dicatiua, illa vero priuatiua, quae autē predicatiua vniuersalis
 monstrabitur altera, insit enim b, omni c, ipsū vero a, alicui nō in
 sit, conclusio, qd a, alicui b, non inest. Si igitur assumptum fuerit c,
 omni b, inesse, erat autem et a, non omni b, necesse est a, alicui c, nō
 inesse, mediū b, quādo autē priuatiua fiat vniuersalis, nō mōstra
 tur altera, nisi quēadmodū in prioribus, si acceptū fuerit, cui hoc
 alicui nō inest, alterū alicui inesse: ut si a quidē nulli c, ipsū vero
 b, alicui: cōclusio qd a, alicui b, nō inest. Si igitur acceptū fuerit, cui
 a, alicui non

LIBER SECVNDVS.

non inest c, alicui inesse, necesse est c, alicui b, inesse, aliter autem non est conuertentem vniuersalem propositionem monstrare alteram, nullo enim modo erit syllogismus. Manifestum itaque quod in prima quidē figura, mōstratio per se inuicē & per tertiā & per primā efficitur figurā, quū enim predicatiua est conclusio per primam, quum autem priuatiua per vltimam, accipitur enim cui hoc nulli, alteram omni inesse. In media autem quū syllogismus quidem vniuersalis sit & per ipsam & per primam figuram, quum vero in parte & per ipsam et per vltimam. In tertia autem per ipsam omnes. Manifestum autem & quòd in tertia & media, qui non per ipsas fiunt syllogismi, aut nō sunt secundum circularē monstrationem, aut imperfecti.

De syllogismo conuersiuo.

Caput. 8.

Onuertere autem est transponentem conclusionē facere syllogismum: quòd aut extremum medio nō inerit, aut hoc, vltimo, necesse enim conclusione cōuersa & altera propositione manente, interim reliquam, si enim erit, et conclusio erit. Differt autem opposite aut contrarie conuertere conclusionem, non enim idem efficitur syllogismus, quum vtroque modo conuertitur, sed hoc per sequentia manifestum erit. Dico autē opponi, omni non omni, & alicui nulli, contrarie vero omni nulli, & alicui non alicui inesse sit nanque monstratum a, de omni c per medium b, si itaque a, acceptum fuerit nulli c, inesse, ipsi vero b, omni, nulli c, inerit b. & si a, quidem nulli c, b, autem omni c, a, non omni b, & non omnino nulli, non enim monstrabatur vniuersale

uniuersale per ultimã figurã, omnino uero non est uniuersa
 liter destruere per conuersionem propositionem, quæ est ad ma-
 ius extremum, semper enim tollitur per tertiam figuram. neces-
 se namq̃ ad ultimum extremum ambas accipere propositiones.
 Et si priuatiuus syllogismus sit consimiliter, sit enim ostensum
 a, nulli c, inexistens, per b, igitur si acceptum fuerit a, inesse omni
 c, ipsi uero b, nulli b, inerit nulli c, & si a, & b, omni c, a, alicui
 b, sed nulli inerat. Quod si oppositæ conuersa fuerit conclusio, &
 syllogismi oppositi & non uniuersales erunt, namque fit altera
 propositio in parte, quare et conclusio erit secundũ partẽ. Sit. enĩ
 predicatiuus syllogismus, & conuertatur sic, igitur si a, non om-
 ni c, omni autem b, ipsum b, non omni c, & si a, quidem non om-
 ni c, ipsum uero b, omni a, non omni b. Consimiliter autem & si
 priuatiuus syllogismus, si enim a, alicui c, inest, ipsi uero b, nulli
 b, alicui c, non inerat, non simpliciter nulli: & si a, alicui c, b uo-
 ro omni, quemadmodum in principio acceptum est a, alicui b in-
 erit. Ceterum in syllogismis, qui in parte quando oppositæ quidẽ
 conuertatur conclusio tolluntur ambæ propositiones: quando au-
 tem contrariæ, neutra: non enim amplius accidit tollere, quemad-
 modum in uniuersalibus deficiente conclusione secundum conuer-
 sionem. sed neq̃ omnino tollere, sit enim estensum a, de aliquo c.
 Igitur si acceptum fuerit a, nulli c inesse, ipsum uero b, alicui a,
 alicui b, non inerat, & si a, nulli c, omni autem b, ipsum b, nulli c,
 quare tolluntur utraq̃. Quod si contrariæ conuertantur neutra,
 si enim a, alicui c, non inest, ipsi uero b, omni b, alicui c non ine-
 rit, sed nondum tollitur, quod a principio, contingit namq̃ alicui
 inesse & alicui non inesse, sed ipsius a, b, uniuersalis nihil omnino
b   fit

fit syllogismus, si enim a non inest alicui c , b , vero alicui inest, neutra propositionum vniuersalis est, cōsimiliter autem et si priuatiuus syllogismus, si enim accipietur a , omni c , inesse, tollentur utraque, si vero alicui neutra, demonstratio autem eadem.

De syllogismo conuersiuo in secunda figura. Cap. 9.

In secunda autē figura, propositionē quidem, quæ ad maius extremū non est interimere cōtrarie, facta conuersione utrolibet modo, nā semper erit cōclusio in tertia figura, vniuersalis autē non erat in hac syllogismus, alterā vero similiter tollemus cōuersioni. Dico autē similiter, si cōtrarie quidē cōuertitur cōtrarie, si vero oppositæ, oppositæ. Insit enim a , omni b , ipsi autē c , nulli, cōclusio b , c . Si itaque acceptū fuerit b , omni c , inesse, & a , b , maneat, a , omni c , in erit. nā sic prima figura, quod si b , omni c , a , vero nulli c , a , nō omni b , figura vltima. Si autē oppositæ conuersum fuerit b , c , a , b , quidē itidē monstrabitur, a , c , vero oppositæ, si enim b , alicui c , a , autē nulli c , a , alicui b , nō in erit. Rursus si b , alicui c , a vero omni b , a , alicui c , quare oppositus fit syllogismus. Cōsimiliter monstrabitur & si conuerso se habeant propositiones. Quod si syllogismus est in parte, si cōtrarie conuertatur conclusio, neutra propositionum tollitur, quemadmodum neque in prima figura: si vero oppositæ, utraque, ponatur enim a , b , quidē nulli in esse, ipsi autem c , alicui c , conclusio b , c . Si itaque positum fuerit b , alicui c , in esse, & a , b , maneat conclusio erit, quod a , alicui c , non inest, sed non est sublatum, quod a principio. contingit enim alicui in esse & non in esse. Rursus si b , alicui c , et a , alicui c , non est syllogismus, neutrum enim acceptorum vniuersale

uersale: quare non tollitur a, b, quod si oppositæ conuertatur tolluntur ambæ, si enim b, omni c, a vero nulli b, nulli c, ipsum a, sed erat alicui. Rursus si b, omni c, a, autem alicui c, a, alicui b, eadem vero demonstratio & si uniuersale prædicatiuum,

De syllogismo cōuersiuo in tertia figura. Caput. 0.

Ed in tertia figura quum contraria quidem conuertatur cōclusio, neutra tollitur propositionum secundū nullum syllogismorum: quum vero oppositæ, ambæ et in omnibus, sit ostensum a, alicui b, inexistens mediū aut sit acceptum c, & si ne propositiones uniuersales. igitur si acceptū fuerit a, alicui b, non inesse, b, vero omni c, non fit syllogismus a, & c, neq; si a, b, alicui non in sit, c, aut omni: non erit b, et c, syllogismus. Consimiliter aut monstrabitur & si non uniuersales propositiones: aut enim ambas necesse est secundū partem esse per conuersionē, aut uniuersale ad minus extremū fieri: Verum sic non erat syllogismus, neq; in prima figura, neq; in media. Quod si oppositæ conuertantur propositiones, tolluntur ambæ: si enim a, nulli b, b, vero omni c, a, nulli c. Rursus si a, nulli quidem b, ipsi vero c, omni b, nulli c, & si altera non uniuersalis consimiliter. si enim a, nulli b, b, vero alicui c, a, alicui c, non in erit, quod si a, b, quidē nulli, c, aut omni, nulli c, ipsum b. Similiter vero et si priuatiuus syllogismus, sit enim ostensum a, alicui b, non inexistens, sit autem prædicatiuum quidem b, c, negatiuum autem a, c, sic enim efficiebatur syllogismus, quando igitur contrarium acceptum fuerit cōclusioni nō erit syllogismus si enī a, alicui b, b, vero omni c, non erat syllogismus ipsius a, & ipsius c, neq; si a, alicui b, c,

b ij vero

LIBER SECVNDVS.

vero nulli, non erat ipsius b, & ipsius c, syllogismus. quare nō tolluntur propositiones. quando autem oppositum tolluntur sicut enim a, omni b, & b, ipsi c, a, omni c, sed nulli inerat. Rursus si a, omni b, ipsi autem c, nulli, b, nulli c, sed omni inerat. Consimiliter autem monstratur & si non uniuersales sunt propositiones, sit enim a, c, & uniuersale & priuatiuum, alterum autem predicatum in parte. si igitur a, omni b, b, autem alicui c, a, alicui c, conuenit: sed nulli inerat. Rursus, si a, omni b, ipsi autem c, nulli: b, nulli c. si autem a, alicui b, & b, alicui c, non sit syllogismus: neq; si a, alicui b, ipsi autem c, nulli, neq; sic. quare illo quidem modo tolluntur: sic autem nō tolluntur propositiones. Manifestum est ergo per dicta quomodo conuersa cōclusionē in una quaque figura fit syllogismus, & quādo cōtrarius propositioni, et quando oppositus, & quod in prima quidem figura per mediam & ultimam sūnt syllogismi. et quae ad minus extremum semper per medium tollitur, quae uero ad maius per ultimum. In secūda autem per primam & ultimam: quae quidem ad minus extremum semper per primam figuram: quae autem ad maius, per ultimam. Sed in tertia per primam & per mediam: quae quidem ad maius semper per primam: quae autem ad minus, per mediam. Quid igitur est conuertere & quomodo in una quaque figura & quis fit syllogismus, manifestum.

De syllogismo per impossibile.

Cap. II.

Syllogismus uero, qui per impossibile monstratur quidem quando contradictio conclusionis posita fuerit, & assumpta sit alia propositio. fit autem in omnibus figu-

ris, simile nanque est conuersioni. Veruntamen quòd differt in-
tantum, quoniam conuertitur quidem factò syllogismo et
impositis ambabus propositionibus: deducitur vero ad impos-
sibile non preconcesso prius opposito, sed manifesto existente:
quoniã verũ. Termini autẽ similiter se habebũt in abobus, et ea-
dẽ aborũ acceptio: ut si a, inest õnib: mediũ autẽ c. Si fuerit sup-
positum a, aut non õni aut nulli b, inesse: c, vero õni, quod erit
verum: necesse est c, aut nulli aut non õnib, inesse: hoc autẽ im-
possibile: quare falsum, quod suppositum est. Verum igitur oppo-
situm. Consimiliter vero et in alijs figuris: quæcumq; enim con-
uersionem suscipiunt, et syllogismum per impossibile: alia itaq;
problemata omnia per impossibile monstrantur in õnibus figu-
ris. Vniuersale autem prædicatiuum in media quidem et tertia
monstratur, in prima vero non monstratur: supponatur namq;
a, non õnib, aut nulli inesse, et accipiatur alia propositio utro-
libet modo, siue c, inesse õni a, siue b, õni d, sic enim esse posset
prima figura: si igitur suppositum est a, inesse non õnib, non fit
syllogismus quomodolibet accepta propositione: si autẽ nulli, quã-
do b, d, assumpta fuerit, syllogismus quidem erit falsi: sed propo-
situm non monstratur. si enim a, nulli b, b, vero õni d, a, nulli d,
hoc vero impossibile: falsum itaque a, inesse nulli b. Sed nõ, si nul-
li falsum, õni verum. Quod si c, a, accepta fuerit, non fit syl-
logismus: neque quando suppositum sit a, inesse non õni b. qua-
re manifestum quòd õni inesse non monstratur in prima figura
per impossibile: alicui vero et nulli et non õni monstratur: sup-
ponatur enim a, nulli b, inesse: b, autem acceptum sit õni aut a-
licui c, igitur necesse est a, nulli aut non õni c, inesse. sed hoc im-
possi

LIBER SECVNDVS.

possibile: sit enim verum et manifestū, quòd a, inest omni. quare si hoc falsum, necesse est a, alicuib, inesse. Quòd si ad a, sumpta fuerit altera propositio non erit syllogismus, neque quando contrarium conclusioni suppositum fuerit, ut alicui non inesse: planum igitur quod oppositum supponendum. Rursus supponatur a, alicuib, inesse: acceptum autem sit c, omnia, necesse itaque c, alicuib, inesse. hoc autem sit impossibile: quare falsum quod suppositum est: si vero sic, verum nulli inesse. Consimiliter autem et si priuatiuum sumptum fuerit c, a. Sed si propositio, quæ est ad b, accepta fuit, non erit syllogismus: si autem contrarium suppositum fuerit, syllogismus quidem erit et impossibile. sed non monstratur suppositum, supponatur enim a, omnib, et c, accipiatur omnia, igitur necesse est c, omnib, inesse: hoc autem impossibile, quare falsum a, inesse omnib. verum nondum utique necessarium, si non omni, nulli inesse. Consimiliter autem et si ad b, accepta fuerit altera propositio, syllogismus quidem erit et impossibile: sed non tollitur suppositio: quare oppositum supponendum. Ut autem monstremus a, inesse non omnib, supponendum omni inesse, si enim a, omnib, et c, omnia, c, omnib. quare si hoc impossibile, falsum, quod suppositum est. Consimiliter autem et si ad b, accepta fuit altera propositio: et si priuatiuum erat c, a, consimiliter: sic etenim fit syllogismus. Si vero ad b, sit priuatiuum, nihil monstratur. Quòd si non omni, sed alicui inesse suppositum fuerit, non monstratur quoniam non omni, sed quoniam nulli: si enim a, alicuib: c, vero omnia, c, alicuib, inest: si igitur hoc impossibile, falsum est a, alicuib, inesse: quare verum, nulli: hoc autem monstrato, tollitur ipsum verum, a, enim alicui quidem b, inerat:

inerat: alicui autem non inerat. Amplius non accidit impossi-
bile iuxta hypothese[m]: esset enim utiq[ue] falsa: si quidem ex veris
non est falsum ratiocinari: nunc autem est vera: inest, nanque
a, alicui b: quare non supponendum alicui inesse sed omni.

Consimiliter uero et si monstrarem[us] a, alicui b, non in-
existens: si enim idem alicui non inesse & non omni inesse eadem
utrorunq[ue] demonstratio. Manifestum ergo quod non cōtrariū,
sed oppositum supponendum ut omnibus syllogismis: nanq[ue] sic ne-
cessarium erit & dignitas probabilis: si enim de omni affirmat[i]o
tio aut negatio: quum monstratum fuerit quod non negatio, ne-
cesse est affirmationem verificari. Rursus si non ponit affirma-
tionē verificari, probabile est existimare negationem. contrariū
autem neutro modo conuenit existimare. neq[ue] enim necessarium
si nulli falsum, omni verum esse: neq[ue] probabile, ut si alterū fal-
sum, quod alterum verum. Planum igitur quod in prima figura
alia quidem problemata omnia monstrantur per impossibile,
vniuersale autem affirmatiuum non monstratur.

De syllogismo per impossibile in secunda figura. Cap. 12.

IN media vero atq[ue] vltima, & hoc monstratur: po-
natur enim a, non omni b, inesse: acceptum autem sit
a, omni c, inesse: igitur si non omni b: c, uero omni, c,
non omni b: sed hoc impossibile: sit enim manifestū
quod c, inest omni b, quare falsum, quod supponitur: verum ita
q[ue] omni inesse. Si autem contrarium suppositum fuerit, syllogis-
mus: quidem erit & impossibile, non tamen monstratur propo-
situm: si enim a, nulli b: ipsi uero c, omni, c, nulli b: sed hoc impossi-
bile: quare falsum nulli inesse: ceterum nō si hoc falsum, cōmuerū.
quando

LIBER SECVNDVS.

quando autem a , inest alicui b , supponatur a , nulli b , inesse: c , autem omni insit: necesse igitur c , nulli b , quare si hoc impossibile, necesse est a , alicui b , inesse: quod si fuerit suppositum alicui non inesse, eadem erunt, quae et in prima figura. Rursus subiiciatur a , alicui b , inesse: ipsi vero c , nulli insit: necesse itaque c , alicui b , non inesse, sed omni inerat: quare falsum quod est suppositum a , igitur nulli b , inerat. Quoniam autem a , non omni b , supponatur omni inesse, ipsi vero c , nulli: necesse igitur c , nulli b , inesse: hoc autem impossibile: quare verum non omni inesse. Planum igitur quod omnes syllogismi fiunt per mediam figuram.

De ostensione per impossibile in tertia figura.

Caput. 13.

Omnisimiliter autem et per ultimam: ponatur enim a , alicui b , non inesse: ipsum vero c , omni a : igitur alicui c , non inest: si igitur hoc impossibile, falsum alicui non inesse: quare verum omni. Si vero suppositum fuerit nulli inesse, syllogismus quidem erit et impossibile: non autem monstratur propositum: nam si contrarium suppositum fuerit, eadem erunt, quae et in prioribus sed ad alicui inesse, accipienda est hac suppositio: si enim a , nulli b : c , vero alicui b , a , non omni c . si igitur hoc falsum, verum a , alicui b , inesse. Quando autem a , inest nulli b , supponatur alicui inesse: accipiatur autem et c , omnibus, inexistens: igitur necesse est ipsum a , inesse alicui c : sed nulli inerat: quare falsum a , inesse alicui b . Si vero suppositum fuerit a , inexistens omnibus, non monstratur propositum, sed ad non omni inesse, hac accipienda est suppositio, si enim a , omni b , et c , alicui b , a , inest alicui c , sed hoc non erat

quare

quare falsum omni inesse, si autem ita, verum non omni, quòd si fuerit suppositum alicui inesse, eadem erunt, quæ & in prædictis. Manifestum igitur quòd in omnibus syllogismis per impossibile oppositum supponendum: planum & quòd in media figura monstratur quodammodo affirmatiuum, & in ultima uniuersale.

Quo ostensiuæ, & quæ ad impossibile dicitur demonstratio differant. Cap. 14.

Iffert autem demonstratio ad impossibile ab ostensiuæ, eo, quòd ponit, quod vult tollere, deducens ad confessum falsum, ostensiuæ vero incipit ex confessis positionibus veris. Accipiunt itaque ambæ duas propositiones confessas sed illa quidem ex quibus est syllogismus, hæc vero unam quidem harum, unam autem contradictionem conclusionis, & illic quidem non est necesse conclusionem notam esse, neque præaccipere, quod est aut non, hic vero necesse quòd est, differt autem nihil affirmatiuam aut negatiuam esse conclusionem, sed similiter se habet in utrisque. Omne vero quod ostensiuæ concluditur et per impossibile monstrabitur, & quod per impossibile, ostensiuæ, per eosdem terminos, quãdo quidem enim syllogismus in prima efficiatur figura, verum erit, in media aut ultima, priuatiuū quidem in media, prædicatiuum autem in ultima. Quum vero in media syllogismus, quod verum in prima & in omnibus problematibus, quando autem in ultima syllogismus, quod verum in prima & media, affirmatiua quidem in prima, priuatiua vero in media. Sit enim ostensum a, nulli aut nō omni b, per

c   primam

LIBER SECVNDVS.

primam figuram, igitur suppositio quidem erat a, inesse alicui b, c, vero accipiebatur a, quidem omni inesse, b, autem nulli nā sic efficiebatur syllogismus & impossibile. hoc autem media figura, si c, a, quidem omni, b, vero nulli inest, & manifestum ex his quod nulli b, inest a. Consimiliter autem & si non omni monstratum est inexistens, suppositio nanque est omni b, a, inesse: c, vero accipiebatur a, quidem omni: b, vero non omni: & si priuatiuū acciperetur c, a, consimiliter: sic enim efficitur media figura.

Rursus monstratum sit a, inexistēs alicui b, suppositio igitur nulli inesse: b, vero accipiebatur omni c, inesse, & a, aut omni aut alicui c: sic enim erit impossibile: hoc autem vltima figura: si a, et b, omni c, & manifestum ex his quod necesse est a, alicui b, inesse:

Similiter autem & si b, aut a, acceptum fuerit inexistens alicui c. Rursus in media figura sic ostensum a, omni b, inexistens: igitur suppositio erat a, inesse nō omni b, est autem acceptum a, omni c: & c, omni b: sic enim erit impossibile: hoc vero prima figura si a, omni c, & c, omni b. Similiter autem & si alicui ostensum

est inexistens: suppositio nanque erat a, inesse nulli b: sed acceptum fuit a, omni c, & c, alicui b. Quod si priuatiuus, sit syllogismus, suppositio quidem a, alicui b: acceptum vero est a, nulli c, & c, omni b: quare sit prima figura. & si nō vniuersalis syllogismus: sed a, alicui b, monstratum est non inesse consimiliter:

nam suppositio a, inesse omni b, acceptum vero est a, nulli c, & c, alicui b, sic enim prima figura. Rursus in tertia figura ostensum sit a, omni b, inesse, igitur suppositio erat a, inesse non omni b, acceptum autem est c, omni b, & a, omni c, sic enim erit im-

possi

possibile, hoc vero prima figura. Similiter autem $\&$ si in aliquo demonstratio, suppositio namq; a, inesse nulli b, acceptum autem est c, alicui b, $\&$ a, omni c. Si vero priuatiuus syllogismus, suppositio quidem a, alicui b, inesse, acceptum est autem c, a, quidem nulli b, vero omni, hoc autem media figura. Similiter autem $\&$ si non uniuersalis, demonstratio. suppositio enim erit a, inesse omnib: acceptum vero fuit c, a, quidem nulli b, autem alicui: hoc vero media figura. Manifestum ergo quod per eosdem terminos, $\&$ ostensiuue est monstrare unumquodque problematum, $\&$ per impossibile. Consimiliter autem erit $\&$ ostensiuus existentibus syllogismis ad impossibile deducere in terminis: acceptis quando propositio opposita conclusioni accepta fuerit: sunt enim ijdem syllogismi ijs, qui per conuersionem. quare statim habemus $\&$ figuras, per quas unumquodque erit. manifestum igitur quod unumquodque problema monstratur ambobus modis $\&$ per impossibile $\&$ ostensiuue: $\&$ non contingit alterum separari ab altero

De ratiocinatione ex oppositis:

Caput. 15.

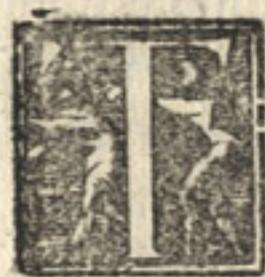
In quali autem figura est ex oppositis propositionibus ratiocinari, $\&$ in quali non est, ita erit manifestum. Dico autem oportias esse propositiones secundum dictionem quidem quatuor: ut omni ei, quod est nulli, $\&$ omni ei, quod est non omni,

c ij $\&$ ali-

Et alicui ei, quod est nulli, et alicui ei, quod est non alicui: secundum autem veritatem, tres: alicui enim ei, quod est non alicui secundum dictionem solum opponitur. Harum vero contrarias quidem, quæ vniuersaliter, omni ei, quod est nulli, inesse: ut omnem scientiam esse studiosam, ei quod est nullam esse studiosam: alias autem oppositas. In prima igitur figura non est ex oppositis propositionibus syllogismus, neque affirmatiuus, neque negatiuus: affirmatiuus quidem, quoniam ambas oportet affirmatiuas esse propositiones: oppositæ vero affirmatio et negatio Priuatiuus autem, quoniam oppositæ quidem idem de eodẽ prædicant et negant, medium vero, quod in prima, non dicitur de ambobus, sed ab illo aliud quidem negatur, ipsum autem de alio predicatur, verum hæc non opponuntur.

De ratiocinatione ex oppositis in secunda figura.

Caput. 6.

In media autem figura et ex oppositis et ex contrarijs contingit fieri syllogismus. Sit enim bonum quidem in quo a, scientia vero, in quo b, et c, si itaque scientiam omnem studiosam accepit et nullam a, b, omni inest, et c, nulli. quare b, nulli c, nulla igitur scientia, scientia est. Similiter autem et si omnem accipiens studiosam, medicinam non studiosam accepit, namque ipsum a, omni b, ipsi vero c, nulli. quare quaedam scientia non erit scientia, et si ipsum a, c, quidem omni, b, autem nulli, est vero b, quidem scientia, c, autem medicina, sed a, suspicio, quum enim acceperit nullam scientiam suspicionem, accepit aliquam scientiam esse suspensionem. Differo autem ab eo, qui pridem, eo quod terminis conuertitur,

prius

prius enim ad b. nunc autem ad c, affirmatiuū, & si altera propositio non sit vniuersaliter, consimiliter, semper enim medium est, quod ab altero quidem negatiue dicitur, de altero autem affirmatiue. quare contingit opposita concludi, non autem semper, neque omnino, sed si ita se habeant, quæ sunt sub medio, ut aut eadem sint, aut totum ad partem, aliter autem impossibile, neque enim erunt vllomodo propositiones neque contrarie neque oppositæ.

De syllogismo ex oppositis in tertia figura. Cap. 17.

Sed in tertia figura affirmatiuus quidem syllogismus nunquam erit ex oppositis propositionibus ob dictam causam et in prima figura, negatiuus vero erit & vniuersaliter & non vniuersaliter terminis existentibus. Sit enim scientia in quo b, et c, medicina autem in quo a, si itaque acceperit omnem medicinam scientiam, & nullam medicinam scientiam, b, omni a, sumpsit, & c, nulli, quare erit aliqua scientia non scientia. Similiter autem & si non vniuersaliter accepta fuerit a, b, propositio, si enim est aliqua medicina scientia, & rursus nulla medicina scientia, accidit scientiam aliquam non esse scientiam. Sunt autem quum termini vniuersaliter accipiuntur propositiones contrarie, quum vero alter in parte, oppositæ. Oportet autem existimare, quod contingit quidem sic opposita accipere, quemadmodum diximus, omnem scientiam studiosam esse, & rursus nullam aut aliquam non studiosam, quod non cōsuevit latere. Est autem per alias interrogationes ratiocinari alterum, aut quemadmodum in topicis dictum est, accipere. Quoniam vero affirmationū oppositi-

LIBER SECVNDVS.

positiones sunt tres, sex modis contingit opposita accipere, aut
 omni & nulli, aut omni & non omni, aut alicui & nulli, & hoc
 conuertere in terminis, ut a, omni b, ipsi vero c, nulli, aut c, om-
 ni, b, autem nulli, aut huic quidem omni, illi vero non omni, &
 rursus hoc conuertere secundum terminos. Similiter autem et in
 tertia figura, quare manifestū, & quot modis & in qualibus fi-
 guris cōtingit per opposita: propositiones fieri syllogismum. Sed
 & manifestū quod ex falsis quidem est verū ratiocinari, quem
 admodum dictum est prius, ex oppositis autem non est, semper
 enim syllogismus sit contrarius rei (ut si est bonum non esse bo-
 num, aut si animal non animal) eo quod ex cōtradictione est syl-
 logismus, & termini subiecti aut ijdem sunt, aut hic quidem to-
 tum, ille vero pars. Planum autem & quod in paralogismis, nil
 prohibet fieri suppositionis contradictionem. ut si est impar nō
 esse impar, ex oppositis nanque propositionibus, contrarius erit
 syllogismus. Si itaque tales acceperit, erit suppositionis contradi-
 ctio. Oportet autem existimare, quod ita quidem non erit contra-
 ria concludere ex uno syllogismo, (ut sit conclusio non existens
 bonum bonum, aut aliud quid tale) nisi statim propositio talis ac-
 cepta fuerit, ut animal album esse & non album, hominem ve-
 ro animal, sed aut contradictionem oportet assumere, ut quod
 omnis scientia suspicio & non suspicio, postea accipere quod me-
 dicina scienti quidem est, nulla autem suspicio, quemadmodum
 elenchi fiunt, aut ex duobus syllogismis, quare esse quidem cōtra-
 ria secundum veritatē, quae sumpta sunt non est alio modo, quā
 hoc veluti prius dictum fuit.

De petitione principij:

Caput .18:

In principio autem petere & accipere est quidem
 ut in genere sumere in eo, quod non est demonstra-
 re propositum, hoc autem accidit multifariam. nā
 & si omnino non ratiocinatur, & si per ignotiora
 aut similiter ignota, & si per posteriora prius, demonstratio nan-
 que & ex credibilioribus & prioribus est. horum igitur nihil est
 peti, quod in principio. Sed quoniam non nulla quidem per se ipsa
 apta nata sunt cognosci, quedam vero per alia, principia enim
 per se ipsa, quæ autem sub principia per alia quando non per se ip-
 sum cognoscibile, conetur aliquis per se ipsum monstrare, tunc pe-
 tit quod ex principio. Hoc autem est quidem sic facere, ut sta-
 tim postulet quod propositum est, contingit vero & in alia trā-
 seuntes apta nata per illud mōstrari, per hac demōstrare, quod
 ex principio, veluti si a, monstraretur per b, b, autem per c, c, au-
 tem natum esset monstrari per a, accidit enim ita ratiocinantes
 ipsum a, per ipsum monstrare, quod faciunt, quæ coalternas pu-
 tant scribere, latent enim ipsi se ipsos talia accipientes, quæ nō est
 possibile monstrare non existentibus coalternis. quare accidit ita
 ratiocinantibus, unumquodque esse dicere, si est unumquodque
 sed ita omne erit per se ipsum cognoscibile, quod impossibile. Si
 igitur obscuro existente quod a, inest ipsi c, similiter autem &
 quod ipsi b, peteretur a, inesse ipsi b, nondū clarum, si quod in prin-
 cipio petitur, sed planum, quod non demonstrat. non enim est
 principium demonstrationis, quod similiter obscurum, si tamen
 b, a c, ita se habet, ut idem sint, aut videlicet. Conuer-
 tuntur, aut inest alterum alteri, petitur quod in principio,
 monstrare enim posset per illa, quod a, inest ipsi b, si con-
 uertitur

uertuntur: nunc autem hoc prohibet: sed non modus: si vero hoc
 faceret: quod dictum est, faceret utique & cōuerteret per tria.
 Similiter autem & si acciperet b, ipsi c, in se itidem obscurum
 existens: & si a, ipsi c, nondum quod a principio petit: sed nō de
 monstrat. Si vero idem sint a, & b: aut eo, quod conuertuntur
 aut eo, quod ex b, sequitur a, quod a, principio est petit, ob eādem
 causam. quid enim potest, quod ex principio, dictū nobis est, quod
 per se ipsum monstrare, quod non per se ipsum manifestum. si igitur
 est in principio peti per se ipsum monstrare, quod non per se
 ipsum manifestum: hoc autem est non monstrare, quando quum
 similiter obscura sint id, quod monstratur, & id per quod monst-
 rat, aut eo, quod eadem eadem, aut eo, quod idem eisdem inest,
 accipiat. In media quidem figura & tertia utroque modo con-
 tingere posset peti, quod in principio, in prædicatio autem syllo-
 gismo & in tertia & prima: quando autem negatiua, quum ea-
 dem ab eodem & non similiter ambæ propositiones. Consimili-
 ter vero & in media, propterea, quod termini non conuertuntur
 secundum negatiuos syllogismos. Est autem in principio petere
 in demonstrationibus quidem, quæ secundum veritatem sic se
 habent, in dialecticis vero quæ secundum opinionem.

De non propter hoc accidere falsum. Cap. 9.

Non propter hoc autem accidere falsum: quod plerum-
 que in rationibus consueuimus dicere. Primum qui-
 dem est in syllogismis ad impossibile: quādo ad cō-
 tradictionem sit huius: quod monstrabatur ea, quæ
 est ad impossibile. Neque enim qui non cōtradixit, dicit quod est
 non pænes hoc: sed quod falsum aliquid positum fuit eorum, quæ
 prius:

prius: neq; in ea qua monstrat: non enim ponit, quod contradicit.
 Amplius autem quando sublatum fuerit aliquid ostensue per
 a, b, c, non est dicere, quod non pænes positum factus est syllogis-
 mus: nanque nō pænes hoc fieri tunc dicimus, quādo sublato hoc,
 nihil minus concludatur syllogismus: quod non est in ostensuiis.
 sublata enim positione neq; ad hanc erit syllogismus. Manifestum
 igitur quod in ijs, qua ad impossibile dicitur non pænes hoc:
 ¶ quando ita se habeat ad impossibile, suppositio, qua a princi-
 pio: ut ¶ existente ¶ non existente hac nihil minus accidat im-
 possibile. Qui igitur manifestissimus est eius, quod est nō propter
 positionem esse falsum: quando a suppositione inconiunctus sit a
 medijs ad impossibile syllogismus: quod dictum est ¶ in topicis.
 Nō causam enim ut causam ponere, hoc est. ut si volens mōs-
 trare quod diameter est incommensurabilis, arguere Zenonis ra-
 tionem, quod non est moueri, ¶ in hoc deduceret impossibile: nul-
 lo nanq; modo nullibi continuum est falsum dictioni qua a princi-
 pio. Alius autem modus si continuum sit impossibile suppositio-
 ni, non tamen propter illam accidat: hoc enim contingit fieri ¶
 sursum ¶ deorsum accipienti continuum: ut si a, ponatur ipsi
 b, inesse: b, autem ipsi c: c, uero ipsi d: hoc autem sit falsum b, inesse
 ipsi d: nanq; si ablato a, nihil minus inesset b, ipsi c, ¶ c, ipsi d, nō
 esset utiq; falsum propter suppositionem, qua a principio. Aut rur-
 sus si quispiam sursum acciperet continuum: ut si a, ipsi b: e, ve-
 ro ipsi a, ¶ f, ipsi c, falsum esse posset f, inesse ipsi a: nanq; ¶ sic ni-
 hil minus esse posset impossibile, sublata suppositione, qua a princi-
 pio. Sed oportet ad terminos, qui a principio coaptare impossi-
 bile: sic enim erit propter suppositionem: ut de orsum accipienti
 d conti-

continuum ad predicatiuū terminorum, nam si impossibile a, ip-
 si d, inesse, ablato a, non amplius erit falsum. Sursum vero de
 quo predicatur, si enim non accidit f, inesse ipsi b, ablato b, nō am-
 plius erit impossibile. Similiter autē ¶ priuatiuis existentibus
 syllogismus. Manifestū igitur quod impossibili nō inexistētī ad
 terminos, qui a principio, non accidit falsum propter positionē
 Aut neq; ita semper propter suppositiones erit falsum, nanque
 ¶ si positū fuerit a, inesse non ipsi b, sed ipsi K. K, vero ipsi c, ¶
 hoc ipsi d, ¶ sic manet impossibile. Similiter autem ¶ sursum
 accipientiter terminos. Quare quoniam ¶ existenti ¶ non exist-
 tenti hoc accidit impossibile, non esset utique propter positionē,
 aut hoc, quod est, non existenti hoc nihil minus fieri falsum, non
 ita accipiendum: ut quum aliud ponitur, accidat falsum, sed
 quando ablato hoc per reliquas propositiones idem concludatur
 impossibile, quoniam idem utiq; falsum per plures suppositiones
 accidere, nihil fortasse inconueniens. Veluti coalter nas concidere
 ¶ si maior est extrinsecus intrinseco, ¶ si triangulus haberet
 plures rectos duobus.

De falsa ratiocinatione, cata syllogismo, hoc est corratio-
 cinatione ¶ elencho. Caput. 20.

Falsa autem oratio efficitur pœnes primum fal-
 sum, aut enim ex duabus propositionibus, aut ex
 pluribus omnis est syllogismus. Si igitur ex duabus
 harum alteram, vel ¶ ambas necesse est falsas es-
 se, ex veris enim non erat falsus syllogismus, quod si ex pluri-
 bus, ut c, per a, b, hoc autem per d, e, f, h, ex his aliquid superio-
 rum falsum erit. ¶ oratio pœnes hoc nanq; a, et b, per illa con-
 cludat

cluduntur, quare poenesillorū aliquid accidit cōclusio et falsum.
 Ad hoc autē quod non fiat ratiociniū, obseruandū, quando sine
 conclusionibus rationē interrogat, ne bis in propositionibus idem
 detur, quoniā scimus quod sine medio non efficitur syllogismus,
 medium vero est, quod pluries dicitur, qualiter autē oportet ad
 unamquamque conclusionem mediū obseruare, manifestū ex eo,
 quod scimus, quale in unaquaq; figura monstratur. hoc autem
 nos non latebit eo, quod scimus, quomodo præstamus orationem.
 Oportet autem quod custodire præcipimus respondentes, ipsos
 arguentes conari latere. Hoc autem erit primū quidem si conclu-
 siones non præratiocinentur, sed acceptis necessarijs sint obscuræ.
 Amplius vero si propinqua nō interrogat, sed quam maxime
 immediata, ut si sit opus cōcludere a, d, e, f, media b, c, d, e, oportet
 itaq; interrogare si a, ipsi b, et rursus non si b, ipsi c, sed si d, ipsi
 e, & postea si b, ipsi c, & sic reliqua. & si per unū mediū fiat syl-
 logismus, a medio incipere. maxime enim sic latere posset respon-
 dentē. Quoniam autē habemus quando & quomodo se habenti-
 bus terminis sit syllogismus, manifestū & quando erit & quan-
 do non erit redargutio. quum enim omnes responsiones conceduntur
 aut vicissim ponuntur, ut hæc quidem negatiua, illa vero
 affirmatiua, accidit fieri redargutionem. erat enim syllogismus
 & ita et illo modo se habentibus terminis. quare si quod ponitur
 contrarium conclusioni, necesse est fieri redargutionem, redargu-
 tio nanque contradictionis syllogismus. quod si nihil concedere-
 tur, impossibile fieri redargutionem, non enim erat syllogismus
 omnibus terminis priuatiuis existentibus, quare neq; redargutio
 si enī redargutio necesse syllogismū esse, syllogismo autē existēte,
 d ij non neces

LIBER SECVNDVS.

neceſſe eſt redargutionem eſſe. Similiter vero $\&$ ſi nihil ponere-
tur ſecundum reſponſionem in toto, eadem nanque erit determi-
natio redargutionis $\&$ ſyllogiſmi.

De fallacia ſecundam opinionem.

Caput. 21.

Accidit autem aliquando (quemadmodum in ter-
minorum poſitione decipimur) $\&$ ſecundum ſuſpi-
tionem fieri deceptionem: quemadmodum ſi contin-
git idem pluribus primis ineſſe: $\&$ hoc quidem late-
re quempiam $\&$ exiſtimare nulli ineſſe, illud autem noſſe. ſit a ,
inexiſtens b , $\&$ c , per ſe ipſa: $\&$ hæc omni d , ſimiliter. ſi igitur ex-
iſtimat a , omni quidem b , ineſſe, $\&$ hoc ipſi d : a , vero nulli c , $\&$
hoc omni d . Eiuſdem ſecundum idem habebit ſcientiam $\&$ igno-
rantiam. Rurſus ſi quis deciperetur circa ea, quæ ex eadem coor-
dinatione: ut a , ineſt ipſi b : hoc autem ipſi c , $\&$ c , ipſi d , ſuſpica-
retur vero a , omni b , ineſſe, $\&$ rurſus nulli c , ſimul enim $\&$ noſ-
cet $\&$ non ſuſpicabitur ineſſe. Igitur nil aliud cenſebit ex his, quã
quod ſcit, hoc non ſuſpicari: ſcit enim quodammodo, quòd a , ineſt
ipſi c , veluti vniuerſali, quod ſecundum partem. quare quod
quodammodo ſcit, hoc pænitus cenſet nõ ſuſpicari: quod eſt impoſ-
ſibile. Sed in prius dicto, ſi non medium ex eadem coordinatione
ſecundum vtrunque mediorum ambas propoſitiones non acci-
dit ſuſpicari. ut a , b , quidem omni c , vero nulli: hæc autẽ vtra-
que omni d . Accidit enim aut ſimpliciter aut ad aliquid contra-
riam accipi propoſitionem primam: ſi enim cui omni ineſt b , exiſ-
timat ipſum a , ineſſe: b , vero ipſi d , nouit: $\&$ quod ipſi d , a , nouit.
quare ſi iterũ cui c , nulli exiſtimat a , ineſſe, cui b , alicui ineſt: huic

non existimat a, inesse. quod autem omni existimatur cui b, rur-
 sus alicui non existimare cui b: aut simpliciter aut ad aliquid, cō-
 trarium est: sic igitur non contingit suspicari. Secundum utrun-
 que vero unam, aut secundum alterum ambas, nihil prohibet
 ut a, omni b, ipsi d, & rursus a, nulli c. Similis enim talis decep-
 tio, & quemadmodum decipimur circa eas, quæ in parte, velis-
 ti si a, inest omni b, b, vero omni c, a omni c, inerit, si itaque quis-
 piam nouit, quod a, inest omni cui b, nouit, & quod cui c, sed nil
 prohibet ignorare c, quod est, ut si a, duo recti, in quo autē b, tri-
 angulus, in quo vero c, sensibilis triāgulis, suspicari nanque pos-
 set aliquis non esse c, sciens quod omnis triangulus haberet. duos re-
 ctos, quare simul nosset & ignorabit idē, nosse enim omnē triangu-
 lū, quod duobus rectis, non simplex est, sed hoc quidē uniuersalē
 habere scientiam, illud autem singularem, sic igitur ut in uni-
 uersali nouit c, quod duo recti, in singulari autem non nouit, qua-
 re non habebit contrarias. Similiter vero & ratio, quæ in Me-
 none, quod disciplina recordatio, nullibi nanque accidit præsciri
 quod singulare est, sed simul cum inductione accipere scientiam
 quæ secundum partem, tanquam recognoscentes, quædam enim
 subito nouimus, quæadmodum quod duobus rectis, si nouerimus
 quod triangulis. Similiter autem & in alijs. Uniuersali igitur
 speculamur, quæ in parte, propria vero non nouimus, quare acci-
 dit & decipi circa ipsa, verum non contraria, sed habere quidē
 uniuersalem, decipi vero ea, quæ secundum partem. Similiter
 autem & in prædictis, neque enim contraria deceptio, quæ secun-
 dum medium scientiæ, quæ secundum syllogismum, neque quæ se-
 cundum utrunque mediatorum suspicio, nihil autem prohibet sciē-
 tem

LIBER SECVNDVS.

tem & quod a, totum b, inest, & rursus hoc ipse c, existimare a, non
 inesse c. ut quod omnis mula sterilis, & ipsa mula, existimare pre-
 gnantem hanc esse, non enim scit, quod a, ipse c, non simul speculans
 assumptum, quod secundum utrumque. Quare planum quod
 et si hoc quidem nouit, illud vero non nouit, decipietur, quod ha-
 bent uniuersales ad scientias, quae secundum partem: nullum enim
 sensibilem extra sensum existens nouimus: neque si sentiētes, scimus
 nisi ut uniuersale & eo, quod est habere propriam scientiam,
 sed non in eo quod actu est. Scire namque trifariam dicitur, vel ut
 uniuersali, vel ut propria, vel ut in actu: quare et decipi tot
 modis: nihil igitur prohibet & nosse & deceptum esse circa idē,
 verumtamen non contraria: quod accidit & secundum utranque
 cognoscenti propositionē, & non consideranti prius, suspicans enim
 mulam pregnantem esse, non habet scientiam secundum actum: ne-
 que iterum ob suspicionem contrariam deceptionē scientia: syllo-
 gismus enim est contraria deceptio in uniuersali. Qui vero sus-
 picatur bono esse malo esse, idem suspicabitur bono esse & malo sit
 namque bono esse, in quo a, malo autem esse, in quo b, rursus vero,
 bono esse, in quo c. Quonia igitur idem suspicabitur b, & c, & es-
 se c, b, suspicabitur, & rursus b, a, esse consimiliter, quare, & c, et
 a. Quae admodum enim si erat uerum, de quo c, b, & de quo b, a et de
 c, a, uerum erat: ita et in ipso suspicari, similiter autem & in ipso
 esse, quum enim idē sint c, et b, et rursus b, et a, & c, ipsi a, idē erat:
 quare et in ipso opinari consimiliter, ergo hoc quidem necessarium, si-
 quis dabit primum. sed fortasse illud falsum, suspicari quendam malo
 esse, bono esse, nisi secundum accidens, hoc nunquam multipliciter opi-
 nari possibile est, considerandum uero hoc melius.

De conuersionibus terminorum.

Caput. 22.

Vando autem extrema conuertuntur, necesse est et me-
 dium conuerti ad utraque, si enim a, de c, per b, inest,
 si conuertuntur et ipsum c, inest omni, cui a, et b, cum
 a, conuertitur, et inest b, omni cui a, per medium, c, et c, cum
 b, conuertitur per medium a, et in non inesse consimiliter, veluti si b,
 ipsi c, inest, a, vero ipsi b, non inest, neque a, ipsi c, inest. si igitur a
 conuertitur cum b, et conuertitur cum a, sit enim b, non inexistens ipsi a, neque
 igitur c, nam b, inerat omni c. Et sic c, conuertitur cum b, et b, conuertitur
 cum a, de quo enim b, omni et c, et si c, ad a, conuertitur, et b, conuertitur,
 cui b, c. Cui vero a, c, non inest, et solum hoc a conclusione incipit, a
 lia autem non similiter ut in predicatiuo syllogismo. Rursus si a
 et b, conuertuntur, et c, et d, consimiliter, necesse autem a, vel c,
 omni inesse, et b, et d, sic se habebit, ut omni alterum inest, quoniam
 cui a, b, et cui c, d, omni autem a, vel c, et non simul, planum quod et b,
 vel d, omni et non simul, ut si ingenitum incorruptibile et incor-
 ruptibile ingenitum, necesse quod sit corruptibile et corruptibile factum.
 Et esse duo enim syllogismi sunt. Rursus si omni a, aut b, et c, aut
 d, simul vero non insunt, si conuertuntur a, et c, et b, et d, conuer-
 tentur, si enim b, non inest, alicui cui d, planum quod a, inest, si vero
 a, et c, conuertuntur enim, quare simul a, et d, hoc autem impossibile.
 Quum vero a, toti b, et c, insit, et de nullo alio predicetur, insit
 autem et b, omni c, necesse est a, et b, conuerti, quoniam enim a, de so-
 lis b, c, dicitur, predicatur autem b, et ipsum de ipso et de c. Planum quod de
 quibus a, et d, dicitur omnibus verum et de ipso a. Rursus quando
 a, et b, toti inest c, conuertitur autem c, cum b, necesse a, omni b, inesse, quo-
 nam

LIBER SECVNDVS.

niam enim a, omni c, c, vero ipsi b, eo quod conuertitur, et a, omni b, inerit. Quando autem duobus existentibus, ut a, eligibilis sit quam b, quum sint opposita, et d, quam c, similiter si eligibilia sunt a, c, quam b, d, a, eligibilis quam d. Similiter enim sequendum a, et fugiendum b, opposita namque et c, ipsi d, nam et haec opponuntur, si igitur a, ipsi d, similiter eligendum, et b, ipsi c, fugiendum, utrunque enim utriusque similiter fugiendum sequendo. quare et ambo a, c, ipsi b, d, quoniam autem magis non possunt similiter: namque b, d, similiter erant, si vero d, quam a, eligibilis, et b, quam c, minus fugiendum: nam minus minori opponitur, eligibilis autem maius bonum et minus malum, quam minus bonum et maius malum, et totum ergo b, d, eligibilis quam a, c, sed nunc non est, a, igitur eligibilis quam d, et c itaque quam b, minus fugiendum, si ergo eligeret omnis amans secundum amorem a, sic se habere. ut gratificetur, et non gratificari in quo c, aut gratificari in quo d, et non tale esse ut gratificetur in quo b, planum quod a, talem esse eligibilis est quam gratificari. Amari igitur coitu eligibilis secundum amorem, amor igitur magis est amicitiae quam ipsius coitus, quod si magis huius et finis hoc, coire igitur aut non est penitus, aut eius quod est amari gratia, namque et alij affectus et artes sic. Quomodo igitur se habent termini secundum conuersiones, eo quod magis fugiendi vel eligibiliores sint, manifestum.

De epagoge, id est inductione.

Caput. 23.

Quoniam autem non solum dialectici & demon-
 stratiui syllogismi per predictas efficiuntur figu-
 ras, sed & rhetorici simpliciter quaecunq; fides est,
 & secundum quancunq; methodum nunc utiq; di-
 cendum erit: omnia enim credimus, aut per syllogismum, aut
 ex inductione. Inductio igitur est, et ex inductione syllogismus,
 alterum extremum medio ratiocinari per alterum, uelut: si ipso-
 rum a, c, medium sit b, per c, monstrare a, inexistens ipsi b, sic eni
 facimus inductiones, ut sit a, longaeuum, in quo autem b, bilem
 non habens, in quo uero c, singulare longaeuum, sicut homo & a-
 quus & mulus, a, igitur inest toti c, omne enim quod bile caret lo-
 gaeuum: sed & b, bilem non habens, inest omni c. Si igitur conuer-
 titur c, cum b, & non excedit medium, necesse est a, inesse ipsi b,
 monstratum nanq; fuit prius, si duo quaedam eidem insint, & ad
 alterum ipsorum conuertatur extremum, quod conuertent & al-
 terum praedicatorum inerit. Oportet autem intelligere c, ex omni-
 bus singularibus compositum, inductio enim per omnia. Est autem
 talis syllogismus prima & immediata propositio, quorum nanq;
 q est medium per medium syllogismus, quorum uero non est per indu-
 ctionem, & quodammodo opponitur inductio syllogismo, hic eni
 per medium extremum tertio monstrat, illa autem per tertium ex-
 tremum medio, natura igitur prior & notior per medium syl-
 logismus, nobis uero notior qui per inductionem.

De paradiimate, hoc est exemplo. Cap. 24.

Sed exemplum est quando extremum medio in-
 existens monstratum fuerit per simile, tertio, oportet
 autem medium tertio & primum simili notius esse

e inxi

inexistens, ut sit a, malū b, contra confines bellū inferre, in quo c, Athenienses contra Thebanos, in quo autem d, Thebanos contra Phocenses. Si itaque velimus monstrare quod bellum gerere cum Thebanis est malum, accipiendum quod contra confines bellum gerere est malum, huius autem fides ex similibus: ut quoniam Thebanis, quod contra Phocenses. Quia igitur malum est quod contra confines quod vero contra Thebanos contra confines est, planum quod contra Thebanos bellum gerere malum, manifestum itaque quod b, ipsi c, et ipsi d, inest ambo enim sunt, contra confines bellum inferre, et quod a, ipsi d. Thebanis enim non fuit utile bellum contra Phocenses, quod autem a, ipsi b, inest per d, demonstrabitur. Eodem autem modo si per plura similia fides fiat, mediū ad extremum. Manifestū igitur quod exemplum est, neque ut pars ad totum, neque ut totū ad partem, sed ut pars ad partem, quādo ambo sub eodem sint notum vero alterum. Et differt ab inductione, quoniam haec ex omnibus indiuiduis, extremum monstrabat inesse medio, et ad extremum non coaptabat syllogismum, illud autem et coaptat et non ex omnibus monstrat.

De apagoge, ab ductioneque. Caput. 25.

Abductio vero est, quum primum medio inexistens manifestum sit, ultimo autem medium, obscurū quidem, sed similiter credibile aut magis quā cōclusio. Amplius si pauca sint media ultimi et mediū, omnino enim propinquius scientiae accidit esse, ut sit a, docibile, in quo b, scientia, c, iustitia, quod igitur scientia docibilis, planum, si autem virtus scientia obscurum, si igitur b, c, similiter

aut

aut magis credibile quam a, c, abductio est, est enim proximius ipsi scire, eo quod assumpsimus a, c, scientiam prius non habentes. Aut rursus si pauca sint media ipsorum b, c, nanque & sic proximius ipsi cognoscere, veluti si d, esset quadrari, in quo aut e, re-
Et lineum, in quo uero f, circulus, si ergo ipsi use, f, unum solum esse medium hoc, quod est cum lunulis equalem fieri circulum re-
Et lineo, esse posset prope ipsum cognoscere, quum uero b, c, neque credibilius sit quam a, c, neque pauca media, non dico abductio-
nem, neque quando b, c, sit immediatum, tale enim scientia est.

De instantia quam enstasim dicunt.

Caput. 26.

A Eterum instantia est propositio propositio-
ni contraria, differt autem a, propositione quo-
niam instantiam contingit esse in parte, propo-
sitionem uero aut omnino non contingit, aut
nō in uniuersalibus syllogismis. Fertur au-
tem instantia bifariam & per duas figuras:
bifariam quidem quoniam aut uniuersaliter, aut in parte om-
nis instantia, ex duabus uero figuris, quoniam opposita ferun-
tur propositioni, opposita autem in prima & tertia figura con-
cluduntur solis, quando enim censeat omni inesse instamus quod
nulli, aut quod alicui non inest. Horum autem nulli quidem
ex prima figura, alicui uero non, ex ultima, ut fit a, unam
esse scientiam, in quo b, contraria. Quum igitur proponit unā
esse contrariorum scientiam, instat, aut quod omnino non ean-
dem oppositorum, contraria autem opposita, quare fit pri-
ma figura, aut quoniam noti, & ignoti, non una,
e ij haec

LIBER SECVNDVS.

hæc vero tertia, nanq̄ secundum tertiam noto & ignoto, cōtra-
 rio quidē esse verū: unā autem ipsorum scientiam esse, falsum.
 Rursus in priuatiua propositione consimiliter, quum enim cen-
 set non esse unam contrariorum, aut quod omnium oppositorū,
 aut, quod aliquorum contrariorum eadem disciplinam dici-
 mus, ut sanabilis & egrotabilis, ōnium igitur ex prima, aliquo-
 rum vero ex tertia figura. Simpliciter enim in omnibus, quum
 vniuersaliter quidem instant ad vniuersale contradictionem
 dicere eorum, quæ proponuntur, veluti si non existimet eandem
 contrariorum, omnium dicentem oppositorum unam, sic autē
 necesse primam esse figuram, medium enim fit quod vniuersale
 ad id, quod ex principio. In parte vero ad quod est vniuersale,
 de quo dicitur propositio: ut noti & ignoti non eandem, contra-
 ria enim vniuersaliter ad hæc & fit tertia figura, mediū enim
 quod in parte accipitur, ut notum & ignotum, ex quibus enim
 est ratiocinari contrarium, ex his & instantias conamur dicere
 quare & ex solis his figuris ferimus, in solis enim oppositi syllogis-
 mi, per mediam enim non erat affirmatiue. Amplius & si plu-
 ris indigeat orationis, quæ per mediam figuram, veluti si nō det
 a, inesse b, eo quod c, non sequitur ipsum. hoc enim per alias propo-
 sitiones planum. Non oportet autem instantiam ad alia euertere
 sed statim manifestam habere alteram propositionem. unde et
 signum ex sola hac figura non est. Considerandum autem & de
 alijs instantijs, ut de ijs, quæ sunt ex contrario, & simili & eo
 quod secundum opinionem, & si eam quæ est in parte ex prima,
 aut priuatiuam ex media possibile capere. Verisimile vero &
 signum non est idem: sed verisimile quidem est propositio proba-
 bilis

bilis: quod enim cognoscunt ut in pluribus ita fieri aut non fieri, esse aut non esse, hoc est verissimile, ut odire invidentes, aut benevolentia prosequi amatos. Signum autem vult esse propositio demonstrativa, aut necessaria, aut probabilis, quo enim existente est, aut quo facta prius aut posterius facta est res, signum est, quod factum fuerit aut sit.

De eicote, hoc est consentaneo, signo, iudicio *¶* Enthymemate. Capu., 27.

Nthymema igitur est syllogismus imperfectus ex verisimilibus aut signis. Accipitur autem signum trifariam quod modis *¶* medium in figuris, aut enim ut in prima, aut in media, aut ut in tertia: veluti monstrare pregnantem eo, quod lac habet, medium enim lac habere, in quo a, pregnantem esse, b, lac habere, mulier in quo c. Quod autem sapientes studiosi. Pittacus enim studiosus per ultimam, in quo a, studiosum, in quo b, sapientes in quo c, pittacus. Verum igitur *¶* a, *¶* b, de c, predicare, sed hoc quidem non dicunt propter cognoscere, illud autem accipiunt. Pregnantem vero esse, quoniam pallida, per mediam figuram vult esse, quoniam enim sequitur pallidum pregnantes, sequitur aut *¶* hanc, monstratum fuisse putant, quod est pregnans. Pallidum in quo a, pregnantem esse, in quo b, mulier in quo c. Si igitur una dicta fuerit propositio, signum fit solum, si autem *¶* altera assumpta fuerit, syllogismus, ut quoniam Pittacus liberalis, nam honoris cupidi liberales. Pittacus vero honoris cupidus. Aut rursus quod sapientes boni, Pittacus enim bonus, sed *¶* sapiens, sic igitur fuit syllogismus, verum quod per primam figuram insolubilis, si ve

rus sit, vniuersalis enim est, qui vero per vltimam, solubilis, et si vera sit conclusio, eo quod non est vniuersalis, neq; ad rem syllogismus, non enim si Pittacus studiosus, propter hoc et alios necesse sapientes. Qui vero per mediam figuram: semper et omnino solubilis, nunquam enim fit syllogismus ita se habentibus terminis, non enim si pregnans pallida, pallida autem et haec necesse pregnantem esse hanc, verum igitur in omnibus erit signis, differentias autem habent quae dictae sunt. Aut igitur sic diuidendum signum, horum vero medium vestigium sumendum. Vestigium nanque quod scire facit aiunt esse, tale autem maxime quod medium. Aut quae ex extremis signum dicendum, quae vero ex medio vestigium. Probabilissimum nanq; et maxime verum, quod est per primam figuram.

De syllogismo physiognomico. Cap. 28.

Aturam vero cognoscere possibile est, si quis det simul mutari corpus et animam, quae cunq; naturales passiones sunt: qui enim fortasse musicam didicit mutauit animam in aliquo, verum passio haec non est ex ijs, quae natura nobis insunt: sed quemadmodum ira et desideria ex naturalibus motibus. Si igitur et hoc datum fuerit et unum vnius signum esse, et possimus accipere propriam vniuscuiusque generis passionem et signum, poterimus naturam cognoscere. Si enim seorsum est alicui generi individuo inexistens passio, ut leonibus fortitudo, necesse et signum esse aliquod, simul nanq; inuicem pati suppositum est, et sit hoc magnas extremitates habere, quod et alijs inesse generibus non totis contingit, signum enim ita proprium est, quoniam totius generis propria est passio et

Et non solum propria, quemadmodum consueuimus dicere. In-
 rit igitur et in alio genere hoc et homo erit fortis, et aliud ali-
 quod animal, habebit igitur signum. Unum enim unius erat.
 Si igitur haec sunt, et poterimus talia signa colligere in his anima-
 libus, quae solum unam aliquam passionem habet propria, una-
 queque autem habet signum, quoniam necesse unum habere po-
 terimus naturam cognoscere. Quod si duo habet propria totum
 genus, ut leo forte et communicatum, quomodo cognoscemus
 utrum utrius signum seorsum consequentium signorum. An si
 alij alicui non toti ambo, et in quibus non totis utrunque, quan-
 do hoc quidem habeat, illud vero non. Si enim fortis quidem, li-
 beralis vero non, habet autem ex duobus hoc, planum quod et in
 leone hoc signum fortitudinis. Est itaque naturam cognoscere, in
 prima figura medium conuerti cum primo extremo, supergredi
 vero tertium et non conuerti, ut fortitudo a, extremitates ma-
 gnae in quo b, c, autem leo, cui igitur c, b, omni, sed et alijs, cui ue-
 ro b, et a, omni et non pluribus, sed conuertitur. Quod si non, non
 erit unum unius.

Libri Priorum Analyticorum Arist. finis.

ARISTOTELIS POSTERIORVM

Liber primus

De praecognitis. Cap. 1.

Minis doctrina, omnisque disciplina, intellectiua prae-
 existente cognitione fit. Id si omnes quo fiant pac-
 to consideremus, manifestum profecto fiet. Mathe-
 maticae enanque scientiae illo comparantur modo, cae-

ter arunq; artium unaquaque. Sanè circa orationes quoq; siue ille per ratiocinationes, siue per inductionem fuit, seruari modus idem solet: in utrisq; nanq;, per antea nota doctrina nimirum fit: quippe cum in altera tanquam à cognoscentibus propositiones accipiantur: in altera per singulare iam notum ipsum uniuersale ostendatur. Simili profectò modo et oratoria rationes suadent: aut enim exèplis, quod est inductio, aut enthymematibus, quod quidè ratiocinatio est, facultas ipsa solet oratoria suadere.

Tex. ij.

Dupliciter autem prænoscere necesse est: quaedam enim esse, quaedam quid dictu significant, quaedam utroque modo antea percipiamus oportet: veluti de quouis quidem affirmatione, aut negationem dici verum esse: triangulum autè hoc significare: unitatem utroque modo, et quid significet, et etiam esse: nò enim unumquodque istorum simili nobis modo manifestum est. Fit

Tex. iij.

autem, ut quæ cognoscimus, eorum quaedam prius etiam cognouerimus. Quorundam vero cognitione simul accipiamus, veluti quæcunque sunt sub uniuersali, quorū quidem habetur cognitio. Nā omnem triangulum tres duobus rectis equos habere, antea sciimus: at id quod est in ^{Semper circulo} ~~recto~~ triangulum esse simul

inter habere
angulos æquales
bis rectis -

ut eo inducti sumus, agnouimus. Hoc enim pacto nonnullas discernimus rerum, et non per medium extremum cognoscimus, scilicet quacunq; singulares rerum formæ sunt, et de subiecto nullo dicuntur. Antea vero quam facta inductio vel ratiocinatio sit, partim fortasse nos scire, partim nescire dicendum est. quod enim non sciuit an esset simpliciter, id modo ab quo, nōpe duobus rectis æquales habere, scire simpliciter licet: at patet, quod hoc quidem pacto scit: scit enim uniuersaliter, simpliciter verò nō scit:

Tex. iiii.

quod

quod quidem ni ita sit, ea profecto qua in Menone hesitatio est, usu veniet: aut ~~ea~~ enim nihil quisquam discet, aut ea qua sciri discet. Non enim ita respondendum est, qualiter solvere quidam nituntur: omnemne dualitatem parem esse sciri? annuenti vero, dualitatem ei quandam offert, quam quidem esse putabat, ita neq; parem esse putabat: solvunt enim, non omnem se scire dicentes esse parem dualitatem, sed eam quam esse dualitatem sciunt. Et tamen sciunt quidem id, cuius demonstrationem tenent, ceperuntq;: at non eius omnis quod ipsi aut triangulum aut numerum esse sciunt, sed trianguli & numeri simpliciter omnis demonstrationem ceperunt. Nulla enim huiusmodi propositio sumitur, quem tu scis numerum, aut quam tu scis rectilineam figuram, sed absolute quodlibet sumitur. Sed nihil ut arbutor obstat, si id quod discit quis partim quidem norit, partim vero ignoret. Non enim absurdum est hoc, si id quod tenet, addiscat aliquo modo: sed si hoc pacto, eaque ratione qua discit, eodem modo teneat.

De modis sciendi, & demonstratione. Cap. 2.

Sciunt autem unanquam rem simpliciter, sed non ut Sophista per accidens arbitramur: cum causa ob quam res est, illius causa esse, & fieri non posse. Ut res aliter sese habeat cognoscere arbitramur. Patet igitur, ipsum scire et aliter quid esse: nam & hi qui nesciunt, et hi qui sciunt, illi ita se rem habere putant, hi ita sese etiam habent. Quare cuiusque simpliciter est scientia, id ut aliter sese habeat fieri omnino non potest. An vero & alius sciendi modus sit, f. poste

Tex. v.

posterius dicemus. Dicimus autem $\text{\&}$ per demonstrationem nas-
 scire: demonstrationem autem dico ratiocinationem eam, qua
 scientiam efficit: eam vero scientiam efficere dico, qua scimus,
 eam ipsam habendo: Si ipsum scire tale est, quale posuimus, ne-
 cesse est $\text{\&}$ demonstratam scientiam ex veris $\text{\&}$ primis me-
 dioque vacantibus, $\text{\&}$ ex notioribus $\text{\&}$ prioribus ipsa conclu-
 sione, causisque eiusdem esse. Si enim erunt $\text{\&}$ ipsa principia
 propria eius quod demonstratur: nam ratiocinatio quidem esse
 sine ijs potest, demonstratio vero non potest: scientiam enim non
 facit. Vera igitur esse oportet, quia fieri nequit, ut id quod non
 est sciatur: veluti diametrum commensurabilem esse. Oportet
 autem $\text{\&}$ ex primis $\text{\&}$ indemonstrabilibus esse: quia non scit,
 qui demonstrationem horum non habet: scire enim non per acci-
 dens ea quorum est demonstratio, nihil aliud est sanè, quam de-
 monstrationem habere. Causa etiam notioraque ac priora sint o-
 portet: causa quidem, quia tum scimus, cum causam cognoscimus:
 priora vero, si quidem $\text{\&}$ causa sunt, $\text{\&}$ antea cognita, non illo
 solum modo quo quid significant, sed altero etiam quo quod sint
 scimus. Dupliciter autem priora notioraque dicuntur. Non enim idè
 prius natura, $\text{\&}$ nostra ex parte prius: neque notius simpliciter,
 $\text{\&}$ nobis etiam notius est. Atque ea quidem ad nos priora no-
 tioraque dico, quae propinquiora sensui sunt: ea vero simpliciter
 priora notioraque, quae à sensu longius distant. Sunt autem re-
 motissima quidem ea, quae sunt universalia maxime: propin-
 quissima vero, singularia ipsa. Atque haec inter sese oppo-
 nuntur.

nuntur. Ex primis autem esse nihil aliud est, quam proprijs è principijs esse: idem enim primum atque principium dico.

Est autē demonstrationis principium propositio medio vacans. Ea vero medio vacat, qua nulla est alia prior. Propositio vero altera enuntiationis pars est, unum de uno completens: differendi quidem, quæ utramvis accipit, demonstrandi vero, quæ definite alterum: quod est verum. Enuntiationis contradictionis utrauis est pars. Contradictio est oppositio, cuius per se medium nullum est. Contradictionis partium ea quidem, qua quippiam cuiquam adiungitur, affirmatio: ea vero, qua quippiam à quopiam semouetur, negatio nuncupatur.

Principiorum autem ratiocinandi, vacantium medio, id quidem positio dicitur, quod fieri nequit ut demonstretur, quodque non necesse est eum habere, qui discere quid instituit: id vero quod omnes habere, qui modo discere aliquid parant, necesse est, dignitas appellatur: sunt enim talia quaedam. Atque talibus hoc potissimum nomen tribuere solemus. Rursus ea quidem positionum, quæ utramvis enuntiationis accipit partem, esse inquam quippiam, aut non esse statuens, suppositio: ea vero, quæ est sine hoc ipso, definitio dicitur: definitio namque positio quidem est (ponit enim Arithmeticus unitatem quantitate indiuisibilem esse) sed suppositio sane non est: nam quid sit unitas et unitatem esse eadem non sunt. Cum autem credere scireque

rem talem per ratiocinationem oporteat, quam demonstrationē uocamus: hac uerò est quia sūt ea quibus extruitur ratiocinatio: necesse est, non solum prima illa, uel omnia uel aliqua prius noscantur, sed etiam magis ut noscantur: semper enim illud est tale magis, ob quod unumquodq; tale est: ueluti magis, id est dilectum atq; amatum, ob quod amamus atq; diligimus. Quare si ob prima scimus ac credimus, et illa sanè scimus ac credimus magis: quoniam ob illa et ipsa scimus posteriora. Fieri autem non potest, ut ea magis quisquam quæ nescit, et circa quæ non melius dispositus est, quàm si scierit, quàm ea quæ cognoscit, credat atq; assentiatur. At eueniat id profectò, si non prius cognouerit præcipia quispiam, quàm ea quæ per demonstrationem credantur. Magis enim præcipiis aut omnibus, aut quibusdā credere, quàm conclusioni, necesse est. Atq; ei qui per demonstrationem scientiā habiturus est, nō solum ipsa principia magis nota, magisq; credita sint, quàm id quod ex ipsis ostenditur oportet: sed etiam nihil prorsus eorum quæ principijs ijs opponuntur, undeq; ratiocinatio falsa, uereq; contraria existat, aut credibilis, aut notius principijs ipsis sit oportet: quippe cum eum qui simpliciter est scientiam consequutus, nunquā ab ea, persuasionē uilla dimoueri oporteat.

Quod non omnium sit demonstratio. Cap. 3.

Tex. vj.

Ut autem, quibus propterea quòd ipsa quoque principia scientia tenere oportet, non uidetur esse scientia: sunt etiam, quibus esse quidem uidetur, demonstrationes tamen omnium esse: quorum neutrum sanè

uerum

Verum, aut necessarium est. Qui nanq; scientiam omninò non
 esse ponunt, ij ascendendum esse in infinitum censent, propterea quòd
 posteriora non sciuntur ob ea priora, quorum primà non sunt, re
 Etè quidem dicentes. Fieri enim non potest, ut infinita quisquã
 pertransseat. Quòd si statur, ac principia sunt, hæc incognita di
 cuntur esse, cum ipsorum non sit demonstratio, quod quidem so
 lum inquirunt esse scire. Quòd si fieri non potest, ut prima sciã
 tur, neq; fieri posse dicunt, ut ea quæ proficiscuntur ex illis scian
 tur simpliciter, propriè ve: sed ex suppositione duntaxat, nempe
 si illa sint. At secundi de modo quidem sciendi cõsentunt: per
 demonstrationem enim solùm esse scientiam dicunt, verùm om
 nium demonstrationem esse nihil inquirunt prohibere. Fieri enim
 potest, ut demonstratio circuli modo versetur, omnia q; mutuo
 demonstrètur. Nos autem dicimus, nec omnem scientiam esse de
 monstratiuam: sed eorum quæ medijs vacant, indemonstrabile
 esse, quod quidem necessarium esse patet. Nam si necessarium est
 ut priora sciantur, & ea ex quibus conficitur demonstratio: sta
 tur autem tandem in hisce quæ vacant medijs, hæc indemonstra
 bilia necesse est esse. Hoc igitur ita sese habere dicimus, & non so
 lum scientiam, sed & principium scientie quoddam esse asseri
 mus, quo terminos ipsos cognoscimus. Et etiam patere dicimus,
 fieri non posse, ut circuli modo demonstratio simpliciter conuer
 tatur: si demonstrationem ex prioribus oportet ac notioribus esse.
 Fieri enim nequit ut eisdem eadem simul priora sint atq; poste
 riora, nisi altero modo. Veluti si alia nostra ex parte, alia sim
 pliciter dicantur: quo quidem modo facit inductio notum.
 Quòd si ita sit, non bene est ipsum simpliciter, scire, de finitum,
 sed

prima

sed

LIBER PRIMVS.

sed est sane duplex. An altera demonstratio ex hisce que nobis sunt notiora, que sic simpliciter, demonstratio non est? Euenit autem hisce qui dicunt demonstrationem circulo versari, non solum id quod nunc est dictum: sed etiam nihil aliud ut dicant, quam si hoc est, hoc est: hoc vero pacto facile est omnia demonstrare. Atque patet, id ipsum accidere tribus positis terminis. Siue enim per multos, siue per paucos redire dicatur, nihil profecto refert: per pauciores autem quam duos. Nam quando cum a , sit, est necessario b , & b , cum sit, est necessarium c : tunc cum a , sit, necessario, c , ipsum erit, si igitur cum a , sit necesse est b , & cum b , sit, necesse est esse a : hoc enumerat circuli modo versari. Ponatur, a , in loco, quo ipsum est, c . Dicere igitur cum b , sit, a , ipsum esse, nihil aliud est, quam dicere cum b , sit c , ipsum esse. Id autem nihil aliud est, quam dicere cum, a , sit, c , ipsum esse. At idem est: c , & a . Quare sit, ut hi qui censent orbis modo demonstrationem versari, nihil aliud dicant, quam cum a , sit a , ipsum esse. Hoc vero pacto facile demonstrare est omnia. At uero nec id ipsum fieri potest, nisi in hisce que mutuo se sequuntur, qualia sunt ipsa propria. Demonstratum est igitur prius, uno quidem posito nunquam necessario aliquid aliud esse: uno inquam, aut termino, aut positione una: è duabus autem positionibus primis, ac minimis fieri posse, siquidem & ratiocinari contingit. Si igitur, a , & b , & c , mutuo se sequantur: sic tantum fieri potest, ut ostendantur ex sese mutuo cuncta, que in prima ratiocinationis figura postulata sunt, ut in libro de syllogismo ostendimus, quo loco etiam patuit, ceteris in figuris aut ratiocinationem hanc non fieri, aut ex hisce que sunt sump-

ta non fieri. Ea vero, quae praedicationem non suscipiunt mu-
tuam, fieri non potest ut mutuo demonstrantur. Quare cum
in demonstrationibus pauca talia sint, constat vanum esse ac
impossibile, demonstrationem esse censere, atque ob id ipsum posse ipsam non
demonstrationem omnium esse.

Quid de omni, modi per se, et quid uniuersale.
Caput. III.

VM autem fieri nequeat, ut id cuius est abso-
lute scientia aliter sese habeat, id necessarium
est profecto, quodcunque sciri demonstratiua
scientia potest: ea vero demonstratiua scien-
tia est, quam demonstrationem habendo habe-
mus: ergo demonstratio ex necessarijs ratiocinatio est. ^{uener} ~~scit~~ ^{diu}
est igitur, ex quibus qualibusue demonstrationes conficiuntur. At
que primo, quid de omni, quid per se, quid uniuersaliter dicimus
determine mus. Id itaque de omni dicimus, quod non cuidam in-
est, cuidam non inest: neque quod interdum competit, interdum
non competit: ut si animal omni de homine dicitur, si verum
est hunc dicere hominem, verum est eum et animal dicere: ac
si uinc verum est alterum dicere, verum est et alterum dicere
et si in omni linea punctum inest, similiter. Atque huius sig-
num est, id quod facimus. Hoc enim pacto infirmitates affer-
re, cum de omni interrogamur, solemus, si aut de aliquo non di-
catur, aut si interdum non inest. Per se autem, in ratione quid est
dicente, ea quae sunt dicimus: ut triangulo linea, et linea punctum inest
ex his

Tex. vii.

Tex. viii.

Tex. ix.

LIBER SE PRIMVS.

ex his enim ipsorum substantia constat, & hæc in ratione quid est dicente, insunt. Et item ea quorum in ratione quæ quid est parte facit, ea ipsa sunt, quibus insunt, quo pacto linea quidem rectum & curuum inest, numero vero par atque impar, primum atque compositum: figura denique laterum equalium, ac altera parte longius. Atque in horum quidem definitione numerus, in illorum autem linea est. Quæ igitur aut illo aut hoc insunt modo, per se cuique competere dico: quæ vero neutro modo competunt accidentia, qualiter animal musicum, aut album competit. Prætere autem per se dicimus, quod non de subiecto alio dicitur villo: ambulare enim ~~cum~~ aliquid aliud est, quàm quod ambulans est: & item album: at substantia & quæcunque hoc aliquid significant, cum non sit aliud quicquam, id sunt. Ea igitur quæ de subiecto non dicuntur per se, ea vero quæ de subiecto dicuntur accidentia voco. Insuper alio modo, id quidem quod unicuique per se competit, per se dicimus: id autem quod hanc conditionem egreditur, accidens, veluti si ambulante quopiam coruscauerit, id accidens dicimus: non enim ob id ipsum coruscavit, quia ambulauerit, sed id dicimus accidisse: at cum iugularetur quispiam, ^{quod} mortem obiecit, iugulationemque, id per se dicimus: ob id ipsum enim quia iugulabatur mortuus est, sed non accidit eum cum iugularetur mortem oppetisse. Quæ igitur in hisce quæ sub scientiam simpliciter cadunt, per se dicuntur, vel eo pacto ut sint in prædicatis subiecta, vel eo rursus ut ipsa sint in subiectis, & per se & necessario sunt. Nam fieri non potest, ut non competant aut simpliciter hæc aut eorum opposita: veluti linea rectum aut obliquum, & numero par aut impar. Est enim contrarium, aut priuatio, aut cōtradictio

Tex. x.

tra dictio genere in eodem, ceu par est id, quod est non impar in numeris, ubi sequitur. Quare necesse est affirmare aut negare est, necesse est et ea quæ per se insunt cõpetere. Id igitur quod de omni, et id quod per se dicimus, hoc sit modo determinatum. Vniuersaliter autem id competere dico, quod de omni dicitur et per se, atq; hoc plane quo ipsum est. Patet igitur ea necessariò rebus inesse, quæ ipsis vniuersaliter competunt. Atq; per se et hoc, quo ipsum est, eadem esse dico, veluti linea per se punctum inest, re etumue. ea nanque ratione qua linea est, et triangulo quo triangulus est, recti duo per se enim triangulus tres duobus rectis equos. Tunc aut quippiã vniuersaliter inest, cū de quouis et primo ostenditur: velut æquales duobus rectis habere, non vniuersaliter figura inest, de figura licet duobus rectis angulos æquos habere liceat ostendere. At nõ de quavis figura: nec ostendēs figura quavis utitur: quadratū enim est quidē figura, non tamē tres duobus rectis equos habet. Is etiã triangulus qui duorū æqualiū laterum est, õnis quidē duobus rectis tres æquos habet, at nõ primus: triangulus enī prior. Qui igitur primus his duobus rectis æquos habere vel quoduis aliud demonstratur, ei primo vniuersaliter id competit, et demonstratio per se eius vniuersaliter est: ceterorū vero quodammodo non per se, nec eius vniuersaliter est, qui duorum est æqualium laterū, sed superat, et ad plura sese extēdit.

De deceptione circa vniuersale. Caput. V.

Portet autem non latere errorem persæpe fieri, et non esse id quod ostenditur primū vniuersale, quē admodum esse videatur. Decipimur autem hac deceptione, cum aut præter singulare, vel singula

Tc. xii

LIBER PRIMVS.

ria nihil est, quod accipiatur superius: aut est quidem, sed nomi-
 ne caret in diuersis specie rebus: aut est in parte totum id de quo
 demonstratur. Partem, namque accommodabitur quidem demonstra-
 tio, ^{de} qualibet erit: attamen non erit huius primi ^{huius} uniuersali-
 ter demonstratio: ac huiusce primi quatenus ^{huius} primum est demon-
 stratio rem dico, cum est primi uniuersaliter. Si igitur quispiam
 ostenderit: Etas duas lineas non concurrere: inter quas eadem
 in parte sunt anguli recti ex recta linea secante illas oborti: hu-
 ius ex eo demonstratio proprie ~~uidebitur esse, quia sic in omni-~~
~~bis angulis recti est: verum non est, quippe cum id fiat non ex~~
~~eo, quia sic sint illi anguli duobus rectis equi, sed ex eo quia quo-~~
~~modo duobus equi sint rectis.~~ Et si nullus alius esset trian-
 gulus, quam isce, qui duorum equalium laterum est: huic ut du-
 orum est equalium laterum, angulos equos duobus rectis habe-
 re competere uideatur. Et similitudo rationum mutato or-
 dine numeris ut numeri, lineis ut lineae, solidis ut solida, tem-
 poribus denique ut tempora sunt, competere uidetur, quemad-
 modum seorsum olim ostendebatur: quod tamen una demon-
 stratione de omnibus demonstrari potest: sed quia non sunt qui-
 piam unam haec omnia nomine certo uocatum, numeri inquam,
 longitudo, res, tempora, solidaque, atque differunt inter se specie, ideo
 seorsum sumebantur: nunc autem uniuersaliter hoc demonstra-
 tur. Non enim hisce, uel ut lineae sunt, uel ut numeri, sed ut
 hoc quod quidem uniuersaliter his inesse cunctis supponitur com-
 petit: Quocirca si quis unumquodque triangulum, eum inquam,
 qui ex equalibus omnibus, et eum qui ex omnibus inequalibus ^{et} uel
 eum qui ex duobus equalibus lateribus constat, aut una, aut alia seor-
 sum

Tex. xiii

Etas duas lineas non
 re: huius specie
 Et demonstratio
 ex eo quod in om-
 ni tur: huius
 inquit hoc no-
 quod loquor
 fut. sed quia
 tales fut.

sum demonstratione, tres equos duobus rectis habere ostenderit, nondum is profecto triangulum scit duobus rectis aequales habere, nisi eo sciendi modo, quem ipsi more suo sophista profitetur, neque de triangulo uniuersaliter id precipit, ~~et~~ si nullus alius praeter istos triangulus est: non enim id istis ut triaguli sunt, nec omnia triangulo ratione forma, sed numeri messe cognouit. Tamen Te. xiiij. si nullus triangulus est, quem ipse non a quos duobus rectis tres habere sciat. Quando igitur non scit uniuersaliter, ~~et~~ quando simpliciter scit manifestum est. Enim uero si eadem esset trianguli ratio, ~~et~~ duorum equalium laterum trianguli, ceterorumque triangulorum demonstratio, aut cuique, aut omnibus aequa sine ullo discrimine accommodaretur, ut patet. Cum uero non sit eadem, sed diuersa, tres que anguli duobus rectis aequales, hoc cuique compet^{ant} quoque triangulus est, non scit ipse simpliciter qui dicto modo demonstrat. Patet autem, utrum illi competat ut triangulus est, an ut duorum equalium laterum: ~~et~~ quando per hunc competit primum ~~et~~ cuius est uniuersaliter demonstratio. Nam ei competit, ut tale est, cui ceteris sublatis competit primo: ueluti laterum duorum equalium a quo triangulo, competet anguli duobus rectis aequales: at e re sublato, ut non sit e. eus, etiam competent. Et item laterum equalitate duorum sublata, ut non sit duorum equalium laterum: at non competent sublata figura, uel sermone: sed non primis ipsis sublatis. Quo igitur primo sublato non competent, triangulo: per hunc ^{quare} ~~enim~~ ~~et~~ ceteris competunt, ~~et~~ huius est uniuersaliter demonstratio.

Quod demonstratio est ex necessarijs et per se propositio

ribus

Caput. VI.

8 ij Si

Tex. xv.

Igitur demonstratiua scientia ex principijs: est necessarijs: quod enim quisquam scit, id fieri nequit, ut aliter sese habeat. Ea vero quae per se rebus insunt: necessario competunt. Nam quaedam insunt in eorum quibus competunt ratione, quaedam in sua res eas habent de quibus dicuntur: quorum alterum oppositorum insit necesse est, patet ex talibus quibusdam ratiocinationem constare: omne namque quod inest aut hoc pacto, aut per accidens competit: accidentia vero non sunt necessaria.

Tex. xvj

Aut igitur ita dicatur, aut hoc principium supponatur, demonstrationem necessariam esse: et si demonstratum sit quisquam, si erit non posse ut illud sese habeat secus. Ex necessarijs ergo constare demonstratiuam ratiocinationem oportet. Et hinc fit, ut et non demonstrans ratiocinetur ^{et} veris: at aut ex necessarijs quisquam nisi demonstrans ratiocinationem conficiat, non fit. Id enim ipsam iam demonstrationis proprium est. Signo etiam illo patet, demonstrationem esse necessarijs esse: nam insidiationes aduersus eos qui demonstrare putant, negatione ~~et~~ necessitatis inferre nos consueuimus: aut putantes omnino fieri posse, quod res aliter sese habeat, aut disputationis causa contendentes. Ex quibus etiam patet stultos eos esse profecto, qui principia bene sumere putant, si probabilis sit propositio atque vera, uti Sophista: scire enim scientiam habere est: non enim ideo propositio principium est, quia probabilis, aut non probabilis est: sed quia prima est ipsius generis circa quod fit demonstratio. Et verum non omne proprium

Tex. xvij est. Atque demonstratiuam ratiocinationem ex necessarijs esse oportere, ex hisce patet: nam si non est iste sciens, qui non habet eius

rati

rationem propter quid est, cuius est demonstratio: atque fieri potest, ut a. quidem ipsi c. necessario cōpetat: medium autē. b. per quod illud est demonstratum, non sit necessario: is plane qui talē ratiocinationem extruxit, non scit propter quid est: quippe cum illud ob ipsum medium non sit: nam ipsum quidem fieri potest, ut non sit: conclusio autem est necessaria. Præterea si quis nunc nescit, rationem habens, et saluus resalua est, neq̄ oblitus est: is neq̄ prius sciebat. Quod si medium non est corruptum, fieri vero potest ut corrūpatur, id quod accidit, erit possibile atq̄ contingens: sed ut is sciat qui sic se habet, fieri minime potest. Cum igitur cōclusio necessaria est, nihil prohibet medium non necessariū esse, per quod fuit probata. Fieri nanque potest, ut necessariū ex non necessarijs etiam concludatur: perinde atq̄ fit, ut verum ex falsis concludatur. At cum medium est necessariū, conclusio quoq̄ necessaria est: quæadmodum et ex veris inferitur semper conclusio vera: nam tam ipsi. b. quàm. b. ipsi. c. necessario cōpetat: igitur et a. necesse est ipsi cōpetere. c. Verum fieri nequit, ut cum conclusio non est necessaria, medium necessarijs subeat rationem. In sit enim. a. non necessario ipsi. c. si igitur. a. ipsi b. et b. ipsi. c. competere necessario dixeris: et a. profectō ipsi. c. competere necessario concedas oportet. At ipsi competere non eo pacto supponebatur. Cum igitur id quod demonstratiue quisquam scit, necessarium oporteat esse, constat per medium quoq̄ necessarium demonstrationem eius illum habere oportere. uel nescit illud profectō, aut propter quid necessario sit, aut quod sit: sed aut se scire arbitratur quod nescit, si scilicet, necessariū quod necessariū nō est, esse putet: aut nec scire arbitratur: æquo discrimine

+
 utrumq̄ a. et b. medium. si no
 necessarium, q̄
 beb̄t quidem:
 saluus, salua
 an̄ fiet. nec i
 sciebat:

Te. xvij

mine sane, siue quod sit aliquid per media: siue cur sit aliquid, per medijs vacantia scuerit. Earum autem quae non per se, eoque determinata sunt ea, quae per se competunt, modo, accidunt, demonstratiua scientia non est: non enim fit, ut necessario conclusio demonstretur. Fit enim, ut accidens ipsum non insit: de tali namque accidente loquor. Quamquam fortasse quispiam dubitabit, cuius nam gratia de his hac interrogare oportet, si conclusionem esse necesse non est. Nihil enim refert, si quispiam quaeuis interrogans, deinde conclusionem dicat. At enim interrogare oportet, non ut per interrogata necessariū quicquā sequatur: sed quia dicere necesse est ei, qui illa dicit, *et* vere dici, si competant vere.

Demonstrationem ex ijs quae per se sunt *et* ex perpetuis esse. Caput. VII.

Quam igitur ea quae per se insunt, necessario circa unū quodq; cōpetant genus *et* ut tale est quodque, patet demonstrationes ipsas scientiarū effectrices de his esse, quae per se cōpetunt, *et* ex talibus extrui acque constare, accidentia namq; non sunt necessaria: quare non fit, ut necessario conclusio propter quid est sciatur, neq; si semper sit, non aut per se sit, quod ita esse, declarant earatiocinationū, quae per signa conficiuntur: id enim quod est per se, nō per se quisquā sciet, neque propter quid est. Scire autē ~~aut~~ propter quid est, nihil aliud est quā per causam scire: per se ergo tertio mediū, *et* medio primū

Tex. xx. in se oportet. Nō igitur fieri potest, ut ex alio genere quisquā in aliud transiens quidquā demonstrat: veluti conclusionē geometricā arithmetica demonstratione: tria namq; sunt, quae in demon-

tratio-

erationibus insunt: unū id quod demonstratur inesse: hoc autē est id
 quod alicui per se generi cōpetit, aliud dignitates: dignitates autē
 ea sunt, ex quibus fit demonstratio: tertiu est genus ipsū subiectū,
 cuius affectus accidētiaq, per se demonstratio patefacit. Fieri igitur
 potest, ut ea quidē sint eadē, ex quibus fit demonstratio: at qua
 rū genus diuersum est, ut Arithmetica & Geometriaq, in hisce fi
 eri nequit, ut ad quae magnitudinibus accidunt, Arithmetica
 demonstratio accommodetur nisi sint ipsae magnitudines numeri
 hoc autē ut in quibusdā fieri potest, posterius explicabitur. Arith
 metica vero demonstratio, semper in se genus id habet, circa quod
 ipsa versatur: caeteraeque similiter: quare, si transire migrareq,
 debeat demonstratio, aut idē genus simpliciter, aut aliqua ex par
 te idē necesse est esse: secus vero patet fieri non posse. Ex eodē enim
 genere ipsa extrema & media, nec esse est esse: nā si non sint per se
 accidētia erūt profecto. Quo circa fieri nō potest, quod Geometria
 contrariorū unam scientiā esse, vel duos cubos cubū esse, demōs
 tret: aut alia quaeuis scientia, id quod ad aliā pertinet, nisi in his
 ce quae sic inter sese habent, ut altera sub altera colluatur: quod
 pacto tā ad Arithmetica Musicāquā ad Geometriā perspectiua
 se habet. Neq, si quid lineis inest: nō ut lineae sunt, propriorūq, rati
 one principiorū geometria demonstrat: veluti si pulcherrima li
 nearū sit linea recta: aut si se habeat ad circumferentiā cōtrario
 modo, non enim haec ratione propriū generis ipsarū, sed cuiusdā
 communis competunt. Patet autem, si propositiones ex quibus fit
 ratiocinatio uniuersales sint, necessario conclusionem quo
 que perpetuam esse demonstrationis talis, & demonstra
 tionis omnino, non est igitur eorum quae intereunt demon
 stratio.

Tex. xx

Stratio.

LIBER PRIMVS.

Ratio, neque scientia simpliciter: sed tanquā per accidens: quia non est ipsius vniuersaliter, sed aliquo in tempore, & quodam modo: atque cum est conclusio corruptibilis, necesse est alteram propositionem & non vniuersalem & caducam esse: caducam, quoniam est & ipsa conclusio talis, ~~cum est illa talis~~: non vniuersalem quoniam quoddam non erit eorum, quae subiecti subeunt rationem: quare fieri nequit vniuersaliter ratiocinatio: sed hoc

Te.xxij. in tēpore tātū. Similiter res sese habet & in definitionibus ipsis: quippe cū definitio aut principū demonstratiōnis sit, aut demonstratiō positioe differēs, aut quaedā demonstratiōnis cōclusio. Patet etiā, demonstratiōnes atque scientias eorū quae saepe fiunt, ut luna defectiōnes, & huiusmodi rerū, quo quidē sunt tales, hoc esse

Te.xxiiij. semper, quo vērō non sunt semper, hoc esse particulares. Cū autē pateat fieri non posse: ut quidquā demonstratur, nisi suis quidā principijs, si id quod demonstratur rei competit, non ut est illa, non sane quippiam scitur, etiam si ex veris & indemonstrabilibus, medioque vacantibus ostendatur. Fit enim ut quippiam perinde ostendatur, atque Briso quadratiōnem ostendit. Huiusmodi nanque rationes per commune quoddam ostendūt, quod & alijs competit: qua propter & ad alias res non propinquas ipse rationes accommodantur. Igitur res non ut illa est, sed per accidens scitur: non enim & ad aliud genus demonstratiō accommodaretur. Tunc autem vnunquodque non per accidēs scimus, cum per id cognitionem consequimur, per quod competit, ex principijs illius qua ratione est illud: velut cum duobus rectis equalibus habere ei scimus competere, cui per se competit id ipsum ex principijs. Quare si illud competit ei per se cui competit, medium
neces

necesse est in eadem esse propinquitate. Quod si non sit ita, at pe-
 rinde erit, atq̄ cum Musica per Arithmeticam demonstratur.
 Atque talia demonstrantur quidem similiter, differentia tamē
 est. Nam ipsum quidem esse ad aliam scientiam attinet. Subie-
 ctum enim genus diuersum est: ipsum autē propter quid, & supe-
 rioris nimirum est, cuius per se sunt ipsi affectus. Quare patet
 ex hisce fieri non posse, ut demonstretur quicquam, nisi ex suis
 quidque principijs: sed horum principia habent commune. Quod
 si id cōstat, patet fieri non posse quisquam priorum principi-
 orum ut demonstrationem exhibeat. Erunt enim illa omni-
 um principia, et ipsorum scientia domina omnium erit. Etenim is
 scit magis, qui superioribus ex causis scit: scit enim tū ex prioribus,
 cum ijs ē causis scit, quæ non effectus subeunt rationem: quare si
 magis scit, & maxime: & si est illa scientia, magis profectō ma-
 ximeque scientia est. Demonstratio vero ad aliud genus nō ac-
 commodatur, nisi eo modo quo tam ad demonstrationem facul-
 tatis machinarum extruendarum, vel ad perspectivæ Geome-
 tricæ, quàm ad Musicæ Arithmeticæ demonstrationes accōmo-
 dantur, ut diximus. At vero difficile admodum sese percipe-
 re est quempiam, si sciat nec ne. Est enim difficile cognoscere, si
 ex principijs unius cuiusque sciamus nec ne: quod quidem est sci-
 re. Putamus autem sæpenumero scire, si ex veris quibusdam pri-
 mis ve ratiocinationem habemus. Id verò non est ita, sed oportet
 ipsis primis esse propinqua:

De principijs tam communibus quàm proprijs.

Cap. VIII.

b EA

Te. xxiiiij

A autē in quocunq; genere principia dico, quae fieri nequit ut esse demonstrētur. Igitur quidnā ijsa prima, et ea quae ex hijsce proficiscuntur significant, sumitur: at quod sint principia sumere, cetera demonstrare necesse est. Cuius quid est unitas, aut rectū, aut triangulus sumitur, esse vero unitatem ac magnitudinem sumere, cetera autem demonstrare oportet. Eorū autem quibus in demonstratis utuntur scientijs, alia cuiuscunq; scientia propria, alia cōmunia sunt: cōmunia vero, similitudine rationis: quippe usus eorum tantū sese extendat quacunque in scientia, quantum cuiusque subiecto generi congruit. Propria sunt, ut lineam esse tale, rectū, &c. cōmunia, ut si ab aequalibus equalia demas, ea quae restant equalia sunt, atq; horum unūquodque cuique satisfacit, ad cuiusq; genus accommodatū. Idē enim hoc facit ac si non de omnibus ipsum accipiet Geometra, sed de magnitudinibus tantum et Arithmeticus de numeris solum. Sunt etiam et ea propria circa quae scientia considerat ea, quae per se illis insunt: atq; haec esse et quid sunt, scientia sumūt. ut unitates Arithmetica, puncta, lineasue, Geometria: at horū per se affectuū quid quidē quisq; significat sumūt: ut Arithmetica, quid par, quid impar, quid quadratum, quid quoq; cubus: Geometria, quid ex partibus rationis: quid frangi, quid cōcurrere, et huiusmodi cetera. Demonstrant autē ijsas esse, et per cōmunia, et per ea quae demonstrata sunt. Eadem et Astrologia facere solet. Omnis nanque demonstrativa scientia circa tria versatur. Ea sunt ea quae ponit esse: haec autem sunt genus, cuius per se affectuū est contemplatrix: et ea quae cōmunes dignitates dicuntur, ex quibus primis demonstrat: et

Te. xxv.

tertiū

eorum affectus, quorum quid quisque significat sumit. Nihil
 tamen prohibet scientiarum nonnullas horum praterire nonnul-
 la: veluti genus non supponere esse, si esse pateat. non enim aequè
 & numerum, & frigidum & calidum esse patet: affectus eti-
 am non sumere quid significant, si sint clarè, sicut nec dignita-
 tes, nihil prohibet: ut quid significat equalia ab equalibus
 auferre, quia est notum: sed nihilo minus hæc tria natura
 sunt: id inquam, circa quod scientiæ demonstrant, & ea
 quæ demonstrat, atq; ea ex quibus demonstrat. Non est autem
 id suppositio, nec postulatio sanè, quod per se ipsum esse, videri q̄
 necesse est. Demonstratio nanque non in oratione quæ est
 extra, sed in oratione quæ est in mente consistit: quando qui-
 dem neq; ratiocinatio in illa consistere videtur. Cum enim sem-
 per aduersus orationē, quæ extra est, per inficiationē obstetur: ~~ut~~
 aduersus eam quæ est in mente, non semper. Quod igitur demō-
 strari quidē potest, non demōstratū autē à se quispiā sumit, id autē
 supponit, si ita esse discenti videtur, atque hæc non absolutè qui-
 dem, sed ad illum tantum suppositio est: aut postulat, si nulla
 prorsus discenti de hoc opinio, vel etiam contrariæ insit. Atque
 hoc inter suppositionem postulationēque interest. Etenim id
 est postulatio, quod est contrarium opinioni discantis: vel quod
 quidem demonstrabile est, sed illud quispiam sumit utitur-
 que non demonstratio. Definitiones igitur cum affirmati-
 ones aut negationes non sint, suppositiones non esse patet: quas
 quidem ut genus propositio complectitur. Definitiones præ-
 terea percipiuntur solum oportet: at id suppositio non est, nisi quis
 piā & audire suppositionē dixerit esse. Sed eæ sunt suppositiões, q̄
 b ij ū sint

sint hoc ipso quod sunt, emergit ipsa conclusio. Neque Geometra
 falsa supponit, quemadmodum nonnulli putarunt: qui quidem
 inquirunt, demonstrantem falsis uti suppositionibus non oportere:
 Geometram vero falsa supponere, designatam lineam nunc peda-
 lem, nunc rectam esse dicentem, quæ quidem nec recta nec peda-
 lis existat. nam Geometra cum non sit ea linea, quæ designauit
 aut protulit ore, concludere solet: sed cum ea sint quæ per illam sig-
 nificantur aut indicantur, quæ designauit ac protulit ipse. Insu-
 per omnis postulatio suppositioque vniuersalis, aut particularis
 est: at neutrum istorum definitionibus competit: quare definitio-
 nes, suppositiones, postulationesque non sunt. Formas igitur aut
 vnum quid præter ipsa multa esse, ideo quia demonstratio sit
 necesse non est: tamē verum est dicere, necessario vnum esse de
 pluribus predicandum. nam si id non sit, vniuersale sane non e-
 rit: at si vniuersale non sit, non erit medium ipsum, quare nec
 demonstratio. Esse igitur vnum quid oportet: idēque de plu-
 ribus non solum communi nomine predicandum. Nulla autem
 demonstratio sumit fieri non posse, ut simul idem affirmetur at
 que negetur, nisi fuerit opus, ut hoc etiam pacto demonstretur
 conclusio. Quod quidem fuerit, si sumpserimus affirmare qui-
 dem primum de medio esse verum, negare aut verum non esse.
 Nihil autem refert medium esse atque non esse sumere, et tertium
 pari modo. Nam si datum est id quo hominem dicere verum
 est, et si detur et id etiam quo non hominem dicere verum est:
 tamen si tantum hoc ~~verum~~ sumatur hominem inquam ani-
 mal, non autem non animal esse: erit etiam verum, Calliam,
 etiam et non Calliam, animal, non autem non animal dicere:

causa

causa autem est. quia primum non solum de medio, sed etiam de alio dicitur, propterea quod ad plura sese extendit. Quare ad conclusionem nihil refert, et si medium et ipsum, et non ipsum est. Hoc autem, omne inquam affirmandum aut negandum esse, ea demonstratio sumit, qua deducitur ad id quod fieri nequit: nec tamen semper vniuersaliter, sed quoad satis est generi, circa quod genus demonstrationes afferuntur, sicut et prius est dictum. Conueniunt autem inter sese scientie omnes, in hisce quae communia sunt: communia vero dico, quibus vtuntur tanquam ex eis demonstrantes, non autem de quibus demonstrant, nec ea quae demonstrant. Differendi quoque facultas cum omnibus conuenit, et si quae vniuersaliter ipsa communia ostendere nitatur: uelut one quoduis affirmetur, aut negetur oportet, uel ab equalibus deptis equalibus equalia sunt ea quae restant: uel taliu aliqua, et ipsa differendi facultas, non est sic definitorum quorundam, neque generis cuiusdam: non enim interrogaret. demonstranti namque, interrogare non licet, propterea quod ex oppositis idem non ostendatur: hoc autem demonstratum in hisce est, quae de ratiocinatione sunt pertractata.

Tc. xxvij

De proprijs cuiusque interrogationibus. Cap. IX.

Quod si eadem interrogatio ratiocinativa, et propositio contradictionis est (sunt autem in unaquaque scientia propositiones, ex quibus vniuscuiusque propria conficitur ratiocinatio) erunt porro et interrogationes quaedam, ad singulas scientias attinentes, ex quibus fit cuiusque propria ratiocinatio. Patet ergo, non omnem interrogationem Geometricam esse, nec ad medendi artem omnem accommodari, et pari modo de ceteris. Sed aut ea, ex quibus aliquid eorum

LIBER PRIMVS.

eorum ostenditur, de quibus est ipsa Geometria, aut ea, quae ex
 eisdem demonstrantur, ex quibus Geometria demonstrat, qua-
 lia sunt perspectiva: idē est $\&$ in ceteris intelligendū. Atq; de his
 ipsis reddenda quoq; ratio est ex Geometricis principijs, conclusi-
 onibusue: sed de principijs nō est reddēda ratio Geometriae, quate-
 nus professor Geometriae est: eadē sunt $\&$ in ceteris scientijs obser-
 uanda. Nec igitur artificē quenq; quisuis percontari, nec ad quā-
 vis interrogationē de singulis respondere oportet: sed ea tantum,
 quae in scientia sua determinata sunt. Quod si quispiā cum Geo-
 metria, quatenus Geometria est, sic disseruerit, patet et bene illud
 esse disceptaturum, si ex his ostenderit aliquid: quod si hoc disser-
 uerit modo, non bene sine dubio disceptabit. Patet etiam, illum nō
 red arguere Geometram, nisi per accidens: quam ob rem inter ig-
 naros Geometriae, de Geometria disserendū non est. latebit enim
 is, qui dixerit prauē. In ceteris etiam scientijs, res sese habet simi-
 liter. Cum autem interrogationes Geometricae sint, suntne $\&$ age-
 ometricae? $\&$ interrogationum ea quae ab ea prodeunt ignoratio-
 nē, quae est dispositio, Geometricae sunt an nō $\&$ in quacunque
 facultatū similiter? praeterea $\&$ utra ratiocinationū ab ignoratio-
 nē profficiunt: ea neque ex oppositis constat, an ea quae cōstructa
 vitiose est? At enim a geometricae interrogationes, aut ex Geo-
 metria sunt, aut ex alia facultate: nam Musica quidem inter-
 rogatio a geometrica est: ex Geometria ^{aut} ut equo distantes pu-
 rare concurrere, tum Geometrica, tum a geometrica est: duplex
 enim a geometricum, $\&$ perinde atque informe: atque alterum
 ex eo quia nihil Geometriae ut informe quod vacat forma: al-
 terum ex eo quia aliquid eius prauē complectitur, ut informe,
 quod

T. xxviii

at.

obst.

quod turpem habet formam, sed atque: atque hac ignorantia, que ex talibus est principijs, Geometriae contraria est. In Mathematicis autem, non similiter fraus fit, cum differitur: quia medium est semper duplex: nam alter extremorum de hoc omni, & hoc rursus idem de altero dicitur: atque predicatum non dicitur omne, hac autem cernere licet, quasi mentis perceptione. In differendi vero facultatis disceptationibus latet. Est ne omnis circulus figura? si designauerit, patet: sed quidnam ultra, carminane sunt circulus, continuo patet, non esse. Atque non oportet inficiationem ad ipsum afferre, si inductiua propositio sit. Vt enim neque propositio est ea, que non ad plura sese extendit (non enim erit de omnibus, ex vniuersalibus autem extruitur ratiocinatio) sic patet nec eam inficiationem esse, que vniuersalis non est, et enim eadem sunt propositiones inficiationes sue, nam quam affert quispiam inficiationem, ea vel differendi vel demonstrandi propositio fieri potest. Fit autem ut quidam vitiosè concludant. Propterea quod eos medios sumunt, qui terminos utrosque sequuntur, quale quidem & Cæneus facit, ignem gigni multiplicata ratione hoc pacto concludens: ignis ut dicit celerrime gignitur: quod multiplicata gignitur ratione, id celerrime gignitur. Hoc autem modo constare ratiocinatione nequit: sed si celerrimam generationem multiplicata sequatur ratio, & ignem celerrima generatio. Interdum igitur fieri nequit, ut ex ijs que sumuntur ratiocinatio construatur: interdum vero fieri potest, sed non cernitur. Quod si fieri non posset, ut verum ostendatur ex falsis, facile esset resolvere, conuersio namque necessario fieret.

Sic

LIBER PRIMVS.

Sit enim *a*. verum, quod cum sit, hac sunt, quae quidem esse scio, velut *b*: ex ijs igitur illud esse ostendam. Conuertuntur autem ea magis quae in Mathematicis sunt, quia nullum accidens, sed definitiones accipiunt, atque hoc etiam ipso à differendi differunt facultate. Accrescit etiã ratiocinatio nõ per media, sed a sumẽdo. Nã *a*. de *b*. sumitur, & hoc de *c*. et hoc rursus de *d*. Atq; hoc in infinitũ procedit. In latus quoq; eius fit incrementũ. *a* nanq; de *c*. atq; de *e*. concluditur. Sit enim *a*. quidẽ numerus absolutẽ, *b*. verò simpliciter numerus impar, & *c*. definitus numerus impar, *a*. igitur de *c*. concludetur. Altera rursus in parte, *d*. quidem sit par numerus simpliciter sumptus, *e*. verò definitus numerus par a igitur de *e*. concluditur.

De demonstratione propter quid, & quod est.

Cap. X.

Te. xxx.

ffert autem scire esse, & propter quid est: primò quidem in eadem scientia: atque in hac dupliciter. Vno quidem modo, si ratiocinatio nõ per ea quae vacant medio fiat, non enim prima sumitur causa: scientia autẽ eius propter quid est, per primã fit causam. Alio vero modo, si per ea quidẽ quae vacãt medio, nõ tamen per causam, sed per notius eorum quae conuertuntur, efficitur. Atque nihil prohibet, ut eorum quae de sese mutuo predicantur, notius interdum sit id, quod non est causa: quare demonstratione per id ipsum efficietur. Veluti vagas stellas esse prope, quia non micant: vaga stellas sint. *c*. non micare. *b*. prope esse collocetur in *a*. Vere igitur *b*. dicetur de *c*: vaga nanque stella nõ micant: at verè etiam *a*. de ipso dicetur. *b*: quod enim non micat, id est

id est propinquum: hoc autem per inductionem vel sensum sum-
 matur: a. igitur necesse est ipsi competere. c: quare demonstratio
 est vagas esse propinquas. Hæc igitur ratiocinatio non est ipsi
 us propter quid est. non enim, quia non micant vagantes stelle
 ideo sunt prope: sed quia sunt prope, ideo non micant. Fieri autem
 potest, ut per alterum ostendatur: atque tunc erit ipsius propter
 quid est ratiocinatio: nam stelle vagantes quidem sint. c, prope
 autem esse sit. b, et non micare collocetur pro. a: et. b. igitur com-
 petit ipsi. c: nam vagantes stelle sunt prope, et. a. constat ipsi com-
 petere. b: ea namque non micant quæ prope sunt. Quibus fit, ut. a.
 quoque competat ipsi. c: atque hæc est ratiocinatio ipsius propter quid
 est: nam sumpta est ipsa causa prima. ^{ur} Rursum fit, ut luna per
 accretiones demonstratur esse rotunda: quemadmodum quidam
 demonstrant: nam si rotundum est id omne quod sic accrescit,
 luna autem sic accrescit, perspicuum est lunam esse rotundam.
 Atque hoc quidem modo ea facta est ratiocinatio, qua ipsum esse
 ostenditur. At si medium contra ponatur, extruetur ipsius pro-
 pter quid est ratiocinatio: non enim ob accretiones tales rotunda
 est luna: sed quia est figura rotunda, ideo talia suscipit incremen-
 ta. Atque sit pro. c. luna, rotundum pro. b: sic accrescere ponatur
 pro. a. In quibus autem ipsa media non conuertuntur, et est id
 notius quod non est causa, ostenditur quidem esse, ipsum autem
 propter quid est non demonstratur. Præterea in his, quibus medi-
 um extra ponitur: etenim in his ipsis est ipsius esse, et non ipsius
 propter quid est demonstratio: non enim dicit causam, veluti
 propter quid paries non respirat, quia non animal est: nam si hoc
 non respirandi causa est, oportebat animal respirandi causam
 esse:

aliq.

c

Rursum.

i

esse:

LIBER PRIMVS.

esse: ceu si negatio causa est non essendi, affirmatio causa est essen-
 di: ut si calidorum ac frigidorum intemperatio, sanitatem non ha-
 bendi causa est: eorundem temperatio, sanitatem habendi causa
 est. Pari quoque modo, si affirmatio essendi causa est. Ad haec au-
 tem quae hoc pacto sunt assignata, non accommodatur id quod est
 dictum: non enim animal omne respirat. Atque ratiocinatio causa
 talis in media sic figura: a. nanque sit animal, b. respirare, pa-
 riet. c. Igitur ipsum a. cui libet quidem b. competit: omne namque quod
 respirat, animal est, nulli autem inest. c. quare neque b. cuiquam com-
 petit. c. pariet igitur non respirat. Tales vero causaesimiles sunt
 hisce, quae per exuperationem dicuntur. Hoc autem est medium id
 dicere, quod superat causam. Cuius generis est Anacharsidis il-
 lud. In Scythia molulatrice non sunt, nam neque vites. In ea-
 dem igitur scientia, et in mediolorum positione, haec sunt ratiocina-
 tionis ipsius esse, ad ipsius propter quid est ratiocinationem, dif-
 ferentia. Alio vero modo differunt esse, et propter quid est, quod
 per aliam atque aliam utrunque consideratur: tales autem sunt ea, quae
 ita sese habent, ut altera sub altera collocetur, ut ad Geometriam
 perspectiuam, et ad solidorum scientiam machinarum facultas
 extruendarum, et ad Arithmetica Musica, et ad Astrolo-
 giam sese habet eorum scientia quae apparent. Atque harum nonnullae
 scientiarum nomine ratione ferè conueniunt: ceu Astrologia est
 et ipsa Mathematica, et nauigandi scientia: et Musica ea
 est quae Mathematica, et quae auditum oblectat. Hic enim ip-
 sum quidem esse, ad eos pertinet scire, qui sensu utuntur, ipsum
 autem propter quid est, ad Mathematicos ipsos, hi namque cau-
 sarum demonstrationes habent, et persaepe nesciunt ipsum esse,
 quem

quemadmodum ij, qui contemplantur ipsum vniuersale, non
 la singularium, quia non animaduertunt, saepe numero nesciūt.
 Haec autem sunt, quae formis ipsis vtuntur, quae quidem sunt a
 lia quaedam, substantiaq; diuersa. Mathematicae namque scien-
 tia circa formas sunt, de nullo enim subiecto dicuntur: nam et
 si Geometria ipsa sunt in subiecto, non tamen vt in subiecto sūt
 Geometricae considerationi subiiciuntur: vt autem perspectiua
 sese habet ad Geometriam, sic alia sese habet ad perspectiuam,
 veluti de iride: nam ipsum quidē esse, ad naturalē pertinet scire:
 ipsum aut propter quid est, ipsius est perspectiui, aut simpliciter,
 aut eius qui complectitur Mathematicam. Complures etiā scien-
 tiarum, quae non sunt ita dispositae, vt altera sub altera sit collo-
 cata, pari modo se habent: vt Medicina atq; Geometria. Nam
 scire vlcerū ea quae orbis subeunt formā, tardius ceteris curari,
 ad medicū spectat: propter quid aut, ad Geometriam.

Quod prima figura sit ad demonstrandum aptis-
 sima. Caput. XI.

ima autem ratiocinationis figura maxime ad sci-
 entiam ipsam accomodatur: Mathematicae namq; scien-
 tia, vt Arithmetica, Geometria, et perspectiua,
 per hanc (vt patet) demonstrationes afferunt suas
 atque etiam omnes serē quae ipsius propter quid est, faciunt con-
 siderationem: aut enim omnino, aut per sepe et in plurimis hac
 in figura ipsius propter quid est exoritur ratiocinatio. Quare
 propter hoc etiā ipsum, maximē ad scientiam erit accomodata.
 Propriissimus enī dicēdi modus est, contēplari ipsū propter quid
 est. Deinde hactā tū figura ipsius quid est, venari scientiam pos-

Tcx. xxxj

LIBER PRIMVS.

sumus. in figura nanque media, nulla fit affirmatiua ratiocina-
 tio: scientia vero ipsius quid est, affirmationis nimirum est: in
 ultima vero fit quidem, at non est uniuersalis, ut patet. Ipsū
 autē quid est, uniuersalium esse constat: non enim aliqua ex par-
 te homo est animal bipes. Insuper hac figura ceterarum non in-
 diget figurarum, at indigent huius illa profecto. Nam hac den-
 santur atque accrescunt, quousque ad ea perueniant quæ medio
 vacant: patet igitur primam figuram exactissimam atque ac-
 commodatissimam ad scientiam esse. Quemadmodum autem
 fit: ut. a. indiuidue cōpetat ipsi. b. sic etiam, ut idē idem non cō-
 petat, fieri potest. Atque tum indiuiduū competere vel non com-
 petere dico, cum inter ipsa nullum medium est: sic enim non erit
 ulterius per aliud inesse. Cum itaque vel. a. uel. b. in toto quippi-
 am est, vel etiam utrunque: tum etiam fieri nequit, ut. a. primo
 non competat ipsi. b. sit enim. a. ipsum in toto. c. si igitur. b. non sit
 in ^{toto} aliquo, c. (fieri nanque potest, ut. a. quidem in toto quopiam
 sit. b. vero in hoc eodem non sit) tum ratiocinatio fiet: ac ipsum
 a. non inesse. b. per. c. medium concluditur. nam si. c. cuilibet quidē
 a. competat, de nullo vero. b. prædicetur, a sane nulli competit. b.
 Idem fiet, et si. b. in toto quopiam sit, veluti in. d.: nam ipsum. d.
 cuilibet quidem competit. b. de nullo vero dicitur. a. quare fit, ut
 a. per rationem nulli competit. b. Eadem ostendentur, et si utrū-
 que tam. a. quam. b. in toto quopiam sit. At vero fieri posse, ut
 b. non sit in eo in quo toto est ipsum. a. aut rursus, ut. a. non sit in
 eo in quo totum est ipsum. b. patet ex dispositionibus rerumque in-
 ter sese nō miscentur. Nam si nihil eorum quæ in. a. c. d. serie collo-
 cantur, de ullo prædicantur eorum quæ in. b. e. f. diuersa serie col-
 locantur

in esse.

locantur: a, vero in toto est. g. quod quidem eiusdem est seriei: per
 spicuum est fieri non posse, ut. b. in ipso sit. g. alioquin conuenirēt
 ac miscerētur hę series rerū. Idem fiet, et si. b. ipsum in toto quo
 piam sit. Sed si. a. nullibi. b. insit, et neutrum in toto sit ullo, ne
 cesse est. a. sine medio nō competat ipsi. b. nam si quippiam inter
 ipsa medium cadet, necesse est aliterum ipsorum in toto quo piam
 esse. Aut enim in prima figura ratiocinatio eorum, aut in me-
 dia extruetur: at sit in prima. b. nimirum in toto quo piam erit:
 Propositionem enim eam, quę versus. b. collocabitur, affirmati
 uam esse oportet. Si vero in secunda, utrumuis in toto quo piam
 erit: nam utrumuis interuallum affirmatiuum esse potest. At
 que nunc versus maius, nunc versus minus extremum, negati
 ua propositione sumpta cōficitur ratiocinatio. Ambę vero pro
 positiones si fuerint negatiuę, ratiocinatio non constabit. Patet
 igitur fieri posse, ut sine medio quippiam non insit: atque quādo
 et quemadmodum fieri potest, satis iam explanauimus.

De immediatorum ignorantia. Caput. XII.

Ignorantia autem ea quę non negatione, sed dispo-
 sitione dicitur ignorantia, deceptio est: quę circa pro
 positiones medio vacantes vel non vacātes, affir
 matiuas vel negatiuas, aut per ratiocinationem,
 aut simpliciter fit. Nam aut simpliciter quispiam esse, aut non es
 se putat, aut per ratiocinationem existimationem talem sequi
 tur. Simplicis igitur existimationis simplex est error: etiā au
 tem quę per ratiocinationem ^{nat} efficitur plures: a. nāque sine medio nul
 li competat. b. Si igitur quispiam concludat. a. competere ipsi. b.
 sumpto medio. c. deceptus erit, sanē per ratiocinationem: at quę fieri
 potest

Te. xxij.

LIBER PRIMVS.

potest, ut ambae propositiones sint falsae, et etiam altera tantum. Nā si neq. a. cuiquam. c. neque. c. cuiquam competat. b. utraq. autem per intervallū contra sit sumptā, ambae propositiones erunt sine dubio falsae: fieri namque potest ut c. sic se habet ad extremum utrunque, ut neque subiiciatur. a. neq. universaliter cōpetit ipsi. b. etenim. b. quidem fieri non potest, ut in toto quopiam sit: nam a. primo remouebatur ab ipso, a. vero non necesse est universaliter cunctis quae sunt in se. quare fit, ambae ut propositiones sint falsae. At fieri quoque potest, ut altera vera sumatur, non tamen utrauis, sed. a. c. nam propositio. c. b. semper erit falsa: quia in nullo est ipsum. b. sed. a. c. vera esse potest. veluti si. a. sine medio competat quidem ipsi. c. non competat autem ipsi. b. cū enim idem primo de pluribus quouis dicitur modo, neutrius erit in altero: nihil autem interest, et si non sine medio competat. Deceptio igitur essendi per hoc, atque hoc modo fit solum: non enim alia in figura ratiocinatio erat essendi: non essendi vero et in prima, et media fit. Atque primum dicamus, quot modis et quomodo sese habentibus ipsis propositionibus fit in prima figura. Fieri itaque potest, ut ambae falsae propositiones sumantur: veluti si ipsum. a. tam. c. quam. b. sine medio competat. Nam si sumatur. a. quidem nulli in se. c. ipsum autem. c. cuilibet competere. b. erit utraque. propositio falsa. Fieri quoque potest, ut altera propositionum utrauis falsa sumatur. Nam esse potest. a. c. quidem vera, c. b. vero falsa, a. c. quidem vera, quia. a. nō omnibus inest quae sunt: c. b. vero falsa, tū quia fieri nequit ut c. cui ipse a. nulli cōpetat, ipsi cōpetat. b. nam alias. a. c. propositio non erit vera. tū quia si ambae sint verae, erit ipsa conclusio vera. At. c. b. etiam

b. etiā vera esse potest, altera sumpta falsa: ceu si *b.* in *a.* sit et
 in *c.* necesse est enim tunc alterū esse sub altero: quare si sumatur.
a. nulli cōpetere *c.* erit hæc propositio falsa. Patet igitur ex alte
 ra tantū ex ambabus propositionibus falsis ratiocinationem
 fieri falsam. Sed in figura media, ut totæ quidem propositiones
 ambæ sint falsæ, fieri requirit: nam cum *a.* cuilibet inest *b.*, nullum
 tum summi medium potest, quod alteri cuilibet, alteri nulli compe
 tet. Oportet autem hoc pacto sumere propositiones: ut alteri qui
 dem in sit, alteri vero non in sit, si hac in figura ratiocinatio fieri
 debeat. Si igitur quæ sic sumuntur sint falsæ, constat contrā ve
 ras utrasque fore: quod quidem fieri nequit. Verū aliqua ex par
 te falsam esse utranque non obstare quicquam videtur: velu
 ti si mediū *c.* tam *a.* quàm *b.* cui dam in sit. Tūc enim si ipsū *c.*
 cuilibet quidem *a.* nulli vero *b.* dicatur inesse, falsæ quidē erūt
 ambæ propositiones, at non simpliciter, sed aliqua ex parte, sicuti
 patet. Eadem erunt, si propositionem negatiuam versus ex
 tremum maius posueris. Fieri tamen potest, ut altera falsa ac
 quæ utrauis propositionū sumatur, quod enī inest cuilibet *a.*, id *b.*
 quoq; cuilibet inest. Si igitur ipsū *c.* tale sumptū cuilibet quidē *a.*
 nulli vero *b.* cōpetere dixeris: *a. c.* quidē erit vera, *c. b.* aut fal
 sa. Rursus quod nulli *b.* cōpetit, id nec *a.* cuilibet in erit: nā si cui
 libet *a.* cōpeteret, ipsi quoq; *b.* cuilibet profecto cōpeteret: at nul
 li inesse supponitur. Si igitur cuilibet quidē *a.* nulli vero *b.* cōpe
 tere dixeris, *c. b.* quidem veram, alteram vero falsam effici
 es. Idem utique fiet, si versus maius extremū propositio
 nem negatiuā posueris, quod enim nulli competit *a.*, id etiā nulli
 cōpetit *b.* Si igitur *c.* nulli quidē *a.* cuilibet vero *b.* competere di
 xeris

xeris, a. c. quidem propositio erit vera, altera vero falsa. Rur-
sus si id quod. b. cuilibet inest nulli competere dixeris. a, falsam
tum efficies propositionem. Necesse est enim. si. b. cuilibet inest, et
a. cuidam competat. Si igitur huiusmodi sumptum. c. nulli qui-
dem. a, cuilibet vero. b. dicatur competere: erit. c. b. quidem vera
a. c. autem falsa. Patet igitur ex utrisque falsis, et ex altera tan-
tum circa propositiones indiuiduas ratiocinationem falsam fie-
ri posse.

De mediatorum ignorantia. Caput. XIII.

SED cum propositiones affirmatiua vel ne-
gatiua medio non vacantes, falso per medi-
um proprium concluduntur, fieri non potest ut
propositiones ambe falsa sumantur: sed ea tan-
tum sumitur falsa, quae est versus extremum
maius. Atque proprium id medium dico, per quod fit ea ratioci-
natio, quae opponitur falsae: a. naeque per. c. medium competat ip-
si. b. cum igitur. c. b. propositionem affirmatiuam oportet sumi,
si prima in figura ratiocinatio fieri debeat, patet hanc quidem per-
petuo veram esse. non enim ipsa conuertitur. a, c. autem esse fal-
sam. hac enim conuersa, contrarius syllogismus fit. Idem efficie-
tur, et si medium alia ex serie fuerit sumptum, ceu. d. si in tota sit
a, et de omni. b. praedicetur. Etenim. d. b. quidem intacta mane-
at propositio, altera vero uertatur necesse est. Quibus efficitur, ut
illa quidem perpetuo vera, hac autem semper falsa sumatur.
Atque talis error concurrat cum eo, qui per medium efficitur pro-
prium, ac fere idem est. Si vero non per medium proprium, ex-
truitur ratiocinatio, cum hoc tale est, ut ipsi quidem subijciatur
a, de

a, de nullo verò dicatur. *b*, tum ambas propoſitiones falſas eſſe neceſſe eſt. Etenim modo contrario ſunt ſumenda, ſi ratiocinatio fieri debeat. At ſi hoc modo ſumantur, ambæ ſanè veritètur in falſas: veluti ſi. *a*. quidem cuiſlibet in ſit. *d*. ipſum autem. *d*. nulli competat. *b*. Hiſenim verſis, ratiocinatio fiet, & ambæ propoſitiones erunt, ut diximus falſæ. Cum verò medium ceu *d*. non ſubijcitur ipſi. *a*, tum. *a*. *d*. quidem propoſitio erit vera: quia, *d*. non erat in. *a*. *d*. *b*. verò falſa: quoniam ſi eſſet vera, cōcluſio etiã eſſet vera, at erat falſa. Cum autem per mediam figuram fit error, tunc fieri nequit ut ambæ propoſitiones totæ falſæ ſumantur. Nam cum. *b*. ſubijcitur ipſi. *a*, fieri non poteſt ut quidquam unquam alteri cuiſlibet, alteri nulli competat: ſicut & antea diximus. Altera tamen propoſitio falſa, & utrauiſ etiam ſumi poteſt: nam ſi. *c*, tam. *a*. quàm *b*. cuiſlibet in eſt, ſi id ipſum cuiſlibet quidem. *a*, nulli verò. *b*. competere dixeris, *a*. *c*. quidem erit vera, altera verò falſa. Rurſus ſi ipſum. *c*, nulli quidem. *a*, cuiſlibet verò. *b*. competere dixeris: *c*. *b*. quidem erit vera, *a*. *c*. autem falſa. Si igitur deceptionis ratiocinatio ſit negatiua, dictū eſt quādo, & ex quibus ipſa deceptio erit. Sed ſi affirmatiua ſit, cum per medium quidem extruitur proprium, fieri non poteſt, ut ambæ propoſitiones ſint falſæ. Neceſſe eſt enī intacta maneat ipſa. *c*. *b*. ſi ratiocinatio fieri debeat, quemadmodum & antea diximus. Quare ſemper erit. *a*. *c*. propoſitio falſa: hæc eſt enim ea quæ vertitur. Idem efficietur, et ſi ex alia ſerie medium ipſum ſumatur, ſicut & in errore diximus negatiuo. Etenim. *d*. *b*. propoſitio maneat, *a*. *d*. veritatur neceſſe eſt: atque hic error conuenit cum prior. Sed cum non per proprium ratiocinatio conficitur medium,

si id quidē collocatur sub a, propositio quidē a. d. erit vera, d. b. aut falsa fieri nanq̄ potest, ut a. cuidā insit, cuidā non insit, quorū neutrum sub altero collocatur. Sin vero d. non subijcitur ipsi. a. tū a. d. quidē semper est falsa, quippe cum affirmatiuā eā esse oporteat, d. b. vero fieri potest ut nūc vera, nūc falsa sumatur. nihil enim vetat ut a. quidem nulli. d. cōpetat. d. vero cuilibet insit. b. animal enim nulli scientiā cōpetit. at scientiā musicā cuilibet inest. Neque rursus prohibet quicquā, ut neque, a. cuiquā. d. neque. d. cuiquā insit. b. Paret igitur fieri posse, ut amba, atque altera sit falsa. cum mediū sub a. non collocatur, Perspicuū igitur est, quot modis per ratiocinationē error, et per quā fieri potest circa propositiones vacantes medio, et item eas quae demonstrari possunt.

De ignorantia negationis. Cap. XIII.

Manifestū est etiā si sensus quispiā de fuerit, necessario et scientiā aliquā de esse: quā quidē consequi nō possumus, si discimus vel inductione, vel demonstratione. Est autē demonstratio quidē ex uniuersalibus, inductio vero ex particularibus: fieri vero nō pōt ut uniuersalia percipiātur, nisi per inductionē. Quoniā et ea quae abstracta dicuntur, erūt per inductionē nota, si quis nota voluerit facere, inesse inquā nōnulla generi cuique: et si nō separabilia sunt, et unūquodq̄ est tale. Inductionē autē eum qui sensu caret conficere, unū eorū esse cōstat, quae nullo pacto fieri possunt: ipsorū nanq̄ singulariū est ipse sensus. Non enim fieri potest ut ipsorū accipiatur scientiā. Neq̄ enim ex uniuersalibus absq̄ inductione, neque per inductionem sine vi sentiendi.

An sit in demonstrationibus processus in infinitū. Cap. XV.

Omnis

Minus autem ratiocinatio tribus est terminis constat: atque ^{T. xxxiiii}
 alia est affirmatiua, quae quidem ostendere potest
 a. competere ipsi. c. ex eo quia. a. competit ipsi. b. et b. compe-
 tit ipsi. c. alia est negatiua, quae quidem alteram propositionem ^{qua}
 non habet affirmatiua, alteram negatiua: patet igitur haec esse prin-
 cipia, et ea quae suppositiones dicuntur. His enim sumptis necesse est
 demonstrare. a. per. b. medium ipsi competere. c. et rursus. a. per medi-
 um aliud ipsi inesse. b. et item b. per aliud quippiam ipsi competere. c. Si
 igitur probabiliter solumque differendi modo ratiocinari volumus
 id tantum ut patet considerandum est, si ratiocinatio ex qua ma-
 xime probabilibus verisimilibusque conficitur. Atque si per a. b.
 propositionem quae quidem ~~est~~ amenssi vere non vacat medio: vi-
 detur tamen eodem vacare ratiocinationem quissiam fecerit,
 is est ut ad differentem pertinet ratiocinatus. sin vero non illo
 pacto, sed ad veritatem ratiocinationes extruere libet, tum id
 considerandum est, ut ex hisce quae competunt, ratiocinatio sem-
 per conficiatur. Res autem ita sese habet. Quoniam est
 id quod de alio non per accidens predicatur: atque per accidens di-
 co, veluti cum dicimus nonnunquam album illud hominem esse
 non perinde dicentes atque cum dicimus hominem esse album.
 homo namque non quia est aliud quicquam, est album. at album
 est homo: quia accidit homini ut sit album. Sunt igitur non
 nulla talia, ut per se predicentur. Sit itaque. c. tale, ut ipsum
 quidem nulli competat rei. b. autem huic competat primo, ut non
 sit inter ipsa medium vilius, et rursus. d. ipsi. b. et e. ipse. d. et
 e. quidem ipsi competat. e. querendum est igitur, si necesse est hoc
 stare, an fieri potest, ut in infinitum proficiscatur? Rursus sit

a. de quo nihil per se predicatur: atq; hoc ipsi primo competat. h. et
 nulli priori medio competat: E . h. idem ipsi. g. E . g. ipsi. f.
 E . f. ipsi competat. e. querimus igitur, utrum E huiusce profe-
 ctionis sit necessario status, an sine medio sit semper ab initio. Atq;
 hoc tantum ab illo differt, quod illud quidem querit fieri ne possit,
 ut quippiam si a tali incipiat, ut ipsum quidem non in sit cuiquam,
 aliud autem de ipso dicatur, versus supra pergendo sine fine se-
 per proficiatur. hoc autem fieri ne possit, ut quispiam si incipi-
 at ab eo: de quo nihil dicitur, ipsum vero de altero predicatur, pe-
 tatq; inferiora, hoc semper pacto proficiantur, nullus que ei mo-
 dus occurrat. Præterea querendum est, fieri ne potest, ut si extre-
 ma sint finita, media sint infinita: veluti si. a. competat ipsi. c.
 E inter ipsa sit medium. b. ac inter. a. E . b. medium etiam aliud
 cadat, E inter hæc rursus aliud, utrum E in his ipsis sit in infi-
 nitum processio, an id ipsum fieri neq; at. Idem est autem hoc con-
 siderare, E si demonstrationes in infinitum proficiantur, E si
 sit cuiuslibet demonstratio, an ad utranq; partem finis occurrat.
 Similiter E de ratiocinationibus negatiuis, et propositionibus est
 dicendum, veluti si. a. nulli. b. competat. aut illi primo non inest, aut est
 aliquod medium, cui priori non inest. Atq; si sit. c. quod quidem cui-
 libet competit. b. rursus. a. aut ipsi. c. primo, aut alij priori non inest.
 Quod quidem cui libet competit. c. E in his enim aut infinita sunt
 ea, quibus non inest prioribus ipsum. a. aut finita, modus q; tan-
 dem occurrat. In his autem quæ conuertuntur, secus res habet. Non
 enim in hisce quæ mutuam suscipiunt predicationem, id de quo
 primo vel ultimo predicatur est. Omnia namq; similiter hoc pa-
 cto sese habent ad cuncta, siue sint ea infinita quæ predicantur de
 ipso:

ipso: siue utraq; de quibus queritur sine infinita: nisi sit ut nō
similiter cōuertatur, sed alterū per accidens, alterū verò natura.

Quod inter extrema determinata non sint media
infinita. Cap. XVI.

In hoc pacto dispositis patet fieri non posse, ut media
sint infinita si, prædicationes versus superius inferi-
us ve proficiscantur ad statum. Atq; versus qui-
dem superius prædicationem eam dico, quæ pergit
ad id, quod est magis vniuersale: versus autem inferius eam,
quæ ad particulare descendit. Nam si cum a. de c. prædicatur,
infinita sunt media, ceu b, patet fieri posse, ut ab a. versus infe-
rius infinitum aliud de alio prædicetur: nam antea quam acceda-
tur ad c, infinita media sunt. Et à c. versus superius infinita si-
militer sūt, antea quam ascendatur ad a. Quare si hæc fieri ne-
queunt, fieri profecto non potest, ut inter a. et c. media sint infi-
nita: Neq; quicquam refert, si quis præcipiam dicat alia quidem ipso-
rum a. b. c. inter sese habere, ut nihil prorsus sit inter ipsa: alia ue-
rò non posse talia sumi. Quous nanq; medio b. sumpto, ab hoc au-
tem ad a. aut ad c. infinita vel finita media erunt: nihil igitur
interest quonam primo, siue quæ statim, siue quæ non statim infi-
nita sint: nam ea quæ post hæc sunt, infinita esse ponuntur.

Quod negatio mediata ad immediatam affirmationē
reducatur. Cap. XVII.

T qui in negatiua demonstratione patet finem
processionis esse, si in affirmatiua versus utrunq;
statum. Supponatur enim fieri non posse, ut prædi-
catio aut ab ultimo versus supera, aut à primo ver-
sus

LIBER PRIMVS.

sus & ultimū in infinitū proficiscatur. Atq; id ultimū dico, quod nō
 predicati rationem, sed subiecti tantum modo subiit, sit que id. c.
 primum autem. i. quod non subiicitur cuiquam, sed solum de
 alio dicitur. Hac si ita sint, erit profectio in negatione etiā sta-
 tus. Tripliciter enim ostendi negatiua conclusio potest. Et primo
 quidem hoc pacto, cum. b. cuilibet. c. & . a. nulli. b. competere sumi-
 tur: b. c. igitur propositio, ac interuallum omnino minus, in ea ne-
 cessario reducetur quæ medio uacant: quippe cum id sit, ut patet,
 affirmatiuum. alterum autem interuallum, si medio nō uacet,
 ad id redigi poterit, quod medio uacat. nā si. a. non sine medio
 non competat ipsi. b, tum aliquid erit. a. quo prius ipsum, quam
 a. b. remouetur: quod quidem cuilibet competere. b. oportet: atq; il-
 lud sit. d. Rursus si interuallum. a. d. non uacat medio, aliquid
 item erit, à quo prius ipsum. a, quam a. d. remouetur. Atq; illud
 sit. e. quod quidem necesse est cuilibet cōpetere. d. Cum igitur eius
 uie qua superiora petuntur, finis atq; status sit, stabitur & hic
 tādē, erit q; aliquid sane primo cui nō cōpetit ipsū. a. Secūdo aut
 hoc ostēditur modo, cū. b. cuilibet quidē a nulli uero cōpetere sumi-
 tur, et hoc enī pacto. a. nulli cōpetere cōcludetur. Si igitur hoc oportet
 ostēdere, aut per mediū superius dictū, aut per hūc ut patet,
 aut per tertiū ostēdetur: at primus est dictus: per secūdū aut hoc
 ostēdetur pacto, si quis d. cuilibet quidem. b, nulli uero. c. compe-
 tere sumpserit, modo competat aliquid ipsi. b. Quod si. d. sine me-
 dio segregatur à. c. bene est: sin uero medium cadit, necesse est il-
 lud. d. quidem cuilibet in se, nulli uero competere. c. Cum igitur
 in affirmationibus, cum superiora petūtur finis occurrat, et in ne-
 gationibus itidem hic sese offert tandem. Tertio hoc ostēditur
 pacto,

paçto, si. a. quidem. b. cuilibet competit, c. verò nulli eidem inest: tunc enim concluditur c. non cuilibet competere. a. Et hoc igitur aut per antea dictos modos, aut per hunc tertium ostendetur. Ac per illos ut ostendimus statur: per hunc autem ostendetur. Si. b. quidem sumetur cuilibet competere. d. ipsum vero. c. nulli eidem inesse: atq. d. rursus cuilibet inesse. e. ipsum uero. c. nulli eidem competere. Cum igitur suppositum sit versus etiam infera prædicati onis affirmatiue statum ac ultimum esse, patet ipsius etiam. c. prædicationem negatiuam stare tandem, et non in infinitum procedere. Perspicuum autem est, et si non una via, sed uniuersis nunc per primam, nunc per secundam, nunc per tertiam figuram, ut patuit ostendatur, hoc etiam pacto stare, ac finem ipsius esse: haenanq. finita sunt: ea vero que sunt finita, finities necesse est uniuersa esse finita. Patet igitur in negatione statum ac finem esse, si in affirmationibus statur.

Quòd non sit proces. in infinitum in demonstratione.

Cap. XVIII.

Rid ipsum et illis ita esse patebit, si primum disserē **T. xxxv**
 di modo, deinde resolutiue id contemplabimur. In
 his itaque que de definiendis rebus dicuntur, earum
 denque definitionem ingrediuntur, verum id esse
 se patet: uniuersaliter autem hoc pacto dicamus. Fit enim ut
 vere dicatur, cum album ambulare, et magnum illud lignum
 esse, et rursus lignum magnum esse, ac hominem ambulare
 dicitur. At differt hoc et illo dicere modo: nam cum album
 dico esse lignum, tum lignum id esse dico cui accidit ut sit album,
 sed non album esse subiectum ipsius ligni: non enim, aut albi sim-
 pliciter

*na sic et fin
 aut si quid
 nosci ut po
 nita u' se
 possit. nec
 finita ee
 ipso quid e*

LIBER PRIMVS.

pliciter erat, aut aliquod album deinde factum est lignum: qua-
 re non dicitur hoc pacto, nisi per accidens. Cum autem lignum al-
 bum esse dico, tunc non aliquid aliud album esse dico, atq; illi ut
 sit lignum accidit, veluti cum dico musicum albū esse: tunc enim
 hominem eum album esse dico, cui accidit ut musicus sit. Sed li-
 gnum est subiectum, quod quidem nihil aliud ut est erat, quā
 aut absolute lignum, aut aliquod lignum: deinde factum est al-
 bum. Quod si oporteat nomina ponere, hoc quidem dicere pacto
 sit predicare: illo autē pacto, aut nullo pacto predicare, aut abso-
 lute, sed per accidens predicare dicatur. Est autem id quidem
 quod predicatur, ut album: id vero de quo predicatur ut
 lignum. Supponatur igitur id quod predicatur absolute sem-
 per de eo de quo dicitur, sed non per accidens predicari: hoc
 enim pacto demonstrationes demonstrant. Quare cum un-
 um predicatur de uno, illud aut subit rationem eorum que
 definiendo subiecto competūt: aut est quale, aut quantum, aut ad
 aliquid, aut agens, aut patiens, aut ubi, aut quando. Præterea
 omne quod substantiam significat, id quod illud est, aut
 quod illud est quoddam, id esse significat, de quo predicatur:
 quod vero non substantiam significat, sed de subiecto dicitur alio,
 quod quidē nec est id ipsum quod illud, nec id quod illud est quod-
 dam, id omne accidens est: ut cum album, de homine predi-
 catur. Homo nāq; neq; id est quod albū. neq; id quod albū est quod-
 dam, sed animal fortasse: est enim homo id quod animal est. At
 q; ea omnia que non substantiam significant, de subiecto aliquo
 predicari oportet, et non esse quicquam album: quod quidem sit
 album non quia aliud quidquam est: forma nanq; valeāt, fidu-
 enim

album, non quia aliud quicquam est: forma namq̄ valeant, fidi-
um enim sunt attrēctationes: & si sint, nihil prorsus ad presen-
tem sermonem pertinēt. Ipsa nanque demōstrationes de rebus ta-
libus sunt. Præterea si non hoc illius est qualitas, & illud huius,
neque qualitatis est qualitas, fieri profecto nequit ut hoc pacto
mutuo prædicentur: sed fit quidem ut verum dicas, at non fit
ut contra prædices vere. Nam aut ut accidens, aut ut substā-
tia prædicabitur: veluti si sit genus vel differentia prædicati.
Hoc autem demōstratum est, neque ad supera, neque ad infera
infinita esse. Neque enim homo est bipes, & bipes animal, & a-
nimal aliud: neque rursus animal de homine, homo de Callia, et
is de alio hoc ipso quid est, prædicatur. Omnem enim talem subs-
tantiam definire possumus. At fieri nequit ut infinita quisquā
intelligendo pertransseat: quare neque ad supera neque ad infera
sunt infinita. Fieri enim non potest, ut ea substantia, de qua in-
finita dicuntur, definiatur. Vt genera igitur, mutuo non prædi-
cabuntur. Erit enim ipsum id, quod ipsum est quoddam. At ve-
ro neq̄ de qualia aut de cæteris quicquā nisi per accidēs prædica-
bitur. Hæc enim omnia accidunt, & de substantiis prædicantur
Sed neque versus supera infinita erunt: de unoquoque nanque
prædicatur id quod significat, aut quale quid, aut quantū quid
aut aliquid talium, aut ea quæ in substantia sunt. Hæc autē sunt
finita, & genera prædicamentorū finita sunt, est enim aut qua-
le, aut quantū & cætera, quæ iam dudum enumerauimus. Atq̄
supponuntur unū prædicari de uno, ipsa vero de ipsis non præ-
dicari, nisi ratione ipsum quid est, prædicentur. Etenim accidē-
tia sunt vniuersa: sed quedam per se, quedam alio modo, atque

LIBER PRIMVS.

hec omnia de subiecto quodam dicimus predicari, & accidens non esse subiectum ullius. Nihil enim talium ponimus id esse, quod id est quod dicitur, non aliud quicquam, sed ipsum in alijs esse, et alia quaelam de alio dicimus predicari. Neque igitur ad superiora, neque ad inferiora unum de uno in infinitum dicitur. De quibus enim accidentia dicuntur, quaecunque in uniuscuiusque substantia sunt, ea non sunt infinita. Versus etiam supra, nec ipsa, nec utraque accidentia sunt infinita. Necesse est igitur aliquid esse, de quo primum aliquid, & de hoc aliud, & huius perfectionis tandem exitum esse, ut id sit, quod de nullo ulterius alio dicatur: & id etiam, de quo non predicatur aliud prius. Unus igitur hic est modus ad hoc propositum demonstrandum. Alius autem est hic. Patet enim horum demonstrationem esse, de quibus priora aliqua predicantur, & item fieri non posse, ut aut melius sumus ad ea dispositi quorum est demonstratio, quam si sciamus, aut ea sine demonstratione sciamus: quibus efficitur, ut si per aliqua priora quippiam innotescit, illa vero nescimus, neque ad illa melius sumus affecti, quam si scientiam haberemus: nec id profecto sciamus, quod per illa notum efficitur. Si igitur sit, ut simpliciter quippiam per demonstrationem & non ex quibusdam, nec ex suppositione sciamus, necesse est predicationes medias stare: nam si non stent, sed semper aliquid superius sit sumptio, omnium erit tum demonstratio. Quare si fieri non potest, ut infinita quisquam pertranseat, ea profecto quorum est demonstratio nunquam per demonstrationem sciamus. Quod si neque melius ad ipsa sumus affecti, quam si si sciremus, nihil tum per demonstrationem simpliciter, sed ex

Suppositio

suppositione sciemus. Ex his igitur quæ differendi diximus mo-
 do, id de quo loquimur ita esse qui piã credet. Resoluitur aut per
 hæc breuius perspicuū fuerit fieri non posse, ut versus superius
 aut inferius infinita predicata in demonstratiuis scientijs sint, de
 quibus præsens hæc consideratio est. Demōstratio enim est de his
 ce, quæ rebus insunt per se: ea vero quæ per se cōpetunt, duplicem
 subeunt modum: quædam enim in eadem sunt definitione rerum,
 quibus inesse dicuntur: ut multitudo, uel diuisibile: hæc enim nu-
 mero cōpetunt, et in ipsius sunt definitione: quædam in ratione sua
 res eas suscipiunt, quibus competunt, ut. impar: hoc enim nume-
 ro competit & definitione sua numerū suscipit. At fieri nequit,
 ut aut hæc aut illa sint infinita, nè ea quidem quæ ut impar de
 numero predicantur. Nam in impari rursus aliud erit in defini-
 tione, cuius est ipsum: hoc si sit, primū numerus ipse cui quidē cō-
 petunt, in definitione erit ipsorum. Si igitur fieri nequit ut insint
 unitalia infinita, nec infinita versus superius erunt. At vero
 necesse est ipsi primo competant uniuersa, ueluti numero, & nu-
 merus illis insit: quare conuertuntur, non superabunt. Nec itē ea
 quæ definitiones eorum quibus insunt ingrediuntur, non enim as-
 signari definitiones possent. Quare si hæc sunt uniuersa ea quæ
 per se predicantur (hæc autem infinita non sunt) stant omnia
 plane versus supera: quare stant & ad infera. Quod si ita
 sit, erunt & ea sane finita, quæ inter duos terminos collocantur
 Quod rursus si ita sit, patet iam & demonstrationum esse prin-
 cipia necessario, ac demonstrationem non omnium esse, quod
 quidem nonnullos asserere iam in initio diximus. Ete-
 nim si principia sint, neque demonstrabilia sunt omnia, neque

in infinitū fieri potest ab initio. Nā alterū istorū utrunvis esse, nil aliud est quā nullū interuallū esse medio vacās, atq; indiuisibile, sed uniuersa eē diuisibilia. Id enī qđ demonstratur, nō foris addito, sed in misso termino demonstratur. Quapropter si fieri potest, ut hoc pacto procedatur in infinitū, fieri quoq; potest, ut inter duos terminos infinita media cadāt. At hoc fieri nequit, si tā versus superius, quā versus inferius prædicationum finis existat. Esse vero prædicationum hoc pacto finem, antea disserendi modo, nunc resolutiue satis, ostendimus.

Quòd non sit proces. in infi. in propositionibus mediatis. Cap. XIX.

T. xxxviii

Emonstratis autem his patet, si quippiam idē ut *a*, duobus insit: quibusdam ut *c*. atque *d*. quorum alterum de altero aut nullo modo, aut non de quolibet prædicatur: non semper illud per commune aliquid ipsis competere: triangulo namq; duorum equalium, et omnium in equalium laterū, angulos habere duobus rectis equales, per commune competit quoddam: competit enim ut uterq; est quædam figura, et nō ut aliud quicquam. At non semper id ita se habet. Sit enim *b*. per quod *a*. tam ipsi *c*. quam *d*. cōpetere dicitur: patet igitur, ipsum *b*. per aliud commune quippiam ipsis competere: et illud item per aliud: quare inter duos terminos infiniti termini cadent. At hoc fieri nequit, non ergo necesse est pluribus idem per aliquod commune semper inesse, si quidem sint interualla quæ medio vacant. Terminos tamen eodem in genere et indiuiduis ex eisdem necesse est esse, siquidē ipsum cōmune rationem eorū, quæ per se compe-
tunt.

tunt, subit. Fieri namque potest, ut ea, quae demonstrantur, ad aliud genus ex alio migrent ac transeant, uti diximus. Patet etiam, cum *a*. competit ipsi *b*., atque est aliquod medium, tñ. *a*. posse ostendi ipsi competere. *b*. Atque huius haec erunt, & totidem elementa, quot media sunt. Propositiones enim ea, quae medio vacant, elementa sunt aut omnes, aut ea quae uniuersales sunt. Quod si nullum sit medium, non est alterius demonstratio: sed haec est ea via, qua acceditur ad principia. Similiter fit & si *a*. non competit ipsi *b*. Nam si est medium aliquod aut prius, cui non competit ipsum *a*., est sine dubio demonstratio: si uero non est nulla est demonstratio. Atque quot sunt termini, tot sunt elementa principiaue. Propositiones enim quae ex hisce constant, ipsius sunt demonstrationis principia. Et ut quaedam principia sunt indemonstrabilia, hoc pacto: hoc est illud, & illud inest huic: sic & hoc modo: hoc non est illud, & illud non inest huic: quare quaedam essendi quippiam, quaedam non essendi principia erunt. Cum autem ostendendum quippiam est sumendum est quippiam, quod primum de ipso *b*. predicatur: sitque id. *c*. de quo similiter ipsum dicitur. *a*. Atque hoc modo semper proficiscenti, nulla propositio tibi, nullusque terminus affirmandus extra ipsum *a*. sumuntur in probando: sed medium semper densatur, quousque induisibilia & unum fiant. Est autem tunc unum, cum fuerit vacans medio interuallum, ac una simpliciter propositio, quae quidem medio vacat. Atque ut ceteris in rebus principium simplex est, idque non est idem ubique, sed in pondere quidem est mina, in modulatione uero primus sensibilis sonus, et in alijs aliud: sic in ratiocinatione quidem unum vacans medio propositio est,

inde

LIBER PRIMVS.

in demonstracione vero $\&$ scientia intellectus. In affirmatiuis igitur ratiocinationibus nihil extra id quod inest atq; competit, cadit: in negatiuis autē, ubi quidem est id quod inesse oportet, nihil extra hoc cadit. Veluti si. a, per. c. non competat. b: nam si. c. quidem cuiuslibet insit. b, ipsum autem. a. nulli competat. c: rursus que sit. a. nulli competere. c. demonstrandum medius inter hac ipsa sumendus est terminus: atque hoc modo semper pergendum. Quod si sit ipsum. d. nulli. e. competere demonstrandum, hoc patet, ut. c. cuiuslibet quidem. d, nulli. vero uel nō cuiuslibet insit. e, nullus extra ipsum e. terminus unquam cadet. Hoc autem est, id cui inesse oportet. At in tertio modo, nec id a quo negare, nec id quod negare seiungereque oportet, terminus sumendus unquam egreditur.

De demonstracione uniuersali $\&$ particulari.

Caput. XX.

T. xxxix

Quoniam autem demonstracionū alia uniuersalis, alia particularis sit: $\&$ alia affirmatiua, alia negatiua ambigitur, utra sit prestabilior: ac eodē modo de ea que recte demonstrare, $\&$ de ea que reducere ad impossibile dicitur, queri potest. Primum igitur de uniuersali $\&$ particulari, deinde de affirmatiua negatiuaq; $\&$ postea de recta $\&$ deducente ad impossibile demonstracione determinauimus. Forsitan itaq; cuiuspiam hoc pacto consideranti, particularis prestabilior uniuersali uidebitur. Nam si ea demonstratio qua magis scimus, est prestabilior (hac enim sane demonstracionis est uirtus, atq; magis unūquodq; tū scimus, cū ipsum per se quā cum per aliud scimus: ceu musicū Coriscū tum scimus magis

gis cū percepimus Coriscū esse musicū, quam cū cognoscimus hominē esse musicū: & in ceteris similiter) vniuersalis aut ostēdit quippiā non ut ipsum est, sed ut alius: veluti triangulū duorū equaliū laterū angulos habere duobus rectis equalis, non hoc sane quod duorū est equaliū laterum, sed quod triangulus est, particulari demonstratione cuiuspiā inesse quippiā ut ipsum est ostendēte: si igitur ea demonstratio præstabilior est, quæ per se quippiam demonstrat, & particularis est talis, ipsa demonstratio particularis magis nimirum demonstratio ac præstabilior quā vniuersalis esse videbitur. Præterea si vniuersale quidē non sit præter res singulas quicquam, demonstratio autem opinionem efficit esse aliquid id de quo demonstrat, ut quadā in ratione rerū talē esse naturā: centriāguli circa singulos, figuræ circa singulas numeri deniq̄ circa singulos. Atq; ea demonstratio quæ circa id versatur, quod est in ratione rerū, ea est demonstratione præstātiore quæ circa id versatur, quod rationē eorū quæ sunt egreditur eaque rursus per quā nō efficitur error, præstātiore est ea per quā error efficitur: vniuersalis aut talis est demonstratio, quod quidē intueri licet, cum rationū similitudo mutato ordine demonstratur (nā id inquirunt qd est quid tale, similitudinē mutato ordine rationū subibit, qd quidē neque linea neque numerus est, neque solidū neque planū, sed præter hæc illud quiddā) si igitur hæc demonstratio vniuersalis est magis, & est de eo quod minus esse videtur quā id de quo particularis demonstrat, atque opinionem efficit falsā: vniuersalis profecto demonstratio inferior erit lōge particulari. An harū altera ratio nō magis est de vniuersali, quā de particulari? Nā si duobus rectis equalis habere nō hoc ei triangulo

competis

LIBER PRIMVS.

competit, qui duorum est equalium laterū, quo est talis sed quo
 triangulus est: is qui scit illud ipsi competere, quo duorum est e-
 qualium laterum, minus profecto scit cuienam quatenus ipsum
 est competit, quam qui scit idem eidem ea ratioe competere, qua
 triangulus est. Atque omnino si illud non eo triangulo competit
 quo triangulus est, deinde quispiam id ipsum ostendit, non erit ip-
 sius. utique demonstratio. Si vero triangulo competit, ut tri-
 angulus est, is magis profecto scit, qui illud triangulo, quo trian-
 gulus est, percipit competere. Eadem est ¶ in ceteris ratio. Si
 igitur triangulus ad plura sese extendit, ratioque est eadem, ¶
 non solo communis est nomine, atque cuius insunt triangulo tres
 anguli duobus rectis aequales: non sane triāgulus ut duorum est
 equalium laterum, sed cōtra, qui duorum est equalium laterū
 ut triangulus est talis angulos habet. Quare qui scit uniuersaliter,
 is magis scit, ut quodque cuique cōpetit quā is qui parti-
 culariter scit. Vniuersalis igitur demonstratio præstabilior est
 demonstratione particulari. Prætereà si uniuersale una quæ-
 dam sit ratio, ¶ non solo commune nomine, nō minus erit quā
 res nonnullæ particulares. Quin etiam magis erit, ac tanto quā
 to in illis sunt ea quæ nō intereunt: particularia autem magis oc-
 cidunt. Prætereà, nulla prorsus necessitas cogit ideo præter hæc ali-
 quid hoc esse putare, quia unū significat. non enim id in ipso ma-
 gis quā in alijs compelleret, quæcunque non substantiam, sed
 quantum aut quale ceteraque significant talia. Quod si puta-
 tur, non demonstratio sanè, sed is qui audit huius est causa. Præ-
 tereà si demonstratio quidem est ratiocinatio causam ostendens
 ¶ propter quid est, uniuersale autem magis est causa, nam cui
 per

per se quippiam in est, id sibi ipsi est causa: atqui vniuersale pri-
 mum est: sane ergo causa vniuersale est: demonstratio nimium
 vniuersalis praeftabilior demonstratione particulari est: est enim
 magis causa, & ipsius propter quid est. Praeterea usque ad hoc
 propter quid quaerimus: tuncque scire arbitramur, cum non est ali-
 quid quā hoc, ob quod aut fit aut est quippiam. Sic enim ipsum ex-
 tremum iam finis ac vltimum est: veluti gratia cuius accessit,
 ut argumentū accipiat. Et hoc gratia cuius: ut reddat id quod
 mutuo cepit ac debet. Et hoc item gratia cuius? ut non iniuriā
 faciat. Et sic eunt cum non est ob aliud vltius, nec est aliud
 cuius gratia, tum ob ipsum, ut finem accessisse, & esse, at fieri
 dicimus: & tum maxime scire propter quid accessit putamus.
 Quod si cunctis in causis ita res se habet, & cum propter quid
 quaeritur: in his autem quae sic sunt causa, ut harum gratia cete-
 ra sint & fiant, hoc scimus maxime pacto: & in ceteris tum ma-
 xime scimus, cum non vltius hoc est, quia aliud est. Praecepto igitur
 hoc, angulos externos quatuor rectis aequales habere: quia du-
 orum est aequalium laterum, restat quaerere, propter quid hoc eos
 angulos habet: atque cognito quia triangulus est, restat item quae-
 re, propter quid hoc eos triangulos habet: quos si percipiamus, quia
 est figura quae rectis ex lineis constat, cui quidem non propterea
 quod aliud quippiam est, anguli competunt dicti: tum profecto
 maxime scimus, ac etiam tum vniuersaliter scimus. demonstra-
 tio igitur vniuersalis praeftabilior est longe particulari. Praeterea
 demonstratio quo particularis est magis, eo magis in infinitum
 incidit: quo vero vniuersalis magis, eo ad simplex ac ipsum vlti-
 mam pergit: atres quo sunt infinitae, eo nequeunt sciri: quo vero

sunt finita, eo sub scientiam cadunt: quibus efficitur, ut res quo
 sunt universales, eo magis sub scientiam cadunt, quam hoc sane
 quo sunt particulares: universalia igitur sunt demonstrabilia
 magis. At eorum magis est demonstratio, quae sunt demonstra-
 bilia magis: nam ea quae referuntur simul, sunt talia magis: uni-
 versalis igitur demonstratio praestabilior est longe particulari, cum
 sit $\&$ magis, ut probatum est, demonstratio. Praeterea si ea demō-
 stratio magis est expetenda, per quam hoc $\&$ aliud scitur, quam
 ea per quam hoc solum percipitur: is $\dot{q}$, qui habet universale, scit
 $\&$ particulare $\&$ non contra, patet universalem demōstratio-
 nem expetendam esse magis, $\&$ praestabiliorem hoc quoq; pacto
 quam demonstrationem particularem. Insuper universaliter
 magis demonstrare, nihil aliud est quam per id ostendere medium
 quod principio propinquius est. Propinquissimum autem id est,
 quod vacat medio, atque hoc est principium: si igitur demonstra-
 tio, quae conficitur ex principio, vel ex magis principio, exactior est
 ea, quae non ex principio, vel ex minus principio, proficiscitur, ac
 quae talis est ea quae magis universalis est demonstratio: univer-
 salis profecto demonstratio praestabilior est demonstratione par-
 ticulari: veluti si demonstrare oporteat, a. competere, d. media $\dot{q}$
 sint, b. atq; c. $\&$ b. sit superius ipso, c. ea sane demonstratio quae per
 b. medium conficitur, magis erit universalis quam ea $\dot{q}$ per me-
 dium c. extruetur. At enim harum rationum non nullae differen-
 di subeunt modum, maxime autem inde patet, universalem ma-
 gis praestabilem esse, nā cum propositionem priorem habemus, pos-
 teriorem quoq; tum quodammodo scimus, potentia $\dot{q}$ habemus, ve-
 lut si quis omnem triangulum scit duobus rectis equalis habere,

sum quoque, qui duorum est equalium laterum, scit quodammodo, potenti, a que duobus rectis equalis habere, & si nescit ipsum triangulum esse: sed qui propositionem hanc habet, is uniuersalem nullo scit modo, neq; potentia neque actu. Præterea uniuersalis quidem intelligibilis est, particularis autem ad ipsum sensum utique terminatur. Uniuersalem igitur demonstrationem præstabiliore particulari esse, satis iam per ea quæ dicta sunt demonstrauimus.

De demonstratione affirmatiua & negatiua.

Cap. XXI.

Firmatiuam autem negatiua demonstrationi præstare, hinc sane patebit. Sit enim ea præstabiliore demonstratio (cetera modo sint eadem) quæ ex postulationibus suppositionibus ue, aut propositi onibus paucioribus constat. Nam si notæ similiter sint, citius per hæc cognitio comparabitur, quod quidem magis est expetendum, ratio autem propositionis huius, præstabiliorem eam inquam esse quæ ex paucioribus constat, uniuersaliter hæc est. Nam si similiter sunt ipsa media notæ, priora uero sunt notiora sit una quidem demonstratio, quæ a. b. c. d. medijs, a. demonstratur ipsi competere, e: alia uero, quæ a. rursus, a. per. b. c. media ipsi. d. competere demonstratur: hæc igitur, a. d. inquam & a. e. simili modo sese habent, sed a. d. prior est, atq; notior. a. e: per illam enim hæc demonstratur, atque id magis creditur, per quod ostenditur aliud. Demonstratio igitur ea quæ ex paucioribus constat (modo sint cetera paria) præstabiliore est, ut probauimus. Ambæ igitur per tres terminos, propositiones uel duas demonstrant: uerum, altera esse quippiam, altera & esse quippiam, & non esse sumit:

m ij ex plu-

LIBER PRIMVS.

ex pluribus ergo constat, quare inferior est ut constat, quam affirmatiua. Præterea id ita esse patet, cum demonstratum sit ratiocinationem esse non posse, si ambæ propositiones negatiuæ sint, sed alteram talem, alteram affirmatiuam esse oportere. Præterea in super hoc sumere oportet, nam cum demonstratio accrescit, affirmatiuas quidem propositiones necesse est fieri plures, sed fieri nequit, ut vlla in ratiocinatione plures vna sint negatiuæ: a. nãq̃ nulli competat. b. et b. cui libet insit. c. Si igitur ambæ propositiones sunt augendæ media sunt interponendæ, atq̃ inter. a. b. si. d. inter b. c. sit. et patet igitur, e. quidem affirmatiuæ, tam subijci quam etiam dici: d. vero dici quidem affirmatiuæ, subijci autem negatiuæ. Nam ipsum quidem de quolibet. b. predicetur: a. veronulli ipsi insit oportet. Fit igitur una propositio negatiua, ipsa inquã a. d. Idem est et cæteris in ratiocinationibus modus: etenim necesse est medium quidem id, quod inter affirmatiuæ propositionis terminos cadit, interuallum vtrunq̃ affirmatiuum, alterum negatiuum efficere: quare tantum vna fit hæc propositio talis: cæteræ omnes sunt, ut patet, affirmatiuæ. Si igitur id per quod quipiam demonstratur notius est, magisque credetur: et negatiua quidem per affirmatiuam demonstratur, ut patuit: affirmatiua vero, per negatiuam non demonstratur, hæc ipsa sane cum prior sit, et notior, et magis credatur, præstabiliior erit sine dubio negatiua. Præterea, si vniuersalis ea propositio, quæ vacat medio, ratiocinationis est, ut patet, principiu: atq̃ in affirmatiua quidem affirmatiua, in negatiua vero est negatiua: constat autem affirmatiuam negatiua priorem esse, notioerem ve (negatio nanq̃ per affirmationem innotescere solet, præceditq̃ negationes

affir

affirmatio, perinde ac esse precedit non esse) affirmatiua profecto demonstratio probabilior est negatiua: quippe cum principium ipsius sit negatiua principio prestabilius: eamque prestabiliorem esse oporteat, quae prestabilioribus principijs utatur. Insuper antiquior est. nam absque affirmatiua negatiua esse non potest.

De demonstratione ad impossibile. Cap. XXII.

Vm autem affirmatiua prestabilior sit negatiua, patet rectam etiam ea prestabiliorem esse, quae ad id deducit quod fieri nequit. Atque primo scire differentiam ipsarum oportet. Igitur a. quidem nulli. b. competat. b. vero cui libet insit. c. atque hoc pacto negatiua recta sit demonstratio, qua quidem u. professione recta nulli competere demonstratur. Sed ea quae ducit ad id quod fieri nequit, sic sese habet: nam si demonstrandum est. a. nulli competere. b. sumendum est contra, cui libet eisdem ipsum competere. at. b. etiam cui libet. c. quare sit, ut, a. cui libet competat. c. Sit autem notum atque concessum, hoc minime fieri posse: non ergo fieri potest, ut. a. competat ipsi. b. quod si. b. conceditur ipsi competere, c. fieri profecto nequit. ut. a. competat ipsi. b. Termini igitur ordine simili disponuntur. Verum differentia in propositionum negatiuarum cognitione consistit, utra inquam istarum sit notior: utrum haec, a. nulli competit. b. an ista, a. nulli competit. c. cum igitur conclusio notior est, tum ea sane sit demonstratio, qua deducitur in id quod haud quaquam fieri potest: sed cum ea propositio quae in ratiocinatione sumitur notior est, tum recta nimirum efficitur demonstratio. At constat propositionem hanc. a. nulli competit. b. priorem hac esse natura. a. nulli competit.

T. xxxvj

LIBER PRIMVS.

it. c. Ea namque sunt conclusionē priora, ex quibus emergit ipsa conclusio, atque patet hanc quidem. a. nulli. c. cōpetit, conclusionē esse: illam autem. a. nulli. b. cōpetit, id esse quo emergit ipsa conclusio. Non enim si fit ut quippiam tollatur, hoc quidē est conclusio illa vero ex quibus: sed id quidem ex quo fit ratiocinatio, quae sese habet, ut aut totius ad partē, aut partis ad totū rationē habeat: at a. c. & a. b. propositiones nō sic inter sese habent, ut patet. Si igitur ea demonstratio, quae ex notioribus prioribusue cōficitur, semper est prestabilior: utraque vero demonstratio dicta, ex negatione quidem creditur, altera tamen ex priore, altera ex posteriore, negatiua demonstratio prestabilior est ea simpliciter demonstratione, qua deducitur ad id quod fieri inquit. Quare patet, affirmatiuam quoque demonstrationem rectam, quae quidē negatiuae praestat, ut patuit, prestabiliores esse eadem.

De certitudine & unitate scientiarum.

Caput. XXIII.

Te. xlii.

Scientia autē scientia exactior priorq̄ est ea, quae eadem & ipsius esse & propter quid esse est: sed non ea quae est ipsius esse, sine ea quae est ipsius propter quid est, & ea quae non est de subiecto, ut Arithmetica ipsa Musica: & item ea quae est ex paucioribus, ea quae est ex additione, ut Arithmetica ipsa Geometria. Ex additione autē dico hoc pacto: unitas est substantia positione vacans, punctum vero cum positione substantia est. hoc igitur ex additione esse dico. Vna autem scientia est, quae unius est generis: quae componuntur ex primis, & sunt partes, aut effectus horum per se: diuersae vero scientiae sunt, quarum principia ex eisdem

dem non sunt, nec ex unius principijs principia alterius profiscuntur. Huius autem est signum cum ad ea quae non demonstrantur est ventum: oportet enim ipsa eodem in genere esse, in quo sunt ea quae sunt demonstrata: est autem et huius signum, cum ea quae demonstrantur per ipsa eodem in genere sunt, atque propria qua. Atque fieri potest, ut plures eiusdem sint demonstrationes, non solum si ex eadem serie medium non coherens accipiatur, ut si inter a. b. nunc. c. nunc. d. nunc. e. medium accipiatur: sed etiam si ex diuersa sumatur. Sit enim a. mutatur, c. mouetur, b. voluptate afficitur: verum igitur dices, si c. de b. et a. de d. predicaueris: qui nanque voluptate afficitur mouetur, et qui mouetur mutatur. Rursum inter eosdem terminos medium d. ponatur, in quo sit, quietem consequitur, verum igitur identidem dices si a. de b. et b. de d. predicaueris, qui nanque afficitur voluptate, is quietem consequitur, is mutatur. Quare per diuersa media, non ex eadem serie sumpta conficitur ratiocinatio: non tamen adeo diuersa, ut neutrum dicatur de altero: necesse est enim ambo cuiuspiam eidem inesse. Considerandum est, quod modis per ceteras quoque figuras eiusdem ratiocinatio fieri potest.

Quod fortuitarum et sensibilium non sit scientia:

Caput. XXIIII.

Huius autem quod profiscitur à fortuna causaque fortuita et fluctuante, per demonstrationem scientia non est. Quoniam omne quod fortuito fit, nec est ut necessarium, nec ut plerumque: sed est id quod fit praeter ista. Demonstratio vero alterius est istorum. Omnis enim ratiocinatio, quae per propositiones fit, aut per necessarias, aut per

Textus
ca 5

LIBER PRIMVS.

eas quæ sunt plerunque conficitur. Atque si necessaria quidē sint,
 conclusio quoque necessaria est: si vero plerunque sint, conclusio
 quoque talis efficitur: quare si id quod proficiscitur à fortuna ne
 que plerunque, neque necessario fit, nulla prorsus ipsius erit sine
 dubio demonstratio. At vero neque per sensum fit, ut sciamus.
 nam & si sensus talis & non huius alicuius est, sentire tamen
 necesse hoc aliquid est, & aliquo in loco, & nunc: uniuersale ve-
 ro, & quod est supra omnia, fieri nequit ut sentiatur: quippe cū
 non sit hoc, neque nunc, non enim uniuersale esset. Quod enim
 semper est, & ubique id uniuersale dicimus esse. Cū igitur de-
 monstraciones quidem sint uniuersales, uniuersalia vero sen-
 tiri nequeant: perspicuum est fieri non posse, ut per sensum scia-
 mus. Quia ut patet, si fieri posset, ut sensu triangulum angu-
 los habere duobus rectis equalis perciperemus, quaereremus utiq;
 demonstrationem: & non, ut quidam inquirunt, sciremus. Sen-
 tire nanque singulare necesse est: at scientia in uniuersalis cog-
 nitione consistit. Quam obrem si in luna etiam essemus, terranq;
 se luna obijcientem uideremus, non profecto causam ipsam de-
 fectionis sciremus. Sciremus enim lunam deficere, & non prop-
 ter quid omnino sensu perciperemus. non enim ipsius uniuersa-
 lis est sensus. At tamē ex eo quia saepe hoc accidere uideremus:
 ipsum uniuersale uenati, demonstrationem utique haberemus
 ex singularibus enim pluribus uniuersale ipsum patefieri solet.
 Ipsum autem uniuersale præstabile nimirū est, propterea quod
 ipsam causam indicat: quare de calibus noticia uniuersalis præ-
 stabiliior est perceptione sensuum, & in intellectu eorum quorū
 est alia causa. De primis autem alia ratio est. Patet igitur fieri

Te. xlii

non posse, ut quisquam sentiendo quicquam inquam eorum sci-
at, quæ demonstrabilia sunt: nisi sentire quispiam id esse dicat, sci-
entiam inquam per demonstrationem habere. Sunt tamen inter
ea quæ proponuntur nonnulla, quæ quidem ad sensus reducuntur
defectionem: nonnulla nanque non queremus, si illa visu percipe-
remus: non propterea quod scimus videndo, sed quod ex eo quia
videmus, habemus tandem ipsum uniuersale: veluti si vitru
perforatum esse, lumenque per meatus penetrare visu percipere
mus, patet etiam nobis propter quid post vitrum lumen effici-
tur. Ex eo plane, quia uideremus quidem seorsum id ipsum fieri
in unoquoque, intelligeremus autem simul in uniuersis hoc fie-
ri pacto.

Quod non omnium syllogismorum eadem sint
principia. Caput. XXV.

AT qui fieri nō potest, ut omnium ratiocinationum
eadem principia sint: quod quidem prius disserendi
modo contemplabimur. Nā ratiocinationum alie
veræ sunt, alie falsæ: quāquam enim fieri potest ut
verum concludatur ex falsis, tamen id semel efficitur: veluti si
a. quidem vere de. c. prædicetur, medium, autem. b. falsum su-
matur: tunc enim neque. a. competit ipsi. b. neque. b. competit ipsi
c: sed si inter has propositiones sumantur media, falsa erunt ex
eo, quia conclusio omnis falsa è propositionibus proficiscitur fal-
sis: ex veris autem veræ conclusiones emergunt. At patet, a fal-
sis vera differre, ac esse diuersa. Deinde neque ipsa falsa ex eis-
dem proficiscuntur, sunt enim talia falsa, ut inter sese sint cō-
traria, & simul esse non possint: ut iustitiam esse, vel iniustitiā
n vel

LIBER PRIMVS.

vel timiditate: & hominē vel equū. vel bouē esse: et equale quod est ut maius vel minus esse. Ex his autē quę certa sūt hoc pacto. Neque enim ratiocinationum verarum omnium eadem principia sunt. Complurium nanq̄ principia diuersa sunt genere: neq̄ quibus suis accommodantur quęuis. Vnitates enim non accommodantur punctis: illę nanq̄ positione vacant, his eadem competit. Nec esse est autem, aut ad media accommodari, aut supra ex parte, aut infera, aut alios intra alios extra terminorum habere. Ac neq̄ fieri potest, ut principiorum communium vlla sint, ex quibus cuncta demonstrabuntur. Dico autem communia, veluti quoduis affirmandum aut negandum est. Genera enim eorum, quę sunt, non eadem sunt, sed diuersa: atq̄ alia solis competunt quantis, alia solis hisce quę rationem subeunt qualitatis, cum quibus per communia demonstrationes conficiuntur. Pręterea principia non multo sunt pauciora conclusionibus: principia enim ipse sunt propositiones. Propositiones autem sunt, cū aut additur, aut interponitur terminus. Pręterea cōclusiones sūt infinitę, termini vero finiti. Insuper principiorum alia sunt necessaria, alia contingentia. Hoc igitur modo considerantibus, fieri non posse porro videntur, ut eadem sint principia finita, si conclusiones sint infinitę. Quod si quispiam alio modo dicat, veluti, & hæc quidem Geometria, hæc autem Arithmetica, & hæc Medicinę principia esse, quid aliud erit quod discitur quam scientiarum principia esse. At ex eo dicere eadem esse, quia ipsa sibiipsis eadem sunt, ridiculum est: hoc enim pacto cuncta eadem fiunt: At vero neque hoc est, ex omnibus inquam quoduis demonstrari querere, omnium eadem principia esse. Est enim insignis

Stulticia

stultitie sane. Nam neque in manifestis hoc fit scientiis, neque in resolutione fieri potest. Propositiones enim vacantes medio principia sunt: atque diuersa plane conclusio fit, assumpta vacante medio propositione. Quod si quispiam ipsas primas vacantes medio propositiones omnium esse principia dicat, sciat is unam in unoquoq; genere esse. Quod si neq; eadem omnium principia sunt hoc pacto, ut ex omnibus quoduis oporteat demonstrari, neque sunt adeo diuersa ut uniuscuiusque scientia sint diuersa, restat si principia omnium generis sunt eiusdem, ex his tamen hac, ex alijs vero alia demonstrantur. At patet & hoc fieri non posse. Demonstratum est enim scientiarum, quae genere differunt, principia diuersa genere esse. principia namque duplicia sunt: ex quibus et circa quod. Principia igitur ex quibus, communia sunt: principia vero circa quod, propria: ut unitas, magnitudo.

De scientia & opinione:

Caput. XXVI.

Interest autem inter id quod sub scientiam, & id quod sub opinionem cadit. Nam scientia quidem universalis est cognitio, & per necessaria comparatur: necessarium autem aliter sese habere non potest. at sunt quaedam vera quidem, et numerantur inter ea quae sunt: tamen & aliter sese habere possunt. Patet igitur, circa hac scientiam non esse: nam ea non possent aliter sese habere, quae aliter sese habere possunt. At vero nec intellectus (intellectum enim principium scientiae dico) neque sine demonstratione scientia: quae quidem est existimatio vacantis medio propositionis. Est autem intellectus verus, & scientia & opinio. Et id quod per hac dicitur.

n. ij

Quare

Quare restat, opinionem esse circa id quod verum quidem est,
 aut falsum, aliter autem sese habere potest. Hæc autem est vacan-
 tis medio, et non necessaria propositionis existimatio. Atque
 hoc consentaneum est etiam ijs quæ apparent: tam enim opina-
 tio, quam talis natura incertum est sane. Nemo præterea tum o-
 pinari quippiam arbitratur, cum illud putat aliter sese habere non
 posse, sed scire. Sed cum esse quidem sic putat, existimat autem
 et aliter sese habere posse, nihil prohibet illum tum opinari: pro-
 pterea quod rei quidem talis opinio est, necessarie vero scientia.
 Quomodo igitur fit ut idem unus opinetur, alius sciat? et cur
 opinio non erit scientia, si quispiam posuerit fieri posse, ut de eo-
 dem omni opinio habeatur quod scit? Proficiscitur enim et hisce
 qui scit, et hisce qui opinatur per media, quousque perueniat ad
 ea quæ medio vacant: quare si ille scit, et qui opinatur scit. Fie-
 ri enim potest, ut quemadmodum ipsum esse, sic et ipsum prop-
 ter quid est opinetur: hoc autem constat ipsum medium esse. At
 si existimauerit quidem ea quæ aliter sese habere nequeunt, per
 inde atque habent, definitiones sese habere, per quas ipsæ demon-
 strationes conficiuntur sciet, non opinabitur. Sin autem vera qui-
 dem esse crediderit, non tamen hæc ipsis putauerit competere ra-
 tione substantiæ atque formæ, opinabitur, non vere sciet. Atque
 si per ea quidem quæ medio vacat, processerit, ipsum esse, et pro-
 pter quid est opinabitur. Sin vero non per ea, quæ vacant medio
 tantum ipsum esse opinabitur. Opinio namque scientiaque omni-
 no eiusdem non est: sed ut est et vera falsa modo quodam eius-
 dem opinio, sic et scientia et opinio est eiusdem. Etenim opinio-
 nem quidem veram ac falsam, ut quidam inquirunt eiusdem
 esse.

esse, cum alia absurda, cum hoc secū trahit, ut non opinetur quispiam quod opinatur falso. Sed cum multipliciter idem dicatur, partim esse potest, partim esse non potest. Nam opinari vere diametrum commensurabilem esse, absurdū est sane: sed sic est eiusdem, quia diameter circa quem sunt ipsæ opiniones est idem, utriusque tamen ratio non eadem est. Pari modo scientia eiusdem esse atque opinio potest. Illa nanque sic erit animalis existimatio ut fieri non possit: veluti si illa quidem existimatio sit hominis substantiæ ratione cōpetere, hæc autem homini quidem, sed non illo competere modo. Idem est enim id, circa quod utraque fit: est enim homo, sed modus non est idem, ut patet. Ex his autem emergit fieri non posse ut, simul idē opinetur quispiam ac sciat nam simul existimationem haberet, & aliter & non aliter idē sese habere: quod quidem fieri nequit. Etenim fieri quidē potest, ut in alio atque alio sit eiusdem utrunque, sicuti diximus: sed in eodem sic hoc pacto fieri nequit. Haberet enim simul existimationem, hominem per se animal esse, & non per se animal esse, quorum primum est non posse, secundum sit posse hominem non animal esse. De reliquis autem quonam pacto distribuenda sint, de mente, inquam, de intellectu, de scientia, de arte, de prudentia de sapientia, alijs in locis pertractabitur. Quædam enim ipsorū ad naturalem, quædam ad morum magis pertinent contemplationem.

De solertia. Caput. XXVII.

Solertia vero quædam est coniectatio medijs in tempore admodum breui: veluti si quispiam hoc viso, lunam eam partem quæ est versus solem, lucidam semper habere cito perceperit, propterea id ipsum effici,

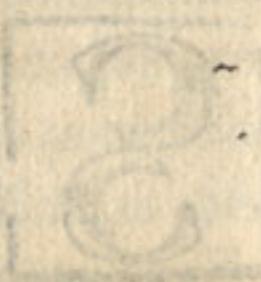
LIBER PRIMVS.

fici quod, lumen ex sole suscipit lumina, aut si vifio paupere di-
 uitem aduente, hoc illum propterea facere, quod mutuo argentū
 accipit intellexerit: aut si cognouerit, cur hi sunt amici, quia sunt
 eiusdem hominis inimici: omnes enim medias causas, qui vi-
 dit extrema, cognouit. Lucidam partem versus solem habere
 fit .a, solis lucere lumine sit .b, luna sit .c. igitur ipsum .b. id solis
 lucere lumine, competit .c, ipsi inquam lune: at ipsum .a.

lucidam inquam semper versus solem ha-
 bere partem, ipsi inest: quare fit, ut .a.

per .b, medium ipsi com-

pctat .c.

LIBER SECVNDVS POSTERIORVM
 orum analyticorum.

De quatuor quaesitis.

Caput. I.

HA quaeruntur totidem numero sunt, quot sunt ea qua sciuntur. Querimus autem quatuor, vel an hoc illud, vel cur hoc illud sit, vel omnino sit, vel quidnam quicquam sit. Nam cum hoc, an hoc sit quippiam, plura complectentes, ut deficiat an non deficiat sol querimus, ibi an hoc illud sit querimus. Cuius indicium est: hoc enim inuento, solem inquam ipsum deficere, statim querere cessamus. At cum principio solem deficere, scimus, non utique utrum deficiat querimus. Cum autem scimus hoc illud esse, tum propter quid hoc illud sit querimus. Deficere namque solem, terramque moueri scientes, cur deficiat, cur moueatur, querimus. Atque haec quidem hoc pacto, quaedam uero aliter quaeruntur. Querimus enim, sit an non sit Centaurus, sit an non sit Deus: sit autem necne, simpliciter dico: non autem albus sit, necne. Hoc igitur percepto: Deum inquam esse, item hominem esse, quid sit postea querimus: ut quid sit Deus, quid sit homo. Haec igitur, ac tot sunt, qua querere consueuimus, quaeque iam inuenta scimus.

Quod omnis questio sit de medio.

Caput. II.

Equi-

LIBER SECVNDVS.

Quidem cum aut num hoc illud sit, aut omnino num sit querimus, ibi an medium eius vllum extet querimus. Cum vero uel num hoc illud sit, vel omnino num sit, idq; vel simpliciter vel ex parte iam quidem scimus: at vero vel quare sit vel quid sit querimus, ibi quodnam mediū sit querimus. Porro vel hoc illud esse, vel omnino hoc esse, vel simpliciter, vel ex parte dico: ex parte quidem ut num luna deficiat, augeaturue: (aut enim sit hoc illud, aut non sit, in talibus queritur) simpliciter vero, ut est luna necne, est nox necne. Fit igitur, omnibus ut in questionibus, aut num sit medium, aut quodnam sit medium queratur. Causa enim est medium, ea vero in omnibus queritur, deficit luna, est ne huius aliqua causa: postea cognito hoc, causam inquam aliquam esse, quenam illa sit causa querimus. Causa enim tam ut quicquam sit simpliciter, quam ut quippiam eorum que vel per se, vel accidens competunt sit, ipsum medium est. At simpliciter quidem esse subiectum ipsum, ut lunam, aut solem, aut terram aut triangulum: quippiam vero esse, ut de defectiōem, ut medium obtinere, non obtinere, equalitatem, inaequalitatem, & huius modi dico. In his enim omnibus idē quid est, ac propter quid est, esse patet: quid est luna defectio? priuatio lunaris lucis, ob interpositionem terrae: propter quid haec defectio est, aut cur luna deficit? quia lux eius obijciente se terrae destituitur: quid cōcentus est. numerorum inter acutum & graue proportio: cur inter se graue atque acutum consona sunt. quia numerorum inter sese suscipiunt rationem acutum ipsum & graue, estne inter acutū & graue cōcentus consistitne ratio ipsorum numeris, quod simul atque
percepi

percepimus, quanam sit illa ratio querimus. Equidem nil nos quàm medium ipsum querere, satis ea docent, quorum medium percipi sensu potest. Nā luna defectionem exiguam, dum sensu non contingimus, sit luna defectio necne, querimus: quod si in ipsa luna essemus, neque si fiat, neque cur fiat defectio, utique quereremus, sed simul utrunque se nobis utro offerret atque patefieret. Etenim ex sensus perceptione, et uniuersale ipsum notū nobis fuisset: sensu nanque terrā nunc sese obijcere luna, cognosceremus. pateret enim visu, nunc lunam deficere: atque ex hoc ipsum emerisset uniuersale. Vt igitur dicebamus, idem scire est quid sit, propter quid sit quicquam. Et hoc aut simpliciter et non aliquid eorum quae insunt, aut aliquid eorum quae insunt, veluti duo recti, aut maius vel minus: et huiusmodi. Patet igitur omnia quae queruntur mediū questionem esse.

Quod demonstratio et definitio non sint eiusdem,
disceptatio. Caput. III.

Is ita determinatis dicendum esse videtur, quoniam pacto ipsum quid est ostendatur, quisque disquisitionis eius modus: quid denique et, quorum definitio sit. Atque dubitandum esse videtur antea, idque initiū faciendum, quod maxime dicendis accommodatum fiet. Dubitauerit itaque quispiam, utrum fieri possit, ut idem rationeque eiusdem, definitione demonstrationeque sciatur: an id ipsum fieri nequeat. Etenim definitio ipsius quid est, esse videtur. Omne autem quid est, uniuersale est, atque affirmatiuum. At ratio rationū alias negatiuas, alias non uniuersales esse patet: uniuersae nanque ratiocinationes de secundo schemate negatiuae sūt

de tertio vero universales non sunt. Deinde nec eorum omnium est definitio, quae prima affirmativae figura monstrantur: quare omnem triangulum, tres duobus rectis aequales habere, aliaque similia sunt. Huius autem ratio est, quia id scire quod demonstrari potest, nil aliud est quam demonstrationem eius habere: quare si talium est demonstratio, patet eorundem & definitionem non esse. Nam si sit, etiam per definitionem sciret quispiam, demonstrationem non habens: nihil enim utrunq; simul non habere vetat. Inductione etiam idem satis ostendi crediq; potest. Nihil enim unquam eorum quae vel per se, vel per accidens insunt, definiendo cognovimus. Praeterea si definitio substantiam explicat atq; declarat, talia non substantias esse patet: perspicuum igitur est, non omnis eius definitionem esse, cuius est demonstratio. Quid ergo, estne eius omnis demonstratio cuius est definitio? At videtur non esse: una enim eademq; etiam huius erit ratio. Constat enim unius ea ratione, qua unum est, scientiam unam esse: quare si id scire quod demonstrari potest, nihil aliud quam demonstrationem eius habere est, aliquid sane impossibile eveniet. Is enim qui definitionem habet, sine demonstratione profecto sciet. Praeterea demonstrationum principia definitiones sunt, quorum demonstrationes non esse demonstratum est prius. Et enim aut principia demonstrantur, & principiorum sunt semper principia, modusque nullus unquam occurrit: aut in primis stetur, necesse est, quae quidem & definitiones sunt, & demonstrari non possunt. At si non omnis eiusdem, alicuius ne saltem eiusdem definitio demonstratioque est, an neque hoc esse potest? Non enim demonstratio est, cuius est definitio. Etenim definitio

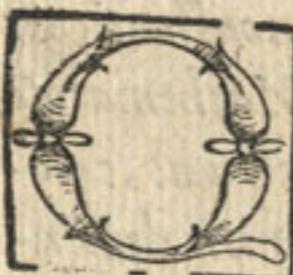
est

est ipsius quid est, substantiamque declarat: demonstrationes autem id ipsum subijcere sumereque videntur. Mathematicæ namque, quid est unius, quid par, quid impar accipiunt, ceteraque demonstrationes similiter. Adde quod omnis demonstratio aliquid de aliquo ut esse, aut non esse demonstrat: at in definitione nihil de aliquo prædicatur: velut inque animal de bipede, neque hoc de animali, nec item figura de plano. Non enim planum figura est, neque figura planum. Præterea differt, quid est hoc illud est ostendere: at definitio quidem quid est patefacit: demonstratio vero quippiam inesse cuiusdam, vel non inesse monstrat. Diuersorum autem deuersa demonstratio est, nisi hoc pars illius existat. Quod quidem sic dico, ut si triangulum omnem duobus rectis tres equos habere demonstratum sit, etiam equicrurum tres equos duobus habere constet. Hoc namque partis, illud totius rationem habet. At quid est, et hoc illud est, non ita sese habent: quippe cum alterum ad alterum partis non habeat rationem. Patet igitur, nec eius omnis demonstrationem esse cuius est definitio: nec cuius omnis definitionem esse, cuius est demonstratio: quibus efficitur, ut omnium cuiusquam eiusdem utrunque haberi non possit, quare perspicuum est neque idem esse definitionem demonstrationemque, neque alterum in altero esse. Nam ea que subijciuntur, similiter profecto se haberent. Sed de his hæcenus, satis enim de hisce diximus dubitando.

Quod quid est non esse demonstrabile.

Caput. IIII.

o ij Quid

Vid ergo, prorsusne ipsius quid est ratiocinatio demonstratioque nulla existit, qualiter iam dedisse videbamus? Patet enim ratiocinationem quidem aliquid per medium de aliquo semper ostendere: ipsum autem quid est esse, & hoc ipso quid est predicari. Hæc autem non conuertere necesse est. Nam si .a. sit proprium ipsius .c. patet .b. quoque ipsius .c. & .a. rursus ipsius .b. proprium esse. Quo fit ut omnia conuertantur, mutuanque predicationem suscipiant. At vero si tam .a. competit ipsi .b. ut quid est ipsius, quam .b. competit identidem ipsi .c. necesse est tum .a. de .c. predicetur, ut quid est ipsius. Quod si non hoc pacto bis illud quispiam sumpserit, nulla sane necessitas omnino compellet, ut .a. de .c. ut quid est ipsius dicatur: ut si .a. quidem ut quid est ipsius .b. competere dixeris, .b. vero non eodem modo de quolibet .c. predicaueris: quare non solum .a. de .b. dicatur oportet, ut quid est ipsius, sed .b. quoque de .c. modo eodem predicetur necesse est. Hæc cum ita sint, si in utroque ratiocinationis interuallo ipsum quid est quidditasque sumatur quidditas nimirum antea quam concludatur, in ipso medio ratiocinationis termino collocabitur. Atque omnino si fieri potest ut ostendatur quidnam sit homo, sit .c. quidem homo, .a. vero quid est ipsius, siue .d. animal bipes, siue aliquid aliud est. Si quidem igitur iusta ratiocinatio fiet, necesse est, .a. de quolibet .b. predicetur. Hoc autem, ut constat, alia media definitione opus est, quæ quidem etiam quid est ipsius hominis erit. Sumitur igitur id profecto, quod demonstrare oportet: .b. namque definitio ipsius hominis. Id autem ipsum in duabus propositionibus primis, immediatisque considerare oportet. Maxime enim id quod dictum est elucescit.

elucescit. Qui igitur per ea quae conuertuntur, quid anima, quid-
ue homo, vel aliarum quiduis sit conantur ostendere, ij petunt
id sine dubio, quod initio quaerunt, demonstrareque nituntur: ut
si quis animam esse, quod est sibi vniuersali causa: id vero, nume-
rum esse seipsum mouentem. Is enim necesse est postulet a deo, a-
nimam numerum esse seipsum motu ciētem, ut idem sit anima
numerusque seipsum mouens. Non enim si. a. quidem ipsum. b. b.
vero. c. ipsum sequatur, a. definitio erit ipsius. c. sed de ipso tamē
vere dicetur, ut patet. Neque si rursus. a. ratione substantia. b.
competit, de omnique eo praedicatur, a. continuo definitio erit ip-
sius. c. Quamquam enim animalis esse, de hominis esse dicatur,
omne enim animal rationis particeps, substantia vera est anima
particeps, quae est principium sentiendi, quemadmodum et om-
nis homo est animal, non tamen hoc dicitur pacto ut unum sit
Si igitur quispiam non hoc pacto terminos sumpserit, nunquam
a. sane quidditatem ipsius. c. substantiamque esse concluderit. Sin
aut hoc acceperit modo, tū ante a profecto. b. ipsius. c. definitionē
sumpserit esse. Quare non demonstrabit: sumit enim id, quod ini-
tuo quaerebatur.

Quod neque per diuisionem, quod quid est, demon-
stratur. Caput. V.

Nec diuisione hoc illius definitionem esse colligi Tex. iiii
potest, qualiter in resolutionum figurarum est dictū
Nunquam enim in diuisione fit, ut cum haec sint,
necessario illa sequantur, sed fit perinde atque cum
quispiam inducit: non enim demonstrat. Nam nec interrogare
cōclusionem, nec si data sit, ideo ipsam esse oportet, sed ipsam esse

cum illa sint necesse est, etiam si is qui respondet minime assentia-
 tur. Etenim si quis hoc roget pacto, homo animatus an inanima-
 tus est? deinde animatum esse sumat, ratiocinationem nullam.
 facit. Rursus animal omne aut gressibile aut aquaticum est? si
 esse gressibile sumat nullam ratiocinationem profecto facit: nec ho-
 minem hoc esse totum, animal inquam gressibile, necessario ex
 dictis emergit, sed hoc quoque perinde ut illa sumit. Atque ni-
 hil omnino refert, siue in multis siue in paucis hoc pacto fiat: est e-
 nim idem. Fit igitur hisce, qui hoc procedunt modo, inutilis hic
 diuisionis usus, etiam ad ea quorum alioqui fieri ratiocinatio po-
 terat. Quid enim prohibet, ut illud totum vere quidem de ho-
 mine dicatur, minime tamen quid sit homo declaret. Quid insu-
 per obstat, ut aut addatur substantiæ quippiam, aut auferatur,
 aut prætermittatur. Atque hæc quidem eueniunt: sed soluere cõ-
 iungit, si quis uniuersa ea, quæ hoc ipso quid est prædicantur, su-
 mat, & adhibita diligentia post primam diuisionem, alteriusue po-
 stulationem, ipsius rursus postulati descriptionem deinceps fa-
 ciat. Atque adeo ut nihil prætermittatur quod quidem est neces-
 sarium. Si omne cadit in diuisionem, & nihil deest: id uero est
 necessarium: indiuiduum enim iam esse oportet. At quanquam
 id fieri potest, nulla tamen hoc pacto unquam efficitur ratioci-
 natio, sed si noscere diuisio facit, alio quam id facit modo. At-
 que hoc quidem non est absurdum. Neque enim is qui utitur
 inductione, fortasse demonstrat, notum tamen aliquid facit: ra-
 tiocinationem autem non dicit, qui definitionem ex diuisione di-
 cit. Nam ut in conclusionibus quæ sine medijs inferuntur, si quis
 piam dixerit, hoc necesse est esse, cum ista sint, fit ut interroge-
 tar

tur, propter quid, sic & in definitionibus, cum per diuisionem inuestigantur, fieri potest. Nam cum hac conficitur definitio hominis, animal mortale, pedes habens, bipes, ac alis vacans: cur hoc in unaquaque partium additione sit nimirum interrogatio fieri potest. Dicit enim atque ostendet per diuisionem, ut putat, omne animal aut immortale esse aut mortale. Talis autem oratio tota non per ratiocinationem esse ostenditur. Quare etiam si definitio per diuisionem demonstraretur, nunquam tamen per ratiocinationem conficitur.

Quod quid est non demonstrari ex suppositione.

Caput. VI.

ED fieri ne potest ut ipsum quid est accommo- Tex. v.
datum substantie, demonstretur, Ex suppositi-
one tamen, hoc pacto, ut sumatur id quidem pro-
prium, quod ex hisce constat, quae hoc ipso quid
est predicantur, de functionem esse: hac autem sola dicto predica-
ri modo, totumque quod ex hisce constat, proprium esse: id est enim
illius nimirum ratio. An & hic rursus sumitur definitio. Ne-
cesse est enim, per medium ipsum ostendere. Præterea quæ ad mo-
dum nec in ratiocinatione sumitur quid est ratiocinari. Semper e-
nim tota vel pars est propositio, ex quibus ratiocinatio constat: sic
neque definitionem oportet in ratiocinatione inesse, sed seorsum
à propositionibus esse. Atque ut si quis ambigat, si ratiocinatio
fit confecta necne, obuiandum est asserendo ratiocinationem esse ex-
tractam: id enim ratiocinatio: sic & ad eum qui dicit non definitionem
esse conclusam, asserendum est definitionem esse conclusam: id enim nobis sup-
ponebatur eam ratio, definitione. Quare necesse est et sine ratioci-
tionis

Tex. vi.

nationis & sine definitionis ratione, aliquid per ratiocinationē conclusum esse. At enim neque sic bene sese habebit ipsius quid est probatio, si ex suppositione etiā quispiam ipsum ostendat, hoc pacto: si ratio mali est diuisibile esse: quibus autem est contrariū eorum & ratio contraria est rationi contrarij, atque bonum est malo contrarium: & indiuisibile diuisibili, ratio boni nimirum est indiuisibile esse. Et hic enim sumens definitionē, ostendit. Sumit autem definitionem, ad ostendendam definitionem. At sit aliquid aliud. Et in demonstrationibus enim aliquid de alio dici sumitur: non tamē ipsum: neque id cuius est eadem ratio, neque quod conuertitur. Ad utrosque autem quorum alter diuisione, alter tali ratiocinatione ostendit, eadem est dubitatio, cur homo simul animal bipes gressibile, non autē animal seorsum, & bipes seorsum sit: nulla namque necessitas cogit, ut ex ijs que sumuntur unum efficiatur quod predicetur: sed erit forsitan, perinde atque idem homo & musicus est grammaticus.

Quod quid est non demonstratur. Caput. VII.

HAE C ū ita sint, quonā pacto is qui definit substāciam, & ipsum quid est ostendet rei definiēda. Neque enim ut is qui demonstrat, ex hisce que conceduntur notum faciet ipsum: ut cum illa sint, necessario aliquid aliud sit: hoc enim est demonstratio: neque etiam ut is qui per singula nota inducit uniuersa, ex eo sic se habere, quia nihil singulorum sese aliter habet: non enim quid esse, sed esse aut non esse ostendit. Quis igitur alius modus restat, non enim sensu vel digito demonstrabit. Praeterea quonam pacto ipsum quod est ostendet: necesse est enim eū qui scit quid est homo, aut aliud quod

nis, & esse etiam scire. Id enim quod non est in ratione, nemo scit
 unquam quid est, sed quidnam oratio vel nomen significat. Cū
 dico hippocentaurus, bene quidem percepimus: fieri vero nequit
 ut quid hippocentaurus sit sciamus. At vero si quis quid est os-
 tenderit, & esse quoque ostendet: & quonam modo, ratione
 eadem ostendet: nam unum quiddam definitio ipsa declarat,
 & demonstratio etiam unum: quid autem est homo, & homi-
 nem esse, diuersa sanè, non eadem sunt. Deinde etiam dicimus
 unumquoduis, nisi sit substantia, necessariò per demonstratio-
 nem esse ostendi: esse vero rei nullius est, ut patet, substantia: id
 enim quod est, nō est genus. Demonstratio igitur id est, quo quippiā
 ostenditur esse: quod quidem etiam nunc ipse scientia faciunt. Ge-
 ometra nanque quid significat quidem triangulus sumpsit, esse
 autem ipsum demonstrat. Quomodo igitur ostendet ipse defini-
 ens quid est triangulus? sciens ergo quispiam definitione quippiā
 quid est, an sit illud nesciet? at nunquam fieri potest. Patet autē
 per ipsos etiam definitionū quæ nunc assignantur modos, eos qui
 definiunt non ostēdere esse. nam & si est e medio æquale aliquid
 at cur sit ipsum definitum, & cur hoc circulus sit queretur. Pote-
 rit enim illud dicere quispiam, definitionem orichalci etiam esse.
 Neque enim id esse posse quod dicitur, ipse definitiones insuper
 faciunt manifestum: neque illud, & non aliud esse cuius inquirunt
 definitionē esse, sed propter quid sēper dicere licet. Si igitur is qui
 definit, alter utrū aut quid sit aut quid ipsum nomē significat os-
 tēdit (si modo illa ipsius quidē definitio est) erit ipsa profecto o-
 ratio idem quod nomen significans. At hoc absurdum est sane.
 Primo nanque & non substantiarum, & eorum quæ non sunt in

ratione rerum, erit utique definitio. Nam & ea, quae non sunt, significare nomine licet. Deinde omnes orationes definitiones erunt, sine discrimine ullo. Fieri namque potest, ut cuius orationi nomen ponatur. Quare definitionibus omnes omnia differemus loquemurque. Et illas ipsas definitio erit. Praeterea nulla scientia nomen hoc indicare significareque demonstrat: ergo nec definitiones id ipsum indicant. Ex his igitur nec idem esse definitionem rationemque videtur. Et insuper neque definitionem demonstrare quidnam sit quicquam fierique non posse ut ipsum quid est demonstratione definitioneue unquam percipiatur, aut cognoscatur.

Quod una definitio per aliam demonstraretur. Cap. VIII.

Merum considerandum est rursus, quidnam horum dictum bene, & quid non bene recteque sit, et quid sit definitio: et utrum aliquo modo ipsius quid est demonstratio definitio ~~erit~~, an uero nullo sit modo. Cui itaque scire quid est, et scire causam ipsius si est, idem sit, uti diximus: fieri potest, ut quid est ostendas. Cuius quidem haec ratio est. Est enim quedam utique causa: & haec aut est eadem aut alia, & si sit alia, aut est demonstrabilis, aut idem demonstrabilis. Si igitur alia sit demonstrarique potest, cum causa sit medium, & prima figura rationis ostendatur necesse est: nam id quod ostenditur uniuersale est, & affirmatiuum, ut patet. Unus igitur est modus, quem nunc inquisimus, per aliud inquam ipsum quid est ostendi, nam medium ipsorum quid est, necesse est esse quid est, et priorum identidem proprium: quare definitionem eiusdem rei alia ostendet, alia non ostendet. atque hicce modus demonstratio ipsius quid est, ut antea diximus non est, sed ratio quedam ad differendi modum accommodata.

De quid est & quod est.

Caput. IX.

VO aut modo fieri potest, ut quid est ex demōstrā-
 tione eliciatur, deinceps dicamus oportet, hic rursus
 initio supio. Nā que admodū querimus propter quid
 est, prius esse habētes, interdū vero et simul nota no-
 bis hac sunt, sed nunquā fitri potest, ut antea cognoscamus cur
 est, quam percipiamus esse: sic pari ratione, neq̄ quod est, querere
 at que cognoscere possumus sine perceptione ipsius esse. Fieri enim
 nequit, ut quod est, nunquā sciamus, si ignoremus si est: habemus
 aut si est nonnūquā per accidēs, nonnūquā aliquid habētes ipsius
 rei: veluti conitruū esse scimus, habētes sonū quendā nubis esse,
 & defectiōne lucis, esse quandā priuationē: hominē itē quoddam
 animal esse: et animā etiā id esse, quod ipsū se motu ciet. Qua igitur
 per accidēs esse scimus, necesse est ad eorū, quid est, percipien-
 dū, nullo modo nos quicquā habere: neq̄ enim illa esse scimus. atq̄
 querere quid est, non habentes esse, perinde est ac si nihil prorsus
 queratur: quorum autem habemus aliquid, eorum, quid est, fa-
 cilius percipere possumus. Qua propter ut habemus ipsum esse,
 sic & ad ipsum quod est percipiendum sumus dispositi. Qua-
 rum igitur rerum aliquid habemus ipsius quid est, earum hac
 sint exempla. Sit defectus pro quo, a. Luna pro quo, c. interpo-
 sitio vel obiectio terra, pro quo est ipsum positum b. Querere
 igitur, utrum deficiat Luna necne, nil aliud est, quam ipsum b.
 querere si sit necne: at id ipsum nō secus habet, quam si queras,
 vel numeratio eius sit, et ut hoc si sit, et illud dicamus esse: vel
 utrius partium contradicōnis fit ratio, habendine duo-

bus rectis equales, an non habendi? quod cum inueniremus, et esse simul, et propter quoniam sic scimus, si modo sit medium: si vero non sit, esse quidem scimus, propter quid autem nescimus: atque id ipsum patefieri hoc exemplo potest. Sit namque, c, Luna. a, defectio b, non posse, cum est tota repleta lumine, umbram efficere, intercedente manifesto corpore nullo. Si igitur b, quidem ipsi, c, inest, a vero competat ipsi, b, Lunam quidem deficere notum fit nobis cur autem deficit, nondum est notum. Atque defectiorem quidem esse scimus, sed quid est defectio nescimus. At cum, a, quidem ipsi, inesse, c, patet, queritur autem propter quid inest, nil aliud tamen quam quidnam ipsum, b, obiectione terrae, an conuersio Luna, an lucis eius extinctio sit queritur. Hoc autem alterius extremi ratio est, ut hoc in exemplo, ipsius, a. Est enim defectus obiectione terrae. Praeterea quid tonitruum est, extinctio ignis in nube: propter quid tonitat, quia ignis in nube extinguitur: nubes sit, c, tonitruum, a, ignis extinctio, b. Igitur ipsi, c, nubi inquam, b, ipsum inest: extinguitur enim ignis in nube: at huic, a, ipsum inest tonitruum, seu sonus: atque, b, ratio ipsius est, a, primi inquam extremi. Quod si rursus huius aliud medium sit, id ex hisce rationibus erit, quae restant. Quo igitur pacto sumitur ipsum quid est, quoque notum sit, satis iam diximus. Quare ratiocinatio quidem ipsius quid, demonstratioque non fit, per ratiocinationem tamen et demonstratione innotescit. Quocirca neque sine demonstratione fieri potest ut cognoscatur ipsum quid est, cuius quidem alia causa est, neque rursus ipsius est demonstratio, ut indubitationibus etiam diximus.

Definitione quid est et propter quid. Caput. X.

Est

IST autem quorundam quidem alia quaedam causa, quorundam autem non. Quare patet ipsorum quid est, quaedam vacare medio, principiaque esse quae quidem esse, et quid sunt supponere, vel alio modo manifesta facere oportet: quod Arithmeticus facit. nam et quid sit unitas, et unitatem esse supponit. Eorum autem quae medium habent, et quorum aliqua causa alia à substantia est fita, ut per demonstrationem ipsum quid est, ut diximus, declaratur, non demonstratur. Cum autem definitio dicatur esse oratio ipsius quid est: patet quandam definitionem orationem esse quae id explicat, quod nomen significat, quaeque nominis interpretationem complectitur: veluti quid trianguli nomine significetur, quem quidem postquam esse tenemus, quaerimus deinde propter quid sit. Difficile autem est hoc pacto sumere ea, quae nescimus esse, causamque difficultatis antea diximus: nam neque si sint, an non sint scimus, nisi per accidens. At enim oratio est una dupliciter: alia namque conjunctione una est, ut Ilias: alia quia unum de uno declarat, non per accidens. Una igitur haec est definitionis, quam diximus, definitio: alia autem est definitio, oratio, quae declarat propter quid est. Quare prior significat quidem, sed non ostendit, posteriorem autem patet quasi demonstrationem esse ipsius quid est, positione tantum à demonstratione differentem: inter est enim propter quid tonitat, atque, quid est tonitruum dicitur: quippe cum ad primum haec accommodetur redditio, quia in nubibus ignis extringuitur: ad secundum haec competat, sonus, cum extringuitur in nubibus ignis. Quare eadem ratio diuerso dicitur modo. Et illo quidem modo continua est demonstratio, hoc

Fit.

hoc autem est definitio. Præterea est tonitruum de finitio, sonus in nubibus, atque hæc demonstrationis ipsius quid est conclusio. eorum autem definitio quæ medijs vacant, inde monstrabilis est ipsius quid est positio. Est igitur definitio una quidem oratio ipsius quid est indemonstrabilis: alia vero ratiocinatio ipsius quid est, à demonstratione differens casu. Tertia demonstrationis ipsius quid est conclusio. Patet igitur ex hisce quæ diximus, quo pacto est, & quo pacto non est ipsius quid est demonstratio: & quorum est, & quorum non est: quotque modi præterea dicitur definitio, quo pacto ipsius quid est ostendit, & quo pacto etiã non ostendit: atque quorum est, & quorum non est: insuper quomodo sese ad demonstrationem habet: quo denique modo fieri potest, & quomodo fieri nequit, ut eiusdem definitio demonstratio que sit.

Quod per omne genus causa demonstratio fiat.

Caput. X I.

Tex. xij.

Vm autem tum arbitremur scire cum causam nouimus, quatuor vero causa sint. Una quidem quidditas: alia autem, quæ cum illa sunt hoc esse necesse est: & tertia quæ primum mouit: & quarta, gratia cuius cetera sunt: ceteræ hæc per demonstrationis medium ostenduntur. Nam hæc cum quia illud sit, necesse est hoc esse, non una propositione sumpta, sed duabus minimum est. Hoc autem est, cum medium unum habent: hoc igitur uno sumpto conclusionem esse necesse est. Patet autem & hoc pacto: Cur rectus is angulus est, qui in semicirculo designatur? quoniam existente rectus est ille: sit itaque rectus. a, dimidium duorum rectorum. b, angulus denique qui est in semicirculo designatus.

gnatus. c. Vt igitur. a. id est rectus cōpetat ipsi. c. id est angulo qui est in semicirculo designatus, causa est ipsum b. Nā duorum quidem rectorum dimidium equale est ipsi. a. Ipsum autem. c. equale est ipsi. b. angulus enim in semicirculo designatus, duorum rectorum dimidium est: cum igitur. b. duorum rectorum dimidium sit, a. competat ipsi. c. quod quidem est rectum eum angulum esse, qui est in semicirculo designatus. Quidditas autem est idē quod hoc, ex eo sane, quia hoc significat ipsa ratio. At vero quidditatem etiam causam esse mediam, antea demonstrauimus. Idem fit cum queritur propter quid aduersus Athenienses Persicum bellum exarsit: que causa fuit, ut Athenienses bello vexentur? quia contra Sardes ipsi cum Eretrienſibus irruerunt: hoc enim primum mouit. Sit itaq; bellum a, priores irruisse. b, Athenienses. c. b. igitur, priores inquam irruisse, ipsi. c. id est Atheniensibus inest: a. quique. b. ipsi competit. Medi nanque laceſſiti bellum aduersus eos agitant, qui priores iniuriam intulerunt: a. igitur, id est bellum vexari que bello. b. ipsi inest, id est hiſce qui priores bellum gessere: b. vero ipsi. c. id est Atheniensibus inest: hi nanque tractare bellum cœpere, Medos que laceſſinere: medium igitur et hoc in loco causa est, eaque que primum mouit. Ea vero quorum causa est id quod alicuius est gratia, eundem subeunt modum. Cui propter quid deambulatur? ut valeat: cur domus est. ut conseruetur supellex: nempe valetudinis de ambulatione, supellectilis conseruandae gratia domus est. Atque inter hæc propter quid post cœnam ambulare oportet. Cuius oportet gratia, nihil interesse videtur, sic itaque deambulatione post cœnam, non natate cibum cum occupet locum, pro quo est b. valere sit. a.

sit. a. competit igitur deambulationi post coenam, id efficere cibū
 inquam sumptum in ore ventris non supernatare, atque id ipsū
 sanitatem conseruet: sic enim videtur. b. igitur, cibum inquam
 haud natare, c. ipsi id est, deambulationi post coenam inest: at. a.
 valetudinem inquam conseruare. b. ipsi competit. Quæ igitur
 est causa, ut, a. gratia cuius cetera fiunt, ipsi competat. c. nem-
 pe. b. ipsum est, non supernatare inquam cibum: atque hoc est tan-
 quam ipsius ratio: nam. a. hoc assignabitur pacto. Cur autem. b.
 competit ipsi, c. quia sanum esse id nimirum est, sic inquam sese
 habere. Verum mutantur ratiocinationes oportet. Magis enim
 hoc pacto singula elucescent. Ordo autem generationis ac ortus
 verso modo sese in his & in mouēibus causis habet. In illis enim
 primo medium fiat oportet, in his autem. c. ipsum extremum pri-
 mo, deinde id vltimum gratia cuius cetera fiunt. Fieri autem
 potest, ut idem & alicuius gratia, & ex necessitate sit: veluti,
 propter quid per laternam penetrat lumen, etenim id quod mino-
 res partes subtilioresue habet, per meatus maiores amplioresue
 penetrat necessario: si quidem lumen fit, quia transit, & cuius nā.
 gratia, ut ne deuiemus, pedesque etiā offendamus. Num ve-
 ro ut est in hisce quæ sunt, sic etiam est in hisce quæ fiunt, ut si cū
 ignis extinguitur tonitat, necesse est strepitus sonusque fiat: &
 ut Pythagorici dicunt, terroris gratia: quo pertimeant ij qui
 in tartaro degunt. Atque plurima talia sunt, præsertim in hisce
 quæ natura talia fiunt, & constat. Alianāque natura alicuius
 gratia. alia necessitate facit. Necessitas aut duplex est: alia enim
 est secundum naturā et appetitionem: alia violenta, quæ qui-
 dem præter appetitionem est. Hæ necessitates extant, cum lapis
 r. u. r. c.

Tex. xij.

sursum, nūc deorsum mouetur. nā tametsi necessitate lapis utro
 que motu cietur, non eadem tamen necessitate. In his autem, quæ
 proficisci à mente solent, quedam à casu nunquam sunt: ut do-
 mus, ut statua, neque necessitate, sed alicuius gratia sunt, quæ-
 dam sunt etiam à fortuna, ut sanitas atque salus: maxime ve-
 ro in quibus fit, ut sic & aliter sese habeant, cum generatio à for-
 tuna non est. Quare si finis sit bonus, ea quæ ad illum consequen-
 dum efficiuntur, alicuius gratia fiunt: & aut à natura, aut ab
 arte: à fortuna vero nihil cuiusquam fieri gratia solet. Eadē
 autem causa est in his quæ sunt, & in ijs quæ fiunt, & in ijs quæ
 fuere, & in ijs item quæ fient futuraque sunt. Medium enim ip-
 sum causam esse constat, verum differentia quedam esse vide-
 tur. Eorum enim quæ sunt, est: eorum quæ fiunt, fit, eorum quæ
 fuere, fuit: eorum denique, quæ fient, erit. Nā, ut hæc patefiant
 exemplo, cum interrogamur: cur fuit, vel fit, vel erit, vel est
 Luna defectio? quia vel fuit, vel fit, vel erit, vel est terra inter
 Solem & Lunam, accommodatissimè respondemus. Quid est
 glacies? & accipiatur aquam congelatam ipsam esse: atque sit a
 qua quidem c. congelata autem a, causa deinde collocetur in me-
 dio, quod ipsum occupat, b, absentia ipsius caloris omnimoda: b.
 igitur ipsi. c. inest, a quoque b. ipsi competit: atque fit glacies, cū ip-
 sum b. fit, & fuit, cum fuit, eritque cum erit. Ea igitur, quæ hoc
 pacto est causa, fit, & est, & fuit, & erit, una cum eo cuius esse
 causa dicitur.

De fieri & factō.

Caput. XII.

q Sed

Sed in hisce quæ simul non sunt, anne continuo in
 tempore quemadmodum nobis videtur, alia aliorū
 cause sunt, ceu factum facti, fiens fientis, futurūq;
 futuri. At constat in his ab eo ratiocinationem ex-
 truemdam esse, quod postea fuit: principia autem & horum sūt
 ea, quæ prius fuerunt. Quapropter idem & in hisce, quæ fiunt
 seruandus est modus. Sed ab eo quod ante fuit, non extruitur ra-
 tiocinatio: ut quoniam hoc fuit, hoc quod est posterius ortum est,
 similiter & in futuro. Sive nanq; determinatum: siue indetermi-
 natum fuerit tempus non erit unquam ut cum hoc fuisse vere
 dicatur, & illud vere fuisse dicatur posterius inquam ipsum: In
 medio enim tempore falsum erit profecto, hoc ortum fuisse dice-
 re altero iam orto. Eadem est & in futuro penitus ratio, neq; quo-
 niam hoc fuit, hoc erit, Medium enim simul semper emergat o-
 portet, ut sit factum factorum, futurorūque futurum, & cete-
 rorum similiter. Ad id quod fuit & id quod erit, fieri nequit
 ut ortum habeant simul. Præter ea fieri non potest, ut aut inde-
 terminatum, aut determinatum sit ipsum mediū tempus. Fal-
 sum enim erit, in medio illud dicere tempore. Considerā-
 dum est autem quidnam sit quod continet, ut in rebus post fa-
 ctum esse, sit fieri. An patet facto fiens non herere? nec enim fa-
 ctum factum etiam heret: sunt enim fines ac indiuidua. Nā ut
 punctum puncto non heret, sic neq; facto factum. Ambo nanq;
 sunt indiuisibilia. nec igitur ob id ipsum facto fiens herere potest;
 fiens enim diuisibile, factum indiuisibile constat esse. Vt igitur li-
 nea sese habet ad punctum, sic fiens ad factum: nam in eo quod
 fit, infinita sunt facta. Magis autem de his clarius in vniuersa
 libus

libus de motu libris est dicendum. Etenim quomodo sese habeat medium, cum deinceps sit generatio, id eo usque sumatur. Nā et in his ipsis medium, et primum medio vacare necesse est: velut. a. fuit, cum sit factum. c: verum. c. posterius, a. antea fuit: atque. c. principium est, ex eo quia propinquius est eo puncto, quod est principium temporis. Item. c. fuit, quoniā. d. fuit: orto igitur. d. necesse est. c. fuisse. c. vero orto, necesse est. a. prius ortū fuisse. Atq; si mediū hoc acceperis modo, ad id tandem accesseris, quod medio vacat. At vero num semper ob infinitionem medium incidit? nō enim factum facto heret, ut diximus, at tamen à medio incipiendum est, et ab eo quod nunc est primum. Idem et in futuris seruandum est: nam si verum est. d. fore, verum sit prius oportet. a. fore. huius autem causa est ipsum. c: etenim si erit. d. prius. c. ipsum erit: et si. c. rursus erit, a. prius erit. Similiter autē et in his ipsis infinitio diuisionis existit: futurum namque futuro non heret: atque principium et in his sumendum est, quod medio vacet. Nec aut in ipsis operibus ita sese habent, ut diximus: nā si domus extructa est, lapides incisos fuisse necesse est. At id quā obrē? quia necesse est fūdamenta fuisse, si domus est facta. Si vero fundamenta iacta fucere, necesse est lapides ante fuisse. Rursus si domus erit, pariratione muri prius erunt: qđ quidē per mediū modo demonstratur eodē, iacientur enī fundamenta prius.

De circulari demonstratione. Cap. XIII.

Ed quoniā in hisce quæ fiūt, generationē quādā modo circuli cōverti videmus, fieri potest ut id ipsū sit, si mediū et termini mutuo se sequatur. In ijs enī cōsistit ipsa cōuersio. Atq; id ipsum

in se in uerbis primus ostendimus, conuerti inquam ipsas conclu-
siones. Hoc est enim circuli modus ratiocinationem conuerti. In re-
bus autem ipsis hoc uidetur fieri modo. Humida facta pluuia
terra, uapor necesse est oriatur: quo quidem orto, nubem consta-
re necesse est, qua facta, fieri aquam: qua orta, terra pluuia neces-
se est humectetur, hoc autem id erat, quod initio sumpsimus. Qua-
re modo circuli conuersio fuit: quicquid enim ex hisce sumpseris,
a' iud sequitur quidem: & illud cum sit, aliud item est: quod rur-
sus cum sit, primum ipsum emergit. Sunt autem rerum nonnullae, quae
fiunt uniuersaliter: saepe enim et omnes aut eodem modo sese habent, aut
eodem sunt pacto. Nonnullae sunt rursus quae saepe quidem eodem modo non
fiunt, sunt tamen plerumque. Nam non omnis quidem mas homo
barbam emittit: fit tamen plerumque, ut homo mas barbam emit-
tat. Talium igitur & medium esse plerumque necesse est: nam si ta.
a. de. b. quam. b. de. c. uniuersaliter predicetur, & a. de. c. necesse
est & semper & de quolibet predicari. Id enim est uniuersali-
ter predicari de omni, semper quod dicit. At supponebatur, a. plerum-
que de. c. predicari: necesse est ergo, medium etiam ipsum. b. condi-
tionem eadem subire, ac esse plerumque. Erunt igitur & eorum quae
sunt plerumque, ea medijs uacatis principia, quae plerumque sic sunt,
uel fiunt.

De inuestigatione quod quid est. Caput. XIII.

tenim quoniam pacto ipsum quid est ad ratiocina-
tionem terminos accommodatur: & quomodo uel est
ipsius, uel non est demonstratio definitione, satis an-
te pertractauimus: nunc dicendum esse uidetur, quo-
modo pacto uenarinos ea oportet, quae hoc ipso quid est predicantur.

Eorum

Errum itaque que que semper cuique cōpetunt, quodā extendunt se se quidem ad plura, non tamen genus egrediuntur suum. Atque ea sese ad plura extendere dico, quae quanquā vniuersaliter cuique competunt, non tamen soli, sed etiam alijs insunt. Est enim quoddam quod omni competit trinitati, ~~et~~ etiam nō trinitati. Est enim ipsum, ~~et~~ trinitati, ~~et~~ etiam non numero competit: at impar esse ~~et~~ ipsum cuius trinitatis, ~~et~~ alijs etiā pluribus, quinario nempe competit: non tamen genus hoc egreditur. quinarium enim numerus est, ~~et~~ extra numerum impar nihil est. Talia igitur eo usque sumenda sunt, quousque tot fuerint sumpta primo ut unumquodque quidem illorum pluribus competat, cuncta autem simul non ad plura sese extendant: hanc enim necesse est substantiam esse rei definienda. Veluti omni trinitati competit, ut sit numerus, ut sit impar, ut sit primus: idque utroque modo, ~~et~~ quia non mensuratur numero ~~et~~ quia non ex numeris cōstat. Id igitur iam ipsa trinitas est, numerus inquam impar primus: atque hoc pacto primus. Horum enim prima ceteris etiam vniuersis imparibus insunt, vltimum dualitati etiam competit: at vniuersa simul nulli prater trinitatem numero competūt. Cum autem necessaria quidem sint, ea quae hoc ipso quid est predicantur, ut antea patefecimus: vniuersalia namque necessaria sunt, trinitati vero vel cuius alijs sic competūt ea quae sumuntur hoc modo, necessario quidem trinitas ea quae diximus erit. Substantiam autem haec eius esse ratio ~~trinitatis~~ ^{trinitatis}, ex hisce patere potest. Nam si id, quod assignauimus, nō sit ipsius ratio trinitatis, necesse est ipsum quasi genus quoddam ipsius esse, aut nomine vocitatum, aut nomine carens. Igitur non trinitati modo,

sed

LIBER SECVNDVS.

sed præter ipsam alijs etiam competet. Genus enim huiusce-
modi ponatur esse natura, ut insit potentia pluribus, atque ad
plura sese extendat: quod si istud præter indiuiduas alijs nulli cõ-
petit rei, id erit profecto ipsa ratio trinitatis. Nam & hoc eti-
am supponatur, id cuiusque substantiam esse, quod vltimum de
indiuiduis tali dicitur modo. Quare similiter & in quibus

[Te. xviii] *vis alijs id erit cuiusque ratio, quod hoc ostenditur modo. O-
portet autem, cum totum aliquod quispiam tractat, genus in ea
diuidere, quæ sunt prima atque indiuiduas speciei, veluti nume-
rum in dualitatem trinitatemue: deinde illorũ eniti definitiones
accipere, ut recta linea, & circuli, atque anguli recti: post hæc
sumpto quidnam sit genus, vtrum quantitas an qualitas, pro-
prios affectus per communes primos contemplari. Nã ea quæ
ijs accidunt, quæ componuntur, ex indiuiduis, ex definitionibus
innotescunt, propterea quod definitio simplexque principium
est omnium, & ea quæ simplicibus accidunt, per se quidem ipsis*

[Te. xix.] *solis, per ipsa vero ceteris competunt. Atqui diuisiones
quæ per differentias proficiscuntur, vtilis ad hoc pacto vesti-
gandas definitiones sunt: ipsas tamen non ostendere, dictum est
prius: vtilis autem erunt hoc pacto solum ad ratiocinandum ip-
sum quid est. Atque videbitur ipsa diuisio nihil facere prorsus
sed vniuersa statim sumere, perinde atque si eadem ab initio si-
ne diuisione quispiam sumeret. Refert autem ea, quæ prædi-
cantur, primum an posterius prædicentur: veluti si animal mite
bipes. an bipes animal, mite dicatur. Etenim si è duobus om-
nis definitio constet, & vnum quid sit ipsum animal mansue-
tum, atque rursus ex hoc & differentia fiat vnum, homo in
quam*

quam, vel quicquid tandem id sit quod unum efficitur, ne-
 cesse est diuidentem petere semper. Præterea hoc pacto duntaxat
 fieri potest, ut nihil eorum permutetur quæ sunt in definitione
 ponenda. Sumpto namq̄ genere primo si accipiatur aliqua diui-
 sionum inferiorum, non omne cadet in illam: ceu non omne ani-
 mal aut continuatum aut diuisarum alarum est, sed volatile
 animal omne: huius est enim hæc differentia. Prima autem ani-
 malis ea est differentia, in quam omne animal cadit: & cuiusq̄
 cæterorum similiter generum, & eorum quæ sunt extra animal.
 et eorum quæ sub ipso sunt collocata. Ceu volucris ea est differē-
 tia prima, in quam omnis volucris cadit: & piscis itidem ea, in-
 quam omnis piscis. Hoc igitur si proficiscatur quispiam pacto,
 sciat nihil prorsus præter misisse: quod si non hoc modo procedat,
 & prætermittere eum necesse est, & id ipsum quoque nescire.
 Non autem oportet eum qui definit ac diuidit, omnia scire quæ
 sunt: quanquam non nulli censent fieri non posse, ut quisquam
 unquam differentias ad unumquodque cuiusque sciat, nisi sci-
 erit unumquodque: sine vero differentijs nunquam fieri posse,
 ut quicquam sciatur. A quo nanque non differt quippiam idē
 quod illud inquit esse: à quo vero differt, ab eo diuersum esse.
 Primo igitur hoc est falsum: non enim quauis differentia sunt res
 diuersæ. Com plures enim insunt rebus eisdem specie differen-
 tiæ, sed non per substantiam neque per se. Deinde cum qui-
 spiam acceperit ea quæ opponuntur, & differentiam, &
 òne, aut in hanc partē, aut in illā cadere dixerit, sumpseritque in al-
 tera parte rem, eam quam querit, esse, & id ipsum cognouerit,
 nihil

Tex. xx

LIBER SECVNDVS.

nihil refert si sciat necne de quibus alie differentie predicantur. Patet enim eum habiturum esse rationem substantie, si sic proficiscens ad ea tandem peruenerit, quorum ulterius non est differentia. Omne autem in ipsam diuisionem cadere, si sint ea opposita, **Tex. xxi** quorum non est medium quicquam, postulatio non est. Necessesse enim omne in altero ipsorum esse, si illius est differentia. Ad extruendam autem probandamue per diuisiones definitionem, haec tria sunt obseruanda. Primum ut ea sumantur, quae hoc ipso quid est predicantur: secundum, ut haec ita disponantur, ut primum primo, secundum secundo in loco ponatur, terminum vel haec omnia sint. Atque primum istorum erit, si possumus quem admodum ad accidens ratiocinari, ipsum inquam competere, et per genus probare: Secundum fit, si ipsum primum sumpserimus hoc autem erit, si id accipiatur quod tale est, ut ipsum quidem omnia deinde sequatur omnia autem ipsum contra non sequatur: necesse est enim aliquid esse tale: quo sumpto, idem iam erit **¶** in inferioribus modus. Id enim erit, secundum quod ceterorum est primum: **¶** id etiam tertium, quod est herentium primum. Super omniaque sublato, id quod haeret ceterorum erit primum, ut patet. Et in ceteris eodem modo. Patet autem haec omnia esse, quod erat tertium: si sumpserimus primum ipsum per diuisionem, omne aut hoc animal esse, esse autem hoc: **¶** rursus totius differentiam, huius vero extremi non ulterius differentiam esse: vel etiam statim, cum ultima differentia ab ipso toto, non differre id specie. Patet enim, neque plus quam oportet quicquam additum esse: omnia namque sumpta, hoc ipso quid est predicantur: neque quicquam deesse, nam aut genus aut differentia esset. At genus est ipsum primum **¶** hoc cum differentijs

rentiis simul est sumptum. differentia etiam vniuersa sunt sumpta, nulla enim prorsus posterior est. Specie nāque differret ipsū extremum. At hoc dictum est non differre. Quærerere autem oportet, inspiciendo primum ad ea quæ sunt similia, et nullam inter se differentiam habent, quidnam idem habeant vniuersa, deinde ad alia quæ sub eodem cum illis genere collocantur: et sūt quidem eiusdem inter se speciei, ab illis autem specie sunt diuersa. Atque si in iis accipiatur aliquid penitus idem, et in alijs simili modo, rursus considerandum est, si in ijs, quæ sunt sumpta, sit aliquid idem, quousq; ad vnam rationem fiat accessio. Hæc enim erit ipsius definitio rei. Quod si non ad vnam rationem, sed ad duas vel plures itur, patet id, quod queritur non vnum quid esse, sed plura. Veluti si queratur, quidnam sit magnitudo animi, considerandum est in aliquibus quos quidem scimus esse magnanimos, quidnam habeant vnum omnes ea pacto, quo tales esse dicuntur. Ceu si Alcibiades fuit magnanimus, et Achilles, ac etiam Ajax, quid vnum omnes habeant. At quid est eos contumeliam non ferre. Nam primus intulit bellum: secundus iratus, se à socijs defendendis seiunxit: tertius, sibi mortem consciuit. Rursus in alijs considerandum est, ut Lisandro ac Socrate, quidnam et istis merat vnum. Atque id est, æquabiliter sese habere in secundis atque aduersis rebus fortune. His sumptis, cōsidero quidnam idem habeant hæc æquabilitas inquā in rebus fortune, et pati cum illata contumelia est, non posse. Quod si nihil habeant idem, due profecto magnanimitatis species erunt. Omnis autem definitio vniuersalis est semper. Medicus enim salubre non cuidam oculo, sed aut omni, aut specie determinato definit.

Te:xxij.

r Quod

Quod species facilius, quam genera definiatur.

Caput. XV.

*A*que facilius definire singularia quam uniuersa
le est. Quia propter equiuocationes enim in uniuersa
libus magis latent, quā in iis que non differunt. Ve
autem indemonstrationibus ratiocinandi forma, sic in
definitionibus diluciditas insit oportet: que quidem fuerit, si scor
sum id definiat quispiam, quod in pluribus generibus est, per ea
que in unoquoque dicuntur: veluti simile non ome, sed id quod in
coloribus et figuris est: et acutum similiter, quod est in voce: et sic
ad ipsum commune proficiscatur, cauens ne equiuocatione offen
dat. Quod si neque differere translationibus oportet, patet neque de
finire oportere, aut translationibus, aut hisce que per translatio
nem dicuntur. Erit enim necessitas ut translationibus differatur.

Quod diuisio et analogia conducunt ad inuestigandum
propter quid. Caput. XVI.

*N*autem facultatem mediorum ad ea demonstra
da, que proponuntur, habeamus, peruestigare oportet
et ea que animantibus apertis inspiciuntur, et
ipsas quoque diuisiones. Atque sic peruestigare oportet,
supposito genere communi omnium: ceu si animalia sint ea que
considerantur, que etiam omni competunt animali. Quibus sum
ptis rursus identidem peruestigare oportet, que etiam ceterorum
primo cuiuslibet insunt, veluti si id sit auis, que etiam omnem auem
sequuntur: et sic semper que etiam propinquissimo competunt. Pa
tet enim, nos posse iam dicere propter quid insunt ea, que compe
tunt

tunt hisce quae sub ipso communi sunt collocata: ut propter quid homini competunt, aut equo. Sit autem animal quidem, b, pro. a. vero ponantur ea quae animal omne sequuntur: pro. c. e. d. vero animalia singula collocentur. Patet itaque, propter quid. a. competit ipsi. c, propter b. nanque competit: Et similiter ceteris. Eadem autem est semper $\&$ in alijs ratio, atque nunc sic dicimus per tradita nobis nomina communia rebus. Oportet autem non solum in his ipsis dicto modo considerare, sed etiam si aliquid aliud videatur commune competens, $\&$ ipsum accipere: deinde sumere $\&$ ea quae ipsum sequitur, $\&$ ea quae hoc sequuntur: veluti cornigeris competit omasum habere, superiusque vacare dentibus. Sumatur igitur haec, $\&$ rursus accipienda sunt ea, quibus competit, sequiturque gerere cornua. Patet enim propter quid illis competunt, ea quae diximus, nam ob id ipsum illis inerunt, quia cornua gerunt. Et in super alius modus peruestigandi per similitudinem rationis: non enim potest unum quippiam idem sumi, quod quidem $\&$ sepius $\&$ spina $\&$ os appellare oportet: inerunt autem $\&$ his, atque sequentur aliqua, quasi talis sit una quaedam natura. Eadem autem sunt nonnulla eorum. Quae proponuntur multipliciter, quaedam enim ex eo sunt eadem, quia medium idem habent: veluti quia sunt omnia antiperistasis: atque horum nonnulla sunt eadem genere, quacunque differentias habent ex eo, quia sunt diuersis vel alio modo: ut propter quid resonat, aut propter quid apparet, et propter quid Iris existit. Uniuersa enim haec idem sunt propositum genere: omnia nanque sunt plane reflexio, sed specie sunt diuersa. Quaedam autem differunt ex eo, quia medium est sub alio medio: veluti propter quid Nilus decrescente

Te. xxiiij.

Te. xxiiij.

menſe magis affluat aquis, quia menſis decreſcens ſimilis magis hyemis eſt: propter quid menſis decreſcens ſimilis magis hyemis eſt? quia luna decreſcit. Hæc enim ſic inter ſe habent, ut patet.

De cauſis & effectibus. Cap. XVII.

Magis autem quiſpiam de cauſa, & de eo cuius eſt cauſa: ſitne tum cauſa, cum eſt id cuius eſt cauſa, uel tum frondes decidunt ſitne tum ipſa de fluxu frondes cauſa, latitudo inquam foliorum, ſiquidem id illius ſit cauſa, uel cum deficit luna, ſitne tum interpoſitio terra? Nam ſi non eſt, aliqua alia erit ipſorum cauſa. Si ſimul ſunt cauſa & id cuius eſt cauſa, ceu ſi intercedit terra, deficit luna: aut ſi latitudo eſt foliorum deflunt frondes: tum mutuo profecto demonſtrabuntur. Sit enim. a. frondes deponit, b. plantæ cuius ſunt folia lata, c. vitis. Si igitur. a. cui libet competit. b. omnis enim planta, cuius folia ſunt lata, frondes deponit: b. uero ipſi. c. competit: latas enim frondes qualibet vitis habet: a. etiam ipſi. c. competit: omnisque vitis frondes ſuas deponit: Atque cauſa. b. medium eſt, ut patet. At licet etiam per foliorum defluxum, lata uitem habere folia demonſtrare. Sit enim: d. lata habere folia, abijcere frondes. e. vitis autem. f. Ex igitur: cui libet in eſt. f. omnis enim vitis abijcit ſuas frondes, d. uero cui libet competit. e. omnis nanque planta quæ frondes deponit, habet folia lata: omnis ergo vitis habet folia lata, atque cauſa eſt foliorum defluxus. Quod ſi fieri nequit ut ſint ſibi mutuo cauſa, cauſa nãq̄ prior eſt eo cuius eſt cauſa: & deficiendi quidem cauſa eſt, in medio terra eſſe: huius autem non eſt cauſa de ficere lunam: atque demonſtratio quæ ſit per cauſam, eſt propter quid demonſtratio uero quæ non per cauſam

causam fit, est ea qua quippiam tantum esse ostenditur: qui per defectum terram in medio esse percepit, is scit quidem id ipsum esse, propter quid autem est non cognoscit: atque deficere lunam non esse causam ut sit in medio terra, sed hoc contra causam esse ut deficiat luna, inde perspicui potest. in ratione namque definiendi inest, in medio terram esse. Quare patet, per hoc illud, sed non per illud hoc innotescere. An fieri potest, ut unius plures sint causae? nepe etiam fit, ut idem primo de pluribus praedicetur. Sit. a. quod quidem tam. b. quam. c. competat primo, quorum alterum in sit. d., alterum ipsi competat. e. in erit igitur ipsum, a. illis utrisque, e. inquam et d. Atque ut in sit quidem ipsi. d. causa est ipsum. b.: ut competat aut ipsi, e. causa est ipsum. c. quare si causa est, necesse est et rem esse. Si vero res est, non est necesse id esse, quod est causa: sed causam quidem esse, non tamen omnem. An si semper id, quod proponitur, uniuersale est, causa quoque tota quaedam est, et id est cuius est causa, uniuersale etiam est: ueluti folijs spoliari toti cuidam inest determinato, et si species sunt illius, et his uniuersaliter aut plantis, aut huiusmodi plantis competit. Quare et medium in his, et id cuius est causa, equa sint oportet, et conuertantur: ueluti propter quid arbores folijs spoliantur, quid si id ipsum ob congelationem esse oportet. et si congelatio non cuius inest, sed arbori, folijs arborum spoliari oportet. At quaret quispiam rursus fieri si possit, ut non eadem eiusdem sit uniuersis causa, sed diuersa necne: An si per se quidem est demonstratum, et non per signum, aut per accidens, id fieri nequit: quippe cum ipsum medium extremi sit ratio. Sin vero non hoc pacto est demonstratum, fieri potest. Fit autem et id cuius, et id cui est causa aliqua, per accidens ut consideretur: non tamen è nu-

LIBER SECVNDVS.

mero eorū esse videntur, quæ proponuntur: quod si ita non est, si-
 militer habebunt & mediū. Si enim equiuoca sint, mediū habe-
 bunt equiuocū: si sint ut in genere, mediū habebunt similiter: ve-
 luti propter quid etiā mutato ordine similitudinē subeunt ratio-
 nū. est enim alia causa in lineis, & in numeris: atque eadē alia
 quidē. Est ut linearū rationem subit: eadē aut, ut tale habet in-
 crementū, & eodem in omnibus modo. Ut color aut colori, figura
 q̄, figura sit similis, alij erit alia causa: simile nanque in his est æ-
 quiuocū. In figuris enim, in similitudine forsitan rationū consis-
 tit, quæ inter latera sunt, & angulorū equalitate: in coloribus aut
 in eo qd̄ vnitas ipsius sensus sit aliqua, aut aliquo tali: ea vero
 quæ similitudine rationū eadē sūt, mediū idē idē similitudine ra-
 tionū idē habebūt. Causa aut et id cuius est causa, atq̄ id cui est cau-
 sa ita sese ut mutuo se sequatur habet: nā si hoc sumas per singu-
 la, id cuius est causa, ad plura sese extendit: velut externos angu-
 los quatuor rectis equalis habere, amplius extēdit se quā aut
 triāgulū aut quadratū. Quod si cōnia sumas, æquatur: sunt enī
 quæcūque quatuor rectis equalis externos angulos habent. Simi-
 liter sese habet & mediū. Est aut ipsum mediū extremi, ratio
 primi, quocirca scientiæ omnes per definitionē fiunt: veluti spo-
 liati frondibus, simul & sequitur vitē, & excedit: & ficū item
 atq̄ excedit, sed non ōnes superat, sed æquatur. Si igitur primū
 mediū sumpseris ratio illud erit abijciēdi folia: erit enim primū
 quidē mediū versus extremū alterū, tales inquā vniversas esse
 deinde mediū huius succū congelari, vel aliquid aliud tale. At
 si quispiā interrogauerit quid est defluere folia, congelari respon-
 debimus eius succū, qui in seminis cōiunctione cōsistit. In figuris
 autem

aut hoc pacto quispiam assignabit, querentibus quoniam pacto se se
 quuntur causa. Et id cuius est causa: ponatur. a. cui libet inesse. b. ip-
 sum aut. b. cuique competat eorum que sunt. d. a. igitur uniuersale his-
 ce fuerit, que sunt. d. Etenim ad uniuersale dico, quod non con-
 uertitur: id aut uniuersale uocito primū, cū quo unūquodque qui
 dē non conuertitur: uniuersa aut conuertuntur, atque equantur: b.
 igitur causa, est ut. a. cunctis hisce competat, que sunt. d. Oportet ergo
 ipsū: a. ad plura sese extendere, quā ipsū b. quod si ita non est, cur
 magis hoc erit illius causa? quod si. b. nō oibus competit. e. erūt uni-
 uersa illa unū quid aliud ab ipso b. alioquin quoniam pacto d. cere-
 licebit. a. quidē ipsum omnino competere. e. ipsum aut. e. non omni compe-
 tere, a. Cur uero nō erit aliqua causa: nā ipsum. a. cunctis compe-
 tit. d. at ipsis etiā c. Et ipsa igitur unū quid erunt: atque id cōside-
 rare oportet: Et sit. c. Fieri igitur potest, ut eiusdē, sed non eiusdē
 specie, plures sint cause: ueluti ut longæ sint uita quadrupes
 quidē, causa est, ipsas bili uacare. uolucres aut, ipsas esse siccas
 aut aliquid aliud. Quod si non statim accedunt ad indiuidu-
 um, et si non solum unū, sed plura sunt media, plures etiam et
 cause sunt. Vtrum aut mediōrum sit singulis causa, id ne quod est
 uersus uniuersaliter primū, an id quod uersus singula colloca-
 tur. Patet igitur, ea esse, que propinquissima sunt unicuique, cui
 est causa. Nam ut primū sit sub uniuersali, hoc est causa, ue-
 luti ut. a. competat ipsi. d. causa est ipsum c. ut igitur. a. competat
 ipsi. d. causa est ipsum c. ut aut. a. competat ipsi. c. causa est ipso
 b. at ut huic insit, id ipsum. Ac enim de ratiocinatione quidem
 demonstratione, quidnam utrunque sit, et quo sit modo, satis
 iam patuit: et simul etiam demonstratiua scientia, est enim idē.

T. xxvj.

De

LIBER SECVNDVS.

De principiorum cognitione. Caput. XVIII.

T.xxvij

E principijs autem, & quo pacto nota nobis euadāt, & quis habitus ea cognoscēdi sit, hinc patefiet, si prius ea de redubitauerimus. Fieri itaque non posse, ut demonstratio quisquam scientiam consequatur: si prima principia medijs vacantia non noscat, prius est dictum explicatumq̃. Dubitauerit autē quispiam eorum quæ medijs vacant, cognitio eadem sit necne: & utrum scientia utriusque sit necne: aut alterius quidem scientia, alterius autem aliquod aliud genus, & utrum habitus eorum non insint, sed fiant, acquiranturque: an vero insint quidem, sed lateant. Equidem si ipsos habemus, absurdum est sane. Fit enim ut nos certiore, quam ulla demonstratio est, cognitione præditos esse ignoremus. Sin vero quas prius non habemus, inde acquirimus, quoniam pacto cognoscimus, discimusque, quorum antecedens notitia nulla est? Id enim fieri nequit, ut de demonstratione etiam dicebamus: Constat igitur fieri non posse, ut hos aut habeamus (non enim sane ignoraremus) aut ignari nullumque eorum habentes habitū, consequamur. Neceesse est itaque vim quidem nos aliquam potētiamque habere non talem vero quæ his ipsis exactior certitudineque præstabilior sit. Videtur autem id ipsum animalibus cunctis inesse: vim enim quandam insitam discernendi habent, quæ quidem uniuersi sensum appellāt. Insito autem animalibus sensu, in quibusdam formæ sensibilibus mansio fit, in quibusdam non fit. In quibus igitur nō fit, hisce præter ipsum sentire cognitio aut omnino nulla, aut eorum circa quæ formæ mansio non fit, nulla est

est. In quibus autem fit ut causa sentiunt unum quid in anima habeant, in ijs cum multa talia fiunt, differentia quaedam emergit itaque quibusdam est talium visorum mansione ratio fit, quibusdam non fit. Ex sensu igitur fit memoria: quemadmodum dici solet: est memoria vero sapius eiusdem rei facta, experientia nascitur. Plures enim memoria, numero; una experientia est: ab experientia vero illa genita, ex omnibus notitia fit: uniuersali quidem in anima iam consecuto, quod est unum praeter multa, quodque in omnibus illis unum inest, principium artis atque scientiae: artis quidem, si circa generationem sit: scientiae vero, si sit circa id quod eodem modo semper existit. Neque igitur determinati habitus insunt, neque ab alijs ad cognoscendum magis aptis habitibus, sed a sensu, ut diximus, fiunt, veluti in praelio facta fuga, cum constitit unus, constitit et alius, et alius deinde, donec ad principium est ventum. Anima certe talis est, id pati ut possit. Quod autem dictum est antea, sed non dilucide dictum est id rursus dicamus. Nam cum eorum quae eandem impromiscuaeque in omnibus rationem habent, unum constituerit, principio uniuersale quidem in anima est, primum tum in anima nascitur uniuersale. Etenim sentitur singulare quidem, sensus autem ipse uniuersalis ut hominis, non autem Calliae hominis est. Rursus in his ipsis stat, quousque et ea quae partibus vacant, et ipsa stent uniuersalia: veluti tale animal, donec stet animal, et in hoc modo eodem. Necessesse est igitur, ut ex hisce patet, ipsa prima inductione cognoscere. Si enim et sensus efficit in nobis ipsum uniuersale. Cum autem mentis habitum, quibus verum perspicimus, quidam veri perpetuo sint, ut intellectus atque scientia:

quidam autem interdum falsum suscipiant, ut opinio, subducē
 deque rationis vis, nullumque aliud genus exactius scientia sit
 quam intellectus, atque principia notiora sint de demonstrationibus
 scientiaque cum ratione sit omnis: hęc inquam cum ita sint, sciē
 tia quidem principiorum non erit, sed cum fieri nequeat, ut ali
 ud quicquam verius scientia quam intellectus ipse sit, intellectus
 profecto principiorum habitus erit. Quod ex eo quoque perspicu
 um fuerit, quia demonstrationis principium non est demonstra
 tio. Quare neque scientie scientia. Si igitur præter sciētiā, nul
 lum aliud genus verum habemus quam intellectum, intellectus
 sane scientia principium erit: atque principium
 quidem est ipsius principij, scientia au
 tem, ad rem omnem sese habet
 similiter.

ARISTOTELIS STAGIRITAE.

Topicorum Liber primus.

De intentione Librorum, et qua ratiocinandi

species. Caput. I.

Propositum quidem negocij est methodum inuenire, per quam poterimus syllogizare de omni proposito problemate ex probabilibus, et ipsi disputationem sustinentes, nihil dicemus repugnans. Primum igitur dicendum, quid est syllogismus, et quae eius differentia, quo modo sumatur dialecticus syllogismus. Hunc enim quaerimus secundum propositum negocium. Est itaque syllogismus oratio, in qua positis quibusdam, aliquod aliud a positis ex necessitate accidit per ea, quae posita sunt. Demonstratio vero est quando ex veris, et primis syllogismus erit, aut ex talibus, quae per aliqua prima et uera, eius, quae circa ipsa est cognitionis principium sumpserunt. Dialecticus autem syllogismus, qui ex probabilibus est syllogizatus. Sunt autem uera et prima, quae non per alia, sed per se ipsa fide habent. Non enim oportet in scientificis principijs inquirere propter quid, sed unumquodque principiorum ipsum per se ipsum fide esse. Probabilia autem sunt, quae videntur omnibus aut plurimis, aut sapientibus. et his, vel omnibus, vel plurimis, uel maxime cognitis, et probatis. Litigiosus autem est syllogismus ex ijs, quae uidentur probabilia, non sunt autem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex ijs, quae videntur probabilia, est apparens. Non enim omne, quod uidetur probabile, est et probabile. Nihil enim eorum, quae dicuntur probabilia in superficie, habet omnino phantasiam, uelut circa litigiosarum rationum prin-

s ij cipia

cipia, accidit sese habere. Statim enim & saepius etiam eis, qui parua videre possunt, manifesta est in his falsitatis natura. Ergo prior quidem eorum (qui dicti sunt litigiosi syllogismi) etiam syllogismus dicatur, reliquus vero litigiosus quidem syllogismus, syllogismus autem non eo quod videtur quidem syllogizare, syllogizat autem minime. Amplius autem praeter omnes, qui dicti sunt syllogismos, ex ijs, quae sunt circa aliquas disciplinas peculiaris, sunt paralogismi. Quemadmodum in geometria, et huic cognatis accidit se habere. Videtur autem hic modus differre a dictis syllogismis. Nam neque ex veris, & primis syllogizat pseudographus, neque ex probabilibus. Non enim in definitione cadunt, neque enim quae omnibus videntur, sumit, neque quae pluribus, neque quae sapientibus, & his, neque quae omnibus, neque quae plurimis, neque quae probatissimis. Sed ex peculiaribus quidem discipline sumptis, non veris autem syllogismum facit. Nam eo quod aut semicirculos describit, non, ut oportet, aut lineas aliquas ducit non ut ducenda sunt, paralogismum facit. Species igitur syllogismorum, ut figuraliter sit completi, sint dictae. Summatim autem dicendo de omnibus praedictis, & de his, quae postea sunt dicenda, in tantum nobis determinatum sit, eo quod de nullo eorum exactam rationem assignare elegimus. sed aliquantulum figuraliter de his volumus pertransire, omnino sufficiens arbitantes esse secundum propositam methodum posse cognoscere quoquo modo unumquodque illorum.

~~Ex quibus & quae resulet dialectica disceptatio.~~

Caput. II.

Ad quos vtilis sit dial. discerendi si disciplina

Con

Onsequens autem erit ijs, quae dicta sunt, dice-
 re, & ad quos, & quae utile sit hoc negocium:
 Est itaque ad tria. ad exercitationes, ad collo-
 quia, ad eas (quae secundum philosophiam sunt,
 disciplinas. Quod igitur ad exercitationem
 sit utile, ex his perspicuum est. Methodum enim habentes, fa-
 cile de proposito argumentari poterimus. Ad colloquia vero eo,
 quod multorum annumerantes opiniones, non ex extraneis, sed
 ex proprijs dogmatibus sermocinabimur contra eos, transmutan-
 tes quicquid non bene videntur nobis dicere. Ad secundum philo-
 sophiam autem disciplinas, quoniam potentes ad utraque dubi-
 tare, facile in singulis intuebimur verum et falsum. Adhuc au-
 tem ad prima eorum, quae in unaquaque disciplina sunt princi-
 pia. Nam ex proprijs secundum propositam disciplinam princi-
 pijs, impossibile est dicere aliquid de ipsis, eo quod prima princi-
 pia sunt omnium. Sed per ea, quae sunt circa singula probabilia,
 necesse est de illis transigere. Id autem proprium, maxime ue pe-
 culiare dialecticae est. Cum enim sit inquisitiua, ad omnium me-
 thodorum principia viam habet. Habemus autem perfecte me-
 thodum, quando perinde habebimus, ac in Rhetorica, & Medici-
 nali, & huiusmodi facultatibus. Hoc autem ex ijs, quae econtingunt
 facere, quae elegimus. nam neque rhetor omni ex modo persuade-
 bit, neque Medicus sanabit, sed si ex ijs, quae contingunt, nihil omi-
 serit, sufficienter eum disciplinam habere dixerimus.

Quod caetera praedicata a definitione aliquid claudant
 eorum, quae in definitione continentur.

Caput. III.

Ex quibus, & quot dialectica disceptatio. Primum

Rimum igitur considerandum ex quibus est methodus. Nā si sumpserimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes sunt, & quomodo his abundemus: habebimus sufficienter propositū. Sunt itaq; numero equalia, & eadem ea, ex quibus orationes, et de quibus syllogismi. Fiunt enim orationes, ex propositionibus, de quibus autem syllogismi fiunt, problemata sunt. Omnis autem propositio, & omne problema, aut proprium, aut genus, aut accidens indicat. Etenim, differentia cum sit generalis, cum genere ordinanda est. Quoniam autem proprij hoc quidem, quod quid erat, esse significat: illud autem, non significat, diuidatur proprium in utrasque predictas partes, & vocetur illud quod significat, quod quid erat esse, terminus, reliquum vero secundum cōmunem de ipsis assignatā nominationem, nuncupetur propriū. Manifestū igitur ex ijs quæ dicta sunt, quoniam secundū presentem diuisionem, quatuor omnia accidit fieri, aut propriū, aut terminum, aut genus, aut accidens. Nemo autem nos opinetur dicere quod unumquodq; horum secundum se dictum propositio vel problema sit, sed quod ex ijs & problemata & propositiones fiant. Differunt autem problema & propositio modo. nam cum sic dicitur, putas ne animal gressibile bipes, definitio est hominis, & putas ne animal genus est hominis? propositio fit: si autem utrum animal gressibile bipes definitio sit hominis, an non, problema sit? similiter autemet in alijs. Quare equalia numero problemata, & propositiones sūt, nam ab omni propositione problema efficies mutans modum.

~~De propositione dialectica.~~ Cap. IIII.

De termino, & prijs, & accōte

Di

Incendum autem quid terminus, quid proprium, quid genus, quid accidens. Est itaq; terminus quidem oratio quod quid erat esse significans. Assignatur autem aut oratio pro nomine, aut oratio pro oratione. Possibile enim est, et eorum, quae sub oratione significantur, quaedam definiiri. Quicumq; autem quolibet modo nomine assignationem faciunt. Manifestum, quoniam non assignant ij rei definitionem, eo quod omnis definitio oratio quaedam est. Accommodatum tamen termino, et huiusmodi ponendum est, ut quoniam honestum est decens. Similiter autem. et utrum idem sensus et disciplina, uel diuersum sit. Etenim circa definitiones utrum idem aut diuersum plurima sit immoratio. Simpliciter itaq; accommodata termino omnia dicantur, quae sub eadem methodo cum definitionibus sunt, Quod autem omnia, quae nunc dicta sunt, huiusmodi sint, manifestum ex his. Potentes enim quod idem, et quod diuersum dii putare, eodem modo, et ad definitiones argumentari facile poterimus. Nam ostendentes, quoniam non est idem, interimentes erimus definitionem. Non tamen conuertitur, quod nunc dictum est, non enim sufficiens est ad austruendum definitionem ostendere idem esse, attamen ad destruendum sufficiens est ostendere, quoniam non idem est. Proprium autem est, quod non indicat quod quid erat esse, soli autem inest, et conuersim praedicatur de re, ut proprium est hominis. Grammatices esse susceptuum: nam si homo est, grammatices susceptiuus est. Et si grammatices susceptuum est, homo est.

Nemo

LIBER SECVNDVS.

Nemo enim proprium dicit, quod contingit alij inesse, ut homi-
 ni dormire, neque quidem si forsitan per aliquod tempus inest so-
 li. Si autem forte dicatur aliquod talium proprium, non simpli-
 citer, sed aliquando, vel ad aliquid proprium dicitur. Nam ex
 dextris quidem esse, aliquando proprium est. Bipes autem ad a-
 liquid proprium est dictum, ut homini ad equum, et ad canē
 Quod autem eorum quae contingunt alij inesse, nullum conuer-
 sim praedicetur, manifestum est, non enim necessarium est, si ali-
 quid dormit, hominem esse. Genus autem est, quod de pluribus,
 et differentibus specie in eo quod quid est, praedicatur. In eo quod
 quid est praedicari ea dicantur, quaecumque conuenit eos, qui inter-
 rogati sunt, reddere quid est, quod propositum est: quemadmodū
 de homine conuenit eos, qui interrogati sunt, quid id est, quod pro-
 positum est, dicere, quoniam animal. Generi autem accommoda-
 tum est et hoc, utrum in eodem genere aliud cum alio, an in al-
 tero sit, nam et huiusmodi sub eadem methodo cadit cum ge-
 nere. Disputantes enim quod animal genus hominis, si militer
 et bouis sit, disputantes erimus, quoniam haec in eodem sunt ge-
 nere. Sin autem alterius quidem ostenderimus quod genus sit, al-
 terius autem quod non sit, disputantes erimus, quoniam non in
 eodem genere haec sunt. Accidens autem est, quod quidem nihil
 horum est, neque terminus, neque propriū, neque genus, inest au-
 tem rei. Et quod contingit inesse cuius uni et eidem: et non inesse,
 ut sedere contingit inesse alicui eidem, et non inesse. Similiter
 autem et album. nam et idem nihil prohibet quandoque album
 quandoque non album esse. Est autem accidentis de finitionum
 secunda melior, nam cum dicitur prima, necessarium est, si debet
 quis

quis intelligere, præscire quid est terminus, et genus, et proprium. Secunda autem perfecta est ad cognoscendum, quid est, quod dicitur, per se. Annectantur autem accidenti, & quæ ad se invicem sunt comparationes quolibet modo ab accidente dicta, ut utrum honestum, an quod confert, expetibilius. Et utrum, quæ est secundum virtutem, an quæ secundum voluptatem suavior vita: & si quid aliud similiter his, dicitur. In omnibus enim talibus utri magis predicatum accidit, quæstio fit. Manifestum est autem ex his: quoniam accidens nihil prohibet, et quando, & ad aliquid proprium fieri: ut sedere, cum sit accidens: quando quis solus sedet: tunc aliquando proprium erit. Solo vero sedente, ad non sedentes proprium erit. Quare & ad aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens, proprium fieri: simpliciter tamen proprium non erit.

Quod cetera predicata aliquid claudant eorum quæ definitionis continet. Caput. V.

Non lateat autem nos: quoniam quæ ad proprium, & ad genus, et ad accidens omnia dicuntur: et ad definitiones convenit dici. Ostendentes enim quoniam non soli inest ei, quod est sub definitione, quemadmodum & in proprio, aut quoniam non genus quod assignatum est in definitione: aut quoniam non inest aliquid eorum, quæ in definitione dicta sunt (quod quidem & in accidente dici potest) interminentes erimus definitionem. Quare secundum prius assignatam rationem omnia erunt quodammodo definitioni accommodanda, quæ enumerata sunt. Sed non propter hoc unam in omnibus universalem methodum querendum. Neque enim facile invenire hanc est. Et si inveniat, omnino obscura: et insuavis pla-

ne erit ad propositū negociū. Propria vero in unoquoque determinatorū generū assignata methodo, facile ex ijs, quæ circa unumquodque propria sunt, decursus propositi fieri potest. Quare vniuersaliter figura quidem (quemadmodum dictum est prius) diuidendum est. Reliquorum autem ea, quæ maxime sunt singulis peculiaria, annectendum: de finitioni & generi accommodata ea nuncupantes, pene aut adiuncta sunt (quæ dicuntur) ad singula.

De omni: Et dem: Cap. VI.

 Rīmū autem omniū de eodē determinandum, quod res dicitur. Videbitur autē idem, ut figuratiter si sumere, tripliciter diuidi. Numero enim aut specie, aut genere, idem solemus appellare. Numero quidem quorum nomina plura: res autē vna, ut indumentum & vestis. Specie autē quæ cū sint plura, indifferentia sunt secundū specie: ut homo homini, equus equo. Nā huiusmodi specie dicuntur eadē, quæcunq; sub eadē specie sunt. Similiter autē et genere eadē, quæcunq; sub eodē genere sunt, ut equus homini. Videbitur autē ab eodē fonte aqua, quæ eadē dicitur, habere aliquā differentiam præter dictos modos. Nō tamen, sed & huiusmodi in eodē ordinetur ijs, quæ secundū vnā speciem quoquo modo dicta sunt. Omnia enim talia cognata, & affinia sibi inuicē esse videntur. Nā omnis aqua omni aquæ eadē specie dicitur: eo quod habeat quandam similitudinē: ab eodē aut fonte aqua: quæ eadē dicitur: nullo alio differt, quā eo quia vehementior est similitudo. Quare nō separamus idē ab ijs, quæ secundū vnā speciem quoquo modo dicuntur: Maxime autē indubitanter, quod vnū est numero, idē ab omnibus

bus videtur dici. Solet autem et hoc assignari multipliciter: propriissime autem et primo quando nomine vel termino idem assignatum fuerit: ut vestis indumento: et animal gressibile, bipes, homini. Secundo autem, quando proprio: ut disciplina susceptibilis, homini, et quod natura sursum fertur igni. Tertio vero, quando ab accidente, ut sedens vel musicus. Omnia enim haec unum numero volunt significare. Quod autem verum sit, quod nunc dictum est, ex transmutantibus nuncupationes quis dicat. Sape enim precipientes nomine vocare aliquem sedentium, transsumimus, quando forte is non intelligeret cui preceptum facimus, tanquam ab accidente, ipso magis intelligente, et iubemus sedentem, vel disputantem vocare ad nos, manifestum, quod ut eundem opinantes, et secundum nomen et secundum accidens significare. Ergo idem (quemadmodum dictum est) tripliciter diuidatur.

Omne disputationem dialecticam esse ex termino, proprio, genere aut accidente: et ubi illa reperiatur.

Caput. VII.

Voniam autem ex prius dictis sunt orationes, et per haec, et ad haec, una quidem fides est per inductionem. Si enim quis consideret unanquamque propositionum et problematum, apparebit, aut a termino, aut a proprio, aut a genere, aut ab accidente facta. Alia autem fides per syllogismum. necesse est enim omne, quod de aliquo predicatur, aut conuersim de re predicari, aut non. Et si conuersim predicatur, terminus erit, vel proprius. Nam si significat, quid est esse est terminus. Si autem non significet, proprium. Hoc enim erit proprium quod conuersim predicatur, non significans quid est esse. Si autem non

conuersim prædicatur de re: aut ex eis, quæ in definitione subie-
 ti dicuntur, est, aut non. Et si est ex iis, quæ in definitione dicun-
 tur, aut genus, aut differentia erit, eo quòd definitio ex genere,
 & differentijs est. Si vero ex ijs non est, quæ in definitione dicun-
 tur, palam est, quoniã accidens erit. Nã accidens dicebatur, quod neq;
 terminus, neq; genus, neq; proprium, inest autem rei. Post hæc autẽ
 oportet determinare genera prædicamentorum, in quibus sũt di-
 ste quatuor differentia. Sunt autem hæc numero decem, quid est,
 quantum, quale, ad aliquid. ubi, quando, sicum esse, habere, fa-
 cere, pati. Semper enim accidens, & genus, & proprium, & de-
 finitio in uno horũ prædicamentorũ erit. Nã õnes ab his propo-
 sitiones, aut quid est, aut quale est aut quantum, aut aliorũ aliquid
 prædicamentorum significant. Manifestum est autem ex eisde
 quoniam quod quid est significans, quandoq; quidẽ substantiã sig-
 nificat, quandoq; aut quale, quãdoq; vero aliqd aliorũ prædica-
 mentorũ. Nã quando posito homine dixerit quod positũ est homi-
 nem esse vel animal, & quid est dicit, et significat substantiam.
 Quando colore albo posito, dixerit quod positum est albũ esse vel
 colorem, quid est dicit, & quale significat. Similiter autem & si
 cubitali magnitudine posita, dixerit quod positum est cubitalẽ
 esse magnitudinem, & quid est dicit, & quantum significat, si-
 militer autem & in alijs. Vnunquodq; enim taliũ siue idem de eo-
 dem dicatur, siue genus de hoc, quid est significat, quãdo autem
 de alio, non quid est significat, sed quantum, aut quale, aut ali-
 quid aliorum prædicamentorũ. Quare de quibus sunt disputa-
 tiones, & ex quibus hæc & tanta sunt, Quomodo autem sume-
 mus, & per quæ copiosi erimus, post hæc dicendum.

De propositione dialectica. Caput. VIII.

Rimū igitur determinetur quid est propositio dia-
 lectica, & quid problema dialecticum. Non enim
 omnem propositionem, nec omne problema, diale-
 cticum ponendum. Nullus enim offeret, qui mentiē
 habet, quod nulli videtur, nec proponet, quod
 omnibus est manifestum, vel plurimis. Nam hac quidem
 non habent dubitationem, illa autem nemo ponet. Est autem
 propositio dialectica interrogatio probabilis, aut omnibus
 aut plurimis, aut sapientibus: & his vel omnibus, vel plurimis
 vel maxime famigeratis, & non inopinabilis. Ponet enim ali-
 quis, quod videtur sapientibus, nisi id cōtrarium sit multorum
 opinionibus. Sunt autem propositiones dialecticae, & ea quae pro-
 babilibus sunt similia: et contraria ijs, quae videntur probabilia,
 secundum tamen contradictionem protensa, et quaecunq; opinio-
 nes sunt secundum artes inuentas. Si enim probabile est eandem
 esse contrariorum disciplinam, et sensum eundem esse contrario-
 rum probabile apparebit: et si unam numero Grammaticā esse
 et tibicenariam unam: si autem plures Grammaticas et plures
 tibicenarias. Omnia enim similia, et cognata videntur hac esse
 Similiter autem et ea, quae probabilibus sunt contraria secundum
 contradictionem protensa, probabilia videntur. Si enim probabi-
 le est, quoniam oportet amicis benefacere, et quoniam non oportet
 amicis malefacere, probabile est. Est autem contrarium quidem
 quoniam oportet malefacere amicis: secundum contradictionem
 autem, quoniam non oportet amicis malefacere. Similiter autē

& si

Et si oportet amicis benefacere, inimicis non oportet. Est enim hoc secundum contradictionem contrarium: similiter autem et in aliis. Probabile autem est in similitudine apparet etiam contrarium de contrario: ut si oportet amicis benefacere, et inimicis oportet male. Apparebit. n. et contrarium hoc quod est amicis benefacere ei, quod est inimicis male. Vtrius autem secundum veritatem se habeat, vel non, in ijs quae de contrario dicentur, ostendetur. Palam autem, quoniam quaecumque opiniones secundum artes sunt, dialecticae propositiones sunt. Ponet enim aliquis ea, quae videntur, ijs, qui in eis probati sunt, ut de ijs quidem, quae in Geometria, ut Geometer, de illis autem, quae in medicinali, Medicus.

De problemate dialectico et positione
dialectica. Cap. IX.

Problema autem dialecticum est speculatio intendens vel ad electionem et fugam, vel ad veritatem et cognitionem, aut per se, aut ut diminuculans id aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinantur, aut contraria plerique sapientibus, aut sapientes plerisque, aut utriusque idem eisdem. Quaedam enim problematum utile est scire tantum ad eligendum, vel fugiendum, ut utrum voluptas sit eligenda, aut non: quaedam autem ad sciendum tantum, ut utrum mundus aternus sit aut non. Quaedam vero ipsa per se quidem ad neutrum horum, a diminuculantia autem sunt ad aliqua talia. Pleraque enim ipsa per se quidem non volumus cognoscere, sed aliorum gratia, ut per illa aliud quippiam cognoscamus. Sunt autem problema
ta et

ta & de quibus contrarij sunt syllogismi. Dubitationem enim
 habent, utrum sic se habent, an non sic? eo quod de utrisq; sunt ra-
 tiones suasibiles, & de quibus rationem non habemus, cum sine
 magna: difficile arbutantes esse propter quid assignare, ut utrum
 mundus sit eternus, aut non. Nam huiusmodi quæret aliquis. pro-
 blemata ergo et propositiones (ut dictum est) determinata sint.
 Positio autem est opinio extranea alicuius famigeratorum in phi-
 losophia, ut quoniam non est contradicere, quemadmodum dixit
 Antisthenes, aut quoniam omnia moventur, secundum Hera-
 clitum, aut quoniam unum est ens, quemadmodum Melissus
 dixit. Nam de quouis contraria opinionibus proferente, curam
 habere stultum est. Aut de quibus rationem habemus contrariam
 opinionibus, ut quoniam non omne, quod est, vel factum est,
 vel eternum, quemadmodum sophistæ dicunt. Nam musicum
 vel gramaticum esse, neq; factum, neq; esse eternum. Hoc enim
 & si alicui non videatur, videbitur utique eo quod rationem
 habeat suasibilem. Est igitur & positio quidem problema, non au-
 tem omne problema positio: quoniam quedam problemata ta-
 lia sunt iam, de quibus neutro modo opinamur. Quod autem
 est, & positio problema: manifestum est. Necessè est enim ex ijs,
 que dicta sunt, aut plures cum sapientibus circa positionem dubi-
 tare: aut utroslibet cum semetipsis, eo quod opinio quedam ex-
 tranea positio est. Pene autem nunc omnia dialectica problema-
 ta positiones vocantur. Differt autem nihil quomodolibet dica-
 tur, non enim nomen effingere volentes, diuisimus sic ea, sed
 ut non lateant nos, cum quedam eorum sint differentie.

Non oportet autem omne problema, nec omnem positionem considerare, sed quam dubitauit aliquis eorum, qui ratione egent, et non pœna vel sensu. Nam qui dubitât, utrum oportet deos honorare et parentes diligere, an non? pœna indigent, qui uero utrum nix alba, an non? sensu. Neque uero, quorum propinqua est demonstratio, neque quorum ualde longe. Nam illa quidem non habent dubitationem, hæc autem magis quam secundum facultatē exercitauam.

De speciebus differendi, dialecticæque disputationis. Caput. X.

Determinatis autem his oportet diuidere quod dialecticarum rationum sunt species. Est autem alia quidem inductio, alia autem syllogismus. Et syllogismus quidē quid est, dictū est prius. Inductio uero est a singularibus in uniuersalia accessio: ut si est gubernator eruditus optimus: et auriga, et omnis qui est eruditus in unoquoque optimus. Est autem inductio uerisimilior, et plane, et secundū sensum notior, et pluribus communis. Syllogismus autem ualētior, et ad contradicendum efficacior. ergo genera, de quibus disputationes, et sex quibus (quemadmodum dictum est antea) determinata sint.

De instrumentis, quibus syllogismorum copiam nobis ad differendum suppeditamus. Caput. XI.

Instrumenta autem, per quæ abundamus in syllogismis, sunt quatuor, unum quidē propositiones sumere. Secundum autem, quodupliciter unumquodque dicitur, posse distinguere. Tertium differēntias

rentias inuenire. Quartum autem similitudinis consideratio: Sunt autem *et* modo quodam etiam tria horum propositiones. Est enim unumquodque eorum propositionem facere, ut quoniam eligendum est honestum, vel delectabile, vel utile, *et* quoniam differt sensus a disciplina, eo quod amittenti eam, possibile est rursus sumere. Illum autem impossibile, *et* quoniam similiter se habet salubre ad sanitatem, *et* habile ad bonam habitudinem. Est autem prima propositio ab ijs, quae multipliciter dicuntur, secunda a differentijs, tertia vero a similibus.

Desumptione propositionum. Caput. XII.

Rgo propositiones quidem eligendum quotquot modis determinatum est in propositione, aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut sapientum, *et* horum vel omnium, vel plurimorum, vel notissimorum. Aut etiam contrarias apparentibus, aut quacumque opiniones secundum artem sunt, aut contrarias apparentibus probabilibus quascumque oportet protendere secundum contradictionem quemadmodum dictum est prius. Utile autem *et* facere eas in eligendo, non solum, quae sunt probabiles, sed *et* similes eis, ut quod contrariorum idem sit sensus, quoniam *et* scientia contrariorum est eadem. Et quod videamus suscipientes aliquid, non emittentes, quoniam *et* in alijs sensibus sic est, nam et audimus suscipientes aliquid, non emittentes, *et* olfacimus eodem modo, similiter autem *et* in alijs. Amplius quacumque in omnibus vel plurimis videntur sumendum, ut principium, *et* apparentem positionem, nam ponunt, qui non conspiciunt in aliquo non sic. Eligere autem oportet *et* ex scriptis disceptationibus. D. scri
ptiones

LIBER PRIMVS.

ptiones autem facere in unoquoque genere supponentes seorsum, ut de bono, aut de animali, & de bono omni incipiendo a quid est. Annotare autem, & singulorum opiniones, ut quod Empedocles quattuor dixerit elementa corporum esse. Ponet enim aliquis, quod ab aliquo probato dictum est. Sunt autem, ut figuratim sic complecti propositionum & problematum partes tres, nam alie sunt morales propositiones, alie naturales, alie rationales. Morales quidem sunt huiusmodi, ut *utrum oportet ac parentibus magis, an legibus obedire?* rationales vero, ut *utrum contrariorum eadem disciplina sit, an non?* naturales autem, ut *utrum mundus sit eternus an non?* Similiter autem & problemata. At vero quales sint singula earum, que de eis sunt, definitione quidem non facile assignare est ipsas, ea vero assuetudine, que per inductionem est, tentandum cognoscere unamquamque earum in dictis exemplis considerando. Ad philosophiam igitur secundum veritatem de his negociandum, dialectico autem modo ad opinionem. Sumenda autem sunt quam maxime uniuersales propositiones omnes. & de una multa faciendae sunt. ut quod oppositorum eadem est disciplina: deinde quod contrariorum, & quod ad aliquid. Eodem modo, & ipse rursus diuidendae, quousque contingere potest diuisio: ut quod boni & mali, & albi & nigri, & frigidi & calidi, similiter autem & in aliis. De propositionibus igitur sufficiat praedicta.

De multiplici distinctione.

Caput. XIII.

Ipsum

Lpsum autem quotupliciter negociandum est, non
 solū quaecumque dicuntur secundū alium modum,
 sed & rationes eorum tentandum assignare: ut
 non solum, quoniam bonum alio quidem modo di-
 citur iustitia & fortitudo, euecticum autem aut & sanati-
 uum alio, sed quoniam & illa quidem eo, quod ipsa qualia que-
 dam sunt, hæc autem eo quod, effectiua alicuius, & non eo, quod
 qualia quedam illa sunt, similiter autem & in alijs. Vtrum au-
 tem multipliciter specie dicitur, aut uno modo, per hæc considerā-
 dum. Primum quidem in contrario perspicendum si multiplici-
 ter dicitur, siue specie tantum, siue nomine & specie dissonet. Que-
 dam enim statim & nominibus alia sunt. Ut acuto in voce con-
 trarium est graue. In magnitudine autem, obtusum. Pater igitur
 quoniam contrarium acuto multipliciter dicitur. Si autem hoc,
 & acutum, nam secundum utrunque horum aliud erat con-
 trarium. Non enim idem acutum erit obtuso, & graui con-
 trarium, utrique autem acutum contrarium. Rursum
 graui in voce quidem, contrarium acutum, in corpore vero
 leue. Quare multipliciter graue dicitur, quoniam & contra-
 rium. Similiter autem & pulchro, ei quidem, quod in ani-
 maliturge, ei vero, quod est in domo, perniciosum. Qua-
 re equiuocum pulchrum. In quibusdam autem nominibus nul-
 lo modo dissonat, specie aut manifesta in eis statim differentia
 est, ut de claro, & obscuro. Vox enim clara, & obscura dicitur.
 Similiter aut & color: ergo nominibus quidem nihil dissonat, spe-
 cie aut manifesta in eis statim differentia est. Nō enim similiter et
 color clarus, dicitur et uox clara. Manifestū aut hoc est per sensū

nameorum, quæ eadē sunt specie, idem sensus est, at clarū quod
 est in voce, & in colore, non eodem sensu iudicamus. Sed hoc qui
 dem visu, illud autem auditu. Similiter autem & acutum &
 obtusum in saporibus, & in magnitudinibus. Sed hoc quidem
 tactu illud autem gustu. Nam neq; hæc dissonāt nominibus, ne
 que in seipsis, neq; in contrarijs. Obtusum enim contrarium est utri
 que. Amplius si huic quidem est aliquid contrarium, illi autē
 simpliciter nihil. Ut ei, quæ est a potu delectationi, ea, quæ est a
 siti tristitia, contrarium. Ei autem, quæ est ab eo, quod est consi
 derare, quoniā diameter est costæ incommensurabilis nihil. Qua
 re multipliciter delectatio dicitur. & ei quidem, quod est secundū
 mentem amare, odisse contrarium est: ei autem, quod est secundū
 3. corporalem actum, nihil manifestum, quoniam amare æ
 4. quiuocum. Præterea in medijs: si huic quidem est aliquid mediū,
 illi autem nihil. Aut si utrisque quidem est, non idem autem,
 ut clari & obscuri, in coloribus quidem aliquid est medium, fus
 cum, in voce autem nihil. Aut si forte raucū, quemadmodum
 quidam dicūt raucam vocem medium esse. quare æquiuocū cla
 5. rum, similiter autem et obscurum. Insuper si horum quidem plu
 ra media, illorum autem unum, ut in claro & obscuro. Nam
 in coloribus plura media: in voce autem unum, raucum. Rur
 sum in eo, quod secundum cōtradictionem est, considerandum,
 si multipliciter dicitur: nā & si hoc multipliciter dicitur, et quod
 huic opponitur: multipliciter dicitur, ut non videre multiplici
 ter dicitur: unum quidem non habere visum, alterum autem
 non operari visum. Si autem hoc multipliciter dicitur, necessa
 rium est, & videre multipliciter dici. Utrique enim non vide
 re op-

re opponitur, ut ei quidem, quod est non habere visum, habere. Illi autem, quod est non operari visu, operari. Amplius in ijs, quae secundum priuationem & habitum dicuntur, perspicendum: nam si alterum multipliciter dicitur, & reliquum: ut si sensibile multipliciter dicitur, & secundum animam & corpus, & insensibile multipliciter dicitur, & secundum animam, & corpus. Quod autem secundum priuationem & habitum opponantur, quae dicta sunt, manifestum, eo quod nata sint utrunque sensum habere animalia, & secundum animam, & secundum corpus. Amplius autem in casibus considerandum, nam si iuste multipliciter dicitur, & iustum multipliciter dicitur, secundum utrumque enim iustorum est iustum: ut si iuste dicitur et secundum sui cognitionem iudicare & ut oportet, similiter & iustum. Eodem autem modo & si salubre multipliciter dicitur, & salubriter multipliciter dicitur, ut si salubre dicitur, hoc quidem sanitatis effectuum, illud autem conseruatiuum, quodam vero significatiuum, & salubriter, vel effectiue, vel conseruatiue, vel significatiue dicitur. Similiter autem & in alijs, quando ipsum multipliciter dictum fuerit, & casus ab eo multipliciter dicitur: & si casus, & ipsum. Consideranda autem & genera in ijs: quae sunt secundum nomen praedicamentorum si, eadem sint nominibus. Nam si non eadem, manifestum quoniam equiuocum est, quod dicitur. Ut bonum in cibis quidem effectiuum est voluptatis, in medicina autem effectiuum sanitatis, in anima vero qualem esse, ut castam, vel fortem, vel iustam, similiter autem & in homine. Aliquoties autem & quando, ut in tempore bonum. bonum enim dicitur in tempore, plerumque autem quantum in mediocri dicitur

dicitur enim & mediocre bonum, quare equiuocum bonum. Si-
 militer autem & candidum, in corpore quidem color, in uoce au-
 tem bene audibile. Similiter autem & acutum, non enim simi-
 liter idem in omnibus dicitur. Nam uox acuta quidem uelox:
 sicut dicunt, qui secundum numeros harmonici sunt, angulus au-
 tem acutus, qui minor est recto, gladius uero, qui est anguli a-
 cuti. Consideranda etiam & genera eorum, que sunt sub eodem
 nomine, si diuersa, & non subalterna sint, ut onus, quod &
 animal, & uas est. Diuersa enim, que secundum nomen, ho-
 rum ratio est. Nam hoc quidem animal quale quid significat, il-
 lud uero uas quale quid. Si autem subalterna sint genera, non
 necessarium diuersas esse rationes, ut corui animal, & auis ge-
 nus est. Quando enim coruum dicimus auem esse, et animal
 quale quid dicimus eundem esse: quare utraque genera de eodem
 predicantur. Similiter autem & quando animal uolatile
 bipes coruum dicimus, auem dicimus eundem esse, & sic ergo u-
 traque genera de coruo predicantur, & ratio eorum. In non su-
 balternis generibus, non accidit hoc: neque enim quando uas dici-
 mus, animal dicimus, neque quando uas, animal. Consideran-
 dum autem non solum si in proposito diuersa sint genera, &
 non subalterna: sed in contrario. Si enim contrarium multi-
 pliciter dicitur, manifestum, quoniam & propositum. Uti-
 le autem ad definitionem inspicere, que de composito sit, ut
 candidi corporis & candida uocis. Nam, si blato proprio, ean-
 dem rationem oportet relinqui, hoc autem non accidit in equi-
 uocis, ut in ijs, que nunc dicta sunt. Nam hoc quidem erit
 corpus habens talem colorem: illud autem uox bene audibi-
 lis

lis. Sublato igitur corpore, & voce, non idem in utraque relinquitur. At oportet, si uniuocum esset album, quod in utraque dicitur, esse eadem. Sape autem & in ipsis definitionibus latet assequens equiuocum, qua propter & in definitione considerandum ut si quis significatum, vel effectuum sanitatis, quod medio criter se habet ad sanitatem, dicat esse non refutandum: Sed inspicendum, quid mediocriter quidem secundum utrunq; dixit, ut si hoc quidem tale significat, ut facere sanitatem: illud autem tale, ut significare, qualis quidem sit habitus. Adhuc si non comparabilia sunt secundum magis & minus, vel similiter, ut clara vox, clara vestis, & acutus sapor, & acuta vox. Hec enim nec similiter dicuntur clara vel acuta, neq; magis alterum, quare equiuocum clarum & acutum, nam uniuocum omne comparabile, aut enim similiter dicitur, aut magis alterum. Quoniam autem diversorum generum, & non subalternatim positorum, diuersae species sunt, & differentiae: ut animalis: & scientiae (diuersae enim horum differentiae) considerandum: si quae sub eodem sunt nomine, diversorum generum & non subalternorum, diuersae differentiae sint: ut acutum vocis: & magnitudinis. differt enim vox a voce, eo quod acuta sit. Similiter & magnitudo a magnitudine. Quare equiuocum acutum, diversorum enim generum & non subalternorum diuersae differentiae sunt. Rursum si eorundem, quae sunt sub eodem nomine, diuersae differentiae sunt, ut coloris qui est in corporibus, & in melodijs. Nam eius: qui est in corporibus: congregatum, & disgregatum visus. eius vero, qui in melodijs, non eadem differentiae. Quare equiuocum color. nam eorundem eadem differentiae

Amplius

LIBER PRIMVS.

Amplius quoniam species nullius est differentia, inspicere oportet, si eorum, quae sub eodem sunt nomine, hoc quidem species est, illud autem differentia, ut clarum, quod in corpore quidem, species coloris, quod autem in voce, differentia. differt enim vox a voce, eo quod clara sit. De eo igitur, quod multipliciter dicitur, per haec et huiusmodi perspicendum.

De differentiarum inuentione, similium consideratione
et utilitatibus instrumentorum. Caput. XLIII.

Differentias autem in ipsis generibus ad se inuicem perspicendum, ut quo differt iustitia a fortitudine, et prudentia a temperantia. haec enim ex eodem genere sunt, ex virtute. Ex alio in aliud, ut in iis, quae non nimium differunt ut in quo differt sensus a scientia. Nam in iis quae multum differunt, manifesta omnino sunt differentiae. Similitudinem autem considerandum in iis, quae sunt in diuersis generibus, ut sicut alterum ad alterum quidem, sic aliud ad aliud, ut sicut scientia ad scibile, sic sensus ad sensibile. Et ut alterum in altero aliquo: sic aliud in alio, ut quemadmodum visus in oculo, mens in anima, et ut tranquillitas in mari, serēitas in aere, utrunque enim quies. Maxime autem in iis, quae multum distant exerceri oportet: facile enim in reliquis poterimus similia inspicere. Considerandum autem et ea, quae sub eodem sunt genere, si quid inest omnibus idem, ut homini, et equo, et cani: nā si inest aliquid eis idem, in eo sunt similia. Utile autem ipsum quidem, quod quotupliciter dicitur considerasse ad diluciditatem. Maxime enim quis scit quid ponatur, manifesto facto quotupliciter dicitur

dicitur. Et ad fieri secundum rem eandem, & non ad nomen
 syllogismos: si enim immanifestum sit quotupliciter dicitur: con-
 tingit non ad idem etiam qui respondet, & qui interrogat, ferre
 intellectum. Manifestato autem quotupliciter dicitur, & ad
 quid ferens ponat, ridiculus videbitur interrogans esse, si non ad
 hoc sermonem faciat. Utile etiam & ut non falsa ratione deci-
 piamur, sed decipiamus potius. nam scientes quotupliciter dici-
 tur, non hallucinamur, sed sciemus, si non ad idem sermonem fa-
 ciat is, qui interrogat. Et ipsi interrogantes poterimus apparen-
 ti ratiocinatione fallere, nisi is, qui respondet, agnoscat quotupli-
 citer dicitur. Hoc autem non in omnibus semper possibile est, sed
 quando fuerint eorum, quae multipliciter dicuntur: alia quidem
 vera, alia autem falsa. Est autem propria non conueniens modus
 hic dialecticæ. quare omnino vitanda dialecticis huiusmodi ad
 nomen disputatio, nisi quis aliter non possit de proposito differere
 Differentias autem inuenire utile, et ad syllogismos de eodem
 & diuerso, & ad cognoscendum quid est unumquodq;. Quod
 autem ad syllogismos de eodem & diuerso utile, manifestum:
 Inuenientes enim differentiam propositorum quamlibet, ostendē-
 tes erimus, quoniam non est idem. Ad cognoscendum autem quid
 est unumquodque, eo quod propriam substantia cuiusque ratio-
 nem ipsi, (quae circa unumquodque sunt) accommodatis differen-
 tijs, separare solemus. Similitudinis autem consideratio utilis
 est ad inductiuas rationes, et ad syllogismos ex suppositione, et
 ad assignationem definitionum. Ad inductiuas quidem ratios
 eo quod circa singula in similibus inductione, uniuersale existi-
 mamus inducere. Non enim facile est inducere, ignorantibus si-

milia. Ad syllogismos uero ex suppositione, eo quod probabile est,
 quemadmodum in uno similia se habet, sic & in reliquis. Qua-
 re ad quodcumq; eorum facultatem habebimus disputandi, profi-
 tebimur, quemadmodum in his se habet, sic & in proposito se ha-
 bere. Id enim ostendentes, & propositum ex suppositione osten-
 dentes erimus. Supponentes enim quo modo in his se habet, sic et
 in proposito se habere, demonstrationem faciemus. Ad definiti-
 onum autem assignationem, eo quod potētes conspiciere quod in
 unoquoque idem, non dubitabimus in quo genere oporteat (cum
 definiemus) propositum collocare. Nam communium quod
 maxime in eo quod quid est, predicatur, genus erit. Similiter
 autem & in multum distantibus utilis ad definitiones similis-
 dinis consideratio, ut quoniam idem tranquillitas in mari, &
 serenitas in aere, utrunque enim quies: & quoniam punctum
 in linea, & unitas in numero, utrunque enim principium: qua-
 re commune in omnibus genus assignantes, arbitrabimur non ex-
 traneè definire. Pene enim definiētes, sic solent assignare, nam et
 unitatem principium numeri dicunt esse, & punctum prin-
 cipium lineæ. Manifestum igitur, quoniam utro-
 runq; genus collocant. Instrumenta itaque per
 que sunt syllogismi, hæc sunt, loci ve-
 ro ad quos utilia sunt, prædi-
 cta: ij sunt.

SECVDI TOPICORVM ARISTOTELIS

de problematis uniuersalibus, et in quibus
 predicatis inesse et esse conuer-
 tuntur. Cap. I.

Ut autem problematum hac quidem, uniuersalia il-
 la uero particularia. Vn uersalia quidem, ut
 omnis uoluptas bonum est, et nulla uoluptas bonum
 Particularia uero ut aliqua uoluptas bonum
 et aliqua uoluptas non bonum. Sunt autem ad utraque
 genera problematum communia uniuersalia, et constructiua, et des-
 tructiua. Ostendentes enim quoniam omni inest, et quoniam a-
 licui inest, ostendentes erimus. Similiter autem et si quoniam
 nulli inest, ostenderimus, et quoniam non omni inest, ostendentes
 erimus. Primum ergo de uniuersalibus destructiuis dicendum,
 eo quod communia sint huiusmodi ad uniuersalia et particu-
 larioria. Et quia magis positiones afferant in eo quod inest, quam
 non: disputantes autem destruant. Est autem difficillimum ab
 accidente conuerti propriam nominationem. Nam aliquo mo-
 do et non uniuersaliter in solis contingit accidentibus. A defini-
 tione enim et proprio, et genere necessarium est conuerti, ut si
 inest alicui animal gressibile bipes esse, conuertentem uerum erit
 dicere, quoniam illud animal gressibile bipes est. Similiter autem
 a genere, nam si animal inest alicui, animal est. eodem modo et in pro-
 prio est. Si enim alicui inest Grammatices susceptiuum esse Gram-
 matices susceptiuum erit. Nam nihil horum contingit secundum quid inesse,
 uel non inesse, sed simpliciter uel inesse, uel non inesse. In acciden-
 tibus

tibus autem nihil prohibet secundum quid inesse, ut albedinem, vel iustitiam. Quare non sufficit ostendere, quoniam inest albedo, vel iustitia, ad ostendendum, quoniam albus vel iustus est propterea quia non necessarium est in accidentibus conuerti. Determinare autem oportet, et peccata, quia sunt in problematibus: nam sunt duo, vel quo falsum dicunt, vel quo transgrediuntur positam locutionem. Falsum enim dicentes, et qui quod non inest, inesse dicunt mentiuntur, et qui extraneis nominibus res appellant (ut platanum hominem) transgrediuntur positam nominationem.

Loci problematum quod quicquam insit vel non insit. Caput. II.

Nus igitur locus est inspicere, si secundum aliquem alium modum inest, quod accidens assignauit. Peccatur autem maxime id circa genus, ut si quis albo dicat accidere colorem esse. Non enim albo colorem esse accidit, sed genus eius color est. Contingit autem et secundum nominationem determinare eum qui ponit, ut quoniam accidit iustitie virtutem esse. Sape autem et cum non determinat, manifestum, quoniam genus, ut accidens assignauit, ut si albedinem coloris dixerit, vel ambulationem moueri. A nullo enim genere denominatiue predicatio de specie dicitur, sed omnia uniuoce genera de speciebus predicantur. Nam et nomen, et rationem generum suscipiunt species. Qui igitur coloratum dixit album, neque ut genus assignauit, quoniam denominatiue dixit neque ut proprium, vel definitionem. Nam definitio, et proprium nulli alij inest. Sunt autem et colorata et pleraque aliorum

ut lignum, lapis, homo, equus. manifestum igitur, quoniam ut
 accidens assignant. Alius locus est inspicere ea, quibus inesse, aut
 omnibus, aut nulli dictum est. Considerare vero secundum speci-
 es, & non in infinitis, nam via magis, & in paucioribus consi-
 deratio. Oportet autem considerare, & incipere a primis, dein-
 de consequenter usque ad individua, ut si oppositorum eandem
 disciplinam quis dixerit esse, perspicendum, si eorum quae sunt ad
 aliquid, & contrariorum, & quae secundum priuationem & ha-
 bitum, & quae secundum contradictionem dicuntur, eadem sit dis-
 ciplina. Et si in his nondum manifestum est, rursus ea diuiden-
 dum usque ad individua, ut si iusti, & iniusti, vel dupli et di-
 midij, vel cecitatis & visus, vel esse & non esse. Nam si in ali-
 quo ostendetur, quod non sit eadem, interimentes erimus proble-
 ma. Similiter autem & si nulli inest. Iste enim locus conuertit-
 tur ad construendum, & destruendum. Si enim in omnibus vi-
 debitur, cum diuisionem proferimus, vel in pluribus, postulandum
 est aut ut uniuersaliter ponat, aut ut instantiam ferat in ali-
 quo non sic esse. Nam si neutrum horum faciat, absurdus appa-
 rebit, qui non ponet. Alius est, definitiones facere accidentis, &
 eius cui accidit, aut utriusque per utrumque, aut alterius. De-
 inde considerare, si quid non verum in definitionibus perinde ac
 verum sumptum sit, ut si est deus iniusticiam facere, quid in-
 iusticiam facere. Si enim nocere sponte, manifestum, quoniam
 non est deus iniusticiam facere. Non enim contingit nocere deum.
 Et si inuidus sit studiosus, quis inuidus, et quae inuidia. Nam si
 inuidia est tristitia in apparenti prosperitate alicuius proborum:
 manifestum est, quoniam studiosus, non est inuidus. Prauus enim
 esset.

esset. Et si indignans inuidus, quis uterque eorum. Sic enim ma-
 nifestum erit, verum verum an falsum sit, quod dictum est, ut
 si inuidus quidem sit, qui tristatur in bonorum prosperitatibus: in-
 dignans autem, qui in malorum prosperitatibus tristatur, mani-
 festum quoniam non erit inuidus indignans. Sumere autem et pro
 ijs (que in definitionibus sunt) nominibus, definitiones, et non de-
 struere donec ad notum deuentum sit. Nam sepe, cum tota quidem defi-
 nitio assignata sit, non manifestum est, quod queritur: pro ali-
 quo autem eorum (que in definitione sunt) nominum definitione
 dicta, manifestum sit. Amplius ad problema per propositionem
 factam in aliquo instare. Nam instantia erit argumentum ad
 positionem. Est autem locus hic pene idem ei quo considerare, qui-
 bus inesse vel omnibus vel nulli, dictum est, differt autem mo-
 do. Amplius determinare, que oportet dicere, ut plures, et que
 non. Vtile enim et ad construendum et ad destruendum. Ut quo-
 niam nominationibus quidem res nuncupandum, ut plures. Que
 autem sunt, talia ne sint, an non talia: non amplius attendendum
 ad plures. Ut salubre quidem, dicendum effectiuum sanitatis,
 ceus plures dicunt. Vtrum autem propositum effectiuum sit sani-
 tatis, an non? non amplius ut plures dicendum, sed ut Medi-
 cus. Amplius si multipliciter dicatur, positum autem sit, quoni-
 am inest, aut quoniam non inest. Alterum demonstrare eorum,
 que multipliciter dicuntur, si non utraque contingat. Utendum
 autem in ijs que latent, nam si non lateat multipliciter dictum,
 instabit quoniam non demonstratum est id, quod ipse dubitat, sed al-
 terum. Hic autem locus conuertitur et ad construendum et ad des-
 truendum. Nam construere volentes, quoniam alterum inest, si non
 ambo

ambo poterimus. Destruentes autem, quoniam non inest, alteri
ostendemus, si ambo non poterimus. Veruntamen destruenti qui
dem nihil oportet ex concessione disputare, neq; si omni, neq; si nulli
dictum sit inesse. Nam si ostenderimus, quoniam non inest, quod
cuq; id sit, interimentes erimus omni inesse. Similiter autem, $\&$
si uni ostenderimus inesse, interinemus nulli inesse. Constru-
entibus autem preconferendum, quoniam cuius inest, omni inest, si
verisimile sit postulatum. Non sufficit enim ad ostendendum,
quonia omni inest, in uno disputasse. Vt si hominis anima immortalis
est, propter hoc anima omnis immortalis. quare preconferendum quoniam si
quaecunq; anima immortalis, omnis immortalis. Hoc autem non semper fa-
ciendum, sed quando non facile possumus commune in omnibus una
ratione dicere: quemadmodum geometer, quonia triangulos duobus
rectis aequos habet tres angulos. Si autem non lateat, quod multipli-
citer dicitur, diuidendum quotupliciter dicitur, $\&$ interimentum
 $\&$ construendum, ut si dicens est utile, aut honestum, tunc adum,
ambo construere vel interimere de proposito: ut quoniam ho-
nestum, $\&$ quoniam utile, vel quoniam neq; honestum, neque
utile. Si autem non contingat utraq;, alterum ostendendum,
annotato, quoniam hoc quidem est, illud autem non. Eadem au-
tem ratio est, etiam si plura sint, in que diuiditur. Rursum que-
cumque non secundum equiuocationem dicuntur multipliciter, sed
aliomodo. Vt disciplina est una plurius, aut ut finis atq; ut eius,
quod ad finem ut medicinalis eius, quod sanitatem facit, ut quod
cibat: aut, ut amborum finem, veluti contrariorum eadem discipli-
na. (Nihil enim magis finis alterum altero) aut ut eius, quod per se est,

LIBER PRIMVS.

et eius, quod per accidens, ut per se quidem quod triangulus tres
 angulos habet duobus rectis aequales. per accidens autem, quoniam
 equilaterus. Cum enim accidat triangulo equilatero triangulus
 esse, per hoc cognoscimus, quoniam duobus rectis aequales habet. Si
 ergo nullo modo contingit eandem esse plurium disciplinam, ma-
 nifestum, quoniam omnino non contingit esse. Aut si aliquo mo-
 do contingit, manifestum quoniam contingit. Diuidere autem
 quotupliciter, utile: ut si uoluerimus construere, talia prae-
 tuenda sunt, in quaecunque contingunt, et diuidendum in ea tan-
 tum, quaecunque utilia sunt ad construendum. Si autem destrui-
 ere, quaecunque non contingunt, reliqua uero omittenda. Id au-
 tem faciendum in ijs, cum latuerit, quotupliciter dicuntur. Et
 esse hoc quidem huius, aut non esse, ex eisdem locis astruen-
 dum, ut disciplina, huius quidem, aut ut finis, aut ut eorum
 quae sunt ad finem, aut ut eorum, quae sunt secundum accidens.
 Vel rursus non esse aliquid secundum aliquem dictorum modo-
 rum, eadem autem ratio, et in desiderio, et in alijs quaecunque di-
 cuntur plurium. Est enim desiderium huius aut ut finis, ut sa-
 nitatis, aut eorum quae sunt ad finem, ut medicina conficienda,
 aut ut eorum, quae sunt secundum accidens, ut in uino amicum
 dulce, non quia dulce est, nam per se dulce desiderat, uinum au-
 tem per accidens. Si enim austerum fit, non amplius desiderat, per
 accidens ergo desiderabat. Utilis autem est locus hic, et in ijs, quae
 sunt ad aliquid. Pene enim talia, ea quae ad aliquid sunt. Amplius
 transferre ad euidentius nomen, ut pro exacto in opinione, clarum
 et curiositate, cupiditas superfluarum rerum. Euidentiore enim
 facto, bene argumentabilis est positio. Est autem hic locus ad utrum-
 que

que communis, ad construendum, & ad destruendum. Ad ostē-
dendum autem contraria eidem inesse considerandum in gene-
re, ut si volumus ostendere, quoniam est circa sensum rectitu-
do, & peccatum sentire quidem iudicare est: Iudicare autem est
recte, & non recte. Et circa sensum utique erit rectitudo, et pec-
catum. Nunc ergo ex genere circa speciem demonstratio fit, nam
iudicare est genus ipsius sentire, qui nanque sentit, aliquo modo
iudicat. Rursum ex specie generi, quaecumque enim speciei insunt,
& generi. Ut si disciplina prava est, & studiosa, & dispositio
prava & studiosa. Nam dispositio disciplinae genus est. Primus
autem locus falsus est ad construendum. Secundus autem verus
non enim necessarium quaecumque generi insunt, & speciei inesse:
Nam animal est volatile, & quadrupes, homo aut non. Qua-
cumque vero speciei insunt, necessario & generi. Si enim homo
studiosus, & animal studiosum est. Ad destruendum autem &
primus quidem verus, secundus autem falsus, quaecumque enim
generi non insunt, neque speciei. Quaecumque vero speciei non in-
sunt, non necesse est generi non inesse. Quoniam autem necessari-
um est de quibus genus predicatur, & specierum aliquam pre-
dicari, & quaecumque habent genus, aut denominatiue a genere
dicuntur, & specierum aliquam necessarium est habere, aut deno-
minatiue ab aliqua specierum dici. Ut si de aliquo disciplina di-
catur, & Grammatica, aut Musica, aut aliqua aliarum scienti-
arum predicabitur. Et si aliquis habet disciplinam, vel denomi-
natiue a disciplina dicitur: & Grammaticam habebit, vel Mu-
sicam vel aliquam aliarum disciplinarum, aut denominatiue
ab aliqua earum dicetur: ut grammaticus, vel musicus. Si igi-

tur aliquid ponatur dictum a genere quomodolibet, ut animam
 moveri, considerandum est, si secundum aliquam specierum mo-
 tus contingat animam moveri, ut augeri, vel minui, vel corrū-
 pi, vel generari, aut quaecunque sunt species alie motus. Nam si
 secundum nullam, palam est, quoniam non mouetur. Hic autem lo-
 cus communis est ad utrumq, et ad construendum, et ad destruē-
 dum. Si enim secundum aliquam specierū mouetur, manifestum
 quoniam mouetur: et si secundum nullam speciē mouetur, palā
 quoniam non moueatur. Non abundantiam autem argumentatio-
 ne ad positionem, intendendū ex definitionibus, aut quae sunt pro-
 positae rei, aut quae videtur: et si non ab una, sed a pluribus. Fa-
 cile enim definiens argumentari erit, nam ad definitiones fa-
 cilis argumentatio est. Considerandum autem in proposito, quo-
 nam existente, necesse est positum esse: aut quid est ex necessitate
 si propositum est. Construere quidem volenti, quo existente, pro-
 positum erit ex necessitate. nā si illud ostendetur esse, et proposi-
 tum ostensum erit. Destruere autem volenti, quid est si proposi-
 tum est, nam si ostenderimus consequens propositum non esse, in-
 terimentes erimus propositum. Amplius ad tempus inspicien-
 dum, si alicubi dissonat, ut si quod nutritur dixerit quis ex neces-
 sitate augeri: nutriuntur enim semper animalia, augentur autē,
 non semper. Similiter autem, et si scire dixerit quis reminiscit
 nam hoc quidem praeteriti temporis est, illud autem, praesentis et
 futuri. scire enim dicimur praesentia et futura, ut quoniam erit
 defectus solis: reminisci autē non contingit alterius quam praeteri-
 ti. Amplius sophisticus modus est, ducere ad id, ad quod pluri-
 mā habemus argumētorū facultatē. Hoc aut erit, quandoq, qui-
 dem

de necessariū, quandoq̄ aut̄ apparens necessarium, quandoq̄ aut̄
 nec apparēs, nec necessariū. Necessariū quidē quando, negāte eo,
 qui respondet aliquid vtiliū, ad illud rationes facit. Cōtingit au-
 tem id taliū esse, ad quæ copiosam argumentorū facultatem ha-
 bemus. Similiter aut̄ ¶ quando inductionē ad aliquod oppositū
 factū interimere conatur. hoc enī interēpto, ¶ propositū inter-
 mitur. Apparens aut̄ necessariū est, quando videtur quidē vti-
 le, ¶ accommodatū poni, non est aut̄ ad id, ad quod sūt disputati-
 ones, siue negāte eo, qui disputationē sustinet, siue ab inductione
 probabili per positionē ad idē factā, interimere conetur id ipsum
 Reliquū vero, quando nec necessariū est, nec apparēs ad id, ad
 quod sūt disputationes, sed ut accidat redarguere respōdentem
 verū oportet deuitare postremū dictorū modorū: omnino enī semo-
 tus ¶ extraneus videtur esse a dialectica. Quare oportet ¶
 respondentē non discordē esse: sed ponēdo, quæ non vtilia sunt ad
 positionē: significare oportet quæcunq̄ nō vidētur: ponere tamē.
 Nā magis perplexos esse (ut plurimū cōtingit eos) qui interrogāt
 quando ōnia huiusmodi eis posita fuerint, si nō cōcludant. Am-
 plius ōnis qui dixit vnum quoduis, quodammodo multa dixit,
 eo quod plura unicuiq̄ ex necessitate consequentia sunt, ut qui
 hominem dixit esse, quoniam animal est, dixit, ¶ quoniam a-
 nimatum, ¶ quoniam bipes, ¶ quoniam mentis, ¶ discipline
 susceptiū. Quare quouis vno consequentium interempto: inter-
 rimitur, ¶ quod in principio est. Cauere autem oportet in huius-
 modi difficiliōris assūptionē facere. Nā quandoq̄ quidem facile
 est ipsum consequens interimere: quandoque autem id ipsum
 propositum. Quibuscunque autem necesse est alterum tantū

LIBER PRIMVS.

in esse, vel non in esse, ut homini aegritudinem vel sanitatem: si ad alterum facile poterimus disputare, quoniam inest, vel non est, & ad reliquum facile poterimus: hoc autem conuertitur ad utrumque. ostendentes enim quoniam inest alterum, quoniam non inest reliquum ostendentes erimus. Si autem quoniam non inest, ostenderimus, reliquum in esse ostendentes erimus. Manifestum igitur, quoniam ad utrumque utilis hic locus est. Amplius argumentari transferendo nomen in orationem: cum longe magis consentaneum visum fuerit transumere quam ut ponatur nomen. ut boni animum, non fortem (ut ponitur) sed bene animum habentem: quemadmodum etiam fidentem, bona separantem. Similiter autem & eudæmona, cuius utique demon fuerit studiosus quemadmodum Zenocrates inquit eudæmona eum esse qui animam habet studiosam. Hæc enim unicuique esse demonem. Quoniam autem rerum alie quidem sunt ex necessitate, alie autem, ut in pluribus, alie vero ad utrumlibet, si quod ex necessitate est ut in pluribus ponatur, aut quod, ut in pluribus, ex necessitate, aut ipsum, aut contrarium ei, quod est, ut in pluribus: semper dat locum argumentationis. Nam si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur, manifestum, quoniam non omni dicit inesse, cum insit omni. Quare peccauit, siue quod ut in pluribus dicitur, ex necessitate dixit, omni dixit inesse, cum non insit omni. Similiter autem & si contrarium ei, quod in pluribus est, ex necessitate dixit. Semper enim in paucioribus dicitur contrarium ei, quod est in pluribus: ut si, ut in pluribus prauis homines, boni in paucioribus, quare multo magis peccauit, si bonos ex necessitate dixit. Similiter autem & si quod ad utrumlibet esse, ex necessitate dixit
 vel

vel ut in pluribus. Neque enim ex necessitate est quod ad utrumlibet est, neque ut in pluribus. Contingit autem, & si non determinans dixerit, utrum ut in pluribus, an ex necessitate dixerit: sit autem res, ut in pluribus, disputare ut ex necessitate is dixerit ut si prauos exheredandos dixerit esse, non determinans, tanquam ex necessitate is dixerit, disputare. Amplius & si idem sibi accidens posuerit, ut alterum, eo quod alterum sit nomen. Quemadmodum Prodicus diuidebat voluptates, in gaudium, & iucunditatem, & letitiam. Hæc enim omnia eiusdem (idest voluptatis) nomina sunt. Si ergo aliquis gaudere ei: quod est letari, ponat accidere, idem utique sibi ipsi dicet accidere.

De eisdem terminandis problematis loci alij. Cap. III.

Quoniam autem contraria connectuntur quidem: sibi inuicem sex modis, contrarietatem autem faciunt quadrupliciter complexa: oportet accipere contraria quocumque modo utile fuerit & destruenti, & construenti. Quod autem sex modis complectantur, manifestum. Nam aut utrunque contrariorum utrique contrariorum connectitur. Hoc autem dupliciter, ut amicis benefacere, et inimicis male, vel econuerso, ut amicis male, & inimicis bene, aut quando utraq; de uno. (Dupliciter autem et hoc, ut amicis benefacere, & amicis male, vel inimicis benefacere, & inimicis male.) aut unum de utrisque (& hoc quoque dupliciter, ut amicis bene, & inimicis bene, vel amicis male, et inimicis male) prima autem duæ dictæ complexiones non faciunt contrarietatem, id enim quod est amicis benefacere ei, quod est inimicis malefacere, non est contrarium. Vtraque enim eligenda sunt, & eiusdem

LIBER SECVNDVS.

dem moris: neq̄ id quod est amicis male, ei quod est inimicis bene. Nam & hac vtraq̄, fugienda, & eiusdem moris sunt. Non videtur aut̄ fugiendum fugiendo contrarium esse, nisi alterum quidem secundum superabundantiã, alterum aut̄ secundũ defectũ dictum sit. Nam superabundantia fugiendorũ videtur esse similiter aut̄ & defectus. Cetera vero quatuor omnes faciũt cõtrarietatem. Nã id quod est amicis benefacere, ei quod est amicis male, contrariũ est similiter aut̄ & in alijs. In vnaquaq̄ enĩ coniugatione vnũ eligendũ, alterũ fugiendũ, & alterũ quidem boni, alterum autem mali moris est. Manifestum igitur ex ijs, quae dicta sunt, quoniã eidem plura contraria accidunt fieri. Nã ei, quod est amicis benefacere id, quod est inimicis benefacere, & id, quod est amicis male, contrarium est. Similiter aut̄ aliorum singulis quibuscunque eodem modo consideratis, duo contraria apparebunt. Accipiendũ igitur est, contrariorum quodcumq̄ erit ad positionẽ utile. Amplius si est aliquid contrarium accidẽti considerandum est, si inest ei, cui dictum est accidens inesse. Si enim hoc inest, illud non inerit. Impossibile enim est simul contraria eidem inesse. Aut si quid tale dictum est de aliquo, quod cũ in sit, necesse est contraria esse, vt ideas in nobis quis dixerit esse. Nam & moueri & quiescere easdem accidet, & etiam sensibiles & insensibiles. Videntur enim ideae quiescere, & immobiles, & intelligibiles esse ijs, qui ponunt ideas esse. Attamen cum sint in nobis, impossibile est immobiles esse, siquidem motis nobis, necessarium est & quae in nobis sunt omnia, simul moueri: Manifestum, quoniam & sensibiles, si in nobis sunt. Nam per sensum, qui circa visum est, eam, quae in vnoquoque est formam, cognos-

cognoscimus. Rursum si positum est accidens cui aliquod contrarium est, considerandum, si & contrarij susceptiuum est, quod & accidentis est. Nam idem est contrariorum susceptiuum. Ut si odium sequi iram quis dixerit, erit odium in furoris specie. Illic enim ira est. inspicendum igitur si & contrarium in furoris specie amor est. Nā si non, sed in concupiscibili est amor, odium irā non sequetur. Similiter autem & si concupiscibile ignorare dixerit. Erit enim scientie susceptiuum, si quidem et ignorātia, quod quidem non videtur concupiscibile susceptiuum esse scientie. Destruenti ergo, quemadmodum dictum est, utendum est, construenti vero, quoniam inest quidem accidens, non utilis locus est: quoniam autem contingit inesse, utilis est. Ostendentes enim quoniam non susceptiuum est contrarij: ostendentes erimus, quoniam neque inest accidens, neque contingit inesse. Si autem ostenderimus, quoniam inest contrarium, aut quoniam susceptiuum est contrarij: nondum ostendentes erimus, quoniam accidens inest, sed quoniam contingit inesse intantum solum ostensum erit. Quoniam autem oppositiones sunt quatuor, considerandum ex contradictionibus econuerso ex consequentia & interimenti & construenti. Sumere autem est ex inductione, ut si homo animal, non animal non homo. Similiter autem & in alijs. Hic enim econuerso consequentia, nam hominem animal sequitur, non hominem autem non animal nequaquam. Sed econuerso non animal non homo: In omnibus igitur tale est existimandum, ut si bonum suauē, & non suauē non bonum. Si autem non hoc, nec illud. Similiter autem & si non suauē non bonum, bonum suauē

Manifestū

Manifestum igitur, quoniam ad utrunq̄ conuertitur, quæ secū-
 dum contradictionem est consequentia econuerso facta. In con-
 trarijs autem, considerandum, si contrarium contrarium sequa-
 tur, an in ipsis consequentia sit, an econuerso: ¶ Interimenti, ¶
 construenti? Sumere autem ¶ talia est ex inductione, inquantū
 quidem utilis sit in ipso consequentia, ut in fortitudine ¶ timi-
 ditate. Nam illam quidem sequitur virtus, hanc autem, vitiū,
 ¶ illam quidem sequitur eligendum, hanc autem fugiendum. In
 ipsis igitur ¶ sic consequentia est. Contrarium enim eligendum
 fugiendo est, similiter autem ¶ in alijs. Econuerso autem, conse-
 quentia, ut bonam quidem habitudinem sanitas sequitur, ma-
 lam autem habitudinem, egritudo nequaquam, sed aegritudinē
 mala habitudo. Manifestum igitur, quoniam econuerso conse-
 quentia in his fit. Raro igitur econuerso accidit in contrarijs, sed
 in pluribus in ipsis consequentia. Si ergo neq̄ in ipsis contrarium
 sequitur contrarium, neq̄ econuerso, manifestum quoniam neq̄
 eorum, quæ dicta sunt, alterum sequitur alterum. Si autem in cō-
 trarijs, ¶ in ijs, quæ dicta sunt, necesse est alterum sequi alterū.
 Similiter autem contrarijs, ¶ in priuationibus ¶ habitibus res-
 picendum. Verumtamen non est priuationibus econuerso, sed in
 ipsis consequentiam necessarium est semper fieri, velut i visum
 quidem sequi sensum, cæcitatem autem, insensibilitatem. Oppo-
 nitur enim sensus insensibilitati, ut habitus priuationi. Nam
 eorum illud quidem habitus, hoc autem priuatio est. Similiter
 autem habitui ¶ priuationi, ¶ in ijs, quæ sunt ad aliquid, utē-
 dum. In ipsis enim ¶ horum consequentia est. Vt si triplum mul-
 tiplum, ¶ subtriplum submultipulum dicitur. Triplum enim di-
 citur

citur quidē ad subtripulum, & multipulum ad submultipulū. Rur-
 sus, si scientia opinio, & scibile opinabile, & si visus sensus, & ui-
 sibile sensibile. Instantie quoniam non necesse est ijs, quae sunt ad
 aliquid, consequentiam fieri, quemadmodum dictum est, nam
 sensibile scibile est, sensus autem non est scientia. Non tamen ve-
 ra instantia videtur esse. Multi enim non dicunt sensibillum esse
 scientiam. Insuper autem ad contrarium, non minus utile quod
 dictum est, ut quoniam sensibile non est scibile, neque etiam sen-
 sus scientia erit. Rursus in coniugatis & casibus & interimenti,
 & construenti. Dicuntur autem coniugata quidem huiusmodi
 ut iusta, & iustus iustitia, & fortia, & fortis fortitudini. Simi-
 liter autem & affectiua, & conuersatiua coniugata illi, cuius
 sunt effectiua, & conuersatiua, ut sanatiua, sanitatis, habitua-
 tiua, habitudinis, eodem autem modo & in alijs. Coniugata igi-
 tur talia solent dici. Casus autem, ut iuste, & fortiter, & sana-
 tiue, et habituatiae, & quaecunque eodem modo dicuntur. Viden-
 tur autem, & quae sunt secundum casus, coniugata esse, ut iuste
 iustitia, & fortiter fortitudini. Coniugata autem dicuntur
 secundum eandem coniugationem omnia. ut iustitia, iustus, ius-
 tum, iuste. Manifestum igitur, quoniam uno quouis of-
 tenso eorum, quae secundum eandem coniugationem dicantur, ut
 bono, vel laudabili, & reliqua omnia ostensa sunt. Ut si iustitia
 est laudabilium, & iuste, iustus, iustum laudabilium. Dicitur
 autem iuste & laudabiliter secundum eundem casum. (nam a
 laudabili) quemadmodum iuste a iustitia. Considerandum au-
 tem non solum in eo, quod dictum est, sed etiam in contrario con-
 trarium, ut quoniam bonum non ex necessitate est suauē nec ma-
 lum

lum quoque est triste. Aut si hoc, & illud. Et si iustitia est scientia, & iniustitia erit ignorantia, & si quod iuste est, scienter, & experienter est, quod iniuste est, ignoranter, & inexperienter est. Si autem haec non, nec illa, ut in eo, quod nunc dictum est. Magis enim utique apparebit quod iniuste est, experienter, quam in experienter esse. Hic autem locus dictus est prius in contrariorum consequentijs. Nihil enim aliud nunc ostendimus quam contrarium sequi contrarium. Amplius in generationibus & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis, & interimenti, & constructi. Nam quorum generationes bonae sunt, & ipsa bona sunt, & si ipsa bona sunt, & generationes bonae. Si autem generationes male, & ipsa mala. In corruptionibus autem e contrario. Si enim corruptiones bonae, ipsa mala. Si autem corruptiones male, ipsa sunt bona. Eadem ratio in effectiuis, & corruptiuis. Quorum enim effectiua bona, & ipsa bona: quorum vero corruptiua bona, ipsa mala.

Ex similibus appositione, magis simpliciter & secundum quid loci. Caput. III.

Rursum in similibus, si similiter se habent: ut si scientia vera plurimum, & opinio. Et si visum habere est videre, & auditum habere est audire. Similiter autem, & in alijs & in ijs, quae sunt, et in ijs, quae videntur. Vtilis autem est hic locus ad utrumque, nam si in aliquo similitum sic se habet, & in alijs similibus. Si autem in aliquo non, nec in alijs similibus. Considerandum autem & si in uno, & si in pluribus, similiter se habeant. Aliquoties enim dissonant: ut si scire est

est cogitare: et multa scire est multa cogitare. Hoc aut non est ve-
rum. Contingit enim plura scire, cogitare autem non. Si igitur
non est hoc neque est illud, quod est in uno: ut scire sit cogitare:
Amplius ex magis, et minus. Sunt autem eius, quod est magis
loci quatuor. Vnus quidem si magis sequitur magis. Ut si vo-
luptas bonum, & magis voluptas, magis bonum. Et si iniuri-
am facere malum, & magis iniuriam facere, magis malum.
Vtiles autem ad utrunque hic locus. Nam si sequatur ad subie-
cti incrementum accidentis incrementum, quemadmodum di-
ctum est: manifestum, quoniam accidit. Si autem non se-
quatur, non accidit. Hoc autem inductione sumendum. Ali-
us uno de duobus dicto, si cui magis videtur inesse, non in est,
nec cui minus, & si cui minus videtur inesse, inest, & cui ma-
gis. Rursum duobus de uno dictis si quod magis videtur inesse
non inest, nec quod minus, aut si quod minus videtur inesse, inest. et
quod magis. Amplius duobus de duobus dictis, si quid alteri ma-
gis videtur inesse, non inest, nec reliquum reliquo. Aut si quod mi-
nus videtur alteri inesse, inest, & reliquum reliquo. Amplius ex
eo, quod similiter inest, vel videtur inesse, tripliciter: quemadmo-
dum in eo, quod magis, ut in posterioribus tribus dictis locis dice-
batur. Sive enim unum quiddam duobus similiter inest, aut vide-
tur inesse, si alteri non insit, nec alteri. Si aut alteri inest, & reli-
quo: sive duo eidem similiter, si alterum non insit, nec reliquum, si au-
tem alterum, & reliquum. Eodem autem modo & si duobus duo simi-
liter insunt, nam si alterum alteri non inest, nec reliquum reliquo. Ex
eo igitur quod est magis & minus, & quod est similiter, tot modis con-
tingit argumentari. Amplius aut ex oppositione, si alterum ad alte-

LIBER SECVNDVS.

rū appositū faciat bonū, vel albū, cū non fuerit prius albū, aut bonū quod appositū est, erit album, vel bonum, quale quidem. Et totum facit. Amplius autem si id, ad quod est appositum aliquid facit magis tale, quale erat, et ipsum erit eiusmodi, similiter autem et in alijs. Vtilis autem non in omnibus hic locus, sed in quibus ipsius magis clementum accidit fieri. Non tamen locus iste conuertitur ad destruendum. nam si non facit, quod appositum est, bonum nondum manifestum si ipsum est non bonū. Bonum enim malo appositum, non ex necessitate bonum totum facit: nec albū nigro, nec dulce amaro. Rursum si quid magis et minus dicitur, et simpliciter inest. Quod enim bonum, aut album non est neque magis, neque minus bonum, vel album dicitur. Nam malum de nullo magis, vel minus bonum, sed magis malum, vel minus dicitur. Non conuertitur autem hic locus ad destruendū. Multa enim eorum, quæ non dicuntur magis, simpliciter sunt, homo enim non dicitur magis, aut minus, sed non propter hoc non erit homo. Eodem autem modo considerandum est, et in ijs, quæ secundum quid, et quando, et ubi sunt. Nam si secundum quid contingit, et simpliciter contingit. Similiter autem et quando, et ubi. Nam quod simpliciter est impossibile, neque secundum quid, neque secundum ubi, neque secundum quando contingit. Instantia est, quoniam secundum quid quidem sunt natura studiosi (ut liberales, vel casti.) simpliciter autem non sunt natura studiosi. Nullus enim natura est prudens. Similiter autem et quando contingit corruptibilem aliquid non corrumpi, simpliciter autem non contingit non corrumpi. Eodem autem, modo et ubi: expedit enim tali victus obseruantia ut, in morbosis locis

Simpliciter

Simpliciter autem non expedit. Adhuc autem alicubi unum
 tantum possibile est esse, simpliciter autem non possibile est unum
 tantum esse. Eodem autem modo et alicubi bonum est quidem
 patrem sacrificare, ut in tribulis, simpliciter autem non bonum
 An hoc quidem non ubi significat, sed quibusdam, nihil enim
 refert ubicunque sint. Ubique enim erit eis bonum in tribulis.
 Rursum expedit quidem medicari, ut quando egrotat, simpli-
 citer autem, non. An neque hoc quando significat, sed in eo, quod
 afficitur aliquomodo. Nihil enim refert quodcunque dummodo
 sic affectus sit. Simpliciter autem est, quod nullo addito dicis, quo-
 niam bonum est aut contrarium, ut patrem sacrificare non di-
 cis bonum esse, sed quibusdam bonum esse. Non igitur simpliciter
 bonum. Sed deos honorare bonum dicis, nihil addens. Sim-
 pliciter enim bonum est. Quare quod nullo addito
 videtur esse honestum, vel turpe: vel ali-
 quid talium, simpliciter.
 dicetur.

LIBER TERTIVS.

TERTII TOPICORVM

Aristotelis de meliorum, eligibiliorunq̄
 problematum locis.

Cap. I.

Vtrum autem eligibilius aut melius duorum, pluri-
 umue, ex his perspiciendum. Primum autem deter-
 minetur, quoniam considerationem facimus nō de
 plurimū distātibz, et magnam adinuicē differen-
 tiam habentibus (nullus enim dubitat, utrū felicitas, an diui-
 tiæ eligibiliores) sed de ijs, quæ propinqua sunt, et de quibus dubi-
 tamus utro oporteat apponere magis, eo quia nullā videmus
 alterius ad alterum præeminentiam. Manifestū igitur ex his,
 quoniam ostensa una præeminentia, vel pluribus, constituetur
 ratiocinatio, quoniam id eligibilius est, quod eorum est præemi-
 nēs. Primum igitur quod diuturnius, aut firmitus eligibilius est,
 eo quod minus huiusmodi est. Et quod magis eligit prudens, aut
 vir bonus, aut recta lex, aut studiosi circa singula delecti, qua-
 tenus tales sunt, aut in unoquoque genere periti, aut quacunque
 plures, vel omnes (ut in medicina, vel edificatoria, quæ plures
 medicorum, vel omnes) aut quacunque omnino plures, vel om-
 nes, vel omnia, ut bonum. omnia enim bonum appetunt. Opor-
 tet autem ducere ad id, quod fuerit utile, quod dicendū est. Est
 autem simpliciter quidem melius ac eligibilius, quod est secun-
 dum meliorem disciplinam, ut si melior disciplina sit Philoso-
 phia

phia quam edificatoria, & simpliciter eligibilia erunt, quæ se-
 cundum Philosophiam sunt, ijs quæ sunt secundum edificatoriã
 Alicui autem id, quod est secundum propriam. Deinceps vero
 quod quidem hoc, quod eo, quod nõ in genere est, ut iustitia iusto
 nam illa quidem, in genere bono, hoc autem non. Et illa quidem
 quod quidem bonum est, hoc autem non. Siquidem nihil dici-
 tur, quod quidem genus est, quod non est in genere, ut albus ho-
 mo non est, quod quidem color, si militer autẽ in alijs. Et quod
 propter se eligendum eo eligendo, quod est propter aliud, est eligi-
 bilius: ut sanum esse quam exercitari. Illud enim propter se eli-
 gendum, hoc autem propter aliud est. Et quod per se eo, quod per
 accidens, ut amicos iustos esse eo quod inimicos. Illud enim per se
 eligendum, hoc autem per accidens eligimus. Inimicos enim iustos
 esse eligimus per accidens, ut nihil nobis noceant. Est autem hoc
 idem ei, quod ante hoc. Differt autem modo nam amicos iustos
 esse per se eligimus, & si nihil nobis debeat fore, quãvis apud In-
 dos sint. Inimicos autem propter alterum, ut nihil nobis noceãt
 Et quod causa boni per se eo, quod per accidens causa, quemad-
 modum virtus fortuna. Nam illa quidẽ per se, hæc autem per
 accidens est causa bonorum, & si quid aliud huiusmodi. Simili-
 ter autem & in contrario. Nam quod per se est causa mali, fugi-
 bilius est eo quod per accidens, ut vitium quam fortuna. Nam
 illud quidem per se malum, fortuna autem per accidens. Et
 quod simpliciter bonum eo, quod alicui, eligibilius est, ut sanum
 fieri quam incidi. Nã illud quidẽ simpliciter bonũ, hoc autẽ alicui
 indigentiu incisione. Et qd natura est eo, qd nõ natura, ut iustitia
 iusto. Illud enĩ natura, hoc autẽ acquisitiuũ. et qd meliori, et hono-
 rabiliori

LIBER SECVNDVS.

liori in est, eligibilis ut deo, quam homini, et animal quam corpori. Et quod melioris proprium, melius quam quod peioris, ut quod dei quam quod hominis: nam secundum communia quidem utrisque nihil differunt abinvicem: propriis autem alterum alteri differentijs supereminet. Et quod in melioribus vel prioribus, vel honorabilioribus est melius, ut sanitas, robore et pulchritudine, nam illa quidem in humidis et siccis et (ut simpliciter dicatur) ex quibus prius constitutum est animal, haec vero in posterioribus, nam robur in nervis, et ossibus, pulchritudo autem membrorum quaedam commensuratio videtur esse. Et finis ijs, quae sunt ad finem, eligibilior videtur esse. Et duorum, quod propinquius est fini. Et omnino quod ad vitae finem, eligibilis, quam quod ad aliud aliquid, ut quod ad felicitatem contendit, quam quod ad prudentiam. Nam quod ad foelicitatem contendit, eligibilis. Et possibile impossibili. Amplius cum duo effectiua fuerint, cuius finis melior, et ipsum melius. Cum autem sit effectiuum et finis, ex proportione quando pluri superat finis finem, quam ille proprium effectiuum, (ut foelicitas pluri superat sanitatem, quam sanitas salubre,) effectiuum nimirum foelicitatis melius erit sanitate. Nam quantum foelicitas superat sanitatem, tantum et effectiuum foelicitatis superat salubre. Sanitas autem salubre minus superabat. Quare plus superat effectiuum foelicitatis salubre quam sanitas salubre, quae propter effectiuum foelicitatis melius sanitate. Manifestum igitur, quoniam eligibilis effectiuum foelicitatis quam sanitas, nam id plus superat. Amplius melius est quod propter se, et honorabilis, et laudabilis. Ut amicitia diuitijs, et iustitia sanitate, et robore

nam

Nā illa quidem propter se honorabiliū, hæc vero, non propter se, sed propter aliud, nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud. Amicitiam vero propter se: & si nihil nobis debeat aliud ab ea esse. Amplius quādo duo aliqua fuerint sibi met ipsis similia: & non poterimus præ eminentiam aliquam conspiciere, alterius ad alterum, videndum ex ijs, quæ sequuntur. Nā cui consequens est maius bonum, hoc eligibilius. Si autem sint cōsequentia mala: id, cui consequens minus malum est, hoc eligibilius est. Vtraq; enim cum sint eligēda, nihil prohibet molestū quid sequi. Dupliciter autem ab eo, quod sequitur consideratio est: Nam & prius & posterius sequitur, ut addiscentem ignorare prius, scire autem, posterius: melius autem, ut plurimum, quod posterius sequitur. Sumendum igitur eorum, quæ sequuntur, quodcumq; fuerit utile. Amplius plura bona, paucioribus, vel simpliciter, vel quando altera alteris insunt, pauciora in pluribus. Instantia, si alicubi alterum alterius gratia. Non enim eligibilia utraq; quam unum. Vt sanū fieri & sanitas, quā sanitas. Eo quod sanum fieri sanitatis gratia eligimus. Et non bona, bonus nihil prohibet eligibilia esse: ut felicitatem, & aliud aliquid, quod non est bonum iustitia, & fortitudine. Et eadē cum voluptate magis, quam sine voluptate. Et eadem cum indolentia, quam cum tristitia. Et unumquodq; in quo tempore magis habet, in hoc & eligibilius: ut carentia tristitia in senectute, magis quam in iuuentute. Magis enim in senectute valet. Secundum hæc autem & prudentia in senectute eligibilior. Nemo enim iuuenes eligit duces: eo quod non constat eos prudentes esse. Fortitudo autem e contrario, in iuuetute enim magis necessaria

LIBERTERTIVS.

secundum fortitudinem operatio. Similiter autem & in tempe-
 rantia. Magis enim iuvenes quam senes concupiscēt ijs molestan-
 tur. Et quod in omni tempore, vel in pluribus, utilius, ut iusti-
 tia & temperantia, fortitudine. Nam ille semper: hęc autem a-
 liquando utilis: Et quod cum omnes haberemus, nihil altero in-
 digeremus, quam quod cū haberemus, indigeremus reliquo, ut
 iniustitia & fortitudine. Nam si omnes essent iusti, nihil utilis
 fortitudo. Si vero omnes essent fortes, utilis iustitia. Amplius
 ex corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus, & sump-
 tionibus, & contrarijs. Quorum enim corruptiones fugibiliores,
 ipsa eligibiliora. Similiter autem in abiectionibus & in contrari-
 is, nam si abiectio, vel contrarium fugibilius, ipsum eligibilius.
 In generationibus autem & sumptionibus, e contrario. quorum e-
 nim sumptiones, & generationes eligibiliores, & ipsa quoque eli-
 gibilia. Alius autem locus est, quod propinquius bono, melius ac-
 que eligibilius. Et quod si melius est bono, ut iustitia iusto, et quod
 meliori eorum est similis, quemmodum Aiacem Vlysse dicunt
 aliqui meliorem esse eo quod similior est Achilli. Instantia hu-
 ius est, quod non verum sit: prohibet enim nihil non qua ratio-
 ne optimus est Achilles, eadem similiorem esse Aiacem, cum e-
 rit alter quidem bonus, non similiter autem. Considerandum au-
 tem si & in ridiculosioribus sit simile: ut simia homini quam
 equus, cum non sit similis. Non enim est simia melior, similior
 tamen est homini. Rursum in duobus, si hoc quidem meliori,
 illud autem peiori est similis, erit melius, quod meliori est simi-
 lius. Habet autem & hoc instantiam: nihil enim prohibet hoc qui-
 dem meliori parum simile esse, illud autem peiori, valde, ut si
 Ajax

Ajax quidem Achilli parum, Vlysses autem Nestori valde.
 Et si hoc quidem meliori in peioribus, illud autem peiori in meli-
 oribus, ut equus a sino, & similia homini. Alius, quod maxime
 nobile eo, quod minus tale est. Et quod deficiilius, magis enim a-
 mamus, cum habemus quae non est facile sumere. Et quod ma-
 gis proprium eo quod communius. Et quod malis incommunica-
 bilius. nam magis eligendum quod nulla molestia sequitur, quā
 quod sequitur. Amplius si hoc illo melius: & simpliciter optimū
 eorum, quae in hoc, melius eo, quod in altero optimum: ut si me-
 lior est homo quam equus: & optimus homo optimo equo melior.
 Et si optimum optimo melius, & simpliciter hoc illo melius, ut
 si optimus homo optimo equo melior: & simpliciter homo simpli-
 citer equo melior. Amplius ea, quibus est amicos participare eli-
 gibiliora, quam quibus non est. Et quae ad amicum agere malu-
 mus, quam quae ad quemlibet, illa eligibiliora ut iuste agere, &
 benefacere magis, quam videri. Nam amicis benefacere volu-
 mus magis, quam videri: quibuslibet autem econuerso. Et quae
 sunt ex circumstantia, necessariis meliora: aliquando autem &
 eligibiliora. Melius enim, quam viuere, bene viuere, bene autem
 viuere est ex circumstantia ipsum autem viuere necessarium.
 Aliquando autem meliora, & nō eligibiliora, non enī si meliora, ne-
 cessario & eligibiliora. Philosophari siquidē melius quam lucra-
 ri, sed non magis eligendū indigenti necessariis. Ex circumstantia
 autem est, quando existentibus necessariis, alia quaedam adiiciuntur
 bonorum. Fere autem eligibilius quod necessarium est: melius au-
 tem quod ex circumstantia. Et quod non est ab alio exquirere,
 quam quod est ab alio, quale substat iustitia sortitudinem.

LIBERTERTIVS.

Et si hoc quidem sine illo, eligendum: illud autem sine hoc, non. Ut potestas sine prudentia non eligenda: prudentia vero sine potestate, eligenda. Et duorum, si alterum negamus, ut reliquum videatur nobis inesse, illud eligibilius, quod volumus nobis videri inesse. Ut laborem diligere negamus, ut ingeniosi esse videamur. Amplius pro cuius absentia minus increpandi sunt moleste ferentes, hoc magis eligendum. Et pro cuius absentia non moleste ferentem magis increpandum, id eligibilius. Amplius eorum, quae sunt sub eadem specie, quod habet propriam virtutem eo, quod non habet. Vtrisque autem habentibus, quod magis habet eligibilius. Amplius si hoc quidem facit bonum illud, cui adest, illud autem non facit, quod facit, eligibilius. Quemadmodum calidius quod calefacit eo, quod non. Si autem utrumque facit, quod magis facit: aut quod melius, et principalius facit bonum. Ut si hoc quidem animam: illud autem corpus. Amplius autem a casibus, et visibus, et actionibus, et operibus, et haec ab illis. Sequuntur enim sese invicem, ut si quod iuste, est eligibilius, quam quod fortiter: et iustitia fortitudine eligibilior. Et si iustitia quam fortitudo eligibilior, et quod iuste, quam quod fortiter, similiter autem et in alijs. Amplius si aliquo eodem hoc quidem maius bonum est: illud aut minus, magis eligendum maius. Aut si maiore maius fuerit alterum. Sed et si duo quaedam, uno aliquo sint eligibilia, quod longe eligibilius eo quod minus est eligendum, eligibilius est. Amplius cuius superabundantia est superabundantia eligibilior, et ipsum eligibilius: ut amicitia pecuniis. Nam eligibilior superabundantia amicitiae quam pecuniarum. Et id, cuius utique magis eliget quos: ut ipse sibi causa sit, quam cuius alter.

ut amicos pecunijs. Amplius ex appositione, si eidem appositū
 aliquid quod totum eligibilius facit. Cauere autem oportet ex-
 tendere ad ea, in quibus altero quidē appositorū utitur cōe: vel
 alio quolibet modo cooperatiuum est. Reliquo autē nō utitur, neq̄
 cooperatiuum est: ut serra et falce cū arte fabrilī. Nā eligibilior ser-
 ra cōsociata. Simpliciter autē non eligibilior. Rursus si minori
 appositū aliquid, quod totū maius facit. Simiter autē ¶ ex abla-
 tione. Quo enim ablato ab eodē, quod restat, est minus, illud ma-
 ius utiq̄ erit. Quoniā quod ablatū est, reliquū minus facit. Et
 si hoc quidē p̄ se: illud autē propter gloriam eligēdū. Vt sanitas
 pulchritudine. Terminus autē eius quod est ad gloriam, est, quod
 nullo conscio, nō studeret inesse. Et si hoc quidē propter se, ¶ pro-
 pter gloriam eligendū. Illud autē propter alterū tamen. Et utrius
 vis magis propter se honorandū, hoc ¶ melius ¶ eligibilius. Ho-
 norabilius utiq̄ fuerit secundū se, quod cū nihil aliud debeat esse,
 propter se eligimus magis. Amplius diuidendū quoties quod eli-
 gendū est, dicitur: et quorū gratia, ut utilis, vel honesti, vel de-
 lectabilis. Nā quod ad ōnia, vel ad plura est utile, eligibilius fu-
 erit eo: quod non similiter. Si autē eadem utrisq̄ insunt, utri ma-
 gis insunt: considerandū, ut utrum delectabile, an honestū, an
 utile magis. Rursum quod gratia melioris, eligibilius: ut quod
 virtutis gratia, quam quod delectationis. Similiter autē et in fu-
 giendis, nam magis est fugiendum quod magis impedit virtutes.
 ut aegritudo turpitudine. Voluptatis etenim et eius quod est stu-
 diosum esse, prohibētior est aegritudo. Amplius ex similitudine de-
 monstrari pōt fugiendū et eligēdū, quod p̄positū ē. Minus enī eli-
 gēdū h̄mōi est, quod aq̄ et eligeret aliquis, et fugere altero qd̄ eli-
 gendum.

LIBER TERTIVS.

gendū est tantum. Ad seinuicē igitur cōparatiōes (quē admodū dictū est) faciendū. Idem aut loci vtilis, & ad demonstrandum quoduis eligendū, & fugiendū. Nā auferre solū eā oportet, quæ ad alterū est præeminentiā. Si enim quod honorabilius, eligibilius & honorabile eligendū. Similiter aut & in alijs, quacunq; huius modi habent cōparatiōē. In aliquibus enim statim secūdū eam quæ ad alterū est cōparatiōē, & quoniā eligendū vtrūq; uel alterum dicimus. Vt quando hoc quidem natura bonum, illud aut non natura bonū dicimus. Nā quod natura bonum, manifestum: quoniam eligendū est. Sumēdum autem quā maxime vniuersales locos de eo, quod est magis, & minus: nam sic sumpti ad plura vtilis erunt. Fieri aut potest, ut eorū, qui dicti sunt, quosdam vniuersales magis quis faciat, parū transmutans secūdū appellatiōē. Vt quod natura tale eo, quod non natura tale, magis tale. Et si hoc quidē facit, (illud aut non facit, quod habet tale) cuiusque insit, magis tale est quod interdum facit tale, quam quod non facit. Si autem vtrūque facit, quod magis facit tale. Amplius si eodem aliquo, hoc quidem magis, illud autem minus tale. Et si hoc quidem tali magis tale, illud vero non talitale, manifestum: quoniam primum magis tale. Amplius ex additione, si aliquod eidem additum, totum magis tale facit. Aut si ei, quod minus est tale, additum totum magis tale facit. Similiter autem & ex ablatione, nam quo ablato reliquum minus tale est, ipsum magis tale. Et quæ contrarijs sunt impermissiora, magis talia, ut albius quidem nigro impermissius, Amplius præter ea, quæ dicta sunt prius, quod magis suscipit propositi rationem. Vt si albi est ratio, color disgrega-

eius visus, albior is est, color magis disgregatiuus visus. Si au-
 tem particulariter, & non vniuersaliter problema ponatur, pri-
 mum quidem dicti vniuersaliter constructiui, vel destructiui,
 loci omnes utiles. Vniuersaliter enim inter mentes, vel constru-
 entes, & particulariter monstramus. Nam si omni inest, & a-
 licui, & si nulli inest, nec alicui. Maxime autem opportuni &
 communes loci, qui sunt ex oppositis, & coniugatis, & casi-
 bus. Similiter enim probabile est existimare, si omnis volup-
 tas bonum, & tristitiam omnem malum esse. Et si aliqua vo-
 luptas bonum, & tristitiam aliquam esse malum. Item si ali-
 quis sensus non est potestas, & insensibilitas quedam non est im-
 potentia, & si quoddam opinatum disciplinatum, opinio que-
 dam disciplina. Rursum si aliquod iniustorum bonum, & ius-
 torum aliquod malum. Et si aliquod eorum, que iniuste ma-
 lum, & aliquod eorum que iuste bonum. Et si quoddam dele-
 ctabile fugiendum: & delectatio quedam fugienda. Secun-
 dum haec autem si aliquod delectabile utile, delectatio que-
 dam utilis. Et incorruptiuis autem, & generationibus &
 corruptionibus similiter. Nam si aliquid corruptiuum, dele-
 ctationis, vel disciplinae bonum est, erit quedam delectatio, vel
 disciplina malorum. Similiter autem & si corruptio que-
 dam disciplinae bonorum, vel generatio malorum, erit que-
 dam disciplina malorum, ut si obliuisci que quis turpia egit,
 bonorum est, vel reminisci, malorum, erit scire que quis tur-
 pia egit, malorum similiter autem & in alijs. In omnibus enim
 similiter probabile. Amplius ex eo, quod est magis & minus
 & similiter. Si enim magis quidem eorum, que sunt ex alio
 genere

genere aliquid tale. Illorum autem nihil est, nec quod dictum est,
 erit tale. Vt si magis quidem disciplina quaedam bonum quam
 voluptas: nulla autem disciplina bonum, nec voluptas bonum
 erit. Et ex eo quod est similiter quidem, & minus eodem modo.
 nam erit & interimere, & construere. Veruntamen ex eo, quod
 est similiter, utraque: ex minus autem construere solum destruere
 autem non. Si enim similiter potestas quaedam bonum, & discipli-
 na. Est autem quaedam potestas bonum, & disciplina. Si autem
 nulla potestas bonum: nec disciplina. Si autem minus quaedam
 potestas bonum, quam disciplina: est autem quaedam pars bonum:
 & disciplina. At vero si nulla pars bonum: non necesse est &
 disciplinam nullam esse bonum. Manifestum igitur quoniam co-
 struere solum ex eo, quod minus est. Non solum autem ex alio gene-
 re est destruere, verum et ex eodem, dum sumit quis, quod ma-
 xime tale est: ut si positum est disciplina quaedam bonum, ostendi-
 tur autem quoniam prudentia non bonum: nec alia ulla erit, quia
 nec, quae maxime videtur. Amplius ex suppositione similiter
 probantes, si uni, & omnibus inesse, vel non inesse. Vt si hominis
 anima immortalis, & alias. Si autem haec non, nec alias. Si igi-
 tur inesse alicui positum est, ostendendum: quoniam alicui non
 inest: nam consequetur per hypothese nulli inesse. Si autem ali-
 cui non inesse positum est, ostendendum: quoniam inest alicui. Nam
 & sic consequetur omnibus inesse. Manifestum igitur est: quoniam
 qui hypothese videtur: facit problema utile particulariter posi-
 tum. Nam particulariter confitentem, universaliter probabit co-
 fiteri. quoniam si uni & omni similiter probabit inesse. Cum au-
 tem indefinitum est problema: uno modo destruere contingit. Vt
 si

si dixerit voluptatem bonum esse, vel non bonum, et nihil aliud
 quicquam determinauerit. Nam si aliquam voluptatem di-
 xerit bonum esse, ostendendum vniuersaliter, quoniā nulla, si de-
 beat interimi propositum. Similiter ¶ si aliquam dixerit volu-
 ptatem non esse bonum, ostendendum vniuersaliter, quoniā om-
 nis. Aliter vero non contingit interimere. Si enim ostenderimus
 quoniā est quedam voluptas bonum, vel non bonum, nondum in-
 terimitur propositum. Manifestum igitur, quoniā interimere
 re quidem vno modo dicitur, construere autem, dupliciter.
 Siue enim vniuersaliter ostenderimus, quoniā omnis voluptas
 bonum, siue, quoniā est quedam voluptas bonum, ostensum erit.
 quod propositum est. Similiter autem ¶ si oporteat disserere,
 quoniā est quedam voluptas non bonum, si ostenderimus, quoniā
 nulla bonum, vel quoniā quedam non bonum, ostendētes erimus
 vtroq; modo, ¶ vniuersaliter, ¶ particulariter, quoniam est
 quedam voluptas non bonum. Cum autem determinata fuerit
 positio, dupliciter interimere erit. Vt si ponatur alicui quidē inesse
 voluptati bonum esse, alicui autem non inesse. Nam siue omnis of-
 tendatur voluptas bonum, siue nulla, interemptum erit propo-
 situm. Si autem vnam solam voluptatem posuerit bonum esse,
 tripliciter contingit interimere. ostendentes enim, quod omnis, vel
 quod nulla, vel quod plures, quam vna bonum: interimentes eri-
 mus, quod propositum est. In pluribus vero positione determi-
 nata (ut quoniam prudentia sola virtutum scientia est) qua
 drupliciter est interimere. Ostenso enim quod omnis virtus scien-
 tia, vel quod nulla, vel quod ¶ alia quedam, ut iustitia, vel
 quod eadem prudentia non est scientia, interemptum erit propo-
 situm.

LIBER QVARTVS.

fitum. Utile autem est inspicere in singularibus, in quibus inesse a-
 liquid, vel non dictum est, quemadmodum in vniuersalibus pro-
 blematibus. Amplius in generibus inspiciendum, diuidenti secu-
 dum species usque ad individua, sicut prius dictum est. Nam
 si omni appareat inesse, siue nulli, multa proferenti, postulandum
 vniuersaliter confiteri, aut ferret instantiam in aliquo non sic.
 Amplius in quibus possibile est, aut specie, aut numero determi-
 nare accidens, inspiciendum, si nullum horum inest. Vt quoniam
 tempus non mouetur, nec est motus, annumeranti quot sunt speci-
 es motus. Nam si nulla earum inest tempori, manifestum, quo-
 niam non mouetur, nec est motus. Similiter autem est quo-
 niam anima non est numerus: diuidenti, quoniam om-
 nis numerus, aut impar, aut par. Si enim anima,
 neque impar, neque par, manifestum, quoni-
 am non est numerus. Ad accidens igitur per talia, et hoc modo.

argumentan-
 dum.

 QVARTI LIBRI TOPICORVM

rum Aristotelis de quo discutiendum et
 problematum generis: loci decem.

Cap. I.

Ost hęc autem de ijs, quę ad genus, & proprium in
 spiciendum. Sunt autem hęc elementa eorum, quę
 sunt ad terminos. De his ipsis autem raro conside
 rationes fiunt disputantibus. Si ergo ponatur genus
 alicuius existentium, primum quidem inspiciendum ad omnia
 quę cognata sunt ei, quod dicitur, si de aliquo nō predicatur, quę
 admodum est in accidente. Vt si voluptatis, bonum ponatur ge
 nus: si aliqua voluptas non bonum. Nam si hoc manifestum est
 quoniam non genus bonum voluptatis: genus enim de omnibus
 quę sunt sub ipso speciebus, predicatur. Deinde si non inquit est,
 predicatur: sed ut accidens. Quę admodum album de nive,
 vel de anima a seipso motū. Neq, enim nix quod quidē est albū
 Quę propter nō est genus albū nix. Neque anima quod quidē
 motum: nā accidit ei moveri: quę admodū & animali frequēter
 & ambulare, & ambulans esse. Amplius motū nō quid est (sed
 quid faciēs vel patiens) significare videtur. Similiter autē &
 albū. Non enim quid est nix, sed quale quid est, indicat, quare ne
 verum horū inquit est predicatur. Maxime autem in accidentis
 definitione est inspiciendum, si aptatur ad dictum genus: ut &
 ad quę nunc dicta sunt. Contingit enī quippiā mouere seipsum, &
 nō. Similiter et album esse et non. Quare neutrū horū genus, sed
 accidēs, eo qđ accidēs dicimus qđ contingit idē in esse alicui, et nō

LIBER QVARTVS.

Amplius si non in eadem diuisione est genus & species, sed hæc quidem substantia, illud autem, quale. Aut hæc quidem ad aliquid, illud autem quale. Ut nix quidem & cygnus substantia. album vero non substantia, sed quale. Quare non est genus album niuis, neq; cygni. Rursum disciplina quidem ad aliquid, bonum autem, & pulchrum quale. quare non est genus pulchrū vel bonū discipline. Genera enim eorum, quæ sunt ad aliquid, & ipsa ad aliquid oportet esse. Ut in duplici. Etenim multiplex est genus duplicis, & ipsum eorum, quæ sunt ad aliquid est. Ut autem generatim dicatur, in eadem diuisione oportet genus esse speciei. Nam si species substantia & genus, & si quale quippiam species est, & genus quale quippiam, ut si album quale quippiam, et color. Similiter autem & in alijs. Rursum si necesse fuerit, vel si contigerit genus participare, quod positum est in genere, terminus autem eius, quod est participare, est suscipere participatiuonem. Manifestum igitur, quoniam species quidem participant genera: genera autem species non. Nam species suscipit generis rationem, genus autem speciei non. Considerandum igitur si participat, vel si contingit assignatum genus participare speciem: ut si quis entis, vel unius genus quippiam assignauerit. Accidet enim genus participare speciem. Nam de omnibus, quæ sunt ens & unum predicantur, quare & ratio eorum. Amplius si de aliquo assignata species vera est genus autem non. Ut si ens, aut scibile opinabilis genus ponatur. nam de non ente opinabile predicabitur. Multa enim non entia opinabilia sunt, sed quod ens, vel scibile non predicetur de non ente, manifestū. Quare non est genus ens, neq; scibile opinabilis. De quibus enim species predicatur

catur, & genus oportet predicari. Rursū si nullam specierū con-
 tingit participare, quod positū est in genere. Impossibile enim est
 participare genus, quod nullā specierum participat: nisi aliqua se-
 cundū primā specierū diuisionem sit. illa enim genus solū partici-
 pant. Si igitur motus genus voluptatis ponatur, considerandum
 si neq; corruptio, neq; alteratio voluptas, neq; ullus ceterorum,
 (qui assignari solent) motuū. Manifestum enim quoniam nul-
 lam specierū participabit. quare neque genus, eo quod necessarium
 est, quod genus participat, & specierum aliquā participare. Nō
 erit igitur species motus voluptas, neque indiuiduorum, neq; eorū
 quicquam quae sub specie motus sunt. etenim indiuidua participāt
 speciem & genus, ut quidam homo & hominē participat, & a-
 nimal. Amplius si de pluribus dicitur quam genus, quod in ge-
 nere positum est. Ut opinabile quam ens. nam & ens, & nō ens
 opinabile, quare nō erit opinabile species entis. De pluribus enim
 semper genus quam species predicatur. Rursum si de equalibus
 genus & species dicitur, ut si eorum, quae omnia consequuntur,
 hoc quidem genus, illud autem species ponatur, quemadmodum
 ens, & unum. Omne enim ens et unum, quare neutrum neutri-
 us genus est. De equalibus enim dicuntur. Similiter autem & si
 primum, & principium, primum ad se inuicem ponantur, nam
 & principium primum, & primum principium. Quare aut
 utraq; quae dicta sunt, idem sunt: aut neutriū neutrius genus. E-
 lementum autem est ad omnia huiusmodi de pluribus genus quā
 speciem & differentiam dici de paucioribus enim etiam differē-
 tia quā genus dicitur. Videndū aut et si alicuius eorū, quae nō dif-
 ferūt specie, nō est genus quod dictū est, vel nō videatur utriusque.

Construo

Construendi aut, si est alicuius idē enim omnium corū, quae non differunt specie, genus est. Si igitur unius monstratur, manifestū, quod omnium: Et si unius non: manifestū, quod nullius, ut si quis inscabilia ponens lineas, indiuisibile genus earū dicat esse. Nam linearū habentium diuisionem non est genus, quod dictum est: cū sint indifferentes secundum speciem. Indifferētes enim sibi inuicem secundum speciem, recte lineae omnes.

De generi locis alij. Caput. II.

Considerādū autē Et si quod aliud genus est assignatae speciei, quod neq̄ cōtinet assignatū genus, neque sub illo est, ut si quis iustitia scientiā ponat genus. Est enim virtus genus, et neutrum generū reliquū cōtinet, quare nō erit scientia genus iustitia. Videtur enī quādo spēs una sub duobus generibus est, alterū ab altero contineri. Habet autē dubitationē in quibusdā hoc tale. Nā videtur quibi scilicet prudentia, et virtus: et scientia esse: Et neutrum genus a neutro cōtineri. Nō tamen ab oībus cōceditur prudentiā sciētiā esse. Si igitur quis admitat qd dictū est, uerū esse: attamē si balterna, vel sub eodē ābo fieri, quae eiusdē sunt genera, necessariū videbitur esse, quemadmodum et in virtute, et in sciētia accidit. Utraque enim sub eodē genere sunt, nā utrunq̄ eorum habitus Et dispositio est. Considerandum igitur si neutrum est in assignato genere, si enim neq̄ subalterna sunt genera, neq̄ sub eodem ābo, nō erit genus, quod assignatum est. Considerandum autem Et genus assignari generis, Et sic semper superius genus, si omnia praedicantur de specie, et si in eo: quod quid est, praedicantur. Nā omne superius genus praedicari oportet de specie in eo, quod quid est si ergo

si ergo alicubi dissonet, manifestum: quoniam non est genus, quod assignatum est. Rursum si genus participat speciem, vel ipsum, vel aliquod superiorum generum. Nam nullum superiorum participat quod inferius est. Destruenti igitur quemadmodum dictum est, utendum. Astruenti autem si confiteatur quidem inesse speciei, quod dictum est genus, sed quod ut genus in sit dubitetur, sufficit ostendere aliquid superiorum generum in eo quod quid est de specie predicari. Vno enim in eo quod quid est predicato, omnia ei superiora illius, et inferiora (si predicantur de specie) in eo quod quid est predicabuntur. Quare et assignatum genus in eo quod quid est predicabitur. Quod autem in eo quod quid est predicato omnia etiam reliqua (si predicantur) in eo quod quid est predicabuntur, per inductionem sumendum. Si autem simpliciter inesse dubitetur assignatum genus, non sufficit ostendere aliquid superiorum generum in eo quod quid est de specie predicari, ut si ambulationis genus quispiam assignauit lationem, non sufficit ostendere quod motus sit ambulatio ad ostendendum, quod latio sit, eo quod alij motus sunt. Sed ostendendum, quoniam nullum participat ambulatio eorum, que sunt secundum eandem diuisionem, nisi lationem, nam necesse est, quod genus participat, et speciem aliquam participare secundum primam diuisionem. Si enim ambulatio neque augmentationem, neque diminutionem, neque alios motus participat, manifestum: quoniam lationem participabit, quare erit genus latio ambulationis, Rursum de quibus species, que posita est, ut genus, predicatur, considerandum, si et assignatum genus in eo quod quid est de ipsis eisdem predicatur quemadmodum, et species: similiter autem et si omnia, que supra genus sunt.

Nam.

Nam si alicubi dissonat, manifestum: quoniā nō est genus, quod assignatum est. Si enim esset genus, omnia & superiora illius: & ipsum, in eo quod quid est predicarentur de ijs, de quibus & species in eo quod quid est predicatur, destruenti igitur utile, si nō predicetur genus in eo quod quid est, de quibus & species predicatur. Instruenti vero: si predicetur in eo quod quid est, utile. Accidet enim genus, & speciem de eodē in eo quod quid est predicari. Quare & idem sub duobus generibus fit, necesse igitur subalterna genera esse. Si igitur ostendatur quod volumus genus astruere, non esse sub specie, manifestum, quoniam species sub hoc ierit. Quare ostensum erit quoniam genus hoc. Considerandum autem & rationes generum si aptantur & ad assignatam speciem, & ad participantia speciem. Necesse est enim generum rationes predicari de specie, & de ijs, quae participant speciem. Si igitur in aliquo dissonet, dilucidum, quoniam non est genus, quod assignatū est. Rursū si differentia, ut genus assignavit, ut si imortale genus dei. Differentia enī est animalis imortale quoniā animalium alia mortalia: alia imortalia. Manifestū igitur quoniā peccant, nullius enim differentia est genus. Quod aut hoc verum, manifestum. Nulla enim differentia significat quid est, sed magis quale quid: ut gressibile, & bipes. Et si differentia in genere posuit: ut speciem, ut imparem quidem numerum. Differentia enim numeri, & non species est: neq; videtur participare differentia genus. Omne enī quod participat genus aut est species, aut individuum. Differentia aut neq; species, neq; individuum est. Manifestum igitur, quoniam non participat genus differentia, quare neq; impar species, sed differentia erit, quoniam non

par

participat genus. Amplius si genus in specie posuit, ut contiguitatem id ipsum quod est continuitatem: aut misturam id ipsum, quod est temperamentum, aut (ut plato definiuit) lationem secundum locum mutationem. Non enim necessarium contiguitatem continuitatem esse, sed econuerso continuitatem contiguitatem. Non enim omne contiguum continuatur, sed quod continuatur contiguum est. Similiter autem & in alijs. Nam neq; mixtura omnis temperamentum. Siccorum enim mixtura non est temperamentum, neq; secundum locum mutatio omnis latio. Ambulatio enim non videtur latio esse. Pene enim in ijs, quae inuoluntarie locum ex loco permutant, dicitur latio, quemadmodum in animatis accidit. Manifestum autem, quoniam & de pluribus species dicitur quam genus in assignatis, cum oporteat contrario fieri. Rursum si differentiam in specie posuit, ut immortale id ipsum quod est deum. Accidit enim de equalibus, aut pluribus quam speciem dici. differentia enim semper de equalibus, aut de pluribus quam species dicitur. Insuper si genus in differentia, ut colorem quod quidem est congregatiuum, aut numerum, quod quidem impar. Et si genus ut differentiam dixit. Possibile est enim aliquem & talem suscipere positionem, ut temperantiae, mixturae: differentiam, aut lationis: secundum locum mutationem. Inspectendum autem omnia, quae sunt huiusmodi per eadem. Communicant enim loci: de pluribus enim genus, quam differentiam oportet dici, & non participare differentiam. Sic autem assignato, neutrum eorum, quae dicta sunt, possibile est accidere. nam & de paucioribus dicitur, & participabit genus differentiam. Amplius, si nulla generis differentia praedicatur de assignata specie: nec

genus predicabitur: ut de anima, neque impar, neque par predicatur, quare neque numerus. Amplius si prius natura species, et simul interimit genus. Videtur enim contrarium. Insuper si contingit relinquere dictum genus, vel differentiam (ut animam moveri: vel opinionem verum et falsum) neutrum erit dictorum genus, vel differentia. Videtur enim genus et differentia sequi quandiu fuerit species.

De genere loci alij. Cap. III.

Notandum autem et si quod in genere positum est, participat aliquod contrarium generi, aut contingit participare. Idem enim simul contraria participabit, quoniam ipsum genus quidem nunquam relinquit, participat autem et contrarium, aut contingit participare. Insuper si quippiam comunicat species, quod impossibile est omnino inesse ijs, que sunt sub genere: ut si anima vita comunicat: numerorum autem nullum possibile est vivere: non erit species numeri anima. Considerandum autem et si equiuoca sit species generi, elementis utenti ijs, que dicta sunt ad equiuocum. Vniuocum enim genus et species. Quoniam autem omnis generis plures species sunt: considerandum si non contingit alteram speciem esse dicti generis. Nam si non est: manifestum: quoniam non erit genus omnino, quod dictum est. Considerandum etiam est, si quod translatiue dictum est, ut genus assignauit: ut temperanciam consonanciam. Nam omne genus proprie de speciebus predicatur. Consonancia vero de temperan-

tia non proprie, sed translative. Omnis enim consonantia
 in sonis. Insuper si sit contrarium alicui species. consideran-
 dum. Est autem multipliciter consideratio, primum qui-
 dem si, in eodem genere et contrarium, cum non sit contra-
 rium generi. Oportet enim contraria in eodem genere esse, si
 nihil contrarium generi sit. Cum autem est contrarium ge-
 neri, considerandum, si contrarium in contrario est necesse est
 enim contrarium in contrario esse, si sit contrarium quidem ge-
 neri. Manifestum autem est unumquodque eorum per in-
 ductionem. Rursum si omnino in nullo genere, quod species
 est contrarium: sed ipsum genus: ut bonum. Nam si hoc non
 in genere, nec contrarium huius in genere erit, sed ipsum genus:
 quemadmodum in bono, et malo accidit. Neutrum enim
 horum in genere: sed utrumque eorum genus. Deinde si
 contrarium alicui et genus, et species est. Et horum
 quidem est aliquod medium, illorum autem non. Si enim
 generum est aliquod medium et specierum, et si specierum,
 et generum: ut in virtute, et vitio, et iustitia et iniustitia.
 Vtrorumque enim est aliquod medium. Instantia huius, queni-
 am sanitatis et aegritudinis nihil est medium. Mali vero, et
 boni aliquid medium. Insuper, si est quidem aliquid utrisque
 medium et speciebus, et generibus: non similiter autem, sed
 horum quidem secundum negationem, illorum vero, ut
 subiectum. Probabile enim similiter et in utrisque, ut
 in virtute et vitio, iustitia et iniustitia. Vtrisque
 enim secundum negationem medium. Præterea quan-
 do non est contrarium generi, considerandum non solum, si

contrarium in eodem genere: sed & medium. In quo enim extrema & medium: ut in albo & nigro. Est enim color genus & eorum, & mediorum colorum omnium. Instantia, quoniam defectus quidem & superabundantia in eodem genere, (in malo enim ambo,) mediocre autem (cum sit medium horum) non in malo sed in bono est. Considerandum etiam, si genus quidem contrarium est alicui, species autem nulli. Nam si genus est contrarium alicui, & species: quemadmodum virtus & vitium, & iustitia & iniustitia. Similiter autem & in alijs consideranti manifestum videtur esse huiusmodi. Instantia in sanitate & egritudine est, simpliciter enim sanitas egritudini contraria est: aliqua autem egritudo existens species egritudinis nulli contrarium est, ut febris, & ophthalmia, & una quaeque aliarum. Interimenti igitur tot modis inspecendum. Si enim non insint, quae dicta sunt, manifestum est non esse genus, quod assignatum est: Construenti vero, tripliciter. Primum quidem, si contrarium species sit in dicto genere, cum non sit contrarium generi. Nam si contrarium in hoc, manifestum, quoniam & quod propositum est. Insuper si medium in dicto genere, in quo enim medium, & extrema:

De genere loci alij. Cap. III.

Rursum si sit contrarium quiddam generi, considerandum si & contrarium in contrario. Nam si sit, manifestum, quonia & propositum in proposito est. Rursum in casibus, & conjugatis: si similiter sequuntur: & interimenti & construenti. Simul enim uni, & omnibus insunt, vel non insunt. Ut si iustitia scientia quaedam, & iuste scienter, et iustus sciens. Si autem horum aliquid non inest, nec reliquorum

Nullum

vllum. Rursum in ijs, quae similiter se habent ad inuicem. Ut
 delectabile si militer se habet ad voluptatem, et utile ad bonum.
 vtrumq; enim vtriusq; effectiuū est. Si igitur voluptas est quid
 dam bonum, et delectabile quiddam utile erit. Manifestum
 enim quoniam boni erit effectiuū, quoniam voluptas est bonū.
 Similiter autem et in generationibus et corruptionibus, ut si a
 edificare est operari, edificasse, operatum esse. Et si discere est remi
 nisci, et didicisse, recordatum esse, et si dissolui est corrūpi, et
 dissolutum esse, corruptum esse, et dissolutio, corruptio quaedam.
 Et in generatiuis vero et corruptiuis, similiter et in potentiis, et
 vsibus, et omnino secundum quam libet similitudinem et interi
 menti et construenti inspiciendum, quemadmodum in generatio
 ne et corruptione diximus. Nam si corruptiuum, dissolutiuum,
 et corrumpi, dissolui. Et si generatiuum est effectiuum, et genera
 ri, fieri, et generatio factio. Similiter et in pōtentiis et vsibus, et
 omnino si potentia est dispositio, et posse disponi. Et si alicuius
 vsus est actus, et uti agere, et vsus esse egisse. Si autem priua
 tio sit, quod opponitur speciei, duobus modis est interimere. Primū
 quidem si in assignato genere est oppositum. Nam aut simpli
 citer in nullo genere eodem priuatio, aut non in ultimo, ut si vi
 sus in ultimo genere est sensus, cecitas non erit sensus. Secundo au
 tem si et generi, et speciei opponitur priuatio: non est autem op
 positum in opposito, nec quod assignatum est in assignato erit.
 Interinmenti igitur, quemadmodum dictum est, vtendum. Con
 struenti autem vno modo, nam si oppositum in opposito, et pro
 positum in proposito erit. Vt si cecitas insensibilitas quaedam,
 et visus sensus. Rursum in negationibus considerandum
 ecōuerso,

LIBER QVARTVS.

econuerso, quemadmodum in accidente dicebatur. Vt si delectabile, quod quidem bonum, quod non bonum, non delectabile. Si enim non ita se habet, erit contra non bonum delectabile. At impossibile est, si bonum est genus delectabilis, esse quicquam non bonum delectabile. De quibus enim genus non predicatur, nec species ulla. Et conuenienti similiter inspiciendum, quonia si non bonum non delectabile, delectabile bonum. quare genus bonum delectabilis. Si autem sit ad aliquid species, considerandum, si et genus est ad aliquid. Nam si species ad aliquid, et genus: ut in duplici et multiplici. Vtrumque enim ad aliquid. Si autem genus ad aliquid, non necessario et species. disciplina enim ad aliquid, Grammatica autem non. An nec quod prius dictum est, verum utique videbitur. Nam virtus quod quidem bonum, et quod quidem honestum. Et virtus quidem ad aliquid bonum vero, et honestum non ad aliquid, sed qualia. Rursus si non ad idem dicitur species, et secundum se, et secundum genus, ut si duplum dimidij dicitur duplum, et multiplum dimidij oportet dici. Si autem non, non erit multiplum genus dupli. Insuper, si non ad idem et secundum genus dicitur, et secundum omnia generis genera. Si enim duplum dimidij multiplum est, et abundans dimidij dicitur. Et simpliciter secundum omnia superiora genera ad dimidium dicitur. Instantia, quoniam non necesse est secundum se, et secundum genus ad idem dici. Scientia enim scibilis dicitur. Habitus autem, et dispositio non scibilis, sed anima. Rursum, si similiter dicitur genus, et species secundum casus. Vt si alicui, aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur. Nam ut species, et genus. Veluti in duplo et in superioribus

rioribus. Alicuius enim & duplum & multipulum. Similiter autem, & in scientia. alicuius enim & hæc, & genera, ut dispositio, & habitus. Instantia autem, quoniam aliquoties non sic. Nam differens, & contrarium alicui, diuersum autem, (quod est genus horum) non alicui, sed ab aliquo. Diuersum enim dicitur ab aliquo. Rursum, si similiter ad aliquid secundum casus dicta non similiter conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo. Vtranque enim horum alicuius, & idem etiam secundum conuersionem dicitur. Alicuius enim & dimidium, et submultipulum. Similiter autem & in disciplina, et opinione. Nam hæc alicuius, & conuertitur similiter. etenim opinabile & disciplinatum alicuius. Si igitur in aliquo non similiter conuertitur: manifestum est quoniam non alterum alterius genus est. Rursum si non ad equalia species & genus dicitur. Similiter enim & equaliter utrumque videtur dici: quemadmodum in dono, & datione. Etenim donum alicuius, & alicui dicitur. Et datio alicuius, & alicui dicitur: Est autem datio genus doni. donum enim datio est irredundans. In aliquibus autem non accidit ad equalia dici, nam duplum alicuius duplum, abundans autem, et maius alicuius et aliquo. Omne enim abundans, et maius aliquo abundat, & alicuius abundat, quare non sunt genera que dicta sunt, dupli. Eo quod non ad equalia dicuntur speciei. Aut non uniuersaliter verum ad equalia speciem, & genus dici. Videndum autem & si oppositum est oppositum genus. Vt si dupli multipulum, & dimidij submultipulum. Oportet enim oppositum oppositi genus esse. Si igitur ponat aliquis scientiam quod quidem sensibile, oportebit et scibile quod quidem sensibile esse, non est autem. Non enim omne scibile, sensibile etenim intelligibile quod datur scibilia

scibilia, quare non est genus sensibile, scibilis. Si autem hoc non, neque sensus scientiæ. Quoniam autem eorum, quæ ad aliquid dicuntur: alia quidem ex necessitate in eis, aut circa ea sunt, ad quæ dicuntur. Ut dispositio, & habitus, & commensuratio. In alio enim nullo possibile est esse, quæ dicta sunt, quam in eis, ad quæ dicuntur. Alia autem non necesse est in eis esse, ad quæ dicuntur. Contingit autem, quemadmodum scibile est in anima. Nihil enim prohibet sui scientiam habere animam. nõ necessarium autem. Possibile est enim & in alio esse hanc eandem. Alia vero simpliciter non contingit in eis esse, ad quæ dicuntur. Ut cõtrariũ in contrario, neque scientiam in scibili, nisi sit scibile anima, vel homo. Cõsiderare oportet, si quis in genere ponat, quod tale est, in non tali, ut si memoriam mansionem scientiæ dicat. Omnis enim mansio immanente, & circa illud, quare & scientiæ mansio in scientia. Memoria igitur in scientia, eo quod mansio scientiæ est. Hoc autem non cõtingit, memoria enim omnis in anima. Est autem qui dictus est locus, & ad accidens cõmunis. Nihil enim refert memoriæ genus mansionẽ dicere, aut accidere illi hoc. Nã si quouis modo est memoria mansio scientiæ, eadem aptabitur de ipsa ratio.

Dere eadem loci alij.

Caput. V:

Vrsum si habitum in actu posuit, aut actum in habitu, non est genus, quod tale est. Ut si sensum, motum per corpus. Siquidem sensus habitus, motus autem actus. Similiter autem & si memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit: Nulla enim memo-
ria

ria habitus, sed magis actus est. Peccant autem et qui habitum in consequentem potentiam ordinant. Vt mansuetudinē cōinentiā iræ et fortitudinē & iustitiā, timorū, et lucrorū cōtinentiā, siquidem fortis, & māsuetus perturbatione vacans dicitur. Continens autem, qui perturbatur, & non ducitur. Fortasse igitur talis potentia sequitur vtrunque, vt si perturbetur, nō ducatur. Verum continere non hoc est, hunc quidem fortem, illum autem mansuetum esse, sed omnino perturbari ab huiusmodi nihil. Aliquoties autem & quod sequitur quouis modo, vt genus ponunt. Vt tristitiam, iræ & opinionem fidei. Vtraq; enim prædicta sequuntur quidem quodam modo assignatas species: neutrum tamen eorum genus est. Nam qui irascitur, contristatur: priore in eo tristitia facta, nō enim iræ tristitia, sed tristitia iræ causa est. Quare simpliciter iræ nō est tristitia, secūdu aut hæc, neque fides opinio. Contingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere, non contingeret autem hoc, si fides esset species opinionis. Non enim contingit idem amplius permanere si ex specie omnino permutatum sit: quemadmodum nec idem animal quandoque hominem esse, & quandoque non. Siquis autē dicat ex necessitate opinātem etiam fidem habere, de equalibus opinio & fides dicetur. Quare nec sic erit genus. de pluribus enī oportet dici genus. Videndum autem, & si in aliquo eodem nata sint vtraque fieri. In quo enim species, & genus: vt in quo album, & color, & in quo Grammatica & disciplina. Si igitur quispiam verecundiam, timorem dixit, aut iram tristitiam, non accidit in eodem specie, & genus esse. nam verecūdia quidem in rationali, timor autem in irascibili. At tristitia in concu-

cibili. in hoc enim & voluptas, ira uero in irascibili. Quare nō
 sunt genera, quae assignata sunt. non enim in eodem cū speciebus
 nata sunt fieri. Similiter autē & si amicitia in concupiscibili: nō
 erit voluptas quaedam. Omnis enim voluptas irrationali. uti
 lis autē hic locus, & ad accidens, & ad id, cui accidit. In eodem e-
 nim accidens, et cui accidit. Quare nisi in eodem uideatur, ma-
 nifestum, quoniam non accidit. Rursum, si secundum quid, spe-
 cies dictum genus participat. Non enim uidetur secundū quid
 participari genus. Siquidem non est homo secundum quid ani-
 mal, neque Grammatica secundum quid disciplina. similiter au-
 tem & in alijs. Considerandum igitur, si in aliquibus secundum
 quid participatur genus, ut si animal quod quidē sensibile, uel
 uisibile dicitur secundū quid enim sensibile, uel uisibile animal.
 Secundū corpus enim sensibile, & uisibile: secundum animā au-
 tem non quare non erit genus corpus uisibile et sensibile animalis
 Latent autem quandoque & totum in partem ponētes, Ut ani-
 mal corpus animatum. Nullo enim modo pars de toto predica-
 tur. Quare non erit genus corpus animalis, eo quod pars est. Vi-
 dendum autē, si quid uituperandorū, aut fugiēdorū in potesta-
 te, aut in potēte posuit: ut sophistam, aut seductorem, aut furē
 eum, qui possit aliena latenter surripere. Nemo enim predictorū
 in eo quod possit horum aliquid, talis dicitur. Potest enim & deus
 & studiosus praua agere: non sunt autem tales, siquidem omnes
 prauis secundum electionem dicuntur. Insuper omnes potestates
 eorum sunt, quae sunt eligenda. Prauorum enim potestates eligen-
 dae, eo quod deū & studiosū habere dicimus eas. Potētes enim dici-
 mus eos esse, praua agere. Quare nullius uituperādi genus erit
 potestas

potestas. Si autem non accidet vituperandorum quiddam, eligendum esse. Nam erit quaedam potestas vituperabilis. Et si quid propter se honorabilem, vel eligibilem, in potestate, vel potente, vel effectiuo posuit. Omnis enim potestas, & omne potens, aut effectiuum propter aliud eligendum. Aut si quid eorum quae sunt in duobus generibus, vel pluribus, in altero posuit. Quaedam enim non est in uno genere ponere, ut fraudulentum, aut seductorem. Neque enim qui eligit, impotens autem, neque qui potest, ac non eligens, seductor, aut fraudulentus. Sed qui utraq; hac habet. Quare non ponenda sunt in uno genere, sed in utroque eorum, quae dicta sunt. Insuper aliquoties econuerso, genus quidem, ut differentiam, differentiam autem, ut genus assignant. Ut stuporem, superabundantiam admirationis: & fidem, & vehementiam opinionis. Nam neque superabundantia, neque vehementia genus, sed differentia. Videtur enim stupor admiratio esse superabundans: & fides opinio vehemens. Quare genus admiratio & opinio est. Superabundantia autem, & vehementia, differentia. Praeterea si quis superabundantiam, & vehementiam, ut genus assignet, inanimata fidem facient, & stupefacient. Cuiusque enim vehementia & superabundantia illi adest, cuius est superabundantia, & vehementia. Si ergo stupor superabundantia est admirationis, aderit admirationi. Quare admiratio stupefaciet. Similiter autem & fides aderit opinioni, si vehementia quidem opinionis est. Quare opinio fidem faciet. Praeterea accidet, sic assignanti vehementiam, vehementem dicere, & superabundantiam, superabundantem. Est

LIBER QVARTVS.

Est enim quadam fides uehementis. si ergo fides uehementia est uehementia erit uehementis. Similiter autem et stupor quidam est superabundans. Si ergo stupor est superabundantia, superabundantia erit superabundans. Videtur autem neutrum horū, quemadmodum nec disciplina disciplinatum, nec motus motum. Quandoque autem peccāt, et passionem in genus quod passum est, ponentes, ut immortalitatem uitam sempiternam dicētes esse. Passio enim quadam uita, et accidens immortalitas uidetur esse. Quod autem uerum sit, quod dicitur, manifestum fiet, si quis admittat aliquem ex mortali fieri immortalem. Nul- lus enim dicit aliam uitam eum sumere, sed accidens aliquod, uel passionem eidem aduenire. Quare non genus uita immor- talitatis. Rursum si passionis, cuius est passio, illud genus dicit esse, ut uentum aerem motum. Magis enim motus aeris uen- tus. Aer enim idē permanet, et quādo mouetur, et quādo stat. Quare non est omnino aer uentus. Esset enim et non moto aere uentus. si quidē idem aer permanet, qui quidē erat uentus. Si- militer autē et in alijs huiusmodi. Si igitur et i hoc oportet admit- tere, quoniā aer motus est uentus: non tamen de omnibus huius- modi est assignandum, de quibus non uerificatur huiusmodi ge- nus, sed de quibuscunq; uere predicatur assignatū genus. Nam in quibusdam non uidetur uerificari, ut in luto, et niue. Ni- uem enim dicunt esse aquam coagulata. Lutum autem terrā humido temperatam. Est autem neque nix aqua, neque lutum terra. Quare neutrum assignatorum generum erit genus. Opor- tet enim genus semper uerificari de omnibus speciebus. Simili- ter autem neque uinum est aqua putrefacta, sicut Empedocles dicit,

dicit: in ligno putruit unda, nam simpliciter non est aqua.

De re eadem loci alij. Caput. VI:

Insuper, si omnino (quod assignatum est) nullius est genus: manifestum enim quoniam neque eius, quod dictum est. Considerandum autem ex eo, quoniam nullo eorum differt specie, quae participant assignatum genus, ut alba. Non enim differunt specie haec adinuicem. Omnis autem generis sunt species differentes. Quare nullius erit album genus. Rursum, si quod omnia sequitur, genus, vel differentiam dixit. Plura enim sunt, quae omnia sequuntur ut ens, et unum, eorum sunt, quae omnia sequuntur. Si igitur ens genus assignauerimus, manifestum: quoniam omnium erit genus, siquidem praedicatur de eis. De nullo enim genus, nisi de speciebus praedicatur. Quare et unum species erit entis, accidit igitur de omnibus, de quibus genus praedicatur, et speciem praedicari, quoniam ens et unum de omnibus simpliciter praedicantur: oportet autem de paucioribus speciem praedicari. Si autem quod omnia sequitur differentiam dixit, peripicuum: quoniam vel de equalibus, vel de pluribus differentia, quam genus dicitur. Nam si et genus omnia sequitur, de equalibus. Sin vero non omnia sequatur genus, de pluribus differentia dicitur quam ipsum genus. Insuper si in subiecta specie est, quod assignatum genus dicitur, ut album in niue. Quare manifestum, quoniam non erit genus. De subiecta enim specie solum genus dicitur. Considerandum autem, et si non uniuocum sit genus speciei. De omnibus enim speciebus uniuoce genus praedicatur. Adhaec si generi, et speciei contrarium est, quando quod melius contrariorum est, in peiori genere ponit.

Accidet

LIBER QVARTVS.

Accidet enim reliquum in reliquo esse: siquidem contraria in contrarijs generibus sunt. Quare quod deterius est, in meliori erit. At videtur melioris, & genus melius esse. Et si eodem similiter ad utraq; se habente: in peiore, et non in meliore genere ponit, ut animam quod quidem agitationem, aut agitatum. Nam pari modo eadem statua, & agitata esse videtur. Quare si melius statua, in hoc oportet genere ponere. Præterea ex magis & minus: destruenti quidem si genus suscipit magis, species autem non suscipit nec ipsa, nec quod secundum ipsam dicitur, ut si virtus suscipit magis, & iusticia, & iustus. Dicitur enim iustus magis alter altero. Si igitur assignatum quidem genus magis suscipit, species autem non suscipit, neque ipsa, neque quod secundum ipsam dicitur, non erit genus, quod assignatum est. Rursum si quod magis videtur, vel similiter non est genus: manifestum, quoniam nec quod assignatum est. Vtilis autem hic locus in talibus maxime in quibus plura videtur de specie in eo, quod quid est predicata, & non determinatum est, neque habemus dicere quale nam eorum est genus. Ut de ira, & tristitia, & opinio parvipendencie in eo quod quid est predicari videtur. Contristatur enim iratus, & opinatur parvipendi. Eadem autem consideratio & in specie ad aliud aliquid comparanti. Si quod magis, vel similiter videtur esse in assignato genere, non est in genere manifestum, quoniam neque assignata omnino species erit in genere. Interimenti igitur quemadmodum dictum est, vendum. Astruenti vero, si quidem suscipit magis, quod assignatum est genus, & species, non utilis locus. Nihil enim prohibet utrorumque suscipientium non esse alterum alterius genus. Nā
 bonum

bonum & album suscipit magis, & minus, & neutrum est ne-
 utrius genus. Generum autem & specierum ad se inuicem com-
 paratio utilis, ut si similiter hoc & hoc genus, si alterum genus,
 & alterum. Similiter autem, & si quod minus & quod ma-
 gis. Ut si continētia magis potestas, quam virtus genus, virtus
 autem genus, & potestas. Eadem autem & de specie conuenie
 dici. Nam si similiter hoc & hoc propositi est species, si alterum
 species, & reliquum. Et si quod minus videtur, species est, et
 quod magis. Insuper ad construendum, per speciem, si de quibus
 assignatum est genus, in eo quod quid est, predicatur: non v-
 na existente assignata specie, sed & pluribus, & differentiibus:
 nam manifestum, quoniam erit genus. Si autem in assignato,
 species est, considerandum & si de alijs speciebus genus in eo quod
 quid est predicatur. Accidet enim rursus de pluribus, & diffe-
 rentibus idem predicari. Quoniam autem videtur quibusdam
 & differentia in eo quod quid est de speciebus predicari, separan-
 dum est genus a differentia utentibus, que dicentur elementis.
 Primo quidem, quoniam genus de pluribus dicitur quam diffe-
 rentia dicitur. Deinde quoniam secundum ipsius quid est as-
 signationem magis conuenit genus quam differentiam dicere.
 Qui enim animal dicit hominem, magis indicat quid est homo,
 quam qui gressibile. Et quoniam differentia quidem qualita-
 tem generis semper significat, genus autem differentia, non.
 Qui enim dicit gressibile, quale quid dicit animal. Qui vero
 animal dicit, non dicit quale quid gressibile. Differentia igitur a ge-
 nere sit separanda. Quoniam autem videtur musicum, quia musicum est,
 sciens

LIBER QVARTVS.

sciens esse, & Musica scientia quaedam est, & si ambulās, qua
 ambulat, mouetur, ambulatio motus quidam est? Considerandū
 in quo genere vult quippiam construere, dictum modum. Vt si
 scientiam, quod quidem fidem, si, sciens quatenus sit, fidit. Mani
 festum enim quod scientia fides quaedam erit. Eodem autem mo
 do & in alijs huiusmodi. Insuper quoniā quod sequitur aliquid
 semper, & non conuertitur, difficile est separare ab eo, quod est ge
 nus: si hoc quidem illud sequitur omne, illud vero hoc non omne:
 ut tranquillitatem quies, & numerum diuisibile, econuerso au
 tem non. Nam diuisibile non omne numerus, neque quies omnis,
 tranquillitas, ipso quidem est vtendum, ut genere, quod est se
 per consequens: cum non conuertatur alterum. Cum vel enim al
 terum se extendit non in omnibus, obsequendum. Instantia autē
 huius, quoniam non ens sequitur omne, quod fit. (Nam quod fit,
 non est) & non conuertitur. (Non enim omne quod
 non est, fit) attamen non est genus nō ens eius,
 quod fit. Simpliciter enī non sunt entis spe
 cies, De genere igitur (quemadmo
 dum dictum est) tran
 seundum:

 QVINTI TOPICORVM.

Aristotelis.

Demodis proprii. .Cap. I.

 Trum autem proprium an non proprium est, quod dictum est, per haec considerandum. Assignatur autem proprium aut per se, & semper, aut ad aliud, & aliquando. Per se quidem, ut hominis, animal mansuetum natura. Ad aliud autem, ut anime ad corpus, quoniam illa imparare nata, hoc autem parere. Semper autem, ut dei animal immortale. Aliquando vero, ut alicuius hominis ambulare in gymnasio. Sunt autem proprii, quod ad alterum assignatum est, aut duo problemata aut quatuor. Si enim de hoc quidem assignatum quippiam fuerit, de illo vero negatum, id ipsum: duo duntaxat problemata sunt, quemadmodum hominis ad equum proprium est, quoniam bipes est. Nam & quoniam homo non bipes est, argumentabitur quoniam, & quoniam equus bipes. Vtrinque, utique remouetur proprium. Si vero de utroque utrunque assignatum fuerit & de utroque negatum, quatuor problemata erunt: ut hominis proprium ad equum, quoniam ille quidem bipes, hic autem quadrupes est. Nam & quoniam homo non bipes est, & quoniam esse quadrupes natus est, argumentari est, et quoniam equus bipes, & quoniam non quadrupes, possibile est argumentari. Quolibet igitur modo ostenso, interimitur, quod propositum est. Est autem per se quidem proprium, quod ad omnia assignatur, & ab omni separatur. Quemadmodum hominis animal mortale discipline susceptiuum. Ad aliud autem, quod non ab omni, sed ab aliquo statuto determinatur: ut virtutis ad disciplinam. Quoni

am illa quidem in pluribus, hæc autem in rationali solo, & in habentibus rationem nata est fieri. Semper autem, quod secundum omne tempus verificatur: & nunquam relinquatur: quemadmodum animalis ex anima, & corpore compositum esse. Aliquando vero, quod secundum aliquod tempus verificatur, & non ex necessitate semper consequitur, ut alicuius hominis deabulare in foro. Est autem ad aliud proprium assignare, differentiam dicere, aut in omnibus, & semper, aut ut plerumque, & in plurimis. Vt in omnibus quidem, & semper, quemadmodum hominis proprium ad equum: quoniam bipes. Nam homo quidem & omnis, & semper est bipes, equus autem nullus est bipes, et nunquam. Vt plerumque vero, et in plurimis, quemadmodum rationalis proprium est imperare ad concupiscibile, et irascibile, eo quod illud quidem imperat, hæc autem parent. Neque enim rationale semper imperat, sed quandoque illi imperatur. Neque concupiscibili, & irascibili semper imperatur, sed etiam imperant quandoque, cum fuerit flagitiosa anima hominis. Propriorum autem, ea maxime logica sunt, quæ per se, & semper, & quæ ad alterum. Nam eius quidem, quod ad alterum est proprium plura problemata sunt, quemadmodum diximus & prius. Si quidem aut duo, aut quatuor ex necessitate sunt problemata. Plures igitur orationes sunt ad hæc. Quod autem per se, & semper est, ad multa est argumentari, & ad plura tempora obseruare. Quod per se quidem ad multa, quoniam ad unumquodque eorum, quæ sunt, cui oportet inesse proprium. Quare si non ab omni separatur, non erit bene assignatum proprium. Quod autem semper, ad plura tempora est obseruare, & si non inest, & si non in fuerit, & si non in erit, non erit proprium. Quod vero aliquando, non ad alia quam ad illud, quod

nunc dicitur tempus, consideramus. Non igitur sunt orationes ad ipsum plures. Logicum vero hoc est problema, ad quod orationes sunt utique, et crebrae, et bonae. Ad alterum igitur proprium dictum, ex ijs, quae sunt de accidente locis, inspiciendum est, si huic quidem accidit, illi vero non. De ijs autem, quae sepe, et quae per se, per haec considerandum.

De locis proprii. Cap. II.

Quoniam quidem si bene assignatum est proprium an non bene, eius autem quod est bene, aut non bene, est unum quidem, si non per notiora, aut per notiora positum est proprium. Destructi quidem, si non per notiora. Constructi vero, si per notiora. Eius autem, quod non per notiora, est hoc quidem, si omnino ignotius positum est proprium, quod assignavit ille cuius proprium dixit. Non enim erit bene positum proprium. Si quidem propter notitiam proprium facimus, discendi enim causa, et proprium, et definitiones facimus. Per notiora igitur accipiendum. Sic enim magis erit sufficienter cognoscere, ut puta, qui ponit ignis proprium esse simillimum animae, ignotiore quam ignis sit, utitur animae. Magis enim scimus quid est ignis quam quid animae. Non igitur erit bene positum proprium ignis, simillimum animae. Aliud autem, si non notius est hoc huic inesse. Oportet enim non solum notius esse, sed huic inesse notius esse. Nam qui non scit, si huic inest, neque si illi soli inest, cognoscet. Quare cum quodvis horum acciderit, obscurum sit proprium. Ut quia qui ponit ignis proprium, in quo primo anima nata est esse, ignotiore utitur, quam sit ignis. Eo quia ignotius est, si in hoc est anima, et si in hoc primo est. Non erit itaque bene positum proprium ignis, in quo primo anima nata est esse. Constructi autem, si per notiora positum est proprium: et si per notiora. secundum utrumque modum. Erit enim bene

et ij secundum

LIBER QUINTVS.

Secundum hoc propositum proprium. Nam constructiuorum locorum
 eius, quod bene, alij quidem secundum hoc solum, alij autem simplici-
 ter monstrabunt, quoniam bene: ut quia qui dixit animalis pro-
 prium sensum habere, per notiora, et notius assignauit proprium se-
 cundum utrumque modum, erit utique bene assignatum secundum hoc ani-
 malis proprium sensum habere. Deinde destruenti quidem, si aliquod
 nominum, quae in proprio sunt assignata, multipliciter dicitur, uel
 etiam tota oratio plura significat. Non enim erit bene positum proprium
 ut quoniam sentire multa significat, unum quidem sensum habere, al-
 terum autem sensum uti, non erit animalis proprium bene positum, quod na-
 tum est sentire. Quapropter non uidendum est, neque nomine, quod mul-
 tipliciter dicitur, neque oratio proprium significante, quae plura signi-
 ficet, quia quod multipliciter dicitur, obscurum facit, quod dictum
 est, dubitante eo, qui debet argumentari quidnam dicit eorum, quae
 multipliciter dicuntur. Nam proprium dicendi gratia assignatur.
 Insuper autem ad haec necessarium est redargutionem aliquam fieri ijs,
 qui sic assignant proprium, quando in dissidente quispiam conficit
 syllogismum de eo, quod multipliciter dicitur. Construenti autem, si
 non plura significat neque nominum quippiam, neque tota oratio. Erit
 enim secundum hoc bene positum proprium, ut quia neque corpus plura si-
 gnificat, neque mobilissimum in superiore locum, neque totum, quod ex his
 compositum est, erit bene positum secundum hoc ignis proprium, cor-
 pus mobilissimum in superiorem locum. Deinde destruenti qui-
 dem, si multipliciter dicitur illud, cuius proprium assigna-
 tur, non determinatur autem, cuius eorum ponatur proprium.
 Non enim bene erit assignatum proprium, ob quas autem causas non
 manifestum est ex ijs quae prius dicta sunt. Nam eadem acci-
 dere

dere necessarium est, ut quia scire hoc plura significat, unum enim
 scientiam habere hoc, alterum autem scientia uti hoc: aliud ve-
 ro scientiam esse huius, aliud autem scientia uti huius? non erit eius,
 quod est scire hoc, bene assignatum proprium ullum, non determinato,
 cuius horum ponitur proprium. Construente vero, si non dicitur mul-
 tipliciter hoc cuius proprium ponitur, sed est unum, et simplex. Erit
 enim bene positum secundum hoc proprium, ut quia homo simpliciter
 dicitur, erit bene positum secundum hoc hominis proprium, animal man-
 suetum natura. Deinde destruente quidem, si frequenter dictum est idem
 in proprio. Sape enim latent hoc facientes et in propriis, quemad-
 modum et in terminis. Non erit autem bene positum quod hoc sustinet
 proprium. Cōturbat enim audientem, quod frequenter dicitur.
 Obscurum igitur necesse est fieri, et ad haec nugari videntur. Eue-
 niet autem frequenter idem dicere duobus modis: uno quidem, quando
 nominaverit frequenter idem, ut si quis proprium assignet ignis, cor-
 pus tenuissimum corporum. Hic enim frequenter dixit corpus. Secun-
 do autem si quis assumat orationes pro nominibus, ut si quis reddat ter-
 re proprium, substantiam, quae maxime corporum secundum naturam
 fertur in inferiorem locum. Deinde assumat pro corporibus, huius-
 modi substantias. Unum enim et idem est corpus, et huiusmo-
 di substantia, erit ergo hoc modo substantia frequenter dicta.
 Quare neutrum erit bene positum proprium. Construente vero, si
 nullo utitur frequenter nomine eodem. Erit enim secundum hoc be-
 ne assignatum proprium, ut quia qui dixit hominis proprium, animal
 disciplinae susceptivum, non usus est frequenter eodem nomine: erit
 utique secundum hoc bene assignatum hominis proprium. Deinde de-
 struente quidem, si tale aliquod assignavit in proprio nomine, quod omni-
 bus

LIBER QVINTVS.

bus inest. inutile enim erit, quod non separat ab aliquibus. Quod autem in proprijs dicitur, separare oportet, quemadmodum, et quae in terminis. Non igitur erit bene positum proprium. Ut quia qui posuit scientiae proprium opinionem indissolubilem a ratione unum existens, tali aliquo usus est in proprio (uno inquam) quod omnibus inest, non erit, utique bene positum scientiae proprium. Astringenti autem, si nullo usus est communi, sed quod ab aliquo separat, erit bene positum secundum hoc proprium, ut quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo usus est communi erit secundum hoc bene positum proprium animalis, animam habere. Deinde destruenti quidem si plura propria assignat eiusdem non determinans, quoniam plura ponit. Non enim erit bene positum proprium. Nam quae eademmodum nec in terminis oportet praeter eam (quae indicat, substantiam orationem adiungere quippiam plusculum, sic nec in proprijs praeter eam (quae facit proprium, quod dictum est orationem quicquam assignandum. Inutile enim sit eiusmodi, ut quia qui dixit proprium ignis, tenuissimum. Et leuissimum, plura assignauit propria verum quae enim de solo igne verum est dicere) non erit bene positum proprium ignis, corpus subtilissimum, et leuissimum. Astringenti vero, si non plura eiusdem propria assignauit. Sed unum erit secundum hoc bene positum proprium, ut quia qui dixit humidum proprium, corpus, quod in omnem figuram ducitur, unum assignauit proprium, et non plura, erit secundum hoc bene positum humidum proprium. Deinde destruenti quidem, si eodem usus est, cuius proprium assignauit, aut aliquo eorum, quae sunt illius. Non enim erit bene positum proprium, nam discendi gratia assignatur proprium. Idem

autem eidem similiter ignotum est, id autem quod aliquid co-
 rü est, quæ sunt eius, posterius est. Nō igitur est notius. Quare nō
 fit, ut per hæc quispiã magis quippiam discat, ut quia qui dixit
 animalis propriũ, substantiã, cuius species est homo, aliquo usus
 est eorum, quæ sunt animalis, non erit bene positũ proprium. Con-
 struenti autem si neq; eodem, neq; eorum, quæ sunt ipsius aliquo,
 utitur. Erit enim bene secundũ hoc proprium positum. Vt quia
 qui posuit animalis proprium, ex anima & corpore compositũ es-
 se, neque eodem, neque eorum, quæ sunt ipsius aliquo utitur, erit
 utique bene secundũ hoc assignatum animalis proprium. Eodẽ
 autem modo, & in alijs considerandum est, quæ nō faciunt, vel
 faciunt notius, destruenti quidem, si aliquo usus est, aut opposito
 aut omnino simul natura, aut posteriore aliquo. Non enim erit
 bene positum proprium. Nam oppositum simul natura, quod au-
 tẽ simul natura, & posterius, non efficit notius. Vt quia qui di-
 xit boni propriũ, qđ malo maxime opponitur: opposito est usus
 boni: non erit profecto bene assignatũ boni propriũ. Cõstruẽti autẽ
 si nullo usus est, neq; opposito: neq; omnino simul natura, neq; pos-
 teriore. Erit enim secundũ hoc bene assignatũ proprium. Vt quia
 qui posuit disciplinae propriũ, opinionẽ maxime facientẽ fidẽ, nul-
 lo usus est neq; opposito, neq; omnino simul natura, neq; postero-
 re: erit secundũ hoc bene positũ disciplinae propriũ. Deinde destrue-
 ti quidẽ: si non quod semper sequitur, propriũ assignauit: sed id,
 quod fit quandoq; non propriũ, non enim erit bene dictũ propriũ.
 Nã neq; in quo cõprehendimus inesse ipsum, de hoc & nomẽ ex
 necessitate verificatur: neq; in quo cõprehẽditur nō inesse, de hoc ex
 necessitate nō dicetur nomẽ. Quare nō erit bene positũ propriũ. In
 super

LIBER QVINTVS.

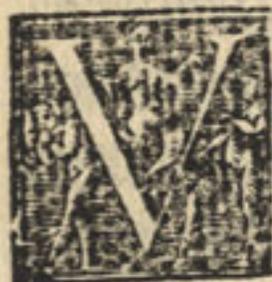
sup aut ad hac, neq̄ quādo quisquā assignauerit propriū: erit ma-
 nifestū si inest: si quidē tale est, ut quod ipsum relinquere possit.
 Non igitur erit clarū esse proprium. Vt quia qui posuit animalis
 propriū moueri quandoque, & stare: tale assignauit proprium,
 quod est quandoque non proprium: nequaquā erit bene positum
 propriū. Astruenti vero, si quod ex necessitate semper est, propri-
 um assignauit. Erit enim bene positum secundum hoc proprium
 Vt quia qui posuit virtutis proprium, quod habentem facit stu-
 diosum, quod semper sequitur: proprium assignauit, erit utique
 secundum hoc bene assignatum virtutis proprium. Deinde des-
 truenti quidem, si quod est nunc proprium assignans. Nō deter-
 minauerit, quoniam nunc proprium assignat: non enim erit bene
 positum proprium. Primum quidem, quia quod prater consuetu-
 dinem sitōne: semper determinatione indiget. Solent autē ut plu-
 rimū omnes, quod semper sequitur, proprium assignare. Secūdo
 autem, quia immanifestus est, qui non determinauerit: si quod
 nunc est proprium, voluerit ponere. Non igitur danda est incre-
 pationis occasio. Vt quia qui posuit alicuius hominis proprium,
 sedere cum aliquo homine quod nunc proprium est, posuit, nō be-
 ne proprium assignauit, si non determinans dixerit, quoniā nunc
 Construenti autem, si nunc proprium assignans, determinādo po-
 suit, quoniam nunc proprium posuerit. Erit enim bene positum se-
 cundum hoc proprium. Vt quia qui dixit cuiusdam hominis pro-
 prium ambulare nunc alicubi, distinguens posuit hoc, bene erit po-
 situm proprium. Deinde destruenti quidē, si tale assignauit pro-
 prium: quod manifestum non est aliter inesse, quam sensu. Non
 enim erit bene positum proprium. Nam omne sensibile extra sen-
 sum

sum factum, immanifestum fit. Latens enim est, si adhuc inest eo, quia sensu solum cognoscitur. Erit autem verum hoc in ijs, quae non ex necessitate semper consequuntur. Vt quia qui posuit solis proprium, astrum, quod fertur super terram lucidissimum, tali usus est in proprio (super terram inquam ferri) quod sensu cognoscitur: non erit utique bene solis assignatum proprium. Immanifestum enim erit, cum accidet sol, si adhuc feratur super terram: eo quia nos tunc deseruimus sensum. Construenti vero, si tale assignauit proprium, quod non sensu est manifestum, aut cum sit sensibile, ex necessitate inesse manifestum est. Erit enim secundum hoc bene positum proprium. Vt quia qui posuit superficiei proprium, quod primum coloratum est, sensibili quidem aliquo usus est (coloratum esse inquam) tali quidem, quod manifestum est inesse semper, erit secundum hoc bene assignatum superficiei proprium. Deinde destruenti quidem terminum ut proprium assignauit. Non enim erit bene positum proprium. nam non oportet indicare quod quid est esse, proprium. Vt quia qui dixit hominis proprium, animal gressibile bipes, quod quid est esse significans assignauit, hominis proprium: non utique erit hoc hominis proprium bene assignatum. Construenti autem, si quod conuersum quidem praedicatur, assignauit proprium, non autem quod quid est esse indicans. Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium: ut quia qui posuit hoc proprium animal mansuetum natura, quod conuersum quidem praedicatur, assignauit proprium, non quod quid est esse quidem indicans, erit secundum hoc bene assignatum proprium hominis. Deinde destruenti quidem, si non in quod quid est ponens, assignauit proprium, oportet

ret enim in proprijs, quemadmodum in terminis, primo assignari genus, deinde sic iam addere reliqua, & separare. Quare quod non hoc modo positum est proprium, non erit bene assignatum. Vt quia, qui dixit animalis proprium, animam habere, non posuit in quod quid est animal, non erit bene positum animalis proprium. Construenti vero, si quis in quod quid est ponens eius, cuius proprium assignavit, reliqua ad iungit. Erit enim secundum hoc bene assignatum proprium. Vt quia qui posuit hominis proprium, animal discipline susceptibile, in quod quid est ponens, assignavit proprium, erit secundum hoc bene positum proprium hominis. Vtrum igitur bene, an non bene assignetur proprium per haec inspicendum.

De proprio loci alij.

Cap. III.

Mtrum vero proprium est omnino, quod dictum est, an non proprium, ex his considerandum. Nam simpliciter construentes proprium, quoniam bene positum est, loci idem erunt ijs, qui proprium omnino faciunt. In illis igitur dicentur. Primum ergo, destruenti quidem inspicendum ad unumquodq; eorum, cuius proprium assignavit. Vt si nulli inest, aut si non de hoc verificatur, aut si non est proprium, cuiusque eorum secundum illud, cuius proprium assignavit. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium. Vt quia de Geometra non verificatur indeceptibilem esse ab oratione, nam decipitur Geometra cum pseudographiam facit, non erit hoc scientis proprium non decipi ab oratione. Construenti autem, si de omni verificatur, & qua de hoc verificatur. Erit enim proprium, quod positum est esse proprium, ut quia animal discipline susceptibile

propriū de omni homine verificatur, & qua homo, erit hominis pro-
 priū animal disciplina susceptiū. Est aut locus hic destruēti qui-
 dē, si non de quo nomē, & oratio verificatur. Et si nō de quo ora-
 tio, & nomē verificatur. Cōstruēti aut, si de quo nomē, & ora-
 tio, & si de quo oratio, & nomē predicatur. Deinde destruēti
 quidē, si non de quo oratio, & nomē verificatur, & si nō de quo
 nomē, & oratio verificatur. Nō enī erit propriū, quod positiū est
 proprium. Vt quia animal quidē disciplina susceptiū verifica-
 tur de deo, homo aut non predicatur, nō erit hominis propriū, ani-
 mal disciplina susceptiū. Construēti aut, si de quo oratio, & no-
 mē predicatur, et si de quo nomē, & oratio predicatur. Erit enī
 proprium, quod positiū est propriū, ut quia de quo animā habere,
 verificatur animal, & de quo animal, animam habere, erit ani-
 mam habere animalis proprium. Deinde destruēti quidem, si
 subiectum proprium assignauit eius, quod in subiecto esse dici-
 tur. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium.
 Vt quia qui posuit propriū subtilissimi corporis ignem, subiectū
 assignauit predicati proprium, non erit ignis corporis subtilissi-
 mi proprium. Propter hec vero non erit subiectum eius,
 quod in subiecto esse dicitur, proprium, quoniam idem esset plu-
 rium, & differentium specie proprium. Eidem enim plura
 quedam discrepantia specie insunt: de solo dicta, quorum erit
 omnium proprium, quod subiectum est, si quis hunc in modum
 ponat proprium. Construēti vero, si quod in subiecto est,
 assignauit proprium subiecti. Erit enim proprium: quod
 positum est, non esse proprium, siquidem de solo predi-
 catur (ut dictum est) proprium. Vt quia qui dixit ter-

LIBER QUINTVS.

re proprium, corpus grauissimū, speciei subiecti assignauit pro-
prium, quod de sola dicitur re: et ut propriū predicatur, erit ter-
re propriū recte positum. Deinde destruēt quidē, si secundū par-
ticipationem assignauit proprium. Non enim erit propriū, quod
positum est esse propriū. Nam quod secundum participationem
inest, in quod quid erat esse conducit. Erit autem huiusmodi dif-
ferentia quedam de aliqua specie dicta. Ut quia qui dixit ho-
minis proprium, gressibile bipes. Secundum participationem as-
signauit proprium non erit utique proprium hominis gressibile
bipes. Construēti autem, si non secundū participationem assi-
gnauit propriū: neque quod quid erat esse indicans cōuersim præ-
dicata re. Erit enim proprium, quod positum est esse proprium
Ut quia qui posuit animalis proprium quod natū est sentire, neq̄
secundum participationem assignauit propriū, neque quod quid
erat esse indicans, conuersim re prædicata: erit utique quod senti
re natum est, animalis proprium. Deinde destruēti quidem si
non contingit simul inesse proprium, sed vel posterius, vel pri-
us quam nomen, cuius est. Non enim erit proprium quod positum
est esse proprium: aut nunquam, aut non semper. Ut quoniam
contingit alicui prius fore, et posterius ambulare per forū, quam
quod homo, non erit ambulare per forum hominis propriū, aut
nunquam: aut non semper. Construēti autem, si simul ex neces-
sitate semper inest: cum neque terminus, neque differentia sit. E
rit enim proprium, quod positum est forsitan non esse proprium:
ut quia animal discipline susceptiuum simul ex necessitate sem-
per est. Et id, quod est homo: cum neque differentia sit, nec termi-
nus, erit animal discipline susceptiuum hominis proprium. De
inde

inde destruenti quidem: si eorundē, quae eadem sunt, non est idem proprium. Non enim erit propriū: quod positum est esse propriū. Vt quia non est propriū prosequendi, apparere quibusdam bonū. neque eligendi erit utique proprium, apparere quibusdam bonū. Idem enim est prosequendum: & eligendum. Construenti autē si eiusdem quatenus idem est, idem est proprium. Erit enim proprium, quod positum est non esse proprium. Vt quoniam hominis quia homo est, dicitur proprium tripartitam animam habere, et viri, quatenus vir est: erit utiq; proprium hominis tripartitam animā habere. Vtilis autem locus hic & in accidente est. nā iisdem in eo quod eadem sunt, eadē oportet inesse, vel nō inesse. Deinde destruenti quidem, si eorum, quae sunt eadē specie, non idem semper specie proprium est. Neq; enim eius quod dictum est, erit proprium, quod positum est esse proprium. Vt quia idem est specie homo, et equus. Non semper autem equi est propriū stare a se, nec hominis erit proprium moueri a se. Idē enim est specie moueri, & stare a se, quatenus utriq; eorum, Ut animal est, accidit: Construenti vero, si eorum, quae sunt eadem specie idem semper specie sit propriū. Erit enim proprium, quod positum est non esse proprium. Vt quia hominis est proprium esse gressibile bipes: & auis erit proprium esse volatile bipes. Vtrunque enim horum est idem specie, quatenus illa quidem sub eodem sunt genere species, cum sint sub animali, haec autem, ut generis differentiae animalis. Hic autem locus falsus est, quando alterum quidem eorum quae dicuntur, uni alicui soli speciei inest, alterum vero inest pluribus, quemadmodum gressibile quadrupes. Quoniam autem idem & diuersum multipliciter dicitur labor est Sophistice assumendi

LIBER QVINTVS.

sumēti vnius assignare, & solius alicuius proprium, Nam quod
 inest alicui, cui accidit aliquid, & accidenti inest sumpto cum
 eo, cui accidit. Vt qđ inest homini, & albo homini inest, si fue-
 rit albus homo, & quod albo homini inest, inest & homini. Ca-
 lumniabitur autem aliquis multa propria, subiectum aliud
 quidem per se faciens, aliud autem cum accidente. Vt aliud
 quidem hominem esse dicens, aliud vero album hominem. In-
 super etiam diuersum faciens habitum, & quod secundum ha-
 bitum dicitur. Nam quod habitui inest, & ei quod secundum
 habitum dicitur, inest. Et quod ei (quod secundum habitum di-
 citur) inest, & habitui inest. Vt quoniā sciēs secundū scientiam
 dicitur affici, non erit scientiæ proprium indissolubile a ratione,
 nam & sciens erit indissolubilis a ratione. Construenti autem,
 dicendum: quoniam non est diuersum simpliciter id cui accidit,
 & accidens cum eo, cui accidit sumptum. Sed aliud dicitur, eo
 quod diuersum sit ipsis esse. Non enim est idem homini, & esse
 homini, & albo homini, & esse albo homini. Præterea autem cō-
 siderandum est ad casus dicendi, quoniam neque sciens est indis-
 suasibile a ratione sed indissuasibilis a ratione, neq; sciētia indis-
 suasibile, sed indissuasibilis a ratiōe. Nā ei qui ōnino inest, ōni-
 no est aduersandū. Deinde destruenti quidē, si quod natura in-
 est, volēs assignare, hoc modo ponit secundum locutionē, ut quod
 semper inest, significet. Videbitur enim moueri quod positum
 est, proprium esse. Vt quia qui dixit hominis proprium bipes,
 vult quidem quod natura inest, assignare: significat autem locu-
 tionem quod semper inest, non erit hominis proprium bipes. Non
 enim omnis homo est duos pedes habens. Construenti autem, si
 vult

vult quod natura inest, proprium assignare, & locutione hoc modo significat. Non enim movebitur secundum hoc proprium, ut quia hominis proprium assignavit animal disciplina susceptuum, & vult, & dictione significat id, quod natura est proprium, non movebitur secundum hoc, ut non sit hominis proprium animal disciplina susceptuum. Insuper quaecunque dicuntur, ut secundum aliud aliquid primum, aut ut primum ipsum, labor est assignare talem proprium. Nam si eius proprium assignavit, quod est secundum aliud aliquid, & de primo verificabitur. Si autem primi posuerit, & de eo predicabitur, quod est secundum aliud. Vt si quis assignet superficiei proprium coloratum esse, & de corpore verificabitur coloratum esse. Si autem corporis, & de superficie predicabitur. quare non de quo oratio, & nomen verificabitur. Accidit autem in quibusdam proprijs plerunque fieri aliquid peccatum, propter hoc quod non determinetur, quomodo & quorum ponit quis proprium. Omnes enim conantur assignare proprium, aut quod natura inest, ut hominis bipes, aut quod nunc inest, ut hominis alicuius quatuor digitos habere, aut specie, ut ignis subtilissimum, aut simpliciter, ut animalis vivere. Aut secundum aliud ut anime prudens, aut ut primum, quemadmodum ratiocinativus prudens, aut ut in eo quod habet, ut scientis indissuasibile a ratione (nihil enim aliud quam habendo aliquid erit indissuasibile a ratione aut in eo quod habetur, ut scientie indissuasibile a ratione, aut in eo quod participatur, ut animalis sentire. Scit enim & aliud quid, ut homo sed participans iam hoc sentit, aut in eo quod participat, ut alicuius animalis vivere. Qui igitur non addit natura, peccat eo quod contigit quod natura inest, non inesse illi, cui natura inest: ut ho-

minis

minis duos pedes habere. Qui vero non determinat, quoniā nūc
 inest: quod inest nunc, assignat, quoniam non erit tale, quale nunc
 inest id. Vt quatuor digitos habere hominem. Qui autem non
 indicat, quoniam ut primum, aut ut secundum aliud ponit, quo-
 niam non de quo oratio, et nomen verificabitur. Vt coloratum
 esse, siue superficiei, siue corporis assignauerit proprium. Qui etiā
 nō predicat, quoniam aut in eo quod est habere, aut in eo, quod est
 haberi: proprium assignauit: non enim erit proprium, quod assi-
 gnatum est. Nam meriti (si in eo quod habetur, assignauit propri-
 um) etiam habenti: et ei, quod habetur, ut in
 dissuasibile a ratione scientie vel scientis positum proprium. Qui
 etiam non presignificat in eo quod participat aut participatur.
 nam et aliis quibusdam meriti proprium. Si enim in eo quidem,
 quod participatur: assignauit, participantibus meriti: Si autē in
 eo, quod participat, is, quae participantur. Vt si alicuius animalis
 posuerit viuere proprium. Qui non diuidit etiam id, quod specie
 inest. Quoniam vni soli meriti eorum, quae sub eo sunt, cuius pro-
 prium ponit. Nam quod est secundum superabundantiam, vni
 soli inest, ut ignis leuissimum. Aliquoties autē et specie addēs,
 peccat. Nam oportebit unam speciem esse eorum, quae dicuntur,
 quando specie addiderit. Hoc autem in quibusdam non accidit,
 ut neq; in igne. Non enim est vna species ignis, diuersum est enī
 specie carbo, et flamma, et lux cum vnunquodq; horū sit ignis:
 propter hoc non oportet, quando specie additur, diuersam esse spe-
 ciem eius, quod dicitur, quoniam hic quidē magis, illis aut minus
 meriti, quod dictum est proprium, ut in igne subtilissimum. Sub-
 tiliior enim est lux carbone, et flamma. hoc autem non oportet fie-

ri, quando non $\&$ nomen magis predicatur, de quo oratio magis verificatur. Si autem non, non erit de quo oratio magis. Insuper autem adhuc idem esse accidit proprium $\&$ eius quod simpliciter, $\&$ eius, quod maxime in eo, quod est simpliciter tale. Vt in igne se habet subtilissimum, nam $\&$ lucis, et ignis simpliciter erit hoc ipsum proprium. Subtilissima enim est lux. Cū igitur alius sic assignat proprium, argumētandū sic ei, aut nō dāda est hęc instātia, sed statim cū ponit proprium, determinādū est quo modo ponit proprium.

De proprio loci alij.

Caput. III.

DEinde destruenti quidē, si idē eiusdē proprium posuit. Nō enim erit proprium, quod positū est esse proprium. Nā idē eidē ōne, quid est esse indicat. Quod autem quid est esse indicat, non proprium, sed terminus est. Vt quia qui dixit honesti proprium decens esse, idem eiusdem proprium assignauit (idem enim est honestum $\&$ decens) non utique erit decens honesti proprium. Construenti autem si non idem quidem eiusdem proprium assignauit, cum conuersim predicatū posuit. Erit enim proprium, quod positum est nō esse proprium. Vt quia qui posuit animalis proprium id, quod substantia animata, non idem quidem eiusdem proprium posuit, $\&$ conuersim predicatum assignauit, $\&$ erit animalis proprium substantia animata. Deinde in similaribus considerandū est, destruenti quidem, si quod totius est proprium, non verificatur de parte, aut si quod partis est proprium non dicitur de toto. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium. Accidit autē hoc in aliquibus fieri. Assignabit enim utiq; aliquis in similaribus proprium: aliquotie quidē ad totū respiciēs, aliquoties

LIBER QVINTVS.

aut ad id, quod secundum partem dicitur: ipse seipsum sciens. Ac erit neutrum recte assignatum, ut ad totum quidem, quia qui dixit maris proprium plurimam aquam salis: alicuius quidem similarium posuit proprium. Tale autem assignauit, quod non verificetur de parte: (non enim erit quoddam mare plurima aqua salis) non utique erit maris proprium plurima aqua salis. Ad partem autem, ut quia qui posuit aeris proprium, respirabile: similarium quidem alicuius dixit proprium: tale autem assignauit, quod de aliquo aere verum est, de toto autem non dicitur (non enim uniuersus aer respirabilis) non erit utique aeris proprium respirabile. Construenti vero, si verificatur quidem de unoquoque similarium, quod est proprium eius secundum totum, erit proprium, quod positum est non esse proprium, ut quia verificatur de omni terra deorsum ferri, secundum naturam. Est autem hoc proprium alicuius terrae secundum terram (secundum enim terram & id quod est terram esse) erit utique terrae proprium deorsum ferri secundum naturam. Deinde ex oppositis considerandum est: primum quidem ex contrariis, destruenti quidem, si contrarium non est contrarium proprium, neque utique contrarium erit contrarium proprium, ut quia contrarium est iustitia quidem iniustitia. Optimum autem pessimum. Non est autem iustitia proprium optimum, non erit iniustitia proprium pessimum. Construenti autem si contrarium contrarium proprium est, & contrarium contrarium proprium erit: ut quia contrarium est bono quidem malum, eligendo autem fugiendum: est autem boni proprium eligendum, erit mali proprium fugiendum. Secundum autem ex iis, quae ad aliquid sunt: destruendi quidem, si hoc quod ad aliquid est, eius, quod est ad aliquid, non est proprium, neque utique hoc, quod ad aliquid est, eius, quod ad aliquid est, erit

propriū. Vt quia dicitur duplū quidē ad dimidiū, superans autē
 ad superatum: non est autem dupli proprium superans, non e-
 rit dimidiij proprium superatum. Construenti autem, si eius,
 quod est ad aliquid hoc quod est ad aliquid, est proprium, &
 eius, quod est ad aliquid, id, quod est ad aliquid: erit propri-
 um. Vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium id esse,
 quod duo ad unum: est autem dupli proprium, ut duo ad u-
 num, erit dimidiij proprium, ut unum ad duo. Tertium
 autem, desruenti quidem, si ipsius habitus, id quod secundum
 habitum dicitur, non est proprium, neq; utiq; priuationis, id
 quod secundū priuationē dicitur, erit propriū. Et si priuationis,
 id, quod secundū priuationē dicitur, non est propriū, neq; habitus
 ipsius, id, quod secundū habitum dicitur, erit proprium. Vt quia
 non dicitur surditatis proprium insensibilitatem esse (& enim
 alijs cōmunis est) neque ipsius auditus erit proprium sensū esse.
 Construenti vero, si quod secundum habitum dicitur, est ipsius
 habitus propriū, & priuationis, id, quod secundū priuationē di-
 citur, erit proprium, & si priuationis, id quod secundū priuatio-
 nē dicitur est propriū, & ipsius habitus id, quod secundū habitū
 dicitur, erit propriū. Vt quia visus est proprium videre secun-
 dum quod habemus visum, erit cecitatis proprium non videre
 secundum quod non habemus visum, nati habere. Deinde ex af-
 firmationibus & negationibus, primum quidem ex ipsis, quæ
 predicantur. Est autem locus hic utilis desruenti tantum.
 Vt si affirmatio, vel quod secundum affirmationem dicitur, e-
 ius est proprium, non erit utique eius negatio, neq; quod secundū
 negationē dicitur propriū. Si autē sit negatio, aut quod secundū

negationem dicitur proprium, eiusdem non erit affirmatio, neq; quod secundum affirmationem dicitur, proprium: Ut quia proprium animalis est animatum, non erit animalis proprium, non animatum. Secundum etiam ex predicatis, vel etiam non predicatis, & de quibus predicatur, vel non predicatur: destruenti quidem, si affirmationis affirmatio non est proprium, neq; negatio negationis erit proprium. Et si negatio negationis non est proprium, neq; affirmationis affirmatio erit proprium: Ut quia non est proprium hominis animal, neq; non hominis proprium erit non animal. Si autem non hominis, non videtur proprium non animal, neq; hominis erit proprium animal. Construenti autem, si affirmationis affirmatio est proprium, et negatio negationis erit proprium. Si autem negationis negatio est proprium, et affirmatio affirmationis erit proprium. Ut quia non animalis est proprium non viuere, erit animalis proprium viuere. Et si animalis proprium videtur viuere, & non animalis proprium videbitur non viuere. Tertium autem ex ipsis subiectis, destruenti quidem, si quod assignatum est proprium, affirmationis est proprium, non erit & negationis proprium. Si autem negationis est proprium quod assignatum est, non erit affirmationis proprium, ut quia animalis proprium est animatum, non animalis proprium non erit animatum. Construenti vero, si assignatum proprium non est affirmationis proprium, erit negationis. At hic locus deficit, nam affirmatio negationis, et negatio affirmationis non est proprium. Quando quidem affirmatio negationi omnino non inest. Negatio autem affirmationi inest quidem, at non ut proprium inest. Deinde ex ijs, quae ex opposito diuiduntur: destruenti quidem, si eorum, quae ex opposito di-

uidi

uiduntur, nullum illius reliquorum ex opposito diuisorum est proprium, neque profecto quod positum est, erit proprium eius, cuius positum est proprium. Vt quia animal sensibile nullius aliorum mortaliu animalium est proprium, nec animal intelligibile erit dei proprium. Construenti autem, si ceterorum, quae ex opposito diuiduntur, quoduis, est proprium talium quorūcūque eorū, quae ex opposito diuiduntur, erit profecto reliquū eius propriū, cuius positū est nō esse propriū: ut quia prudentiae est propriū per se natū esse rationalis uirtutē esse, et aliarū uirtutū sic unius cuiusq; sumpta, erit temperantiae propriū per se natū esse concupiscibilis uirtutē esse. Deinde ex casibus: destruēti quidē, si casus nō est propriū neq; profecto casus erit propriū casus, ut quia nō est eius, qd est iuste propriū id qd bene, neq; iusti propriū erit bonū. Construenti autem, si casus casus est proprium, erit profecto et casus casus propriū. Vt quia hominis est proprium gressibile bipes, et homini erit propriū gressibili bipede dici. Non solum autem in eo, quod dictum est secundum casus est considerandum, sed et in oppositis, ut in prioribus locis dictum est. Destruenti quidem si oppositi casus, non est proprium oppositi casus, neq; utique oppositi casus erit propriū oppositi casus: ut quia non est eius, quod est iuste, proprium, quod bene, neque iniuste erit proprium, quod male. Construenti uero, si oppositi casus est proprium oppositi casus, erit et utique oppositi casus proprium oppositi casus. Vt quia honesti est propriū optimum, et inhonesti erit proprium pessimum. Deinde ex ijs, quae similiter se habent. Destruenti quidem, si quod similiter se habet, eius, quod similiter se habet, non est proprium, neque utique quod similiter se habet, eius quod similiter habet, erit proprium

LIBER QVINTVS.

prium. Vt quia similiter se habet ad extruendū edificium edifica-
 tor, & medicus ad efficiendam sanitatem. Non est autem pro-
 prium medici efficere sanitatem, neq; edificatoris erit proprium
 extruere edificium. Construenti autem, si quod similiter se
 habet, erit proprium eius, quod similiter se habet, erit utique
 & quod similiter se habet eius, quod similiter se habet propri-
 um. Vt quoniam similiter se habet medicus ad id, quod est
 esse effectiuum sanitatis, & ludī magister ad id, quod est esse
 effectiuum bonæ habitudinis. Est autem proprium magistri
 ludī esse effectiuum bonæ habitudinis, erit proprium & medi-
 ci esse effectiuum sanitatis. Deinde ex ijs, quæ eodem modo se
 habent, destruenti quidem, si quod eodem modo se habet eius,
 ad quod eodem modo se habet, non erit proprium, neque utique
 quod eodem modo se habet eius ad quod eodem modo se habet,
 erit proprium. Si autem eius ad quod eodem modo se habet, id,
 quod eodem modo se habet, est proprium, eius non erit pro-
 prium, cuius positum est esse proprium. Vt quia eodem modo se
 habet prudentia ad honestū & turpe, eo quia disciplina utriusq;
 eorū est: non est autē prudentia proprium disciplinā esse honesti,
 non utiq; erit propriū prudentie disciplinam esse turpis. Si ve-
 ro est proprium prudentie disciplinam esse honesti, non erit pro-
 prium eiusdem disciplinam esse turpis. Impossibile est enim eiusdē
 plura esse propria. Construenti veronihil locus iste utilis. Nā
 quod eodem modo se habet unum ad plura comparatur. Dein-
 de destruenti quidem, si quod secundum esse dicitur, non est eius,
 quod secundū esse dicitur, propriū. Nā neq; secundū corrūpi, eius qd est
 secundū corrūpi neq; secundū generari, eius quod secundū generari
 dicitur.

dicitur, erit propriū. Vt quia non est hominis propriū esse animal
 neq; eius, quod est hominem generari, erit proprium generari ani-
 mal, neq; eius, quod est hominem corrūpi, erit proprium corrūpi
 animal. Eodem autem modo accipiendum est ex generari ad
 esse, et corrūpi et ex corrūpi ad esse, et generari, quēadmodū dictū
 est nūc, ex esse ad generari, et corrūpi. Construētī autem, si eius
 quod est secundum esse, ordinatum est. (Est autem per se ordina-
 tum proprium) nam et eius quod secundū generari dicitur, erit
 hoc, quod secundum generari dicitur, proprium. Et eius quod se-
 cundum corrumpi, hoc quod secundum corrumpi est assignatum.
 ut quia hominis est proprium esse mortalem, et eius quod est ge-
 nerari hominem, erit proprium generari mortalem, et eius, quod
 est corrumpi hominē, corrumpi mortalem. Eodem autem modo
 accipiendum est et ex generari, et corrumpi et ad esse, et ad
 ipsa ex ipsis, fieri quemadmodum et in destruētī dictum est.
 Deinde inspiciendum ad ideam positi, destruētī quidem, si idea
 non inest, aut si non secundum hoc, secundum quod dicitur de illo
 cuius proprium assignatum est. Non enim erit proprium, quod
 positum est esse proprium. ut quoniam ipsi homini non inest im-
 mobilitas, qua homo est, sed qua idea, non erit hominis proprium
 immobilitas. Construētī autem, si idea inest, et secundum hoc
 inest, qua dicitur de illo ipso, cuius positum est non esse proprium.
 Erit enim proprium quod positum est non esse proprium, ut
 quoniam inest animali ex anima et corpore compositum esse,
 et qua animal est ipsi inest id, erit proprium animalis ex corpore
 et anima compositum esse.

LIBER QVINTVS.

De proprio loci alij.

Cap. V.

DEinde ex magis, & minus, primū quidē destruētī, si qđ magis est, eius qđ magis, nō est propriū. Neq; enī qđ minus est eius, qđ minus, erit propriū, neq; quod minime, eius quod minime, neque quod maxime, eius quod maxime, neq; quod simpliciter eius, quod simpliciter. Vt quia non est magis colorari magis corporis proprium, neque minus colorari minus corporis proprium erit, neque colorari corporis omnino. Construēti autem, si quod magis est, eius quod magis est, est proprium. Nam quod minus est eius, quod minus est, erit proprium, & quod minime eius, quod minime, & quod maxime eius, quod maxime, & quod simpliciter eius, quod simpliciter. Vt quia magis viuētis magis sentire est proprium, & minus viuētis minus sentire erit proprium, & eius quod maxime, id quod maxime, & eius quod minime id, quod minime, & eius quod simpliciter, id quoq; quod simpliciter. Et ex eo autem quod simpliciter, ad eadem cōsiderandum est, destruētī quidem, si quod simpliciter eius, quod simpliciter, nō est proprium. Neque enim eius, quod magis est, eius quod magis, neque quod minus eius, quod minus, neq; quod maxime eius, quod maxime, neque quod minime, eius quod minime erit propriū. Vt quia non est hominis proprium studiosum neque magis hominis magis studiosum erit proprium. Construēti autem, si quod simpliciter est eius, quod simpliciter est proprium. Nam & hoc, quod magis eius, quod magis, & quod minus eius, quod minus, & quod minime eius, quod minime, & quod maxime eius, quod maxime erit proprium. Vt quia est ignis proprium sursum ferri secundum naturam, & magis ignis, erit

erit proprium magis sursum ferri secundum naturam. Eodem autem modo considerandum est & ex alijs ad omnia huiusmodi. Secundum autem, destruenti quidem, si quod magis est, non est eius, quod magis est proprium, neque enim quod minus est eius quod minus, erit proprium, ut quoniam magis est proprium animalis scire quam hominis scire, non est autem animali proprium sentire, quare non erit hominis proprium scire. Construenti autem si quod minus, eius quod minus, est proprium, nam & quod magis, eius quod magis, erit proprium, ut quia minus est hominis proprium mansuetum natura quam animalis uiuere. Est autem hominis proprium mansuetum natura, erit proprium animalis uiuere. Tertium uero, destruenti quidem, si cuius magis est, proprium non est, neque enim cuius est minus proprium, erit eius proprium. Si autem illius est proprium, non erit, huius proprium, ut quia colorari magis superficie quam corporis est proprium, non est autem superficie proprium, non erit corporis proprium colorari. Si uero est superficie proprium non erit corporis proprium. Nam construenti hic locus non est utilis, impossibile enim est idem plurius proprium esse. Quartum autem, destruenti quidem, si quod magis est eius proprium, non est proprium, neque profecto quod minus est eius proprium, erit proprium. Ut quia magis proprium est animalis sensibile quam partibile, non est autem animalis sensibile proprium, quare non erit animalis partibile proprium. Construenti autem, si quod minus est eius proprium, est proprium nam & quod magis est eius proprium, erit proprium, ut quia minus est animalis proprium sentire quam uiuere, est autem animalis proprium sentire, erit animalis proprium uiuere. Deinde ex his, quae

LIBER SEXTVS.

similiter insunt, primum quidem destruenti, si quod similiter est proprium, non est proprium eius, cuius similiter est proprium: neque enim quod similiter est propriū, erit propriū, eius cuius similiter est proprium: ut quia similiter est proprium concupiscibilis concupiscere, & rationalis ratiocinari: non est autem proprium concupiscibilis concupiscere, non erit rationalis proprium ratiocinari. Construenti vero, si quod similiter est proprium, eius est proprium, cuius est similiter proprium: nam et quod similiter est proprium erit eius proprium, cuius similiter est proprium, ut quia similiter est proprium rationalis proprium prudens, & concupiscibilis proprium primum temperans: est autem rationalis proprium primum prudens, erit utique concupiscibilis proprium primum temperans. Secundum autem: destruenti quidem, si quod similiter est proprium, non est proprium eius nam neque quod similiter est proprium, erit proprium eius. Ut quia similiter est proprium hominis videre, & audire, non est autem hominis proprium videre, non utique erit hominis proprium audire. Construenti vero si quod similiter est eius proprium, est proprium, nam & quod similiter est eius proprium, erit proprium: ut quia similiter est proprium anime aliqua pars eius esse concupiscibile, & rationale primo: est autem proprium anime aliqua pars eius esse concupiscibile primo erit utique proprium anime aliqua pars eius esse rationale primo. Tertium vero, destruenti quidem, si cuius similiter est proprium, non est proprium, neque enim cuius similiter est proprium, erit proprium. Si autem illius est proprium, non erit alterius proprium. Ut quia vere similiter est proprium flammæ, & carbonis, non est autem flam

ma proprium urere, non erit cuique carbonis proprium urere. Si autem est flamma proprium, non erit carbonis proprium urere. Construenti enim hic locus non est utilis.

Differt autem quod est ex ijs, quae similiter se habent, ab eo, quod ex ijs est, quae similiter insunt. Quoniam illud quidem secundum proportionem sumitur, non in eo quod inest alicui comparatum: hoc autem ex eo, quod inest, alicui comparatur.

Deinde destruenti quidem, si potentia proprium assignans, Et ad ens assignavit proprium potentia, cum non contingat ei potentia inesse, cum ens non est. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium. Ut quia qui dixit aeris proprium respirabile potentia quidem assignavit proprium (Nam tale proprium, ut respirari possit, respirabile est) assignavit autem Et ad ens proprium. Nam Et cum non est animal, quod natum est aerem spirare, contingit aerem esse, non tamen cum non est animal, possibile est spirare. Quare neque aeris erit proprium huiusmodi possibile respirari tunc, quia animal non erit, quod tale est, ut respirare possit. Non ergo erit aeris proprium respirabile. Construenti autem, si potentia assignans proprium, tam ad ens quam ad non ens proprium assignavit, cum contingat potentia inesse eo non ente, erit enim proprium, quod positum est non esse proprium. Ut quia qui assignavit proprium entis possibile pati, aut facere, potentia assignans proprium, ad ens assignavit proprium. Nam cum ens est, Et possibile pati quid, aut facere erit.) Quare proprium erit entis possibile pati quid aut facere.

LIBER QVINTVS.

Deinde destruenti quidem, si per superabundantiam posuit proprium, non enim erit proprium, quod positum est esse proprium. Accidit enim sic assignantibus proprium non de quo orationem, & nomen verificari. Nam corrupta re, nihil minus erit oratio, eorum enim quæ sunt, alicui maxime inest, ut si quis assignet ignis proprium corpus leuissimum, corrupto enim igne, erit aliquod corporum, quod leuissimum erit. Quare non erit ignis proprium corpus leuissimum. Construenti autem, si non per superabundantiam posuit proprium, erit enim secundum hoc bene positum proprium, ut quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, non per superabundantiam assignauit proprium, erit utique secundum hoc bene positum proprium.

SEXTI TOPICORVM ARI.

stotelis.

De locis diffinitionis. .Cap. I.

Locus autem negotij, quod est circa terminos, partes sunt quinque. Aut quia non est verum dicere de quo nomen, et orationem. Oportet enim hominis definitionem de omni homine verificari. Aut quia cum sit genus, non posuit in genere, vel non in proprio genere posuit. Oportet enim eum, qui definit, in genere ponentem differentias adiungere. Nam maxime errorum, qui sunt in definitione, genus videtur definiti substantiam significare. Aut quia non propria est definitio, oportet enim definitionem (quemadmodum et prius dictum est) propriam esse. Aut si omnia que dicta sunt, faciens, non determinavit neque dixit quod quid erat esse ipsi definito. Reliquum autem preter ea que dicta sunt, si definiuit quidem: sed tamen non bene definiuit. Si igitur non verificatur de quo nomen et oratio, ex ijs, que dicta sunt in accidente locis, considerandum. Nam et illic utrum verum vel non verum omnis consideratio fit. Quando enim quoniam inest accidens disputamus, quod verum est dicimus. Quando autem, quoniam non inest, quoniam non verum. Sin vero non in proprio genere posuit, aut si non propria est assignata oratio, ex ijs que sunt ad genus, et proprium dictis locis, perspicendum. Reliquum vero si non definiuit, aut si non bene definiuit aliquo modo, aggrediendum dicere. Primum igitur inspiciendum, si non bene definiuit. Facilius enim quodlibet fecisse quam bene fecisse. Manifestum igitur, quoniam peccatum circa
hac

hæc plusculū, eo qđ laboriosius. Quare argumentatio facilior cir-
ca hoc, quā quæ circa illud fit. Sūt itaq; eius, qđ est nō bene, partes
duæ. Vna quidē obscura interpretatione uti. Oportet enim defini-
entē (ut cōtingit) quā clarissima interpretatione uti, eo qđ cog-
noscedi gratia, assignatur definitio. Secūda aut, si amplius di-
xit in definitione quā par sit. Nā ōne, quod superadicetum est
in definitione, superfluū est.

De definitione loci alij.

Caput. II.

R

Vrsus aut virūq; quod dictū est, in plureis parteis
diuiditur. Vnus ergo locus eius, quod obscure est, si
sit æquiuocū alicui, quod dictū est. Vt quoniā gene-
ratio est ductio ad substantiā, & quoniā sanitas
cōmēsuratio calidorū, et frigidorū. Nā æquiuoca est ductio, & cō-
mensuratio. Immanifestū igitur virū vult dicere eorū, quæ si
gnificātur ab eo, quod multipliciter dicitur. Similiter aut, & si
cū definitum multipliciter dicitur, diuidens non dixit. Nam im-
manifestū utrius definitionē assignauit. Insuper etiā contingit
calūniari, velut non conueniente oratione ad omnia, quorū defi-
nitionē assignauit. Maxime aut contingit tale quippiā facere,
cū latet æquiuocatio. Contingit etiā & eum, qui diuidit (quoties
dicitur id, quod in definitione assignatū est) syllogismū facere.
Nā si secundū nullū modorū sufficienter dictū est, manifestum:
quoniā non definiuit illo modo. Alius si secundū metaphorā di-
xit, ut scientiā indeciduā, aut terrā nutrice, aut tēperantiā cō-
sonantiā. Nā omne obscurū, quod secundū metaphorā dicitur,
Contingit autem et metaphora loquentem calūniari, tanquam
non proprie dicentem. Non enim congruet dicta definitio,

ut in temperantia, omnes enim consonantia in sonis. Insu-
 per, si est genus consonantia temperantia, in duobus generibus erit
 idem non continentibus semivicem, Neque enim consonantia vir-
 tutem, neque virtus continet consonantiam. Præterea si non
 positus nominibus utitur, ut Plato caligine oculos: aut arane-
 um putrimordax, aut medullam ossigneum. Nam omne obscu-
 rum, quod insuetum est. Quedam autem neque secundum æquivo-
 cationem, neque secundum metaphoram, neque proprie dicuntur,
 ut lex mensura, vel imago eorum, quæ natura iusta sunt. Sunt
 autem huiusmodi deteriora metaphora. Nam metaphora fa-
 cit quodammodo notum, quod assignatum est per similitudinem:
 Omnes enim metaphora utentes, secundum aliquam similitu-
 dinem ea utuntur. At quod tale est, non facit notum. Nam ne-
 que similitudo est, secundum quam mensura, vel imago lex est,
 neque proprie solet dici. Quæ propter si proprie mensuram, vel
 imaginem legem dicit esse, mentitur. Imago enim id est, cuius ge-
 neratio per imitationem est. Hoc autem non inest legi, si aut non
 proprie, manifestum quoniam obscure dixit atque deterius quolibet
 eorum, quæ secundum metaphoram dicuntur. Insuper etiam si non mani-
 festa est contraria ratio ex hoc, quod dicitur. Nam quæ bene assignan-
 tur, et contrarias commanifestant. Aut si per se dicta, non sit ma-
 nifestum, cuius est definitio. Sed quemadmodum ea quæ sunt antiquo-
 rum scriptorum, nisi quis superscripseret, non cognoscebatur, quid
 unumquodque. Si igitur non clare, ex huiusmodi est inspicendum. Si
 autem superfluum in termino dixit: primum quidem considerandum, si
 aliquo usus est, quod omnibus insit, vel simpliciter ijs, quæ sub eo
 dem genere sunt defintorum. Nam superfluum dici necessarium id est.

Oportet

4^sSⁿ

6.

i. locg

fluita

LIBER SEXTVS.

Oportet enim genus ab alijs separare. Differentiam autem ab aliquo eorum, quæ sunt in eodem genere. At qui quod omnibus quidem inest simpliciter, a nullo separat. Quod autem omnibus, quæ sub eodem sunt genere, inest, non separat ab ijs quæ sunt in eodem genere. Quare superuacaneum huiusmodi appositum. Aut si est quidem proprium, quod oppositum est. Ablato enim illo, et reliqua definitio propria est, et indicat substantiam. Vt in hominis oratione scientie susceptiuum appositum, superfluum est. Etenim eo ablato, reliqua oratio propria est et indicat substantiam. Simpliciter autem dicendo, omne superfluum, quo ablato reliquum manifestum facit id, quod definitur. Talis autem est et anima terminus, si est numerus ipse seipsū mouens. Etenim quod seipsum mouet, est anima, ceu Plato definit. an proprium quidem est, quod dicitur, non tamen indicat substantiam interempto numero. Vt trois igitur modo se habeat, difficile est explicare. Vtendum autem in omnibus, talibus ad id, quod expedit, ut est flegmatis terminus, humidum primum a cibo indigestum. Vnum enim primum non multa, quare superfluum indigestum appositum etenim hoc ablato, reliqua erit propria definitio. Nō enim contingit a cibo et hoc quid, et aliud quoddam primo esse. An non simpliciter a cibo flegma, sed indigestorum primum. Quare addendum est indigestum. Nam illo quidem modo dicta nō vera erit definitio, si quidem non omnium primum est. Insuper si quippiam eorum quæ sunt in oratione, non omnibus inest, quæ sunt sub eadem specie. Nam talis peius definit, quam qui vti sūt eo quod inest omnibus, quæ sunt. Illic enim si reliqua propria definitio est, et tota propria erit. Simpliciter enim ad propriū quo

libet addito vero, tota oratio propria fit. At si aliquid eorum, quæ sunt in oratione non omnibus insit, quæ sub eadem specie, impossibile est totam orationem propriam esse. Non enim conuersim predicabitur de re, ut animal gressibile bipes quadrupitale. Non enim huiusmodi oratio conuersim predicabitur de re, eo quod non omnibus inest, quæ sub eadem specie sunt, quadrupitale. Rursum si idem frequenter dixit, ut qui concupiscentiam appetitum delectationis dixit, nam omnis concupiscentia delectationis est, quare & idem concupiscentia appetitus delectationis erit. Fit igitur terminus concupiscentia, appetitus delectationis (nihil enim differt concupiscentiam dicere, et appetitum delectationis) quare utrunq; eorum delectationis erit. An hoc quidem nihil absurdum, nam & homo bipes est, quare idem homini bipes erit, est autem idem homini animal gressibile bipes. Quare animal gressibile bipes, bipes est. Sed non propter hoc absurdum aliquid accidit, non enim de animali solum gressibile, bipes predicatur, sic enim de eodem bis bipes predicaretur. sed de animali gressibili bipede bipes dicitur. Quare semel tantum bipes predicatur. Similiter autem & in concupiscentia non enim de appetitu id, quod est delectationis esse predicatur, sed de toto, quare semel & hic predicatio fit. Non est autem bis dicere idem nomen aliquid absurdum: sed frequenter de aliquo idem predicari, sicut Xenocrates prudentiam definitiuam, & contemplatiuam eorum quæ sunt dicit esse, nam definitiua contemplatiua quedam est. Quare bis idem dicit, addens rursum contemplatiuam. Similiter autem & quicumq; refrigerationem priuationem eius quidem caloris, qui secundum naturam est, dicunt esse. Nam omnis priuatio eius est,

LIBER SEXTVS.

quod secundum naturam est. Sed sufficit fortasse dicere priuationem caloris, eo quod ipsa priuatio notum facit, quod eius sit, quod secundum naturam dicitur. Rursus si uniuersaliter dicto, addidit & particulare, ut si clementiam imminutionem expedientium & iustorum, nam iustum expediens quippiam est.

Quare continetur in expediente. Superfluum igitur iustum, nam qui dixit uniuersaliter addidit & particulare, & si Medicinam disciplinam sanatiuorum animalium, & homini, aut legem imaginem eorum, quae sunt bona & iusta. Iustum enim bonum quippiam: Quare frequenter idem dicit. Verum igitur bene, an non bene definiuit, per haec & huiusmodi perspicendum,

De definitione loci alij. Caput. III.

Verum vero definiuit: & dixit quod quid erat esse, aut non? ex hisce. Primum quidem, si non per priora, & notiora confecit definitionem, nam cum terminus assignetur eius cognoscendi gratia, quod dicitur.

Cognoscimus autem non ex quibuslibet, sed ex prioribus, & notioribus quemadmodum in demonstrationibus (sic enim omnis doctrina, & disciplina se habet.) Manifestum igitur, quoniam qui non per huiusmodi definiuit, non definiuit. Si enim definiuit, plures erunt eiusdem definitiones, manifestum enim quoniam, & qui per priora, & notiora, melius definiuit. Quare utraque erunt definitiones eiusdem. Tale autem non videtur. Vnicuique enim eorum, quae sunt, unum est esse, quod quidem est. Quare si plures erunt eiusdem definitiones, idem erit definitio esse, quod quidem secundum utraque definitionem significatur. Haec autem non eadem sunt, eo quia & definitiones diuersae sunt, manifestum igitur

tur, quoniam non definiuit, qui non per priora atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter est accipere. Aut enim si simpliciter ex ignotioribus, aut si nobis ignotioribus. Contingit enim utroque modo. Simpliciter enim notius est quidem, quod prius est posteriore, ut punctum linea, et linea superficie, et superficies corpore, quemadmodum et unitas numero. Prius enim et principium omnis numeri. Similiter autem, et elementum syllaba. Nobis autem econuerso quandoque accidit, nam corpus magis, quam superficies sub sensu cadit, superficies autem magis, quam linea: linea autem signo magis. Multi enim magis huiusmodi cognoscunt. nam illa quidem quomodo libet, haec autem subtili, ac fecundo intellectu comprehendere oportet. Simpliciter igitur melius per priora, posteriora tentare cognoscere, scientificum enim magis huiusmodi est. Verum ad eos, qui impotentes sunt cognoscere per talia, necessarium forsitan per ea, quae illis nota sunt, facere orationem. Sunt autem talium definitiones, quae et puncti, et linea, et superficies. Omnes enim per posteriora priora indicant, nam illam quidem lineam, istam autem superficiem, hanc vero corporis fines dicunt esse. Non oportet autem latere, quoniam sic definientes non contingit quod, quid erat esse definito, indicare, nisi contingat idem et nobis notius esse et simpliciter notius siquidem oportet per genus, et differentias definire eum, qui bene definit. Haec autem simpliciter notiora et priora sunt specie, interim it enim genus et differentia speciem. Quare priora haec specie. Sunt autem et notiora. nam specie quidem nota, necesse est et genus et differentias cognosci. Qui enim hominem cognoscit, et animal, et gressibile cognoscit. At genere vel differentia nota, et non necesse est et speciem cognosci. Quare igno-

LIBER SEXTVS.

tior species. Insuper illis (qui secundum veritatem huiusmodi definitiones dicunt esse, quæ sunt ex ijs, quæ unicuique sunt nota) plures eiusdem accidit dicere definitiones esse. Siquidem alia alijs, et non omnibus eadem contingit notiora esse. Quare ad unumquemque erit definitio assignanda. Siquidem ex ijs, quæ singulis quibusque sunt notiora, definitionem oportet facere. Præterea eisdem alia interdum alia magis nota, nam a principio quidem sensibilia, instructioribus autem factus, contra. Quare neque ad eundem semper eadem definitio assignanda est ab ijs, qui per quæ singulis quibusque sunt notiora, definitionem fatentur assignandam esse. Manifestum igitur, quoniam non definiendum est per ea, quæ huiusmodi sunt, sed per simpliciter notiora. Solummodo enim sic una et eadem definitio semper fiet. Fortasse autem et id quod simpliciter notum est, non est id, quod omnibus notum est, sed quod bene dispositis intellectu: quemadmodum et simpliciter salubre ijs, qui bene affectum habent corpus. Oportet igitur unumquodque talium diligenter peruestigare, uti autem disputantes ad id, quod expedit. Maxime autem sine dissensione interimere contingit definitionem, si neque ex simpliciter notioribus, neque ex ijs, quæ nobis, contingit definitionem fieri. Unus igitur locus eius, quod non per notiora, est ex eo, quia per posteriora priora indicantur ut prius diximus. Alius autem, si eius, quod est inquiete, et definitione, per indefinitum, et quod in motu est, assignata, est oratio nobis. Prius enim est, et notius, quod manens, et definitum eo, quod indefinitum est, et in motu. Eius autem, quod est non ex prioribus, tres sunt modi. Primus quidem, si per opposita, oppositum definiat: ut per malum, bonum. Simul enim natura opposita.

Et

Et nonnullis eadem disciplina cōtrariorum videtur esse. Quare non notius alterū altero. Oportet aut non latere quaedā fortasse aliter definirī nō posse, ut duplū sine dimidio, & quacūq; per se ad aliquid dicūtur. Nā omnibus huiusmodi est idem esse ei, quod est ad aliquid quodammodo se habere. Quare non est possibile sine altero alterū cognoscere, quippe cū necessuriū sit in alterius oratione coassumi & alterum. Ergo cognoscere quidem oportet huiusmodi omnia, uti autem eis in his, ut videbitur expedire.

Alius si eodem ei, quod definitur, usus est. Latet autem, cum nomine non utitur eodem ei, quod est definiti. Ut si solem stellam in die apparentem definirit, si quidem, qui die utitur, & sole utitur. Oportet autem ad deprehendenda talia sumere pro nomine orationem, ut quoniam dies est solis latio super terram. Nam tunc manifestum, quoniam qui solis lationem super terram dixit, solem dixit, Quare utitur sole, qui die utitur. Rursum si eo, quod e diuerso diuiditur, id, quod e diuerso diuiditur, definit. Ut impar est, quod unitate maius est pari. Si enim natura sunt, quae sub eodem genere e diuerso diuiduntur. Impar autem & par e diuerso diuiduntur. Nam ambo numeri differentia sunt. Similiter autem & si per inferiora, superiora definit: ut parens numerum, qui bipartite secatur, aut bonum, habitum virtutis. Nam & bipartite sumptum est a duobus, quae paria sunt, & virtus bonum quoddam est. Quare inferiora haec quam illa sunt. Est autem necesse eum, qui inferioribus utitur, & illis uti. Qui enim virtute utitur, & bono utitur, eo quod bonum quoddam virtus est. Similiter autem & qui bipartite utitur, & pari utitur, eo quod in duo secari significat

bipar

bipartite secari. Duo autem paria sunt. Generatim igitur dicen-
 do unus est locus, non per priora & notiora fecisse orationem, par-
 tes autem eius: quae dictae sunt. Secundus autem, si in genere existi-
 tis rei non ponitur in genere. Nam in omnibus tale peccatum est,
 in quibus non proponitur in oratione ipsum quid est. Vt si corpo-
 ris definitione, hoc quod est habere tres dimensiones, aut si quis ho-
 minem definerit, quoniam scit numerare. Non enim dictum est
 ipsum quid existens, tres habet dimensiones, aut ipsum quid exi-
 stens, scit numerare. Genus autem vult ipsum quid est significa-
 re, & primum supponitur eorum, quae in definitione dicuntur.
 Insuper si cum dicatur ad plura, id, quod definitur, non ad om-
 nia assignauit. Vt si Grammaticen scientiam scribendi quod pro-
 fertur. Nam indiget & quoniam legedi, nihilo enim magis scri-
 bendi quam legendi assignat, qui definit. Quare non alius, sed
 qui utraq; haec dicit, eo quod plures non contingit eiusdem defini-
 tiones esse. In quibusdam enim secundum veritatem se habet, ut
 dictum est, in quibusdam vero non. Vt in quibuscunq; non per se
 dicitur ad utrunq;, ut medicinalem scientiam sanitatem &
 egritudinem efficiendi. Nam ad illam quidem per se dicitur, ad
 hanc autem per accidens. Similiter enim alienum a medicinali
 est, egritudinem efficere. Quare nihil magis definiuit, qui ad utru-
 que assignauit, quam qui ad alterum. Verum fortasse, & dete-
 rius, eo quod & reliquorum quilibet potest egritudinem efficere.
 Insuper si non ad melius, sed ad peius, cum sint plura, ad quae di-
 citur, quod definitur. Nam omnis disciplina & potestas optima
 videtur esse. Rursum si non positum est in proprio genere, quod
 dictum est, considerandum ex ijs (quae ad genera sunt) elemētis,

ut prius dictum est. Præterea si transcendens dicit genera, ut qui
 iustitiam equalitatis habitum effectuum, vel distributum
 equi. Nam transcendit (qui sic definit) virtutem. Relinquens
 igitur iustitiæ genus, non dicit quod quid erat esse. Nam substan-
 tia unicuique cum genere est. Est autem hoc idem ei, quod est non
 in proximo genere ponere. Qui enim in proximo oposuit, omnia
 superiora dixit, eo quod omnia superiora genera de inferioribus
 predicantur. Quare aut in proximo genere ponendum, aut om-
 nis differentias superiori generi addendum, per quas definitur
 proximum genus. Sic enim erit nihil prætermisum, sed pro no-
 mine in oratione dictum crit inferius genus. Qui vero ipsū superius
 genus dicit, nō dicit et inferius genus. Quoniam qui plātā dicit, nō
 cit arborē. Rursū in differentiis similiter cōsiderādū, & si diffe-
 rentias dicit generis. Si enī rei nō specificis definit differētijs, aut
 si etiā cōmuni aliquid huiusmodi dixit, qđ nullius cōtingit differen-
 tiā esse (ut animal, aut substantiā) manifestū, quoniam nō de-
 finuit. Nullius enim differentia, quæ dicta sunt. Videndum au-
 tem, & si est aliquid, quod ediuerso diuiditur dictæ differentie:
 Si enim non est, perspicuum, quoniam non erit, quæ dicta est, gene-
 ris differentia. Quippe cum omne genus ijs (quæ ediuerso diuidi-
 tur) differentijs diuidatur, ut animal gressibili & volatili, &
 aquatili, & bipede. Aut si est quidem ediuerso diuisa differen-
 tia non verificatur autem de genere. Si enim non, perspicuum,
 quoniam neutra erit generis differentia. Omnes enim quæ
 ediuerso diuiduntur differentie, verificantur de pro-
 prio genere. Similiter autem & si verificatur quidem,
 at non facit apposita generi speciem. Nam perspicuum,

quoniam

quoniam non erit hæc specifica differentia generis, quippe cū om-
 nis specifica differentia cum genere speciem faciat. Si autem hæc
 non est differentia, nec quæ dicta est, quia hæc diuerso diuiditur.
 Insuper si negatione diuidat genus, ut qui lineam definiunt esse
 longitudinem sine latitudine. Nihil enim aliud significat sine la-
 titudine quæ quoniã non habet latitudinẽ. Accidẽt igitur genus
 participare speciẽ, õnis enĩ longitudo sine latitudine aut latitudinẽ
 habens est, quia de quolibet, vel affirmatio, vel negatio vera
 fit. Quare genus linea (cum longitudo sit) sine latitudine, aut la-
 titudinem habens erit. At longitudo sine latitudine speciei est ra-
 tio. Similiter autem et longitudo latitudinem habens. Sine la-
 titudine enim et latitudinem habens, differentia sunt. Ex diffe-
 rentia autem et genere est speciei oratio, quare genus suscipiet spe-
 ciei rationem. Similiter autem et differentia, eo quod altera di-
 ctarum differentiarum ex necessitate predicatur de genere. Est
 autẽ dictus locus utilis ad eos, qui ponunt ideas esse. Si enim non
 est ipsa longitudo, quodam modo predicabitur de genere, quoniã
 latitudinem habet, aut sine latitudine est. Oportet enim de omni
 longitudine alterum eorum verificari, si quidem de genere veri-
 ficari oporteat, hoc autẽ non accidit. Sunt enim et sine latitudi-
 ne, et latitudinem habentes longitudines. Quare ad illos solos
 utilis hic locus, quicumq; genus unum numero dicunt esse. Hoc
 autem faciunt, qui ideas ponunt, quoniam ipsam longitudinem,
 et ipsum animal genus dicunt esse. Fortasse autem in quibusdã
 etiam necessarium est negatione uti definientem, uti in priva-
 tionibus. Cecum enim est, quod non habet visum, quando aptum
 est habere. Differt aut nihil negatione diuidere genus, aut huius-
 modi

modi affirmatione, quatenus negatione necesse est ediuerso diui-
 di: ut si longitudinē habentē latitudinē definiuit. Nā habenti lati-
 tudinē ediuerso diuiditur non habēs latitudinē, neq; aliud quic-
 quā. Quare rursū negatione diuiditur genus. Rursū si speciē, ut
 differentia assignauit, ut qui cōuitiū, iniuriā cū irrisione define-
 rūt. nā irrisio iniuria quadā est. Quare nō differentia, sed species
 est irrisio. Insuper, si genus, ut differentia dixit, ut virtutē, ha-
 bitum bonum, vel studiosum, bonū enim genus virtutis est. An
 non genus est bonum, sed differentia. Si quidem verum est quod
 non contingat idem in duobus generibus esse non continentibus se
 inuicem, nam neque bonum cōtinet habitum, neque habitus bonū.
 Non enim omni habitus est bonum, neque omne bonum est ha-
 bitus, non erunt profecto genera ambo. Si igitur habitus genus est
 virtutis, perspicuum bonum non genus, sed magis differentiam
 esse. Præterea habitus quidem quid est virtus significat, bonum
 autem, non quid est, sed quale quid est videtur autem differen-
 tia quale quid significaret. Vidēum autem, et si nō quale quid
 sed ipsum quid significat assignata differentia. Videtur enim
 omnis differentia quale quid significare. Considerādum autem.
 Et si secundum accidens inest definitio differentia. Nam nulla
 differentia est eorum, quæ secundum accidens insunt, sicuti neque
 genus. Insuper si prædicatur de genere differentia, vel species,
 vel aliquod inferiorum speciē, non erit definiens. Nullum enim
 eorum, quæ dicta sunt, contingit de genere prædicari, eo quod ge-
 nus de quamplurimis omnium dicitur. Rursum si prædicatur
 genus de differentia. Non enim de differentia, sed de quibus dif-
 ferentia genus videtur prædicari, ut animal de homine, et bo-

ue, & de alijs gressibilibus animalibus, non autem de ea differen-
 tia, quæ de specie dicitur. Si enim de unaquaquæ differentiariis
 animal prædicabitur, multa animalia de specie prædicabuntur,
 quippe cum differentia de specie prædicentur. Insuper differen-
 tiæ omnes aut species aut individua erunt, siquidem sunt anima-
 lia, nam unumquodq; animalium, aut species, aut individuum
 est. Similiter autem inspiciendum & si species aut inferiorum
 speciei aliquod de differentia prædicatur. Impossibile enim, eo qd
 de pluribus differentia quam species dicitur. Præterea accidet dif-
 ferentiam speciem esse, siquidem prædicabitur de ea aliqua speci-
 erum. Nam si de differentia prædicatur homo, manifestum, quo-
 niam differentia est homo. Rursum si non prior est differentia
 specie. Nam genere quidem posterior est. Specie autem priorem
 differentiam esse oportet. Considerandum autem, & si alterius
 generis est dicta differentia neq; contenti, neq; continentis, nam nõ
 videtur eadem differentia duorum generum esse non continen-
 tium seinvicem. Si autem non: accidet & speciem eandem in duo-
 bus generibus esse non continentibus seinvicem. Infert enim una-
 queq; differentiarum proprium genus, ut gressibile & bipes, ani-
 mal conferunt. Quare si de quo differentia & generum utriq;
 manifestum utiq; quoniam species in duobus erit generibus non
 continentibus seinvicem. An non impossibile eandem differentiam
 duorum generum esse non continentium seinvicem, sed addendũ,
 neq; utroque sub eodem existente. Nam gressibile animal, & vo-
 latile animal genera sunt non continentia seinvicem, et utrius-
 que eorum est bipes differentia. Quare addendum est, neque sub
 eodem utroque existente. Hac enim ambo sub animali sunt.

Manifestum etiam, quoniam non necesse est differentiam omnẽ

proprium genus inferre, eo quod contingit eandem duorum gene-
 rum esse, non continentium se inuicem, sed alterum tantum. necesse
 est inferre, & eo superiora omnia. Vt bipes, gressibile vel vola-
 tile animal. Videndum autem, & si in aliquo differentiam assi-
 gnauit substantia. Nam non videtur differre substantia a sub-
 stantia in eo quod alicubi est. Quare & eos, qui gressibili, et aqua-
 tile diuidunt animal, increpant, tanquam gressibile & aquatile
 alicubi significet. An in his quidem non recte increpant, non enim
 in aliquo, neque alicubi significat aquatile, & terrestre, sed quale
 quid, etenim si in sicco fuerit, pari ratione aquatile. Similiter au-
 tem & terrestre, & si in humido fuerit pari ratione terrestre, sed
 non aquatile erit. Attamen si quandoque significet in aliquo diffe-
 rentia, manifestum, quoniam peccabit. Rursum si affectum dif-
 ferentiam assignauit, nam omnis affectus, cum magis sit, detra-
 hit a substantia. Differentia autem non talis est. Differentia enim
 magis videtur seruare id, cuius est differentia. Etiam simplici-
 ter impossibile est unumquodque esse sine propria differentia. Gres-
 sibili enim non existente, non erit homo. Etiam (ut simpliciter
 dicam) secundum quaecumque alteratur habens, nihil eorum est il-
 lius differentia. Omnia enim huiusmodi, cum magis sunt, detra-
 hunt a substantia. Quare si aliquam huiusmodi differentiam
 quispiam assignauit, peccauit. Simpliciter enim non alteramur
 secundum differentias. Et si alicuius eorum, que sunt ad aliquid,
 non ad aliud differentiam assignauit, nam eorum, que sunt ad
 aliquid, est differentia sunt ad aliquid. Vt & in scientia, contem-
 platiua enim & actiua, & factiua dicitur, unumquodque au-
 tem horum ad aliquid significat. Contemplatiua enim alicuius

LIBER SEXTVS.

Actiua alicuius, & factiua alicuius. Considerandum autem & si non ad quod natum est unumquodque eorum, quae sunt ad aliquid, assignauit definiens. Nam in quibusdam quidem ad quod natum est unumquodque eorum, quae sunt ad aliquid, solum est uti, ad aliud autem nihil, in quibusdam autem, & ad aliquid aliud. Vt visu quidem ad videndum solum. Steleggidi autem hoc est labro, si hauriat aliquis. Atamen si aliquis definiuit labrum, instrumentum ad hauriendum, peccauit. Non enim ad hoc natum est. Terminus autem huius, ad quod natum est, illud est, ad quod utique utitur eo prudens, quatenus prudens, & disciplina, quae circa unumquodque propria est. Insuper si non primum assignauit, quando contingit ad plura dictum esse, ut prudentiam virtutem hominis, aut animam, & non rationalis. Primum enim rationalis virtus, prudentia, nam secundum hoc, & anima et homo dicitur prudens. Praeterea, si eius non susceptiuus est, cuius dicitur definitus affectus, vel dispositio, vel quoduis aliud, peccauit. Nam omnis dispositio, vel affectus in illo natus est fieri, cuius est dispositio vel affectus, ut & scientia in anima, dispositio existens anime. Aliquando autem peccant in talibus, veluti quicumque dicunt sonum esse impotentiam sensus, & dubitationem contrariarum ratiocinationum equalitatem, & dolorem naturalium partium violentam separationem. Neque enim sonus sensui inest, oporteret autem inesse, si sensus impotentia est. Similiter autem neque dubitatio contrariis ratiocinationibus inest, neque dolor naturalibus partibus. Dolebunt enim animata, si dolor eis inerit. Talis autem est, & sanitatis definitio, si quidem comensuratio calidorum, & frigidorum est. Necesse est enim sana esse calida & frigida. Illis enim cuiusque comensuratio inest:

inest, quorum est commensuratio. Quare sanitas inest utique
 ipsis. Item id, quod fit, in effectuum, aut econuerso accidit pone-
 re sic desinentibus. Nō enim est dolor separatio naturalium par-
 tium: sed effectuum doloris. Nec somnus impotentia sensus, sed
 effectuum alterū alterius. Aut enī ppter ipotentiā dormimus, aut
 propter sōnū ipotētes sumus. Simpliciter autē & dubitationis vide-
 bicur effectuum esse cōtrariarū ratiocinationū equalitas. Quādo
 enim ad utraq; ratiocinātib; nobis videntur omnia secundū
 utcunq; fieri, dubitamus utrum agamus; Adhac secundū tē-
 pora omnia cōsiderandum, sicubi dissonet. Vt si immortale ani-
 mal definerit nunc incorruptibile esse. Nam nunc incorruptibile
 animal, nunc immortale erit. an in hoc quidem non accidit. An-
 cept enim secundū amphiboliam est nunc incorruptibile esse, aut
 enim quoniam non corrumpitur nunc, significat: aut quoniam
 non possibile corrumpi nunc, aut quoniam huiusmodi est nunc,
 ut nunquam possit corrumpi. Quādo igitur dicimus, quoniā
 incorruptibile nūc est animal, non hoc dicimus: quoniam nunc ta-
 le est animal, sed ut nunquam possit corrumpi. Hoc autem im-
 mortalis idem erat. Quare nō accidit nunc idem immortale esse.
 Veruntamen sicubi accidit quod secundū definitionem quidem
 assignatum est inesse nunc, vel prius. Quod vero secundū no-
 men non inest, non erit idem. Vtendum ergo hoc loco, ut dictum
 est. Inspiciendum autem & si secundū aliud quippiam magis
 dicitur, quod definitur, quam secundū assignatam orationem.
 Vt iustitia potestas equi distributiva est. Iustus enim magis est,
 qui eligit equum distribuere eo, qui potest. Quare nō erit iustitia
 potestas equi distributiva. Nam & iustus esset maxime,
 qui

LIBER SEXTVS.

qui posset equū distribuere. Insuper si res quidem suscipit magis, quod autem secundum orationem assignatur, non suscipit. Aut contra, quod secundum orationem ei assignatur, suscipit, res autē non. Oportet enim aut utraq; suscipere, aut neutrum, si quidem idem est rei, quod secundum orationem assignatur. Ad hac si suscipiunt utraque quidem magis, non simul autem utraq; augmentum sumunt. Ut si amor concupiscentia coitus est. Nam magis amans non magis concupiscit coitū. Quare non simul utraq; suscipiunt magis, at oporteret, si simul essent. Præterea si duobus quibusdam propositis, de quores magis dicitur, id, quod est secundum orationem, minus dicitur. Vt si ignis est corpus subtilissimū. Ignis enim magis flamma, quam lux. corpus autem subtilissimū minus flamma quam lux. Oportet autem utraq; magis in esse eadem, si quidē eadem sint. Rursum si hoc quidem similiter utrisque inest propositis, aliud autem non similiter utrisque, sed alteri magis. Ad hac si ad duo definitionem assignauit secundū utrūque, ut bonum, quod per visum, vel auditum delectabile. Et ens, quod possibile est pati, aut facere. Simul enim idem et bonū, et non bonum est. Similiter autem et ens, et non ens. Quod enim per auditum delectabile est, idem bono erit. Quare quod non delectabile per auditum, idem non bono. Nam eisdem et opposita eadem erunt. Opponitur autem bono quidem non bonum: per auditum autem delectabili non delectabile per auditū. Manifestū igitur, quoniam idem non delectabile per auditum, non bono. Si igitur aliquid est per visum quidem delectabile, per auditum autem non, et bonum, et non bonum erit. Similiter autem ostendimus, et quoniam idem et ens, et non ens est. Deinde et generi-

bus, & differentijs, & alijs omnibus, quae in definitione sunt assignata, eis, qui orationes pro nominibus faciunt, considerandū, si quicquā dissonet. De definitione loci alij. Cap. llll.

Sed autem sit ad aliquid, quod definitur, aut per se, aut secundum genus, considerandum si non dicitur est in definitione ad quod dicitur, aut secundum ipsum, aut secundum genus. Ut si scientiam definiuit opinionem indissuasibilem, aut etiam voluntatem appetitum sine tristitia. Omnis enim eius, quod est ad aliquid, substantia ad alterū est, eo quod idē sit unicuique eorū, quae sūt ad aliquid esse, quod quidē est ipsū ad aliquid quodāmodo se habere. Oportebat igitur scientiā dicere opinionē scibilis, et uolūtate appetitū boni. Similiter autē & si Grammaticen definiuit scientiam litterarum, oportebat enī aut ad quod ipsum dicitur, aut ad quod forte genus dicitur, in definitione assignari. Aut si cum quippiam ad aliquid dicitur, non assignauit ad finem. Est autem finis in unoquoque, quod optimū est, aut cuius gratia alia sunt. Dicendū igitur, aut optimū aut ultimū ut concupiscentiā nō delectabilis, sed delectationis. Nā propter hanc, & delectabile eligimus. Considerandum & si generatio uel actus est, ad quod assignauit, nihil enim talium finis. Nā magis quod est egisse, & generasse finis quā fieri et agere. An non in omnibus uerū huiusmodi. Fere enī plurimi delectari magis uolunt, quam destitisse delectari. Quare agere magis finē quis statuet, quā egisse. Rursū in quibusdā si nō determinauit quāti, aut qualis, aut ubi, aut secundū alias differētiās, ut ambitiosus, & quanti, & qualis honoris appetens est. Omnes enim appetunt honorem, quare non sufficit ambitiosum dicere, qui

LIBER SEXTVS.

qui appetit honorem. Sed addere oportet, dictas differentias. Similiter autem ¶ auarus, quantas appetit pecunias, aut intemperans circa quales voluptates. Non enim qui a qualibet voluptate tenetur, intemperans dicitur, sed qui ab aliqua, aut rursus qui defuit noctem, umbram terrae, aut quassationem, motum terrae, aut nubem densitudinem aeris, aut ventum motum aeris. Adendum enim quanti, ¶ qualis, ¶ ubi, ¶ a quo. Similiter autem ¶ in ceteris huiusmodi. Omittens enim differentiam quamlibet, non dicit quid est esse. Oportet autem semper ad id, quo indiget, argumentari. Non enim quolibet modo terra mota, neque quantacumque successio erit. Similiter autem neque aere quolibet modo, neque quantocumque moto, ventus erit. Insuper in appetitibus, si non apponitur, quod apparet, ¶ in quot alijs congruit. Vt quoniam voluntas appetitus boni, concupiscentia autem appetitus delectationis, sed non apparentis boni, aut delectationis. Plerumque eni latet appetentes, quoniam bonum, aut delectabile est. Quare non necessarium bonum vel delectabile esse, sed apparens solum. Oportebat ergo sic, ¶ assignationem facere. Si autem et assignauit, quod dictum est, in ipsas species ducendum eum qui ponit ideas esse. Non enim est idea ullius apparentis, nam ipsa species ad ipsam speciem videtur dici. Vt ipsa concupiscentia ipsius delectationis, et ipsa voluntas ipsius boni. Apparentis igitur boni non erit ipsa voluntas, neque apparentis delectationis ipsa concupiscentia. Absurdum enim est esse ipsum apparens bonum vel delectabile. Praeterea si sit quidem habitus definitio, considerandum in habente, si quidem habetis, in habitu. Similiter autem et in ceteris talibus.

bus. Vt si delectatio est iuuatio, & delectabile iuuabile. Vniuersa
 liter autem dicendo sic huiusmodi definitionibus quodammodo
 vno plura accidit eum, qui definit, definire. Nam qui sciētiā
 definit, quodāmodo & ignorantia definit. Similiter autē &
 sciū, & insciū, & scire, & ignorare. Primo enim dilucido factō,
 & reliqua quodāmodo dilucida sūt. Inspiciendū igitur in oībus
 talibus ne quicquā dissonet ei, qui elemētis utitur, ex contrarijs,
 & cōiugatis. Deinceps in ijs, quæ ad aliquid sunt, cōsiderandū,
 si ad quod genus assignatur, et species ad illud quoddā assignatur
 Vt si opinio ad opinabile, et quædā opinio ad quoddā opinabile.
 Et si multiplex ad submultiplex, et quoddā multiplex ad quod
 dā submultiplex. Si enim nō sic assignatur, manifestū, quoniam
 peccatur. Videndū autē, & si oppositi, opposita est definitio: ut si
 dimidiæ sit, quæ opposita est ei, quæ est duplicis: nā si duplex est,
 quod in equali superat dimidiū: et dimidiū: quod in equali supe
 ratur. Et in cōtrarijs similiter. nā contraria cōtrarij oratio erit
 secundū vnā quandā complexione, contrariorū. Vt si adiuuati
 uū quidē effectiuum boni est, nociuū effectiuū mali, aut corrupti
 uū boni, alterū enim horū necessariū est contrariorū esse, ei quod
 ex principio dictū est. Si igitur neutrū contrarium est ei, quod a
 principio dictū est, manifestū: quoniam neutra erit earū (quæ poste
 rius assignatæ sunt) cōtraria oratio. Quare neq; quæ a principio
 assignata est definitio, recte assignata est. Quoniam autē quædā
 contrariorū priuatione alterius dicuntur, ut inæqualitas priua
 tio equalitatis videtur esse. (Inæqualia enim quæ nō equalia
 sunt: dicuntur,) perspicuū, quoniam quod secundū priuationē quidē
 dicitur cōtrariū, necessariū est definire per alterū. Reliquū ve

LIBER SEXTVS.

ro non iā oportet per id, quod secundū priuationē dicitur. Nō enim accidit alterum cognosci. Considerandū igitur in contrarijs huiusmodi peccatū, ut si quis definerit aequalitatē contrarium inequalitati. nā per hoc, quod secundū priuationē dicitur, definiunt. Insuper sic definentē necesse est eo, quod definitur, uti. Patet autē hoc, si accipiatur pro nomine orationā cum nihil referat dicere inequalitatem priuationem aequalitatis, erit aequalitas contrarium priuatione aequalitatis. Quare eodem erit usus. Si autem neutrum contrariorum secundum priuationē dicatur, assignetur autē oratio similiter, ut bonū contrarium malo: manifestū, quoniam malo contrariū bono erit. Nā sic contrariorum similiter oratio assignanda est. Quare rursum eo, quod definitur, accidit uti. Inest enim in mali oratione bonū. Quocirca cū bonum sit malo contrariū, malum autē nihil differat, vel quod est bono contrarium, erit bonū contrarium contrario boni. Perspicuū igitur, quoniam eodē usus est. Insuper si quod secundū priuationē dicitur assignās, non assignauit id, cuius est priuatio, ut habitum, aut contrariū, aut cuiuscunque est priuatio. Et si non in quo aptū est fieri. Ut si ignorantia dicens priuationem, non scientie priuationē dixerit, aut si non addiderit, in quo apta est fieri, aut si addiderit, non in quo primo assignauerit, ut quoniam non in rationali, sed in homine, vel in anima. Nam si quodlibet horum omiserit, peccauit. Similiter autem et si cecitatem non visus priuationem in oculo dixerit. Oportet enim bene assignantem quid est, et cuius est priuatio assignare, et quidnam est, quod priuatum est. Videndum autem, et si non secundum priuationem dictum, priuatione definiuit, ut in ignorantia videbitur esse huius.

huiusmodi peccatū ijs, quæ secundū negationē ignorantia dicunt. Nā quod non habet scientiā, nō videbitur ignorare, sed magis quod deceptum est. Propter quod neq; inanimata, neq; pueros dicimus ignorare. Quare non secundum negationē scientie ignorantia dicitur. Insuper si similibus nominis casibus similis orationis casus aptantur. Vt si adiutivum est effectuum sanitatis, adiutivum est sanitatis effectivum, & adiuuans efficiens sanitatem. Considerandū et in idea, si aptabitur dictus terminus. Nā in quibusdā nō accidit, ut quæ admodum Plato definiuit, mortale addēs in animalium definitionibus. Idea enim non erit mortalis, ut ipse hō. Quare non aptabitur ad ideā definitio. Simpliciter autē in quibus apponitur effectuum, aut passivum, necesse est dissonare in idea terminū. Siquidē impassibiles, et immobiles vidētur esse ideae ijs, qui dicunt ideas esse. Aduersus hoc autē & tales orationes utiles sunt.

De definitione loci alij. Cap. V.

Insuper si eorū, quæ secundū equiuocationē dicuntur unā definitionē omnium cōmunē assignauit. Vniuoca enim quorū una est secundū nomē rō. Quare nullius eorū, quæ sub rōie sunt, assignatus est terminus, quoniam similiter ad ōne equiuocū adaptatur. Passus autem hoc est et Dionysij vitæ terminus, siquidē ea motus est generi natiendi naturaliter inserviēs. Nihil enī hoc magis aīalibus quā plantis inest. Vita autē non secundū unā speciē videtur dici, sed altera quidē animalibus, altera plantis inest. Cōtingit igitur & secundū electionē sic assignare terminū, ac si uniuoca, & secundum unā speciem omnium vitæ diceretur. Nihil autē prohibet & eū qui cōspicit equiuocationē, et qui alterius vult definitionē

LIBER SEXTVS.

assignare, latere non propria, sed communē utrisq; orationē assignādo. Secundū nihil minus, si utrouis modo fecerit, peccauit. Quoniā vero equiuocorum nonnulla latent, interroganti quidē, ut uniuocis utendū. Non enim aptabitur alterius terminus ad alterū. Quare videbitur non distinguendū hoc pacto. Oporteret: n. in oē uniuocū aptari. Eidē autē respondentī distinguendū est. Quoniā autē quidam respondentī uniuocū quidē dicūt equiuocū, quoniam non accommodatur ad oē assignata rō, equiuocū autem uniuocū ē si ad utrūq; accommodetur, praecognitione utēdū pro talibus, aut praesyllogizandū, quoniā equiuocū, aut uniuocū, aut utrunq; fuerit, magis. n. concedunt, nō prauidentes qđ futurū est accidere. Si autē non facta confessione dixerit aliquis uniuocum equiuocum esse, propterea quia non accommodatur in hoc assignata oratio, considerandum si huius oratio accommodetur ad reliqua. Nam manifestum, quoniam uniuocum erit reliquis. Si autem non, plures erunt definitiones reliquis, quoniam duae secundum nomen orationes accommodabuntur ad eadem, quae prior assignata est, quae posterior. Rursum si quis definies aliquid eorum, quae multipliciter dicuntur, oratio non accommodetur ad omnia. Quia equiuocum esse non concedit, nomen ē dicit non ad omnia accommodari. Quoniā nec oratio. Dicendū ad eiusmodi, quoniā nominatione quidem optimum uti, quae tradita est, quae seruata est non dimouere talia. Nonnulla tamen non dicendum similiter, ut plures. Si autem alicuius complexorum assignetur terminus considerandum est ei, qui auferit alterius eorum, quae cōplectuntur orationē, si est ad reliqua reliqui. Nam si non, perspicuum, quoniam neq; to

ra totius, ut si quispiam definierit lineam finalem rectam, fi-
 nem plani habentis fines, cuius medium superadditur finibus.
 Si finalis lineae oratio est, finis plani habentis fines: recta optimū
 esse reliquum, cuius medium superadditur finibus. Secundū in-
 finita, neq; medium, neq; fines habet: recta autem est. Quare
 non est reliqua reliqui oratio. Insuper si cum sit compositū quod
 definitur, æquimēbris oratio assignetur definito. æquimēbris autē
 dicitur oratio esse, quando quot fuerint composita, tot & in ora-
 tione nomina, & verba fuerint. Neceſse enim in talibus ipſorū
 nominū cōmutationem fieri aut omnium, aut aliquorum. Quo-
 niam non plura nunc, quam prius nomina dicta sunt, oportet et
 eum, qui defuit, orationē pro nominibus assignare: maxime qui-
 dem pro omnibus. Si aut non, saltem pro pluribus. Sic enim &
 in simplicibus, qui nomen commutat, non definiturus est, ut p
 tunica vestem. Abduc aut maius peccatum erit: si et per igno-
 tiora nomina cōmutationem fecerit. Vt pro homine albo: terrige-
 nam candidū. Neq; enim definiuit: cū minus sit clarum quod sic
 dicitur. Considerandum est in commutatione nominum, si non
 idem adhuc significant. Vt qui contemplatiuam scientiam, opi-
 nionem contēplatiuam dixit. Nam opinio scientie non idē est.
 Optimum autem, si debet, & totum idem esse. Nam contempla-
 tiuum quidem cōmune in utrisq; orationibus est: reliquum ve-
 ro differens. Insuper si alterius nominis cōmutationem faciens,
 non differentie: secundum generis commutationem fecit: ut in
 eo, quod nuper dictum est: ignotius enim contēplatiua quā scien-
 tia. Nā hoc quidē genus: illud aut differentia. Omnibus aut no-
 tius est genus, cōmunius enim est. Quare non generis, sed differē-
 tie

tie oportebat cōmutationem fieri, quoniam ignotior est. An haec
 quidem ridicula reprehensio est, nihil enim prohibet differenti-
 am quidem notissimo nomine dici genus autem non. Sic autem
 rebus se habentibus perspicuum, quoniam generis, & non differen-
 tia secundum nomē cōmutatio faciendā est. Si autem non no-
 mē pro nomine, sed orationem pro nomine cōmutauerit, mani-
 festum, quoniam differentia magis quam generis definitio assi-
 gnanda est. Quoniam cognoscendi gratia definitio assignatur.
 Minus enim differentia, quam genus nota est. Si autem diffe-
 rentia terminum assignauerit, considerandum si & alicuius al-
 terius communis est assignatus terminus. Vt cum imparem nu-
 merum, numerum medium habentem dixerit, determinandum
 quonam pacto medium habentem. Nam numerus quidem com-
 munis in utrisq; orationibus est: Imparis autem transumpta
 oratio. Habent autem & linea, & corpus medium, cum nō sint
 imparia. Quare non erit utiq; definitio hac imparis. Si autē
 multipliciter dicitur medium habens, determinandum quomo-
 do medium habēs. Quare aut reprehensio erit, aut syllogismus,
 quoniam non definiunt. Insuper si id, cuius quidem orationē assi-
 gnauit, est entium. Quod autem sub oratione, non entium, ut
 si album quissiam definerit colorem igni permistum. Impossi-
 bile enim incorporeum corpori permisceri. Quare non erit color
 igni permistus, tamen album est. Insuper quicumq; non diuidunt
 in ijs, quae sunt ad aliquid, ad quod dicitur, sed in pluribus com-
 prehendentes dicunt, aut omnino, aut in aliquo falsum dicunt.
 Vt si aliquis Medicinā disciplinam entis dixerit. Nam si nulli
 us entium Medicina est disciplina, manifestum, quoniam tota

oratio mendax est. Si autem alicuius quidem, alicuius autem non
 in aliquo falsa erit. Oportet enim de omni, si quidem per se, et non
 secundum accidens entis esse dicitur: quemadmodum in alijs se
 habent ea, quae ad aliquid sunt. Nam omne disciplinatum ad di-
 sciplinam dicitur. Similiter autem et in alijs, quoniam conuer-
 tuntur quaecunque sunt ad aliquid. omne enim disciplinatum ad
 aliquid. Ceterum si is (qui non per se, sed secundum accidens assi-
 gnationem fecit) recte assignauit, non ad unum, sed ad plura unum
 quodque eorum, quae ad aliquid dicuntur, assignauit. Nihil enim
 prohibet idem, et ens, et album, et bonum esse. Quare qui ad
 quodlibet horum assignauit, recte assignauit, si quidem is, qui
 secundum accidens assignauit, recte assignauit. Praeterea autem
 impossibile est huiusmodi orationem propriam assignati esse. Nam non
 solum Medicina, sed plures aliarum disciplinarum ad ens dicuntur.
 Quare unaquaeque entis disciplina erit. Manifestum igitur, qua-
 niam talis nullius est discipline definitio. Propriam enim et non conueni-
 oportet definitionem esse. Quandoque autem definiunt non rem, sed rem be-
 ne se habentem, aut perfectam. Talis autem et Rhetoris, et furis ter-
 minus est, si sic Rhetor quidem, qui potest quod in unoquoque est ue-
 risimile considerare, et nihil praetermittere. Fur autem, qui clam su-
 mit. Perspicuum enim quoniam cum talis uterque bonus sit, ille quidem bo-
 nus Rhetor hic autem bonus fur erit. Non enim qui clam su-
 mit, sed qui vult clam sumere, fur est. Rursum si quod
 propter se eligendum est, ut actuum, vel effectuum, vel
 quolibet modo propter aliud eligendum assignauit. Vt qui iusti-
 tiam legis conseruatricem dixit, aut sapientiam effectiuam felicitatis.
 Nam conseruatum, et effectiuum eorum sunt, quae propter aliud eliguntur.

LIBER SEXTVS.

In nihil quidem prohibet *et* quod propter se eligendum est, *et* propter aliud esse eligendum. Attamen nihil minus peccauit, qui sic definiuit quod propter se est eligendum. Nam unicuique optimum in substantia maxime. Melius autem quod propter se eligendum quam quod propter aliud. quare id, *et* definitionem oportebit magis significare.

De definitione loci alij. Cap. VI.

Considerandum autem est, *et* si is, qui alicuius definitionem assignauit, aut hæc, aut quod est ex his, aut hoc cum illo definiuit. Nam si hæc, quidem, accidit utrisque, *et* neutri inesse. Vt si iustitiam temperantiam, *et* fortitudinẽ definiuerit. Nam si duo sint, uterque autem alterum habeat, utriusque iusti erunt, *et* neuter, quoniam utriusque quidem habent iustitiã uterque autem non habet. Si autem nondum, quod dictum est, ad modum absurdum videtur, quoniam *et* in alijs accidit huiusmodi (nihil enim prohibet utrosque habere minam, cum neuter habeat.) Attamen contraria in se eadem omnino absurdum videtur esse. Accidit autem hoc, si hic quidem ipsorum temperantiam, *et* timiditatem habet. Ille autem fortitudinem, *et* prodigalitatem, nam utriusque *et* iustitiã *et* iniustitiã habent. Nam si iustitia, temperantia, *et* fortitudo est, *et* iniustitia timiditas prodigalitas erit. Et omnino quaecunque sunt ad argumentandum idonea, quoniam non idem sunt *et* partes, *et* totum. Omnia utilia sunt ad id, quod nunc dictum est. Videtur enim, qui sic definiuit, partes toti easdẽ dicere esse. Maxime autem accommodate fiunt orationes, in quibuscunque manifesta partium est compositio. Quæ admodum

dum in domo, & in ceteris talibus. Verum manifestum, quoniã cum partes fuerint, nihil prohibet totum non esse, quare nõ idem erunt partes toti. Si autem non hæc, sed quod ex his est dixit id esse, quod definitur. Primum considerandum, si nõ aptum est quippiam unum fieri ex ijs, quæ dicta sunt. Quædam enim sic se habent adinuicem, ut nihil ex eis unum quippiam fiat, ut linea, & numerus. Insuper si definitum quidem in uno aliquo aptum est primo fieri, ea autem ex quibus dixit ipsum esse, non in uno primo apta sunt fieri, sed utrunq; in utroq;. Manifestum enĩ quoniam non erit ex ijs illud, in quibus enim partes, & totum necesse est inesse. Quare non in uno totum primo esset: sed in pluribus. Si autem & partes, & totum in uno aliquo primo fuerint, considerandum, si non in eodem, sed in altero totum, & in altero partes sint, nã in quo totũ in eo & partes esse videntur. Rursum, si cum toto corrumpuntur partes, econuerso enim oportet accidere, partibus corruptis, totum corrumpi. Toto vero corrupto, non necesse est & partes corrumpi. Aut si totum quidem bonũ, vel malum, partes autem neutre: aut econuerso, partes quidem bonæ, vel malæ, totum autem neutrum. Nõ enim ex neutris possibile est bonum quippiam, vel malum fieri, neq; ex bonis, vel malis neutrum. Aut si magis quidem alterum bonum, quam alterum malum, quod autem ex his, non magis bonũ, quam malum est. Vt si imprudentia ex fortitudine, & falsa opinione. Magis enim bonum fortitudo est, quam malum falsa opinio. Oportet ergo & quod ex his est, sequi illud, quod magis est, & esse vel simpliciter bonum, vel magis bonum quam malum. Et hoc quidem non necessarium, nisi utrunq; sit per se bonum vel malũ.

LIBER SEXTVS.

Multa enim effectiuorum per se quidem non sunt bona: mixta autem quibusdam, fiunt bona. aut econuerso utrunque quidem bonum, mixta autem malum, vel neutrum. Maxime autem manifestum, quod nunc dictum est in salubribus, & morbificis. Nam quedam medicamentorum sic se habent, ut utrunque quidem sit bonum: Si autem utraque dentur mixta, malum. Rursum si quod ex meliore, & peiore est, non est totum peiore quidem melius, meliore autem peius. An neque hoc necessarium est. Nisi per se bona sint, ex quibus componitur. Nam in ijs, qua non per se sunt bona, nihil prohibet totum non fieri bonum, ut in ijs, qua modo dicta sunt. Insuper si uniuocum est totum alteri. Non oportet enim quae admodum neque in syllabis. Nulli enim elementorum ex quibus componitur, syllaba uniuoca est. Præterea si non dixit modum compositionis. Non enim sufficiens est ad cognoscendum dicere ex his. Nam non quod ex his, sed quod & sic ex his, cuiusque compositoris substantia est. Vt in domo. Non enim si quo libet modo componantur hæc, domus est. Si autem hoc cum illo assignauit, primis quidem dicendum, quoniam hoc cum illo dicitur, aut hoc & illud, aut quod ex. nam illis qui dicit mel cum aqua, vel mel & aquam dicit, vel quod ex melle & aqua. Quare si cuiuslibet eorum, quae dicta sunt, idem confitebitur hoc cum illo: eadem conueniet dicere, quae quidem dicta sunt prius ad utrunque eorum. Insuper diuident: quoties dicitur alterum cum altero: considerandum, si nullo modo hoc cum illo, ut si dicitur alterum cum altero: aut in aliquo eodem susceptiuo: ut iustitia & fortitudo in anima,

aut ut in loco eodem. aut ut in tempore eodem. Quod si nullo modo verum sit: quod dictum est in his, manifestum est, quoniam nullus erit assignata definitio. quoniam nullo modo hoc cum illo est. Si autem diuiso quoties dicitur alterum cum altero, verum erit in eodem tempore utrunque esse, considerandum: si contingit non ad eundem finem utrunque dici. Ut si fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia. Contingit enim audaciam quidem habere spoliandi. Rectam autem intelligentiam circa salubria. Sed non fortis, qui in eodem tempore cum illo hoc habet. Insuper si ¶ ad idem ambo dicuntur, ut ad Medicinalia. Nihil enim prohibet ¶ audaciam quandam ¶ rectam intelligentiam habere ad Medicinalia: non tamen sic fortis erit, qui hoc cum illo habet. Neque enim ad alterum, eorum utrunque oportet dici, neque ad idem quodcumque sit. Sed ad fortitudinem finem, ut ad preliorum pericula, aut si quid magis est illius finis. Quaedam autem sic assignatorum nullo modo sub dictam cadunt diuisionem. Ut si ira tristitia est cum opinione paruipendendi. Nam cum propter huiusmodi opinionem tristitia fiat, hoc vult indicare hoc cum hoc fieri aliquid. Hoc autem secundum nullum dictorum modorum idem est ei, quod est hoc cum illo esse. Rursum si horum compositionem dixit totum, ut anima ¶ corporis compositione, animal: primum quidem considerandum, si non dixit qualis compositio, ut si carnem definiens, aut os, ignis ¶ aeris, ¶ terra dixit compositionem. Non enim sufficit compositionem dicere. Sed ¶ qualis quaedam determinandum. Non enim quolibet modo com-
 mm ij positis

LIBER SEXTVS.

positis his, caro fit, sed sic quidem compositis, caro. Sic autem, os. Videtur autem neutrum eorum, quae dicta sunt, omnino esse compositioni idem. Nam compositioni omni dissolutio contraria est. Dictorum autem neutri ullo modo. Insuper, si similiter verisimile est omne compositum compositione esse, vel nullum: animalium autem unumquodque (cum sit compositum) non est compositio, nullum perfectio aliorum compositorum compositio erit. Rursum si similiter in aliquo apta sunt esse contraria, definiuit autem per alterum manifestum, quoniam non definiuit. Si autem non est ita, plureis accidet eiusdem definitiones esse. Quid enim magis qui per hoc, quam qui per alterum definiens dixit, quoniam similiter utraque apta sunt fieri in eodem, talis autem animae est definitio. Si quidem est substantia disciplina susceptiva, nam similiter et ignorantiae est susceptiva. Oportet autem, si non ad totam definitionem habeat aliquis argumentum, eo quod non nota sit tota, ad aliquam partium argumentari, si sit nota, et non bene assignata appareat. Nam parte interempta, et tota definitio interimitur. Quaecumque autem definitiones obscurae sunt emendantur, et reformantur ad manifestandum aliquid, et habendum argumentum, sic considerandum. Necessesse est enim respondentis aut suscipere, quod sumptum est ab interrogante, aut eidem declarare, quid temere est in definitione. Insuper quemadmodum in concionibus solent legem inducere, et si melior sit, quae inducitur, interimunt anteriorem, sic et in definitionibus faciendum, et definitio alia ferenda. Nam si apparet melior, et magis, quod definitur, perspicuum: manifestum, quoniam interempta erit quae posita est. Quoniam non sunt eiusdem plures definitio-

ones. Ad omnes autem definitiones non minimum ele-
mentum apud se est, solerter definire propositum, aut ap-
te dictum terminum assumere. Necesse est enim velu-
t ad exemplar considerantem habere definitionem, & quod
minus est ijs, quæ oportet & quod appositum est su-
perflue, inspicere: ut magis argumentis sic
abundans. Quæ igitur circa
definitiones sunt, intan-
tum dictum sit.

SEPTIMVS LIBER TOPICORUM.
Aristotelis.

De eodem et diuerso loci.

CAP. I.

Trum autem idem an diuersum secundum proprijs-
 simum eorum modorum qui de eodem dicti sunt, di-
 cendum. Dicebatur autē proprijsime idem, quod
 numero unum est: Et considerandum ex casibus,
 & coniugatis & oppositis. Nam si iustitia idem est fortitudini,
 & iustus forti, & iuste fortiter. Similiter autem & in oppositis.
 Nam si hæc eadē, & opposita his eadem secundum quamlibet
 dictarum oppositionum. Nihil enim differt hoc, vel hoc modo op-
 positum sumere, quoniam idem est. Rursum ex effectiuis, & cor-
 ruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino ex ijs
 quæ similiter se habet alterum ad alterum. Considerandum autē
 & quorum alterum maxime dicitur quoduis esse, si alterum eo-
 rum ipsorum secundum idem maxime dicitur. Quemadmodū
 Xenocrates beatam vitam & studiosam assignauit eandem,
 quoniam omnium vitarum maxima eligenda studiosa & bea-
 ta. Vnum enim maxime eligendum & maxime. Similiter &
 in alijs huiusmodi. Oportet autem utrunque unum numero es-
 se, quod dicitur maximum, maximeque eligendum. Si autem
 non, non erit ostensum, quoniam idem. non necessarium enim si
 fortissimi Græcorum sunt Peloponesij & Lacedæmonij, eosdem
 esse Peloponesios Lacedæmonios. Quoniam non unus numero
 Peloponesius, & Lacedæmonius. Sed contineri quidem alte-

rum ab altero necessarium, vel Lacedaemonii a Peloponesiis. Si autem non, accidet seipsis inuicem esse melioris, si non continentur alteri ab alteris. Neesse enim est Peloponesios meliores esse quam Lacedaemonios, si non continentur alteri ab alteris. Nam omnibus reliquis sunt meliores. Similiter autem et Lacedaemonios neesse est meliores esse Peloponesios, nam et isti ceteris omnibus sunt meliores. Quare se inuicem meliores fiunt. Manifestum ergo, quod unum numero esse oportet quod optimum et maximum dicitur, si debeat, quoniam idem sunt, ostendi. propter quod Xenocrates non idem assignauit. Non enim una numero studiosa et beata vita, qua propter non necessarium eandem esse, quoniam ambe maxime eligenda, sed altera sub altera. Rursum considerandum, si cui alterum idem. et alterum. Nam si non sunt ambo eidem eadem, manifestum, quoniam nec sibi inuicem. Insuper autem ex ijs, quae accidunt, et ex ijs, quibus haec accidunt, considerandum. Nam quaecumque alteri accidunt, et alteri oportet accidere: et quibus alterum eorum accidit, et alterum eorum oportet accidere. Si autem aliquid horum dissonet, dilucidum, quoniam non sunt eadem. Videndum autem et si non in uno genere predicamenti utraque, sed hoc quidem quale, illud autem quantum, vel ad aliquid significet. Rursum si genus utriusque non idem, sed hoc quidem bonum, illud autem malum, aut hoc quidem virtus, illud autem scientia. Aut si genus quidem idem, differentia autem non eadem de utroque predicantur. Sed de hoc quidem, quoniam contemplatiua scientia, de illo autem, quoniam actiua. Similiter autem et in alijs. Insuper autem ex magis, si hoc quidem suscipit magis: illud autem non. Aut si abo suscipiunt quidem, non simul autem.

tē: Ut qui magis amat: nō magis concupiscit. Venerē: quare non idē amor: & concupiscentia. Veneris. Insuper ex appositione: si eidē vtrunq; appositū, non facit idē. Aut si eodē ab vtroq; sublato, quod relinquitur est alterū. Vt si duplū dimidiij, & multiplū dimidiij idē dixerite sse: sublato enim ab vtroq; dimidio, reliqua idē oporteret indicare. Non indicant autē. nā duplū multiplū non eadē significant. Considerandū autē non solū si iam aliquid accidit impossibile per positionem: sed & si possibile sit ex suppositione existere, quē admodum ijs, qui vacuū & plenū aere idem dicunt esse. Nā manifestum, quoniā si exeat aer: vacuū quidē non minus, sed magis erit. Plenum autē aere nō erit amplius. Quare supposito aliquo, siue vero, siue falso, nihil enim refert, si alterum interimitur, alterum autē non: profecto non idē sunt. Vniuersaliter autē loquēdo, ex ijs: quæ quouis modo de vtroq; prædicantur, & de quibus hæc ipsa prædicantur, cōsiderandū si alicubi dissonent. Nam quæcunq; de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterū prædicatur, & alterū prædicari oportet. Insuper cū multifariam idē dicatur considerandum, si secundū aliquē aliū modū eadem sunt. Nā specie vel genere eadē non necesse est numero eadē esse. Cōsideremus itaq; vtrum sic eadē, an non sic. Insuper si potest alterū sine altero esse, non enim erit idem. Qui igitur ad idem loci tot dicuntur.

De eadem definitione loci alij. Cap. I I.

Alam aut ex ijs, quæ dicta sunt, quoniā omnes, qui ad idē sunt destructiui loci, & ad terminū vtilis sunt, vt prius dictū est. Nā si non idē indicent et nomen & oratio, manifestum, quoniam non erit definitio, assigna

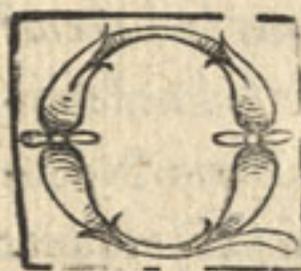
ta oratio. Constructiuorum autem locorum nullus utilis ad terminum. Non enim sufficit considerare idem, quod sub oratione, et nomine est, et ad construendum, quoniam definitio. Sed et alia oportet omnia habere (quae praecipua sunt) definitionem. Interimere igitur definitionem sit, et per haec semper tentandum. Si autem construere volumus, primum quidem scire oportet, quoniam nullus aut pauci disputantium, terminum syllogismo colligunt: sed omnes principium, quod tale est, accipiunt, ut qui circa Geometria, et numeros, et alias huiusmodi disciplinas. Deinde, quoniam exacte quidem alterius est negocij assignare, et quid est terminus, et quomodo definire oportet: nunc autem quantum sufficit ad presentem utilitatem, tantum solum dicendum, quoniam possibile est fieri definitionis, et eius quod est quod quidem erat esse, syllogismum. Nam si terminus est oratio, quae quod quid erat esse significat, et oportet, ea quae in termino praedicantur, in eo quod quid est de re sola praedicari. Praedicantur autem sola in eo quod quid est, genera et differentia. Manifestum, quoniam si quis sumat ea, quae solum de re in eo quod quid est praedicari oportet, quod oratio haec habens terminus ex necessitate erit. Non enim contingit aliud esse terminum. Quoniam nihil aliud in eo quod quid est de re praedicatur. Quod igitur possibile sit ex termino syllogismum fieri, manifestum. Ex quibus autem oportet construere, determinatum quidem est in alijs diligentius. Ad propositam autem doctrinam iisdem loci utiles. Inspiciendum enim in contrarijs et in alijs oppositis: et totas orationes, et secundum partem consideranti. Nam si opposita, et eam (quae dicta est) propositi necesse est esse. Quoniam autem contrariorum plures

cōplexiones sunt, sumenda est ex cōtrarijs qualiscūq; maxime apparet cōtraria definitio. Totas igitur definitiōes (ut dictū est) considerandū. Secūdū partē aut, hoc pacto: primū quidē quoniā assignatū genus recte assignatū est. Nā si cōtrariū in cōtrario, et propositū non est in eodem, manifestū, quoniā in contrario erit. quoniā necesse est contraria in eodē genere, vel in contrarijs generibus esse. Et differentias quidē contrarias de cōtrarijs arbitramur predicari, ut de albo et nigro. Nā illud quidē disgregatiū, hoc autē congregatiū visus est. Quare si de contrario contrarie predicantur, de proposito, quae assignatae sunt, predicabuntur. Quapropter eū et genus et differentia recte assignatae sunt manifestū, quoniā definitio erit, quae assignata est. An non necessariū est de contrarijs contrarias differentias predicari, nisi in eodem genere sint contraria. Quorū autē genera sunt cōtraria, nihil prohibet eandē differentia de utrisq; dici, ut de iustitia, et iniustitia. Nam illa quidē virtus, haec autē Vitiū anime est, quare id anime differentia de utrisq; dicitur. Quoniā et corporis est virtus, et vitiū. Id tamē verū est, quod contrariorū, aut contraria, aut eadē differentia sine. Quare si de cōtrario cōtraria predicatur: de hoc aut nō, manifestū, quoniā quae dicta est, de hoc predicabitur. Vniuersaliter aut dicēdo, si definitio est ex genere, et differentiis, si sit contrarij definitio manifesta, et quae propositi definitio, manifesta erit. Quoniā vero cōtrarium vel in eodē genere, vel in cōtrario. Similiter aut et differentia, aut cōtrarie de contrarijs, aut eadē predicatur, manifestū, quod de proposito, aut idē genus predicabitur quod et de cōtrario. Differentia aut contrarie vel omnes, vel aliqua, reliquae autem eadem.

dem, aut contra differentia quidē eadem, genera aut contraria, aut ambo cōtraria genera, & differentia. Eadē enim esse ambo nō contingit. Si autē secus, definitio eadē contrariorū erit. Insuper ex casibus, & cōiugatis. Neesse est enim ad genera genera, et ad terminos terminos cōsequi. Vt si obliuio est scientia amissio, & obliuisci amittere scientiā erit, & obliuū esse amississe scientiam. Vno igitur eorū, quae dicta sunt, concesso, et reliqua cōcedere necesse est. Similiter autē & si corruptio dissolutio substantia est, et corrūpere dissoluere substantiā erit, & corruptiue dissolutiue: & si corruptiū dissolutiuum substantia: & corruptio dissolutio substantia erit, Similiter autē & in alijs. Quare uno quouis sumpto & reliqua omnia concedantur, oportet. Ex similiter se habentibus adiuicē, nam si salubre est effectiuū sanitatis: & habile effectiuū bonae habitudinis erit, & adiuuiū effectiuū boni. Nā similiter vnūquodq; eorū, quae dicta sunt: ad seuū finē se habet. Quare si vnus eorū definitio est effectiuum esse finis, et reliquorum cuiusque sic erit definitio. Insuper ex eo, quod est magis & ex eo, quod est similiter, quoties contingit cōstruere duas ad duo comparando. Vt si magis illa illius: quam hac huius definitio est: hac autem, quae minus videtur, definitio est: & illa quae magis. Et si similiter illa illius: & hac huius, si altera alterius, & reliqua reliquae. Una autem definitione ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad vnū, nequaquam utilis est ea consideratio, quae ex magis est. Nam neque vnā duorum, neque duas eiusdem definitiones possibile est esse. Sunt autem opportunissimi locorum, & qui nunc dicti sunt, & qui ex casibus: coniugatisque sunt. Quocirca &

sunt, & qui ex casibus coniugatisq; sunt. Quocirca & oportet maxime detinere, & promptos habere hos. Vtilissimi enim ad plurima, et aliorum eos, qui maxime sunt communes. Nam ceterorum illi maxime efficacissimi, ut inspicere in singularibus, & considerare in speciebus, si conueniat definitio. Quoniam uniuoca species est. Est autem utilis hic locus, ad eos, qui ponunt ideas esse, ut prius dictum est. Insuper si per Metaphoram dixit nomen, aut idem de eodem predicauit, ut diuersum. Et si quis alius communis, & efficax locorum est, illo utendum.

De constructione & destructione predicatorum
loci. Caput. III.

Quoniam autem difficilius est construere, quam destruere terminum, ex ijs, que postea dicentur, manifestum. Nam nosse ipsum, & sumere a respondentibus huiusmodi propositiones non facile est: ut quoniam eorum, que sunt in assignata oratione, hoc quidem genus, illud autem differentia. Et quod in eo quod quid est genus & differentie predicantur. Sine his vero impossibile est definitioni syllogismum fieri. Nam si quedam etiam alia in eo quod quid est de re predicantur, incertum est: neque dicta est, an alia eius definitio est. Quoniam definitio est oratio, quod quid erat esse significans. Manifestum autem & ex his. Nam facilius unum quam multa concludere, unum enim quodcumque sit, destruētes, intercepturi sumus terminum. At construenti, omnia necesse est construere: quoniam insunt, que in termino insunt. Insuper construenti quidem, uniuersaliter statuendum syllogismum. nam oportet de omni, de quo nomen, predicari & terminum. Et etiam ad hac

conuer-

conuerti de quo oratio, & nomē, si debeat propriū esse assignatus
 terminus. Destruenti vero non necesse ostendere vniuersaliter.
 Sufficit enim ostendere, quoniā de quodam eorū: quae sub nomi-
 ne sunt: oratio non verificatur. Et tamen si vniuersale oporteat
 destruere, non tamen conuerti necessarium & in destruendo. Nā
 sufficit destruenti vniuersale ostendere quod de aliquo eorū de
 quibus nomen predicatur, oratio non predicetur. At e conuerso
 non necessarium, ut ostendatur, quod de quibus oratio nō predi-
 catur, neq; nomen predicetur. Præterea, etiā si omni ei inest, quod
 sub nomine est, modo nō soli, interēpta est definitio. Similiter autē
 & circa propriū et genus se habet. In utrisq; enim destruere quā
 construere facilius est. De proprio quidē, manifestū ex ijs, quae
 dicta sunt. Nam ut plurimū in cōplexione proprium assigna-
 tur, quare destruere quidem est unū interimenti. Construenti
 vero omnia syllogismo colligere necesse est. Insuper & reliqua
 fere omnia, quae ad definitionē, & ad proprium conueniet dici.
 Nā & omni oportet, quod sub nomine est construenti mōstrare,
 quoniam inest. Destruenti autē sufficit ostendere vni non inesse.
 Præterea si omni inest, non autē soli, etiam sic destructū sit, per in-
 de ac in definitione dicebatur. De genere autē, quoniam construere
 quidem necesse est vno modo, qui omni ostendit inesse, destruen-
 ti autem dupliciter. Nam siue nulli, siue alicui ostensum sit non in-
 esse, interemptū est quod in principio. Præterea construenti qui-
 dem non sufficit, quod inest, ostendere: Sed & quod, ut genus in-
 est, ostendendum. Destruenti autem sufficit ostendere non in es-
 se, vel alicui, vel nulli. Videtur insuper, quē admodum in alijs
 corrumpere, quam facere facilius, sic & in his destruere quam
 construere

conſtrnere. In accidente vero vniuerſale quidem facilius de-
 ſtruere, quam conſtruere. Nam conſtruenti quidem oſten-
 dendum, quoniam omni, deſtruenti autem ſufficit oſten-
 dere vni non meſſe. Particulare vero econuerſo. nam facilius
 conſtruere quam deſtruere. Conſtruenti enim ſatis eſt oſtendere
 alicui ineſſe, deſtruenti autem, oſtendendum, quonia nulli ineſt.
 Maniſteſtum autem, qua de cauſa omnium facillimum eſt ter-
 minum deſtruere. Plurima enim ſunt in ipſo data multorum
 dictorum. Ex pluribus autem citius fit ſyllogiſmus. Nam veri-
 ſimile in multis magis quã in paucis peccatum fieri. Inſuper ad
 terminum quidem contingit per alia argumentari. Siue enim
 non propria ſit deſinitio, ſiue non genus, quod assignatur ſiue non
 ineſt, aliquod eorum, quæ ſunt in deſinitione, interempta ſit deſi-
 nitio. Ad alia autem neque per ea, quæ ex terminis, neq; per alia
 contingit omnia argumentari. Sola enim ea, quæ ad accidens, cõ-
 munita ſunt omnibus prædictis. Ineſſe enim oportet vnunquodq;
 eorum, quæ dicta ſunt. Si autem non vt proprium ineſt genus,
 nondum interemptum eſt genus. Similiter autem ¶ proprium
 non neceſſarium, vt genus ineſſe. Neq; accidens. vt genus, aut p-
 prium: ſed ineſſe tantum. Quare non poſſibile ex aliis ad alia
 argumentari, niſi ad deſinitionẽ ſolum. Maniſteſtũ igitur, quo-
 niam facillimum omnium eſt terminum interimere. Conſtruere
 autem difficillimũ. Nam ¶ illa omnia oportet ſyllogizare. E-
 tenim quoniam in ſunt, quæ dicta ſunt. Et quoniam genus eſt, qd
 assignatum eſt. Et quoniam propria eſt deſinitio, ¶ adhuc præ-
 ter hæc, quoniam ſignificat, quod quid erat eſſe oratio. Et hoc pro-
 be oportet feciſſe. Aliorum autem proprium maxime huiusmo-
 di

di. Nā interimere quidem facilius. Quoniam ex pluribus plerū
 que est. Construere autem difficillimum. Quoniam multa oportet
 astruere, & adhuc quoniam soli inest, & quoniam conuersim
 predicatur de re. Facillimum autem omnium cōstruere accidēs.
 Nam in alijs quidem non solum inesse, sed & quoniam sic inest,
 ostendendum. In accidente vero, quoniam inest duntaxat suffi-
 cit ostendere. Destruere autem difficillimum est accidens, quia
 quam paucissima in eo data sunt. Non enim consignificatur in
 accidente, quo modo inest. Quare in alijs quidem dupliciter in-
 terimere contingit: aut ostendendo, quoniam non inest, aut quo-
 niam non sic inest. In accidente vero non contingit interi-
 mere, nisi ostendendo, quoniam non inest. Loci igitur,
 per quos copiosi erimus argumentari
 ad singula problemata, fere
 sufficienter enume-
 rati sunt.

OCTAVVS LIBER TOPICORUM Aristotelis.

Loci ad instruendum interrogantem. CAP. I.

Ost hac autem de ordine & quoniam modo oportet interrogare, dicendum. Oportet autem primum quidem eum, qui interrogare debet, locum inuenire, unde sit argumentandum. Secundum autem interrogare, & ordinare singula apud seipsum. Reliquum vero & tertium dicere iam eadem ad alterum. Quo quidem ad locum ipsum inueniendum, similiter philosophi, te Dialectici consideratio est. Verum illa ordinare iam atque interrogare proprium Dialectici est. Ad alterum enim omne tale est. Philosopho autem & querenti per seipsum nihil curae est, si vera quidem sint, & nota, per quae est syllogismus, & non ponat ea, qui respondet. Quoniam propinqua sunt illis, quae sunt ex principio. Et praevidet, quod subsequetur est. Sed fortasse & studiose aget, quoniam maxime nota, & propinqua sunt dignitates. Ex illis enim scientifici syllogismi. Loca igitur, unde oportet sumere, dictum est prius. De ordine autem, & in interrogatione dicendum, dividendo propositiones praeter necessarias, quaecunque sumenda sunt, si quidem necessariae dicuntur, per quas syllogismus fit. Quae autem praeter has sumuntur, quatuor sunt aut enim gratia inductionis, ut detur uniuersale, aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationem conclusionis, aut ut dilucidior sit oratio. Praeter autem nulla est assumenda propositio, sed per has augere, & interrogare tentandum. Sunt autem
 quae

quæ ad occultationē certamini gratia, sed quia cōne negotium, qđ
 huiusmodi est, ad alterum est, necesse ē illis uti. Necessarias igitur
 per quas fit syllogismus, non statim præordinandum, sed ab
 eundem ad suprema, ut non postulet quis contrariorum eandē
 disciplinam, sed oppositorum. Posito enim hoc, ē quod contrari
 orum eadem disciplina est, syllogizabit, quoniam ex oppositis cō
 traria sunt. Si vero illam non ponat, per inductionem sumendū
 proponenti in particularibus cōtrarijs. Nam aut per syllogismū,
 aut per inductionem necessarias sumendum, aut has quidem in
 ductione, illas autem syllogismo. Quæ cunq; autem valde ma
 nifeste sunt, illas quoq; oportet protendere. Nam quod secuturū
 est, in abscessu, ē inductione immanifestius est. Præterea simul ip
 sas utiles protendere erit ei, ē qui non potest illo modo prom
 pte sumere. Igitur, quæ præter has dictæ sunt, harum gratia qui
 dem accipiendæ sunt. Siquidem unaquaq; eo modo utendū in
 ducenti quidē a singularibus ad vniuersalia, et a notis ad igno
 ta. Sūt aut magis nota, quæ secundū sensum vel simpliciter, vel
 multitudini. Celanti vero pro syllogizare ea, p quæ syllogismus
 eius, qđ ex præcipio est, debet fieri. Et hæc, ut plurimū. Erunt etiā
 hoc, si quis nō solū necessarias, sed ē earū, quæ utiles sūt ad illas,
 aliquā syllogizauerit. Insuper cōclusiones nō dicere, sed posterius
 simul cōnes syllogizare. Sic enī lōgissime abscedet ab ea, quæ ex præ
 cipio positione. Vt aut vniuersaliter dixerim, sic oportet eū inter
 rogare, qui latenter interrogat, ut interrogata omni oratione, et
 eo dicente conclusionem, queratur propter quid, id aut erit maxi
 me per antedictū modū. Nam sola vltima dicta conclusione, im
 manifestum erit, quonā modo accidit. Quoniam non præuidit

respōdēs ex quo accidit, nō digestis p mēbra prioribus syllogismis,
 minime, etiā p mēbra digeritur syllogismus cōclusionis, cū nō eius
 sūptiones ponūtur. Sed cū ea sumūtur, a quibus syllogismus fit.
 Utile aut ¶ nō cōtinua postulata sumere, ex quibus syllogismi.
 Sed vicissim ad aliā ¶ ad aliā cōclusionē. Nā positus conveniē
 tibuscum iuxta se invicē, magis quod accidit ex ipso, manifestū. Opor
 tet autem ¶ definitione sumere (in quibus possibile est) univ
 salem propositionem non in ipsis, sed in coniugatis. Nam deci
 piunt falsa ratiocinatione se ipsos, quando in coniugato sumitur
 definitio, si non univērsale concedunt. Ut si oportet sumere, quod
 qui irascitur, appetit pœnā, sumatur ira appetitus esse pœna prop
 ter apparentem paruspensionem. Et erit manifestum, quoniam
 hoc sumpto, habemus univērsale, quod prælegimus. At eis, qui
 in ipsis proponunt, sæpe accidit, ut obsistat respondens, quoniā
 magis se habet in eare instantia: ut quoniam nō omnis, qui ira
 scitur, appetit poenam. Nam parentibus irascimur quidem, non
 autem poenam appetimus. Fortasse autem non vera instantia
 est, nam in quibusdam sufficiens poena est, tristari solum. ¶ fa
 cere poenitere. Verū tamen habet aliquid verisimilis: ut non vi
 deatur irrationabile negare propositum: at in ire definitione nō
 similiter facile est instantiam invenire. Præterea proponere oportet
 eum, qui proponit non, ut propter ipsum: sed alterius gratia.
 Nam deuitat ea, quæ ad positionem sunt utilia. Ut autem sim
 pliciter est dicere, qui quam maxime dubium facere, virū quod
 proponitur, an oppositum, sumere vult. Nam cum dubium fue
 rit quidnam ad positionem sit utile, magis, quod ei videtur:
 ponunt. Insuper per similitudinem interrogare. Nam ¶ per sua
 suum

suum est, & latet magis vniuersale. Vt quoniam quemadmo-
 dum scientia & ignorantia contrariorum eadem, sic & sensus
 contrariorum idem. Aut contra, quoniam sensus idem contrario-
 rum est, & scientia. Hoc autem est simile inductioni: non ta-
 men idem. Nam illic quidem a singularibus vniuersale sumi-
 tur, In similibus autem non est, quod sumitur vniuersale, sub
 quo omnia similia sunt. Oportet autem & ipsum sicimet quando
 que instantiam ferre. Nam insuspecte se habent i effidentes
 ad eos, qui videntur iuste argumentari. Vtile autem & dictum
 addere, quoniam consuetum, & dicitur hoc tale. Nam pigre
 scunt, quod solitum est dimouere, instantiam non habentes. Si-
 mul autem & quia vtuntur & ipsi talibus, cauent ea dimoue-
 re. Insuper non diligenter agere, et si omnino vtile sit. Nam ad-
 uersus diligenter agentes, magis renituntur: Et ipsum vt in si-
 militudine proponere. Quod enim propter aliquid aliud proponi-
 tur, & non propter ipsum, vtile ponentibus magis est. Insuper non
 id proponere, quod oportet sumere, sed cui consequens id est ex ne-
 cessitate. Nam & magis concedunt, quoniam non similiter ex-
 his manifestum est, quod consecuturum est, & sumpto hoc, sum-
 ptum est & illud. Et id vltimo interrogare, quod maxime uult
 sumere. Nam maxime prima reuunt. Quoniam plurimi in-
 terrogantium prima interrogant, circa que uel maxime studet.
 Ad quosdam autem prima, que huiusmodi sunt, proponere. Nam propter
 maxime prima admittunt, nisi omnino manifestum sit, quod secuturum
 est. In fine autem proterunt. Similiter autem & quicumque
 arbitrantur acuti esse in respondendo, ponentes enim prima in
 fine recantant, tanquam nihil acciderit ex ijs, que posita sunt.

Ponunt enim prompte confidentes habitui, & arbitantes se nihil esse passuros. Insuper prolongare & interponere, quæ nihil sūt vsus ad orationem: quemadmodum pseudographia vtentes. Nam cum sint plura, immanifestum, in quo falsum sit. Quare & occultant quandoq; interrogantes, in absconso proponētes ea, quæ proposita per se, non ponerentur. Ad occultationem igitur dictis est vtendum.

Pro introductione respondentis loci alij. Cap. II.

Dornatum vero inductione, & diuisione eorū, quæ affinia sunt. Inductio quidem quale quid est, manifestum. Diuidere autem, huiusmodi vt quod iā scientia est scientia melior, aut quia certior est, aut quia de melioribus. Et quoniam scientiarum, aliæ quidē sūt contemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ uero effectiuæ. Vnūquod q; enim taliū coornat quidem orationem, non necessariū autem est, vt dicatur ad conclusionem. Ad diluciditatem autem, exēpla & similitudines afferendum. Modo exempla accommodata fuerint, & ex quibus scimus. Qualia Homerus, non qualia Cherillus, sic enim dilucidius erit, quod proponitur. Vtendum autem in differendo, syllogismo quidem ad Dialecticos magis, quā ad multitudinem. Inductione vero contra, ad multitudinē magis. Dictum est autem de his, & prius. Est aut in aliquibus quidē inducenti possibile interrogare vniuersale, in aliquibus vero nō facile. Quoniam non positum est similitudinibus nomen omnibus commune. Nam quando oportet vniuersale sumere, & sic in omnibus talibus esse dicere, id determinare difficillimum est: qualia sunt ea, quæ proferuntur huiusmodi, & qualia non. Et p

pter hoc saepenumero dissident in disputationibus, alij quidem dicentes similia esse, quae non sunt similia. Alij vero dubitantes quae sunt similia, non esse similia. Quare tentandum in omnibus talibus ipsum nomen affingere, ut neque respondentis liceat dubitare, quoniam non similiter dicitur, quod infertur, neque interroganti calumniari, ut similiter dicto, quoniam plura eorum: quae non similiter dicuntur, similiter videtur dici. Quando autem inducenti in pluribus, non dederit uniuersale, tunc iustum est petere instantiam. Non dicente autem ipso in aliquibus non sic, non est iustum petere in quibus non sic? Oportet enim inducentem prius, sic instantiam petere. Et digne petendum instantias (non in eo quod proponitur) ferre: nisi unum tantum sit huiusmodi, ut dualitas parium numerorum solus primus. Oportet enim eo, qui instat, in altero instantiam ferre, aut dicere: quoniam hoc solum tale est. Ad eos autem, qui instant uniuersali, ferentes autem instantiam non in eodem, sed in equiuoco: ut quoniam habet aliquis non suum colorem, vel pedem, vel manum (habebit enim pictor non suum colorem, et cocus pedem non suum) Disidendo profecto reuera in talibus interrogandum est. Nam latente equiuocatione bene videntur instare propositioni. Si autem non in equiuoco, sed in eodem instans prohibeat interrogationem, oportet auferentem id: in quo instantia est, proponere reliquum uniuersale faciendo, donec sumat, quod utile est. Vt in oblivione, et oblitum esse. Non enim concedunt eum, qui amisit disciplinam, oblitum esse. Quonia transeunte re, amisit quidem disciplinam, oblitus autem non est. Dicendum igitur auferenti id, in quo instantia est, reliquum. Vt si permanente re, amisit disciplinam, dicirco oblitum esse. Similiter autem

aut & cōtra instantes, quoniā maiori bono, maius opponitur ma-
 lum. Proferunt enim quoniā sanitati, quæ minus bonū est bona
 habitudine, maius malū opponitur. Nā egritudinē maius esse
 malū mala habitudine. Aufrendū igitur & in hoc, id in quo
 instantia est. Ablato enim magis ponet: ut quoniā maiori bono
 maius malū opponitur, nisi alterū inferat alterū: quæ admodum
 bona habitudine sanitatem. Non solū aut eo instante, hoc faciendū
 est, sed etiā si sine instantia negauerit, propterea quia preuidet a-
 liquid talium. Nā ablato eo, in quo instantia est, compelletur po-
 nere, quoniam non preuidet in reliquo, in aliquo non sic esse. Si au-
 tem non ponat efflagitatus, instantiam non habebit assignare.
 Sūt autem huiusmodi propositionum, quæ in aliquo falsæ sunt,
 in aliquo autem veræ. In his enim par est auferre, reliquum au-
 tem verum relinquere. Si autem in multis proponenti non ferat
 instantiam, postulandum est ponere. Nam dialectica est propo-
 sitio, ad quam sic in pluribus se habentem non est instantia. Quo-
 niā autem contingit idem & sine impossibili, & per impossi-
 bile syllogizare, demonstranti quidem, & non differenti, nihil re-
 fert vel sic, vel illo modo syllogizare. Differenti autem non est
 utendum per impossibile syllogismo. Nam si sine impossibili qui-
 dem syllogismo syllogizat, minime fiet, ut dubitent. At quando
 per impossibile syllogizant (nisi valde manifestum sit falsum es-
 se) nō impossibile dicunt esse. Quare nō sit interrogantibus, quod
 volunt. Oportet autem proponere, quæcumque in pluribus quidē
 sic se habent, modo instantia aut omnino non sit, aut non in super-
 ficie sic conspiciere. Nam qui non possunt conspiciere in quibus non
 sic

sic, tanquam verum quidem sit, ponunt. Non oportet au-
 tem conclusionem interrogationem facere, alioquin eo remanen-
 te non videretur fieri syllogismus. Nā & saepe cum non interro-
 gat, sed, ut sequens infert, negant. Et hoc facientes non vi-
 dentur per haec redargui, qui non conspiciunt, quoniam accidit
 ex ijs, quae posita sunt. Quando igitur non dicens quidem ac-
 cidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non videtur
 fieri syllogismus. Non videtur autem omne uniuersale di-
 alectica propositio esse, ut quid est homo? aut quocumque modis dicitur
 bonum? Est enim dialectica propositio, ad quam est respon-
 dere sic, vel non. Ad dictas autem non est. Quare non
 sunt dialecticae huiusmodi interrogationes, nisi ipse determinans
 vel diuidens dicat, ut putas ne bonum sic, vel non sic dicitur.
 Nam ad talia facilis responsio vel affirmando vel negando.
 Qua propter tentandum sic proponere huiusmodi propositionū.
 Simul autem & iustum fortasse est ab illo interrogare, quocum
 que modis dicitur bonum, quando hoc diuidente & proponente, nullo
 modo concesserit. Quisquis autem unam orationem multo
 tempore interrogat, male interrogat. Nam si respondeat quidem
 ei interrogato, quod interrogatur, manifestum, quoniam mul-
 tas interrogationes interrogat, aut frequenter easdē. Quare aut
 negatur, aut non habet syllogismū, ex paucis enim ōnis syllogismus
 Si vero non respondeat, nō increpat, aut discedit. Est autē argu-
 mentari difficile, et sustinere facile easdē suppositiones. Sūt autē
 talia, & quae natura sunt prima & quae postrema. Nā prima
 quidem termino indigent. Postrema vero per multa terminan-
 tur, uolēti cōtinuū sumere a primis, aut sophistica uidetur ar-
 gumentatio

gumentationes. Impossibile enim demonstrare quippiam
 est eum, qui non incipit a proprijs principijs, & coniectit us-
 que ad ultima. Definire autem non dignum putant responden-
 tes, neq; si interrogans definierit, aduertunt. Non factio autem
 manifesto, quid nam est ipsum propositum, non facile est argu-
 mentari. Maxime autem quod tale est, circa principia accidit.
 Nam alia quidem per haec monstrantur, ipsa vero non per a-
 lia contingit, sed necesse est de finitione talium unūquodq; cognos-
 cere. Sunt autem difficile argumentabilia, & quae valde propin-
 qua sunt principijs. Nō enim contingit plures ad haec rationes in-
 uenire, cum & horum, & principiorum, per quae necesse est mons-
 trare ea, quae post illa sunt, pauca sint media. Terminorum au-
 tem difficile argumentabiles, ij omnium maxime sunt, quicūque
 utuntur talibus nominibus, quae primum quidem immanifes-
 ta sunt simpliciter ne, an multipliciter dicantur. Adhuc autem
 quae neque nota, utrum proprie, an secundum translationem de-
 definito dicantur. Nam quia obscura sunt, non habent argumē-
 ta, quia vero ignoratur si absque translatione dicitur, quod ta-
 le est, non habet increpationem. Omnino autem omne problema,
 quando fuerit difficile argumentabile, vel termino indigere ar-
 bitrandum est, vel eorum, quae multipliciter, vel eorum, quae se-
 cundum translationem esse dicuntur, vel non longe a principijs:
 aut quia non manifestum est primum nobis hoc idem, quoniam
 etiam dictorum modorum est, quod dubitationem praestat. Nā
 cum manifestus esset modus, perspicuum esset, quoniam aut defi-
 nire, aut diuidere, aut propositiones inuenire oporteret, quippe cū
 per has ostendantur ultima. Et in multis positionibus (non bene
 assigna

assignata definitione) non facile est disputare atque argumentari: ut utrum unum unicontrarium an plura? Definitis autem contrarijs aliquo modo, facile est ostendere, utrum cōtingit plura eidem esse contraria, an non? Eodem autem modo et in alijs definitione indigentibus. Videntur autem et in disciplinis, quaedam ob definitionis defectum, non facile describi. Ut et quoniam, quae ad latus secant planum linea, similiter diuidit et lineam et locum. Definitione autem dicta, statim manifestum est, quod dicitur. Nam eadem diuisionem habent loca, et linea. Est autem definitio eius orationis haec. Simpliciter autem prima elementa, positis quidem definitionibus (ut quid linea, et quid circulus) facillimum est ostendere. Verum non multis ad unumquodque eorum est argumentari, quoniam non sunt multa media. Si autem non ponantur principiorum definitiones, difficile. Fortasse autem omnino impossibile. Similiter autem his, et in illis, quae sunt circa orationes, se habet. Non igitur latere oportet, quando difficile est argumentabilis positio, quoniam passa est aliquid eorum, quae dicta sunt: Quando autem erit ad dignitatem et propositionem maior labor disputare, quam ad positionem, dubitare utique posset quispiam: utrum ponenda sint talia, an non? Nam si non ponat, sed poscat et ad illa disputare, maius precipiet, quam quod in principio positum est. Si vero ponat, credet ex minus credibilibus. Si igitur oportet non difficilius problema facere, ponendum. Si autem per notiora syllogizare, non ponendum. An discenti quidem non ponendum, nisi notius sit. Exercitanti vero, ponendum, si verum solum appareat. Quare manifestum, quoniam non similiter et interroganti, et docenti existimandum est esse ponendum.

Quo pacto igitur interrogare, & ordinare oportet, pene sufficiens
unt, quae dicta sunt.

Loci pro respondente.

Cap. III.

Et responsione aut primis quidem determinan-
dum, quidnam sit opus bene respondentis, quae-
admodum bene interrogantis. Est aut interro-
gantis quidem sic ducere orationem, ut faci-
at respondentem dicere inopinabilia, quam
ea, quae propter positionem sunt necessaria. Respondentis vero,
non propter se apparere accidere impossibile, aut quod praeter opi-
nionem est, sed propter positionem. Nam alterum fortasse pec-
catum ponere primum, quod non oportet, & alterum positum non
servare aliquo modo. Quia autem sunt indeterminata ijs, qui
exercitationis, & experientiae gratia orationes faciunt, (nam non
eadem considerationes & discipulis & docentibus, & concertan-
tibus, & his, & ijs, qui semper se invicem exercet inspectionis gra-
tia. Nam discipulis quidem ponenda sunt semper ea, quae videtur.
Quippe cum nullus conetur falsum docere. Concertantium ve-
ro, interrogantem quidem videri aliquid facere oportet omni-
no. Respondentem autem, nihil videri pati. Et in Dialecticis
congregationibus, quae non concertationis, sed experientiae, & in-
spectionis gratia orationes faciunt, nondum enucleatum est, quo
pacto oporteat coniectare respondentem, & qualia dare,
& qualia non ad bene aut non servandam positionem.)
Quoniam igitur nihil habemus traditum ab alijs, ipsi aliquid
dicere tentemus. Necessse est itaque respondentem sustinere orationem,
ponendo aut probabilem, aut improbabilem positionem, aut ne-

utrām

utram, & aut simpliciter probabilem, aut improbabilem, aut in
 determinate, huic alicui ut aut sibi, aut alij. Nihil aut refert
 quous mō probabilis, aut improbabilis fuerit. Nā idē modus erit
 bene respōdendi, vel dandi, uel non dandi, quod interrogatū est.
 Cum igitur improbabilis fuerit positio, necesse est & cōclusionē
 probabilem fieri. Cū vero probabilis, improbabilem: quippe cū sem-
 per oppositū positionis interrogans cōcludat. At si neq; probabile
 neq; improbabile fuerit, qd positū est, et cōclusio erit tali. Quoniā aut
 bene syllogizans, ex probabilioribus, & notioribus propositū demō-
 strat, manifestū, quoniam cū simpliciter improbabile fuerit, qd
 ponitur, nihil dandū est a respōdente, quod non videtur simpli-
 citer, nec qd videtur quidē, minus tamen cōclusionē videtur.
 Nā cū improbabilis est positio, probabilis est cōclusio. Quare oportet,
 quae sumuntur, probabilia esse omnia, & quidē magis probabilia,
 quam quod proponitur, si debet per notiora, quod minus notū est,
 cōcludi. Quare si neq; tale est quippiam eorū, quae interrogātur,
 non ponendū est a respōdente. Si autē positio fuerit simpliciter
 probabilis, lucidum est, quoniā conclusio erit simpliciter impro-
 babilis. Ponendū igitur & quae videntur omnia, & eorū, quae non
 videntur, quaecūq; sunt minus improbabilia cōclusionē. Nā suffi-
 cienter sic videbitur disceptatū esse. Similiter aut erit & si neq;
 improbabilis, neq; probabilis est positio. Nā sic, & quae vidētur
 omnia dandum, & eorum, quae non vidētur, quaecūque minus
 sunt improbabilia cōclusionē. Sic enim probabiliores occidit orati-
 ones fieri. Si igitur simpliciter quidē probabile uel improbabile, qd poni-
 tur, ad ea, quae vidētur simpliciter cōparatio faciēda. Si aut nō sim-
 pliciter probabile, uel improbabile sit, qd ponitur, sed respōdētī, ad se, qd
 videtur

videtur, & non videtur, iudicando, ponendum vel non ponendum. Si vero alterius opinionem tuetur respondens, manifestum, quoniam ad illius mentem aspiciendo ponere singula debet, et negare. Quare & qui tuentur extraneas opiniones, ut bonum & malum esse idem, (quemadmodum Heraclitus inquit) non dant non inesse simul contraria eidem: non quia videtur eis hoc, sed quia secundum Heraclitum sic dicendum. Faciunt autem hoc & qui suscipiunt ab invicem positiones. Coniectant enim ac si is dicat, qui ponit. Manifestum igitur quae coniectandum respondenti, siue simpliciter probabile, siue alicui, positum. Quoniam autem est necesse omne, quod interrogatur, aut probabile, aut improbabile esse: aut neutrum, & aut ad orationem, aut non ad orationem esse, quod interrogatur. Si sit quidem quod videtur, & non ad orationem, dandum est dicendo, quoniam videtur. Non enim interimitur (posito eo) quod in principio. Si vero non videtur, & non ad orationem, dandum quidem, sed annotandum (quoniam non videtur ad deitatem absurditatis. Si vero sit ad orationem, & videatur, dicendum, quoniam videtur quidem, sed valde propinquum ei, quod in principio est, & interimitur, eo posito, quod propositum est. Si autem ad orationem quidem, sed valde improbabile sit postulatū: fatendum, quoniam accidit hoc posito: ac valde absurdum esse quod proponitur. Si vero neque probabile, neque improbabile, si nihil quidem ad orationem, dandum nihil determinandum. Si autem ad orationem, annotandum, quoniam interimitur eo posito, quod in principio est. Nam sic & qui respondet, nihil videbitur propter hoc pati, si quidem praevidens singula posuerit. Et qui interrogat, assequetur syllogismum, positus ab eo omnibus

nibus probabilioribus conclusione. Quicumque vero non ex proba-
 bilioribus conclusione conantur syllogizare, perspicuum, quoniā
 non bene syllogizant. Quare has interrogaciones non ponendum.
 Similiter autem ¶ in ijs, quæ obscure, ¶ multipliciter dicuntur
 occurrendum est, Nam quia permissum est respondenti non discēti
 dicere non disco, ¶ multipliciter dictum, non ex necessitate confi-
 teri, vel negare: manifestū, quoniā primū quidem, nisi planum
 sit, quod dicitur, non pigrescendum est dicere, non intelligo. Nā sepe
 propterea, quia in interrogantibus nō clare dant, occurrit aliquid
 difficile. Si autē notum quidē sit, multipliciter autem dictū, si
 in omnibus quidē verū vel falsum sit, quod dicitur, dandum sim-
 pliciter, quod dicitur, vel negandū. Si autem in aliquo quidem
 sit verū, in aliquo autem falsum, annotandum est, quoniā mul-
 tipliciter dicitur: ¶ quoniam hoc quidem falsum, illud autem
 verū est. Nam cū posterius distinguitur, immanifestū, si ¶ in
 principio ambiguum animaduertit. Si autē nō prouiderit du-
 bium, sed in alterum aspiciens posuerit. dicendum ad eū, qui in al-
 terum ducit, quoniam non ad id aspiciens dedi. sed ad alterū eo-
 rum. Nā pluribus existentibus, quæ sub eodē nomine, vel eadem
 oratione sunt, facilis est ambiguitas. At si ¶ dilucidū, ¶ sim-
 plex sit, quod interrogatur, aut sic, aut non respondendum. Quoni-
 am autem omnis propositio syllogistica, aut earū aliqua est ex
 quibus est syllogismus aut propter aliquam illarum: manifestū,
 quoniam interdum alterius gratia sumentur: cum plura similia
 interrogant, nam aut per inductionem, aut per similitudinem
 plerunque uniuersale sument. Singularia igitur omnia ponendū:
 si vera sint, ¶ probabilia. Ad uniuersale autem ten-
 tandū

randum instantiam ferre. Nam sine instantia, vel qua sit, vel qua videatur, prohibere orationem proteruire est. Quare si multis apparentibus: non dederit vniuersale, qui non habet instantiam, manifestum est, quoniam proteruit. Insuper si neque contra argumentari habeat, quoniam non verum, longe magis videbitur proteruire: quamuis nec hoc sufficiat. Nam complures rationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile est soluere. Velut Zenonis quoniam non contingit moueri, neque stadium pertransire. Sed non propter id, quae sunt opposita his non ponendum. Si igitur quisquam neque contra argumentari habeat, neque instare et non ponit, dilucidum, quoniam proteruit. Est enim in disputationibus proteruia, responsio prater dictos modos syllogismi destructiua. Sustinere autem et positionem, et definitionem ipsum sibi ipsi oportet praeargumentando. Nam ijs, ex quibus intermit interrogantes, quod ponitur manifestum, quoniam aduersandum, in opinabilem vero suppositionem cauendum sustinere. Erit autem inopinabilis multipliciter. Nam et ea, ex qua absorta contingit dicere: ut si omnia dicat aliquis moueri, aut nihil. et quae cumque peioris moris, esse eligenda. Insuper et quae sunt contraria consilijs, ut quoniam voluptas bonum, et iniuriam facere melius, quam iniuriam pati. Nam non (ut orationis gratia sustinentur, sed ut dicentem ea) quae videntur, oderunt. Quaecumque vero orationum falsum syllogizant soluendum interimendo id propter quod fit falsum. Nam non is, qui quoduis interimit, soluit, neque si falsum est, quod interimitur. Habere enim potest plura falsa oratio. Vt si quis sumat sedentem scribere, Socratem vero sedere. Accidit enim ex his Socratem scribere. Interempto igitur Socratem se-
 dero

dere nihil magis soluta est oratio: quamuis falsum sit postulatum, sed non propter id oratio falsa. Nam si quis sit sedens quidem, non scribens autem, non amplius in tali apte accommodabitur eadem solutio. Quare non id interimendum, sed sedentes scribere. Non enim omnis, qui sedet, scribit. Soluti igitur omnino, qui interimit id, propter quod fit falsum. Nouit autem solutionem, qui scit, quoniam propter id falsa est oratio, quemadmodum in iis, que falso describuntur. Non enim sufficit instare, neque si falsum sit, quod interimitur, sed id, propter quod falsum, assignandum. Sic enim erit manifestum, utrum proficiens aut non? facit instantiam.

Loci communes pro interrogante et respondente. Cap. IIII:

St autem prohibere concludi orationem, quadrupliciter. Nam aut interimendo id, propter quod fit falsum aut, ad interrogantem instantiam ducendo. Saepe enim non soluit quidem, tamen qui interrogat, non potest longius procedere. Tertium autem ad interrogata. Accidit enim ex interrogatis quidem non fieri, quod volumus. Quoniam non bene interrogata sunt. Addito autem aliquo fieri conclusionem. Si igitur non amplius potest producere interrogata, ad interrogantem erit instantia. Si autem potest, ad interrogata. Quartum autem, et pessima instantiarum est, que est ad tempus. Nam quidam talibus instant, ad que disputare pluris est temporis, quam presentis exercitationis. Instantie igitur ut dictum est prius, quatuor modis fiunt. Solutio autem est earum, que dictae sunt, prima tantum. Reliquae autem prohibitiones quaedam, et impedimenta conclusionum. Inculpato vero oratio, et secundum ipsam orationem, et quando interrogatur, non eadem. Plerumque enim quod non bene disputetur oratio, is, qui interrogatur est causa

Quoniam

Quoniam non concedit ex quibus ad positionem bene erat dispu-
 tare. Non enim est in altero solo bene absoluere commune opus.
 Necessarium igitur quandoq; ad dicentem & non ad positionē
 argumentari. Quando is, qui respondet, contraria interroganti
 praesumit corroborare. Proterientes igitur altercatorias, et nō
 Dialecticas faciūt exercitationes. Insuper autem, quia exercita-
 tionis, & experimenti gratia, & non doctrina hmoi sunt ora-
 tiones, perspicuum, quoniam non solum vera syllogizandum,
 sed etiā falsum. Nec per vera semper, sed quādo etiā per falsa.
 Sape enim vero posito interimere necesse est disputantem. Qua-
 re proponenda falsa: quādoq; autem & falso posito, interimen-
 dum per falsa. Nihil enim prohibet alicui videri, quae non sunt,
 magis quam vera. Qua propter ex ijs, quae illi videntur orati-
 one facta, magis erit suavis, quam adiutus. Oportet autē eum,
 qui bene transfert. Dialectice, & non contentiose transferre. Ut
 Geometrā, geometricē, siue falsum, siue verum sit, quod conclu-
 dendum est. Quales autem Dialectici syllogismi, dictū est pri-
 us. Quoniā aut peruersus socius est, qui impedit cōmune opus, patet,
 quoniā etiā in orationibus. Nam cōe quippiam, quod proponi-
 tur, & in illis est. Præterquam in concertantibus, in quibus quidē
 non est eundem vtriusq; finem assequi. Nam plures vno impossi-
 bile est vincere. Differet autem nihil siue in respondendo, siue in
 interrogando fiat. Nam & qui contentiose interrogat, praeue di-
 sputat, & qui in reospondendo non dat, quod videtur, neq; susci-
 pit quicquam, quod vult interrogans. Manifestum igitur ex ijs,
 quae dicta sunt, quoniam non similiter increpandum & secundū
 seipsam orationem, & interrogantem. Nam nihil prohibet ora-
 tionem

tionem quidem prauā esse, interrogantē vero, ut possibile est, optime contra respondentē disceptare. Nam contra proteruos non possibile est fortasse statim sumere quales quis vult, sed quales fieri possibile, faciendi syllogismi. Quomam autē est indeterminatum, quando contraria, & quando ea, quae sunt in principio, sumunt homines (Nam plerunq; per seipsos dicētes cōtraria dicunt, & abruentes prius, dant posterius, quoniā interrogantes & contraria, & quae in principio plerunq; subaudiunt) necesse est prauas fieri disputationes. Causa autē est qui respondet, haec quidem non dans, illa autē i alia dans, manifestū igitur, quoniā nō similiter inculpandum & interrogantes, & orationes. Orationis autē secundū se, quinq; sunt inculpationes. Prima quidem, quādo ex interrogatis neq; quod propositum est, neq; omnino quicquam concluditur, cum vel falsa sint, vel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in quibus consistere debet cōclusio, & neq; ablati quibusdam, neq; additi, neq; his quidem ablati, illis vero additi, fit conclusio. Secunda aut, si ad positionem non fiat syllogismus & ex talibus, eo modo, quo dictum est. Tertia vero, si additi quibusdam, fiat syllogismus. Haec autē sint deteriora ijs, quae interrogantur, & minus probabilia conclusione. Rursum si ablati quibusdam, nam quandoque sumunt plura, quam sint necessaria. Quare non eo quod haec sint, fit syllogismus. Insuper si ex inopinabilioribus, & minus credibilibus conclusione, aut si ex veris sed maiore opera indigentibus demonstrari quam problema. Nō oportet autē omniū problematum syllogismos existimare similiter probabiles esse, & suasibiles. Nam natura statim sunt alia quidem facilia, alia vero difficiliora eorum, quae quaeruntur.

Quare si ex aliquibus, ut fieri potest, maxime probabilibus conie-
 cturam fecerit, disputatū bene est, Manifestū igitur, quoniā ora-
 tionis non eadē inculpatio et ad problema, et ad se. Nā nihil se-
 cundū se quidē orationē prohibet esse vituperabile, ad problema
 autē laudabile. Et rursus e diuerso secundū se quidē laudabilem
 ad problema autē vituperabile: quando ex pluribus probabilibus
 et veris facile est concludere. Erut quandoq; etiā oratio conclu-
 dens, quā non concludens deterior, quando illa quidē ex absurdis
 concludit, cū non sit tale problema. Hec autē indiget talibus, que
 sunt probabilia et vera, cū nondū in assumptis sit oratio. Eos
 autem, qui per falsa verū concludūt, non iustū est inculpare, nā
 falsum quidē semper necesse est per falsa syllogizare, verū autē quā-
 doq; per falsa est syllogizare, manifestū autē id ex analyticis. Cū
 autē demonstratio sit alicuius dicta oratio, si aliquid aliud est,
 quod ad conclusionem nullo modo se habet, nō erit ex illo syllogis-
 mus. Sed si appareat, sophisma erit, non demonstratio, et est
 philosophema quidē syllogismus demonstratiuus, et Epichirema
 syllogismus dialecticus et sophisma syllogismus contentiosus, et
 aporema syllogismus dialecticus contradictionis. Si vero ex
 utrisq; que videantur aliquid ostendatur nō autē similiter vide-
 antur, nihil prohibet, quod ostēditur, magis altero videri. Sed si
 hoc quidē videatur, illud autē neutro mō sit, aut si hoc quidē vi-
 deatur, illud autē similiter non videatur si similiter utiq; erit, et
 nō itaq;. Si magis alterū sequetur qd est magis. Est autē quoddā
 et idē ad syllogismos peccatū, quādo ostenditur per lōgiora qd
 cōtingit pbreuiora, et que orationi insunt. Vt quoniā est opinio
 magis altera quā altera, si quis petat ipsum unumquodq; maxi-

me esse, & opinabile esse ipsum quod vere est. Quare quibusdā magis ipsum. Ad quod autem magis, magis dicitur esse, esse autem & ipsum opinari verum. An erit certior quibusdam. Petitum enim est & ipsam opinionē verā esse, et ipsum unūquodq; maxime esse. Quare eadem opinio, quæ maxime vera est, certior est. Sed quæ nequitia maior, quam quæ facit, circa id, cuius est oratio, latere causam. Oratio autem est manifesta, uno quidem modo, & publicissimo, si sit concludens sic, ut nihil oporteat interrogare. Vno autem & qui maxime dicitur, cum sumpta quidem, sumpta ea, ex quibus necessarium est esse, sint tamen per conclusionem terminata. Insuper si defuerit aliquid, quod est valde probabile.

Pro opponente & respondente loci communes.

Caput. V.

Falsa autem oratio vocatur quadrupliciter, uno quidem modo, quando apparet concludere, non concludens, quæ vocatur syllogismus litigiosus. Alio autem modo, quando concludit quidē, nō tamē ad propositum, quod accidit maxime in ijs, quæ ad impossibile ducunt. Aut ad propositum quidem concludit, non tamen secundū propriam disciplinam. Hoc autem est, si ea, quæ non est medicinalis, videatur esse medicinalis, aut Geometrica, quæ non est Geometrica, aut dialectica, quæ non est dialectica, siue verum, siue falsum sit, quod accidit. Alio autem modo, si per falsa concludit. Huius autem erit quandoque quidem conclusio falsa, quandoque autem vera. nam falsum quidē semper per falsa concluditur. Verum autem possibile est, & nō per vera, ut dictū

est prius. Esse vero falsam orationem, dicentis peccatum potius quam orationis est, & neq; dicentis semper, sed cum latuerit ipsum, quod falsam orationem dixit aliquam. Nam secundum se falsum pluribus veris suscipimus magis, si ex ijs, quae maxime videntur, interim sit aliquid verorum. Talis enim existens verorum, demonstratio est. Oportet enim positorum aliquid non esse omnino. Quare erit huius demonstratio. Si autem verum concludat per falsa, & valde absurda, earum, quae per falsum syllogizant, conpluribus deterior erit: erit autem talis, & quae per falsum concludit. Quare manifestum, quod prima quidem consideratio orationis secundum seipsam est, si concludit: secunda, utrum verum uel falsum, tertia vero ex qualibus quibusdam. Nam si ex falsis quidem, opinabilibus tamen, rationabilis. Si autem ex existentibus quidem, sed inopinabilibus, praua. Si autem & falsa, & valde inopinabilia sint, dilucidum, quoniam praua & simpliciter & ad rem. Id autem quod in principio, & contraria quoniam pacto peteret interrogans, secundum veritatem quidem in analyticis dictum est, secundum opinionem vero nunc dicendum. Petere itaque videtur id, quod est in principio, quinque modis, Manifestissimo quidem, & primo, si quis ipsum, quod monstrari oporteat, petat. Hoc autem in eo ipso quidem non facile latere potest. In multiuocis autem, & in quibuscumque nomen, & oratio idem significat, magis. Secundo autem, quando quod particulariter oportet demonstrare, uniuersaliter quis petierit, ut qui argumentatur, quoniam contrariorum una disciplina, omnium oppositorum postulauerit unam esse. Nam videtur id, quod oportebat secundum se ostendere, cum alijs petere pluribus. Tertio, si quis quod uniuersaliter

ter est ostendere propositum, particulariter petat, ut si de omnibus contrarijs propositum est, de aliquibus postulet. Videtur enī hic, quod cum pluribus oportebat ostendere, secundū se extra petere. Rursus, si quis diuidens petat problema, ut si oportet ostendere Medicinam sani & aegri, utriūq; extra postulet. Aut si quis eorum, quae sequuntur se inuicem ex necessitate, alterum petat, ut latus incommensurabile esse diametro, si oporteat ostendere, quoniam diameter lateri. Et Aequaliter autē & contraria petunt ei, quod ex principio est. Nam primo quidem, si quis opposita petat secundum affirmationem, & negationem. Secundo autem contraria secundū oppositionem, ut bonum & malum idē. Tertio vero si quis uniuersaliter postulās, particulariter petierit contradictionem, ut si quis sumens contrariorum unam disciplinam, sani & aegri alteram esse petat. Aut si hoc petens, in uniuersali oppositionem tentet sumere. Rursus si quis petat cōtrarium ei, quod ex necessitate accidit per ea, quae posita sunt. Et si quis ea quidem non sumat, quae opposita, sed alia petat duo, ex quibus erit opposita contradictio. Differt autem contraria sumere ab eo, quod est in principio. Quoniam huius quidem est peccatum ad conclusionem (nam ad illam aspicientes, quod in principio, est dicimus petere) cōtraria autem sunt in propositionibus, quo ipse aliquo modo se habeant ad inuicem. Ad exercitium autē, & executionem talium orationū, primum quidem conuerrere assuescere oportet orationes. Sic enim et ad id, quod dicitur, facilius nos habebimus, & in paucis plures sciemus orationes. Nam conuerrere est transumentem conclusionem cum reliquis interrogationibus interimere unum quippiam eorum, quae dicta

dicta sunt. Neceſſe enim ſi concludio non eſt, unam aliquam interimere propoſitionum, ſi quidem omnibus poſitis, neceſſe eſt rat concludionem eſſe. Et ad omnem poſitionem, & quoniam ſic, & quoniam non ſic, argumentum conſiderandum: & cum inueneris, ſolutionem ſtatim & querendum. Sic enim ſimul accidet & ad interrogandum: & ad reſpondendum exerceri. Et ſi ad nullum alium habemus, ad nos ipſos mutuo cōparare, eligentes quæ ad poſitionem eandem argumenta ſunt. Hoc enim & ad cognoscendum multam facilitatem præbet, & ad redarguendum magnum habet adiumentum, quando quiſpiam promptus eſt argumentari, & quoniam ſic, & quoniam non ſic. Nam ad contraria accidit facere obſervationem, & ad cognitionem, & ad eam (quæ ſecundum philoſophiam eſt) peritiari poſſe conſpicere, & conſpexiſſe, quæ ab utraque ſuppoſitione, non paruum inſtrumentum. Nam reliquum horum recte eligere alterum. Oportet autem ad id, quod tale eſt, eſſe ingenioſum & hoc eſt ſecundum veritatem eſſe ingenioſum, poſſe bene eligere verum, & diffugere falſum. Quoniam qui bene nati ſunt probe facere poſſunt. Quippe cum qui amant, & qui oderunt, quod profertur, facile diſcernunt, optimum. Et ad ea, quæ ſæpiſſime incidunt problemata, ſcire oportet orationes, & maxime quæ pro primis poſitionibus ſunt. Nam in hiſ ſæpe contendunt, qui reſpondent. Insuper etiam terminorum copioſos eſſe oportet, tum probabiliū, tum etiam primorum atque ſe habere promptos. Nam per hæc ſiunt ſyllogiſmi. Tentandum autem & ea (in quæ ſæpiſſime incidunt orationes aliæ) tenere. Nam quemadmodum in Geometria ante opus eſt circa elementa exer-

ciatum esse, & innumeris circa capitales prompte se habere.
& multum refert ad hoc quod est & alium numerum cognos-
cere multiplicatum, similiter & in orationibus promptum esse
ad principia, & propositiones in ore scire. Nam quemadmo-
dum in memoria sensorio solum loci positi, statim faciunt ip-
sas res memorare, ita hæc ad ratiocinandum promptiorem effi-
ciunt. quippe cum ad determinatas illas secundum numerum
inspiciant. Et propositionem communem magis quam ora-
tionem in memoria ponendum, nam principio, & suppositio-
ne mediocriter copiosum esse difficile est. Insuper orationem
unam plures facere assuescendum, veluti ij, qui occultissime
abscondunt. Tale autem erit, si quis quam plurimum recesserit
a cognatione eorum de quibus est oratio. Erunt autem poti-
ores orationum uniuersales maxime, quæ id pati possunt
Vt quoniam non est una plurium disciplina. Sic enim
& in ijs, quæ sunt ad aliquid, & in contrarijs, & in
conjugatis est. Oportet autem reminisci uniuersales facere
orationes, tametsi fuerit disputans particulariter, sicut enim
& plures licebit unam facere. Similiter autem & apud
rhetores in enchymematibus. Eundem autem quam maxi-
me fugere in uniuersale ferre syllogismos. Et semper oportet
considerare orationes, si in pluribus communibus disputan-
tur. nam omnes particulares in uniuersali disputate sunt. Et
inest in particularibus eius, quod est uniuersale, demonstratio.
Cum non sit syllogizare quicquam sine uniuersali. Exercitatio
autem facienda, inductiuarum quidem ad rudem. Syllo-
gisticarum vero ad expertum. Omnino autem exercitationis
gratia

gratia disceptantibus tentandum afferre aut Syllogismum de
 aliquo, aut propositionem, aut solutionem, aut instantiam: siue
 recte quis dicat, siue perperam: vel ipse vel alter, & ad quippi-
 am vterque. Ex his enim facultas. Exercitatio autem facul-
 tatis gratia: et maxime circa propositiones & instantias. Est
 enim (ut simpliciter dicamus) Dialecticus propositiuus & in-
 stantiuus. Est autem proponere quidem unum facere, quae sunt
 plura. Instare autem, quod unum est, facere plura. Nam aut
 diuidit, aut interimit, hoc quidem dans, illud autem non dans
 eorum, quae proposita sunt. Non est autem cum omni disputadū,
 neque contra quemlibet exercitandum. Eset enim necesse ad ali-
 quos prauas fieri orationes. Sed ab eo, qui tentat apparere, omni-
 no diffugiendum. & si iustum quidem sit omnino tentare rati-
 cinari, non tamen pulchrum: cum non oporteat aduersus quoslibet
 facile consistere. eset enim necesse inde prauiloquium emerge-
 re. Nam & qui excitati sunt, non possunt abstinere a disputa-
 tione sine altercatione. Oportet autem f. Etas habere orati-
 ones ad huiusmodi problemata, in quibus cū pau-
 cissimorum copia eas ad quam plurimas
 utiles habeamus. Illa vero sunt uni-
 uersales, & ad quas in promptu
 quippiam adinuenire
 difficile est.

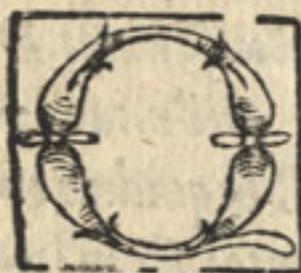
PRIMVS LIBER ELENCHORUM
sophisticorum. Aristotelis.

Quid intendit, et aliquem syllogismum,
sophisticum esse. CAP. I.

Et sophisticis autem elenchis, de quibus ijs qui elen-
chi quidem videntur, non autem sunt elenchi,
sed paralogismi, dicamus incipientes secundum
naturam a primis. Quod igitur alij quidem
sint syllogismi, alij autem (cum non sint,) vi-
deantur, manifestum est. Nam quemadmodum et in alijs id
fit per quandam similitudinem, sic et in orationibus se habet. E-
tenim hi quidem habitum probe habent, illi vero videntur ex
tribuitumens, et parantes seipsos. Et pulchri, hi quidem ob
pulchritudinem, illi autem videntur, seipsos fucantes. Et in ip-
sis inanimatis quoque similiter. Nam et illorum haec quidem ar-
gentum, ista vero aurum reuera sunt. Illa vero non sunt quidem,
apparent autem secundum sensum, ut lithargyrina, et stanea,
argentea, et felle tincta, aurea. Eodem autem modo et syllogis-
mus et elenchus, hic quidem est, ille vero non: est apparet autem
propter imperitiam. Imperiti enim velut distantes a longe, spe-
culantur. Nam syllogismus quidem ex quibus est positus, ut duc-
amus aliquid aliud ex necessitate ab ijs, quae posita sunt, per ea, quae
posita sunt. Elenchus autem syllogismus, cum contradictione con-
clusionis. Hi autem hoc non faciunt, videntur autem ob multa,
rr causas

causas, quarum vnus locus aptissimus & publicissimus per nomina est. Nam cum non si res ipsas secundum se ipsas ferentes disputare. Sed nominibus pro rebus utimur notis, quod accidit in nominibus, In rebus quoq; arbitramur accidere, quemadmodum in ijs qui calculis supputant. Sed hoc non est simile. Nam nomina quidem finita sunt, & orationum multitudo: res vero numero sunt infinitae. Necesse itaq; est plura eandem orationem & nomen vnū significare. Quemadmodum igitur & illic, qui non sunt idonei calculos sustinere, a scientibus decipiuntur, & ipsi disputantes, & alios audientes. Ob hanc igitur causā, & eas, quae dicenda sunt, est syllogismus, & elenchus, apparatus non existens aut. De generibus disputationū. Cap. II.

Noniam aut quisbusdam magis operae precium est videri esse sapientes, quam esse, et non videri. (Est enim sophistica apparens sapientia, non existens aut: et sophista pecuniosus ab apparere sapientia, et non ab existente) manifestū, quoniā necessariū illis etiam est magis videri facere sapientis opus, quam facere, et non videri. Est autem (ut vnum ad vnum sic dicere) sapientis opus in vnoquoq; non mentiri quidem ipsum, de quibus nouit, mentionem autem manifestare posse. Hec autem sunt, alterum quidem quatenus potest dare orationem, alterum vero, quatenus potest sumere. Necesse est igitur illos, qui volunt sophisticè agere, dictarum orationum genus querere, operae precium enim est. Nam huiusmodi potestas faciet videri sapientes, cuius sunt desiderium habentes. Quod igitur tale orationum genus sit, et quod talem appetant potestatem illi, quos vocamus sophistas, manifestum est.

ex moribus
qui ignorant,
non loquuntur
&
facile decipi

est. Quot autem sunt species sophisticarum orationum, & ex quot numero potestas ea constat, & quot partes contingit esse negotii, et de alijs quæ suffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. Sunt igitur ad disputandum orationum genera quatuor: doctrinales, Dialectica, tentatiua, contentiosa. Et doctrinales quidem sunt, quæ ex proprijs principijs cuiusque discipline, & non ex his, quæ videntur respondententi, syllogizant. Nam oportet credere eum, qui discit. Dialectica autem, quæ ex probabilibus contradictionis sunt syllogistica. Tentatiua vero ex ijs, quæ videntur respondententi, & quæ necessarium est eum scire, qui simulat se habere scientiam, quomodo determinatum est in alijs. Ac contentiosa, apparenter syllogistica sunt, ex ijs, quæ apparent probabilia. De demonstratiuis quidem in Analyticis dictum est, de Dialecticis vero & tentatiuis, in ijs, quæ prius, de altercatorijs autem, & contentiosis nunc dicendum.

Finis sophistica, & loci sophistici in dictione. Cap. III. i

Primum igitur sumendum est, quot coniectantur qui in orationibus decertant, atque coaltercatur. Sunt autem hæc quæque numero, redargutio, & falsum, & inopinabile, & solecismus, et quintum, quod est facere nugari eum, qui condisputat. hoc autem est frequenter cogere idem dicere. Aut non est unumquodque horum, sed apparet esse. Maxime enim voluit videri redarguere. Secundo falsum aliquid monstrare. Tertio ad hoc, quod est inopinabile ducere. Quarto solecismo uti facere. Hoc autem est facere secundum locutionem barbarizare ex oratione respondenti. Ultimo frequenter idem dicere. Modi autem redarguendi sunt duo

nam alij quidem sunt in dictione, alij vero extra dictionem. Sunt autem ea quidem quae in dictione faciunt phantasiā, sex numero. Videlicet, equiuocatio, amphibolia, compositio, diuisio, accentus, & figura dictionis. Huius autem fides & per inductiōem, & syllogismū, & si quis sumatur alius, & quoniam totidem modis, si eisdem nominibus, & eisdem orationibus nō idē significamus. Sunt autem propter equiuocationē huiusmodi orationes, ut quoniam discunt scientes. Nam ea, quae memoriter dicuntur, discunt grāmatici. Discere enim equiuocum est: & hoc est intelligere eum, qui utitur scientia, & hoc est accipere scientiam. Et rursū, quoniam mala bona sunt, nam quae expediūt bona sunt. Mala autem expediunt. Duplex enim expediens est & necessarium, quod accidit plerunq; in malis. (Est enim quoddam malum necessarium,) & bona quoq; expedientia dicimus esse. Insuper autem eundem sedere & stare, & egrotare, & sanum esse. Nā qui surgebat, stat, & qui sanabatur, sanus est. Surgebat autem sedens, & sanabatur egrotans. Egrotantem enī quodlibet facere, aut pati, non unum significat. Sed quādoq; quidem, qui nunc egrotat, aut sedet, quandoq; aut, qui egrotabat prius. Veruntamen sanabatur quidem egrotans, & egrotans: sanus autem non cum egrotans, sed egrotans non nunc, sed prius. Per amphiboliam autem, sunt tales; velle capere me hostes. Et putas ne quod quis cognoscit, hoc cognoscit. Etenim & cognoscentem & cognitum contingit quasi significare hac oratione. Et putas qđ quis videt, id videt: videt autē colūnā, quare columna videt. Et putas, qđ tu dicis esse, hoc tu dicis esse? Saxū autē dicis esse. Tu ergo dicis saxū esse. Et putas ne est silētē dicere. Duplex

enim est & silentem dicere, & hunc dicere silentem, & quæ dicuntur. Sunt autem tres modi secundum æquiocationem & amphiboliã. Unus quidem, quando oratio vel nomen plura significat principaliter, ut aquila vel canis. Alius autem, quando soliti, sumus sic dicere. Tertius vero modus, quando cõpositum plura significat, separatim vero simpliciter, ut scire literas. Nam utrumque fortasse unum quidem significat, & scire, & literas: ambo autem plura. Aut literas ipsas scientiam habere, aut literarum, aliũ. Amphibolia igitur & æquiocatio propter hos modos sunt. Propter compositionem vero huiusmodi sunt, ut possibile est sedentem ambulare, & non scribentem scribere. Non enim idem significat, si diuidens quis dicat, & componens: quoniam possibile est sedentem ambulare, et non scribentem scribere. Et hoc identidem (si quis componat) non scribentem scribere, significabit profecto quoniam habet potestatem, ut non scribens scribat. Si quis autem non componat, quoniam habet potestatem, quando non scribit, ut scribat. Et discit nunc literas, si quis didicit quas scit. Insuper quod unum solum potest ferre, plura potest ferre. Propter vero diuisionem, quoniam quinque sunt duo et tria, paria, et imparia. Et quod maius æquale, tantumdem enim et adhuc amplius. Nam eadem oratio diuisa et cõposita non idem sepep videbitur significare. Ut ego te posui seruũ, existentem liberũ, et hoc, quinquaginta virorum ceterum diuus liquit Achilles. Propter accentum autem in ijs, quæ sunt sine scriptura, non facile est dialecticis facere orationem. In scripturis autem, et poematibus magis, ut metuo longas pereunte noctes, Lydia dormis: et heu quia nam tanti cinxerunt æthera nimbi. Quæ igitur per accentum sunt. Hæc sunt: Quæ autem propter figuram

ELENCHORVM.

figurā dictionis accidunt, quādo non idē similiter interpretatur. Vt masculinū, femininū, vel femininū masculinū, vel quod inter hæc est, alterū horū. Vel rursus quantū quale, vel quale quantum, vel faciens patiens, vel dispositum facere, et alia, ut diuisum est prius. Nam est aliquid, quod non est eorum, quæ sunt facere, ut aliquid eorū quæ sunt facere dictione significare, ut ualere similiter figura dictionis dicitur ei, quod est secare vel edificare. Et tamen illud quidē quale quid & affectū quodāmodo significat: hoc uero facere aliquid. Eodē autē modo & in cæteris Propter igitur dictionē redargutiones ex his existunt.

De locis redargutionū sophisticarū extra dictionē. Cap. IIII.

Lorum uero, qui extra dictionē sunt, paralogismo rū, species sunt septē. Vna quidem propter accidēs. Secunda autē propter id, quod simpliciter, vel nō simpliciter, sed aliquo modo, aut ubi, aut quando, aut ad aliquid dicitur. Tertia propter Elenchi ignorantiam. Quarta propter consequens. Quinta propter id, quod est in principio sumere, Sexta propter id, quod non est causam ponere. Septima uero propter plureis interrogationes unā facere. Propter igitur accidens paralogismi sunt, quando similiter quodcunque existimabitur rei, & accidenti inesse. Nam cū multa accidunt eidem, non est necesse omnibus prædicatis, & ei de quo prædicatur illa omnia inesse. Sic enim omnia erunt eadem, ut sophistæ dicunt. Vt si coriscus est alter ab homine, ipse est alter a se. Est enim homo, aut si a Socrate alter: Socrates autem homo, ab homine alterum dicunt esse confessum. Nam accidit (a quo dixit alterum esse) hunc esse hominem. Propter id autem quod est hec quidem simpliciter: illud autem aliquo modo, atq̄ non principaliter, quando

quidē

quidē quod in parte dicitur, ut simpliciter dictum sumitur. Ut si quod non est, opinabile est. Quoniā quod non est, est. Nō enim idē est esse quid, et esse simpliciter. Aut rursus, quoniā quod est, non est ens, si eorū, quae sunt quippiam, non est: ut si nō est homo. Nam non idē est non esse quid, et non esse simpliciter. Apparet autē, quoniam per quā propinquū est dictione, et parū differre esse quid ab eo, quod est esse, et non esse quid, ab eo, quod est nō esse. Similiter autē et propter id, quod est aliquo modo, et simpliciter. Ut si Indus (cū sit niger) albus est dentes. Albus igitur, et nō albus est. Aut si ambo aliquo modo, quoniā simul cōtraria inerūt. Tale autē in quibusdam quidem cuilibet facile est considerare, ut si sumens Aethiopē nigrū esse, dētes dicat quoniā albus. Si ergo ibi albus, quoniam niger, et nō niger, putabit disputasse syllogistice, cum perfecerit interrogationē. In quibusdā vero laet frequēter, in quibuscunq; cū aliquo modo dicatur, simpliciter videtur sequi. Et in quibuscunq; non facile est considerare utrū eorum praecipue sit assignandum. Fit autem tale in quibuscunq; similiter sunt opposita. Nam videntur aut ambo, aut neutrum dā dum esse simpliciter praedicari: ut si dimidium quidem album dimidium vero nigrum, utrum album, aut nigrum? Qui autem sunt propterea quia non determinatur quid est syllogismus vel quid est Elenchus, propter defectum orationis sunt. Nam Elenchus est contradictio eiusdem, et unius, non nominis, sed rei, et nominis, non synonymi sed eiusdē: ex ijs, quae data sunt ex necessitate nō cōnumerato eo, quod erat in principio. Et secū dū idē, et ad idē, et similiter, et in eodē tpe. Et eodē aut modo fieri potest, ut quis de aliquo mentiatur. Nā qui omittūt aliquid eo

ELENCHORVM.

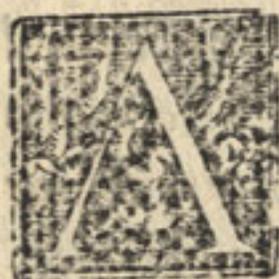
rū, quæ dicta sunt, apparent redarguere. Vt quoniā idem duplū
 & non duplū. Nam duo vnius quidē duplum sunt. Triū aut nō
 duplum. Aut si ad idē duplum & non duplū idē est: non tamē
 secundū idem est. Nā secundū longitudinē duplum, secundū lati-
 tudinē non duplū est. Aut si ad idē & secundū idem, & simili-
 ter: non tamen simul, quoniā apparet Elenchus. Trahet aut vti-
 q, quis hūc ad eos, qui sunt in ~~inductiōe~~ inductiōe. Qui aut propter id, quod
 in principio erat sumuntur, fiunt quidē sic, et tot modis, quot mo-
 dis contingit, quod in principio est, petere. Videntur aut redargu-
 ere, quoniā non potest quis inspicere idem, & diuersum. Quæ ve-
 ro propter consequens est redargutio, ideo est, quoniā putant cō-
 uerri consequentiā. Nam si cum hoc est ex necessitate, illud sit, &
 cum illud est, putant & alterū esse ex necessitate. Vnde & quæ
 ob opinionem ex sensu sunt, deceptiones fiūt. Nā sape esse mel fel
 suspicati sunt, quoniā flauus color mel sequitur. Et quia accidit
 terram pluuia fieri madidā, et si madida sit, opinantur pluuisse:
 id aut non necessariū est. Inrhetoricis, vero quæ secundū signū fi-
 unt demonstrationes, ex consequentibus sunt. Nā volētes osten-
 dere, quoniā adulter, quod consequēs est, accipiūt, ut quoniā cō-
 ptus, aut quoniam videtur noctu errabundus. Pluribus aut hæc
 quidē insunt, predicatū tamen non inest. Similiter aut & in syl-
 logisticis, ut est Mellisi oratio, quoniā infinitū est vniuersum,
 Sumēs quidem vniuersum ingenitum, (nā ex nihil fieri,) quod
 aut factum est, ex principio fieri, si igitur non factū est, principiu
 non habet vniuersum. Quare infinitū, non necesse est hoc acci-
 dere. Non enim si cōne, quod factū est, principiu habet, etiā quic-
 quid principiu habet, factū est. Quæ admodum si febricitans, ca-
 lidus

nihil a nihil

lidus, etiam calidū neceſſe eſt febricitare. Qui vero propter nō
 cauſam, ut cauſam, cū aſſumitur, quod non cauſa eſt, tāquam
 propter illud fiat redargutio. Accidit autē tale ad impoſſibile ſyl
 logiſmis. Neceſſariū enī eſt in his aliquid interimere ex ijs, que
 poſita ſunt. Si ergo enumeretur in neceſſarijs iſterrogationibus pp
 ter quas accidit impoſſibile, videbitur propter id ſepe fieri redar
 gutio. Vt quoniā eſt aīa & vita idē. Nā ſi generatio, corruptio
 ni eſt contrariū, et alicui corruptioni erit quedā, generatio cōtra
 riū. Mors autē corruptio quedā, & contrariū vite. quare vita
 generatio, & viuere generari. Hoc autē impoſſibile, nō ergo idē
 anima. & vita. Sed nequaquā ſyllogizatū eſt, nam accidu (&
 ſi quīpiā non idem dixerit vitam & animā) impoſſibile. Sed
 ſolū contrarium vitā quidem morti, cū ſit corruptio. Corruptio
 ni autē generationem: aſyllogiſtica igitur ſimpliciter non ſunt
 huiusmodi orationes, ſed ad propoſitum: aſyllogiſtica. Et latec
 plerunq; non minus ipſos interrogantes, quod tale eſt. Propter igi
 tur conſequens, & propter non cauſam orationes huiusmodi ſūt.
 Qui autem propter id, quod eſt duas interrogaciones vnā face
 re, quando latec plures eſſe, & perinde ac vna ſit, aſignatur re
 ſponſio vna. Eſt autem in aliquibus facile videre, quoniā plu
 res, & quoniam non vna reſponſio danda eſt: ut vtrum terrā
 mare eſt, an coelum? In aliquibus vero, minus, & quaſi vna ſit
 aut conſitentur, quoniam non reſpondent ad interrogatum, aut
 redargui videntur. ut putas hic & hic eſt homo? Quare cum
 aliquis percufferit hunc, & hunc, percutiet hominem, & non ho
 mines. Aut rurſum, quorum hæc quidem ſunt bona, illa autem
 non bona, omnia hæc bona, aut non bona? Nam vtrumnis dxe

rit, est quidē ut aut redargutionē, aut apparens falsum videatur facere. Dicere enim eorū, quae nō bona sunt, aliquid esse bonū aut eorū, quae bona sunt, non bonū, falsum est. Quandoq̄ autem a sūptis quibusdā, redargutio etiā fiet vera. Ut si quis cōcedat similiter, & unū, & plura dici alba & nuda, et ceca. Nā si cecū est, quod non habet visū, natū tamen habere, & ceca erūt, quae non habent visum, nata aut habere. Quando igitur hoc quidē habet visum, illud aut non habet, ambo erūt vel videntia, vel caeca, quod est impossibile.

Omnes sophisticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri. Caput. V.

U igitur sic diuidendū apparentes syllogismos, & Elenchos, aut oēs reducendū ad Elenchi ignorantia ijs, qui hanc principū faciūt. Fieri enim pōt, ut oēs dictos modos resoluamus ad Elenchi definitionē. Primum quidē si a syllogistici fuerūt. Oportet enī ex ijs, quae posita sunt accidere cōclusionē, et (ut ita dixerī) ex necessitate, sed nō apparere. Deinde et secundū partes definitionis. Nā eorū qui sūt indictione, hi quidē sunt ppter duplex, ut equiuocatio, et oratio, & similis figura. Cōsuetū enī hoc oīa, ut hoc aliquid significare. Cōpositio aut, & diuisio, et accētus, quoniam quod differēs est, nō est eadē est oratio, aut nomē. Oportebat aut et idē esse, quē admodū & rē eandē, si debebat Elenchus & syllogismus esse. Ut si tunica, nō vestis syllogizetur, sed tunica. Nā uerū est, et illud, sed nō syllogizatum est: sed adhuc ei qui querit ppter quid, interrogatione opus est, quoniam idē significat. Qui uero secundū accidens, definitio syllogismo, manifesti sunt. Nā eandē definitionē oportet syllogismo

logismi, & Elenchi fieri attamen & adiungere contradictionē.
 Siquidē Elenchus syllogismus cōtradictionis est. Si igitur nō est
 syllogismus accidentis, nō fit Elenchus. Non enim sicū haec sint, ne-
 cesse est illud esse, id autē est albū, necesse est albū esse pp̄ syllogismū.
 Neq̄ si triangulus duobus rectis tres angulos habet aequales, & ac-
 cidit ei figurā esse, vel primū, vel principiū, quoniā figura, vel
 primū, vel principiū tale est. Nam non quatenus figura, vel
 primū, vel principiū, sed quatenus triangulus demonstratio est.
 Similiter autē et in alijs. Quare si Elenchus, est syllogismus qui-
 dam, non utique erit Elenchus, qui secundum accidens. Ve-
 rum propter hoc & artifices & omnino scientes ab inscijs redargu-
 unt. Nā secundū accidēs syllogismos faciunt contra sapientes, qui
 si non possunt diuidere, aut interrogati concedūt: aut non concedē-
 tes, putantur concessisse. Qui vero propter ipsum aliquo modo,
 & simpliciter, quoniam non de eodem negatio et affirmatio est.
 Nam aliquo modo albi, aliquo modo non albū, & simpliciter al-
 bi, si simpliciter non albū negatio est. Si igitur cū datur aliquo mo-
 do esse album, quis ut simpliciter dictum accipit, non facit Elen-
 chum. Apparet autē propter ignorantia ipsius quid est Elenchus.
 Manifestissimi autem omnium, qui prius dicti sunt, propter Elen-
 chi definitionē sunt. Et propterea sic nūcupati sunt. Nā propter
 orationis omissionē phātafia fit. Et diuisis hoc pacto cōmune in
 omnibus his ponēdū est orationis omissio. Qui vero ppter id qđ
 sumitur quod erat in principio, et nō causa, ut causa ponitur, ma-
 nifesti sunt d̄ definitionē. Nā oportet cōclusionē accidere eo quod
 haec sunt. Et rursum nō cōnumerato eo, quod erat in principio, qđ
 nō habent ij, qui sūt propter petitionem eius, quod est in principio.

ELENCHORVM.

Qui vero propter consequens, pars sunt accidentis. Nam con-
 sequens accidit. Differt autem ab accidente, quoniam accidens
 quidem est in uno solo sumere: ut idem esse flauum & mel, & al-
 bum & cygnum. Quod autem propter consequens, semper in
 pluribus. Nam quæ uni, & eidem sunt eadem, & sibi inuicem
 postulamus esse eadem. Propter quod fit qui propter consequens
 elenchus. Est autem non omnino verum, ut si sit album secun-
 dum accidens. Nam & nix, & cygnus albo idem. Aut rursus
 in Melissi oratione idem accipit factum esse, & principium ha-
 bere. Aut equalia fieri, et eandem magnitudinem accipere. Quo-
 niam enim principium habet, quod factum est, & quod habet
 principium factum esse postulat, tanquam ambo ei, quod est primum
 habere, eadem sint videlicet, factum esse, & finitum.
 Similiter autem & in ijs, quæ equalia facta sunt. Si eandem ma-
 gnitudinem & unam sumentia, equalia sunt. Et quæ equalia
 facta sunt, eandem & unam magnitudinem sumunt. Quare
 consequens sumit. Quoniam igitur propter accidens elenchus in
 ignorantia elenchi est, manifestum quoniam, & qui propter con-
 sequens. Inspiciendum autem est id & aliter. Qui vero propter
 id, quod est plures interrogationes unam facere, in eo sunt, quo-
 niam nos non enucleamus, siue non diuidimus propositionis ora-
 tionem. Nam propositio unum de uno. Idem enim terminus uni-
 us solius, & simpliciter rei est, ut hominis, & unius solius homi-
 nis, similiter autem & in alijs. Si igitur una propositio est, quæ
 unum de uno postulat, & simpliciter erit propositio talis inter-
 rogatio. Quoniam vero syllogismus ex propositionibus est, elen-
 chus autem syllogismus, et elenchus erit ex propositionibus. Si igitur

sur propositio unum de uno, manifestum: quoniam & hic in Elenchi ignorantia est. Nam apparet esse propositio, quae non est propositio. Si itaq; dedit responsionem, ut ad unam interrogationem, erit Elenchus. Si autem non dederit, sed apparet, apparens Elenchus. Quare omnes modi cadunt in elenchi ignorantiam. Qui quidem propter dictionem dicti sunt, quia est apparens contradictio, quod erat proprium elenchi. Alij autem propter syllogismi terminum.

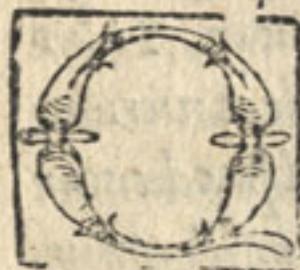
Causae deceptionū, captionū sophisticarū. Cap. VI.

Deceptio autem fit in ijs quidem, qui sunt propter equiuocationem, et orationem, quoniam non potest quis diuidere id, quod multipliciter dicitur. Nam quaedam non est promptum diuidere, ut unum & ens, & idem. In ijs autem, qui sunt propter compositionem, & diuisionem. Quoniam nihil putatur differre composita, & diuisa oratio, ut in plurimis est. Similiter autem & in ijs, qui sunt propter accentum. Non enim aliud videtur significare intensa & remissa oratio in aliquo, aut non in pluribus. In ijs vero, quae sunt propter figuram, ob similitudinem dictionis. Difficile est enim diuidere, quae similiter, & quae ut aliter dicuntur. Nam ferme, qui hoc potest facere, in procinctu est, ut videat verum. Maxime autem sciet innuere, quoniam omne, quod praedicatur de aliquo, arbitramur hoc aliquid esse, et ut unum intelligimus. Nam unum & substantiam maxime videtur sequi ipsum hoc aliquid, & ens. Quare & in ijs, qui sunt propter dictionē hic modus ponendus. Primum quidem, quoniam magis deceptio fit in ijs, qui cum alijs considerant, quam qui per seipsos. Ea autem
 qua

ELENCHORVM.

que cum alio est consideratio, per orationem est. Quae enim per se
 ipsos, non minus per ipsam rem. Deinde & per seipsos decepti ac-
 cidit, quando in oratione faciunt considerationē. Insuper deceptio
 ex similitudine. Similitudo autem ex dictione est. In ijs autem,
 qui sunt propter accidens, quoniam non potest diuidere idē &
 diuersum, & unum & multa, neq; quibus praedicationum om-
 nia haec & rei accidunt. Similiter & in ijs, qui propter cōsequēs
 sunt. Pars enim accidentis est consequēs. Insuper etiam in multis
 apparet, & postulatur hoc pacto, si hoc ab illo non separatur,
 nec ab altero separatur alterum. In ijs vero, qui sunt propter
 omissionem orationis, & in ijs qui sunt propter ipsū aliquo mo-
 do, & simpliciter, quoniam propter parum deceptio est. Nā qua-
 si nihil cōsignificet quid, aut aliquo modo, & simpliciter, aut ali-
 cubi, & nunc, & uniuersaliter concedimus. Similiter & in his,
 qui (quod in principio est) sumunt, & in non causis, & quicunq;
 plures interrogationes, ut unā faciūt. In omnibus enī his est de-
 ceptio ob id, quod est ppter parū. Nō enī exacte discernimus, ne-
 q; ppositionis, neq; syllogismi terminū propter praedictā causam.

Ex quibus locis captiones falsi. Cap. VII.

Quoniam autem habemus propter quanta sūt appa-
 rentes syllogismi. Habemus etiam propter quanta
 sunt sophisticis syllogismi, & elenchi. Dico autem
 sophisticum Elenchū & syllogismū non solum
 eum, qui apparet syllogismus, vel Elenchus, nō est aut: Sed et iā
 eum, qui est quidē, apparet aut ppter rei. Sūt aut illi, qui non se-
 cū dū rē redarguūt, & qui mōstrāt ignorantes, qđ quidē erat p-
 priū tēratū. Est aut tēratius pars Dialectica. Illa aut potest
 syllogizare falsū ppter ignorātiā eius, qui dat orationē. Sophi-
stici

ficti vero Elenchi tamen si syllogizent contradictionē, non ta-
 men faciunt manifestū, si ignorat. Nā & scientē impediūt huius
 modi oratiōibus. Quid autē illis habeamus, hac uia manifestū est.
 Nā pp quāta apparet audiētibus, ut interrogata syllogizare, pp
 haec et respōdētū uidebitur. Quare erūt syllogismi falsi pp hac aut
 omnia, aut quaedā. qđ enī nō interrogatus putatur dedisse, & in-
 terrogatus ponet. Verū in quibusdam simul accidit interrogare,
 quod deest, & apparere falsū: ut in ijs, qui sunt secūdu dictionē,
 & solacismū. Si ergo paralogismi contradictionis propter appa-
 rentē Elenchū sūt: Manifestū est, quoniā propter tot erūt & fal-
 sorū syllogismi, pppter quot & apparens Elenchus. Apparens au-
 tē pppter particulas ueri. Nā qđcūq; defuerit apparebit elenchus.
 Ut qui propter nō accidens, qui ad ipōssibile est, propter orationē.
 Et qui duas interrogationes, ut unā facit, pppter propositionē,
 & propter per se, qui propter accidens. Et propter huius particu-
 lā, qui pppter consequens. Insuper non ire, sed in oratione est acci-
 dere. Deinde propter uniuersale, contradictionē. Et secūdu idē
 & ad idē, & similiter. Et propter ipsū esse in aliquo, uel pppter
 unumquodq; horū peccat. Praeterea propter id, quod est non cōnis-
 merato eo, quod ē in principio, quod est in principio sumere. Qua-
 re habemus secūdu quanta sunt paralogismi. Secūdu enī plura
 non erunt, secūdu autē ea, quae dicta sunt, erunt ōnes. Est autē so-
 phisticus elenchus, non simpliciter elenchus, sed ad aliquē, & syl-
 logismus similiter. Nā si nō sumat id quidē, quod est pppter equi-
 uocum, unum significare, & quod pppter similitudinis figurā,
 solum hoc, & in alijs similiter: neque syllogismi, neque Elen-
 chi erunt, neque simpliciter, neque ad eum, qui interrogatur.

ELENCHORVM.

Si autem sumant, ad eum, qui interrogatur, erunt, simpliciter autem non erunt. Non enim unum significatum sumpserunt, sed apparens, & apud illum quidem:

De veris & falsis redargutionibus. Caput. VIII.

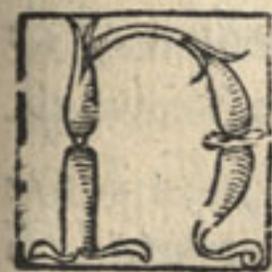

Propter quanta vero redarguunt, qui redargutionibus utuntur, non oportet tentare sumere sine omnium entium scientia, id autem non est unius artis. Infinitae enim sunt scientiae, quoniae et demonstrationes. Elenchi autem sunt & veri. Non quanta est demonstrare, est & redarguere eum, qui ponet contradictionem veri. Vt si commensurabilem posuerit diametrum, redarguet utique quis, quoniae incomensurabilis. Quare omnium oportet esse sciunt, quippe cum alij quidem sequantur propter ea, quae in Geometria sunt principia, & eorum conclusiones: alij autem propter ea, quae sunt in medicinali facultate: alij denique propter illa, quae sunt aliarum scientiarum. Insuper & falsi Elenchi similiter infiniti erunt. Nam secundum unamquamque artem est falsus syllogismus: ut secundum Geometricam Geometricus, & secundum Medicinalem facultatem, Medicinalis. Dico autem secundum artem, secundum illius principia. Manifestum est igitur, quoniam non omnium Elenchorum, sed eorum, qui sunt secundum dialecticam sumendi sunt loci. Nam ij communes sunt ad omnem artem & potentiam. Et eum quidem qui est secundum unamquamque scientiam Elenchum, sciens est considerare, siue cum non est, apparet, siue cum est, & quare est. Eum autem qui ex communibus est, & sub nulla arte cadens, dialectici. Nam si habemus ex quibus probabiles syllogismi in quolibet, habebimus ex quibus Elenchi. Elenchus enim est syllogismus contradictionis. Quare aut unus

aut

aut duo syllogismi contradictionis Elenchus est. Habemus igitur propter quanta omnes huiusmodi sunt. Si autem haec habemus et solutiones habemus. Nam illorum instantia solutiones sunt. Habemus etiam propter quot et apparentes sunt: apparentes autem non cuilibet, sed talibus. Infinita enim sunt, si quis consideraverit illa, secundum quot apparent quibuslibet. Quare manifestum est, quoniam Dialectici est posse sumere per communia quaedam, propter quot fit, aut qui est Elenchus, aut apparens Elenchus, aut Dialecticus, aut apparens Dialecticus, aut tertatius.

Orationes ad nomen et ad intellectum non bene deduci. Cap. IX.

Non est autem differentia orationum, quam quidam dicunt esse, has quidem ad nomen, illas vero ad intellectum. Absurdum enim est opinari alias quidem esse ad nomen orationes, alias autem, et non easdem ad intellectum: Quid enim est non ad intellectum, nisi quando non utitur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is, qui interrogatus est, dedit? Idem autem id est et ad nomen. et ad intellectum, quando ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (nomen ipso plura significante unum putet significare et interrogans, et interrogatus ut: forte ens, et unum plura significant. Sed et respondens Zeno et interrogans unum putans esse, interrogavit, et est oratio, quoniam unum omnia, haec ad nomen est, et ad intellectum interrogatis disputata. Si autem aliquis plura putaverit significare, manifestum, quoniam non ad intellectum. Primum itaque circa huiusmodi orationes, quae plura significant, est ad nomen et ad intellectum. Deinde circa

et que

ELENCHORVM.

quolibet est. Non enim in oratione est ad intellectum esse, sed in
 eo quod respondens se habet aliquomodo ad ea, quae dantur. De
 inde ad nomen contingit omnes eas esse. Nam esse ad nomen, hoc in
 loco est esse non ad intellectum. Si enim non omnes, erunt quaedam
 alia, quae neque ad nomen, neque ad intellectum. Illi vero dicunt om-
 nes, & diuidunt, vel ad nomen, vel ad intellectum esse omnes, ali-
 as autem non. Attamen quicumque syllogismi sunt propter id, quod
 est multipliciter, horum aliqui secundum nomen sunt. Nam ab-
 surde asseritur secundum nomen dici omnes, qui sunt propter dictio-
 nem. Sed sunt quidam paralogismi non in eo, quod respondens ad
 eos se habet aliquomodo, sed quia talem interrogationem oratio
 ipsa habeat, quae plura significet. Et omnino absurdum est de
 Elencho disserere, sed non prius de syllogismo. Nam Elenchus est.
 Quare oportet & de syllogismo prius, quam de falso Elen-
 cho, quoniam huiusmodi Elenchus apparens syllogismus contradic-
 tionis est. Quare aut in syllogismo erit causa, aut in contradictione.
 (Præcedere enim oportet contradictionem) quandoque autem in utro-
 que erit apparens Elenchus. Est autem de eo quod est silentia dice-
 re, in contradictione, non in syllogismo. De eo autem quod est (quod non
 habet aliquis dare,) in utrisque. De eo vero, quod est, quoniam
 Homeri poema est figura per circulum, in syllogismo. Quae au-
 tem in utroque est, verus est syllogismus. Sed reuertamur iam, unde
 venit sermo. Vtrum quæ in disciplinis sunt orationes, ad in-
 tellectum sint, an non? Et si is, cui videtur plura significare trian-
 gulus, dederit ei non quasi eam figuram, de qua concluderat, quoniam
 duos recti: vtrum ad intellectum illius disputauit hic, an non? Lu-
 super si plura quidem significat nomen: ille autem non intelligit,
 neque putat quomodo is non ad intellectum disputat. Aut quomodo oportet in-

interrogare præter assignationem diuisionis. Si & interrogauerit aliquis: si est signata dicere an non, aut est quidē? ut non. Est autē ut sic, Si autē aliquis dederit nullo modo, ille autē disputauerit. Nō igitur ad intellectum disputat, neq; ad nomen, quāuis illa oratio videatur earum esse, que ad nomen sunt. Nō ergo est genus aliquod orationum ad intellectū, sed illæ quidem ad nomen sunt. Et hinc non omnes, quoniam neq; Elenchi, sed neq; apparentes elenchi. Sunt enim & non per diuisionem apparentes Elenchi, ut qui per accidens, & reliqui. Si autē aliquis postulat diuidere, quoniam dico quidem silentia dicere, hæc quidem sic, illa autē sic, postulatum hoc erit primum absurdū. Nā quandoq; non videtur interrogatū multipliciter se habere. Sed impossibile est diuidere, qui nō putat, deinde docere quid aliud erit. Manifestū enim faciet, quoniam pacto se habet ei, qui neq; cōsiderat, neque scit, neq; opinatur quoniam aliud aliter dicitur. Et quoniam in nō duplicibus quid prohibet et hoc facere: ut putas æquales sunt unitates binarijs in quaternarijs? Sūt autē binarii hi quidē sic inexistentes, illi vero sic. Et putas contrariorū una est disciplina, aut non? Sunt autē cōtraria hæc quidē nota, illa vero ignota. Quare videtur ignorare, qui hoc postulat, quoniam aliud est docere, quā disputare. Et quoniam oportet quidē docentē nō interrogare, sed eū manifesta facere, illū autē interrogare.

De interrogatione tētatiuæ: et quid inter cōtentiosum, sophisticūq; intersit. Cap. X.

Nsuper ut affirmet, uel neget, postulare, non monstrantis est, sed expimētū sumētis. Nā tētatiua Dialectica quædam est, quæ per de omnibus inspicit, & speculatur nō sciētē, sed ignorantē, atque simulantē. Qui igitur secundum rē considerat

*communis, Dialecticusest. Qui uero id aparēter facit, sophisticus. Et syllogismus litigiosus, & sophisticus, unus quidē est appa-
rens syllogismus circa ea, de quibus Dialectica tētatiua est, quā-
uis uera sit conclusio. Nam eius, quod est propter quid decepto-
rius est. Et quicumq; (cum non sit secundum cuiusq; disciplinā) pa-
ralogismi uidentur esse secundum artem. pseudographemata
enim non litigiosa sunt quippe cum sint secundum ea quae sunt sub
arte paralogismi. Neq; si aliquod est pseudographema circa ue-
rum, ut Antiphontis, & Hippocratis quadratura per lunulas
Sed, ut Brisson quadravit circulum. Nam & si quadretur cir-
culus, quia tamen non secundum rem, ideo sophisticus. Quare et
qui ex his apparens syllogismus est, litigiosa oratio est, est & qui
secundum rem apparens. Nam qui secundū rem apparens syllo-
gismus est, quāuis sit syllogismus, litigiosa tamē oratio est. Ap-
parens enim est secundum rem, quare fallax, & iniustus. Quē
admodū enim ea (quae in certamine est iniustitia, quandā speciē
habet, et est quadam iniusta pugna sic in contradictione) iniusta
pugna contentiosa est. Nam & illic, qui omnino uincere uolunt,
oīa tentant. & hic, qui contentiosi sunt. Qui igitur uictoriae ipsi
us gratia tales sunt, contentiosi hoīes, licūq; amatores uidentur
esse. Qui autē gloriae gratia, quae induitijs est, sophistici sunt. Nā
sophistica est (ut diximus) pecuniarū quaedā aucupatiua ab ap-
parente sapiētia, qua propter demōstrationē apparentē appetūt
Et in eisdē orationibus quidē sunt litiū amatores, & sophistae,
sed non propter eadē. Et eadē oratio quidē erit sophistica, & con-
tentiosa, sed non propter idem: sed quatenus quidē est ob uicto-
riam apparentem contentiosa, quatenus uero ob sapiētiam, so-
phistica.*

phistica. Sophistica nanq̄ est quaedam apparens sapientia, nō autem existens. Contentiosus vero est quodammodo sic se habēs ad Dialecticum, ut pseudographus ad Geometricum. Nam ex eisdem dialectice paralogizat, ut Pseudographus Geometrice. Sed hic quidem non est contentiosus, quia ex principijs, & cōclusionibus, quæ sub arte sunt, pseudographiam facit. Qui autē ex ijs, quæ sub Dialectica, circa alia, quod sit cōtentiosus, manifestū est. Ut quadratura quidem, quæ per Lunulas, non contentiosa. Illa vero Bryssonis, contentiosa. Et illam quidē non est transferre nisi ad Geometriam solum, quoniam ex proprijs est principijs. Hanc autem ad plures, quicumq̄ nesciunt quid est possibile in unoquoq̄, & quid impossibile. Nam accommodabitur, quam ut Antiphon quadravit. Vel si quis non dicat melius esse post cenā deambulare per Zenonis rationē, non medicinalis. Communis enim est. Si ergo omnino similiter se habebat contentiosa ad Dialecticam, ut pseudographa ad Geometricam, non ex illis utique erit contentiosa.

Orationes Dialecticorum, tentatiuorum que nō esse ad determinatum genus. Caput. XI.

Nunc autem nō est Dialecticus circa genus aliquod determinatum, neque demonstratiuus ullius, neq̄ talis, qualis vniuersalis. Nam neque omnia sunt in uno aliquo genere, neque si sint, possibile est sub eis dē principijs esse ea, quæ sunt. Quare & nulla ars earum, quæ aliquam naturam monstrant, interrogatiua est. Non enim possibile est utramuis partium dare. Syllogismus enim nō fit ex utrisque. Dialectica autem interrogatiua est. Si autem monstraret, quid

ELENCHORVM.

quid illud, nisi omnia: veruntamen prima, propriaque principia non interrogat. Nam si non daret, non iam haberet ex quibus amplius disputaret ad instantiã. Est aut̃ & hac tentatiua. Nã tentatiua nõ talis est, qualis est Geometria, sed qualẽ vtiq; haberet & nescius aliquis. Fieri enim potest, vt periculum sumat & is, qui nescit rem, de eo, qui nescit. Siquidem & dat non ex quibus scit, neque ex propriis, sed ex consequentibus, quacunque talia sunt: qua scientem quidem, nihil prohibet nescire artem, nescientem autem necesse est ignorare. Quare manifestum, quoniã nullius determinati tentatiua disciplina est. De omnibus enim est: si quidem artes omnes & quibusdam communibus vtuntur. Et ideo omnes illiterati quodammodo vtuntur Dialectica & tentatiua. Nam omnes vsque ad aliquid conantur diiudicare eos, qui pronunciant. Hæc autem sunt communia. Nã illa nihil minus sciunt ipsi, quamuis videantur longe extra dicere, Redarguunt igitur omnes, nam sine arte quidem eo participant, cuius artificialiter est Dialectica, & arte syllogistica tentatiuus Dialecticus. Quoniam autem sunt multa quidem hæc, & in omnibus, non talia vero, vt natura quædam sint, & genus, alia autem non talia, sed propria sunt: ex illis de omnibus experimentum possibile est sumere, & artem esse quandam, & non talem esse, quales que demonstrant. Quando quidem litigiosus non est omnino sic se habens, vt pseudographus. Paralogismus enim non erit ex determinati cuiusdam generis principijs. Sed erit circa omne genus vt is, qui est litigiosus. Locis igitur sophisticorum elenchorum hi sunt. Et quod Dialectici sit considerare de his, & hæc posse facere, non difficile est videre. Nam

qua

que circa propositiones est disciplina, omnem habet hanc speculationem, & de elenchis quidem apparentibus dictum est.

Loci sophisticus interrogantium ad falsum aut inopinabile.
Caput. XII.

Ex eo, quod est falsum aliquid ostendere, & de eo, quod est orationem ad inopinabile inducere, hoc nimirum erat secundum propositum sophisticæ intentionis. Primum quidem ex eo, quia interrogat quodammodo. Et per hanc interrogationem accidit maxime. Nam id, ad nullum determinatum propositum interrogare, venatiuum est illorum. Temere namque dicentes peccat magis, temere autem dicunt, quando nullum habent propositum: et id, interrogare multa, quamuis determinatum id sit, ad quod disputant. Et id ea que videntur dicere se postulare, facit quandam idonitatem, ut ad inopinabile ducat, aut falsum. Et si interrogatus affirmet, aut neget illorum aliquid, dicere ad ea, ad que promptus est argumentari: potest tamen per hec nunc minus nocere, quam prius. Nam repetunt quid ad id, quod in principio. Elementum autem contingendi falsum aliquid, aut inopinabile, nullam statim interrogare positionem. Sed affirmare ob id se interrogare quod discere velit. Nam locum argumentationis consideratio hec facit. Ad falsum autem ostendendum proprius locus sophisticus est ducere ad talia, ad que abundet orationibus. Verum hoc facere, quemadmodum prius dictum est, est et bene est & non bene. Rursus ut ad inopinabilia ducat, considerare ex quo genere est, qui disputat. Deinde interrogare, quod pluribus illi dicunt inopinabile. Est enim singulis quibusque aliquid tale. Elemē

ELENCHORVM.

cum autem horum, sumere singulorū quocunq̄ positiones in pro-
 pōnibus. Solutio vero & horum competens fertur, ostēditur, quo-
 niam non propter orationem accidit inopinabile, quod quidem,
 & semper vult, qui contēdit. Insuper autem & ex voluntati-
 bus, & manifestis opinionibus. Nam non & eadem vo-
 lunt, & dicunt. Sed dicunt quidem decoratissimas oratio-
 nes. Volunt autem ea, quæ videntur prodesse: ut bene mori ma-
 gis: quam voluptuose vivere dicunt oportere, & agere iuste ma-
 gis, quam prave diuitijs affluere, volunt autem contraria. Eū
 igitur, qui dicit secundum voluntates, ad has manifestas opini-
 ones ducendum, eum vero, qui dicit secundum has, ad abscoſas.
 Vtouis enī mō necessariū est inopinabilia dicere. Nā aut mani-
 festas, aut ad immanifestas opiniones dicūt cōtraria. Plurimus
 autē est locus faciēdi dicere inopinabilia, quæ admodum Callicles
 in Gorgia scriptus est, dicens & veteres omnes arbitrati sunt ac-
 cidere, propterea quia id quod est secundum naturā, & id quod
 est secundum legem sunt contraria. (Contraria enim esse natu-
 ram & legem dicunt) & iustitiam secundum legem quidem
 esse bonum, secundum naturam autem non bonum. Oportet igitur
 ad eum quidem, qui dicit secundum naturam, secundum le-
 gem obuiare. Ad eum vero, qui secundum legem, ad naturam
 ducere. Nam utroque mō cōtingit dicere inopinabilia. Erat au-
 tem quod secundum naturam quidem ipsis verum: quod autē
 secundū legem est, multitudini videtur. Quare manifestū, quo-
 niam & illi, quem aduodum & qui nunc aut redarguere, aut in-
 opinabilia dicere respondentem, conabantur efficere. Quædam
 autem interrogationes id habent, qđ secundū responsionem vtrū
que

que inopinabile est. Vt veruū sapientibus an patri oporteat obedire, & expedientia facere an iusta? & an iniuriam pati eligibilius quam nocere? Oportet autem ducere ad ea, quæ multitudini, & sapientibus sunt cōtraria. Nam si dicat aliquis, Vt ijs, qui circa orationes, ad ea, quæ multitudini. Si autem, Vt multi, ad ea, quæ sapientibus. Dicunt enim hi quidem ex necessitate beatum iustū esse, multitudini autē inopinabile est regē in foelicem esse. Est autē sic ad inopinabilia ducere idem ei, quod est ad eam, quæ est secundum naturā, & secundū legem contrarietate ducere. Nā lex opinio multitudinis. Sapientes autē secundū naturam, & veritate dicunt. Et inopinabilia quidem ex his oportet querere locis.

De captivibus negationis & solæcismi. Cap. XIII.

DE eo vero quod est facere nugari, quid quidem dicimus nugari, iam monstravimus. Omnes autē tales orationes id volunt efficere, si nihil referat nomē & orationem dicere, duplum autem, & duplum dimidij idem est. Si igitur duplum est dimidij duplum, erit dimidij dimidii duplum. Et rursus, si pro duplo dimidij dimidij duplū ponatur, ter erit dictū dimidij dimidij duplū. E putas est concupiscentia delectationis: hæc autē est appetitus delectationis. Est igitur concupiscentia appetitus delectationis delectationis. Sunt autē omnes huiusmodi orationes in ijs, quæ sunt ad aliquid, quæcūque non solum genera, sed & ipsa ad aliquid dicuntur, & ad idē & unū a signantur: Vt appetitus alicuius appetitus, & concupiscentia alicuius concupiscentia, & duplum alicuius duplum, & duplū dimidij. Et in quibuscunq; quæ (cū substantia nō sint) ad aliquid eorum omnino sunt, quorū habitus sunt, aut affectus,

ELENCHORVM.

aut aliquid hmōi, in oratione ipsorū de illis prae dicatorum decla-
 ratur, ut impar numerus est mediū habens. Est autē numerus im-
 par. Est igitur numerus medium habens. Et si symūs est cavit as
 nari: est autē ¶ naris s yma. Est ergo naris naris cavit as. Ap-
 parent autē facere non facientes quandoq̄, eo quod non interro-
 gant, si significet aliquid per se dictū duplū, an nō? ¶ si aliquid
 significat, utrū idē, an diversum. Sed conclusionē dicunt statim
 ¶ apparet propter nomen idē esse idē ¶ significare. Soloecismus
 autē quale quid est, dictum est prius. Est autē ¶ hoc facere, et nō
 facientē non videri, ¶ facientē non videri. Quē admodū Pro-
 tagoras dixit, s i menis et pellex masculinū est. Nā qui dicit per-
 niciosam, soloecizat secundū illū, non apparet autē alijs. Qui autē
 perniciosum, videtur quidē, secundū nō soloecizat. Manifestū
 igitur quoniā et ars pōt hoc facere. Propterea quia plures oratio-
 nes, quae nō syllogizant, soloecismū videntur syllogizare, ut in
 elenchis. Sūt autē oēs pene apparentes soloecismi pp ipsum hoc, ¶
 quando casus neq̄ masculinū, neq̄ foemininū, sed neutrum signifi-
 cat. Nam ipsum hoc quidem masculinum significat, ipsum ve-
 ro haec, foemininum, ¶ ipsum hoc medium quidē vult significa-
 re, ¶ saepe significat illa utraque, ut quid hoc est, Calliope, lig-
 num, coriscus. Masculini igitur ¶ foeminini differunt casus om-
 nes. Neutri vero hi quidē: illi autem nō. Cum datur igitur hoc
 saepe syllogizant, quasi dictum sit hunc. Similiter autē ¶ aliū
 casum pro alio, Paralogismus itaque fit, quoniam commune est
 ipsum hoc pluribus casibus. Nam ipsum hoc quandoque quidē
 significat ipsum h'c, quandoq̄ aut hunc. Oportet autē vicissim sig-
 nificare cū ipso est quidē, hic, cū ipso vero esse, hunc. Vt est Hip-
ponicus

ponicus, esse Hipponicū, & in foemininis nominibus eodē modo, et
 in ijs, quae suppellectilia nuncupantur, habentia quidē foemini-
 nae, aut maris uocationē. (Quaecunq; enim in o & in e desinūt,
 haec sola suppellectilis habent uocationē, ut ξυλον xilon. i. lignū,
 οχομιον, scanion idest funis. Alia autē (non sic maris aut foemi-
 nine) quorum aliqua referimus ad suppellectilia, ut κωνος ascos
 quidē, idest uter masculinū uomen κλινα, clina, idest lectica aut
 foemininum.) Quare & in talibus & ipsum est, & ipsum esse
 similiter facient differentiā. Et quodammodo similis est soloe-
 cismus ijs elenchis, qui propter non similia, aut ijs, qui propter fi-
 guram similiter dicuntur. Nam quēadmodum illic in rebus, ita
 hic in nominibus accidit soloecismū facere. Homo enim & albū
 & res & uomen sunt. Manifestum igitur, quoniam soloecis-
 mū tentandum ex dictis casibus syllogizare. Species igitur sunt
 haec contentiosarum rationum, & partes specierum, & modi, qui
 dicti sunt.

De occultatione sophistica & contra moleste respon-
 dentes. Caput. XIII.

Issert autem non parum ad latendum, si ordi-
 nentur quodammodo ea, quae ad interrogatio-
 nem sunt, quēadmodum in Dialecticis dictū
 est. Igitur post ea, quae dicta sunt, haec primum
 deinceps dicenda. Est autem ad redarguen-
 dum, unum quidem prolixitas. Nam difficile simul multa cōs-
 picere. Ad prolixitatem uero elemētis utendū, quae dicta sunt.
 Unum uero festinatio. Nā tardiores minus praudent. Insuper
 ira, & contentio. Nā conturbati minus omnia obseruare possūt.

ELENCHORVM.

Elementa aut̄ in e, & manifestū eū facere, qui vult iniuste agere, & circa omnia impudentē esse. Insuper permutatim interrogationes ponere, siue ad idē plures aliquis habeat orationes, siue & quoniā sic, & quoniā non sic. Simul enī accidit, aut ad plura, aut ad cōtraria obseruationē facere. Et oīo quaecunq; ad occultandū dicta sunt prius, utilia ē sunt ad cōtentiosas oratiōes. Nā occultatio latēdi gratia est. Latere aut̄ deceptionis. Ad eos aut̄, qui renuūt quaecunq; opinantur esse ad orationē, ex negatione interrogandū, ut contrariū velis, aut ē ex aequo interrogationē faciendū. Nā cū dubiū fuerit, quid velit sumere, minus insolescūt. Et quādo in partibus dederit quispiā singula inducētī, vniuersale sepe nō interrogandū est, sed ut dato vtēdū. Nā quādoq; putāt: & ipsi dedisse, et audiētibus quoq; apparet pp̄ inductionis memoriā, ueluti perinde atq; nō interrogauerit uane. Et in quibus nō nāte significatur uniuersale, similitudine tamē vtēdū est ad id, qd̄ expedit. Nā latet similitudo plerunq;. Et adsumendū propositionē, contrariū oportet cōparando interrogare: ut si debeat sumere, quoniam oporteat per omnia patri obedire, utrum per omnia oportet obedire parentibus, an per omnia non obedire? & sepe id utrius multa cōcedendū, an pauca? magis enī (si necesse) uidebitur esse multa. Appositis enim iuxta se cōtrarijs, et minora et magna apparēt, et peiora et meliora hoībus. Valde aut̄ et sepe facit uideri redargui, maxime sophistica calūnia interrogatiū, cū nihil solligizantes, nō interrogationē faciūt id, qd̄ est ultimū, sed cōcludētē dicūt ueluti syllogizātes, nō igitur hoc, et hoc. Sophisticū autē est, et cū ponitur inopinabile, postulare qd̄ uidetur respondere, p̄posito eo, qd̄ apparet ex principio. Interrogationēq; talis sic faciēdo

do: *utrū tibi videtur?* Nā necesse est utiq; si interrogatio sit ex quibus est syllogismus, aut redargutionē, aut inopinabile fieri: cū dat quidem, redargutionē, cū vero non dat, neq; dare videtur, inopinabile: cum aut non dat, videri aut fatetur, redargutionis simile. Insuper quēadmodū in Rhetoricis et in redarguibilibus similiter cōtrarietates considerādū, aut ad eas, quæ ab eodē sūt dictæ, aut ad eos quos cōfitentur benedicere, aut agere. Adhuc ad eos qui vidētur tales: aut ad similes, vel ad plurimos, vel ad omnes. Etiā quēadmodū respondentes saepe cum redarguūtur, faciunt duplex: Sidebet accidere redargutio etiā interrogantibus tēdū quādoq; illocōtra instans, si sic quidē accidit, sic aut non, quoniā sic superserit, ut fecit eā Cleophon in Mēdrobulo. Oportet etiā desistentes ab oratione, reliqua conamina rescindere, et respondēti (si presenserit) prius instare et predicere. Conandū aut quādo q; et ad aliud ab eo, qd dictū est, illud extra sumentibus, si nō ad id, qd ppositū est, habeat aliquis argumēta, quod Lycophon fecit dū ppositū esset, ex arte lyrā cōmendare. Ad eos aut, qui exiūt ad aliquid argumentari, post quā videtur assignare causā, dictus aut quibusdā, obseruabilis (qd vniuersaliter accidit in redargutionibus) est, ut dicant cōtradictionē, ut qd affirmavit, negare, et qd negavit affirmare. Nō aut, quoniā cōtrariorū est eadē, vel non est eadē disciplina. Non oportet aut cōclusionē ppositiue interrogare. Quādā aut neq; interrogādū est, sed ut cōcessis utendū. Ex quibus igitur interrogatione et quonā modo interrogandū in contrariis exercitationibus dictum est.

SECUNDVS LIBER ELEN-
chorum sophisticorum Aristotelis.

De utilitate cognoscendi sophisticas orationes & appa-
ratu ad eas diluendas. Cap. I.

Et responsione autem, & quoniam modo oportet solvere, & quid, & ad quā utilitatem orationes huiusmodi profunt, post haec dicendum. Utiles ergo sunt ad philosophiā propter duo, primū quidem, qui haec quae ut plurimum propter dictionem sunt, melius se habere faciunt ad id, quod est quotupliciter unū quodque dicitur, & ea, quae similiter, & quae aliter in rebus accidunt, & in nominibus. Secundum autem ad eas, quae seipsum sunt quōnes. Nam qui ab alio facile captiose capitur, & id non sentit, ipse quoque a se id patietur per sepe. Tertium vero & reliquū adhuc ad gloriam, quoniam in omnibus exercitatus esse videbitur, & in nullo in experie se habere. Nam qui in orationibus cōicat & orationes vituperat, cum nihil habeat quod determinet de vitiositate earum, dat suspitionem, ut censeatur grauis, non quia verum sit, sed propter imperitiā. Respondētibz autē, quoniam modo obstitēdū sit aduersus huiusmodi orationes. Manifestū si quidem recte diximus prius ex quibus sunt paralogismi, et si (quae inquirēda sunt) superabundantias sufficienter diuisimus. Nō est autē idē sumētē orationē videre, & solvere vitiositatē, & interrogātū posse occurrere celeriter. Nā quod scimus saepe transpositū ignoramus. Insuper quae admodū in alijs id, quod citius & tardius, ex exercitacione fit magis, sic & in orationibus se habet. Quare si manifestū quidē sit nobis, immeditati autē simus, priuamur oportunitati

tunitatibus frequenter. Accidit autem quandoque, sicut in linearum descriptionibus. Nam et illic resolventes quandoque componere rursus non possumus, sic et in redargutionibus. Nam scientes propter quid orationem accidit conectere, solvere tamen orationem impotentes sumus. De apparenti solutione respondentis. Cap. II.

Rimus igitur, quemadmodum syllogizare dicimus opinabiliter quandoque magis, quam vere eligere oportere: sic et solvendum quandoque magis opinabiliter, quam ad veritatem. Nam omnino aduersus contentiosos est reluctandum, non ut eos, qui redarguunt, sed qui redarguere apparent. Non enim dicimus eos syllogizare, quare ut non videatur emendandum. Nam si redargutio est contradictio ex quibusdam non equiuoca, nihil opus est diuidere ad amphibola, et equiuocationem, non enim facit syllogismum. Sed nullius aliterus gratia diuidendum est, nisi quia conclusio est redargutioni similis. Non ergo redargui, sed videri cauendum est. Nam interrogare amphibola, et que propter equiuocationem sunt, et quas cumque alias huiusmodi cauillationes, et veram redargutionem adumbrat, et redarguentem, et non redargutentem incertum reddit. Nam reuera in fine cum conclusum fuerit dicere potest se non ad ipsum, quod affirmavit, negare, sed equiuoce aut amphibolice, et si in idem ferat, quod maxime contingit, incertum erit, si redargutus est. Incertum enim si vera nunc dicit. Si vero diuidens interrogasset equiuocum, aut amphibolum, non incerta esset redargutio. Et quod querunt, nunc quidem minus, prius autem magis contentiosi, si vel non respondere interrogatum esset utique: nunc autem, quia non bene interrogant inquirentes, necesse est, ut respondeat aliquid is, qui interrogatus

ELENCHORVM.

Datus est, corrigens vitium interrogationis, quia diuiso sufficien-
 ter, uel sic, uel non, necesse est dicere respondentem. Si autem ali-
 quis putet eam, quae est secundum equiuocationem, redargutione
 esse, quodam modo non erit respondentem effugere, quin redar-
 guatur. Nam in ijs, quae oculis subiecta sunt, necessarium erit no-
 men, quod affirmauit, negare, & quod negauit affirmare. Eni-
 uero (ut diluunt quidam) nihil prodest. Nam non Coriscum ai-
 unt esse Musicum & non Musicum, sed hunc Coriscum Musicum,
 & hunc Coriscum non Musicum. Eadem enim erit ratio Coriscum,
 ei, quae est hunc Coriscum Musicum esse, uel non Musicum esse, uel
 non Musicum, quod idem sit id, de quo simul affirmat, & negat.
 Sed fortasse non idem significat, quoniam nec illic nomen, quare
 in aliquo differt. Si autem huic quidem simpliciter dicendo Coris-
 cum assignent. Illi autem addant aliquem, aut hunc, absurdum
 est. Nihil enim magis quam alterum. utrolibet enim nihil dif-
 fert. Non sic igitur, sed quia incertus quidem est, qui non determi-
 nauit ambiguitatem, utrum redargutus est, aut non redargutus,
 datum profecto est in orationibus diuidere. Quare manifestum,
 quoniam non determinando dare interrogationem, sed simpliciter,
 peccatum est, quoniam & si non ipse, tamen oratio redargute simi-
 lis est. Accidit tamen saepe uidentes amphiboliam torpescere di-
 uidere, & propter frequentiam eorum, qui haec proponunt, et ne ad
 omne uideantur molesti esse. Deinde non putantibus propter id
 fieri orationem, saepe profecto occurrit inopinabile. Quae propter,
 quia datum est diuidere, non est cunctandum, quemadmodum
 dictum est prius. Si autem duas interrogationes non unam inter-
 rogationem fecerit quispiam, neque utique propter equiuocationem,
uel

vel amphiboliam fieret paralogismus, sed Elenchus, uel non.
 Quid enim differt interrogare, si Callias & Themistocles Mu-
 sici sint, quam si ambobus unum nomen esset existentibus diuer-
 sis. Nam si plura significat quam unum, plura interrogauit.
 Si igitur non rectum est ad duas interrogationes unam respon-
 sionem cētere sumere simpliciter, manifestum, quoniam nulli eo-
 rum, quae equiuoca sunt, cōuenit respondere simpliciter. Nec si de
 omnibus quidem verū sit, uelut icēsent quidā. Nihil enī differt
 hoc, quam si interrogasset Coriscus, & Callias utrum domi sint,
 an non sint domi? Siue enim absint ambo, siue non absint, utroq;
 modo plures sunt propōnes. Non enim si uerum est dicere, interro-
 gatio propter id una est. Possibile enim est ad decies millenas in-
 terrogatas qōnes, omnes sic uel non, uerum esse dicere. Attamē
 non est respondendum una responsione. Interimitur enim dispu-
 tatio: id autem simile ac si idē nomen imponatur diuersis. Si igi-
 tur non oportet ad duas interrogationes unam responsionem da-
 re, manifestum, quoniam nec in equiuoco sic, uel non dicendum.
 Nec enim qui dixit, respondet, tam & si dixit. Id uero ideo ad-
 mittunt quodam modo in disputabilibus, quoniā latet ipsum acci-
 dens. Quoniam igitur (ut diximus) redargutiones quaedā uide-
 tur esse, quae non sunt, eodem quoq; modo & solutiones quaedam
 uidentur esse, quae non sunt, quas dicimus quādoq; opere praeiudicium
 magis afferre, quam ueras in contentiosis orationibus, & in ea
 (quae ad duplex est) occurssione. Itaq; respondendum in ijs, quae ui-
 dentur, esto dicendo. Nam & sic minime fiet redargutio. Si ue-
 ro aliquid, quod inopinabile sit, cogatur dicere, hic maxime addē-
 dum uideri. Si enim neque redargutio, neque inopinabile uidebi-

ELENCHORVM.

tur fieri. Quia uero quo pacto petitur, quod est in principio. Manifestum est, si sint propinqua, interimendum, neque aliqua esse, est concedendum, perinde ac si quod in principio est, petat. Et quando aliquid tale postulauerit quispiam, quod necessarium quidem est accidere expositione. sit autem falsum, vel inopinabile idem dicendum. Nam quae ex necessitate accidunt, eiusdem videntur esse positionis. Insuper quando uniuersale non nomine, sed similitudine sumitur, dicendum quoniam non sic datum est, neque (ut proposuit) sumit, nam et propter id fit saepe redargutio. Cum autem prohibetur his, ad id, quod non bene ostensum est, recedendum, obstitendumque secundum dictam determinationem. In his igitur quae proprie dicuntur nominibus, necesse est respondere uel simpliciter, uel diuidendo. Quae autem subintelligentes proponimus, ut quaecumque non plane, sed truncatim interrogantur, propter id accidit redargutio. Vt putasne quicquid est Atheniensium, est possessio Atheniensium? sic. Similiter autem et in alijs? At qui homo est animalium? sic. Possessio igitur animalium homo. Nam hi enim animalium esse dicimus, quia animal est: ueluti Lysandrum Lacedaemoniorum, quia Lacedaemonius est. Manifestum igitur, quoniam in quibus obscurum est, quod proponitur, non simpliciter est concedendum. Quando uero duobus existentibus, cum hoc quidem est, alterum ex necessitate esse uidetur, cum uero alterum est, hoc non ex necessitate, interrogato utroque, oportet quod minus est, dare. Nam difficile est syllogizare ex pluribus. Si autem argumentetur: quoniam huic quidem est contrarium, illi autem non est, si oratio uera sit, contrarium esse est dicendum. At nomen alterius positum non esse. Quoniam autem nonnulla eorum, quae dicuntur, plures eum, qui non concedit, falsum dicere aiunt. Aliqua uero non. ut quaecumque ambigunt, (utris

 enim

enim corruptibilis: vel immortalis sit anima animalium, non exploratum est multis) in quibus igitur incertum est, quod proponitur utrum vi sententiae. Vocant enim sententias, & veras opiniones & totas negationes, ut diameter incomensurabilis est. Insuper de quo verum dubitatur, transferens quispiam nomina, maxime latebit in illis. Nam quia incertum est utro modo se habeat verum, non videbitur sophisticè agere. Propterea autem quia est dubium, non videbitur falsum dicere. Nam translatio faciet orationem sine redargutione videri. Praeterea quascunque interrogationes praesenserit aliquis, praestandum est, & predicendum. Nam sic maxime interrogantem prohibebit.

De recta solutione loci. Caput. III.

Quoniam autem recta solutio est manifestatio falsi syllogismi, ob quamcunque interrogationem accidat falsum. Falsus autem syllogismus dicitur dupliciter. nam aut syllogizatum est falsum, aut si cum non est syllogismus, videtur esse syllogismus: erit & quae nunc dicta est solutio, & apparentis syllogismi, ob quam videtur esse interrogationis correctio. Quare contingit orationes syllogizantes quidem interimere. Apparentes autem diuidentur solvere. Rursum quoniam syllogizantium orationum, haec quidem veram, ille autem falsam habent conclusionem: eas quidem quae secundum conclusionem sunt falsae, duobus modis contingit solvere: tum quia interimitur aliquid eorum, quae interrogata sunt, tum etiam, quia ostenditur conclusio non sic se habere. Eas autem, quae secundum propositiones, quoniam interimitur quiddam solum, nam conclusio vera est. Quare volentibus solvere orationem, primum qui-

ELENCHORVM.

dē inspiciendū, si syllogizat, aut non syllogizat. Deinde utrum
 vera sit cōclusio, aut non vera quatenus vel diuidentes, vel inte-
 rimentes soluamus. Et iterū interimētis, hoc vel illo mō, quē ad
 modū dictū est prius. Differt aut plurimū et interrogatā et non
 soluere orationem. Nam praevidere, difficile est. Per oculū autem
 videre, facile. Earum igitur, quae propter equiuocationē, & am-
 phiboliā redargutionū, sunt, aliae quidam habēt aliquam interro-
 gationē plura significantem, aliae aut cōclusionē multipliciter di-
 ctā: ut in ea quidē, quae est silentē dicere, conclusio est duplex. In
 ea vero, quae est non cōscire scientem, tot in hoc, sciens dicere, vel
 agere, & illud conscit, quod dicit, vel agit. Hic aut sciit dicere
 iambica. Igitur conscit & iambica, una interrogationum āphi-
 bola est. Et duplex quidem quandoq; autē non est ens, & quādo
 quae autē non est ens, & quandoq; significat duplex, hoc quidē ens
 illud vero non ens. Quibuscunq; igitur in fine est multiplex,
 nisi prius sumpserit contradictionem, non fiet redargutio: ut in
 eo, quod est cacum videre. Nam sine contradictione non fiet
 redargutio. Quibuscunque vero in interrogationibus,
 non necesse est praenotare, quod duplex est, nam non ad hoc,
 sed propter hoc fit oratio. In principio autem ad duplex et nomē
 & orationem, sic respondendum, quoniam est quidem ut sic, est
 autem, ut non. Ut de eo, quod est silentem dicere, quoniam est,
 ut sic, est autem, ut non. Et quae expediunt, agendum, est quidē
 quae sic, est autem, quae non. Nam expedientia dicuntur multipli-
 citer. Si autem lateat, in fine addendo interrogationi, corrigē-
 dum est. Est ne silentē dicere? non, sed hunc silentem. Et in ijs,
 quae ipsam multipliciter habent in propositionibus, similiter nō pu-
 tas

tas consciunt. quoniam sciunt? sic. Sed non sic scientes. Non enim est idem, quoniam non est conscire, & quoniam sic scientes, non est. Et omnino oblectandum est, tametsi simpliciter syllogizetur quod non rem, quam dixit, negauerit, sed nomen, quare, id nō est redargutio. Manifestum autem & eas, que sunt propter diuisionem, & cōpositionē, quomodo soluendū. Nam si diuisa & composita oratio aliud significat, cum concluditur, contrarium dicendum. Sunt autē omnes hmoi orationes secundum cōpositionē & diuisionē, putas ne quo vidisti tu hunc percussum, illo percussus est hic? Et quo percussus est, illi tu vidisti? Habent igitur non nihil & āphibolicarū interrogationum, sed sunt secundum cōpositionē. Nā non est duplex ob id, quod est secundum diuisionē. Non enim eadē oratio fit diuisa. Siquidē non & orus & horus accētus sic prolata, alterum significant. Sed in scriptis quidē idem nomē, cum ex eisdem elementis scriptum sit, & similiter. Et illic iā signa faciunt, prolata non eadē. Quare non duplex, quod propter diuisionem est. Manifestum ē, quoniā non omnes redargutiōes sunt propter duplex, veluti quidā dicunt. Diuidendū igitur ei, qui respondet, non enim idē est dicere videre oculis, percussum, et dicere oculis percussum, videre. Et Euthydemī oratio, putas ne vidisti tu nunc existentes in Pyreo naues, in Sicilia existens. Et rursum putas ne bonum existentē sutores malum esse. Si autem utique quis bonus existens sutor, malus, quare sutor malus. Putas ne quorum disciplina sunt bona, bonas esse disciplinas. Mali autem bona disciplina, bona ergo disciplina malum. Sed cum & malum, & disciplina sit malum, fit, ut mala disciplina sit malum, sed malorum disciplina bona. Putas ne verum dicere

ELENCHORVM.

nunc, quoniam tu factus es? Factus es ergo nunc, an aliud significat diuisum. Verum enim est dicere nunc, quoniam tu factus es. Sed non nunc tu factus es. Putas ne, ut potes, & quae potes, sic & ipsa facies, non citharizās autem habes potestatem citharizādi, citharizabis igitur non citharizās. An non habet potestatem huius, ut non citharizans citharizet, sed non cum facit hoc, ut faciat. Soluūt autē quidam id, & aliter: nam si dedit, ut potest facere, non dicunt accidere nō citharizantē citharizare. Non enī omnino, ut potest facere datum est facere. Non idem autē esse est, ut potest, & omnino, ut potest facere. Sed manifestum, quoniā nō bene soluūt. Nam orationū ōnium quae ppter idem, eadē solutio. At eadem non accommodabitur ad omnes, nec omnino ad interrogata, sed est ad interrogantem, & non ad orationē. Propter accentum autem orationes non sunt, neq; in ijs, quae scribuntur, neq; in ijs, quae dicuntur, praeterquam si quae paucae sunt. Ut haec oratio, putas ne est, quod habites domus, sic igitur ipsum quod ne habites, negatio eius est, quod habites, dicebas autem esse quod ne habites domum, negat igitur te habitare domum. Quo modo autem solvendum est, palam. Non enim idem significat grauius, & acute prolatum. Manifestum autem & in ijs, quae fiunt propter id quod similiter dicuntur, cum non sint eadem, quomodo obsistendum, ut quoniam habemus praedicamentorum genera. Nā hic quidē dedit interrogatus nō esse aliquid eorū, quaecūq; quid est, significant. Ille vero ostēdit esse aliquid eorū, quae sunt ad aliquid, aut quāta, quae quidē vidētur quid est significare ppter dictionē. Ut in hac oratione, putas ne cōtingit idē simul et facere et fecisse? non. Sed & videre simul & vidisse idem, & secūdū idem contingit

tingit. Putas ne est aliquid eorum, quæ sunt pati, ficere aliquid? non. Non ne igitur secatur, uritur, operatur similiter dicuntur, et hæc pati aliquid significat. Quid aut rursus dicere, currere, videre, similiter inuicem dicuntur. Sed videre est et ire aliquid, quare est et pati aliquid, simul aut et facere. Si aut aliquis illic dans non contingere simul idem facere et fecisse, videre et vidisse, dicat fieri posse, non dum redargutus est. Si non dixerit videre facere aliquid, sed pati. Indiget enim hac interrogatione. Sed ab audiente creditur datum esse cum et secare facere aliquid, et secari fieri aliquid dedit. et quæcumque alia similiter dicuntur. Nam reliquum ipse addit, qui audit velut similiter dictum, uerum illud dicitur quidem non similiter, videtur autem propter dictionem. Idem autem accidit hic, quod in equiuocationibus. Putat enim in equiuocis inscius orationum, quid dixit, negare rem, non nomen. Ideoque adhuc indiget interrogatione, si ad unum aspiciens dicat equiuocum. Sic enim dante, erit redargutio. Similes autem et hæc orationes illis, si quod quis habens, postea non habet, amisit. Nam unum solum amittens calculum, non habebit decem calculos. An quod non habet quidem prius habens amisit. Quantum autem vel quot non habet, non necesse est tot amittere. Interrogans igitur quod habet, colligit in quot. Nam decem aliquot. Si igitur dixisset a principio: si quot quis non habet, prius habens, putas ne amisit tot, nullus utique dedisset: sed aut tot, aut horum aliquid. Et quoniam dabit aliquis quod non habet. Non enim habet unum solum calculum. An non dedit, quod non habuit, sed ut non habuit, unum. Nam solum non quid significat, neque quale, neque quantum, sed ut se habet ad aliquid, ut quoniam non cum alio. Quemadmodum si dicat, putas ne
quod

ELENCHORVM.

quod non aliquis habet, dabit? non annuēte autē, interroget: si dabit quis aliquid cito, quod non habet cito? astruente autem, syllogizet, quoniam dabit quis quod non habet. Et manifestum, quoniam nō syllogizauit, nā cito nō est quid dare, sed hoc modo dare. Quo autē modo non habet, dabit aliquis, ut quod delectabiliter habet, moeste dabit. Similes autem et haec omnes: putas ne quam non habet, manu percutiet quis aut quem non habet, oculo videbit? Non enim habet unum solū oculū. Soluūt autem nonnulli dicentes, quod etiam habeat unū solum et oculum, et aliud quodlibet, qui plura habet. Quidam autē et ut quod habet, accepit. Dedit enim unū solum hic calculum, et hic habet (dicunt) unū solum ab hoc calculū. Accepit enim ab hoc, ergo unum solum habet hic calculum. Alij autem statim interrogationē interimētes quia contingit quod non accepit, habere. ut vinum accipientem suaue, si corrumpatur in acceptione, habere acre. Sed quod dictū est et prius, hi omnes non ad orationē, sed ad hominē soluūt. Nā si esset haec solutio, dantem oppositū non possibile esset soluere, quē admodum et in alijs. Vt si est quidem quod, est autem quod non solutionem utiq; simpliciter dici, det, concludit. Si aut non cōcludit, non erit solutio. Et in praedictis omnibus datis non dicimus fieri syllogismum. Insuper autem et haec sunt ex huiusmodi orationibus, Putas ne quod scriptum est, scripsit quis? Scriptum est autem quoniam nunc tu sedes, falsa iam oratio, erat autem vera, cum scribebatur, igitur simul scribebatur falsa, et vera. Nā falsam aut veram orationē, vel opinionem esse, non hoc sed quale significat. Eadē enim oratio, et in opinione. Et putas ne quod discit discens, hoc est, quod discit? Discit aut aliquis quod est tarde, cele-

riter. Non igitur quod discit, sed ut discit, dixit. Et putas ne quod ambulat aliquis pessundat. Ambulat autem totam diem. An non quod ambulat, sed quando ambulat, dixit. Nec cum cyphum quis bibit, quod bibit, sed ex quo. Et putas ne quod quis sciuit, hoc inueniens vel discens sciuit? Quorum autem hoc quidem inuenit, illud autem didicit, ambo haec neutrum. An quod quidem omne, haec autem non omnia. Et quoniam est quis tertius homo a se, et ab unoquoque. Nam homo, et omne commune, non hoc aliquid, sed quale quid, vel ad aliquid, vel aliquo modo, vel huiusmodi aliquid significat. Similiter autem et in hoc: Coriscus et Coriscus Musicus, utrum idem alterum? Nam illud quidem hoc aliquid, hoc autem quale quid significat. Quare non est idem exponere, exponere autem non facit tertium hominem, sed id ipsum quid esse concedere. Non enim erit hoc aliquid esse, quod Callias, et quod homo est. Neque si quis expositum non idem quod hoc aliquid esse dicat, sed id, quod quale quicquam refert. Erit enim praeter plures unum quid, ut homo. Manifestum ergo, quoniam non dandum hoc aliquid esse, quod communiter praedicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium significare. Omnino igitur in iis, quae propter dictionem sunt orationibus, semper per oppositum erit solutio, quam propter quod est oratio. Ut si propter compositionem oratio, est solutio diuidendo. Si autem propter diuisionem, componendo. Rursum si propter accentum acutum, grauis erit solutio. Si vero propter grauem, acutus. Si autem propter equiuocationem est, oportet oppositum nomen dicendo soluere: ut si animatum accidit dicere, negando non esse, manifestum, quoniam est inanimatum. Si autem inanimatum dixit, hic animatum syllogizet, dicendum,

quoniã est inanimatũ. Similiter autẽ & in amphiboliã. Si autẽ
 secundũ similitudinẽ dictionis, oppositũ erit solutio. Vt putas ne
 quod non habet: dabit aliquis, An non quod non habet, sed ut
 non habet, ut vnũ solum calculũ. Putas ne quod scit aliquis dis
 cens, vel inueniẽs scit? At tamen non quã scit, & si quod ambu
 lat, pessundat, non tamen quando. Similiter autem & in alijs.
 De diluendis argutijs accidentis. Cap. III.

D illas vero, quã propter accidẽs, vna quidẽ in ip
 sis solutio est ad oẽs. Cũ enim indeterminatum, sit
 quando dicendũ de re, cũ aliquid accidenti inest: et
 in quibusdã quidẽ videtur, et dicunt, in aliquibus
 autẽ non dicunt necessarium esse, dicendũ ergo conformãtes simi
 liter ad omnes, quoniã non est necessarium verum habere oportet,
 & proferre. Sunt autẽ oẽs huiusmodi orationes propter acci
 dens ut putas ne scis, quod debeo te interrogare? Age cognoscis
 ne venientem, aut coopertum? Putas ne statua tuũ opus est? An
 tuus canis pater. Sunt ne paucis pauca, pauca. Manifestũ enim
 in omnibus his, quoniam non necesse est, quod de accidente dici
 tur, & de re verum esse. Solum enim ijs, quã secundum substan
 tiam sunt indifferentia, & quã vnũ sunt omnia videntur
 eandem inesse? Bono autem, nõ idem est bonum esse, & venturũ
 esse interrogare. Neque venienti, aut cooperto, & venientẽ esse
 & coriscum: Quare non si cognosco Coriscum, ignoro autem
 venientem, eundem cognosco & ignoro. Neque si hoc est
 meum, est autem opus, meum est opus, sed possessio, vel res, vel
 aliud quippiam, eodem autem modo & in alijs. Soluunt autem
 quidã

quidam interimentes interrogationem. Dicunt enim contingere eandem rem cognoscere, & ignorare, sed non secundum idem. Venientem igitur non noscentes, Coriscum autem noscentes, eundem quidem cognoscere & ignorare dicunt, sed non secundum idem. Attamen primum quidem (quemadmodum iam diximus) oportet earum orationum, quae propter idem sunt, eandem esse solutionem: id autem non erit, si quis non in cognoscere, sed in eo quod est esse, aut aliquo modo se habere. id ipsum, quod approbant: sumat (ut si hic est pater, est autem tuus) nam tamen in quibusdam id verum est, & contingit idem cognoscere, & ignorare, tamen hic nihil commune habet quod dictum est. Nihil autem prohibet eandem orationem plures vitiositates habere. Sed non omnis peccati manifestatio solutio est. Nam possibile est ostendere quempiam, quod falsum quidem syllogizauerit, propter quid autem non ostendere. Ut Zenonis orationem, quoniam non est moueri, quare & si quis conetur colligere, ut ad impossibile peccat, & similes syllogizet: non enim est haec solutio. Nam erat solutio manifestatio syllogismi falsi propter quid falsus. Si igitur non syllogizauit, quamuis aut verum aut falsum conetur colligere, illius manifestatio est solutio. Fortasse autem & in quibusdam nihil prohibet accidere. Verum in his, nec hoc videbitur. Nam & Coriscum quoniam Coriscus, & venientem, quoniam veniens, cognoscit. Contingere autem videtur idem cognoscere, & non, ut quoniam album quidem cognoscere, quoniam autem Musicum non cognoscere. Sic enim idem cognoscit, & non cognoscit, sed non secundum idem. Venientem autem & Coriscum, & quoniam veniens, et quoniam Coriscus

ELENCHORVM.

cognoscit. Similiter aut peccat, et qui soluunt, quonia ois numerus et multus & paucus est, ut ij, quos diximus. Na cu non conclusu sit, id omitentes, veru conclusum esse dicunt. Omnia enim esse et multum & paucū dicentes, peccant. Quidam autē & duplici soluunt syllogismos, ut quoniam tuus est pater, aut filius, aut seruus. Attamen manifestum, quonia si eo, quod multipliciter dicitur, appareret redargutio, oporteret nomen, uel orationem proprie esse plurium. Hunc autē esse huius filium, nemo dicit proprie, si dominus est filij. Sed propter accidens cōpositio est, putas ne est hoc tuū? sic. Est autē hoc filius, tuus igitur filius, quia accidit & tuū esse, & filium, sed non tuū filium. Et esse aliquid malorum bonum. Na prudentia est disciplina malorū, verū hoc esse horū, non dicitur multipliciter, sed possessio. Quod si fortasse multipliciter, na & hominē animaliu dicimus esse, sed non possessionē aliquā, & si quid ad mala dicitur, ut aliquorū, propter id malorū est. Sed non hoc malorū, propter id igitur, quod aliquo modo, etiā simpliciter apparet. Et quanquā contingit fortasse bonum esse aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac, sed magis si aliquod mancipium fuerit bonum mali. Verum fortasse, neq; sic. Non enim si bonū est, & huius, bonū huius simul. Insuper neq; hominē dicere animalium esse, dicitur multipliciter. Non enim si interdum aliquid significamus auferentes, id dicitur multipliciter nam & dimidium dicētes versus da mihi, iliada significamus, ut iram pande dea.

De solutione sex ultimorum locorum extra dicti-
onis. Caput. V.

As vero, quæ ad ipsum principaliter (hæc autem
 vel qua, vel ubi, vel aliquo modo, vel ad aliquid
 dicuntur, & non simpliciter,) soluendū est cōsiderā
 do conclusionē ad cōtradictionē. Si contingit horū
 aliquid passas esse. Nā contraria, & opposita, & affirmationē,
 & negationē simpliciter quidē impossibile est inesse eidē. Quæ
 autem utrunq; vel ad aliquid, vel aliquo modo: aut hoc qui
 dem qua illud autē simpliciter, nihil prohibet. Quare si hoc qui
 dē simpliciter, illud autē qua, nondū est redargutio. Hoc autē in
 conclusione considerandū ad contradictionē. Sunt autē huiusmo
 di orationes omnes id habentes, ut putas ne contingit quod non
 est esse? Sed est ne aliquid id quod non est? Similiter autē & quod
 est, non erit. Nam nō erit aliquid eorū, quæ sunt. Nunquid con
 tingit eundē simul bene iurare, & peierare? Nūquid possibile est
 simul eidē suadere & dissuadere? An neq; esse quid, & esse idē?
 Quod enim non est, nō si est quid, est & simpliciter. Et si bene
 iurat, id quidē, & qua necesse est bene iurare. Nā & qui iurat
 se peieraturum esse peierando bene iurat hoc solū. At nō bene iu
 rat. Neq; qui dissuadet, suadet, sed secundū quid suadet. Similis
 autē oratio est & de eo, quod est mentiri eundem, simul & ve
 rū dicere. Verū quia non est facile inspicere, utrum quis assignet
 simpliciter uerū dicere, vel mentiri, difficile apparet. Prohibet
 autē nihil eundē simpliciter quidē mentiri, qua autē uerū dicere.
 Aut aliquē secundum quid uerum dicere, uerum autē non. Si
 militer autem & in ad aliquid, & ubi, & quando. Omnes enī
 huiusmodi orationes propter id accidunt. Putas ne sanitas vel
 diuitie bonum? Attamen insipienti, & non recte utenti nō bo

ELENCHORVM.

num. igitur bonum & non bonum. Est ne sanum esse vel in ciuitate potestatem habere, bonum? Veruntamen est quandoque non bonum. idem igitur eidem bonum, & non bonum.

An nihil prohibet, quod simpliciter est bonum, huic non esse bonum? Aut huic quidem bonum, non tamen nunc, vel non hoc in loco bonum. Putas ne quod non vult sapiens, malum? Amittere autem non vult bonum. Malum igitur bonum. Non enim idem est dicere malum est bonum, & amittere bonum. Similiter autem & furis oratio. Non enim si malum est fur, etiam accipere est malum? Ergo vult malum, sed potius bonum. Nam accipere bonum est. Et aegritudo malum est, sed non amittere aegritudinem malum. Putas ne iustum iniusto, & quod iuste eo, quod iniuste magis eligendum est? sed mori in iusti magis est eligendum. Putas ne iustum est sua habere quenquam? Quae autem aliquis iudicabit secundum opinionem suam (& si sit salsa) sua sunt ex lege. Idem igitur iustum, & iniustum. Et verum oportet iudicare eum, qui iusta dicit, an qui iniusta; At uero & eum, qui iniuriam passus est, iustum est abunde dicere, quae passus est. Ea autem erant iniusta. Non enim si pati aliquid iniuste eligendum, id quod est iniuste, eligibilius, quam quod iuste, sed simpliciter quidem quod iuste. Secundum hoc autem nihil prohibet iniuste quam iuste. Et habere sua quemque iustum, aliena autem non iustum. Iudicium vero hoc iustum esse, nihil prohibet, ut quod sit secundum opinionem iudicantis. Non enim si iustum est hoc modo, vel huic, & simpliciter iustum est. Similiter autem, & quae iniusta sunt, nihil prohibet dicere ea, iustum esse. Non enim si dicere iustum est, necesse est iusta esse. Sicut nec si est utile dicere, utilia. Similiter autem & iniustus, quare non si quae

dicunt

dicuntur sunt iniusta, qui dicit iniusta, conuincitur. Dicit enim
 quæ dicere est iustum. Simpliciter autem ¶ pati iniustum. Iis
 autem, quæ propter definitionem sunt redargutiones (quemad-
 modum dictum est prius) obistendum considerantibus conclusi-
 onem ad contradictionem ¶ ut sit ad idem, ¶ secundum idem,
 ¶ ad idem, ¶ similiter, ¶ in eodem tempore. Sed si
 in principio interroget, non conficiendum (¶ quoniam im-
 possibile est idem esse duplum ¶ non duplum) sed dicen-
 dum non sic, ¶ ut forte sit redarguere consistentem. Sunt
 autem omnes hæ orationes propter hoc: putas ne qui nouit ¶ unum
 quodque, quoniam ¶ unum quodque cognouit rem, et qui ignorat
 similiter? Cognoscens autem quis (Coriscum, quoniam Coriscus?
 ignorabit ¶ utique, quoniam Musicus, quare idem scit, ¶ igno-
 rat. Præterea etiam putas ne quadricubitum tricubito maius; Fi-
 eri enim potest ex tricubito quadricubitum secundum longitudi-
 nem. Maius autem minore maius, idem igitur eodem secundum
 idem maius, ¶ minus. Illas autem, quæ sunt, propter ea quia su-
 munt, atque petunt, quod in principio est si interrogato quidem sit
 manifestum, non dandum, neque si probabile sit dicentem ¶ verum
 dicere. Si autem lateat, ignorantiam ob ¶ vitiositatem talium
 orationum, ad interrogantem retorquendum, tãquam non redar-
 guentem. Nam redargutio sine eo est, quod est in principio. De-
 inde, quoniam datum est, non ¶ ut eo ¶ uteretur, sed ¶ ut ad illud
 syllogizaret contrarium, ¶ ut in semotis redargutionibus. Et
 propter consequens accidentes in ipsa oratione monstrandum est.
 Quoniam duplex est sequentium consequentia, aut enim ¶ ut
 particulare sequitur ¶ uniuersale, ¶ ut ¶ hominem animal.

ELENCHORVM.

(postulant enim si hoc cum illo, & illud esse cum hoc) aut secundū oppositiones. Nam si huic est illud consequens, & opposito oppositum. Propter quod & Mellissi oratio est. Nā si quod genitū est, habet principium, quod non genitum est, postulat non habere principium. Quare si non genitum est cælum, & infinitum. Id autem non est. econuerso enim consequentia est. Et quacumq; syllogizant ex eo quia aliquid additur, considerando (si eo sublato) accidit nihil minus impossibile. Deinde manifestum, & dicendum, quoniam dedit, non quod videretur, sed ut esset ad orationē. Quo vero usus est, nihil ad orationem. Ad eas autem, quæ plures interrogationes unam faciunt, statim in principio determinādū est. Nam interrogatio una est, ad quā una responsio est. Quare neque plura de uno, neq; unum de pluribus, sed unum de uno affirmādū vel negādū. Sicut aut in æquiuocis quādoq; quidē ā bobus, quādoq; neutri inest, (quare cū nō simplex est interrogatio, simpliciter respōdētibus nihil accidit pati) similiter & in his. Quādo igitur plura uni, vel unum pluribus inest, vel non inest, simpliciter danti & hoc pacto delinquenti nihil contrariū accidit. Quādo autem hoc quidem fuerit, illud autem non, aut plura de pluribus. Et est, ut utraq; insint ambobus, est autem, ut non insint rursus, sit ut sit cauēdū. Vt in his orationibus, si hoc quidē est bonū illud autem malum, quoniam verum est dicere hæc bonū & malum esse, & rursus neq; bonum, neq; malū. Non enim inest utrūque utrique, alioquin idem bonum, & malum, & neque bonum, neque malum. Et si unumquodque ipsum sibi idem est, & alijs diuersum. Quoniam non alijs eadem, sed sibi, & diuersa alijs, ipsa sibi met diuersa, & eadem erunt. Insuper si bonum quidem
malū

malum fit, malū autē bonū, duo fient utiq̃. Et duorū & inaequaliū utrunq̃ ipsum sibi esse equale. Quare equalia, & inaequalia ipsa sibi. Incidunt autē hae orationes, & in alias solutiones. Nā & ambo, & omnia plura significant. Nō igitur idē prater nomē accidit affirmare, & negare, id autē non erat redargutio. Sed manifestū, quoniā si non una interrogatio plures fiant: sed unū affirmet aut neget, id non erit impossibile.

Dilutiones negationis & soloecismi. Cap. VI.

N illis autē, quae deducunt ad dicendum idē frequēter, manifestū, quoniā non dandū predicamēta eorū, quae ad aliquid dicuntur, ipsa per se separatim dicta aliquid significare, ut duplū sine ipso dimidio, quoniā inapparet. Nā & decē in deficientibus uno a decem, & facere in non facere, et omnino in negatione affirmatio. Nō tamen si quis dixerit hoc non esse albū, dicet idē album esse. Duplū autē neq̃ significat nihil fortasse, quēadmodū neq̃ quod in dimidio. Quod si forte significat, non tamen idē diuisim, & coniun-ctim. Neq̃ sciētia in specie, ut si est Medicina sciētia ipsū quod cōmune. Illud autē erat sciētia scibilis. In ijs autē (quae per se ostēduntur) predicatis, id dicendū quod nō idē sit seorsum, & in oratione, quod ostenditur. Nā cauū cōmuniter quidē idē significat in symo et incuruo. Additū autē nihil prohibet: sed illud quidē naso: hoc autē cruri significare. Etenim nihil differt dicere nasus symus, et nasus cauus. Insuper non danda est dictio secundū rectū. Falsum enim est. nā nō est symū nasus cauus, sed nasi hoc ut passio. Quare nihil est absonū, si nasus symus nasus est habēs cauitatē nasi. De soloecismis autē propter quid apparent accide-

re, diximus prius: quomodo autem soluendum, in ipsis orationibus erit manifestum. Nam omnes homines hoc volunt construere: Putas ne quod dicis vere esse, erit hoc vere? Dicis autem lapidē vere esse. Est igitur lapidē hoc vere. An dicere lapidē non est dicere quod, sed quē, non hoc, sed hunc. Si igitur dicat aliquis, putas ne quē vere dicis, est istud? non videtur congrue loqui, quē admodum si dicat putas ne quā dicis esse, est iste. Lignū autē dicere sic, vel quēcunq, neq, masculinū, neq, foemininū significat, nihil refert. Quare etiam non fit soloecismus, si quod dicis esse, est istud, lignū autē dicis esse. Est igitur lignū, istud. Lapis autē iste masculinā habent declinationē. Quod si quis dicat: putas ne iste, illa est? Deinde rursum, quid autem, nonne iste est Coriscus? ita dicat: est igitur Coriscus illa, non syllogizavit soloecismū, et sic Coriscus non significauerit idem quod illa, et re: pōdens non dederit. Oportebat enim hoc praeinterrogare. si itaq, neque est, neq, dat, neq, in eo, quod est esse aliquid, neq, ad eum, qui interrogatus est, syllogizauit. Similiter igitur oportet et illic lapidē significare iste. Si autem neq, est, neque datur, non dicenda conclusio. Apparet autem eo quod dissimilis casus nominis similis appareat. Putas ne verū est dicere, quoniā ista est id, quod esse ais eam: esse autem ais a lapidem. Est igitur ista a lapidem. An non necesse est, quia ista non a lapidem, sed a lapis significat. A lapidem autem istam. Neq, si quē dicis esse iustū, est iste. Dicis autē istū esse Cleonē. Est igitur iste Cleonem. Non enim est iste Cleonem. Dicitur enim quoniam quem dico istū esse, est iste, non istum. Neq, enim congrue dicitur, hoc pacto interrogatio dicta: putas ne istud scis. Istud autem est lapis, igitur lapis scis. At non idem significat istud in eo quod est: putas ne istud scis, et in hoc, istud

istud autem lapis. Sed in primo quidem istum, in posteriore autem iste. Putasne illud, cuius scientiam habes, scis. Scientiam autem habes lapidis. Lapidis igitur scis. An huius quidem lapidis dicis, hunc autem lapidem, datum est autem cuius scientiam habes, illud scis, non illius, sed illud. Quare non lapidis, sed lapidem. Quod igitur huiusmodi orationes non syllogizent soloecismum, sed apparent, & propter quid apparent, & quomodo est obfistendum illis ex ijs, quae ista sunt, manifestum est.

De oratione facili, difficili & acuta. Cap. VII.

Portet autem intelligere, quoniam omnium orationum aliae quidem sunt faciles conspici, aliae autem difficili-
ores per quid, & in quo decipiant audientem: frequenter eadem illis existentes. Nam eandem orationem oporteret vocare, quae propter idem dicitur: eadem autem oratio alijs quidem propter dictionem, alijs autem propter accidens alijs vero propter aliud videbitur esse, quia unumquodque quod transfertur non similiter est manifestum. Quae admodum igitur in iis, quae sunt propter equiuocationem (qui modus inter paralogismos videtur esse ineptissimus) haec quidem & quibuslibet sunt manifesta, & orationes pene ridiculosae sunt omnes, quae sunt propter nomen: ut vir ferebatur per scalam diphron. Et quo venit, apud Ceream. Et Boreas purus ne? non arte. Perdit enim pauperem, & emem. Et utra boum ante pariet? neutra, sed retro ab ea. Putasne est Euarchus? non certe sed Appollonides. et aliarum fere quam plurimarum. Haec autem & pitissimos videtur latere. Signum autem huius, quoniam contendunt saepe de no-

minibus, ut utrum idem significant de omnibus ens & unum, an aliud? Alijs enim videtur idem significare ens & unum. Alij autē Zenonis orationem & Parmenidis solvunt, quod multipliciter putent unum dici & ens. Similiter autem & propter accidens & aliorum unumquodq, alie quidem orationes erunt faciles videri, alie autem difficiliore s. sumere & in quo genere, & utrum red argutio an non red argutio? non facile. si militer in omnibus est. Est autē acuta oratio, quae dubitare facit maxime. Mordet enim hac maxime. Dubitatio autem est duplex, haec quidem in syllogizantibus, quam eligat quis interrogationū. Illa autē in contentiose sustinentibus, quomodo dicat propositū. Quae propter in ijs, quae syllogizant, acutiores orationes querere magis faciunt. Est autem ea, quae syllogizat quidem, oratio acutissima si ex quam maxime appareñibus quam maxime probabile quis interimit. Nam cū una oratio sit (transposita contradictione) omnes similiter habebit syllogismos. Semper enim ex probabilibus similiter probabile interimet, aut conſtruet. Quae propter dubitare necessariū ē. Maxime igitur talis acuta, quae ex equo cōclusionē facit interrogationibus. Secūda autem, quae ex omnibus similibus. Haec enī similiter faciet dubitare, quae nam interrogationum interrimenda est, id autem difficile est: nam interrimendū quidem, quid autem interrimendum, dubium. Contentiosarum autem acutissima quidem, quae primum statim dubia est utrum syllogizat aut non; & utrum propter falsum, an propter diuisionem solutio? Secūda autem aliarum, quae manifesta quidem, quoniam propter diuisionem, vel interemptionem est. Non tamen exploratū per cuius interrogationum interemptionem vel diuisionem solue

da est. Sed utrum propter conclusionem, an propter aliquam interrogatorum id est. Quandoque igitur non syllogizans oratio facilis est, si sint valde inopinabilia, vel falsa, que sumuntur. Quandoque autem non digna despicit. Nam quando deest aliqua talium interrogatorum, de qua oratio, et propter quam est: et qui non sumit illam, et syllogizat, inepta est ratiocinatio. Quando autem eorum, que extrinsecus, non despicienda. Sed oratio quidem iusta, interrogans autem non probe interrogavit. Et est sane soluendum quandoque quidem ad orationem, quandoque autem ad interrogantem et interrogacionem, quandoque vero ad neutrum horum. Similiter et interrogandum, et syllogizandum est, et ad positionem, et ad respondentem, et ad tempus, quando fuerit pluris temporis egens solutio, quam sit presens tempus (quo disputatur) ad solutionem.

Epilogus octo precedentium et duorum presentium librorum. Cap. VIII.

HX quot igitur, et ex quibus paralogismi fiunt ijs, qui disputant, et quomodo ostendemus falsum, et inopinabilia dicere faciemus. Insuper autem ex quibus accidit syllogismus, et quomodo interrogandum, et quis ordo interrogatorum. Præterea etiam ad quid sunt utiles huiusmodi orationes omnes et de responsione simpliciter omni, et quomodo soluendum est orationes et syllogismos, dicta sint de omnibus a nobis hæc. Reliquum autem est de eo, quod a principio erat propositum ad memoriã reuocantes, non nihil de ea re subbreuitate dicere, et finem imponere dictis. Præmissimus igitur inuenire facultatem quandã syllogizandi de proposito ex ijs, que sunt quam probabilissima, id enim opus est. Dialecticæ secundum se, et tentatus. Quia autem præin-

struitur

ELENCHORVM.

struitur quis ab ea, propter sophisticam vicinitatem, ut non solum experimentum sumere possit Dialectico more, sed etiam quasi scientifico, propter id non solum dictum negotij officium posuimus orationem posse sumere: sed etiam, ut orationem sustinentes, tueamur positionem per quam probabilissima simili modo. Causam autem diximus huius, quoniam propter id Socrates interrogabat, non autem respondere. Confitebatur enim se non scire. Manifestum est autem in prioribus ex quot et ex qualibus, et ad quot id erit, et unde horum idonei erimus. Adhuc autem quomodo interroganda vel ordinanda questio omnis, et de responsionibus, et solutionibus, quae sunt ad syllogismos. Patefactum est autem et de alijs quaecumque huius disciplinae sunt orationes. Praeter haec autem et de paralogismis pertractauimus, quemadmodum diximus iam prius. Quod igitur narrata sunt sine sufficienter ea, quae proposuimus, manifestum.

Peroratio. Caput. IX.

Per a precium autem est nos non latere quidnam accidit circa hoc negotium. Nam eorum omnium quae inueniuntur quae quidem ab alijs sumpta sunt prius, elaborata paulatim incrementum sumunt ab illis, qui postmodum accipiunt. Quae autem ab initio conperiuntur, paruum in primis sumere solent incrementum: multo tamen utilius eo incremento, quod postea ab alijs fit. Maximus enim fortasse principium omnium ut dicitur. Quare et difficilimum. Quanto enim virtute validissimum tanto mole minimam, difficilimum est videri: eo autem conperto, facile est addicere, coaptareque reliquum. Quod circa rhetoricas orationes accidit. Pene autem et circa alias artes omnes. Nam qui principia inuenere, omnino ad exiguum quid perduxerunt, qui autem nunc cel. br io

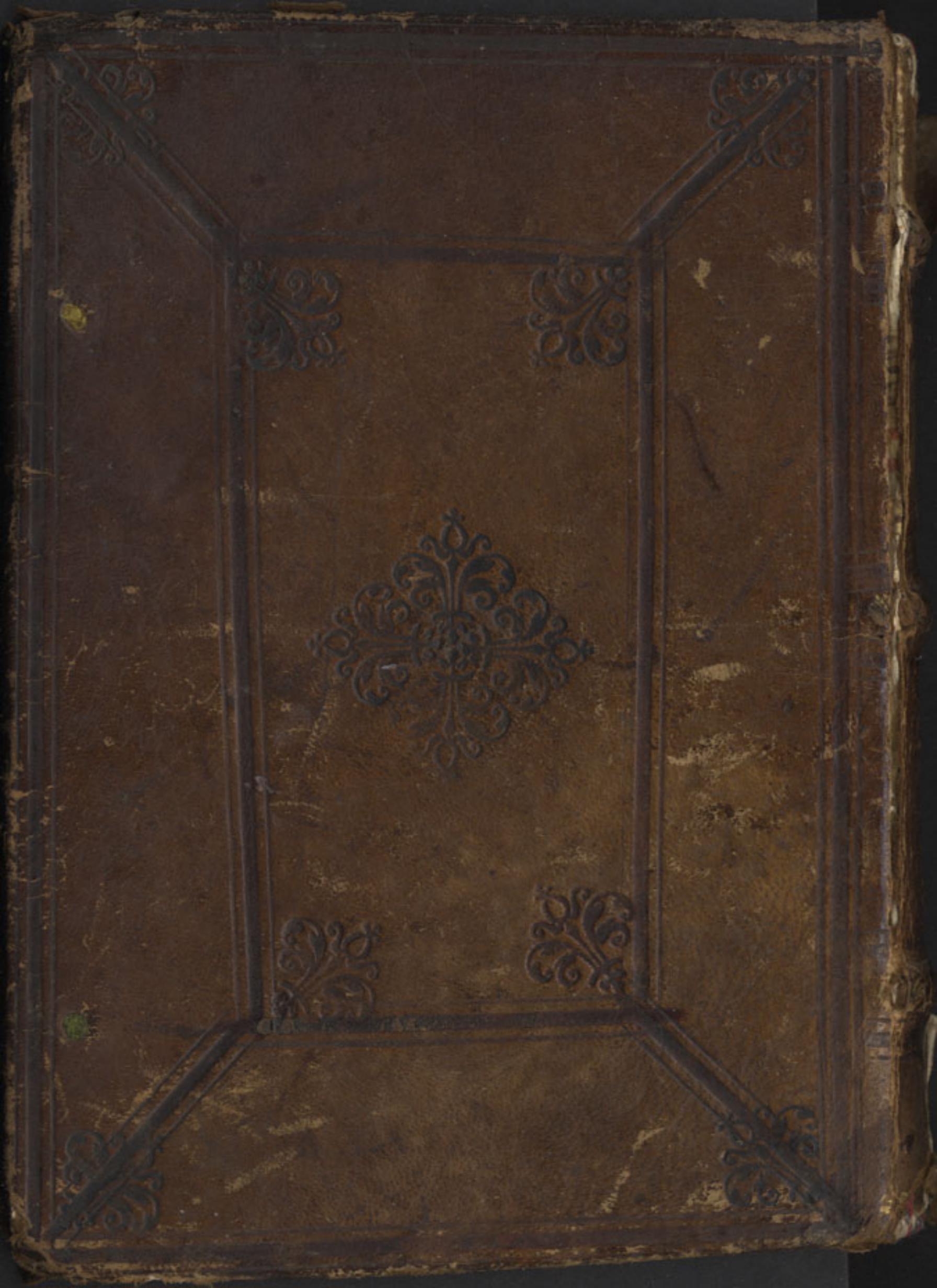
res habentur, vendicantes a multis, velut ex successione particulatum colligentes, sic auxerunt. Tixias quidem post priores. Thrasimachus vero post Tixias, Theodorus posthuc, et multi multas coadunauere partes. Quia propter nihil mirum, si in amplum quidem creuerit ars. Huius autem negotij, non hoc quidem erat exploratum, illud autem non erat: Verum nihil ipsius, prorsus erat. nam eorum, qui circa litigiosas orationes erant, mercenarij erant, syllogis sensu quidem doctrine Gorgie negotio. Orationes enim hi quidem Rhetoricas, illi autem interrogatiuas dicebant docere, in quas sepius incidere solebant alternatim utrorumque adinuicem orationes. Quia propter uelox quidem, utpote que sine arte, erat doctrina discipulis ab illis. Non enim artem, sed que ab arte sunt dantes, arbitrati sunt loqui erudite. Per inde ac si quis disciplinam dicat se tradere, ut non doleant pedes. Deinde sutoriā quidem non doceat, neque unde possunt comparari talia, det autem quam plurima genera omnimodorum calceorum, hic profecto profuit ad usum, artem uero non tradidit. Et de Rhetoricis quidem erant multa et antiqua dicta, de syllogismis autem omnino nihil habuimus prius aliud quicquam, quod diceremus, quam mora perquirentes, multo tempore insudaremus. Si itaque uidetur ex considerationibus nostris (ut ex iis, que sunt ex principio) hanc habere disciplina sufficienter supra alia negocia, que ex traditione inducta sunt, reliquum erit omnium vestrum, uel eorum, qui audierint hoc opus, omissa quidem artis uenia dignari, inuenta autem multa prosequi gratia.

F I N I S.

LOGICA

ARISTO

Sala R

Gab.

Est.

Tab. 13

Nº 14